BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
43
7 E
14
FONDO VITT. EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. FR. NATALIS ALEXANDRO IN QUATUOR EVANGELISTAS.

Digitized by Google

Digitized by Google

EXPOSITIO
Litteralis & Moralis
SANCTI
EVANGELII
JESU CHRISTI
SECUNDUM
QUATUOR EVANGELISTAS,

AUCTORE R. P.

FR. NATALI ALEXANDRO,

Ordinis Fratrum Prædicatorum, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS, & denuò NEAPOLI MDCC[illegible]

Ex Typographia Valeriana.

Expenſis Berardini Geſſari.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI
ET DOMINO NOSTRO

CLEMENTI XI.

PONTIFICI MAXIMO,

FR. NATALIS ALEXANDER

Ordinis Fratrum Prædicatorum Profeſſor,
ſempiternam felicitatem.

DUDUM mihi in votis erat, Beatissime Pater, ſummam venerationem obſervantiamque meam in Romanam Eccleſiam publico monumento in totius orbis Chriſtiani luce profiteri, ac intimos animi mei ſenſus ære perennioribus inſcribere tabulis ad fidelium ædificationem, cui conſulere in primis Catholici Doctores debent. Hanc ut agnovi ſemper & colui, ita magna cum animi alacritate prædicare geſtio Matricem religionis & fidei, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram, Columnam & firmamentum veritatis: In qua ſemper conſervata eſt traditio & doctrina, quam ipſi totam Apoſtoli cum ſanguine profuderunt: Ad quam & eo nomine, & propter potentiorem principalitatem, omnem Eccleſiam, ſeu fideles univerſos, undique convenire oportet. Hoc centrum Eccleſiaſticæ unitatis, cui indivulſo communionis vinculo cohærere omnia Eccleſiæ membra neceſſe eſt. Hìc in Apoſtolica ſua Sede vivit, & præſidet S. Petrus, & à Clemente XI. Succeſſore ſuo, Chriſtique pariter Vicario, quærentibus præſtat fidei veritatem. Hìc non modò ovium Chriſti, ſed & Paſtorum omnium unus eſt Paſtor, vocatus non in partem ſolicitu-

citu-

Digitized by Google

citudinis, ut cæteri; ſed in plenitudinem poteſtatis. Hunc ut omnium Chriſtianorum Patrem, ac Doctorem revereri, audire; ejuſque auctoritati de Scripturis ſanctis depromptæ, ejus Conſtitutionibus, ac Decretis ſpiritualem Eccleſiæ ſtatum & animarum ſalutem ſpectantibus parere neceſſe eſt omnes, qui ſalvi per Chriſtum eſſe velint.

Hæc ad pedes Sanctitatis tuæ provolutus ſincera animi devotione ut profiteri valeam, Beatissime Pater, ſuaviſſimæ clementiæ tuæ debeo, qua & ad me, & ad litterarium Theologiæ Dogmaticæ, & Moralis munuſculum tenuitatis meæ nomine Tibi oblatum, cum litteris obſervantiæ meæ, ac devotiſſimæ reverentiæ in Sedem Apoſtolicam & Sanctitatem tuam teſtibus, reſpicere dignatus es; & dulciſſimæ benevolentiæ memor, qua me licèt immeritum proſequi cœperas, cùm adhuc Cardinalem ageres, paternum Pontificiæ benignitatis ſinum mihi peramanter expandiſti. Indulgentiæ tuæ debeo, Sanctissime Pater, quòd elucubratum à me in quatuor Evangelia Commentarium Pontificiæ Majeſtati, Nominique tuo gentibus omnibus venerando dicatum, prodire in publicum permiſeris, ut juſtæ reverentiæ, ac pietatis officium (quod vehementer optabam) Apoſtolicæ Sanctitati tuæ perſolverem.

Nemini convenientiùs offerri poterat, & conſecrari hoc Opus, quàm tibi, Maxime et optime Pontifex, cujus vita ſpirans eſt Evangelii Commentarius. Evangelium Fidei doctrinam Morumque documenta ab ipſo Chriſto ſummo Legislatore & Magiſtro tradita complectitur: Tu fidei puritati, ac Morum diſciplinæ vindicandis, aſſerendis, propagandis, & olim conſtanti ſedulitate adlaboraſti, cùm Romanæ Eccleſiæ in majoris dignitatis, præcipuique momenti Officiis operam navares; & nunc ſtudio, zeloque ferventiore adlaboras in celſiore faſtigio ſpeculæ Paſtoralis. Humilitatem ſingulariter commendat Evangelium, honores dignitateſque fugere docet: Tua hæc, Beatissime Pater, ut Chriſti cujus vices geris, chariſſima virtus; cujus admirandum ſæculis omnibus exemplum præbuiſti, cùm ad ſummum Pontificatum ferventibus omnium votis expetitus, nihil non egiſti, ut electionem tui Eminentiſſimis Patribus diſſuaderes: & ſummo conſenſu

ele-

electus, expaviſti ad onus angelicis humeris formidandum. Neque verò illud magnanima humilitas tua ſubiiſſet, niſi doctorum, ac ſpiritualium virorum adducta conſiliis, quorum ſententiam rogare voluiſti, tuis ipſe, tametſi ſuperioribus, luminibus diffidens. Ceſſiſti tandem gemens, intellecta Dei voluntate & vocatione, Te ſummæ imparem Dignitati difficillimis temporibus conteſtatus; dum omnes ſolam Clementis XI. mentem tantæ molis capacem ob inſignem pietatem, ob exquiſitam eruditionem, ob prudentiam longo rerum uſu comparatam, in florente vividaque ætate; ob patientiam laboris, ob conſtans boni & æqui ſtudium, ob magnanimitatem, ob amorem pacis, alienumque à partibus animum; ob propenſam ad benefaciendum omnibus voluntatem, ob modeſtiam, ac manſuetudinem eximiam, conſenſione ſumma conclamabant.

Charitas Evangelii finis, ſacri Miniſterii tui, ac Apoſtolici Principatus anima eſt, Beatissime Pater: Hac incenſus, ad unam Dei gloriam, ad unam Eccleſiæ utilitatem, ad unam ovium Chriſti ſanguine redemptarum, & tuæ curæ Paſtorali commiſſarum ſalutem intendis. Hæc pias ex ſacris oculis lacrymas elicit, quas Deo jugiter offers quaſi Pontificii ſanguinem cordis ad eum placandum, & flagella iræ ejus à Chriſtiani populi cervicibus avertenda. Cœleſtis hæc virtutum regina facundiſſimum os tuum aperit, & flexanimam linguam movet, ut florentiſſimum Romanæ Eccleſiæ Clerum, Populumque ad pietatem, & pœnitentiam, ad vitam ſecundùm Evangelium inſtituendam, doctis, elegantibus, ac mirifica ſancti Spiritus unctione perfuſis Homiliis, pro more Sanctorum priſci ævi Pontificum, in maximis Solemnitatibus, & publicis calamitatibus, commoveas & inflectas. Hæc manus liberaliſſimas expandit, ut pauperum non urbanorum modò, ſed provincialium & exterorum, neceſſitatibus ſubvenias, & ærumnas ſubleves. Nullis ſumptibus parcis, ubi de charitatis & miſericordiæ operibus agitur: in propinquos duntaxat tuos, pro ſingulari animi tui modeſtia, beneficia temperare didiciſti. Hac impulſus charitate, Epiſcopos & Evangelicos Operarios in Orientem mittis, quos Evangelium prædicare, & Eccleſias inſtituere, ac regere jubes eo ſpiritu, eaque fidei, ac diſciplinæ puritate,

tate, quàm Catholica Romana Eccleſia ab Apoſtolis accepit, quam Apoſtoli à Chriſto didicerunt, quam Chriſtus à Deo tradidit. Hac incitatus charitate, gentes à Sedis Apoſtolicæ communione luctuoſo dudum ſchiſmate diſtractas, ad Eccleſiæ unitatem; Catholicos Principes ad pacem & concordiam, per litteras, Nuntioſque, viros induſtria, prudentia, negotiorumque difficillimorum tractandorum peritia non minùs, quàm dignitate excellentiſſimos, adhortaris, urges, obſecras. Te denique divina illa charitas ad majores ſanctæ Eccleſiæ toto orbe diffuſæ cauſas, & difficiliora negotia aſſiduè applicat: Te ſacris Cardinalium Congregationibus præſentem, ad ea ſecundùm jus & æquum finienda; Te ad medendum malis omnibus, quæ Chriſtianam Rempublicam undique infeſtant; Te ad providendum Urbi, totique Romanæ Ditioni, inſtar optimi parentis potiùs quàm imperioſi Principis, promptiſſimum facit.

In hoc tanto tamque immenſo laudum tuarum campo longiùs & alacriùs excurrerem, Beatissime Pater, niſi humilitas modeſtiaque tua prohiberent; quarum, ut & omnium heroicarum virtutum, non minùs quàm ſupremæ Poteſtatis Primatu, toti orbi Chriſtiano venerandus affulges. Ad gratias potiùs Deo Optimo Maximo agendas me converto, qui tantum Eccleſiæ ſuæ Pontificem dedit, Gregorio Magno eruditione, ſapientia, charitate, manſuetudine, zelo Apoſtolico ſimillimum; ſingulis compaſſione proximum, præ cunctis contemplatione ſuſpenſum; qui nec interiorum curam in exteriorum occupatione minuit, nec exteriorum providentiam in internorum ſolicitudine relinquit. Gratiarum actioni preces adjungo ferventiſſimas, quibus flagito Sanctitati Tuæ vitam prolixam, Clerum ubique canonica diſciplina florentem, domum tutam, Principatum ſecurum, Populum probum, ac fidelem; Orbem Chriſtianum ex omni parte quietum & pacatum, & quæcumque Optimi Pontificis vota ſunt. Servet Populo ſuo ad multos annos ſoſpitem incolumemque Deus Pontificem ſanctum, qui in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, ſtans juxta Aram impavidus, dum terra motibus inſolitis terribilem in modum quateretur; precibus ſuis Templum Urbemque ſuffulciens, trepidantem plebem confirmans, Dei miſeri-

cor-

cordiam ſecum implorare docens, pœnitentiam dedicans in ſemetipſo; Romam advocato de cœlis Dei Spiritu renovans, ut ſit modis omnibus civitas ſancta. Servet Dominus Epiſcopum Epiſcoporum, à quo ut ab exemplari diſcunt per ſemetipſos paſcere gregem Sacramentorum miniſterio, prædicationis verbo, eleemoſynarum abundanti ſubſidio, ſanctæ converſationis exemplo. Clementem XI. ſervet, ut ſalva ſit Roma ejus pietate, ac regimine diutiſſimè felix. Quod enim de Alexandro Imperatore Mammeæ filio profanus olim Hiſtoricus adulatoriè ſcripſit, *Salva Roma quia ſalvus Alexander*: id citra ſuſpicionem ullam adulationis de Pontifice noſtro dicere licebit: *Salva Roma quia ſalvus Clemens*.

Dum verò Sanctitati tuæ hos in Evangelia Commentarios tota animi devotione, ac demiſſione nuncupo; cætera etiam Opera, quæ in hanc uſque diem in publicum emiſi, ſacris pedibus ſupponens, & Apoſtolico judicio, ac cenſuræ in omnibus ſubjiciens, humillimè precor, Beatissime Pater, ut me Pontificia benedictione digneris conſolari.

PRÆFATIO.

MULTIS variiſque Operibus publicam in lucem editis, in Scripturæ ſacræ lectione quieſcere decrevi, in ejus meditatione conſeneſcere. Sanctum Evangelium in manus ſumpſi, ut Chriſti Jeſu Domini ac Salvatoris noſtri præcepta relegens & exempla, iis animum nutrirem, roborarem, conſolarerque meum. Sacrum illud ſtudium, tam ſuave mihi eſt, ut aliorum faſtidium quoddam mihi creet; peneque me in alia incubuiſſe pœniteret, niſi & illa ſacra eſſent, eoque animo ſuſcepta, ut Eccleſiæ quoquomodo ſerviant. Quid dulcius, quàm Deum loquentem audire, & ex ejus verbo argumenta haurire ſacrorum cum divina ejus Majeſtate colloquiorum? Obſervationes porrò meas ſcriptis commendans, Expoſitionem continuam adornavi S. Evangelii ſecundùm quatuor Evangeliſtas, litteralem ſenſum ac moralem ſeorſim, quantùm potui, elucidans. Ex parallelis ſacræ Scripturæ locis, & ex SS. Patrum commentariis explicationes hauſi, quas in publicam utilitatem effundo. Nihil enim in hoc ſtudii laboriſque genere licere exiſtimo novitati, quia nihil detrahi convenit vetuſtati. Quod in Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ ſchola didici, non quod à me ipſo inveni, me in hoc Opus contuliſſe profiteor; res non ingenioli mei, ſed antiquæ doctrinæ; non privatæ uſurpationis, ſed venerandæ Traditionis. Vulgatam Verſionem Latinam Eccleſiæ Decretis uſuque conſecratam religioſè ſecutus ſum; quamvis & Græci Textus, & Orientalium Verſionum vim (ſicubi opus erat) adnotare non neglexerim. Nullus mihi, ut exiſtimo, præteriit locus, dogmatibus Fidei aut regulis Morum fundandis ſeu firmandis idoneus, cujus ſenſum non attigerim, finem non indicaverim. Hanc enim inſiſtere viam Catholicos Scripturæ ſacræ Interpretes debere, mihi planè perſuaſum eſt. Quatuor Evangeliſtarum concordiam & harmoniam, quam Eruditi plerique Viri data opera illuſtrarunt, paſſim attingere, & breviter exponere ſatis habui. Exquiſitas licèt, ex profanis Oratoribus, Poetis, & Philoſophis ſententias corrogare ad commentationem Evangelii, dignum non duxi tam ſacri Operis gravitate. Ex Rabbinorum officinis, aut Heterodoxorum Auctorum, ſeu Catholicorum etiam quorumdam, ſtudio novitatis in tranſverſum abreptorum penu, abſit ut novas, & Antiquis incognitas Scripturæ ſacræ explicationes hauſerim ad vanam ſingularis & abſtruſioris eruditionis oſtentationem, & ad humanam gloriolam aucupandam, quod Chriſti Sacerdote indigniſſimum eſt; immò verò eorum errores notavi, confutavi, confixi. Videar minùs eruditus iis qui novitatem etiam in doctrina ſacra, & divinarum interpretatione Litterarum amant; dummodò in iis exponendis eum ſenſum ſequar, quem tenuit & tenet

ſancta

Digitized by Google

ſancta Mater Eccleſia, cujus eſt de vero illarum ſenſu judicare; nec tranſverſum unguem ab unanimi Patrum conſenſu diſcedam.

Moralem verò ſenſum ſtudioſè proſecutus ſum & illuſtravi ex ipſis ſacrarum Litterarum & SS. Patrum fontibus, ut divini verbi Prædicatoribus & Paſtoribus Animarum conſulam, quibus Evangelium Chriſtiano Populo explicare ex officio incumbit. Exiſtimavi è re Eccleſiæ eſſe, quæ Evangelii prædicatione propagata eſt, eaque filiorum ſuorum fidem nutrit, mores ædificat, uberem ſacrarum Concionum materiam ſubminiſtrare ex ipſo Evangelii fundo depromptam. Veterem concionandi rationem, quam ſancti Patres & antiqui Epiſcopi ſectati ſunt, in Eccleſiam revocari, optandum certè eſſet; ut nempè totius Evangelicæ lectionis, quam fidelibus proponit, ſeries explicaretur; ſenſuque litterali, quantùm neceſſe eſt, expoſito, Moralis erueretur, cui potiſſimùm Eccleſiaſtes inſiſteret. Expendant ſacræ Eloquentiæ Magiſtri primique ordinis Concionatores, an huic Patrum uſu conſecratæ methodo anteponi debeat nova concionandi ratio, quæ unica Evangelii ſententia pro themate aſſumpta (extrà quam divagatur ut plurimùm Concionator, ejuſque ſe velut immemorem in progreſſu Sermonis oſtendit,) humanis conceptibus, ingenioſis certè, ſed ſterilibus & exſuccis; & elegantibus quidem, ſed ſæpiùs infructuoſis morum humanorum picturis, auditorum paſcit, ſeu potiùs jejunos dimittit animos; ac molli eloquentia, comptæque orationis ornatu ac leporibus demulcet, non inſtruit, non movet, non flectit. Quo fit, ut tam infrequentes ſint peccatorum converſiones, cùm nunquam tantus fuerit Concionatorum numerus, numquam major Concionum frequentia. Utinam Eccleſiæ ædificationi & utilitati ſerviat Commentarium iſtud, quod fortè poſtremum erit Operum meorum! Ultra ſexagenariam enim provectus ætatem, laſſeſcere incipio. Nullos tamen refugiam pro Dei gloria & Eccleſiæ obſequiis labores, quamdiù vires ſuppetent, ſi ab iis qui Dei vice mihi præſunt, imperentur.

Hos Commentarios ut Summo Pontifici dicem & conſecrem, una me Religio, fons obſervantiæ, reverentiæ ac devotionis erga Sedem Apoſtolicam, & ſedentem in ea digniſſimum Sancti Petri ſucceſſorem CLEMENTEM XI. impellit. Poſtquam ex immenſo & ſcrupuloſis cotibus infeſto, ſcopuliſque, ad quos non offendere, non allidi, difficillimum eſt, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ pelago enavigavi: poſtquàm vaſtum Theologiæ Dogmaticæ & Moralis gurgitem, obmurmurantibus ex adverſo ventis ſuperavi: in altum Scripturæ ſacræ aſpirante Deo ductus; naviculam ſolis Evangelii opibus onuſtam ad Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ portum appello, ſub S. Petri navi colloco; ad Petram immobilem & inconcuſſam alligo, ſuprà quam fundata eſt Eccleſia; ut in ea ceu tutiſſima ſtatione conquieſcat, ad ejus nutum ſolvenda, cui à Domino dictum eſt, Duc in altum; *cum quo qui non colligit, ſpargit. Quod me ſemper ſenſiſſe & conſtanter ſentire conteſtor; nec unquam dubitaſſe, aut ſalva fide in dubium revocari poſſe exiſtimaſſe, quin famoſæ illæ Propoſitiones quinque ab Innocentio X. & Alexandro VII. in ſenſu Janſenii damnatæ hære-*

ticæ ſint; juſtèque in ejuſdem Auctoris ſenſu, quem verba præ ſe ferunt, confixæ ac proſcriptæ: quin Summorum illorum Pontificum Conſtitutionibus, aliiſque ad illarum confirmationem editis Sedis Apoſtolicæ Decretis, parem debeant Fideles omnes, tam oves quàm Paſtores, non exteriorem ſolùm, ſed internam obedientiam, ſimplicemque & abſolutam mentis & cordis adhæſionem. Qua ſine, externa ſpecies obedientiæ mera ſimulatio eſt, illuſio, hypocriſis, mendacium adversùs Spiritum ſanctum, ſacrilego etiam perjurio confirmatum ab iis qui credere ſe vel ſentire jurant ſuper ſancta Evangelia, quod reipſa non credunt vel ſentiunt: ſeque parere Conſtitutionibus Apoſtolicis profitentur, quibus animo contradicunt. Hanc fidei doctrinæque meæ integritatem, ex Operibus etiam à me editis Eminentiſſimo Cardinali Noalio Archiepiſcopo Pariſienſi approbatam, coram Summo Pontifice, cujus ad pedes hoc Opus, cæteraque humiliter depono, & coram Eccleſia Catholica toto orbe diffuſa vindicare neceſſarium duxi adversùs maledicorum libellorum anonymos Auctores, & inquietos homines; qui in via qua ambulabam confidenter, quia ſimpliciter, abſconderunt laqueum mihi. Nemo tamen exiſtimet, me à Sanctorum Doctorum Auguſtini & Thomæ tutiſſimis & inconcuſſis dogmatibus de Gratia per ſe efficaci, & omninò gratuità Prædeſtinatione Sanctorum, à Sede Apoſtolica approbatis & commendatis; aut à ſanioris Moralis defenſione, vel latum unguem unquam deflexurum. Theologis omnibus eumdem ſenſum adprecor; neceſſariamque nobis inter tot humanæ vitæ & rei litterariæ ſcopulos cautionem & prudentiam Spiritus (nam prudentia carnis, mors eſt) à Deo ſupplex efflagito; ut velificata Spiritu Dei fides naviget tuta, ſi cauta; ſecura, ſi attonita. Votis ferventiſſimis exopto & precor, ut omnes homines litterati privatos ſenſus ſuos & opiniones Sedis Apoſtolicæ & Epiſcoporum judicio in rebus Fidem aut Diſciplinam quovis modo ſpectantibus religiosè ſubjiciant & conforment: Eccleſiæque ordini, paci, unitati, propriæ ſententiæ amorem ſacrificent. Cujus quidem pacis & unitatis bono Epiſcopos ipſos propriam immolare Dignitatem, ſuiſque Cathedris cedere debere (ſi opus foret) Catholicæ Eccleſiæ Africanæ Præſules, S. Auguſtino duce, aſſerere non dubitarunt, ad idque ſe animo paratos profeſſi ſunt. Oro tandem, ut omnibus Theologis, in variarum, quas tolerat Eccleſia, opinionum diſſidio & conflictu, charitatem ſcientiæ ſupereminentem Deus largiatur; charitatem veritatis; veritatem charitatis. Minùs aſſequatur illa quæ inflat, modò omnium animis dominetur illa quæ ædificat. Omnium hæreat animis penitus defixa illa S. Auguſtini ſententia: ideo plerumque doctioribus minùs aliquid revelatur, ut eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus eſt major, comprobetur: vel quo modo teneant unitatem, cùm in rebus obſcurioribus diverſa ſentiunt: vel quo modo accipiant veritatem, cùm contra id quod ſentiebant, declaratum eſſe cognoſcunt. *Traditam denique à Ferrando Carthaginenſi regulam viri Theologi religiosè amplectantur, perſuaſumque habeant, ſanctæ Epiſcoporum unanimitati & Romani*

Lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſt. c. 5.

ni

Digitized by Google

ni præſertim Pontificis judicio, in omnibus cauſis Eccleſiaſticis aſſentiendum eſſe & acquieſcendum. Loquantur & prædicent (*inquiebat eruditus ille Diaconus*) quibus honor Sacerdotii docendi auctoritatem tribuit; nos diſcere parati ſumus, docere alios non præſumimus. Interroga igitur, ſi quid veritatis cupis audire, principaliter Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, cujus ſana doctrina conſtat judicio veritatis, & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga plurimos per diverſa terrarum loca Pontifices. *Hac ſimplicitate nihil tutius; nihil ad litium aliàs interminabilium ultimas fibras revellendas & præcidendas conducibilius; nihil ad litigandi pruriginem, qua eximia cæteroquin ingenia interdum laborant, omninò ſanandam convenientius; nihil ad os occludendum inſidioſis & importunis verborum & ſyllabarum aucupibus accommodatius.* Epiſt. ad Severum Scholaſt.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

REM tibi, candide Lector, non injucundam, nec admodum à propoſito alienam facturum me eſſe arbitratus ſum, ſi clariſſimi Authoris egregiam ſanè, ac luce publica dignam Epiſtolam ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum hujus libri occaſione conſcriptam, quæ nuper ad manus meas delata eſt, oculis tuis ſubjicerem. Cùm enim noxium quemdam libellum ſub titulo neſcio cujus Caſus conſcientiæ deciſionis magno literatorum ſtrepitu in Gallia editum Pontifex per literas Apoſtolicas condemnaſſet, & adverſus complures Doctores, qui eidem ſubſcripſerant, inter quos Pater ipſe Alexander, vel incauta facilitate ductus, vel aliena fraude deceptus numerabatur, graviter indignatus, cùm ad Eminentiſſimum Archiepiſcopum Pariſienſem, tum ad Regem Chriſtianiſſimum de plectendis novarum rerum Authoribus plura ſcripſiſſet, videbatur id impedimento eſſe, ne præſens in Evangelia Commentarium, & ſi antea Sanctitas ſua ſibi nuncupandum indulſerat, ad ejus pedes minus grati jam Authoris nomine offerri liceret. Quamobrem P. Alexander, ut omnem ex mente Pontificis offenſionem tolleret, præter ea, quibus in hujus præfatione Operis de ſincera cordis ſui fide circa damnatas in ſenſu Janſenii famoſas quinque propoſitiones, Romanorumque Decretorum obſervantia luculenter proteſtatus fuerat, ſuarum inſuper partium eſſe cognovit peculiari aliqua obſequii ſignificatione demulcere prius irati Pontificis animum, præfatamque inconſultæ ſubſcriptionis culpam deprecari. Id verò egregiè præſtitit hac ipſa Epiſtola, quam hic commodè inſerendam duxi, & ad majorem memoratæ operis præfationi lucem afferendam, & ad perennem ſimul ſapientiſſimo Authori laudem comparandam, qui poſterioribus ſuis, adeoque & melioribus curis teſtatum omnibus maximè voluit debito ſe magis erga Sanctam Sedem obſequio, & obedientia, quàm doctrina, & eruditione gloriari.

Bea-

Beatiſſimo Patri, ac Domino, Domino Noſtro

CLEMENTI XI.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

R O M A M.

Beatiſſime Pater.

QUamvis nihil prętermiſiſſe videar, quod ad officii mei rationem pertineret, ut publicæ mederer offenſioni, quæ ex editione infauſti Conſcientiæ Caſus orta erat, doluerimque ex animo quòd nomen meum inter ejus approbatores ſubſcriptum legeretur; idque publicis actis declaraverim Eminentiſſimo Cardinali Noalio Archiepiſcopo Pariſienſi, meique animi ſenſa ejus Eminentiæ aperuerim datis ad eum literis die 8. Januarii ultimò præteriti, quæ per omnium manus, ipſo primum exemplar, ſeu potius autographum communicante, volitarunt. Quamvis illi doctrinæ meæ integritatem plenè approbaverim, etiam ex operibus meis, Theologia præſertim dogmatica, & morali, quoad ea, de quibus quæſtio vertebatur; quamvis declaratio mea plurimos è XL. Doctoribus revocaverit ad officium, & ad ejurandam ſubſcriptionem impulerit; idque totum à me ſponte, nullius juſſu, aut ſuggeſtione peractum ſit, antequam caſus ille malè vulgatus,

aliquo

Digitized by Google

aliquo judicio Eccleſiaſtico damnatus eſſet. Quamvis Eminentiſſimum Cardinalem Archiepiſcopum Pariſienſem integritatis fidei meæ, ac doctrinæ vadem, & obedientiæ abſolutiſſimæ erga Sedem Apoſtolicam, & Sanctitatem Veſtram, teſtem, interpretem, ſponſorem fuiſſe (quæ ſumma ejus benignitas eſt cum æquitate conjuncta) certò noverim: animum tamen meum effundo lubens ad pedes Sanctitatis Veſtræ, illoſque devotè exoſculatus, me plurimum, & ex animo dolere profiteor, quòd hujuſmodi Caſui nimia facilitate ſubſcripſerim; plura in foliis editis addita, vel interpolata ſuſpicor, quæ in originali à me ſubſcripto non extabant, (nec inanes eſſe, ac malè fundatas ſuſpiciones meas agnoſceretis, ſi inquieti homines, qui caſum temerè ediderunt, autograhum cum ſubſcriptionibus exhiberent) ſed illud ſupprimere, è re fuit petulantium hujuſmodi ingeniorum, & ad perturbationem Eccleſiaſticæ pacis ſcripturientium, ne illorum malignitas palam fieret.

Ut ut eſt, Beatiſſime Pater, non ſolum ex animo doleo de ſubſcriptione, qualiſcumque illa fuerit: non ſolum illam ejuro, quæ per obreptionem à me impetrata eſt: (nec enim retractare me pigebit unquam, & cenſorio ſtylo denotare, quæ à me ſcribi, aut ſubſcribi minimè debuerant) verùm etiam pari animi demiſſione, obedientia, adhæſione mentis, & cordis abſolutiſſima, ſubſcribo literis Apoſtolicis, ac Decreto Sanctitatis Veſtræ, quo folia Gallico idiomate edita, & conſcientiæ caſum cum ſubſcriptionibus Doctorum continentia, veſtro judicio damnata ſunt, & prohibita; parem (inquam) Apoſtolico Veſtro decreto die 12. Februarii ultimò præteriti dato, obedientiam exhibeo, quam Conſtitutionibus Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. Innocentii XII. Deceſſorum Veſtrorum, quibus quinque propoſitiones famoſæ in ſenſu Janſenii damnantur. Quod ſemper me præſtitiſſe abſque reſtrictione prorſus ulla, aut æquivocatione, & tota animi ſinceritate, coram Deo, & Veſtra Sanctitate profiteor: illiſque, qui contrarium ſaperent, palam, ac liberè dicere cum S. Yvone Carnotenſi Epiſcopo: *Manifeſtè contra Sedem Apoſtolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, Vos, quantum in vobis eſt, deſtruitis; & quod illa deſtruxit, vos ædificare contenditis: Cujus*

judi-

judiciis, & Conſtitutionibus obviare, planè eſt hæreticæ pravitatis notam incurrere: nam Hæreticum eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concordat. Hunc animi mei ſenſum toti Eccleſiæ ſatis ſuperque expoſuiſſe mihi videor in præfatione Commentarii in quatuor Evangeliſtas nuper à me editi, nominique Beatitudinis Veſtræ dicati; quem ad ejus pedes deponet Magiſter Generalis Ordinis noſtri. Benedictionem Apoſtolicam ſumma devotione exopto, & deprecor, dum votis, ac precibus aſſiduis multos annos, proſperam ſemper valetudinem, & cœleſtium donorum incrementa Sanctitati Veſtræ à Deo flagito.

Pariſiis pridie Kal. Novembris 1703.

Beatitudinis Veſtræ.

Obſervantiſs., Devotiſs. & Obſequentiſs.
Filius & Servus F. Natalis Alexander
Ordinis FF. Prædicatorum.

Pontificias porrò literas, ſeu Brevia, ut vocant, de quibus ſuprà incidit mentio, hìc pariter habes, Amice Lector, ne quid tibi de tota re deſiderandum ſuperſit. Sunt autem hujuſmodi.

SS.

SS. D.N.D. CLEMENTIS Divina Providentia Papæ XI. Damnatio, & prohibitio quorumdam foliorum impreſſorum ſub titulo : *Lettre de M.* * * *Chanoine de B. A. Mr. T. D. A. &c. Cas de Conſcience proposè par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite &c.*

CLEMENS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum nuper in lucem prodierint quædam folia Gallico idiomate edita ſub titulo: *Lettre de M.* * * *Chanoine de B. A. Mr. T. D. A. &c. Cas de Conſcience proposè par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Facultè de Theologie de Paris*. Quamplures autem ex Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus,quos ad examen dictorum foliorum ſpecialiter delegimus,audita,ac diligenter perpenſa foliorum hujuſmodi Cenſura, quæ coram Nobis relata fuit, folia ipſa damnanda, & prohibenda eſſe cenſuerint. Hinc eſt, quòd Nos pro commiſſa Nobis ab æterno Paſtore gregis ſui cura, Dominicas oves, quantum nobis ex alto conceditur, à noxiis præſervare cupientes, de memoratorum Cardinalium conſilio, folia prædicta auctoritate Apoſtolica tenore præſentium damnamus, & reprobamus, ac legi, & retineri prohibemus, illorumque impreſſionem, deſcriptionem, lectionem, retentionem, & uſum omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus, etiam ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione dignis, ſub pœna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrenda omnino interdicimus. Volentes, & auctoritate præfata mandantes, ut quicumque eadem folia penes ſe habuerint, illa ſtatim atque præſentes literæ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel Hæreticæ pravitatis In-

Digitized by Google

quiſitoribus tradere, atque conſignare teneantur; In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Ut autem eædem præſentes literæ ad omnium notitiam facilius perveniant, nec quiſquam illarum ignorantiam allegare poſſit, volumus, & eadem auctoritate decernimus, ut illæ ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, nec non Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Curſoribus noſtris, ut moris eſt, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur, & ſic publicatæ omnes, & ſingulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter notificatæ, & intimatæ fuiſſent: Utque ipſarum præſentium literarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides, tam in judicio, quàm extra illud ubique locorum habeatur, quæ eiſdem præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 12. Februarii M.DCCIII. Pontificatus Noſtri Anno tertio.

F. Oliverius.

Dile-

Dilecto Filio Noſtro LUDOVICO ANTONIO Tit. S. Mariæ ſuper Minervam S.R.E.Presbyt.Card.de Noailles nuncupato.

CLEMENS PAPA XI.

DIlecte fili noſter ſalutem &c. Non ſine magna paterni cordis noſtri amaritudine nuper accepimus editum Pariſiis, ac pervulgatum fuiſſe libellum quemdam, cujus Titulus : *Cas de Conſcience proposè par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Facultè de Theologie de Paris* : Mole quidem perexiguum, ſed multiplici noxiæ Doctrinæ veneno abundè refertum ; quo ſcilicet plures damnati errores, pernicioſæque novitates adſtruuntur, ac ipſæ etiam felic. rec. Alexandri Septimi Prædeceſſoris noſtri ad Janſenianam hæreſim non modò iterum damnandam, ſed & præcluſis omnibus callidorum hominum effugiis, ac tergiverſationibus radicitus evellendam tanta maturitate editæ Conſtitutiones, quibus & Nos firmiſſimè inhæremus, indirectè quidem, ac veluti per cuniculos impetuntur. Quid enim aliud eſſe dixerimus libelli hujuſmodi Authores, tam ſplendido Verborum apparatu erga Pontificias Conſtitutiones internam ſemper obſervantiam polliceri, quam interim exterius violant, & ut ſilentium polliceantur, quotidie ſilentium rumpere ? Quid inanibus quæſtionibus, quæ ad nihil proficiunt, præterquam ad ſubverſionem audientium, Eccleſiaſticarum Sanctionum perſpicuitati tenebras velle offendere ; niſi malum, quod corde fovent, per quamdam diſſimulationem aperire ? ita ut illud jure uſurpari poſſit : Sermo eorum ut cancer ſerpit ; & aliud : Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis, venenum aſpidum ſub labiis eorum. Ingemuimus planè videntes homines, qui ſe Catholicos profitentur, eò temeritatis, & pervicaciæ deveniſſe, ut præfatis Apoſtolicis Conſtitutionibus, cæteriſque hujus Sanctæ Sedis Decretis adhuc obviam ire, eorumque vim emendicatis undique captioſis ſubtilitatibus eludere ſe poſſe confidant. Verùm cum ſubdolis eorum artibus non modò, ut par eſſet, minimè obſiſtere, ſed potius patrocinari, ac veluti manum

Digitized by Google

porrigere conſpexerimus non paucos Pariſienſis Scholæ Doctores, qui libellum ipſum palam auſi ſunt ſuo calculo comprobare, obſtupuimus planè, & magna ſimul perturbatione pro Domo Dei exarſimus, ſtatimque, ne commiſſo nobis cœlitus muneri deeſſe videremur, de valido adhibendo remedio cogitavimus. Quapropter libellum ipſum prævio, ut moris eſt, Theologorum examine, Apoſtolica authoritate damnavimus, ac prohibuimus, ne ejus lectione fidelium mentes inficerentur. At verò quoniam, ut Sanctus Proſper præclarè admonet, hujuſmodi hominum pravitati non tam diſputationum ſtudio, quàm authoritatis privilegio eſt reſiſtendum, Circumſpectionem tuam ſedulò admonemus, ut zelum, quo maximè ferves pro ſana doctrina, Eccleſiæque pace tuenda excites, exeras, atque intendas inveſtigandis omni ſtudio, diligentiaque libelli hujus Authoribus, ac præcipuis Promotoribus, atque Evulgatoribus (neque enim clàm fieri potuit, quod non niſi à multis valuit perpetrari) ac in eos poſtmodum gravibus, ut tantæ debetur audaciæ pœnis animadvertas. Porrò Doctores illos, quos ſanè decebat magis expugnandis Eccleſiæ deterrimis hoſtibus, quàm convellendis Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionibus nomen inſcribere, omnino volumus ſeveram adeò, te puniente, diſtrictionem ſubire, ut cæteri in poſterum à ſimilibus abſterreantur. Chariſſimum inſuper in Chriſto filium noſtrum Regem Chriſtianiſſimum, & datis literis, & per Venerabilem Fratrem Philippum Antonium Archiepiſcopum Epiſcopum Imolenſem Nuncium noſtrum, qui plura tecum etiam hac de re diſſeret, enixè rogamus, ut Circumſpectioni tuæ in exequendis hiſce mandatis noſtris, pravorumque hominum nequitia coercenda regalis quoque velit auxilii brachium impertiri, quod quidem Majeſtatem Suam pro ſummo, quem in compeſcendis hæreſum; ac novitatum fautoribus hactenus oſtendit, zelo confidimus egregiè præſtituram; & tibi interim, dilecte fili noſter, Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c. Die 13. Februarii 1703.

Ulyſſes Joſeph Archiepiſcopus Theodoſienſis.

Cha-

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro LUDOVICO FRANCORUM Regi Chriſtianiſſimo,

CLEMENS PAPA XI.

CHariſſime in Chriſto Fili noſter ſalutem &c. Audivimus nuper, audaci planè, & ſubdola nonnullorum hominum opera, qui in id nati eſſe videntur, ut Eccleſiæ, ac Reipublicæ pacem turbare non ceſſent, libellum quemdam prodiiſſe, cui titulus: *Cas de Conſcience propoſè par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Faculiè de Theologie de Paris*: quo ſanè plura pernicioſæ doctrinæ capita, erroreſque damnati revocantur in lucem, & ipſa etiam hæretica Janſenii dogmata non obſcurè foventur, dum editæ olim pro iis omninò abolendis Apoſtolicæ Conſtitutiones captioſis ſubtilitatibus eluduntur. Id porrò in quantum Chriſti Fidelium ſcandalum, atque utriuſque regiminis perturbationem vergat, Majeſtas tua, cujus mentem tanta in gubernandis Populis ſapientia illuſtravit Altiſſimus, ex ſe ſatis ipſa deprehendet. Quoniam verò contra iſtiuſmodi homines continua novitatum prurigine laborantes non amplius legibus, ac Sanctionibus, quæ ſatis multæ hactenus promulgatæ fuerunt,ſed gravium potius adhibitione pœnarum agendum videtur, ne malum toties compreſſum, & quotidie reviviſcens ulterius ſerpat, opportunum exiſtimavimus, damnato prius hìc juxta Sedis Apoſtolicæ morem libello, Dilecti Filii noſtri Ludovici Antonii S. R. E. Cardinalis de Noailles Eccleſiæ Pariſienſis Præſulis zelum, ac pietatem per Apoſtolica ſcripta excitare, ut in ejuſdem libelli Authores, Evulgatoreſque præcipuos ſummo ſtudio conquiſitos ſeverius animadvertat, Doctoreſque non paucos, qui Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, & Regia etiam Majeſtatis tuæ Decreta contemnentes eidem libello palàm ſubſcribere

non

non ſunt veriti, debitis pœnis afficiat. Ea autem in re, qua non Eccleſiæ ſolùm, quæ Majeſtati tuæ maximè curæ eſt, ſed ipſius Regni utilitas quæritur, ſummopere decet Regalis Brachii tui in præfati Cardinalis auxilium exeri poteſtatem, atque ita pravorum hominum temeritatem compeſci, ut palam fiat omnibus eam hodie inter Sacerdotium, & Imperium, miſerante Domino, vigere concordiam, ut impunè non liceat turbulentis ingeniis, & numquam cavillandi finem facientibus Eccleſiaſticas ſimul, ac Regias leges infringere. Novit profectò, Chariſſime fili noſter, novit, & gratulatur Eccleſia omnis, quanto pietatis ſtudio, quanta Regii Nominis laude eliminandis Catholicæ Fidei, ac diſciplinæ adverſis Erroribus, & novitatibus, præcipuè verò radicitus extirpandis Janſenii Dogmatibus adlaboraveris. Tuæ nunc prudentiæ, tuæ Religionis, ac pietatis eſt cœpto operi ſupremam manum adjicere, traditamque tibi ab Altiſſimo poteſtatem in ipſius, atque Eccleſiæ ſuæ obſequium exercere. Ne patiaris igitur, Chariſſime Fili, ut tot labores, ac ſtudia, quæ exterminandæ ex Florentiſſimo Regno tuo peſſimæ hæreſis contagioni adhibuiſti, paucorum hominum veſania fructu vacuentur, & pereant. Sileant inquieti homines, coerceantur protervi, pareant contumaces, & quos Eccleſiæ manſuetudo non flectit, poteſtas Regalis compeſcat, & conterat, ut ita quam Eccleſiæ Dei dederis, Deus ipſe Regnis tuis donet, ac perpetuò ſervet tranquillitatem. Eam interim Nos Majeſtati tuæ unà cum cæteris bonis omnibus ex animo precantes, Apoſtolicam ſimul Benedictionem Tibi amantiſſimè impertimur.

Datum Romæ &c. Die 13. Februarii 1703.

Ulyſſes Joſeph Archiepiſcopus Theodoſienſis.

Cha-

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro LUDOVICO FRANCORUM Regi Chriſtianiſſimo,

CLEMENS PAPA XI.

CHariſſime in Chriſto fili noſter ſalutem &c. Ex iis, quæ Venerabilis Frater Philippus Antonius Archiepiſcopus Epiſcopus Imolenſis Nuncius noſter ad Nos retulit, non ſine maximo animi gaudio percepimus Regium Majeſtatis tuæ zelum, Noſtris nuper paternis vocibus excitatum, cœpiſſe in præcipuos deterrimi libelli approbatores condignis pœnis animadvertere, Ludovicum du Pin nequioris doctrinæ hominem, temeratæque pluries Apoſtolicæ Sedis Dignitatis Reum exulare jubendo. Qua de cauſa ſingulare tuum, ac fervens Eccleſiæ favendi ſtudium, religioſamque Pontificiis monitis obſecundandi voluntatem dignis commendare debemus laudibus, Tibique etiam gratias agere, utque cœptum egregiè opus proſequi velis, vehementer adhortari; quandoquidem adverſus homines agitur, qui non niſi pœnarum ſeveritate coerceri valent. Neque verò excuſationem obtendere jure poſſunt, qui tot Eccleſiæ, Regnique legibus, non quidem ignotis, aut ambiguis, ſed palam editis, atque perſpicuis, obviam ire ſunt auſi; neque admiſſi criminis veniam ſola Epiſcopalis judicii agnitione demereri, qui publicè in Eccleſiam, Eccleſiæque Caput Romanum Pontificem non uno nomine deliquere. Nimia videlicet erit impunè peccandi licentia, ſi gravia quævis, & aperta facinora vel una ſatis deprecatione purgentur. Cæterum quòd libellum eumdem Apoſtolicæ damnationis ſententia confixum Edicto quoque Regio proſcripſeris, ſummoperè gaudemus; ne tamen ex quibuſdam ipſius Edicti verbis quiſquam inferre præſumat non ſuſtinendæ modò, ſed & pariter impugnandæ Janſenianæ hæreſeos in poſterum viam præcluſam eſſe; quod quidem ab æquiſſima Majeſtatis tuæ mente prorſus alienum eſſe nemo eſt, qui neſciat; utque nova omnis ſubdolis ingeniis cavillandi anſa

penitus

penitus præcidatur, maximè expedire arbitramur, ut Majeſtas tua ea de re voluntatem ſuam expreſſiùs declarare non gravetur, quemadmodum idem Nuncius Noſter tibi uberiùs explicabit; quod ſanè & fovendæ Chriſtianæ Fidei puritati opportunum, & Nobis porrò gratiſſimum fuerit. Ita enim publicæ conſulendum tranquillitati eſt, ut Catholicæ veritati, ſalvis ſemper charitatis, atque modeſtiæ legibus, tuendæ locus non adimatur; ac Majeſtati tuæ Apoſtolicam Benedictionem perpetuò cum felicitatis tuæ Voto conjunctam amantiſſimè impertimur.

Datum Romæ &c. Die 10. Aprilis 1703.

Ulyſſes Joſeph Archiepiſcopus Theodoſienſis.

EXPO-

Google

EXPOSITIO LITTERALIS ET MORALIS SANCTI EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM.

I. SANCTUM *Jeſu Chriſti Evangelium ſecundùm Matthæum*. Hunc Titulum appoſuit Eccleſia, cùm ut Libro conciliaret auctoritatem, tum ut Evangelium iſtud à tribus aliis, & ab apocryphis diſcerneret. *Marcionem* Hæreſiarcham reprehendit *Tertullianus*, quòd S. *Lucæ* Evangelium ſolum recipiens, *Nullam fidem repromittat de plenitudine Tituli*, *&* *profeſſione debita auctoris*. Auctoritas Eccleſiæ proponentis Evangelium, velut ſigillum eſt quo obſignatur. *Evangelio non crederem*, (inquit S. Auguſtinus) *niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas*. Tert. l. 4. cõt. Marc. c. 2. S. Aug. l. cõt. Epiſt. Manich. c. 5.

II. *Evangelium* definiri ſolet ab Eccleſiaſticis Tractatoribus, Bonum nuntium quo peccatores ad indulgentiam per Chriſtum vocantur. Cùm verò interdum ſumatur in Novo Teſtamento Evangelii nomen pro re ipſa læta quæ nuntiatur, quandoque pro doctrina Chriſti, aliàs pro prædicatione: hic uſurpatur pro Hiſtoria, quæ Evangelium, id eſt, Chriſti ad homines adventum, & inter homines converſationem, vitam, geſta, miracula, legem ac præcepta, paſſionem, mortem, Reſurrectionem deſcribit, & narrat.

Inter omnes Divinas auctoritates, quæ ſanctis litteris continentur, Evangelium merito excellit. Quod enim Lex, & Prophetæ futurum prænuntiaverunt, hoc redditum, atque completum in Evangelio demonſtratur; (ait S. Auguſtinus.) S. Aug. l. 1. de conſenſu Evangeliſtarũ c. 2.

Evangelii finis eſt humani generis cum Deo reconciliatio per Jeſum Chriſtum, perductio ad cognitionem veritatis, ad conſecutionem beatæ æternitatis. *Ut ergo ab imis ad ſumma revocemur* (inquit S. Auguſtinus,)
Idem c.35. *atque id quod ortum eſt, recipiat æternitatem, per fidem veniendum eſt ad veritatem. Et quia omnia quæ in contrarium pergunt, per aliquid medium reducuntur, & ab æterna juſtitia temporalis iniquitas nos alienabat: opus ergo erat media juſtitia temporali, quæ medietas, temporalis eſſet de imis, juſta de ſummis, atque ita ſe nec abrumpens à ſummis, & contemperans imis, ima redderet ſummis. Ideò Chriſtus Mediator Dei, & hominum dictus eſt, inter Deum immortalem, & hominem mortalem, Deus, & homo, reconcilians hominem Deo, manens id quod erat, factus quod non erat. Ipſe eſt nobis fides in rebus ortis, qui eſt veritas in æternis. Hoc magnum & inenarrabile ſacramentum, hoc regnum & ſacerdotium Antiquis per prophetiam revelabatur, poſteris eorum per Evangelium prædicatur. Oportebat enim, ut aliquando in omnibus Gentibus redderetur, quod diù per unam Gentem promittebatur. Proinde qui Prophetas ante deſcenſionem ſuam præmiſit, ipſe & Apoſtolos poſt aſcenſionem ſuam miſit.* Evangelium omnes Apoſtoli prædicarunt, duo tantùm ſcripſerunt, ſcilicet S. *Matthæus,*
Tertull. l. 4. cont. Marc. c. 2. *& S. Joannes.* Conſtituimus imprimis (inquit Tertullianus) *Evangelicum inſtrumentum Apoſtolos auctores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitum. Si & Apoſtolicos, non tamen ſolos, ſed cum Apoſtolis, & poſt Apoſtolos. Quoniam prædicatio Diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet de gloriæ ſtudio, ſi non adſiſtat illi auctoritas Magiſtrorum, imò Chriſti, qui Magiſtros Apoſtolos fecit. Denique, nobis fidem ex Apoſtolis Joannes & Matthæus inſinuant: ex Apoſtolicis Lucas & Marcus inſtaurant, iiſdem regulis exorſi, quantùm ad unicum Deum attinet Creatorem, & Chriſtum ejus, natum ex Virgine, ſupplementum Legis, & Prophetarum.*

III. *Sanctum* eſt Evangelium ratione auctoris & objecti, qui Chriſtus eſt, *Sanctus ſanctorum*; ratione materiæ, quia illius documentis, & verbis conſtat adorandis; ratione finis, quia homines ad ſanctitatem informat:
Matt. 4. *Lex Domini immaculata convertens animas.* Quamobrem à Sancto Matthæo vocatur *Evangelium regni*, Dei ſcilicet; quod quidem regnum intra nos
Act. 20. eſt per charitatem, quam Spiritus ſanctus in corda noſtra diffudit. *Evan-*
Ephes. 6. *gelium gratiæ Dei*, à S. Paulo; *Evangelium pacis*; item, *Verbum verita-*
Ephes. 1. *tis, Evangelium ſalutis noſtræ, in quo & credentes ſignati ſumus Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ.* Chriſtus corpus ſuum nobis dedit in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, ut nobiſcum maneat uſque ad conſummationem ſæculi, noſque ex ſubſtantia ſua nutriat: vitam ac verba ſua, atque documenta nobis reliquit in Sacramento Evan-
Hebr. 1. gelii, ut per ſe ipſum nos erudiat. Deus enim qui multifariàm multiſ-
S. Aug. tr. 30. in Joa. que modis nobis locutus eſt in Prophetis, *noviſſimè nobis locutus eſt in Filio ſuo*, & in Evangelio loqui non ceſſat. *Nos itaque ſic audiamus Evangelium, quaſi præſentem Dominum; nec dicamus, O illi felices qui eum videre potuerunt! quia multi in eis qui viderunt, & occiderunt; multi autem in nobis qui non viderunt, & crediderunt. Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſervatum, & propter nos recitatum. Surſum eſt Dominus; ſed etiam hìc eſt veritas Dominus.* Sanctificat animam frequens Evangelii Lectio, ejuſdemque in ta-
S. Joa. Chr. h. 32. in Mat. bulis cordis deſcriptio. *Nam ſi in quacumque domo Evangelium eſt, illuc diabolus ingredi non audet: quanto minus animam ei aſſiduis lectionibus fami-*

lia-

Digitized by Google

llarem, neque dæmon, neque peccatum attinget! Sanctifica igitur animum, ſanctifica corpus: hoc continget, ſi Evangelium ſemper, & animo habueris, & lingua. Quòd ſi linguæ obſcœnitas animam coinquinet, ſi dæmones vocet, perſpicuum eſt, ſpiritali lectione eam ſanctificari, & gratiam Spiritus ſancti affatim infundi. Nè igitur in noſtras ipſi animas crudeles ſimus, ſpirituali illa fame eas occidendo, de qua Dominus per Prophetam: *Ecce dies veniunt, & mittam famem in terram, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini.*

Amos 8.

IV. Evangelium eſt *Jeſu Chriſti*, non ſolùm quia ejus geſta, miracula, verba, documenta, paſſionem, mortem, Reſurrectionem, populique novi, nimirùm Eccleſiæ, ab illo regenerationem commemorat: verùm etiam quia ita ſuſcipiendum, & colendum eſt, quaſi ipſius Chriſti Domini manu ſcriptum eſſet. *Omnibus enim Diſcipulis ſuis per hominem quem aſſumpſit, tamquam membris ſui corporis caput eſt. Itaque cum illi ſcripſerunt, quæ ille oſtendit & dixit, nequaquam dicendum eſt, quod ipſe non ſcripſerit: quandoquidem membra ejus id operata ſunt, quod dictante capite cognoverunt. Quidquid enim ille de ſuis factis, & dictis legere nos voluit, hoc ſcribendum illis tamquam ſuis manibus imperavit. Hoc unitatis conſortium, & in diverſis officiis concordium membrorum ſub uno capite miniſterium quiſquis intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantibus Diſcipulis Chriſti in Evangelio legerit, quam ſi ipſam manum Domini, quam in proprio corpore geſtabat, ſcribentem conſpexerit.* Quàm pudendum eſt, ut Chriſtiani ad theatra, & ſpectacula confluant, fabulas & res inanes à ſcenicis hominibus, & nimis audituri; ad Eccleſiam verò ire negligant, Chriſtum in Evangelio loquentem audituri! Quàm indignum, ut libros non ſolùm inutiles legant, ſed noxios, Evangelii verò lectionem prætermittant! S. Joan. Chryſoſtom. Hom. 2. in Matth. *Non ſum* (inquit) *ego Monachus, uxorem habeo, & filios, & curam domus gero. Hoc eſt quod omnia quaſi una quadam peſte corrumpit, quoniam lectionem divinarum Scripturarum ad ſolos putatis Monachos pertinere, cùm multò magis vobis, quàm illis ſit neceſſaria. Qui enim verſantur in medio, & vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multò eſt gravius, atque deterius, rem ſuperfluam eſſe Legem Dei putare, quam illam omninò non legere. Hæc enim verba ſunt, quæ de diabolica prorsùs meditatione promuntur.*

S.Aug. l. 1. de conſenſu Evang. c. 35.

V. *Secundùm Matthæum*. Matthæus, qui & *Levi*, Galilæus, ex Publicano Apoſtolus, primus in Judæa Evangelium Chriſti Hebraicis litteris edidit, propter eos maximè, qui ex Circumciſione in Jeſum crediderant. Exemplar Hebraicum S. Hieronymi ætate in Cæſareenſi bibliotheca adhuc ſervabatur. Exinde periit. Græca verſio ab aliquo temporum Apoſtolicorum interprete facta habetur. Quis fuerit illius Verſionis Author, incertum eſt, S. Hieronymo judice. Minus enim probabile videtur, quod habet additio Synopſi Sancti Athanaſii aſſuta, Sanctum Jacobum Jeroſolymorum Epiſcopum Evangelium Matthæi interpretatum fuiſſe. Qua enim neceſſitate, vel qua occaſione ipſe Hebræis regendis ab Apoſtolis præpoſitus, Evangelium eorum lingua vernacula ſcriptum Græco ſermone donaſſet? *Matthæus* primus Evangelii ſcribendi provinciam nactus eſt (inquit Sanctus Epiphanius) *oportebat enim eum ipſum, qui ad conciliandam humano generi ſalutem advenerat, quique dixerat: Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam; ad eorum qui ſervandi erant exemplum, ei homini potiſſimùm prædicandæ ſalutis munus injungere, qui ab innumeris peccatis converſus, & à Telonio ſuſcitatus fuerat, ut ab illo, quanta ſibi eſſet Adventu*

S. Iren. l. 3. c. 1.
Euſeb. l. 3. c. 24.
S. Hieron. in catal. Vir. illuſt. & Præf. in Matt.
S. Joa. Chryſ. h. 1. in Matt.
S. Epiph. Hæreſ. 51.

Chriſti humanitas collata, mortales diſcerent. Quibus poſt peccatorum condonationem, hoc eidem conceſſit, ut & mortuos excitare poſſet ad vitam, morbos depellere, purgare lepram dæmoneſque propulſare: ne dicendo ſolùm perſuaderet auditoribus; ſed Evangelicam Doctrinam factis etiam ipſis prædicaret, ac perditis hominibus annunciaret, poſſe illos pœnitendo recuperari; & iis qui ceciderant, reſurrecturos ſe eſſe. Evangelium verò Librum ſuum appoſitè vocavit, (inquit Sanctus Joannes Chryſoſtomus) *Siquidem pœnarum ſublationem, veniam peccatorum, ſanctificationem atque juſtitiam, redemptionem, adoptionem etiam filiorum, & cælorum hereditatem, & cum Dei Filio fraternitatem omnibus, tum inimicis, tum improbis, & in tenebris ſedentibus nunciavit.* Quid tam fauſtis nuntiis melius, ac felicius nuntiari poſſit? Propterea *Evangelium* vocatur hæc Hiſtoria, quaſi omnia alia verba inania doceantur & vacua, quibus ſolent præſentia promitti, ut copia divitiarum, potentiæ magnitudo, gloria, honores, & quæcumque alia bona eſſe homines arbitrantur: *Quæ verò piſcatorum ſunt annunciata verbis, propriè, ac verè Evangelia nominantur, non tantùm quia firma ſunt, ac penitùs immobilia, ſupraque noſtram eminentia dignitatem: ſed quia cum omni etiam facilitate nobis donata ſunt. Non enim laboribus noſtris, atque ſudoribus, ſed per Dei tantùm in nos charitatem, tam grandia hæc promiſſa ſuſcepimus.*

VI. In Evangelio, aliiſque canonicæ Scripturæ Libris nonnulla ſunt humanæ menti ad intelligendum difficilia, quæ tamen ab Evangelii lectione Chriſtianos homines, quantumvis ſimplices, & Theologica Doctrina deſtitutos, deterrere non debent. Non enim legent vel audient ſine fructu, etſi non capiant omnia quæ legunt vel audiunt, modò cum fide, pietate, & humilitate legant, vel audiant. *Valdè cautè hæc audire debemus* (inquit Sanctus Auguſtinus) *ad quæ capienda parvuli ſumus; & corde pio, & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt; hanc tenentes regulam ſanitatis, ut quod ſecundùm fidem qua imbuti ſumus, intelligere voluerimus, tamquam de cibo gaudeamus: quod autem ſecundùm ſanam fidei regulam intelligere nondum potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus; hoc eſt, ut etiam ſi quid ſit neſcimus, bonum tamen & verum eſſe minimè dubitemus. Et ego, Fratres, qui ſuſcepi loqui vobis, cogitandus ſum à vobis qui ſuſceperim, & quæ ſuſceperim: Suſcepi enim tractanda divina homo, ſpiritualia carnalis, æterna mortalis. Etiam a me, cariſſimi, longè ſit vana præſumptio, ſi volo ſanus in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis; pro modulo meo ſapio, quod vobis appono: ubi aperitur, paſcor vobiſcum; ubi clauditur, pulſo vobiſcum.* Surgamus, quæramus, ſuſpiremus, anhelemus deſiderio, & ad clauſa pulſemus. *Extorqueatur tamquam pueris ludicrum neſcio quid, quo ſe malè avocant, ut poſſint inferi utiliora grandioribus, ut poſſint proficere qui repebant in terra..... Mores perducunt ad intelligentiam: genus vitæ perducit ad genus vitæ. Alia vita terrena, alia vita cœleſtis; alia vita hominum, alia Angelorum. Vita pecorum terrenis voluptatibus æſtuat, ſola terrena conquirit, in ea prona atque projecta eſt: Vita Angelorum ſola cœleſtis: Vita hominum media. Si vivit homo ſecundùm carnem, pecoribus comparatur: Si vivit ſecundùm ſpiritum, Angelis ſociatur. Quando ſecundùm ſpiritum vivis, quære etiam in ipſa Angelica vita, utrum parvus, an grandis ſis. Si enim adhuc parvus es, dicunt tibi Angeli, Creſce, nos panem manducamus, tu lacte nutrire, lacte fidei, ut pervenias ad cibum ſpeciei....* Deſideremus, quam hic plenè non habemus, myſteriorum, ac rerum divinarum, latentiumque Scripturæ ſenſuum

Ho. 1. in Mat.

Tr. 18. in Joa.

1. Timot. 3.

Digitized by Google

ſuum intelligentiam . *Multum intereſt inter averſantem , & deſiderantem & iterum multum intereſt inter deſiderantem , & fruentem . Vivis ut pecora , averſaris : Angeli perfruuntur . Tu autem ſi non vivis ut pecora , jam non averſaris : deſideras aliquid , & non capis : inchoaſti ipſo deſiderio vitam Angelorum . Creſcat in te , & perficiatur in te : & copias hoc non à me , ſed ab illo qui & me fecit , & te.*

C A P U T P R I M U M.

Senſus Litteralis.

I. L*Iber generationis* . Fauſtus Manichæus inſigni impietate negavit , Genealogiam Chriſti Evangelium eſſe , vel ad Evangelium pertinere ; cujus errorem , non tam rationibus , quàm cavillis & inanibus argutationibus defenſum , *Sanctus Auguſtinus* refellit. Lib. 2. 3. 7. & 23. cont. Fauſt.

Liber generationis , id eſt , ſeries progenitorum , ſive majorum Chriſti ſecundum carnem . Liber ſcilicet interdum uſurpatur Scripturæ phraſi pro deſcriptione quavis , narratione , ſive catalogo , ſive juſto volumine , ſive ſchedula tantum , vel Epiſtola continetur . Hinc Matt. 19. *Libellus repudii* ; & Jerem. 32. *Liber emptionis , & poſſeſſionis* . Vel *Liber generationis Jeſu Chriſti* , id eſt , Liber de Vita Chriſti . Non ſolum enim generationis actum , aut genealogiæ ſeriem nomen Hebræum *Tholedab* ſignificat, Gen. 6. ſed totum vitæ curſum , & quicquid homini accidit in vita . Hoc ſenſu Noe dicitur : *Vir juſtus atque perfectus in generationibus ſuis* . Egregiam antitheſim innuit Evangeliſta inter Catalogum generationis primi Adam , & ſecundi Adam , cum ab utroque originem trahamus , ab illo naturæ , ab iſto gratiæ . Gen. 5. verſ. 1. *Hic eſt Liber generationis Adam* . Nam *totum genus humanum* (inquit S. Auguſtinus) *quodammodo ſunt homines duo, primus & ſecundus . . . . Per unum venundati ſumus ſub peccato , per alterum redimimur à peccatis ; per unum præcipitati ſumus in mortem , per alterum liberamur ad vitam ; quorum ille nos in ſe perdidit , faciendo voluntatem ſuam , non ejus à quo factus eſt ; iſte nos ſalvos fecit , non faciendo voluntatem ſuam , ſed ejus à quo miſſus eſt : in horum ergo duorum hominum cauſa proprie fides Chriſtiana conſiſtit . Unus eſt enim Deus , unus & mediator Dei , & hominum homo Chriſtus Jeſus . Quoniam non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus , in quo oporteat nos ſalvos fieri* . Hinc ſubdit Evangeliſta . Lib. 2. op. imperf. cont. Jul. c. 163. & l. de peccato orig. c. 24. 1. Tim. 2. 5. Act. 4. 12.

II. *Jeſu Chriſti* . Salvatoris & Meſſiæ à Deo promiſſi , qui Spiritu ſancto unctus eſt præ conſortibus ſuis , non aliqua ſpiritalis unguenti participatione delibutus , ſed totius gratiæ plenitudine , & Divinitatis inhabitatione , ac unione perſonali ſanctificatus . *Invenimus Meſſiam , quod eſt interpretatum Chriſtus* ; (inquit Andreas Simoni fratri . (*Scio quia Meſſias venit* (inquit mulier Samaritana) *qui dicitur Chriſtus* . Jeſus dicitur & ille, qui poſt Moyſem populum in terram promiſſam introduxit . Typus ille, hic veritas . Ille in terram repromiſsionis , hic in cœlum , & ea quæ ſunt in cœlis bona . Ille poſtquam Moyſes mortuus eſt , iſte poſtquam Lex per Moyſem data ceſſavit . Ille Ducis dignitate , hic Regis majeſtate præfulgens . Sed ne Jeſum audiens , de ſocietate nominum patereris errorem , continuò ſubjunxit & *Chriſtum* ; ait S. Joannes Chryſoſt. *Chri-* Joa. 1. 41. Joa. 4. 25.

ſtus,

Ho.1. in Mat. ſtus, id eſt unctus, ut Rex, Sacerdos, Propheta. Rex, *Ego autem con-*
Pſ.2.6. *ſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion Montem ſanctum ejus*. Sacerdos, *Tu es*
Pſ.109.4. *ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Propheta, *Prophetam*
Deut.18. *ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui; & ponam verba mea in*
Mat.21. *ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi....* Et, *Hic eſt*
Joa.1.45. *Jeſus propheta à Nazareth Galilææ*. Et, *Quem ſcripſit Moyſes in Lege, &*
Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.

III. *Filii David, filii Abraham*. Hi duo potiſſimùm ex Chriſti progenitoribus à S. Matthæo memorantur, quia alter caput erat gentis Judaicæ ex qua Chriſtus, alter familiæ. 2. Quia Abrahamo & Davidi potiſſimæ, & frequentiſſimæ de Meſſia venturo factæ erant promiſſiones. Abrahamo,
Gen.12.13. & 22.18. Gal.3.16. *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes*: quod S. Paulus de Chriſto intelligendum eſſe docet: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit, & ſeminibus, quaſi in multis; ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*. Davidi verò: *Suſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de*
2. Reg. 12. & 13. *utero tuo, & firmabo Regnum ejus. Ipſe ædificabit domum nomini meo: & ſtabiliam thronum Regni ejus uſque in ſempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium*. Quæ promiſſio etſi ad Salomonem typicè pertineat, Chriſtum tamen ſpectat propheticè, de quo dictum eſt ab ipſomet: *Ecce pluſquam Salomon hic*. Qui domum, id eſt, Eccleſiam ædi-
Luc. 1. ficavit, in qua Deus in ſpiritu & veritate adoratur: cujus regnum *in domo Jacob* æternum eſt, & *Regni ejus non erit finis*. Qui Dei Filius eſt,
Iſa.53. ſecundùm æternam generationem, de qua Propheta, *Generationem ejus quis enarrabit?* Idemque Davidis filius, ſecundùm generationem temporalem. Hic *Altiſſimi Filius*, cui dedit Dominus *ſedem David Patris ejus*, ut An-
Luc.1. gelus Mariæ ejus matri caſtiſſimæ nuntiavit: Quod & in Pſalmis ipſe David prædixerat: *Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eam: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*. Porrò Davidem Abrahamo præmittit Evangeliſta, quia recentior erat, ſpecialior, & honorificentior Davidi facta promiſſio, omniumque ore magis celebrata, ut S. Joa. Chry-
Pſ. 131. 11. ho.1. in Mat. ſoſtomus obſervat; omneſque etiam vulgò ſciebant, Meſſiam Davidis filium eſſe oportere. Hinc turba ipſa popularis, viſis admirabilibus Chriſti factis, dicebat: *Numquid hic eſt filius David?* Et eo Jeruſalem ineun-
Mat.12.23. te triumphantis inſtar, acclamavit, *Oſanna Filio David*. Populares etiam
Mat. 21. 9. Joa.7.42. homines erant, qui dicebant: *Nonne Scriptura dicit, Quia de ſemine David, & de Bethleem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus?* Hinc omnes qui à Chriſto beneficia petebant, filium Davidis appellabant, ut Meſſiam illum eſſe ſignificarent, qui populum ſuum omni beneficiorum genere cumulaturus eſſet. *Miſerere noſtri, fili David. Miſerere mei Domine fili Da-*
Mat. 9. 27. & 15. 22. Mat.22. *vid*. Interrogati denique à Chriſto Phariſæi, *Quid vobis videtur de Chriſto, cujus filius eſt?* abſque hæſitatione reſpondent, *David*. Quibus ille reponit: *Quomodo ergo David vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis; donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?*

IV. *Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus*. Non ſolus Judas, à quo Chriſtus genus duxit, & de cujus tribu ortus eſt, quique toti genti nomen dedit, cui promiſſus eſt Chriſtus, & cui benedicendo inſigne vaticinium de adventu Meſſiæ Jacob edidit: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de fœmore ejus, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expe-*
Gen.49. *ctatio gentium*. Sed & Judæ fratres in Chriſti genealogia recenſentur, non tamquam Chriſti parentes, ſed tamquam regni ejus, & reipublicæ con-

dito-

ditores: Fuerunt enim ſuæ quiſque tribus Patriarchæ. Horum etiam men-
tione humiliatur immodica de progenitorum nobilitate jactantia, ut Sanct.
Chryſoſtom. obſervat; multi enim ex ancillis matribus nati ſunt, & ta-
men pariter Patriarchæ, Tribuumque principes extiterunt. Privilegium Ec-
cleſiæ illa deſignat æqualitas. Hæc quippè noſtræ nobilitatis prærogativa
eſt, ut nulla ſit inter ſervos, & nobiles in Regno Dei diſparitas, niſi
& gratia & virtute. Omnes ex Deo nati, omnes filii Dei & hæredes, fra-
tres autem & cohæredes Chriſti.

V. *Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar*. Zaram cum Pha-
res nominatus, propter eventum ſingularem, & admirabilem, qui in eo-
rum ortu contigit: Neque enim erat conſequentiæ naturalis, ut is qui ma- Gen. 38.
num emiſiſſet, eamdem, poſtquam filo coccineo alligata erat, retraheret,
alterique primas nativitatis cederet. *Non fit lege naſcentium, ſed ex Dei* S. Joa. Chryſ.
gratia, quæ tunc pueris aderat iſta diſpenſans, & nobis quandam imaginem h. 3. in Mat.
futurorum in eorum nativitate depingens. Duorum populorum typus fuere hi
pueri, Judaici ſub Moſaica, & Gentilis ſub Chriſtiana Lege viventis. Po-
ſterioris ſtatus præluxit ortui prioris; Nam Republica illa ſpirituali, quæ
temporibus Abrahæ fuit, illuceſcente, & deinde medio curſu ſubitò re-
vocata, Judæorum populus ortus eſt, & Reſpublica condita, cui data eſt
Legis ſepes, ſpiritualis illius Reipublicæ libertatem, (quæ manum, id eſt,
opera fidem in Chriſtum teſtificantia, ejuſque ſanguinis pretio, ac virtute
ad meritum inſignia produxerat) intercludens. Quod nomine *Phares* ſi-
gnificatum, qui cùm ex utero matris prior egreſſus eſſet, dixit obſtetrix:
Quare diviſa eſt propter te maceria?

Thamar, aliaſque famoſas mulieres in Genealogia Salvatoris Evangeliſta
commemorat, nullam cæterarum; quia cùm Judææ eſſent, ac legitimæ uxo-
res, eas nominari minimè opus erat, quia nemo dubitare poterat, filios,
quos recenſebat, ex illis fuiſſe genitos. At de *Thamar* dubitari potuiſſet,
quia extra legitimum conjugium conceperat; de *Rahab*, quia fuerat me-
retrix, & alienigena; de *Ruth*, quia Moabitis; de *Betſabee*, quia adulte-
ra. Ideò ſpecialis eorum mentio facta. Rationem affert alteram *Sanctus Hie-
ronymus*; obſervatque, excepta Matre Domini, in Genealogia Salvatoris
nullam ſanctarum mulierum nominari, ſed eas quas Scriptura reprehendit. S. Hier. in c. 1.
Ut qui propter peccatores venerat, de peccatoribus naſcens, omnium peccata S. Mat. Theo.
deleret. Tertiam addit S. Joannes Chryſoſt. Id factum ad reprimendam Ju- doret. in lib.
dæorum ſuperbiam, qui nobilitatis illius, quæ ad animam pertinet, inſi- Ruth. S. Joa.
gnia negligebant, & nimiùm inſolenter de Abrahæ ſtirpe gloriabantur, vir- Chryſ. h. 3. in
tutem parentum defenſionem eſſe rati vitiorum ſuorum. Ideò nec parentum Matt.
virtutibus gloriandum, nec de illorum vitiis erubeſcendum eſſe docet, mo-
dò ipſi virtutem ſectemur, quæ una & vera eſt nobilitas.

VI. *Salmon genuit Booz de Rahab*. *Booz* ille in ſacro libro *Ruth*, & 1.
Paralipom. 2. celebratus. Rejiciendum namque *Lyrani*, interpretis alioquin
eruditi, figmentum, tres *Booz* admittentis contra Scripturæ fidem. Nec
verò incredibile eſt, quatuor homines, nempè *Salomonem*, *Booz*, *Obed*,
& Jeſſe, trecentorum ſexaginta ſex annorum ſpatium inter ſe vivendo fuiſ-
ſe partitos, eo præſertim tempore, quo hominum vita, ſive naturæ vi,
ſive temperantia, longiùs protendebatur.

VII. *Jeſſe autem genuit David Regem*. Hæc Radix ex qua Chriſtum oritu-
rum Iſaias prænuntiaverat: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de ra-* Iſai. 11. 1.
dice ejus aſcendet.

VIII. *Joram autem genuit Oziam*. Tres ibi Reges prætermiſſi. Joram enim
imme-

immediatè non genuit Oziam ; ſed Ochoziam , Ochozias Joam , Joas Amaſiam , ut conſtat ex libris Regum , & Paralipomenon . Ideò verò prætermiſſi ſunt , quia conſtitutum fuit Spiritui ſancto , totam ſeriem progenitorum Chriſti tribus teſſaradecadibus , id eſt numero quatuordecim perſonarum ter repetito complecti . Hos verò potiùs quàm alios prætermiſit Evangeliſta , ob maledictionem in domum Achabi latam 3. *Regum* 21. *&* 4. *Reg.* 9. quicquid videlicet Achabi eſſet , exciſum iri uſque ad mingentem ad parietem ; Ochozias enim à Joramo ex Athalia Achabi filia genitus fuit . Ideò tres illi Reges ex Chriſti progenitorum catalogo expuncti ſunt , quaſi capite minuti , ſicut & Tribus Dan ex ſignatorum albo eraſa eſt , ſive in eo prætermiſſa , *Apocal.* 7. quòd à Dei cultu ad idola jam olim defeciſſet , ſeque cùm Gentibus permiſcuiſſet , ut refertur *Judic.* 18. Prætermiſſi verò cæteri non fuere , qui in eadem linea ab Achabo mediatè deſcenderunt , quia Dei maledictio in puniendis filiis ob peccata parentum , ultra tertiam , vel quartam generationem extendi non ſolet , ſecundùm Legis effatum , *Exod.* 20.

SS. Hilarius & Hier. in c. 1. Matt.

Ochozias quidem genitus dicitur ex *Athalia* filia *Amri* Regis Iſrael , 4. *Reg.* 8. 26. ſed hæc *Amri* filia vocatur , hoc eſt neptis , Hebræorum more . Fuiſſe autem reverà filiam Achab , qui erat filius Amri , conſtat ex 3. *Regum c.* 16. *v.* 28. 29. *&* 30. *&* 4. *Reg. c.* 8. *verſ.* 16. *&* 27.

IX. *Joſias autem genuit Jechoniam , & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis* . Ex libris Regum & Paralipom. conſtat , Joſiam habuiſſe filios quatuor , diverſorum planè nominum ; *Johanam* , qui & *Joachas* ; *Joachim* , qui & *Eliachim* ; *Sedechiam* , qui & *Mathanias* , & [illegible]*lum* . Qua ergo ratione Joſias dicitur genuiſſe Jechoniam ? Probabilis reſponſio eſt , Joachim Joſiæ filium fuiſſe binomium , & dictum etiam Jechoniam , ut *SS. Epiphanio* Hæreſi 6. *S. Ambroſio* in cap. 3. S. Lucæ , & *S. Hieronymo* viſum eſt ; & duos Jechonias fuiſſe , unum ante tranſmigrationem , alterum in ipſa tranſmigratione genitum , patrem & filium ; Evangeliſtam neutrum ſuppreſſiſſe , ſed utrumque uno nomine indicaſſe euphoniæ gratia ; patrem in fine ſecundæ teſſaradecadis , filium initio tertiæ , ut S. etiam *Auguſtino* placet . *Joachim* certè Joſiæ filium Autor Libri 3. *Eſdræ* cap. 1. verſ. 34. *Jechoniam* vocat . Vel dicendum cum S. *Epiphanio* , generationem unam ſcriptorum incuria prætermiſſam fuiſſe , poſt hæc nimirum verba , *Jechoniam & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis* , hæc intercidiſſe , *Jechonias autem genuit Jechoniam* . Sed prior Reſponſio melior eſt ; Vulgata enim lectio vetuſtiſſima eſt , emendatio mera conjectura , nullius Codicis auctoritate nititur : nec tantum permittendum eſt conjecturis noſtris in Libros ſacros , ne infirmis vacillandi , procacibus inſultandi , omnibus de ſacri Textus auctoritate dubitandi detur occaſio.

Reg. 24. & 25. 1. Paralip. 3. 2. Paral. 34. & 35. Jerem. 22.

S. Aug. l. 2. de conſenſu Evang. c. 4.

Et fratres ejus . Jechonias pater plures fratres habuit , Jechonias filius nullos . Ideò porrò fratrum Jechoniæ prioris in Genealogia Salvatoris facta mentio , vel quòd omnes ad Regiam dignitatem evecti fuerint , primo *Joachas* , deindè *Joachim* , tertio *Sedechias* : vel quòd in illorum tempora inſignes , & extraordinariæ prorſus mutationes inciderint , & omnes eandem cum *Jechonia* patre ſortem experti fuerint , tragicos nimirùm exitus . Omnes enim à Regibus exteris ſolio avito exturbati , & quidam hac , quidam illac captivi abducti fuere . Unde non ſine cauſa tranſmigrationis meminit Sanctus Matthæus . Joachas enim in carcerem conjectus à *Pharaone* , Sedechias à *Nabuchodonoſore* Babylonem pertractus narratur ibidem ; æquè ac *Jechoniæ* nepos , *Jechoniæ* pater , ſive *Joachimus* vinctus dicitur à Nabuchodonoſore , ut in Babylonem deportaretur , *ibid.* *&* *Ezech.* 19. Tranſmigratio-

tiònis autem mentione divinarum promiſſionum de Meſſia venturo firmitas demonſtratur , quæ tot mutationibus , & caſibus non obſtantibus , adimpletæ nihilominùs fuerint.

In tranſmigratione Babylonis . Id eſt , imminente tranſmigratione , quæ facta eſt tertio menſe Regni Jechoniæ filii Joachim , ut habetur 4. *Regum* 24. Una verò dicitur tranſmigratio , quamvis plures fuerint , eò quòd intra paucos annos omnes acciderint , & potiùs una quàm diverſæ videantur , cœpta ſcilicet ſub Joachimo , continuata ſub Jechonia , conſummata ſub Sedechia.

X. *Et poſt tranſmigrationem Babylonis* . Tempore ſcilicet exilii , in ipſa captivitate Babylonica , *Jechonias genuit Salathiel* . Quamvis enim Deus denuntiaverit eum futurum ſterilem , *Jerem.* 22. non orbitatem certè prolis ; ſed regni , proſperitatiſque negationem divina illa maledictio ſignificat . *Hæc dicit Dominus : Scribe virum iſtum ſterilem , virum qui in diebus ſuis non proſperabitur . Nec enim erit de ſemine ejus vir , qui ſedeat ſuper ſolium David , & poteſtatem habeat ultra in Juda* . Jechoniam filios habuiſſe , teſtatur *Jeremias* c. 18. Sed ii è regio faſtigio exciderunt , & in ſtatum inferiorem ſunt redacti , illumque maximam partem luctuoſum , & variis calamitatibus inſignem.

XI. *Salathiel autem genuit Zorobabel* . Non de Salathiele , ſed de Phadaja Salathielis fratre ortum Zorobabelem legimus 1. *Paral.* 3. *v.* 19. An alius *ab iſto* Zorobabel Matthæi , ut *Toſtato* Abulenſi Epiſcopo viſum ? Id quidem probabile : Nam Zorobabel Matthæi genuiſſe dicitur filium *Abiud* . Loco verò Paralip. mox laudato inter filios Zorobabelis nullus nominatur *Abiud*. An *Salathiele* , abſque liberis defuncto , *Phadajas* frater ejus , jure Levitatus , ducta ejus uxore , ſemen ei ſuſcitavit ; ob idque Zorobabel ex eo genitus cenſetur filius Salathielis , non Phadajæ , quamvis ab hoc propriè genitus fuèrit ? An Sanctus Matthæus Abiud & ejus poſteros , non ex Paralipomenon quidem libris , ſed ex Tabulis Genealogicis recenſuit , quæ apud Judæos maxima curâ ſervabantur ? An fortè binomines fuere majores illi Chriſti , quorum nomina cum iis , qui in Libris Paralipomenon recenſentur , non conveniunt ? Probabiles quidem reſponſiones illæ , ſed difficultatem omnem , ac ſcrupulum non eximunt.

XII. *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ* . Genealogia Joſeph , non Mariæ à Matthæo deſcripta eſt , tum quòd fœminarum genealogiæ in Scripturis deſcribi non ſolerent : Unde Axioma illud Judaicum , *Familia matris non familia* . Tum quòd ex una tribu fuerint Joſeph & Maria : unde ſatis fuit Joſephi Genealogiam contexi , ut inde Mariæ genus dignoſceretur . Nuptiæ enim non quærebantur extra Tribus , ex quo ea de re lata lex eſt , *Numer.* 36. præſertim à juſtis , qualis erat Joſeph . Lata quidem lex eſt , ut caveretur confuſio poſſeſſionum , ne illæ transferrentur de tribu in tribum , cum nuberent puellæ , quibus ex obitu patrum , & fratrum obtigerant fundi hæreditarii . Quamvis autem hæc fuerit ferendæ legis ratio , cui occaſionem dederunt filiæ Salphaad , & quereſa patrum Tribus Manaſſes ; lex tamen poſtea univerſalis fuit , & à piis communiter obſervata ; quia tametſi pauperes actu transferre poſſeſſiones per nuptias non poſſent , illis tamen ex obitu fratrum , aut agnatorum fundi , & poſſeſſiones hæreditario jure obtingere poterant , quarum alienatio cavenda eſſet . Mariæ igitur paupertas ratio non fuit , cur ipſa legis obſervantiſſima nuberet viro alterius Tribus . Accedit , Sanctam Virginem hæredem fuiſſe reverà , quamvis tenuis eſſet illius hæreditas . Unde *Sanctus Epiphanius* Hæreſi 78. quæ eſt *Antidicomarianitarum*,

S. Joa. Chryſ. h. 2. in Mat. S. Ambr. l. 3. in Lucam . S. Hier. in c. 1. S. Mat. S. Aug. l. 2. de conſenſu Evang. c. 2. & qu. 47. in lib. Judicum .

Digitized by Google

Num. 7. ait: *Beata Virgo Joſepho tradita eſt, quò illam jura hæreditatis, quam poſſidebat, adegerant*. Joſeph igitur, & Maria erant ex una Tribu Juda; addiderim, & ex una familia David. Matthæus igitur Genealogiam Chriſti à Davide ad Joſephum per Salomonem perducens, ſatis oſtendit genus Mariæ. Unde ait: *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus.* Ita Chriſtus ex Tribu Juda ortus demonſtratur per Matrem Virginem. Unde Apoſtolus ad *Hebræos* 7. ait: *Manifeſtum eſt, quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter, in qua Tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt*. Nec refert, quòd Maria cognata eſſet Eliſabethæ ex filiabus Aaron: Hinc enim rectè non colligitur, Mariam fuiſſe ex Tribu Levi, ſed aliquem ex Tribu Juda, & familia Davidis aliquam ex Tribu Levi duxiſſe uxorem, unde Virgo Deipara originem traxit.

Joſeph virum Mariæ. Vero ſcilicet Matrimonio conjuncti erant Maria & Joſeph. Neque fas erat, ut ob hoc eum à conjugio Mariæ ſepararet Evangeliſta, quòd Virgo peperit Chriſtum. *Hoc enim exemplo magnificè inſinuatur fidelibus conjugatis, etiam ſervata pari conſenſu continentia poſſe permanere, vocarique conjugium, non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu. Neque enim propterea non erat appellandus Joſeph Pater Chriſti, quia non eum concumbendo genuerat, quandoquidem rectè Pater eſſet etiam ejus, quem non ex ſua conjuge procreatum aliundè adoptaſſet* (inquit Sanctus Auguſtinus....) *Erat* planè *illa Virgo ideò ſanctius, & mirabilius jucunda ſuo viro, quia etiam fœcunda ſine viro, prole diſpar, fide compar. Propter quod fidele conjugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, & non ſolum illa mater, verum etiam ille pater ejus, ſicut conjux matris ejus, utrumque mente, non carne. Sive tamen ille pater ſola mente, ſive illa mater & carne, parentes tamen ambo, humilitatis ejus, non ſublimitatis; infirmitatis, non divinitatis*. Unde in Evangelio dicitur: *Et erant pater ejus, & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo... Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jeruſalem*. Et paulò poſt: *Et dixit Mater ejus ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*. Sed cùm ex ſemine viri Maria non peperiſſet, profectò nec ipſius formæ ſervi parentes ambo eſſent, niſi inter ſe etiam ſine carnis commixtione conjuges eſſent. Unde ſeries generationum uſque ad Joſeph erat perducenda, *ne in illo conjugio, virili ſexui utique potiori fieret injuria, cùm veritati nihil periret, quia ex ſemine David, ex quo venturus prædictus eſt Chriſtus, & Joſeph erat & Maria. Omne itaque Nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum: prolem cognoſcimus ipſum Dominum Jeſum: Fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum divortium.... Sicut caſtè conjux illa, ſic ille caſtè maritus; & ſicut illa caſte mater, ſic ille caſtè pater. Qui ergo dicit, Non debuit dici pater, quia non ſic genuerat filium, libidinem quærit in procreandis filiis, non charitatis affectum. Melius ille, quod alius carne implere deſiderat, animo implebat. Nam & qui adoptant filios, caſtius eos corde gignunt, quos carne non poſſunt..: Numeremus ergo per Joſeph, quia ſicut caſtè maritus, ſic pater eſt. Sed præponamus virum fœminæ ordine naturæ, & legis Dei. Nam ſi remoto illam conſtituamus; dicit ille, & rectè dicit, Quare me ſeparaſtis? Quare non per me generationes aſcendunt vel deſcendunt? An dicitur ei, Quia non tu genuiſti opere carnis tuæ? ſed reſpondebit, Numquid & illa opere carnis ſuæ peperit? Quod Spiritus ſanctus operatus eſt, utriuſque operatus eſt. Spiritus ſanctus in amborum juſtitia requieſcens, ambobus filium dedit; ſed in eo ſexu quem parere decebat, operatus eſt hoc, quod etiam marito naſceretur.*

S.Aug. l.2. de conſenſu Evang. c. 1. Idem l. 1. de nuptiis & concupiſ. c. 11.

S. Aug. ſer. 1. de Conc. Matt. & Luc. Edit. poſtremæ Pariſ. c. 20.

XIII.

Digitized by Google

XIII. *De qua natus eſt Jeſus*. Omnes beatiſſimæ Virginis Mariæ laudes hoc uno continentur elogio, omnis ejus dignitas his verbis exprimitur. Vetus Orator *Philippo* Macedoni adulatus dixit: Sufficiat tibi filium habuiſſe *Alexandrum*. Beatæ Mariæ Virgini citra adulationem dicimus: *Sufficit tibi filium habuiſſe Jeſum*. A ſæculo non eſt auditum (inquit Sanctus Barnardus) ut aliqua ſimul mater eſſet & virgo. Quòd ſi & cujus mater attendas, quò te tua ſuper ejus mirabili celſitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc ut te videas non ſatis poſſe mirari? Nonne tuo, imò veritatis judicio, illa quæ Deum habuit filium, ſuper omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? Annon Deum & Dominum Angelorum Maria ſuum audacter appellat filium, dicens: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & hoc pro magno habent, quod cùm ſint ſpiritus ex conditione, ex gratia facti ſunt & vocati Angeli, teſte David: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus*: Maria *verò matrem ſe agnoſcens, majeſtatem illam, cui illi cum reverentia ſerviunt, cum fiducia ſuum nuncupat filium; nec dedignatur nuncupari Deus, quod eſſe dignatus eſt*.

S. Bernardus, ho. 1. ſuper Evang. Miſſus eſt.

XIV. *Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim, &c.* In tres teſſaradecades ſeu numerum quatuordecim ter repetitum generationes omnes diviſit Sanctus Matthæus, ut triplicem populi ſtatum, ſub Judicibus, ſub Regibus, ſub Ducibus & Sacerdotibus deſignaret: ſimulque ſignificaret, Deum, antequam mitteret Filium ſuum, priùs omnes tentaſſe vias, ut populum ſuum per Judices, Reges, Duces & Sacerdotes in officio contineret, vel ad officium revocaret; cùm verò fruſtra in eo laboraſſet, pro ultimo tandem remedio miſiſſe Filium ſuum: quod cum Evangelica parabola convenit, ubi Dominus vineæ ter ſervos miſit ad vinitores ad repetendum fructum; qui cùm nihil obtinuiſſent, miſit demùm filium ſuum.

S. Joa. Chryſ. h. 4. in Matt.

Luc. 20.

XV. *Chriſti autem generatio ſic erat*. Ne aliis generationibus ſimilis putaretur Chriſti generatio, modum ejus mirabiliter ſingularem, & ſingulariter mirabilem exponendum ſuſcipit Sact. Evangeliſta.

XVI. *Cum eſſet deſponſata Mater Jeſu Maria Joſeph*. Promiſſam dumtaxat Joſepho, nondùm nuptam, intellexerunt SS. Hilarius, Baſilius, Epiphanius. Matrimonio conjunctam probabiliùs interpretantur Sanctus Joannes Chryſoſtomus, & Sanctus Ambroſius, cùm Joſeph *vir ejus*, & ipſa Joſephi *conjux* à S. Matthæo appelletur. Non dixit, *Prius quàm in ſponſi domum adduceretur: intus enim jam erat* (inquit Sanctus Chryſoſtomus,) cur autem non antequam deſponſaretur, ſeu nuberet, Virgo concepit? Sanctus Ignatius martyr hanc affert cauſam, quam etſi non ſatis capiam, refellere tamen vereor, cùm præſertim illam Origenes, & SS. Baſilius & Hieronymus approbent: ut diabolo Chriſti partus celaretur, cùm eum non de Virgine, ſed de conjugata, aliorum hominum more, natum putaret. *Latuit principem hujus ſæculi virginitas Mariæ, & partus ipſius; ſimiliter & mors Domini. Tria myſteria clamoris, quæ in ſilentio Dei operata ſunt.* (inquit S. Ignatius, Epiſt. ad Epheſios.) Ratio altera, ut Beatæ Virginis famæ ſimul & vitæ conſuleretur, ne in ſtupri ſuſpicionem adduci poſſet, & ob id vel probro, vel etiam pœnæ obnoxia reddi. Maluit enim Chriſtus filius Joſeph, quàm impudicæ fœminæ videri. *Maluit aliquos de ſua generatione, quàm de Matris pudore dubitare, nec putavit ortus ſui fidem Matris injuriis adſtruendam.* (inquit Sanctus Ambroſius.) Cùm enim ille qui præcipuo zelo poſſet ardere, cernitur non ſolùm non abjicere ſponſam, ſed etiam recipere in conſortium, eique poſt conceptionem inſervire: pro-

S. Hilar. in c. 1. S. Mat. S. Baſil. h. de hum. Chriſt. generatione. S. Eph. Her. 78. S. Joan. Chryſ. ho. 4. in Matth. S. Amb. l. 2. in Luc.

S. Amb. l. 2. in Luc.

S. Joa. Chryſ. ho. 4. in Mat.

facto manifeſtum eſt, quòd niſi apertè noſſet, ex operatione Spiritus ſancti illam concepiſſe nec illam apud ſe retinuiſſet, nec ei in omnibus, quorum indiguit, miniſtraſſet. Nuptam igitur matrem ſuam Joſepho Chriſtus eſſe voluit, antequam conciperet, ut Joſeph teſtis eſſet virginitatis Mariæ. Tertia ratio ex iſta conſequens fuit, ne Jeſus ipſe ſpurius videretur. Quarta, ut Joſeph Mariæ, & infanti Jeſu cuſtodiæ, ſolatio & adjumento eſſet. Hunc enim beatiſſimum virum Chriſtus elegit ſuæ carnis nutritium, ſuæ matris ſolatium, ſolum denique in terris magni conſilii coadjutorem fideliſſimum, ait *S. Bernardus*.

S. Hier. in c. 1. Mat. & Lib. cont. Helvidium. S. Epiph. Hæ. 78. S. Joa. Chryſ. h. 4. in Mat.

XVII. *Antequam convenirent*. Non ſequitur, quòd poſteà convenerint, ſed Scriptura, quid factum non ſit, oſtendit, ut Sanctus Hieronymus obſervat. Vulgata eſt Scripturæ phraſis. Geneſ. 8. 7. *Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram*. II. Reg. 6. 23. *Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ*. Pſal. 71. 18. *Uſque in ſenectam, & ſenium, Deus; ne derelinquas me, donec annuntiem brachium tuum generationi omni quæ ventura eſt*. 1. Cor. 15. verſ. 26. *Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus*. Sic Helvidium Hæreticum, perpetuæ virginitatis Beatæ Mariæ Matris Dei hoſtem, mortuum eſſe dicimus, antequam pœnitentiam ageret: nec tamen ſequitur, illum poſt mortem pœnitentiam egiſſe. Igitur Maria inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto, antequam à Joſepho cognoſceretur; nec tamen ſequitur, fuiſſe ab ipſo poſtea cognitam. Hæc enim *Porta ſanctuarii* reſpiciens ad Orientem, ad eum de quo ſcriptum eſt, *Oriens nomen ejus*, & *Viſitavit nos Oriens ex alto*. Et dixit Dominus: *Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam*. Quamvis igitur de S. Joſepho poſtea dicat Matthæus: *Et non cognovit eam, donec peperit Filium ſuum primogenitum*, non ſequitur, quòd illam poſtea cognoverit.

Ezech. 44. Zach. 6. Luc. 1.

XVIII. *Inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto*; contra conſuetudinem, & præter omnem ſpem expectationemque Maria Virgo gravida apparuit, non uni Joſepho, ſed omnibus qui in illam oculos converterent. *De Spiritu ſancto*, non de Spiritus ſancti ſubſtantia, quaſi Chriſti pater fuerit, ſed ejus virtute, in caſtiſſimo Virginis utero formatum infantis Jeſu corpus, ex ipſius Deiparæ Virginis ſubſtantia, ut qui conſubſtantialis erat æterno Patri ſecundùm Divinitatem, conſubſtantialis fieret & nobis ſecundum humanitatem. *Nova nativitate genitus eſt*, inquit S. Leo, *conceptus à Virgine, natus ex Virgine, ſine paternæ carnis concupiſcentiæ, ſine maternæ integritatis injuria: quia futurum hominum Salvatorem talis ortus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam, & humanæ carnis inquinamenta neſciret. Autor enim Deo in carne naſcenti Deus eſt . . . . . Oportuit, ut novo naſceretur ordine, qui novam impollutæ ſinceritatis gratiam humanis corporibus inſerebat. Oportuit, ut primam Genitricis integritatem naſcens incorruptio cuſtodiret, & complacitum ſibi clauſtrum pudoris, & ſanctitatis hoſpitium Divini Spiritus virtus infuſa ſervaret, quæ ſtatuerat dejecta erigere, confracta ſolidare, & ſuperandis carnis illecebris, multiplicatam pudicitiæ donare virtutem: ut virginitas quæ in aliis non poterat ſalva eſſe generando, fieret in aliis imitabilis, & confitendo, & renaſcendo.*

S. Leo ſ. 21. in Nat. Dom. 2.

XIX. *Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*. Juſtus erat Joſeph, id eſt omni genere virtutum ornatus, ſed præcipuè caritate, in qua omnis Chriſtiana juſtitia conſiſtit, ſecundùm Sancti Aug. mentem. Quamobrem uxorem caſtiſſimam, cujus conceptus

Digitized by Google

ceptus myſterium neſciebat, ignominioſè accuſare noluit velut ream adulterii, ſed occultè dimittere cogitavit, modo qui & conſcientiæ ſuæ anxietati ac ſcrupulis ſedandis, & ſponſæ famæ ſervandæ conveniret. Anxietatem ſuam ac mœrorem Virgini nullatenus ſignificavit, parcens ejus pudori, nec ipſi moleſtus eſſe volens. Impotentis enim æmulationis, ac zelotypiæ expers erat. Unde miſſus ad illum Angelus eſt, qui ſuſpicionem ejus ac dubitationem, ex ignoratione myſterii nondùm illi revelati profectam, diſpelleret. Apparuit autem in ſomnis, non apertè ſicut Paſtoribus, & Zachariæ apparverat, & Virgini: quia vir erat fide inſignis, nec manifeſtiori revelatione indigens. Nam Virgo quidem, cui tam nova nunciarentur & magna, multòque majora, quàm Zachariæ fuerant nunciata, & ante rem ipſam doceri debuit, & apertiſſima revelatione doceri. Paſtores quoque tantò debuerunt inſtrui manifeſtiùs, quantò magis ab ejuſmodi diſciplina per agreſtem vitam erant remoti. Joſeph verò cum tumentem ſponſæ uterum vidiſſet, ac de cauſa tantæ novitatis dubitaret, faciliùs inclinari poterat ad revelationem ſuſcipiendam. Nam facilius, quæ facta ſunt, divinitùs & præter naturæ leges fieri potuiſſe credimus; quam fieri poſſe, quæ facienda ſunt. Angelum autem à Deo miſſum dubitare non poterat, cui intimæ cogitationes ſuæ & cordis arcana patebant. *Joſeph* (inquit) *fili David; noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. Filium David vocat, ut divinas promiſſiones in memoriam illi revocet, ſimulque ſignificet, filium qui ex Virgine ſponſa ejuſdem familiæ conceptus erat, Meſſiam eſſe Judaicæ genti à Deo promiſſum, & tamdiu expectatum, Davidis filium futurum. *Noli timere*, ne dubites *accipere Mariam conjugem tuam*. Quam mente dimiſiſti, apud te retine, & cum ipſa mane ad ejus ſolatium & virginitatis teſtimonium, non ad uſum nuptiarum. *Sicut enim illam poſtea commendat Chriſtus Diſcipulo, ſic Angelus ſponſo*. Noli timere, quaſi diceret: Suſpicionem omnem ac mœrorem depone. Non modò enim illicito non eſt violata complexu, verùm etiam ſupra naturam moremque fœcunda eſt. *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*. S. Joa. Chryſ. h. 4. in Matt.

XX. *Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum*. Non dixit, *pariet tibi*, ſed indefinitè, *pariet*: non enim illi, ſed univerſo prorsùs orbi peperit Chriſtum (inquit ſanctus Joannes Chryſoſtomus,) *Et vocabis nomen ejus Jeſum*. Non enim quia à Spiritu ſancto eſt, idcircò te à miniſterio tantæ diſpenſationis exiſtimes extraneum. Nam etſi nihil habeas in hac generatione commune, tamen quod eſt proprium patris, quodque Virginis integritatem non infuſcat, nato nomen impones. Ambobus jubet Angelus, ut puero nomen imponant: *ubi declaratur parentum auctoritas*. Dicitur Joſeph, dicitur & Mariæ: *Vocabis nomen ejus Jeſum*. Nomen *quod eſt ſuper omne nomen*, quod infinitos continet ſpiritalium bonorum gratiarumque theſauros, quo qui appellandus eſt, remiſſionem peccatorum, ac æternam ſalutem populo ſuo collaturus eſt. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. Deum eſſe qui naſciturus eſt, oſtendit his verbis Angelus: Solus enim Deus ſalvos facere poteſt homines à peccatis: Non ſolùm populum Judaicum, ſed omnes qui in eum credunt, ejuſque legem obſervant. Duos Jeſus lego in typum Chriſti Jeſu præceſſiſſe, ambos populis præfuiſſe; quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter populum ſuum in Terram promiſſionis introduxit. Et illi quidem illos, quibus præerant, ab hoſtibus defendebant; ſed nunquid ſalvabant à peccatis eorum? *Is autem noſter Jeſus, & à peccatis ſalvat populum ſuum, & introducit in terram viventium. Utinam & me peccatorem digne-* Ibid. Luc. 1. S. Aug. ſer. 51. de concord. Mat. & Luc. « S. Ber. h. 3. in Evang. Miſſus eſt. « « « «

tur

tur Dominus Jeſus annumerare populo ſuo , ut ſalvum me faciat à peccatis meis : Verè enim beatus populus , cujus iſte Jeſus Dominus Deus ejus ; quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum (inquit Sanctus Bernardus .)

Sic Joſephi ſuſpiciones depulſæ , à quibus per Angeli revelationem liberari meruit , quia malevolæ non erant , neque cum caritate pugnantes .
9. Aug. ſer. 340. alias 2. inter editos ex miſſ. Carthuſiæ majoris. Qua de re præclarè Sanctus Auguſtinus : *Qui liberavit Suſannam mulierem caſtam , conjugem fidelem , à falſo teſtimonio ſeniorum , ipſe liberavit , & Virginem Mariam à falſa ſuſpicione mariti ſui . Inventa eſt ergo Virgo illa prægnans , ad quam vir non acceſſerat . Uterus quidem fetu intumuerat , ſed virginalis integritas manſerat . Seminatorem fidei fide conceperat , Deum in ſuum corpus aſſumpſerat , qui ejus corpus violari non permiſerat : Marito tamen tamquam homini venit in ſuſpicionem . Aliunde eſſe credebat , quod de ſe non eſſe ſciebat , & ipſum aliunde adulterium ſuſpicabatur . Ab Angelo corrigitur . Quare dignus fuit ab Angelo corrigi ? quia non in illo erat malevola ſuſpicio ,*
1. Tim. 6. 4. *quales Apoſtolus dicit malevolas ſuſpiciones naſci inter fratres . Malevolæ ſuſpiciones ſunt calumniantium , benevolæ ſuſpiciones ſunt gubernantium : Licet cuiquam de filio malè ſuſpicari , ſed de filio non licet calumniari : utique ſuſpicaris malum , ſed optas invenire bonum . Qui benevolè ſuſpicatur , vinci cupit : Tunc enim benè lætatur , quando falſum inventum fuerit , quod malè ſuſpicabatur : Talis erat Joſeph circa conjugem ſuam , cui corpore non erat mixtus , ſed tamen fide jam fuerat copulatus . Venit ergo & virgo in falſam ſuſpicionem : ſed ſicut pro Suſanna adfuit in Daniele Spiritus , ſic pro Maria adfuit Angelus . Ad Joſeph inquit Angelus ,* » Noli timere accipere Mariam » conjugem tuam : quod enim de ea naſcetur , de Spiritu ſancto eſt . *Ablata ſuſpicio eſt , quia inventa redemptio eſt .*

Iſai. 7. 14. XXI. *Hoc autem totum factum eſt , ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem : Ecce Virgo in utero habebit & pariet filium ; & vocabunt nomen ejus Emmanuel , quod eſt interpretatum , Nobiſcum Deus.* Hujus Iſaiæ Vaticinii applicationem ad Jeſum Chriſtum à S. Matthæo factam , à Judæorum cavillis vindicant Patres & interpretes Chriſtiani . 1. Auctoritate interpretum , qui Judæis ſuſpecti eſſe non poſſunt , ſcilicet Verſionis LXX. interpretum , & Chaldaicarum paraphraſum Onkeli & Jonathanis . 2. Ex vi & notione vocis Hebraicæ *Habalmah* , quæ non ſolùm virginem , ſed virginem abſconditam , & diligenter cuſtoditam ſignificat , quæ ne quidem virorum oculis pateat . Et nuſquam in Scriptura niſi pro virgine uſurpatur , ut *Gen.* 24. 16. de Rebecca virgine pulcherrima , & incognita viro , & *Exod.* 2. 8. de Maria ſorore Moſis . 3. Ex illis verbis, quæ Propheta præmiſit , *Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum* . Niſi enim virgo maneret , quæ in utero habitura eſſet , ſed communi fieret lege connubii , ut puella filium conciperet , ſignum dici non poſſet ac prodigialis novitas . Plura vide in Diſſertatione noſtra XXVII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I.

S. Juſt. Dial. cont. Tryph. Tert. lib. adv. Jud. S. Epiphan. adverſ. Ebion 55. Cyril. Alex. & Hier. in Iſai. S. Joa. Chryſ. h. 5. in Matt.

Et vocabunt nomen ejus Emmanuel . Apud Iſaiam legitur , *Vocabis* , ſed Evangeliſtæ ſæpè ſententiam , non verba Veteris Teſtamenti citare ſolent . *Emmanuel .* Hic ab eventu nomen imponitur . Quid enim eſt aliud , *Vocabunt nomen ejus Emmanuel* , quàm , Videbunt oculi mortalium Deum inter homines verſantem , qui etſi ante cum hominibus fuit , non tamen humana carne indutus *in terris viſus eſt , & cum hominibus converſatus eſt ?* Non igitur ſignificant Prophetæ & Evangeliſtæ verba , Chriſti nomen proprium
Iſai. 8. eſſe *Emmanuel* , ſed rem eo nomine ſignificatam illi convenire ; quemadmodum de eodem dixit , *Voca nomen ejus , Accelera ſpolia detrahere : Feſtina præ-*

prædari: quia illo nato detractio ſpoliorum Samariæ, nimirùm idolatriæ deſtructio fieri cœpit. Eadem ratione dixit, fore ut vocaretur nomen ejus, *Admirabilis*, *Conſiliarius*, *Deus fortis*, *Pater futuri ſæculi*, *Princeps pacis*: Non quòd tot nominibus appellandus eſſet, ſed quòd divinæ dotes his nominibus ſignificatæ, illi excellenti modo convenirent. Sic Lucæ 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur Filius Dei*, id eſt, erit. Sic *Iſai.* 1. 26. de Jeruſalem dicitur, *Poſt hæc vocaberis civitas juſti*, *urbs fidelis*: & Zachar. 8. *Et vocabitur Jeruſalem civitas veritatis*, *& mons Domini Exercituum*, *mons ſanctificatus*; non utique quòd his nominibus vocanda eſſet, ſed quòd talis eſſet futura, ut meritò ita vocari poſſet. Sic de Chriſto dicitur Jerem. 23. 6. *Et hoc eſt nomen, quo vocabunt eum*, *Dominus juſtus noſter*: Non appellatione externa nominis, ſed rei per nomen deſignatæ convenientia: Verè etenim Chriſtus Dominus juſtus noſter eſt. Sic etiam Emmanuel vocandum ſignificant Propheta & Evangeliſta, quia res hoc nomine ſignificata illi convenit, nempè, *Nobiſcum Deus*. Idem eſt ergo Jeſus & Emmanuel, *non ſono*, *ſed ſenſu*, ut Tertullianus ait. Is enim eſt *Verbum caro factum*, quod *in nobis*, ſive inter nos *habitavit*.

Iſai. 9.

S. Jo. Chryſ. h. 5. in Matt.

Tertul. lib. adv. Judæos

XXIII. *Et non cognoſcebat eam*, *donec peperit filium ſuum primogenitum*. Negationem hanc ante partum, nihil affirmare de tempore poſteriore, id eſt, non rectè inferri, quòd poſteà cognoverit, ſuperiùs obſervatum ac probatum eſt variis Scripturæ locis parallelis, quibus hæc addi poſſunt. Geneſ. 28. 15. *Et ero cuſtos tuus quocumque perrexeris*, *& reducam te in terram hanc*: *nec dimittam*, *niſi complevero univerſa quæ dixi*. Pſalm. 122. 2. *Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ*, *ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum*, *donec miſereatur noſtri*. 1. Reg. 15. 35. *Et non vidit Samuel ultra Saul uſque ad diem mortis ſuæ*. Job. 27. 5. *Donec deficiam*, *non recedam ab innocentia mea*. Iſai. 22. 14. *Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini*, *dicit Dominus exercituum*. Matth. 5. 18. *Donec tranſeat cælum & terra*, *iota unum*, *aut unus apex non præteribit à lege*, *donec omnia fiant*.

Filium ſuum primogenitum. Primogenitus Mariæ Chriſtus dicitur, non quòd poſt eum alius, ſed quòd nemo ante illum genitus ſit. Hic enimverò Scripturæ ſacræ uſus, ut unigeniti etiam primogeniti dicantur. Hinc *Exod.* 12. 29. Deus dicitur *percuſſiſſe omnia primogenita* Ægypti: inter quæ non dubium, quin aliqui unigeniti eſſent. Et cap. 13. 2. & 22. 29. jubet *omnem primogenitum ſibi ſanctificari*. Quo nomine etiam unigenitos ſignificari, docet conſuetudo Legis interpres: Alioqui expectandum fuiſſet, donec alii poſteriùs geniti naſcerentur. Apoſtolus etiam Hebr. 1. 6. Chriſtum *Primogenitum Dei*, id eſt, unigenitum, appellavit. Ideo porrò Evangeliſta hoc epitheton addidit, *Primogenitum*, ut dignitatem & jura præcipua, quæ antiquitùs, etiam ante legem Moſaicam tribuebantur tam filiis unicis, quàm natu maximis, Chriſto competere ſignificaret; principatum ſcilicet, ſacerdotium, & prælationem in hæreditate, ut obſervat eruditus Commentator.

Senſus Moralis.

I. AD ſtirpem Chriſti pertinere per ejus gratiam poſſumus, ſi voluntati ejus obſequamur, & mandata ejus ſervemus: *Qui* enim, inquit, *facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt*, *ipſe meus frater*, *& ſoror*, *& mater eſt*. Parentes Chriſti ſumus, ſi fidem & obediéntiam Abrahæ ſi Davidis pœnitentiam & manſuetudinem, ſi Mariæ & Joſeph humilitatem, fidelitatem, paupertatem imitemur. Chriſtus *nobiſcum Deus*, ambulemus co-

Luc. 12.

Gen. 17. ram illo, & ſimus perfecti, quemadmodùm Abrahamo dictum eſt: *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Vivamus ſemper & operemur, tamquam Deum præſentem cogitantes. Beatæ Mariæ Matris Dei, ante partum, in partu, & poſt partum Virginis, caſtitatem, ac puritatem æmulemur, ut & ipſi Chriſti Matres ſimus. *Mater ejus eſt tota Eccleſia* (inquit Sanctus S. Aug. lib. de ſancta Virg. c. v. Auguſtinus) *quia membra ejus, id eſt, fideles ejus, per Dei gratiam ipſe utique parit. Item mater ejus eſt omnis anima pia, faciens voluntatem Patris ejus fœcundiſſima charitate in iis quos parturit, donec in eis ipſe formetur.* Galat. 4. 19. *Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti tantummodò mater eſt, ſpiritaliter autem & ſoror & mater. Ac per hoc una fœmina illa, non ſolùm ſpiritu, verùm etiam corpore, & mater eſt & virgo. Et mater quidem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator, ex quo magis illa ſpiritaliter nata eſt; quia omnes, qui in eum crediderint, in quibus & ipſa eſt, rectè filii ſponſi appellantur: ſed plane mater membrorum ejus, quod nos ſumus; quia cooperata eſt charitate, ut fideles in Eccleſia naſcerentur, quæ illius capitis membra ſunt: corpore verò ipſius capitis mater. Oportebat enim caput noſtrum propter inſigne miraculum ſecundùm carnem naſci de Virgine, quo ſignificaret, membra ſua de Virgine Eccleſia ſecundùm ſpiritum naſcitura.* In beatæ Virginis Mariæ Matris noſtræ clientelam nos conferamus. Noſtræ originis agnoſcamus dignitatem. Regeneravit nos Eccleſia Virgo de Spiritu ſancto, fecitque filios Dei per Baptiſma. *Omni* enim *homini renaſcenti aqua* S. Leo ſer. 23. in Nat. Do. 4. *baptiſmatis inſtar eſt uteri virginalis, eodem Spiritu ſancto replente fontem, qui replevit & Virginem: ut peccatum, quod ibi vacuavit ſacra conceptio, hìc myſtica tollat ablutio*; (inquit Sanct. Leo) ſecundùm ſpiritum ergo vivamus. Per baptiſmatis Sacramentum, Spiritus ſancti templum effecti, ne diaboli ſervituti nos iterùm ſubjiciamus, quia pretium noſtrum ſanguis Chriſti eſt; quia in veritate nos judicabit, qui in miſericordia nos redemit. Quiſquis igitur Chriſtiano nomine piè & fideliter gloriaris, reconciliationis tuæ gratiam juſto perpende judicio. *Tibi enim quondam abjecto, tibi* Idem ſer. 22. *extruſo à paradiſi ſedibus, tibi per longa exilia morienti, tibi in pulverem & cinerem diſſoluto, cui jam non erat ſpes ulla vivendi, per Incarnationem Verbi poteſtas data eſt, ut de longinquo ad tuum revertaris autorem, recognoſcas parentem, liber efficiaris ex ſervo, de extraneo proveharis in filium: ut qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu renaſcaris; & obtineas per gratiam, quod non habebas per naturam: ut ſi te Dei filium per Spiritum adoptionis agnoveris, Deum patrem audeas nuncupare. Malæ conſcientiæ reatu abſolutus, ad cæleſtia regna ſuſpires, voluntatem Dei facias divino fultus auxilio, imiteris Angelos ſuper terram, immortalis ſubſtantiæ virtute paſcaris, ſecurus adverſùs inimicas tentationes pro pietate confligas; & ſi cæleſtis militiæ ſacramenta ſervaveris, non dubites, te in caſtris triumphalibus Regis æterni pro victoria coronandum.*

II. Jeſus implevit ſui nominis & muneris officia, ſalvum faciendo populum ſuum à peccatis eorum. Nos Chriſtiani nominis officia impleamus, ut S. Joa. Chry. Ho. 4. in Mat. nobis partam à Chriſto Jeſu ſalutem conſequamur. Chriſtianus enim non modò ex Myſteriorum communione, verùm etiam ex novitate vitæ debet agnoſci. Illum *ſal* eſſe convenit, & *luminare mundi*. Si verò ne tibi quidem ipſe luceas, & ne propriam quidem putredinem fœtoremque detergas, quibus te indiciis fidelem agnoſcere potero? An quia ſacri Fontis aquis ablutus es? At hoc ipſum, quod tibi datum fuerat ad ſalutem, fit tibi gravioris cauſa ſupplicii. Igitur fidelem non ab his tantùm quæ accepit à Deo, verùm etiam ab his quæ obtulerit ipſe Deo, convenit refulgere, & undique

que

Digitized by Google

que eſſe notum ac manifeſtum, ab inceſſu, ab aſpectu, à veſte, à voce. (Inquit Sanct. Joann. Chryſoſtom.)

III. *Jacob genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus.* Quamvis ex Maria ſola genitus ſit Chriſtus, ejus tamen genealogia per Joſeph, ejuſque majores deſcripta eſt, ut *diſcerent fidelia conjugia, multò familiarius ſe adhærere membris Chriſti, quanto potuiſſent imitari parentes Chriſti.* Joſeph igitur & Mariam imitari ſtudeant Chriſtiani conjuges, ſervent conjugalem caſtitatem; ſi quidem virginalem ſervare non potuerunt, nec ad eam perfectionem ſunt vocati: fidem ſibi mutuò ſervent, continentiam ad tempus ſaltem colant, *ut vacent orationi*, & ſacris Myſteriis communicent. Amore caſto ſe diligant, & conjugio ſuo utantur, ut filios pariant, qui per baptiſmum filii Dei, & Chriſti Jeſu fratres fiant, qui *Primogenitus eſt in multis fratribus.* Non utantur conjugio, ut gentes quæ ignorant Deum. *Gratia Domini noſtri Jeſu Criſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus* ita Chriſtianorum conjugum in cordibus regnet, ita illorum animos in Deo conjungat, ut ſpiritaliter in ipſis naſcatur Jeſus. Sic felicitatis Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, erunt participes, quæ *beatior* fuit *percipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti.* Chriſti enim cognatis, qui non in eum crediderunt, quid profuit illa cognatio? *Sic & materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi feliciùs Chriſtum corde, quàm carne geſtaſſet.* Sed & alius modus eſt, quo Chriſtum parere poſſimus: *Qui enim Chriſti frater & ſoror eſt credendo, mater efficitur prædicando. Quaſi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit. Et mater ejus efficitur, ſi per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur.*

S. Aug. l. 23. cont. Fauſtum, c. 8.

S. Aug. l. de ſancta Virginit. c. 3.
S. Greg. M. Ho. 3. in Ev.

CAPUT SECUNDUM.

Senſus Litteralis.

I. Cum *ergo natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda, in diebus Herodis Regis.* Locum, tempus, & eventa Nativitatis Chriſti accuratè deſcribit Evangeliſta. Locus deſignatur his verbis, *In Bethleem Juda*, ortu Davidis Regis celebri, juxta Michææ Prophetæ vaticinium. *Bethleem Juda* dicitur, non Judææ, id eſt, urbs ad ſortem Tribus Juda pertinens, ſeptem milliariis Jeroſolymis diſtans; diſtincta ab altera ejuſdem nominis in Tribu Zabulon ſita, ex qua erat Abeſſam Judex. (*Joſ.* 19. 15. *Jud.* 12. 8.) Tempus notatur his verbis, *In diebus*, id eſt, tempore Herodis Magni, filii Antipatri, Aſcalonitæ, Regis Judææ & adjacentium regionum ab Auguſto Cæſare conſtituti, cùm ſceptrum de Juda, juxta Patriarchæ Jacob oraculum (*Geneſ.* 49.) defeciſſet. Alius ab iſto *Herodes* fuit, *Antipas* appellatus, hujus filius, Tetrarcha Galilææ, qui & S. Joan. Baptiſtam occidit, & Chriſto in Paſſione illuſit. De quo *Lucæ* 13. 31. & 23. & *Matth.* 14. Rurſus alter Herodes, cui nomen *Agrippa*, Antipæ filius, Magni nepos, Rex tantùm Traconitidis, Galilææ & Ituræ, qui *Jacobum Apoſtolum*, fratrem Joannis, occidit gladio, & *Petrum* in carcerem conjecit. (*Act.* 12.) Deſcribuntur deinde quæ nato Chriſto evenerunt.

Michææ 5.

II. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam.* Statim ab ortu Chriſti veniſſe, indicat vox, *Ecce*, cujus ea vis eſt, ut quod narratur, ſtatim contigiſſe ſignificet, ut Geneſ. 24. 19. *Nec dum intra ſe verba compleverat, &*

ecce Rebecca egrediebatur. Geneſ. 29. 9. *Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui*. Venerunt igitur ante Purificationem Deiparæ Virginis, ſiquidem Chriſtum in Bethleem invenerunt, ubi Joſeph & Maria non manſerunt cum puero ultra dies quadraginta Purificationis Moſaica Lege præſcriptos: Statim enim Jeroſolyma venerunt, *ut ſiſterent eum Domino*, & mox in Galilæam ſunt reverſi. Minùs ergo probabilis *S. Epiphanii* ſententia, quòd Joſeph & Maria ſingulis annis ex Ægypto in Bethleem ea die venire conſuevіſſent, cumque poſt biennium à Chriſti Natali rediiſſent, Magos ibi illos inveniſſe.

Magi, Sapientes, Philoſophi, ſcrutandis rerum cauſis, & ſiderum contemplationi deditі, non Magiæ præſtigiatrici & infami addicti. Plures fuiſſe certum eſt. An Reges propriè fuerint, anxiè diſputandum non putamus, cùm ea de re ſileat Evangelium, & oraculum illud Davidicum Pſalm. 72. 10. *Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent*, vocationem gentium, & procerum etiam ex gentibus à Chriſto, & ad Chriſtum prænuntiet; unde ſubditur, *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei*. Magos tamen adoratores Chriſti Dynaſtas fuiſſe, ac Regulos, probabile eſt. Unde à Patribus & Autoribus Eccleſiaſticis Reges appellantur. Antiquiſſimus *Tertullianus* Lib. III. contra Marcionem, cap. 13. *Maneant enim Orientales illi Magi in infantia Chriſtum recentem auro & thure munerantes; & acceperit infans virtutem Damaſci ſine prælio & armis . . . Nam & Magos Reges habuit ferè Oriens, & Damaſcus Arabiæ retro deputabatur, antequam tranſcripta eſſet in Syrophenicem ex diſtinctione Syriarum; cujus tunc virtutem Chriſtus accepit, accipiendo inſignia ejus, aurum ſcilicet & odores. Spolia autem Samariæ ipſos Magos, qui cùm illum cognoviſſent, & muneribus honoraſſent, & genupoſito adoraſſent, quaſi Deum & Regem, ſub teſtimonio indicis, & ducis ſtellæ, ſpolia facti ſunt Samariæ, id eſt idolatriæ, credentes videlicet in Chriſtum.*

Ab Oriente. Ex regione aliqua, quæ Judææ reſpectu Orientalis eſſet, quam alii Arabiam Felicem, alii Perſidem fuiſſe volunt, alii Chaldæam, vel Meſopotamiam. De re, circa quam Patres & Interpretes ſacri varias in ſententias abiere, contendere nolumus; nec inquirere curioſiùs neceſſe eſt, quod Evangelium non explicuit, nec ullius eſt momenti ad ſalutem. Vide quæ ſcripſimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ primi ſæculi, *c.* 1 §. 4.

S. Baſil. Ho. de hum. Chriſti generatione.
S. Amb. lib. 2. in Luc.
S. Hieron. in c. 2. Matth.
S. Joa. Chryſ. Ho. 7. in Mat.
S. Aug. ſer. in Epiphan. Dom. 3.

Jeroſolymam. Regiam Urbem venerunt, natum Judæorum Regem quæſituri: cùm ut Judæi inexcuſabiles eſſent, qui non poſſent ignorare, quod Gentiles homines, ſpectabiles ſapientia, in Judææ Metropoli in ipſaque Herodis Aula, non dubitanter nuntiaſſent: tùm ut priùs à Gentibus quàm à Judæis Chriſtus Rex natus prædicaretur, ne Judæorum de ſuo Rege teſtimonium ſuſpectum haberetur. *Hæc Magorum illuminatio* (inquit S. Auguſtinus) *magnum teſtimonium cæcitatis extitit Judeorum. In Terra eorum iſti requirebant, quem illi in ſua non agnoſcebant. Apud eos iſti infantem invenerunt quem illi apud ſe docentem negaverunt. In his terris de longinquo iſti peregrini puerum Chriſtum nondum verba promentem adoraverunt, ubi cives illi juvenem miracula facientem crucifixerunt. Illi in membris parvis Deum agnoverunt, illi in factis magnis nec tamquam homini pepercerunt: Quaſi plus fuerit videre novam ſtellam in ejus nativitate fulgentem, quàm ſolem ejus in morte lugentem.*

III. *Vidimus ſtellam ejus in Oriente*. Stellam ejus, indicem nempè natalis ejus, de quo vaticinatus erat Balaam Num. 24. 17. *Orietur ſtella ex Jacob*. Magos enim Balaami poſteros fuiſſe, aut ab ejus poſteris, qui vicini fuerint,

Digitized by Google

rint , hanc traditionem accipiſſe , quòd oritura eſſet aliquando ſtella magni Regis nativitatem nuntians , veteribus pleriſque Patribus viſum eſt . *Non ex illis erat hæc ſtellis , quæ ab initio creaturæ itinerum ſuorum ordinem ſub Creatoris lege cuſtodiunt , ſed novo Virginis partu novum ſidus apparuit* ; (inquit S. Aug.) Hæc nempè ſtella nunquam antea , nec deinceps viſa eſt . S. Aug. lib. 2. cont. Fauſt. c. 5. 2. Ab Oriente in Occidentem contra naturalem curſum ferebatur . 3. Non ſolùm noctu , ſed etiam interdiù lucebat . 4. Non erat in Cœlo , ſed in aere , alioqui viam monſtrare non potuiſſet . 5. Quandoque apparebat , quandoque occultabatur . 6. Continuo curſu non movebatur , ſed interdum ſtabat , ut columna nubis in deſerto : Ut ut eſt , *Illa ſtella quam viderunt Magi Chriſto ſecundùm carnem nato , non ad decretum dominabatur , ſed ad teſtimonium famulabatur ; nec eum ſubiiciebat imperio , ſed indicabat obſequio .* S. Th. 3. p. q. 26. art. 7. S. Aug. lib. Certè *ſi ſtella illa ex iis erat , quæ in Cœlo peragunt ordines ſuos , quomodo poterat decernere , quod natus Chriſtus acturus erat , quæ nato Chriſto juſſa eſt relinquere quod agebat ? Si autem , ut probabiliùs creditur , ad demonſtrandum Chriſtum , quæ non erat , exorta eſt , non ideo Chriſtus notus eſt , quia illa extitit ; ſed ideo illa extitit , quia Chriſtus natus eſt . Unde , ſi dici oporteret , non ſtellam Chriſto , ſed Chriſtum ſtellæ fatum fuiſſe diceremus . Ipſe quippè illi , non illa huic naſcendi attulit cauſam . Si ergo ſunt fata , quæ à fando , id eſt , à dicendo appellata ſunt ; quoniam Chriſtus Verbum Dei eſt , in quo antequàm eſſent , dicta ſunt omnia ; non conſortium ſiderum fatum Chriſti eſt , ſed fatum etiam ſiderum Chriſtus : Qui & ipſam carnem ſub Cœlo creatam ea voluntate aſſumpſit , qua etiam Cœlum creavit ; ea poteſtate depoſuit , & recepit , qua etiam ſideribus imperavit .*

Cæterum illuſtrioris ſtellæ , ſcilicet divinæ gratiæ fideique ſplendore Magi illuminati , Meſſiam Regem recèns natum , cujus ſtellam in Oriente conſtituti viderant , adoraturi , in Judæam venerunt . *Tribus igitur Magis in regione Orientis ſtella novæ claritatis apparuit , quæ illuſtrior cæteris pulchriorque ſyderibus , facilè in ſe intuentium oculos animoſque converteret : ut confeſtim adverteretur , non eſſe otioſum ; quod tam inſolitum videbatur . Dedit ergo aſpicientibus intellectum , qui præſtitit ſignum : & quod fecit intelligi , fecit inquiri , & ſe inveniendum obtulit requiſitus .* S. Leo Serm. 30. in Ep. Dom. 1. Idem ſer. 32. in Epiph. 3. Patriarchæ Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio , non carnis ſemine , ſed fidei fœcunditate gerenda ; & ideò ſtellarum multitudini comparata , ut ab omnium gentium patre , non terrena , ſed cœleſtis progenies ſperaretur . *Ad creandam ergo promiſſam poſteritatem , heredes in ſideribus deſignati , ortu novi ſideris excitantur . . . agente hoc ſine dubio in eorum cordibus inſpiratione divina , ut eos tantæ viſionis Myſterium non lateret , & quod oculis oſtendebatur inſolitum , animis non eſſet obſcurum . . . Hoc ſignum , quod Magos in longinquo poſitos , & efficaciter movit , & ad Dominum Jeſum perſeveranter attraxit , illius ſine dubio gratiæ Sacramentum , & illius fuit vocationis exordium , qua non in Judæa tantùm , ſed etiam in toto mundo Chriſti erat Evangelium prædicandum , ut per illam ſtellam , quæ Magorum viſui ſplenduit , Iſraelitarum verò oculis non refulſit , & illuminatio ſignificata ſit gentium , & cæcitas Judæorum .*

Et venimus adorare eum , non civili tantùm adoratione , ſed religioſa , eaque ſuprema , quæ Deo debetur , & Salvatori .

IV. *Audiens autem Herodes Rex , turbatus eſt , & omnis Jeroſolyma cum illo* . Herodes audiens Judæorum Principem natum , ſucceſſorem ſuſpicatus , expavit ; & molitus necem ſalutis Autori , falſum ſpondet obſequium .

Et congregans Principes Sacerdotum , ideſt , capita familiarum Sacerdota-

lium viginti quatuor, in ſummo Judæorum Concilio, quod Sanhedrim vocant, in quo tractabantur ea quæ ad Religionem, & legem ſpectarent, Senatores ordinarios; de quibus 1. *Paralip.* 24.

Et Scribas populi, id eſt, legiſperitos, quorum officium erat, Scripturas ſacras incorruptas ſervare, ſcrutari, populo legere, exponere; ad
Matth. 13. 52. quorum officium alludens Chriſtus: *Ideò*, inquit, *omnis Scriba doctus in Regno Cælorum ſimilis eſt homini patri-familias, qui profert de theſauro ſuo*
1. Eſd. 7. *nova, & vetera*. Hoc ſenſu Eſdras *Scriba Legis Dei cœli doctiſſimus* vocatur.

Sciſcitabatur ab eis, ubi Chriſtus naſceretur, id eſt, ubi naſci deberet Meſſias Rex ſecundùm Prophetarum oracula. Ipſi verò reſponderunt:

V. *In Bethleem Judæ*, ſecundùm Michææ vaticinium: *Et tu Bethleem terra*
Michææ 5. 2. *Juda; nequaquam minima es in principibus Juda: Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael*. Prima fronte diſſenſio hic eſſe videtur Evangeliſtæ cum Propheta, cujus Vaticinium his verbis conceptum eſt: *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: Ex te mihi egredietur, qui ſit Dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis*. Verùm nulla inter ſacrum utrumque Scriptorem diſſenſio eſt. Prophetæ vaticinium ejus verbis referre noluit S. Matthæus, ſed explicationem, & verba
Geneſ. 48. 7. Scribarum. Propheta dixerat, *Et tu Bethleem Ephrata*, quia alio nomine *Ephrata* vocabatur: Scribæ verò explicationis cauſa dixerunt: *Et tu Bethleem terra Juda*, quia eſt alia Bethleem in Tribu *Zabulon*, ut ſuperiùs obſervavi. Propheta dixit, *Parvulus es*, quod Scribæ, vel per interrogationem, vel per ironiam dictum eſſe intelligentes, clariſſimo ſenſu expreſſerunt, *Nequaqam minima es*. Propheta dixit, *In millibus*, id eſt, in
Exod. 18. chiliadibus, in quas ſingulæ Tribus diviſæ erant, jam à temporibus Moſis, juxta conſilium Jethro. Scribæ reddiderunt, *In Principibus*, Principes ſubſtituendo pro chiliadibus, ſeu millibus, quibus præſunt; ut cauſam explicarent, cur Bethleem non erat minima, quòd nempè ortu principum nobilitata eſſet, qui jam ex ipſa prodierant, ſcilicet Abeſam, Booz, Iſai, David; ſed maximè ortu Meſſiæ nobilis evaſura: unde hoc explicantes ſubdunt, *Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael*: Dux ſci-
S. Aug. ſerm. 100. in Epiph. Dom. 2. licet ille à Deo Iſraelitis promiſſus, tamdiù expectatus, tantoperè deſideratus.

Obſervat S. *Auguſtinus*, Stellam Magis Jeruſalem appropinquantibus ſe ſubduxiſſe, ut de Civitate, in qua Chriſtus naſci debebat, Judæi ab ipſis interrogati reſponderent, *In Bethleem Juda*, & Prophetæ oraculum ea de re proferrent. Quo ſignificavit divina providentia, *Apud Judæos ſolos Divinas Literas remanſuras, quibus Gentes inſtruerentur, illi excæcarentur; quas portarent non ad adjutorium ſalutis ſuæ, ſed ad teſtimonium ſalutis noſtræ. Nam hodiè cùm præmiſſas Prophetias de Chriſto proferimus, jam rerum completarum luce declaratas, ſi fortè Pagani dixerint, non eas tantò ante prædictas, ſed poſt rerum eventum, ut hæc, quæ facta ſunt, prophetata putarentur, à nobis eſſe confictas; Judæorum codices recitamus, ut tollatur dubitatio Paganorum: qui jam in Magis illis figurabantur, quos Judæi de civitate, in qua natus eſt Chriſtus, divinis eloquiis inſtruebant, & eum ipſi nec requirebant, nec agnoſcebant*. Magi per Scribas atque Doctores, quod ſa-
S. Leo ſerm. 33. in Epi. 4. cra de ortu Chriſti prænuntiaverat Scriptura, didicerunt: *Ut gemino teſtimonio confirmati, ardentiori fide expeterent, quem & Stellæ claritas, & Prophetiæ manifeſtabat auctoritas*; inquit S. Leo.

Rom. 9. *Qui regat populum ſuum Iſrael*. Non Judæis ſolùm, ſed etiam Gentibus regen-

Digitized by Google

regendis Rex natus eſt Chriſtus . Unde Apoſtolus ad Romanos ait : *Non omnes , qui ex Iſrael ſunt , ii ſunt Iſraelitæ : neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii . Sed in Iſaac vocabitur tibi ſemen : id eſt , non qui filii carnis, hi filii Dei : ſed qui filii ſunt promiſſionis , æſtimantur in ſemine* . Si verò non omnes rexit , vocatorum crimen eſt , non vocantis (inquit S. Joannes Chryſoſtomus) conſequens certè fuit , ut Hebræorum proceres crederent, quod docebant : ſed apparet , illos carnaliter cum Herode ſapuiſſe , & Regnum Chriſti commune cum hujus mundi poteſtatibus æſtimaſſe ; ut & illi temporalem ſperarent ducem , & terrenum metueret ille conſortem.

S. Joa. Chryſoſt. Hom. 7. in Matth.

VI. *Tunc Herodes clam vocatis Magis* , ut inſidias tegeret , quas Chriſto parabat , *diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ* ; accuratè ab ipſis quæſivit, quo primùm tempore ſtella ipſis apparere cœpiſſet : ut ex loci temporiſque circumſtantiis puerum deprehendere poſſet , ſi fortè à Magis falleretur .

S.Leo ſer. 33.

Videntes autem ſtellam , quæ ſe ſubduxerat ad tempus , gaudio incredibili perfuſi ſunt . An totius itineris dux fuiſſet , an ipſam in Oriente quidem poſiti vidiſſent , fruſtra quæritur . Totius viæ ducem illis fuiſſe , ſaltem donec in Judæam perveniſſent , probabiliùs aſſeritur poſt ſanctos Patres, Baſilium , Ambroſium , Chryſoſtomum , Auguſtinum . Diſparuit autem cùm eſſent Jeroſolymis , de Regis Judæorum , cujus ſtellam in Oriente viderant, natali Judæorum Proceres interrogaturi . *Humanum flagitantes conſilium* (inquit S. Bernardus) *divinum amiſere ducatum : converſos ad terrenum documentum , ſignum cœleſte deſeruit* .

S. Bern. ſer. 3. de Epiph.

VII. *Et intrantes domum* , ſeu præſepe , in quo jacebat Deus infans , ut Patribus viſum eſt , quos ſequi præſtat in expoſitione Scripturæ ſacræ ; ſeu commodiorem ædium partem , in quam Virgo Deipara ſuſcepta fuiſſet confecta deſcriptione , & hoſpitio turbarum diſceſſione , quæ Bethleemum cauſa cenſus confluxerant , vacuato . *Invenerunt puerum cum Maria Matre ejus*, abſente Joſepho , cujus Evangeliſta hic non meminit : cùm tamen S. Lucas Paſtores Puerum cum Joſeph , & Maria inveniſſe commemoret .

VIII. *Et procidentes adoraverunt eum* . Viderunt , & adoraverunt puerum, quantitate parvulum , alienæ opis indigum , fandi impotem , & in nullo ab humanæ infantiæ generalitate diſſimilem . Quia ſicut fidelia erant teſtimonia , quæ in eo majeſtatem inviſibilis Deitatis aſſererent ; ita probatiſſimum eſſe decebat , Verbum carnem factum , & ſempiternam illam eſſentiam Filii Dei , hominis veram ſuſcepiſſe naturam : ne vel ineffabilium operum ſecutura miracula , vel excipiendarum ſuplicia paſſionum , Sacramentum fidei ex rerum diverſitate turbarent : cum juſtificari omninò non poſſent , niſi qui Dominum Jeſum , & verum Deum , & verum hominem crediniſſent . *Videte , quàm oculata ſit fides , quàm lynceos oculos habeat . Cognoſcit Dei Filium lactentem , cognoſcit in ligno pendentem , cognoſcit morientem . Siquidem Latro in patibulo , Magi in ſtabulo cognoſcunt : Ille clavis infixum , iſti pannis involutum* . Non eum imperantem dæmonibus , non mortuos ſuſcitantem , non cæcis viſum , aut claudis greſſum , aut mutis eloquium reformantem , vel in aliqua divinarum virtutum actione viderunt; ſed puerum ſilentem , quietum & ſub Matris ſolicitudine conſtitutum : *In quo nullum quidem apparet de poteſtate ſignum , ſed magnum præbetur de humilitate miraculum* . Ipſa itaque ſpecies ſacræ infantiæ cui ſe Dei Filius aptarat , prædicationem auribus intimandam , oculis ingerebat : Ut quod adhuc vocis non proferebat ſonus , viſionis jam doceret effectus . *Tota enim victoria Salvatoris , quæ & diabolum ſuperavit & mundum , humilitate eſt confecta* . . . Ideò *Bethleem prœelegit Nativitati , Jeroſolymam Paſſioni* .

S. Leo ſer. 33. in Epiph. 4.

S.Bern. ſer. 2. de Epiph.

S. Leo ſerm. 85. in Epiph. 7.

Idem ſer. 2. in Epiph.

IX. *Et*

IX. *Et apertis theſauris ſuis*, ſeu theſaurorum thecis, *obtulerunt ei munera*, ut moris erat Orientalium, qui nuſquam ſine munere coram Regibus ſuis comparebant, aut coram illis quibus honorem, vel debebant, vel habebant, ut oſtenditur exemplo filiorum Jacob munera ad Joſeph deferentium, *Gen.* 43. & Reginæ Saba muneribus Salomonem ſibi conciliantis, 3. *Reg.* 10. Accedit & divinum Mandatum. Exod. 23. 15. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*. Quæ lex, ut ignota Magis, inter populos Orientalca invaluerat uſu ſolo & dictamine naturæ, Deum demerendum eſſe, vel placandum muneribus. Cùm igitur Magi Chriſtum pro Rege ac Deo habuerint, meritò gratiam ejus muneribus exambierunt. Et ſanè grati animi ſignificatio debebatur, & vocanti, & illi ad quem vocabantur, ob gratiam illam ſingularem, tum ſyderia in æthere, tum aſtri ſpiritualis, ſcilicet fidei in animis ſuis accenſæ. Offerunt porrò *Aurum*, *thus*, *& myrrham*, quæ pretioſiſſima, & offerri ſolita Magnatibus à Sabæia, & Arabiæ populis. Pſal. 71. *Reges Arabum, & Saba dona adducent. Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſemper*. Et Iſai. 60. 6. *Super te orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui . . . Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes*. Non dubium etiam, quin munerum illorum, auri cum primis, oblatione Deus proſpexerit paupertati parentum Chriſti, ut hoc viatico inſtruerentur ad fugam in Ægyptum commodiùs ſuſcipiendam. Nec allegoricæ deſunt ſignificationes his muneribus. Præcipua, & ab Eccleſia probata hæc eſt, quòd thua Chriſto Magi obtulerint, ut Deo; aurum, ut Regi; myrrham, ut homini mortali. Id breviter expreſſit *Juvencus* Poeta Chriſtianus hoc verſu

S. Hier. in c. 2. Matth.

à *S. Hieronymo* laudato:

Thus, aurum, myrrham, Regique, hominique, Deoque Dona ferunt.

Aurum enim, quòd Regibus in tributum penditur, convenit Regiæ dignitati: thus apud omnes gentes Deo adoletur: myrrha condiendis mortuorum corporibus adhibetur, ne putreſcant. Unde naturam humanam morti obnoxiam, corruptioois expertem in Chriſto indicat: *O perfectæ ſcientiæ mirabilem fidem, quam non terrena ſapientia erudivit, ſed Spiritus ſanctus inſtituit! Unde enim hi viri, cùm proficiſcerentur de patria, qui nondum viderant Jeſum, nec aliquid contuitu ejus, quo eum tam ordinatè venerarentur, adverterant, hanc deferendorum munerum ſervavere rationem? niſi quia præter illam ſtellæ ſpeciem, quæ corporeum incitavit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit, ut priùs quàm labores itineris inchoarent, eum ſibi ſignificari intelligerent, cui in auro regius honor, in thure divina veneratio, in myrrha mortalitatis confeſſio deberetur? Et hæc quidem quantùm ad illuminationem fidei pertinebat, potuerunt illis credita, & intellecta ſufficere, ut corporali intuitu non inquirerent, quod pleniſſimo viſu mentis inſpexerant. Sed diligentia ſagacis officii, uſque ad videndum Puerum perſeverans, futuri temporis populis, & noſtri ſæculi hominibus ſerviebat: Ut ſicut omnibus nobis profuit, quòd poſt Reſurrectionem Domini veſtigia vulnerum in carne ejus Thomæ Apoſtoli exploravit manus; ita ad noſtram utilitatem proficeret, quod in infantia ipſius Magorum probavit aſpectus*. Magi adorando Chriſtum *facti fuerant ſacerdotes, cum ſupplicatione etiam muneribus oblatis*. (inquit S. Joannes Chryſoſtomus.)

S. Leo ſerm. 33. in Ep. 4.

S. Joa. Chryſ. Hom. 7. in Matth.

IX. *Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem*, ne puerum, & ſe ipſos periculo exponerent, *per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam*. Paulatim ad altiora provecti ſunt Magi. Primò enim ſideris inſoliti

ful-

Digitized by Google

fulgore ad Chriſti cognitionem ſunt perducti ; deinde Prophetarum vaticiniis per homines eruditi ; denique divino oraculo, ſeu Angeli reſponſo admoniti.

X. *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum*. Non ſtatim poſt Magorum diſceſſum, ſed poſt Chriſti oblationem in Templo, & Deiparæ Virginis Purificationem, cùm parentes Chriſti Nazarethum reverſi eſſent, fugam in Ægyptum contigiſſe, colligitur ex cap. 11. *S. Lucæ*, verſ. 39. In Ægyptum porrò fugerunt, cùm ut ab inſidiis Herodis tutus Puer eſſet, extra ejus Imperium degens ; tum ut Propheticum Oraculum impleretur, Oſee 11. 2. *Ex Ægypto vocavi Filium meum*, quod typicè de populo Iſrael, de Chriſto propriè dictum eſt, cujus populus Iſrael typus erat. Impleta eſt ergo Prophetia in populo velut in typo ; impleta in Chriſto eſt velut in antitypo. Quamobrem illam de Chriſto S. Matthæus rectè interpretatus eſt, qui potiori titulo Dei Filius, quàm Iſrael, genitus quippè in *hodiè* illo æternitatis, *ex utero*, *ante luciferum*, adeòque non adoptivus, ſed naturalis : qui propterea Deo gratior eſt populo, cùm non niſi per illum, & propter illum populus Deo gratus eſſe poſſit. Septuaginta verterunt: *Ex Ægypto vocavi filios ejus*, variante in eorum codicibus Hebraicæ vocis lectione ; Sanctus Matthæus Prophetæ citavit Oraculum juxta Hebraicam veritatem. Calumniatur Julianus Apoſtata, & dicit, quod de Iſraele ſcriptum eſt, Matthæum Evangeliſtam ad Chriſtum tranſtuliſſe, ut ſimplicitati eorum, qui de gentibus crediderant, illuderet. Reſpondet Sanctus Hieronymus : *Primum Matthæum Evangelium Hebræis Litteris ediſſe, quod non poterant legere, niſi hi, qui ex Hebræis erant : ergo non propterea fecit, ut illuderet Ethnicis. Sin autem Hebræis illudere voluit, aut ſtultus, aut imperitus fuit. Stultitiam ipſum Volumen excuſat, quod prudenter ordinatèque compoſitum eſt : Imperitum non poſſumus dicere, quem ex aliis teſtimoniis Scripturarum ſcientiam Legis habuiſſe cognoſcimus. Supereſt, ut illud dicamus, quòd ea, quæ typicè præcedunt in aliis, juxta veritatem, & adimpletionem referantur ad Chriſtum : quod Apoſtolum in duobus montibus Sina, & Sion, & in Sara, & Agar feciſſe cognovimus. Neque enim non eſt Sina mons, & non eſt Sion ; non fuit Sara, & non fuit Agar, quia hæc Apoſtolus Paulus ad duo retulit Teſtamenta. Sic igitur hoc, quod ſcriptum eſt* : Parvulus Iſrael, & dilexi eum : *&* Ex Ægypto vocavi filium meum : *dicitur quidem de populo Iſrael, qui vocatur ex Ægypto, qui diligitur, qui eo tempore poſt errorem Idolatriæ quaſi infans, & parvulus eſt vocatus : ſed perfectè refertur ad Chriſtum. Nam & Iſaac in typo Chriſti fuit, quòd futuræ mortis ligna ſibi portaverit : & Jacob, quia Liam dolentem oculis, & Rachel pulchram habuerit uxorem. In Lia, quæ major erat, cæcitatem intelligimus Synagogæ ; in Rachel, pulchritudinem Eccleſiæ : & tamen qui ex parte typi fuerunt Domini Salvatoris, non omnia, quæ feciſſe narrantur, in typo ejus feciſſe credendi ſunt ; typus enim partem indicat : quòd ſi totum præcedat in typo, jam non eſt typus, ſed hiſtoriæ veritas appellanda eſt*. S. Hier. in c. 11. Oſ. Proph.

Eodem penè modo hunc locum interpretatur S. Joannes Chryſoſtomus : *Si verò* (inquit) *de Prophetia Judæi ambigerent, dicentes*, Ex Ægypto vocavi filium meum, *de ſe dictum potiùs, quàm de Chriſto prædictum ; reſpondebimus profectò eſſe hunc quoque Prophetiæ morem, ut multa ſæpè de aliis dicantur quidem, ſed in aliis impleantur . . . Hoc igitur in præſenti etiam poteſt quæſtione defendi. Quis enim magis, ac propriè Dei Filius eſſe dicitur? Ille-ne populus, qui adorabat vitulum, qui Beelphegor initiabatur, qui filios* S. Io. Chryſ. Hom. 8. in Matth.

ſuos

ſuos Dæmoniis immolabat : An verò Dominus Jeſus Chriſtus , qui natura Dei Filius eſt , & toto Patrem honore veneratur ? Itaque niſi adveniſſet iſte , nequaquam Prophetia dignum finem habere potuiſſet .

Fuga declinare periculum voluit Chriſtus , non omnipotentia diſſipare , vel
avertere ; ut aſſumptæ naturæ veritas oſtenderetur , ut ſervaretur decretæ
diſpenſationis ordo , quo injuriis , & paſſionibus cedere venerat , non reſi-
ſtere : utque juſtis exemplum fugæ in perſecutionibus , & authoritatem præ-
S. Fulg. ſerm. de Epiph. beret . *Fugit non formidine humana ſed diſpenſatione divina . Fugit non neceſſi-
tate , ſed poteſtate* ; (inquit S. Fulgentius .) *Bellicoſus quòd in bello fugit ,
artis eſt , non timoris . Deus quando fugit hominem , Sacramenti eſt , non pa-*
S. Pet. Chryſ. ſerm. 150. & 151. De fuga Chriſti in Ægyptum. *voris : potens quando ſe ſubducit infimo , inſequentem non pavet , ſed foris pro-
ducit : vult enim in aperto vincere , qui publicam referre cupit ex hoſte victo-
riam . Hinc eſt , quòd Chriſtus fugit , ut cedat tempori , non Herodi . . . Chri-
ſtus ſi mactatus in illo grege lactentium tunc fuiſſet , mors ei caſus fuerat , non
voluntas ; non virtus fuerat , ſed infirmitas ; neceſſitas fuerat , non poteſtas ;
& innocentiæ fuiſſet præmium , majeſtatis gloria non fuiſſet .* Chriſtus ſe in
carne venturum , aſcenſurum per ætatum gradus , annuntiaturum gloriam
cœleſtis Regni , prædicaturum fidei doctrinam , miracula editurum , Eccle-
ſiam fundaturum , per Legem promiſerat , & Prophetas . Unde hæc Chri-
ſtus impleturus vir , *Infans mortem diſtulit , non fugit . Chriſtus totam cau-
ſam noſtræ ſalutis occiderat , ſi ſe parvulum permiſiſſet occidi . . . Fugam ejus
non de periculi metu , ſed de Prophetiæ veniſſe Myſterio , Evangeliſta aſſerit :*
„ Accipe Puerum , & Matrem ejus , & fuge in Ægyptum : ut impleretur ,
„ quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem : Ex Ægypto vocavi
filium meum . *Chriſtus ergo fugit , ut ſtaret Legis veritas , Prophetiæ fides ,
Pſalmiſtæ teſtimonium* , dicente ipſo Domino : *Neceſſe erat impleri omnia ,*
Luc. 2. *quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi , & Prophetis , & Pſalmis de me .* Chri-
ſtus *fugit nobis , non ſibi Chriſtus fugit , ut diſpenſata temporibus Sacramen-
ta ſervaret . . . Chriſtus fugit , ut noſtras fugas in perſecutionibus tempera-
ret . Martyr debet fugere perſequentem , ut & perſecutori indulgeat reſipiſcen-*
Matth. 10. *di tempus , & ſibi tempus non auferat ſupplicandi* , *dicente Domino* : Si vos
perſecuti fuerint in hac civitate , fugite in aliam . *Perſecutorem qui provo-
cat ; facit , corrigit , qui declinat . . . Si Paulum martyres non fugiſſent ,
Paulum non feciſſent . Hoc faciendum docuit Chriſtus , hoc nobis reliquit exem-
plum ; ut fugiente Domino , fugere indignum non putet ſervus .* Verba ſunt
S. Petri Chryſologi .
S. Leo ſer. 32. in Eph. 3. In Ægyptum fugit Chriſtus , *Repetens Hebrææ gentis antiqua cunabula*
(inquit S. Leo) *& principatum veri Joſeph majoris providentiæ poteſtate
diſponens , ut illam diriorem omni inedia famem , qua Ægyptiorum mentes
veritatis inopia laborabant , veniens de cœlo panis vitæ , & cibus rationis au-
ferret ; nec ſine illa regione pararetur ſingularis Hoſtiæ Sacramentum , in qua
primùm occiſione agni ſalutiferum crucis ſignum , & Paſcha Domini fuerat præ-*
Idem ſer. 31. in Eph. 2. *formatum* . Ægypto Salvator illatus eſt , *Ut gens antiquis erroribus dedita ,
jam ad vicinam ſalutem per occultam gratiam vocaretur ; & quæ nondum
ejecerat ab animo ſuperſtitionem , jam hoſpitio reciperet Veritatem* . . . Cùm
dixit Angelus , *Fuge in Ægyptum* , nequaquam ſe ſocium itineris futurum
eſſe pollicitus eſt , neque illuc euntibus : proculdubio deſignans , maximo
ipſius Pueri , propter quem fugiebant , munitos eſſe comitatu : qui ubi ap-
S. Jo. Chryſ. Hom. 8. in Matth. paruit , in melius cuncta convertit , effecitque , ut hoſtes divinis conſi-
liis inſervirent . Nam & Magi ſuperſtitionem patriam relinquentes , ad ve-
rum Dominum adorandum veniunt : & Auguſtus futuro in Betheleem par-
tuà

tui per deſcriptionis, ac cenſus imperium famulatur: & Ægyptus ſuſcipit, ac tuetur fugientes inſidias Tyranni. *Namque tactu Domini guſtum quemdam ſanctificationis adipiſcitur: Ut cùm illum audierit ab Apoſtolis prædicari, hujus quaſi privilegii honore decoretur, quòd Dominum prima ſuſceperit. Et certè ſollus hic Palæſtinæ videbatur eſſe primatus; ſed facta eſt poſteà iſta ferventior*. Chriſti infantis præſentiæ debuit Ægyptus, quòd tot poſteà Martyrum irrigata ſanguine eſt; quòd tot ſanctiſſimorum Monachorum turbis, imò Angelorum in carne mortali viventium, vaſtiſſimæ illius ſolitudines ſunt refertæ; quòd tot ſacrarum Virginum choris eſt ornata. Hæc mutatio dexteræ Excelſi, majora hæc, & illuſtriora miracula his, quæ Chriſto in Ægyptum intrante, aut ibi commòrante, edita feruntur.

XI. *Tunc Herodes videns, quoniam illuſus eſſet à Magis*. Ira viſum eſt Herodi, quamvis ipſi illudere Magi non ſtatuiſſent, ſed Dei mandato parendum illis fuiſſet, prohibentis, ne redirent ad Tyrannum, inſidias Puero ſtruentem. *Iratus eſt valdè, & mittens* ſatellites & carnifices, *occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus*. Etſi de hac cæde ſileat Joſephus, in dubium revocari ſine impietate, & infidelitate non poteſt. Satis eſt, quòd à S. Matthæo referatur, qui Spiritu ſancto afflatus, Evangelium ſcripſit; cujus aliundè etiam candor, & fides elucent adeò, ut nec ſibi famæque ſuæ pepercerit: & quem nemo ſanæ mentis credet conficta narratione, & quidem rei recenter, & in publico apud Judæos geſtæ, Hiſtoriam ſuam inchoare voluiſſe. Præterea, *Macrobius* ſcriptor Ethnicus, lib. 11. *Saturnal.* cædis infantium bimulorum ab Herode imperatæ mentionem facit. *Cùm*, inquit, audiſſet Auguſtus, *Inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum juſſit interfici, filium quoque ejus occiſum, ait: Melius eſt Herodis porcum eſſe, quàm filium*. Multa rerum Judaicarum in Veteri Teſtamento ſcripta Joſephus prætermiſit, quibus propterea fidem abrogandam nemo dixerit, ſive Chriſtianus, ſive Judæus. Joſephus verbo tantùm Chriſti meminit, omnia quæ à Chriſto, aut circa Chriſtum geſta ſunt, ſilentio præteriit; quid mirum ergo, ſi ſtragem in vico ignobili, & in ejus territorio, Chriſti occaſione editam, prætermiſit? Adde, *Joſephum*, lib. 17. cap. 3. inſigne Herodis facinus narrare, quod aliquo modo huc referri poteſt: Phariſæos ſcilicet Pheroræ uxori prædixiſſe, Deo decretum eſſe, Regnum ab Herode auferri, & in ejus progeniem transferre; novo Regi omnia proſperè ceſſura: Hanc prædictionem cædes complures ſecutas. Etſi enim per adulationem aulicam talia ad Pheroræ familiam à Phariſæis translata, res tamen eadem indicium de transferendo Regno, & novo Rege conſtituendo, quod ſecutæ cædes. Quid obſtat reliquis cædibus, Herode ob varias id genus prædictiones in furorem acto, Bethleemitanorum puerorum cædem adjectam? An mirum rumoris illius, & cædium ſubſecutarum partem à Joſepho narratam, partem ſuppreſſam? Et ſi uni Joſepho cædes Bagoæ, Cari, & aliorum referenti fidem habemus, cur minor habenda Matthæo referenti infanticidium Bethleemiticum, cujus tam aperta cauſa præceſſit, judicium nimirùm de Meſſia recèns nato, confirmatio Prophetica Nativitatis ejus Bethleemi, rumores die Purificationis Beatæ Mariæ de Chriſto Jeroſolymis in Templo viſo, & celebrato ſparſi, furor Herodis ſe deluſum à Magis exiſtimantis? His omnibus Tyranni pectus implentibus, & cruciantibus, mirum non eſt, tam horrendam ſtragem illius imperio Bethleemi patratam fuiſſe.

Occidit autem omnes pueros maſculos, *à bimatu; & infrà, ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Magis*: Id eſt, bimulos, iiſque minores, qui

Digitized by Google

circa vel ante tempus, quo Stella Magis primùm apparuerat, non autem poſt tempus apparitionis illius phænomeni nati erant, occidi juſſit. Stellam enim indicium eſſe Meſſiæ jam nati, non naſcituri, à Magis audierat. *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente.* Quamvis autem ſtellam ante duos circiter menſes Magis in Oriente poſitis videri cœpiam intellexiſſet Tyrannus, metuens tamen, ne fortè ante ſtellæ ortum, & apparitionem natus eſſet Chriſtus, vel major, quàm pro ætate, gladium carnificum evaderet, non ſolùm loco, ſed etiam tempore, pluſquàm neceſſe erat, crudelitatem extendit, cauſà ſecuritatis majoris, interfici jubens non ſolùm pueros circa tempus, quo ſtella orta erat, ſeu videri cœperat, natos, ſed bimulos omnes; non ſolum Bethleemi, ubi Chriſtum naſci debere audierat à Sacerdotibus, ſed in omnibus finibus ejus, ſeu toto, quà latè patebat, territorio Bethleemitico.

Jerem. 31.15. XII. *Tunc adimpletum eſt, quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem: Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.* De abductione decem Tribuum in captivitatem editum Jeremiæ Vaticinium, S. Matthæus infantium Bethleemitarum cædi ab Herode factæ appoſitè accommodavit, judicans hanc Prophetiam multò aptiùs de Innocentibus pueris crudeli Herodis edicto Bethleemi occiſis, quàm de captivis Iſraelitis dici potuiſſe. Hi enim viri, iſti infantes: Hi meriti, iſti immerentes: Hi non ſunt, id eſt, non inveniuntur, quia in captivitatem abducti; iſti non ſunt, id eſt, gladiis carnificum è vivis ſublati ſunt: ut meritò iſtos magis lugere debeat *Rachel*, id eſt, *Bethleem*, quæ figuratè per Rachel intelligitur, quia non procul à Bethleem ſepulta eſt, ut legitur *Gen.* 35. quàm ipſa *Rachel* avia *Ephraim* luxerit decem Tribus in captivitatem abductas, *Ephraim* nomine ſignificatas, quia primus earum Rex fuit *Jeroboam* è Tribu Ephraim oriundus. Herodis immane facinus prophetici vaticinii accommodatione patheticè deſcripſit *S. Matthæus*, ſignificans, tantam fuiſſe calamitatem à Tyranno inflictam Bethleemitis, ut vel mortuorum luctu opus eſſet, cùm viventium planctus nequaquam dolori par eſſe poſſet; immò viventium planctum ad mortuorum uſque aures pertigiſſe, & eos ad parem luctum excitaſſe. Innuit etiam S. Matthæus, non tantùm neminem dignè ſatis deflere potuiſſe ſtragem illam, ſed ne auſos quidem fuiſſe Bethleemitas, metu Tyranni, vel ſatellitum ejus furore, cladem illam ejulatibus ſuis proſequi, quod ne miſerrimis quidem invideri ſolet; ita ut denuò *Rachelis* pridem defunctæ opus fuerit, ſicut jam olim in clade populi Dei. Denique quia graviſſimus erat dolor matrum infelicium, è quorùm gremio avulſi infantes ſub eorum oculis trucidabantur, nec admittebat conſolationem; & hujuſmodi dolor mutus eſt, & voci viam intercludit, quæ in mediocribus tantùm calamitatibus laxatur, introducitur appoſitè *Rachel*, velut communis mater populi Dei, planctu, lacrymis & multo ejulatu innocentium puerorum cædem proſequens. Audita porrò dicitur vox ejus *in Rama*, id eſt, *in excelſo*, quia planctus ille ad cœlos uſque pertigit; ſicque apud *Jeremiam* legimus, ſecundùm *S. Hieronymi* interpretationem: Vel *in Rama*, Civitate Tribus Benjamin: Notum quippè eſt, Tribus Judæ & Benjaminis conjunctas fuiſſe, inde à ſciſſione Regni, & unam ex utraque Monarchiam conflatam. Unde mirum videri non debet, quod uni accidit, alteri tribui. Sic *Benjamin* ſub *Juda* conprehenditur 3. *Reg.* 12. 20. cùm conſtet ex cap. 11. decem Tribus per decem pallii fragmenta deſignatas Jeroboamo ceſſiſſe. Nam 2. *Paralip.* 11. in *Roboami fide Juda, & Benjamin* perſtitiſſe leguntur, qui tamen 3. *Reg. cap.* 12.

S. Hier. in c. 31. Jerem.

cap. 11. Tribus una vocantur. Non mirum ergo, quod in Tribu Juda contigit, per locum vicinum in ſorte Benjaminitarum ſitum à *S. Matthæo* exprimi, cùm tanta utriuſque Tribus fuerit conjunctio, ut proſpera, & adverſa alterutrius ad utramque pertinerent. Adde, Ramam vicinam admodùm fuiſſe Bethleemo, ut colligitur *ex cap.* 19. Libri Judicum. Levita enim ſub occaſum Solis Jeroſolyma exiens, dicitur adhuc Ramam versùs iter deſtinaſſe. Idem Bethleemo poſt meridiem diſceſſerat, & tamen eadem die Ramam ſe perventurum putabat. Nec abſurdum eſt, Ramam in duarum Tribuum velut confinio ſitam pro alterutra ſumi: vel Prophetam innuere, planctum adeò altum excitatum fuiſſe in Tribu Juda, ut ad Ramam uſque in Tribu Benjamini fuerit exauditus. Addi poteſt, non clamorem matrum tantùm, ſed & carnificinam Herodis eò uſque pertigiſſe, quod *Origini* viſum eſt; cùm non ſolùm infantes Bethleemi jugulatos Evangeliſta referat, ſed & ſtragem factam *in omnibus finibus ejus*. Ut igitur paucis colligam, Rachel communis velut mater populi Dei, pueros propè ſepulchrum ſuum trucidatos lugens introducitur per egregiam proſopopejam. Sic alibi Prophetæ cœlum, & terram conteſtantur, & Chriſtus lapides etiam clamaturos aſſerit, ſi hi vel illi tacuerint. Sic Apoſtolus creaturas etiam inanimatas *ingemiſcere*, *& parturire* ait *uſque adhuc*. Planctus autem ejus in excelſis locis, qualis erat *Rama*, vel ipſa nominis ſignificatione, auditus, & longè lateque diffuſus dicitur.

Rom. 8. 22.

Quod autem ſubjungitur, noluiſſe Rachelem admittere conſolationem ſuper morte filiorum ſuorum, *quia non ſunt*, quod humano ſenſu dictum, quia non ſunt ampliùs ſuperſtites in hoc mundo, quamvis apud *Deum Abraham*, *Iſaac & Jacob* vivant, *qui non eſt Deus mortuorum*, *ſed viventium*: & in ſpecie innocentes Martyres pro Chriſti cauſa occiſi, ad glorioſam, beatam, æternamque vitam tranſlati ſint, ut meritò Racheli ſtragem illorum lugenti dici poſſit: *Quieſcat vox tua à ploratu*, *& oculi tui à lacrymis*, *quia eſt merces operi tuo*, *ait Dominus*, *& revertentur de terra inimici*. *Et eſt ſpes noviſſimis tuis*, *ait Dominus*: *& revertentur filii ad terminos ſuos*. Melius enim de parvulis intelligimus, ut *S. Hieronymus* obſervat, quòd mercedem habeant effuſi ſanguinis pro Chriſto; & pro terra Herodis inimici teneant Regna cœlorum, & reverſuri ſint in ſedem priſtinam, quando pro corpore humilitatis, corpus receperint glorioſum. Iſta eſt ſpes noviſſima, quando juſti fulgebunt ſicut ſol, & infantes quondam parvuli atque lactentes, abſque ætatum incremento, & injuriis, ac labore corporeo reſurgent in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. *Præmiſit Chriſtus ſuos Milites*, *non amiſit*: *recepit ſuas acies*, *non reliquit*. *Beati*, *quos Martyrio natos vidimus*, *non ſæculo*. *Beati*, *qui labores in requiem*, *in refrigerium dolores*, *mœrores in gaudium commutarunt*. *Verè vivunt*, *qui pro Chriſto merentur occidi*. *Beati ventres*, *qui portaverunt tales*: *beata ubera*, *quæ ſe talibus infuderunt*: *beatæ lacrymæ*, *quæ pro talibus fuſæ*, *flentibus gratiam baptiſmatis contulerunt*. *Nam diverſo modo*, *dono uno*, *in lacrymis ſuis matres*, *& filii ſuo ſanguine baptizantur* . . . *Iſti ſunt gratiæ Martyres*, *confitentur tacentes*, *neſcientes pugnant*, *vincunt neſcii*, *moriuntur inconſcii*, *ignari tollunt palmas*, *coronas rapiunt ignorantes*. *Sed quid dicemus*, *quòd Rex ipſe*, *qui ſtare debuit*, *fugit ſolus*, *& fugit monente Patre*? *Fugere iſtud*, *eſt amoris intimi*, *non timoris ignavi*. *Si ſtetiſſet Chriſtus*, *haberet eos Synagoga filios*, *Eccleſia Martyres non haberet*. Verba ſunt *S. Petri Chryſologi*. Felicior ignorantia Infantium, quos perſecutor occidit, quàm ſcientia Sacerdotum, quos in ſua perturbatione conſuluit. Iſti

Jer. 31. 16. 17.

S. Hier. lib. 6. comment. in Jer. ad eum locum.

S. Pet. Chryſ. ſerm. 152. & 153. de Infant. nece.

noluerunt Regnum Chriſti recipere, cujus oppidum potuerunt oſtendere: Illi potuerunt pro eo mori, quem nondum poterant confiteri. [S. Leo ſerm. 32. in Ep. 3.] *Itaque Chriſtus, ne ullum ei tempus eſſet abſque miraculo, ante uſum linguæ poteſtatem Verbi tacitus exerebat: & quaſi jam diceret*, Sinite parvulos venire ad me, [Matth. 19.] talium eſt enim Regnum cœlorum. *nova gloria coronabat Infantes, & de initiis ſuis parvulorum primordia conſecrabat; ut diſceretur, neminem hominum divini incapacem eſſe ſacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ apta eſſet Martyrii.* Hæc S. *Leo*. Ante hunc S. *Auguſtinus* beatorum Infantium triumphum celebrat, ex quorum non ore, ſed ſanguine; non ſermone, ſed [Pſal. 8. 2.] laude, Deus perfecit ſibi laudem. *Chriſtus nondum locutus, credentes inveniebat; & nondum paſſus, etiam Martyres faciebat. O Parvuli beati,* [S. Aug. ſerm. 383. alias de diverſis 66. de Epiph. 1.] *modò nati, nunquam tentati; nondum luctati, jam coronati! Ille de veſtra corona dubitaverit in paſſione pro Chriſto, qui etiam Baptiſmum parvulis prodeſſe non exiſtimat Chriſti. Non habebatis quidem ætatem, qua in Chriſtum paſſurum crederetis: ſed habebatis carnem, in qua pro Chriſto paſſuro paſſionem ſuſtineretis.* Ne meram carnificinam putes: ſacrificium eſt oblatum Altiſſimo. [S. Amb. l. 2. in Luc. n. 49.] *Cui alii niſi Deo talis victima debebatur? Expers licet ſenſus infantia, Deum* [Eccli. 4. 12. Prov. 9. 1. 2.] *tamen, pro quo interimitur, confitetur;* (inquit S. Ambroſius.) *Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat* (inquit Sapiens.) Legit Tertullianus: *Sophia jugulavit filios ſuos.* [Tert. Scorp. cap. 6.] Id cum ſententia Salomonis conſonat: *Sapientia immolavit victimas ſuas.* Victimæ illæ ſunt ſancti Innocentes, *quos ſapienter utique jugulavit, dum in vitam, & rationaliter, dum in gloriam. O parricidii ingenium! O ſceleris artificium! O argumentum crudelitatis, quæ idcircò occidit, ne moriatur, quem occiderit! O bonam Matrem! Opto & ipſe in filios ejus redigi, ut ab ea occidar. Opto occidi, ut filius fiam.* Infantes propter [S. Cyp. Epiſt. 56. ad Thibe. de Exhort. Martyrii.] Chriſtum occiſi, mori nos quoque, & perſecutionem pati docuerunt. *Ætas necdum habilis ad pugnam, idonea exiſtit ad coronam: Ut appareret, innocentes eſſe, qui propter Chriſtum necantur, Infantia innocens ob nomen ejus occiſa eſt. Oſtenſum eſt, neminem eſſe à periculo perſecutionis immunem, quando & tales martyria fecerunt. Quàm ergo gravis cauſa ſit hominis Chriſtiani, ſervum pati nolle, cùm prior paſſus ſit Dominus: & pro peccatis noſtris pati nolle, cum peccatum ſuum proprium non habens paſſus ſit ille pro nobis? Filius Dei paſſus eſt, ut nos filios Dei faceret; & filius hominis pati non vult, ut eſſe Dei filius perſeveret?*

XIII. *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus, & vade in terram Iſrael: Defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.* Ad mortem uſque Herodis in Ægypto manſit Chriſtus cum Maria Matre, & Joſepho... Quot annos ibi manſerit, incertum; cùm Epocha annorum Herodis, Regnique illius periodus intricata ſit, & obſcura. Probabilior opinio, quæ Herodem Chriſto nato anni circiter unius ſpatio ſuperſtitem fuiſſe aſſerit.

Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph. Revelationes noctu, & in tenebris potiſſimum adhibitæ ſub œconomia Veteris Teſtamenti: Tunc enim Deus minus patebat hominibus, majore lucis gradu reſervato œconomiæ Novi Teſtamenti. Si verò id etiam contigit quandoque in Novo Teſtamento, ut *Magis* & S. *Joſepho*, eo ipſo teſtatum Deus voluit, omnem cognitionem, & revelationem cœleſtem, quæ nobis viatoribus ſit in hac vita, mixtam eſſe tenebris, obſcuram, ſymbolicam, ænigmaticam, præ luce illa quæ comprehenſoribus in futura vita parata eſt. Sic etiam oſtenſum, nullum eſſe tempus non aptum meditationibus ſacris, piis cogitationibus, ac precibus; nullum tempus, quo Deus hominem alloqui, & ipſum

eru-

erudire, ac monere non poſſit, etiamſi homo dormiat exterior, modò interior cordis homo vigilet.

Defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri. Pluralis numerus pro ſingulari uſurpatur: de ſolo enim Herode ſermo eſt. Uſus ejuſmodi numerorum pluralis pro ſingulari, & vice verſa, in Scripturis ſacris frequens. Sic *Exod.* 32. 4. dicitur de vitulo conflatili: *Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti*. *Exod.* 4. 19. dixit Dominus Moyſi: *Vade, & revertere in Ægyptum: mortui ſunt enim omnes, qui quærebant animam tuam*: quod de uno dictum Pharaone. *Joſue* 7. 1. ſcriptum eſt: *Filii autem Iſrael prævaricati ſunt mandatum, & uſurpaverunt de anathemate*: quod tamen unius Achan crimen fuit. *Pſal.* 104. verſ. 30. *Edidit terra eorum ranas, in penetralibus Regum ipſorum*, id eſt, Pharaonis, qui Moſis tempore Regnum Ægypti ſolus obtinebat. Sic *Joann.* 6. 4. 5. dicitur: *Eſt ſcriptum in Prophetis; Erunt omnes docibiles Dei*: quod legitur tantùm *Iſa.* 54. 13. Sic *Act.* 13. 40. dictum *In Prophetis* dictum dicitur, quod *Habacuch* 1. verſ. 5. dumtaxat reperitur. Sic *Act.* 15. 15. verba *Amos* vocantur *Verba Prophetarum*. Sic *Matth.* 26. 8. Diſcipuli dicuntur indignati de effuſione unguenti pretioſi ſuper caput Jeſu, cùm tamen id uni Judæ tribuat *S. Joannes* cap. 12. 4. 5. Sic pluribus latronibus adſcribitur *Matth.* 27. 44. quod ab uno dumtaxat factum teſtatur *S. Lucas* cap. 23. 39. Non eſt igitur abſurdum, quamvis ſolus Herodes mortuus eſſet, ſoluſque *animam*, id eſt, vitam *Pueri* quæſiviſſet, Evangeliſtam in plurali numero loqui, & dicere, tyranno extincto, mortuos eſſe illos, qui Chriſtum ad necem quærebant, cùm præſertim tyrannus ille multo ſatellitio ſtipatus in Chriſtum graſſatus fuerit, & carnifices multos in ejus perniciem armaverit, quorum rabies mortuo Herode extincta eſt.

XIV. *Audiens autem, quòd Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire*. Cum limites terræ Iſrael Ægypto proximos *S. Joſeph* attigiſſet, audivit, *Archelaum* Herodis filium Judææ regia poteſtate præeſſe, tametſi non Regio nomine. Quamvis enim heres Regni ex aſſe ab Herode ſcriptus eſſet, Rex à cohortibus ſalutatus, thronumque Regium occupaſſet: tamen Cæſar, cujus judicio Teſtamentum ſuum Herodes ſubjecerat, *Archelaum* non Regem conſtituit, ſed Ethnarchiam, id eſt, gentis Principem in dimidiam partem Regni paterni, hoc eſt, in Judæam, Idumæam, & Samariam. Partem Regni alteram in reliquos duos Herodis filios partitus eſt, Antipam ſcilicet, quem Tetrarcham Galilææ, & Pereæ; & *Philippum*, quem Batanææ, Itureæ, & Traconitidis Tetrarcham creavit, ſpe Regii nominis facta *Archelao*, ſi virtute ſua illud promereri ſatageret. Meritò ergo, ac verè dixit Evangeliſta, *Archelaum in Judæa regnaſſe pro Herode patre ſuo*, id eſt, Herodi ſucceſſiſſe; quia multos annos Regia poteſtate Judææ præfuit, nec ejus Imperio *Philippi*, & *Antipæ* fratrum dignitas, & ditio conferendæ erant. Addiderim, ab Hebræis, Græciſque Scriptoribus, cùm Græcis, tum profanis, illos Reges ſæpè appellari latiori vocis ſignificatione, qui principatum quemcumque gerunt, etiam infra Regiam dignitatem. Quidni ergo *Archelaum* Regem appellaverit, ſeu regnaſſe ſcripſerit S. Matthæus, qui ampliſſimæ ditioni, & cum ſummo imperio præerat? Singulari porrò Dei providentia factum eſt, ut Chriſto Rege nato, nullus ampliùs Rex Judæorum deſignaretur. Joſeph. lib. Antiq. Jud. c. 10. 11. 13.

Et admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ. Galilæa, Syriæ regio ad Septentrionem Judææ ſita, dividitur à Geographis in ſuperiorem, & inferiorem. Superior juxta Tyrum, Sidonem, & Cæſaream Philippi ſita

eſt,

eſt, & vocatur *Galilæa gentium*, Iſai. 9. & Matth. 4. vel quia illic Gentes uſque ad *Salomonis* tempora habitarint, vel quòd *Hiramo* Regi Tyriorum oblata ſit, 3. *Reg.* 9. Hæc in Tribu Nephthali ſita fuit. Inferior Galilæa circa Tiberiadem, & ſtagnum Geneſareth, in Tribu Zabulon poſita eſt, in qua frequenter verſatus eſt Chriſtus, *Joann.* 4. Unde etiam *Galilæus* vocatus eſt, *Matth.* 26. & ejus Diſcipuli *Viri Galilæi* vocantur *Act.* 1. Galilæos à reliquis Judæis contemptui habitos, Scriptura ſacra teſtatur. *A Galilæa* (ajunt Phariſæi, Joannis 7.) *Propheta non ſurgit*. Et Nathanael Joannis 1. *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Hinc Julianus Apoſtata Chriſtianos per contemptum *Galilæos* ſolebat appellare.

XV. *Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth. Ut adimpleretur, quod dictum eſt per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.* Per
Iſai.11.1. Prophetas dictum S. Matthæus ſcripſit, quod ab Iſaja dictum eſt, *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*. Hebraicè *Netzer*, unde *Nazaræus*. Duobus ſcilicet modis aliquid ſcriptum, vel dictum aſſeritur per Prophetas: Primò, quia verbis eiſdem, aut non diſſimilibus ſcriptum
S. Hier. commen. in c. 11. Iſai. & in 2. Matt. reperitur: Secundò, quia rebus ipſis, licèt non verbis, expreſſum eſt. Hoc ſecundo modo prædictum eſt, Chriſtum vocandum *Nazaræum*, ſiquidem ab *Iſaja* nomine *Netzer*, quod *Florem* ſignificat, & per Nazaræum reddi poteſt, deſignatur. Unde S. *Hieronymus* iiſdem verbis *juxta Hebraicam veritatem* in Iſaja ſcriptum eſſe aſſerit: *Exiet virga de radice Jeſſe, & Nazaræus de radice ejus conſcendet*. Idque confirmat in Epiſt. ad Pammachium *De optimo genere interpretandi*. Et in Epiſt. 17. ad Marcellum: *Ibimus*, inquit, *ad Nazareth, & juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ*. Divino itaque inſtinctu Joſeph oppidum Nazareth ad habitationem ſibi delegit, quò Chriſtus ab educationis ſuæ loco Nazaræi nomen traheret, & qui pro verò flore de radice Jeſſe orto, & ab *Iſaja* deſcripto ac prædicto non agnoſcebatur à Judæis, tamen ab illis, quamvis invitis, & alia cogitantibus, *Flos* ſive *Nazaræus* appellaretur. Denique urbs *Nazareth* ubique per *Tzade* ſcripta reperitur, non per *Zain*; unde Chriſtus *Netzer*, teſte S. Hieronymo. Alij Chriſtum Nazaræum vocatum volunt à nomine, & inſtituto Nazaræorum veterum, non quòd inſtitutum illud, ac votum ſuſceperit; ſed quòd *Nazaræi* nomen, & inſtitutum, *conſecrationem*, & *ſanctificationem* ſignificet. Chriſtus autem in tota Scripturarum ſerie, & maximè in
Dan.9.24. libris Prophetarum, *Sanctus*, & *Sanctus ſanctorum* appellatur. Hinc eximiis Chriſti Domini typis *Nazaræi* nomen tributum eſt, tametſi voto Nazaræi non eſſent, quia dignitate, vel egregiis virtutibus à vulgo ſegregati erant,
Tert. Euſeb. Cæſar. ut Joſepho & Samſoni. *Geneſ.* 49. 26. de Joſeph dicitur: *Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: Donec veniret deſiderium collium æternorum: Fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos*. De Samſone verò, Judicum 13. *Erit Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſtinorum*. Mirabili ergo Dei providentia factum eſt, ut Chriſtus occaſione educationis ſuæ in oppido Nazareth, vocaretur *Nazarenus*, à Judæis quidem per contemptum, à Deo verò, ut deſignarentur ipſius ſanctitas incomparabilis, ſegregatio à peccatoribus, & conſecratio non extrinſecùs adveniens,
S.Hieron. ſed innata ex perſonæ divinitate. Unde *Pſalm.* 132. 17. 18. de Chriſto dicitur: *Illuc producam cornu David, paravi lucernam Chriſto meo: Inimicos ejus induam confuſione, ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea*. Hujus interpretationis authores habemus Tertullianum, Euſebium, S. Hieronymum. *Tertullianus* lib. 4. *adverſus Marcionem*, cap. 8. *Nazaræus*, inquit, *vocari*

Google

vi habebat ſecundùm prophetiam Chriſtus Creatoris; unde & ipſo nomine nos Judæi appellant per eum. Nam & ſumus de quibus ſcriptum eſt: Nazaræi exaltati ſunt ſuper nivem. *Qui ſcilicet retro luridati delinquentiæ maculis, & nigrati ignorantiæ tenebris. Chriſto autem appellatio Nazaræi competitura erat ex infantiæ latebris, ad quas apud Nazareth deſcendit, vitando Archelaum filium Herodis.* Euſebius lib. 7. Demonſtrationis Evangelicæ, cap. 1. pag. 349. *Chriſtus in Nazaris educatus eſſe dicitur, & ſic Nazaræus vocandus. Scire igitur oportet, quod nomen eſt Hebraicum Nazaræum in Levitico, in ejus Chriſti unctione, quem ipſi habebant. Porrò hic erat principatum obtinens ſecundùm imaginem magni, & veri Pontificis Chriſti Dei, adumbratum videlicet quemdam, & figuratum Chriſtum repræſentans. Ubi vero Septuaginta de Pontifice ita interpretati ſunt,* Et non polluet, quod ſanctificatum eſt Dei ſui, quoniam ſanctum oleum unctionis Dei ſui: *in Hebraico legitur,* Quoniam Nazer oleum. *Aquila autem ſic vertit,* Quoniam ſegregatio, oleum unctionis Dei ſui ſuper ipſum. *Theodotion verò,* Quoniam Nazer oleum unctionis à Deo ſuo ſuper ipſum. *Quare Nazer ipſos quidem Septuaginta ſequentis, ſanctum erit; ipſum verò Aquilam, ſeparatio; Symmachum autem, intactum. At verò quoniam priſci quidem Sacerdotes, cùm oleo comparato, quod apud Moſen Nazer appellatur, ungerentur, ex derivatione à Nazer vocabantur Nazaræi. Sed Salvator, & Dominus noſter, ſuaptè natura in ſe habens, & ſanctum, & intactum, & ſeparatum, neque alicujus indigens humanæ unctionis, tamen Nazaræi appellationem apud homines obtinuit, non quòd ab oleo, quod Nazer vocaretur, Nazaræus extiterit; ſed quòd quamvis natura quidèm talis eſſet, tamen à civitate Nazareth apud homines Nazaræus vocatus ſit, ubi apud ſuos, quà homo erat, parentes, puerilem educationem obtinuit. Ex quo apud Matthæum dictum eſt: Reſponſo autem in ſomnis accepto* (ipſe videlicet Joſeph) *ſeceſſit in partes Galilææ: & veniens habitavit in civitate, quæ dicitur Nazara, ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam, quòd Nazaræus vocabitur. Oportebat enim uſquequaque, cùm ipſe ſuaptè natura, & reverà Nazaræus eſſet, hoc eſt, ſanctus, intactus, ſegregatus, illum ab hominibus hac appellatione vocari: ſed quoniam non à Nazer oleo hanc appellationem obtinuit, quippe, qui humanæ nullius unctionis indigebat, à loco Nazareth denominationem accepit.* Denique S. Hieronymus *in c.* 11. S. Matthæi, ubi præmiſit, S. Evangeliſtam plurali numero Prophetas citantem, oſtendere ſe non verba de Scripturis ſumpſiſſe, ſed ſenſum; ſubdit: *Nazaræus, ſanctus interpretatur. Sanctum autem Dominum futurum, omnis Scriptura commemorat.*

Senſus Moralis.

I. Magi ad Chriſtum adorandum ſtella duce vocati, primitiæ gentium fuerunt, per Chriſti gratiam ad eum in Eccleſia adorandum vocatarum. *Magi* (inquit S. Auguſtinus) *ex gentibus erant, ipſe etiam Pilatus ex gentibus. Illi ſtellam viderunt in cœlo, ille titulum fixit in ligno. Utique tamen non Regem gentium, ſed Judæorum quærebant, vel agnoſcebant. Judæi verò ipſi nec ſtellam ſecuti ſunt, nec titulo conſenſerunt. Jam igitur præſignabatur, quod poſteà ipſe Dominus dixit:* Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in Regno cœlorum: filii autem Regni ibunt in tenebras exteriores. *Nam Magi ab Oriente; Pilatus ab Occidente venerat. Unde illi Orienti, hoc eſt naſcenti; ille autem occidenti, hoc eſt, morienti atteſtabantur Regi Judæorum; ut cum Abraham,*

S. Aug. ſerm. 201. aliàs de temp. 31. in Ep. Dom. 3.

Digitized by Google

ham , & Iſaac , & Jacob , ex quibus Judæi ducebant originem , recumberent
in Regno cœlorum ; non ex eis propagati per carnem , ſed eis inſerti per fidem;
ut ille , de quo Apoſtolus loquitur , olivæ inſerendus jam præmonſtraretur olea-
ſter . Propterea quippe non Rex Gentium , ſed Judæorum ab eiſdem gentibus,
vel quærebatur , vel agnoſcebatur : quia oleaſter ad olivam , non ad oleaſtrum
oliva veniebat .

II. Divinæ gratiæ nos vocantis ductum fideliter , & obedienter ſequamur,
ac myſtica munera Domino offeramus . Quamvis enim narratio Evangelicæ
lectionis illos propriè recenſeat dies , in quibus viri , quos nec Propheti-
ca prædicatio docuerat , nec teſtificatio Legis inſtruxerat ad cognoſcendum
Deum , à remotiſſimis Orientis partibus venerunt ; hoc idem tamen , & ma-
S.Leo ſer. 35. in Epiph. nifeſtiùs nunc , & copioſiùs fieri in omnium vocatorum illuminatione per-
» ſpicimus . Unde cùm cernimus , homines humanæ ſapientiæ deditos , & à
» Jeſu Chriſti confeſſione longinquos , de profundo erroris ſui educi , & ad
» agnitionem veri luminis advocari , divinæ procul dubio gratiæ ſplendor ope-
» ratur ; & quicquid in cordibus tenebroſis novæ lucis apparet , de ejuſdem
» ſtellæ radiis micat : Ut mentes quas ſuo fulgore contigerit , & miraculo
» moveat , & ad Deum adorandum perducat . Si autem ſollicito intellectu ve-
» limus aſpicere , quomodo triplex illa etiam ſpecies munerum ab omnibus ,
» qui ad Chriſtum greſſu fidei veniunt , offeratur , nonnè in cordibus rectè
» credentium eadem celebratur oblatio ? *Aurum etenim de theſauro animi ſui*
promit , qui Chriſtum Regem univerſitatis agnoſcit . Myrrham offert , qui Uni-
genitum Dei credit veram ſibi hominis univiſſe naturam . Et quodam cum thure
veneratur , qui in nullo ipſum Paternæ Majeſtati imparem confitetur . Aurum
charitatem , thus devotionem , myrrha corporis mortificationem deſignat .

III. Magorum devotionem imitemur , longo itinere curramus , ut Chri-
ſtum videre mereamur . Hi niſi patriam , domumque reliquiſſent , Chriſtum
S. Jo. Chryſoſt. Hom. 7. in Matth. invenire , ac videre minimè potuiſſent . Recedamus igitur à terrenis nego-
tiis , & curis . Magi in patria ſua ſtellam tantummodò viderunt , longè
verò à patria Solem conſpexerunt juſtitiæ . Surgamus & nos , & licèt omnes
turbentur , nos tamen alacres , & prompti ad Pueri domum accuramus .
Nihil fervorem noſtrum in via mandatorum Dei retardet , non terrores ,
non tumultus , non pericula . In Bethleem accurramus , ad domum ſpiritua-
lis panis , ad domum panis vivi . Nihil nos ad Regem introire prohibebit,
modò ut adoraturi Dei Filium , non conculcaturi veniamus . *Cave ne Herodi*
efficiaris ſimilis , & dicas , Ut & ego veniens adorem eum : *Cumque veneris,*
interimere coneris . Hujus etenim ſimiles ſunt , qui indignè abutuntur Commu-
2.Cor.11. *nione Myſterii .* Reus eſt enim iſte Corporis , & Sanguinis Domini . *Qui enim*
ejuſmodi ſunt , habent in ſe tyrannum Regno Chriſti juxiter invidentem longè
ſanè Herode illo nequiorem , Mammonam ſcilicet . Hic enim in homines tenere
imperium geſtit , ſuoſque cultores ſimulatè mittit ad Chriſtum , ut adorare qui-
dem videantur , quantùm verò in ipſis eſt , eum interimunt . Timeamus igitur,
ne quando ſpeciem ſupplicum atque adorantium geramus , opere verò exiſtamus
inimici . Adoraturi Chriſtum , cuncta projiciamus è manibus . Si habuerimus
aurum , offeramus ipſi , non terræ infodiamus . Si enim illi tunc barbari in
honorem tantummodo Domini libenter obtulerunt aurum , qualis tu eris , ſi non
tribuas indigenti ? Illi tam longo itinere concurrerunt , ut natum viderent . Tu
verò , qua tandem ſatisfactione poteris abſolvi , qui ne brevis quidem plateæ
ſpatium tranſis , ut viſites ægritudine afflictum , & vinctum catenis ? Et certè
ſolemus ægrotantium , atque vinctorum , etiamſi inimici ſint , miſereri : Tu verò
ne erga Dominum quidem tuum , qui tantorum tibi author eſt bonorum , hoc
per-

permoveris affectu? Et illos quidem aurum legimus obtuliſſe: Tu verò panem
vix tribuis. Quid excuſabimus, aut quam veniam promerebimur, ſi cum
Chriſtus noſtri cauſa deſcenderit è cœlis, nos ad illum vel ex ædibus ire
gravemur? Cùm Magi ex remota Orientis regione occurrant, ut illum vi-
deant in præſepi jacentem; nos verò, qui Chriſtiani ſumus ne breve qui- S. Jo: Chryſ. Hom. 31. ad Pop. Ant. de beato Philogonio.
dem ſpatium itineris conficiamus, ut felici illo ſpectaculo perfruamur? *Nam*
ſi cum fide acceſſerimus, proculdubio videbimus illum in præſepi jacentem.
Siquidem hæc Menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur Corpus Do-
minicum, non quidem faſciis involutum ſicut tunc, ſed Spiritu ſancto unde-
quaque conveſtitum. Ac Magi quidem nihil aliud, quàm adorarunt: Tibi ve-
rò, ſi cùm pura acceſſeris conſcientia, permittemus, ut ſumas, & ſumpto
domum abeas. Accede igitur tu quoque munera offerens, non qualia offerebant
illi, ſed multò religioſiora. Obtulerunt illi aurum; offer tu temperantiam,
& virtutem. Obtulerunt illi thus; offer tu puras preces, quæ ſunt odora-
menta ſpiritualia. Obtulerunt illi myrrham; offer tu humilitatem, & cor
ſummiſſum cum eleemoſyna. Quòd ſi hiſce cum muneribus acceſſeris, multa cum
fiducia particeps eris hujus ſacræ Menſæ. Offeramus fidem, ſpem, charita-
tem, obedientiam. Admirabilis certè Magorum fides, qui nullatenùs tur-
bantur, nullo ſcandalo moventur propter ea, quæ ipſis eveniunt. Non “
ajunt intra ſe: Si magnum quiddam eſſet hic puer, & potentiæ aliquid “
obtineret, nobis adoratoribus ejus quid opus eſſet fuga occultuſque diſceſ- “
ſus? Cur enim nos, qui palàm, ac liberè venimus, nec tanti populi fra- “ Idem Hom. 8. in Matt.
gorem, nec Tyranni furorem paventes, quaſi exules quoſdam atque fugiti- “
vos Angelus è civitate propellit? Verùm nihil omninò tale, vel ore pro- “
ferunt, vel mente concipiunt. *Hoc eſt enim fidei inſigne, ut abſque contro-*
verſia ulla obediant imperanti, nec ullam rationem expoſcant imperii.

IV. Adorato Chriſto, per aliam viam revertamur, ut Magi. Nos cha- “ S. Aug. ſer. 202. aliàs de Temp. 32. in Ep. 4.
riſſimi, quorum erant illi Magi primitiæ: nos hereditas Chriſti uſque ad “
terminos terræ, propter quos cæcitas ex parte in Iſrael facta eſt, ut ple- “
nitudo gentium intraret, cognito Domino, & Salvatore noſtro Jeſu Chri- “
ſto, qui propter nos conſolandos tunc jacuit in anguſto diverſorio, nunc “
propter ſublimandos ſedet in cœlo; ſic eum annuntiemus in hac terra, in “
hac regione carnis noſtræ, ut non quà venimus, redamus, nec prioris “
noſtræ converſationis veſtigia repetamus. Hoc eſt enim, quòd & illi Ma- “
gi non quà venerant, redierunt. *Via mutata, vita mutata eſt*. Et nobis “
cœli enarraverunt gloriam Dei; & nos ad Chriſtum adorandum fulgens ex “
Evangelio veritas, tamquam de cœlo ſtella, perduxit; & nos prophetiam “
in Gente Judaica celebratam, tamquam indicium Judæorum non nobiſcum “
pergentium, fideli aure percepimus; & nos Regem, & Sacerdotem, & pro “
nobis mortuum Chriſtum agnoſcentes atque laudantes, tamquam in auro, “
& thure, & myrrha honoravimus: *Supereſt, ut cum Evangelizantes novam*
viam carpamus, non quà venimus, redeamus.

V. Herodes Politicorum impiorum typus, qui Religionem ſuæ cupidita-
ti, ac temporalibus utilitatibus ſubjiciunt; fruuntur mundo, ut utantur
Deo. Hi turbantur, cùm Doctores, & Prædicatores veritatis, qui eo-
rum pravis deſideriis adulari non poſſunt, eorum mores, & vitia palàm
impugnant, & damnant. Quanti inde tumultus, ac motus? Quanta per-
turbatio? *Turbatus eſt Herodes, & omnis Jeroſolyma cum illo. Quid erit* S. Aug. Serm. 200. 2. de Ep.
tribunal judicantis, quando ſuperbos Reges cunæ terrebant infantis?

VI. Principes Sacerdotum Judaicæ gentis, & Scribæ populi, qui Chri-
ſtum in Bethleem Judæ naſci reſpondent, nec ad illum adorandum veniunt,

figuræ ſunt Sacerdotum plurimorum Eccleſiæ Chriſtianæ, qui ſcripturas ſa-
cras legunt, nec ex earum lectione ad vitam ſuam rectè inſtituendam, mo-
reſque componendos proficiunt; Chriſtum aliis oſtendunt, nec illum ſe-
quuntur; viam ſalutis docent, nec in ea ambulant. *Paſtores, & Idola!*

VII. Chriſtum natum perſecutus eſt Herodes; Chriſtianos ſecundum Chri-
S. Leo ſerm. ſtum viventes Mundus, Diaboluſque perſequuntur. *Invenimus*, inquit S. Leo,
35. in Epi. 6. *etiam Herodis non deeſſe perſonam, cujus ipſe Diabolus, ſicut tunc fuit oc-
cultus incentor, ita nunc quoque indefeſſus eſt imitator. Cruciatur enim voca-
tione gentium, & quotidiana poteſtatis ſuæ deſtructione torquetur. Dolens ubi-
que ſe deſeri, & verum Regem in locis omnibus adorari, parat fraudes, fin-
git diſſenſiones, erumpit in cædes, & ut reliquiis eorum, quos adhuc fallit,
utatur, invidia uritur in Judæis, ſimulatione inſidiatur in Hæreticis, ſævi-
tia accenditur in Paganis. Videt enim, inſuperabilem eſſe potentiam Regis
æterni, cujus mors ipſius vim mortis extinxerit, & ideò totam nocendi artem
in eos, qui vero Regi famulantur, armavit: alios per inflationem ſcientiæ
legalis obdurans, alios in furorem perſecutionis inſtigans, alios per falſæ fidei
commenta depravans. Sed hanc Herodis iſtius rabiem ille vincit, & deſtruit,
qui etiam parvulos Martyrii gloria coronavit: & fidelibus ſuis tam invictam*
Rom. 8. 35. *indidit charitatem, ut Apoſtoli verbis audeant dicere*: Quis nos ſeparabit à
charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia, an perſecutio? &c. *Sed quia
tempeſtas priorum turbinum conquievit, vigilanter cavenda ſunt illa diſcrimina,
quæ de otio ipſius pacis oriuntur. Adverſarius enim, qui in apertis inefficax
perſecutionibus fuit, tecta nocendi arte deſævit: ut quos non perculit ictu affli-
ctionis, lapſu dejiciat voluptatis. Videns itaque ſibi reſiſtere principum fidem,
& unius Deitatis inſeparabilem Trinitatem non ſegniùs in palatiis, quàm in
Eccleſiis adorari, interdictam dolet ſanguinis Chriſtiani effuſionem; & quorum
obtinere non poteſt mortes, impetit mores. Terrores proſcriptionum in avari-
tiæ mutat incendium; & quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit... In-
flammat concupiſcentiis, quos non poteſt vexare tormentis; ſerit diſcordias, ac-
cendit iras, incitat linguas; & ne ab illicitis dolis cautiora corda ſe revo-
cent, conſummandorum ſcelerum ingerit facultates: quia illi totius fraudis hic
fructus eſt, ut qui immolatione pecudum, & thuris incenſione non colitur, qui-
buslibet ei criminibus ſerviatur.* Simus igitur attenti divinæ gratiæ voci,
quæ nos admonet, ut pericula fugiamus: Recurramus ad ſpiritale præſi-
dium; & mens habens notitiam Dei ſui, à conſiliis ſe malè ſuadentis ho-
ſtis avertat. Fugiat eos, qui Jeſum quærunt ut eum occidant. Accipiens
Jeſum & Mariam, illum in ſinu animæ ſuæ per charitatem gerens, in iſtius
clientelam ſe conferens, Salvatoris & ſalutis hoſtes fugiat cum Joſeph.
Obediat ſine hæſitatione. Obedientia cæca uni Deo debetur, qui nec fal-
lere poteſt, nec falli. Cùm Dei nota voluntas eſt, ab ejus executione
nullæ difficultates nos debent remorari. Qui enim dat præceptum, vel con-
ſilium, ad eas ſuperandas ſervis ſuis præbebit auxilium, quamvis inſupera-
biles humanis viribus videantur.

VIII. Herodis Jeſum quærentis, ut eum occideret, ideòque innocentes
infantes occidentis, crudelitatem imitantur, qui divinæ gratiæ inſpiratio-
nibus, piiſque motionibus reſiſtunt, impediuntque, ne Chriſtus in cordi-
bus ſuis formetur, adjiciendo peccata peccatis. Herodianam vincit mali-
S. Ber. ſer. 3. in Epip. tiam, ac impietatem, qui ſuæ aut alienæ ſaluti impedimentum affert. *He-
rodiana malitia, & Babylonica crudelitas eſt*, inquit S. Bernardus, *naſcen-
tem velle extinguere religionem, & allidere parvulos Iſraelis. Si quid enim
ad ſalutem pertinens, ſi quid religionis oritur; quicumque reſiſtit, quicumque*
repu-

repugnat , planè cum Ægyptiis parvulos Iſraelitici germinis necare conatur; imò cum Herode naſcentem perſequitur Salvatorem.

IX. Rachelem filios ſuos plorantem imitari non debent Chriſtianæ matres,
cùm illis filii in infantia præripiuntur , Chriſto per baptiſmum regenerati :
Illorum enim ſalutem lugent , quæ lugent mortem . Ad divinum oraculum
attendant : *Raptus eſt , ne malitia mutaret intellectum ejus , & ne fictio de-* Sap. 4.
ciperet animum illius . Non ſolùm filii , ſed & matres à multis peccandi
periculis immatura illorum morte ſervantur , quorum fortè prava inſtitutio-
ne , amore immodico , ambitioſa per fas , & nefas collocatione , & di-
gnitatum opumque injuſta procuratione , æternam ſibi damnationem fortè
arceſſiviſſent . Lugeant filios , cùm ſecundùm animam moriuntur , cùm mor-
taliter Deum offendunt , nec mediocris ſit illarum dolor , *Quia non ſunt* :
Periit enim in illis vita gratiæ , & ad nihilum coram Deo ſunt redacti .
Felices matrum lacrymæ , ſi Deo cum piis precibus offerantur pro ſalute
filiorum . Illis enim vitæ ſpiritualis reditum à Deo impetrare poſſunt,
quemadmodùm *Auguſtino* impetravit pia Mater *Monica* , cui filii ſui per-
ditionem plangenti pius quidam Epiſcopus reſpondit *Vade à me , ita vivas .* S. Aug. lib. 9.
Fieri non poteſt , ut filius iſtarum lacrymarum pereat . Conf. c. 12.

X. *S. Joſeph* obedientiam , & æquanimitatem in proſperis , & adverſis
imitari debent Chriſtiani ; cogitantes , vitam hominis fidelis peregrinatio-
nem eſſe ſuper terram , Chriſtum , qui via noſtra eſt , longas difficileſque
peregrinationes in infantia ſua , ex mandato Patris , per Angelum ſignifi-
cato S. Joſeph ejus nutritio , ſuſcepiſſe cum eodem , & Virgine Matre :
ex Judæa in Ægypto in Terram Iſrael rediiſſe ; ex Iſraeliticæ Terræ fini-
bus Nazarethum ſe recepiſſe , obſcurum , & ignobile oppidum , ibique ve-
lut in tenebris deliteſcere voluiſſe lucem veram . Læta & triſtia in ipſis vi-
tæ Chriſti primordiis ſibi ſucceſſiſſe , ne Chriſtianus fauſta & læta omnia
in hoc ſæculo expectet , ſed ſibi maximè favere Deum credat , cùm pro-
ſpera temperat adverſis , ne inſoleſcat , & rebus terrenis inhæreat : adver-
ſa proſperis , ne deficiat . *Accipe puerum , & matrem ejus , & fuge in* S. Jo: Chryſoſt.
Ægyptum , & eſto ibi uſque dum dicam tibi (ait Angelus Joſeph) Quæ Hom. 8. in
cùm audiiſſet Joſeph , nequaquam paſſus eſt ſcandalum , neque dixit : In- Matth.
certa iſtas res eſt ac prorſus ambigua : Tu paulò ante dicebas , *Quia ſal-* “
vabit populum ſuum , & nunc ſe ipſum quidem non poteſt de periculis li- “
berare ; ſed fuga nobis neceſſaria , & peregrinatio longinqua : contraria “
omninò facta ſunt promiſſis . Sed horum nihil prorſus opponit : Vir enim “
erat fidelis : Neque curioſe reverſionis tempus inquirit , quod utique ab “
Angelo non ſignatè fuerat expreſſum : *Sed eſto ibi* , inquit , *uſquequo dicam* “
tibi . Verùm ille nec per iſta quidem factus eſt ſegnior , ſed obedivit li- “
benter , & credidit , omnes prorſus tribulationes cum gaudio ſuſtinendo . “
Enimverò miſericors Deus mœſtis rebus quædam etiam jucunda permiſcuit : “
Quod certè in Sanctis omnibus facit , quos neque tribulationem , neque “
jucunditates ſinit habere continuas ; ſed tum de adverſis , tum de proſpe- “
ris juſtorum vitam quaſi admirabili varietate contexuit ; quod hic quoque “
præſtitit . Videndo quippe S. Joſeph gravidam Sponſam , in conturbationem “
incidit maximam : ſed adfuit repentè Angelus ſuſpicionem ſolvens , & ti- “
morem prorſùs extinguens . Deinde videns Puerum natum , maxima exul- “
tatione repletus eſt : ſed rurſus huic etiam gaudio periculum grande ſuc- “
ceſſit , cùm tota utique civitas turbaretur , ipſe Rex fureret , & ad ne- “
cem populum quæreret . Sed & hunc tumultum alia rurſus lætitia ſubſecu- “
ta eſt ; apparitio videlicet Stellæ & adoratio Magorum . Poſt hanc quoque “

E 2 ju-

« jucunditatem , iterùm periculum , iterùmque formido. *Quærit*, inquit, *He-*
« *rodes animam Pueri* ; & fugere neceſſe eſt , & in longinqua tranſire homi-
« nis initar . Nondum quippe opportunum erat , ut ſignorum miracula coru-
« ſcarent : *Si enim à prima prorſus infantia mirabilia monſtraſſet , homo procul-*
dubio creditus non fuiſſet . Ex Ægypto revocatur , Joſepho de morte He-
« rodis certiore facto per Angelum . Vides rurſum tribulationi requiem ſuc-
« cedentem , deinde periculum poſt requiem imminens : *Audiens* enim Joſeph,
quòd Archelaus in Judæa regnaret pro Herode patre ſuo , timuit illo ire.

« XI. Nuſquam turbari debemus omninò , cùm accidunt aliqua , quæ pro-
« miſſionibus divinis adverſari videantur . Ecce enim adveniente Domino ad
« popoli ſui , imò ad totius orbis ſalutem , qualia fuerunt exordia ! Mater
« fugit , Jeroſolyma turbatur , cædes innumeræ innocentium infantium perpe-
S. Jo: Chr. Hom. 9. in Matth. « trantur ; ploratus , & luctus ingens ubique . Neque eſt , cur conturberis :
« Nam *ſoles per contraria ferè ordinem ſuæ œconomiæ implere , ingens virtutis*
« *ſuæ hinc nobis exhibens argumentum* . Sic Apoſtolos ſuos induxit atque in-
« ſtruxit ut res præclaras agerent , contraria contrariis moderatus , quò ma-
« jori cum admiratione fiant . Cæſi igitur ejectique , & mille tormenta paſſi
Apoſtoli , victores tandem perſecutorum ſuorum evadunt . Ne igitur ani-
mum in adverſis rebus deſpondeamus , hac certiſſima Regula roborati : *Quòd*
qui lædere velint , multi ſint : qui verò ab alio lædatur , omnino nullus . *Et*
quicquid à quolibet hominum paſſi fuerimus injuſtè , aut remiſſione peccatorum ,
aut amplioris mercedis retributione Deus compenſat.

CAPUT TERTIUM.

Senſus Litteralis.

I. IN *diebus autem illis venit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ*. Tempus deſignatur , quo Chriſtus cum Maria Virgine Matre , & Joſeph , adhuc Nazareth habitabat . Annus agebatur 15. *Imperii Tiberii Cæ-*
Luc. 3. 23. *ſaris* , ut S. Lucas notavit . Chriſtus annos *quaſi triginta* natus erat : qui loquendi modus latitudinem aliquam admittit infra ſupraque trigeſimum annum , quem præciſè non deſinit . Hæc erat ætas ſacris functionibus Sacerdotis , Doctoris , vel Prophetæ obeundis idonea , ante quam eas exercere licebat nemini ſecundùm mores Hebræorum , ut etiam colligi videtur ex Scriptura ſacra 1. *Paral.* 23. Jeſus ergo latere voluit , & ad auguſtum illud munus Doctoris , Legiſlatoris , Prophetæ , Sacerdotis , Regis Judæorum , & Gentium ſibi à Patre impoſitum ſe præparare in ſilentio , precibus , ſacris meditationibus , perpetua Patris adoratione , officiis erga parentes, quibus *ſubditus erat* , occupatus ; donec congruam ad docendum cum auctoritate ætatem attigiſſet . Cùm autem tempus manifeſtationi , & vitæ publicæ , ſeu miniſterii Chriſti initiis à Deo præſtitutum adveniſſet , *Joannes Baptiſta* , ſic appellatus , quòd Chriſtum baptizaverit , vel quòd primus baptizare cœperit publico ritu , *venit* , ſeu prodiit in publicum , cùm anteà pleriſque incognitus latuiſſet , & prædicationis baptiſmique miniſterium aggreſſus eſt *in deſerto Judææ* , circa Jordanem fluvium in extrema parte Ennon & Salim , non procul à Jericho , regione quæ , *Campeſtria deſerti* , vocatur , 2. *Reg.* 12. 16. ibi prædicare cœpit , dicens:

II. Pæ-

II. *Pœnitentiam agite*. De peccatis ex animo dolete, mores in melius emendate, divinæ juſtitiæ per bona opera ſatisfacite. Adultorum hominum *Nullus tranſit ad Chriſtum, ut incipiat eſſe, quod non erat, niſi eum pœniteat fuiſſe, quod erat*; (inquit S. Auguſtinus) *Ubi emendatio nulla, pœnitentia neceſſariò vana*; (inquit Tertullianus) *Irriſor eſt, & non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet: Nec Deum videtur poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus*; (inquit S. Iſidorus Hiſpal.)

S.Aug.ſer.351 de Pœn. alias 50.inter Hom. 50. S.Iſidor. l. 2.Sent.c.16.

III. *Appropinquavit enim Regnum cœlorum*. Regnum Chriſti, Meſſiæ patribus veſtris promiſſi, & à vobis expectati, jam propè eſt, mox incipiet, de quo Daniel 7. verſ. 13. & 14. *Aſpiciebam in viſione noctis, & ecce cum nubibus cœli quaſi Filius hominis veniebat, & uſque ad Antiquum dierum pervenit: & in conſpectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & Regnum: & omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſervient: poteſtas ejus poteſtas æterna, quæ non auferetur: & Regnum ejus, quod non corrumpetur*. Et verſ. 27. *Regnum autem, & poteſtas, & magnitudo Regni, quæ eſt ſubter omne cœlum, detur populo ſanctorum Altiſſimi: cujus Regnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes Reges ſervient ei, & obedient*. Regnum cœlorum dicitur Chriſti regnum, quòd cœleſti ratione ineatur in terris, in cœlis perficiatur; quòd adminiſtratio ejus ſpiritualis ſit, ſicque diſtinguatur à Regno terreno ſive carnali, quod Judæi expectabant, quorum pravam opinionem in principio prædicationis Evangelicæ convellit; quòd denique viva ſit imago Regni illius quod in cœlo eſſe credimus, & quod nobis per Chriſtum reſeratum eſt, & per ejus merita nobis adeundum eſſe atque poſſidendum ſperamus. Regnum cœlorum pro Chriſti manifeſtatione, & poteſtatis ejus revelatione pariter ſumitur, Matt. 12. 28. *Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos Regnum Dei*. In duobus autem præſertim poſitum eſt Chriſti Regnum, in eo ſcilicet 1. ut homines ſibi ſubjiciat per Evangelii prædicationem, & effuſionem Spiritus ſancti, & hoc pacto in eorum cordibus regnet: Luc. 17. 21. *Regnum Dei intra vos eſt*: Matt. 21. 43. *Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus*: Fideleſque ſubditos remuneret ipſa Regni æterni poſſeſſione. 2. Ut contumaces hoſtes regat in virga ferrea, puniatque. Unde Malachiæ 4. mittendus *Elias* dicitur, id eſt, Joannes, *antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis ... Ne fortè veniat Dominus, & percutiat terram anathemate*. Hunc enim locum de Joanne Chriſtus explicuit, Matth. 17. 10. *Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis. Tunc intellexerunt Diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſſet eis*. Ideò & hic *Ira ventura*, & *ſecuris ad radicem arboris poſita* denunciatur. Congruè porrò ſuæ ad pœnitentiam adhortationi hanc ſubjicit rationem Chriſti Præcurſor, quòd appropinquet Regnum cœlorum, quia oblatio gratiæ, & indulgentiæ à Chriſto, efficaciſſimum ad pœnitentiam incitamentum eſt: & quia cœleſte illud Regnum, quod electis ab origine mundi, immo ab æterno paratum eſt, ſolis innocentibus, aut verè pœnitentibus patet, cùm in illud *nihil coinquinatum* intret. Verè (inquam) pœnitentibus: Hæc enim pacta à Deo cum peccatoribus mercedis conditio. Si ergo qui *venditant, priùs nummum, quo paciſcuntur, examinant, ne ſcalptus, neve raſus, neve adulter: etiam Dominum credimus, pœnitentiæ probationem priùs inire, tantam nobis mercedem, perennis ſcilicet vitæ, conceſſurum*. Deus gratiam pollicitus, quam in extremitatibus temporum per Spiritum ſuum univerſo Orbi illuminaturus eſſet, præire intinctionem pœnitentiæ juſſit,

Tert. lib. de Pœnit. c.6.

Idem c.2.

ſit , id eſt , baptiſmum Joannis in pœnitentiam , ut quos per gratiam vocaret ad promiſſionem ſemini Abrahæ deſtinatam , *per pœnitentiæ ſubſignationem ante componeret* . Non tacet Joannes : *Pœnitentiam inicote* , dicens : *Jam enim ſalus Nationibus appropinquabit* , *Dominus ſcilicet afferens* , *ſecundùm Dei promiſſum* . *Cui præminiſtrans* , *pœnitentiam deſtinabat* , *purgandis mentibus propoſitam : uti quicquid error vetus inquinaſſet* , *quicquid in corde hominis ignorantia contaminaſſet* , *id pœnitentia verrens* , *& radens* , *& foras abjiciens* , *mundam pectoris domum ſuperventuro Spiritui ſancto paret* , *quo ſe ille cum cœleſtibus bonis libens inſerat* . *Horum bonorum unus eſt titulus* , *ſalus hominis* , *criminum priſtinorum abolitione præmiſſa* . *Hæc pœnitentiæ cauſa*, *hæc opera* , *negotium divinæ miſericordiæ curans* . *Quod homini profecit* , *Deo*

S. Aug. l. 19. cont. Fauſt. cap. 31. *ſervit* . Obſervandum porrò cum S. Aug. hnc nomen *Regnum cœlorum* , *propriè pertinere ad revelationem Novi Teſtamenti* , nec in veteri occurrere . Primus illud indigitat Joannes Baptiſta.

Iſa. 40. Jo. 1. 22. 28. S. Aug. l. 2. de conſ. Evang. cap. 12.

IV. *Hic eſt enim* , *qui dictus eſt per Iſaiam Prophetam dicentem* : *Vox clamantis in deſerto* : *Parate viam Domini* , *rectas facite ſemitas ejus* . Vel Matthæi de Joanne Baptiſta , vel potiùs Joannis de ſe ipſo verba ſunt. Quamvis porrò illud Iſaiæ Vaticinium liberationem populi Judaici à captivitate Babylonica ſecundum ſenſum litteralem hiſtoricum ſpectet : ad liberationem tamen humani generis è peccati ſervitute , & dæmonis captivitate , per
" Chriſtum refertur , ſecundum ſenſum propheticum , pariter litteralem , ta-
" metſi ſublimiorem . Joannes vox eſt Verbi , ad præparandas hominum au-
" res emiſſa . Qui enim clamant , ut eminus eos evocent , quibus ſignificare
" aliquid cupiunt , ſonoram quamdam initio vocem , nec articulatam profe-
S. Epiph. Hæreſ. 69. n. 41.
" runt . Cumque illi ſola exaudita voce ad audiendum mentem adhibuerint ,
" atque aurem admoverint , tum vociferator ille , quod dicere conſtituerat,
" diſtinctius eloquitur . Ita ergo Joannes vox quædam fuit præparandis homi-
" num auribus . Non enim ſermo ipſe fuit , ſed poſt illum ſermo tandem ad-
" venit , cujus gratia præparatrix illa vox anteceſſerat . Unde ita loquitur :
" *Vox clamantis in deſerto* : *Parate viam Domini* . Quippè vox præparat , Do-
" minus autem præparatas jam vias ingreditur . Vox aures ad audientiam com-
" ponit : quæ ubi vacuas ſe præbuerint , tum ſermo audientium auribus im-
" mittitur . Hæc *S. Epiphanius*.

Parate viam Domini . Sicut Rege ingreſſum alicubi facturo ſubditi vias parant , complanant , purgant , ornant : ita Chriſto Rege ad homines , & in homines , adveniente , viæ ipſorum pravis affectionibus , non ſecùs ac deſertum ſpinis , obſitæ , & inæqualiter aſſurgentes , vel depreſſæ , lapidibuſque horridæ , adæquandæ , complanandæ , parandæ , & ornandæ ſunt. Mores hominis viæ illius , Scripturæ phraſi . Viarum hujuſmodi ſtructrix , præparatrix , purgatrixque pœnitentia .

V. *Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum* , *& zonam pelliceam* . Veſtis aſperior , villoſa , hirſuta , cilicina , Prophetarum propria . Talis Eliæ veſtitus 4. Reg. 1. 7. 8. *Cujus figuræ* , *& habitus eſt vir ille* , *qui locutus eſt vobis verba hæc ? At illi dixerunt* : *Vir piloſus* , *& zona pellicea accinctus renibus* . *Qui ait* : *Elias Theſbites eſt* . Iſai. 20. 2. *Locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filii Amos* , *dicens* : *Vade* , *& ſolve ſaccum de lumbis tuis* . Zachar. 13. 4. *In die illa confundentur Prophetæ* , *unuſquiſque ex viſione ſua cùm prophetaverit* : *nec operientur pallio ſaccino* , *ut mentiantur*. Et S. Paulus Epiſt. ad Hebr. 11. de Prophetis præcipuè loquens , eos nobis deſcribit *in melotis* , *in pellibus caprinis* incedentes . Veſtimentum igitur Joannis Baptiſtæ contextum erat ex pilis camelorum , inſtar cilicii , ut qui

venie-

veniebat in ſpiritu , & virtute Eliæ , etiam habitu exteriori Eliam referret .

VI. *Iſca autem ejus erat locuſtæ , & mel ſylveſtre* . Unus hic Joannis cibus , adeò tenuis , inſuetus , & à vulgaribus Judæorum menſis alienus , ut de illo dicatur Matth. c. 11. v. 18. *Venit Joannes neque manducans , neque bibens* : Nam & *à vino & ſicera* vulgari aliorum potu perpetuò ſibi temperavit . Herbarum & foliorum ſummitates Græca voce ἀκρίδες ſignificari voluerunt *S. Iſidorus Peluſiota* lib. 1. Epiſt. 5. & 132. Pantaleon Diaconus Orat. in ſancta Lumina , Euthymius , Theophylactus , Nicephorus Calliſtus, lib. 1. Hiſt. Eccl. cap. 14. Veras locuſtas intelligimus cum Clemente Alexand. lib. 2. Pædagogi , cap. 1. cum SS. Hilario , & Chryſoſtomo , Comment. in Matth. Ambroſio in Lucam , Hieronymo lib. 2. in Jovinian. & Epiſt. 23. ad Marcellam , Auguſtino lib. 10. Confeſſ. cap. 31. Inſecti genus, quod Venerabilis Beda Lib. *De locis ſanctis* , cap. 14. deſcribit , ſe à ſancto Epiſcopo *Arculpho* , qui ad ea loca peregrinatus erat , accepiſſe , ſcribens , *Notiſſimas eſſe locuſtas in Paleſtina , quæ corpuſculis in modum digiti manus exiguis , brevibus , in herbis facilè captæ , coctæque oleo , pauperum victum parent* . Euthymius in Matthæum teſtatur , *Uſque in hodiernum diem in illis partibus pleroſque illud inſecti genus edere fumo ſiccatum : habere autem gravem odorem , malumque guſtum* . Acridophagos populos , à locuſtarum eſu ſic appellatos , Diodorus Siculus , Agatharcides , Solinus , Plinius , aliique commemorant . Locuſtarum eſum Judæis Lex Moſaica permittit , *Levit.* 11. 22. 21. Itaque quòd locuſtas edebat Joannes , novum non erat , ſed hoc in illo ſingulare fuit , quòd iis fortè oblatis , nec arte paratis , & melle ſilveſtri veſceretur . *Fuerant* Joanni *prædicanti , & locus opportunior , & veſtitus utilior , & cibus aptior : ſed ſubeſt geſtis rebus exemplum , & in eo operatio ipſa meditatio eſt . Nam & ad deſertam Judæam venit , deſertam Dei frequentatione , non populi ; & vacuam ſancti Spiritus habitatione , non hominum : Ut prædicationis locus , eorum quibus prædicatio erat miſſa , ſolitudinem proteſtaretur . Pœnitentiam quoque Regno cælorum propinquante pronunciat , per quam eſt reditus ab errore , & recurſus à crimine , & poſt vitiorum pudorem profeſſio deſinendi : Ut deſerta Judæa meminiſſet eum ſe ſuſcepturam , in quo cælorum eſt Regnum ; non vacuam deinceps futuram, ſi ſe à veteribus vitiis pœnitentiæ confeſſione purgaſſet . Pilis etiam camelorum veſtis adtexta , peregrinum Propheticæ iſtius prædicationis habitum deſignat : cum exuviis immundarum pecudum , quibus pares exiſtimamur , Chriſti Prædicator induitur , ſitque ſanctificatum habitu Prophetali , quicquid in nobis vel inutile fuerat ante , vel ſordidum . Zonæ autem præcinctio efficax in omne opus bonum eſt apparatus . Ut ad omne miniſterium Chriſti voluntate ſimus accincti , in eſum etiam eliguntur locuſtæ fugaces hominum , & ad omnem adventus noſtri ſenſum evolantes : Nos ſcilicet , qui ab omni ſermone , & congreſſu Prophetarum ipſis quibuſdam corporum ſaltibus efferebamur , voluntate vagi , operibus inutiles , verbis queruli , fide peregrini , nunc ſumus ſanctorum alimonia , & ſatietas Prophetarum electi ſimul cum melle ſilveſtri , dulciſſimum ex nobis cibum , non ex alveariis Legis , ſed ex truncis ſilveſtrium arborum præbituri* .

VII. *Tunc exibat ad eum omnis Hieroſolyma , & omnis Judæa* , id eſt , Hieroſolymitani cives , & Judææ incolæ ad eum veniebant , *& baptizabantur ab eo in Jordane , confitentes peccata ſua* . Hanc Joannis lotionem à luſtrationibus profanarum gentium ut diſcerneret Joſephus , quæ aqua marina, aut etiam vivo flumine culpas ipſas elui , animoſque purgari delictorum conſcientia exiſtimabant , ait , illo authore mentibus primùm juſtæ vitæ propoſito purgatis , adhibitam deinde aquam , quæ corpora ablueret in ty-

pum

Bochart. l.4. Hierozoici, cap. 7.

S. Hil. c.2. in Matth.

pum interioris peccatorum purgationis. Non ſolùm autem peccata ſua generatim confitebantur, qui ad baptiſmum Joannis veniebant, ſontes ſe declarando; ſed ſpeciatim graviora, quibus obnoxii erant, peccata confitebantur, ut veniam, conſilium, ac remedium peterent à Propheta baptizante, ejuſque apud Deum precibus juvarentur. Singulorum porrò peccatorum confeſſionem à Judæis uſurpari ſolitam, & adeò neceſſariam exiſtimatam, ut ſine ipſa vera pœnitentia non agatur, nec peccata expungantur, fusè probat *Joannes Morinus* l. 11. *De Adminiſtr. Sacram. Pœnit.* c. 20. 21. 22. ex antiquis Judæorum Libris.

VIII. *Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum venientes ad baptiſmum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?* Phariſæi, & Sadducæi, ſectæ Judæorum erant. Iſti ſpiritum aliquem eſſe negabant, adeòque nec Angelos, nec Animam immortalem, nec præmia & pœnas animarum in altera vita, neque reſurrectionem corporum credebant. Illi verò dogmata his erroribus contraria, & Sinagogæ fidem tenentes, ſuo vivendi inſtituto à cæteris ſegregati videri volebant, certiorem legalium rituum notitiam, & traditionum ſuarum obſervantiam accuratiorem profitebantur, exteriori habitu ad Religionis, & pietatis oſtentationem compoſito. Horum nonnulli ad baptiſmum Joannis venere, pœnitentiam externa profeſſione ſimulantes; alii contempſere, de quibus Lucæ 7. 29. 30. *Et omnis populus audiens, & Publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Ioannis. Phariſæi autem, & Legis periti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.* Venientibus ergo ad baptiſmum ſuum Sadducæis, & Phariſæis, ait divinus Baptiſta: *Progenies viperarum*, peſſimorum parentum peſſimi filii, qui Synagogæ matris viſcera diſcerpitis, qui linguæ venenatæ morſibus ſancto imperitis, *Quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?* Vobis hypocritis, qui neminem vobis præponendum cenſetis, à quo ſalutis conſilium accipere velitis, mirum eſt, ſi quis perſuaſerit, ut ſincera pœnitentiæ profeſſione Deum placetis iratum, æternaque gehennæ ſupplicia, veſtris criminibus debita, fugiatis. Id de vobis non facilè crediderim, hypocritæ, ſed potiùs novitatis ſtudio, & æmulatione, atque ad famam pietatis captandam, vultis ad Baptiſmum cum aliis confluere. Sic Phariſæorum, & Sadducæorum ſuperbiæ cauterium ahibet Joannes, docens exemplo ſuo, concionatorem peccatoribus adulari non debere.

Act. 23. v. 8. Matth. 15. & 23. Joſep. lib. 13. antiq. c. 9. & 18. & l. 18. c. 2. S. Epiph. in Panar.

IX. *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Si tamen verè pœnitentiam agere vultis, & non ſimulare, operibus, quæ veræ pœnitentiæ ſigna, & effecta ſunt, id probate, morum emendatione, ac ſanctimonia pœnitentiam veſtram notam facite. Opera fructus nomine in Scriptura ſignificantur. Idem eſt ergo hujus ſententiæ ſenſus, qui Paulinæ illius: *Et in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera faciendo.*

Act. 26. 21.

X. *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Fiduciam dignitatis, & juſtitiæ, tum propriæ, tum alienæ, Judæis eripit ſanctus Chriſti Præcurſor. Illam, adhortando ipſos ad pœnitentiam: iſtam, oſtendendo eos viperarum potiùs, quàm Abrahami progeniem eſſe, vel *filios carnis, non promiſſionis*; quibus proinde nihil profit Abrahami ſanctitas, cùm ejus fidem, ac pietatem non imitentur. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*: Id eſt, vobis omnibus deletis, ex lapidibus iſtis, quos cernitis coram in plateis, vel ad ripam Jordanis, poteſt Deus, qui

qui Adamum ex terra formavit , & ex Abrahami corpore jam effœto Iſaacum naſci dedit , eidem Abrahamo ſuſcitare filios , non ſecundùm carnem , ſed ſecundùm fidem , qui Abrahæ opera imitati , promiſſionum illi factarum benedictione fruantur . Figuratum itaque loquendi genus eſt , quamvis res ſignificata divinæ omnipotentiæ non ſit impoſſibilis , ſicut illud Lucæ 19. 40. *Lapides clamabunt* . Id autem præcipuè ſignificari docent Patres , poſſe Deum Abrahæ filios per fidem ſuſcitare ex Gentibus , quæ lapides , & ſimulacra muta colunt , ideòque in Scriptura ſacra lapidibus comparantur . *Dignitas igitur originis* (inquit S. Hilarius) *in operum conſiſtit exemplis : & proſapiæ gloria , fidei imitatione retinetur . Uniuſcujuſque mores atque vita propinquitatem cognitionis acquirit : ut qui fideles ſunt , Abrahæ propago per fidem ſint ; qui autem infideles ſunt , in diaboli progeniem infidelitate muten-tur : Quando & Phariſæi viperarum natio nuncupantur , & gloriatio ſanctificati parentis eis inhibetur , & ex ſaxis , ac rupibus Abrahæ filii excitantur , & ut operantes dignos fructus pœnitentiæ ſint , admonentur : Ut qui diabolum patrem habere cœperant , cum eis , qui de lapidibus excitarentur , rurſum Abrahæ filii per fidem fiant* . S.Hil. in c. 2. S.Matt.

XI. *Jam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt . Omnis ergo arbos , quæ non facit fructum bonum , excidetur , & in ignem mittetur* . Jam nunc urget extremum ſalutis diſcrimen . Antea Deus differebat vindictam ob hominum ignorantiam , & infirmitatem : jam verò ubi Evangelica Doctrina , & Gratia affulgere incipit per Chriſtum , nulla excuſatio eſt . Gentem veſtram Deus excidet , niſi reſipiſcatis , ſeu potiùs Hieroſolymam , quæ velut gentis radix eſt , ſive Religio , ſive Politica ſpectetur . Quò ſpectat & illud Iſaiæ 10. 33. 34. *Ecce Dominator Dominus exercituum confringet laguncula in terrore , & excelſi ſtatura ſuccidentur , & ſublimes humiliabuntur . Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro : & Libanus cum excelſis cadet* . Nec temporaliter tantùm excidetur gens veſtra ; ſed ſpiritualiter à ſtirpe , & benedictione Abrahæ promiſſa reſecabitur , & loco veſtri gentes inſerentur : *Auferetur à vobis Regnum Dei , & dabitur genti facienti fructus ejus* . Sed Matt.21.43. & ut unuſquiſque veſtrum peribit , niſi fructus pœnitentiæ mox egerit . Certa & proxima damnatio vos manet , niſi prompta ſit ac ſincera converſio : *Omnis* enim *arbor , quæ non facit fructum bonum , excidetur , & in ignem mittetur* . Duplex impiorum , ac reproborum pœna his verbis ſignificatur, ſcilicet exciſio , ſive ſeparatio à Regno Dei , & damnatio ad ignem æternum . Nihil terribilius hac exortatione . Non enim illis falcem volantem dumtaxat , non deſtructionem ſepis , non conculcationem vineæ comminatur , ſed ſecurim imminentem : nihil , iquit , eſt medium , ſed ipſi jam radici imminet prorſus abſciſſio . Neque enim aut ramis minatur , aut fructibus , ſed ipſi utique radici : oſtendens illos , ſi fortè neglexerint , immedicabiliter eſſe feriendos , & ne ſpem quidem curationis habituros . Non enim S.Jo: Chryſ. qui advenit , ſervus eſt , ut priores , ſed omnium Dominus , graviſſimam Hom.11. in redemptionis gratiæque ſuæ contemptoribus ultionem illaturus . Verumtamen Math. ne eos in deſperationem conjiciat , & ſolatium admiſcet terrori . Securis, inquit , jam radici admota eſt : ſi tamen velitis converti , & eſſe meliores, illius ictum , & excidium evadetis . *Omnis arbor , quæ non facit fructum bonum , excidetur* . Et quomodo , inquiunt , fructum facere poſſumus , ictu ſecuris imminente , & brevitate temporis coarctante ? Poteſtis planè : Non enim talis iſte fructus eſt , qualis eſt arborum materialium , longo tempore indigens ; ſed , *Velle ſufficit , ſtatimque arbor germinat . Neque enim tantummodo radicis natura , verùm etiam ars agricolæ arborem iſtam colentis plu-*

rimum ad ferendum fructum opitulatur. Afferendi porrò fructus facilitatem oſtendit, cùm ſubjungit: *Ego vos baptizo in aqua. Qui autem poſt me venit, fortior me eſt . . . Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne*. Demonſtrat profectò, quod ſola voluntate, & fide fit opus; & tam facile ſit mutari fierique meliorem, quàm facile eſt baptizari.

XII. *Ego quidem baptizo vos aqua in pœnitentiam*, Exteriùs dumtaxat vos abluo, ad profeſſionem, quam facitis, pœnitentiæ. *Qui autem poſt me venturus eſt*. Qui paulò poſt me ſuum auſpicabitur miniſterium, *fortior me eſt*, longè potentior, majoriſque virtutis. *Cujus non ſum dignus calceamenta portare*. Proverbialis locutio eſt, qua viliſſimi exhibitio miniſterii ſignificatur. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni*. Donis Spiritus ſancti interiùs vos mundabit à peccatis & efficaciſſima gratiæ ſuæ vi, per ignem deſignata, purgatos, ad bona agenda divino quodam impetu incitabit. Act, 1. 5. *Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies*. Joan. 7. 38. *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de*
S. Jo: Chry. *Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Vides, quàm ſit admirabi-
Hom. 21. " lis Baptiſtæ ſapientia. Quando enim ipſe prædicat, affert omnia plena ter-
" roris; cum verò auditores ad Chriſtum remittit, jucunda nunciat, ac pro-
" ſpera, & quæ facilè poſſint creare metuentes. Non enim comminatur ſe-
" curim, non excidendam, & comburendam proponit ampliùs arborem, non
" iram venturam intentat; ſed indulgentiam nunciat peccatorum, abolitionem
" pœnarum, juſtificationem, ſanctificationem, liberationem, filiorum ado-
" ptionem, fraternitatem, cohæreditatem, communionemque Chriſti, & San-
" cti Spiritus dona largiſſima. Hæc etenim univerſa pariter complexus eſt,
" dicendo: *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto*. Jam verò commemoratione ignis adjuncta, *ipſius gratiæ vehementiam expreſſit*. Unde & linguæ ſuper Apoſtolos miſſæ cum ſono, & impetu vehementi, ſpeciem ignis prætulerunt, *Act*. 2. 2. 3. Huc refertur Iſaiæ Vaticinium cap. 4. 4. 5. *Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus in Spiritu judicii, & ſpiritu ardoris. Et creabit Dominus ſuper omnem locum Montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diem, & fumum, & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio*. Ex his porrò S. Præcurſoris verbis perſpicuum eſt, Baptiſmum Joannis eamdem vim cum Chriſti Baptiſmo non habere, quamvis S. Lucas illum vocet *Ba-*
Id. Hom. 10. *ptiſma pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*. Ut enim ſcitè obſervat S. Joannes Chryſoſtomus, *Remiſſionem hoc Baptiſma non habebat, ſed hoc munus illius Baptiſmatis erat, quod poſteà Chriſtus inſtituit. In hoc enim una ſepulti ſumus, & vetus homo noſter tunc ſimul crucifixus eſt, & ante crucem nuſquam prorſus extitit remiſſio peccatorum. Siquidem ipſius ubique ſanguini hoc deputatur. Idem enim iſtud Paulus affirmans*: Sed emundati (inquit) eſtis, ſed ſanctificati eſtis, *non per Baptiſma Joannis, ſed* in nomine Domini no-
Act. 1. Luc. 3. ſtri Jeſu Chriſti, & Spiritu Dei noſtri. *Et alibi ipſe dicit*: Joannes quidem prædicavit Baptiſmum pœnitentiæ: *Et non ait, remiſſionis; ſed* ut crederent in advenientem poſt eum. *Cùm enim nondum pro peccatis Mundi Hoſtia fuiſſet oblata, cùm necdum Spiritus ſanctus deſcendiſſet, nec inter Dominum, atque homines inimicitia ſublata, nec maledictio expuncta; quomodo remiſſio peccatorum facta dicitur? Quid igitur ait, in remiſſionem peccatorum? Erant Judæi omninò perverſæ mentis, nec peccatorum ſuorum mordebantur reatu: ſed cùm maximis ſceleribus tenerentur obnoxii, audebant tamen ſibi arrogare juſtitiam. Quamobrem Joannes illos ad peccatorum ſuorum cognitionem*
trahit,

Digitized by Google

trabit , ſuadens eis refugium pœnitentiæ , ut humiliores pœnitendo facti , & peccatorum ſuorum cauſa ſeſe condemnantes , ad dona remiſſionis accurrant ... Niſi enim ſeipſos ante damnaſſent , gratiam non requiſiviſſent . Non quærentes verò gratiam , remiſſionem aſſecuti non fuiſſent . Ita iſtud Baptiſma alterius , id eſt, Chriſti Baptiſmatis præparatio eſt ; & idcircò dicebat , ut crederent in advenientem poſt eum . Succinit Chryſoſtomo S. *Leo* Epiſtola 16. aliàs 4. cap. 6. *Sicut* , inquit , *Vetus Teſtamentum novi teſtificatio fuit , ſicut diverſa ſacrificia unam Hoſtiam præformarunt , & multorum agnorum occiſio illius immolatione finita eſt , de qua dicitur* , Ecce Agnus Dei , ecce qui tollit peccatum Mundi : *Sic & Joannes non Chriſtus , ſed Chriſti prævius ; non Sponſus , ſed Sponſi amicus ; fuit adeò fidelis , & non ſua quærens , ſed quæ Jeſu Chriſti, ut ſe profiteretur ad ſolvenda calceamenta pedum ejus indignum , quoniam ipſe quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam , ille autem baptizaturus eſſet in Spiritu ſancto , & igni : qui duplici poteſtate , & vitam redderet , & peccata conſumeret .*

XIII. *Cujus ventilabrum in manu ſua : & permundabit aream ſuam : & congregabit triticum ſuum in horreum , paleas autem comburet igni inextinguibili .* Ventilabrum , ſeu vannus , inſtrumentum eſt , quo frumenta ventilantur , & à pulvere paleiſque purgantur . Judiciariam Chriſti poteſtatem hìc ſignificat, qua bonos à malis in extremo judicii die ſeparabit . Area eſt Eccleſia viſibilis ; triticum , Electi virtutibus fœti , ſolidi pietate , conſtantia ac perſeverantia graves : palea , Reprobi , qui numero , non merito , ſunt Eccleſiæ membra , ſpecie quidem religionis nitidi , cæterùm intùs inanes , & ſteriles virtutibus , carentes medulla juſtitiæ . Chriſtus ergo , qui fideles electoſque ſuos per fidem , & crucem , quaſi per ventilabrum , purgare incipit , & ab infidelibus ſecernere , illos planè purgatos à reprobis ſeparabit in decretorio illo judicii die ; & quidem velut triticum electum in horreum ſuum , id eſt , in Regnum cœlorum congregabit : reprobos verò velut paleas inutiles comburet igne , qui extingui numquam poteſt , cùm non modò ſit æternus , ſed & *Combuſtio æterna* . In inferis enim *Sapiens ignis membra urit , & reficit , carpit , & nutrit : ſicut ignes fulminum corpora tangunt , nec abſumunt : ſicut ignes Ætnæ , & Veſuvii , & ardentium ubique terrarum , flagrant , nec erogantur : ita pœnale illud incendium non damnis ardentium paſcitur , ſed inexeſa corporum laceratione nutritur* . Hunc locum S. *Hilarius* breviter explicat , & dilucidè . *Ventilabri opus eſt* , inquit , *ab infructuoſis fructuoſa diſcernere . Quòd in manu Domini ſit , arbitrium indicat poteſtatis , triticum ſuum , perfectos ſcilicet credentium fructus, horreis recondentis ; paleas verò , id eſt , inutilium atque infructuoſorum hominum inanitatem , igne judicii concremantis* . S. Hilario concinit in hujus interpretatione ſententiæ Sanctus Ambroſius.

Minucius Felix in Oct.

S. Hil. cap. 2. Commen in Matth.

S. Ambr. l. 2. in Luc. n. 8. 2.

XIV. *Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jordanem ad Joannem , ut baptizaretur ab eo* . Non ex neceſſitate venit ad Baptiſmum Chriſtus , ſed ut Joannis Baptiſmo teſtimonium atque auctoritatem daret ; ut Baptiſmum nobis ſanctificaret , noſque ad Baptiſmum ſuum ſuſcipiendum alliceret , cùm ipſe non ſit dedignatus Baptiſmum ſervi ſuſcipere : ut denique confluentibus ad Joannem populis , teſtimonium Chriſto de Cœlo præberetur . *Joannes autem prohibebat eum dicens : Ego à te debeo baptizari , & tu venis ad me ?* Ego à te debeo baptizari in Spiritu ſancto , & tu Dominus ad ſervum , Agnus ſine macula ad peccatorem venis ? *Reſpondens autem Jeſus dixit ei : Sine modo : ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam* : ſic fieri volo . Quamvis enim id neceſſarium mihi non ſit , convenit tamen miniſterio meo , & ſancti-

ſtitati atque perfectioni , cujus regulam , & exemplum daturus in Mundum veni , ut id omne , quod virtuti conſentaneum , Deo gratum , hominibus ad pietatem erudiendis , & incitandis utile eſt , exequar . *Omnem juſtitiam* , id eſt , perfectam juſtitiam . Sic Apoſtolus *omnem fidem* vocat fidem
„ integerrimam , pleniſſimam , & perfectiſſimam . Sic S. Jacobus gaudium per-
„ fectum vocat *omne gaudium* . Quæ eſt juſtitia , inquit S. Ambroſius , niſi
„ ut quod alterum facere velis , prior ipſe incipias , & tuo alios horteris
„ exemplo ? Quæ eſt juſtitia , niſi ut qui carnem ſuſcepit , non quaſi Deus
„ ſenſum , aut miniſterium carnis excluderet : ſed quaſi homo carnem vince-
„ ret , ut vincere me doceret ? Docuit enim me , qua ratione poſſim terre-

S. Ambr. ibi. n.90. & 91.

nis concretam vitiis obnoxiæ carnis illuviem ſepelire criminibus, renovare virtutibus . *O verè divinam in ipſa humilitate Domini proſpicientiam! Quantò enim abjectior humilitas , tantò divinior providentia . Injuriarum ſuarum acerbitate Deus proditur : & remediorum ſuorum uſu , qui nullis remediis indigeret , Deus probatur . Quid enim tam divinum ad populos provocandos , quàm ut nemo refugiat Lavacrum gratiæ , quando Chriſtus Lavacrum pœnitentiæ non refugit ? Nemo ſe dicat exortem eſſe peccati , quando Chriſtus venit ad remedium peccatorum . Si pro nobis Chriſtus lavit , immò nos in corpore ſuo lavit, quantò magis nos noſtra delicta lavare debemus ? Quo igitur magis opere , quo magis myſterio Deus (quamquam Deus in omnibus) quàm hoc probatur ; quando per totum Mundum , uno momento in uno corpore Deus fraudem vetuſti erroris abolevit , gratiam Regni cœleſtis effudit ? Unus enim merſit , ſed elevavit omnes : Unus deſcendit , ut aſcenderemus omnes : Unus omnium peccata*

Jacob.4.8.

ſuſcepit , ut in illo omnium peccata morerentur . Purificate igitur vos , ut Apoſtolus dicit ; quia purificavit ſe ille pro nobis , qui purificatione non eguit .

Eumdem locum S. *Hilarius* nitidè , & eleganter explicat . *Ipſe quidem*

1. Petr. 2. 22. S. Hilar. c. 2. Commen. in Matth.

(inquit) *lavacri egens non erat , quia de eo dictum eſt* , Peccatum non fecit ; *& ubi peccatum non eſt , remiſſio quoque ejus eſt otioſa . Sed aſſumptum ab eo creationis noſtræ fuerat , & corpus & nomen : atque ita non ille neceſſitatem habuit abluendi , ſed per illum in aquis ablutionis noſtræ erat ſanctificanda purgatio . Denique & à Joanne baptizari prohibetur , ut Deus : & ita in ſe fieri oportere , ut homo edocet . Erat enim per eum omnis implenda juſtitia , per quem ſolum lex poterat impleri . Atque ita & Prophetæ teſtimonio lavacro non eget , & exempli ſui auctoritate humanæ ſalutis ſacramenta conſummat , hominem & aſſumptione ſanctificans , & lavacro .*

XV. *Baptizatus autem Jeſus confeſtim aſcendit de aqua* . Deſcenderat enim in aquam , *Ut totum veterem Adam in aquis ſepeliret* ; (inquit S. Gregorius Nazianzenus) utque ſacri corporis ejus contactu aquæ ſanctificatæ , *Vim ſanctificandi combiberent* , ut loquitur Tertullianus . *Et ecce aperti ſunt ei cæli* : ſcilicet Chriſto , id eſt , propter ipſum aperti ; ſeu verè , & re ipſa, ut S. Chryſoſtomus ; ſeu ſpecie ſola , & viſu , ut Sanctus Hieronymus cenſet . *Et vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam , & venientem ſuper ſe .*

S. Aug.l.2. de Trinit. cap.6.

» Non ſic eſt aſſumpta creatura , in qua appareret Spiritus ſanctus , ſicut
» aſſumpta eſt caro illa , & humana forma ex Virgine Maria . Neque enim co-
» lumbam beatificavit Spiritus ſanctus , ſibique & perſonæ ſuæ in unitatem
» habitumque conjunxit in æternum . Sed apparuit columba , ſicut opportunè
» apparere debuit , creatura ſerviente Creatori , & ad nutum ejus incommu-
» tabiliter in ſe ipſo permanentis , ad eum ſignificandum , & demonſtrandum,
» ſicut ſignificari & demonſtrari mortalibus oportebat , mutata atque converſa .
» Proinde quamquam illa columba Spiritus dicta ſit , ut oſtenderetur , Spi-
» ritum ſanctum demonſtratum per columbam , ſicut per linguas igneas eſt
demon-

Digitized by Google

demonſtratus , quando ſuper Apoſtolos die Pentecoſtes deſcendit : non tamen “
ita poſſumus dicere , Spiritum ſanctum , & Deum & columbam , aut & “
Deum , & ignem , ſicut dicamus Filium , & Deum & hominem : nec ſicut “
dicimus Filium Agnum Dei , non ſolùm Joanne Baptiſta dicente , *Ecce agnus* “
Dei ; ſed etiam Joanne Evangeliſta vidente Agnum occiſum in Apocalypſi. “
Illa quippè viſio prophetica non eſt exhibita oculis corporeis per formas “
corporeas , ſed in ſpiritu per ſpiritales imagines corporum . Columbam “
verò illam , & ignem oculis viderunt , quicumque viderunt . Nec ſicut “
dicimus Filium petram (ſcriptum eſt enim , *Petra autem erat Chriſtus*) ita “
poſſumus dicere Spiritum columbam , vel ignem . Illa enim petra jam “
erat in creatura , & per actionis modum nuncupata eſt nomine Chriſti , “
quem ſignificabat . Sed illa columba , & ignis ad ſignificandum Spiritum “
ſanctum repentè extiterunt. Sic explicat S. *Auguſtinus*. Vera igitur columba fuit, non mera columbæ ſpecies. *Neque hoc ita dicimus* , (inquit alibi idem ſanctus Doctor) *ut Dominum Jeſum Chriſtum dicamus ſolum verum corpus habuiſſe , Spiritum ſanctum autem fallaciter apparuiſſe oculis hominum : ſed ambo illa corpora , vera corpora credimus . Sicut enim non oportebat , ut homines falleret Filius Dei , ſic non decebat , ut homines falleret Spiritus ſanctus : ſed omnipotenti Deo , qui univerſam creaturam de nihilo fabricavit , non erat difficile , verum corpus columbæ ſine aliarum columbarum miniſterio figurare , ſicut & non fuit difficile , verum corpus in utero Mariæ ſine virili ſemine fabricare : cùm naturæ corpora , & in viſceribus fœminæ ad formandum hominem , & in ipſo mundo ad formandam columbam imperio Domini voluntatique ſervirent* .

S.Aug. lib. de Agone Chriſtiano , c.22.

Spiritum ſanctum in ſpecie columbæ ſuper Chriſtum baptizatum apparuiſſe quadruplici de cauſa , obſervat S. *Thomas* . Primò ad ſignificandam diſpoſitionem , quæ requiritur in baptizandis , ut ſcilicet abſque fictione ad baptiſmum accedant , quia *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum* : columba autem eſt animal ſimplex , aſtutia & dolo carens : Unde *Matt.* 10. dicitur , *Eſtote ſimplices ſicut columbæ* . Secundò ad deſignandum ſeptem dona Spiritus ſancti , quæ columbæ proprietatibus ſignificantur . 1. Columba enim ſecùs fluenta habitat , ut inde viſo accipitre , mergat ſe , & evadat : quod pertinet ad donum ſapientiæ , per quam Sancti ſecùs Scripturæ divinæ fluenta reſident , ut incurſum diaboli evadant . 2. Columba meliora grana eligit : quod pertinet ad domum ſcientiæ ; quia Sancti ſententias ſanas , quibus paſcantur , eligunt . 3. Columba alienos pullos nutrit ; quod pertinet ad donum conſilii , quo Sancti , homines , qui fuerunt pulli , id eſt , imitatores diaboli , doctrina nutriunt , & exemplo . 4. Columba non lacerat roſtro : quod pertinet ad donum intellectus , quo Sancti bonas ſententias lacerando non pervertunt , Hæreticorum more . 5. Columba felle caret : quod pertinet ad donum pietatis , per quam Sancti ira irrationali carent . 6. Columba in cavernis petræ nidificat : quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Chriſti , qui eſt petra firma , nidum ponunt , id eſt , refugium ſuum , & ſpem . 7. Columba gemitum pro cantu habet : quod pertinet ad donum timoris , quo Sancti delectantur in gemitu pro peccatis . Tertiò , apparuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ , ad effectum proprium baptiſmi ſignificandum , qui eſt remiſſio peccatorum , & reconciliatio cum Deo . Columba enim eſt animal manſuetum . Unde *cùm univerſum aliquando orbem naufragium commune merſiſſet , & omne prorſus hominum genus periclitaretur , columba apparuit finemque illius tempeſtatis oſtendit, atque ore ramum portans olivæ , pacem mundo redditam nunciavit* . *Quæ omnia*

Sap. 1.
S. Th.3. p. qu. 39. ar.6. ad 4.

S. Jo. Chryſ. Hom. 12. in Matth.

erant

erant futurorum figura. Tunc enim multò erat hominum vita deterior, multòque maiori digna ſupplicio. Ne igitur ipſe deſperes, illius te hiſtoriæ recordatione confirmat. Nam tum quoque deſperatis jam omninò rebus, liberatio facta eſt atque correctio; ſed tunc utique per pœnam, modò verò per gratiam, atque ineffabilem indulgentiam Redemptoris. Propterea & columba cernitur, nequaquam olivæ ramum ferens, ſed omnium malorum Liberatorem nobis evidenter oſtendens, ſpemque ſuggerens proſperorum. Non enim ex arca unum educit hominem: ſed poſtquam apparuit, univerſum prorſus orbem attollit in cælum, quæ certè pro olivæ ramo, omni generi hominum adoptionem detulit filiorum. Hæc S. Joannes Chryſoſtomus. Quartò apparuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper Dominum baptizatum, ad deſignandum communem effectum baptiſmi, qui eſt conjunctio Eccleſiaſticæ unitatis. Unde dicitur ad Epheſios 5. quòd *Chriſtus tradidit ſemetipſum, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ideò convenienter Spiritus ſanctus demonſtratus eſt in ſpecie columbæ, quæ eſt animal amicitiæ ſocietatiſque capax. Unde *Cantic.* 5. dicitur de Eccleſia, *Una eſt columba mea.* Hinc

S.Cypr. lib. de Unit. Ecc. — S. *Cyprianus* ait: *In domo Dei, in Eccleſia Chriſti unanimes habitant, concordes, & ſimplices perſeverant. Idcircò & in columba venit Spiritus ſanctus. Simplex animal, & lætum eſt; non felle amarum; non morſibus ſævum; non unguium laceratione violentum; hoſpitia humana diligere; unius domus conſortium noſſe; cùm generant ſimul filios edere; cùm commeant volatibus invicem cohærere; communi converſatione vitam ſuam degere; oris oſculo concordiam pacis agnoſcere; legem circa omnia unanimitatis implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas; hæc charitas obtinenda; ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut manſuetudo, & lenitas agnis, & ovibus coæquetur.* Et S. Am-

S. Ambr. l. 2. in Luc. n. 92. — broſius: *Advertamus myſterium; quare ſicut columba? ſimplicitatem enim lavacri requirit gratia; ut ſimus ſimplices ſicut columbæ. Pacem lavacri requirit gratia, quam in typo veteri columba quondam ad illam arcam, quæ ſola fuit diluvii immunis, advexit. Docuit me, cujus typus columba illa fuerit, qui nunc deſcendere dignatus eſt in ſpecie columbæ. Docuit in illo ramo, in illa arca typum fuiſſe pacis Eccleſiæ, quòd inter ipſa Mundi diluvia Spiritus*

Pſal. 54. — *ſanctus ad Eccleſiam ſuam pacem afferat fructuoſam. Docuit etiam David, qui prophetico ſpiritu cernens Baptiſmatis Sacramentum, ait: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ?*

Hic Baptiſma ſuum Chriſtus conſecrat, ejuſque diſcrimen à Joannis Ba-

S. Jo. Chryſ. Hom. 12. in Matth. — ptiſmate oſtendit, ut docet S. Jo: Chryſoſtomus. *Quod in Paſchæ mutatione factum eſt* (inquit) *idipſum efficitur in novatione Baptiſmatis. Nam & Paſcha cùm utrumque Dominus celebraverit* (vetus ſcilicet, ac novum) *illi quidem terminum poſuit, huic verò principium. Hic verò Judaicum poſtquam implevit Baptiſma, continuò etiam januas illi, quo Eccleſia utitur, reſeravit. Sicut ergo in una tunc menſa, ita in uno nunc flumine, & approbavit umbram, & addidit veritatem. Sancti enim Spiritus gratia in Chriſti Baptiſmate eſt: Joannis verò Baptiſma hac donatione privatur. Propterea enim alii baptizarentur, nihil tale factum eſt: in iſto verò ſolo impletur, ut diſcas, quòd non erat meritum baptizantis, ſed baptizati virtus operata eſt. Tunc enim & cæli aperti ſunt, & Spiritus ſanctus ſupervenit. A veteri quippè nos in novum transferens Teſtamentum, & portas nobis ſupernas recluſit, & ſanctum inde Spiritum miſit, qui ad illam nos patriam cum dignitate maxima revocaret. Non enim Angelos nos, neque Archangelos faciens, ſed Dei filios atque dilectos, ad gloriam ducit æternam.*

XVI. *Et*

XVI. *Et ecce vox de cœlis* , ab æterno Patre formata , qua Chriſti miſſionem veluti obſignaret . Cùm enim columba muta eſſet , ambiguæque ſignificationis , vox congruè addita eſt ad Chriſti divinitatem declarandam ; ſimul & ad Sanctæ Trinitatis myſterium revelandum , Patre loquente , Filio teſtimonium recipiente , Spiritu ſancto ſub columbæ viſibili ſymbolo deſcendente . *Dicens , Hic eſt Filius meus dilectus , in quo mihi complacui* . SS. Marcus , & Lucas dicunt , *Tu es Filius meus* : quæ contraria non ſunt , quia credendum eſt , alios Evangeliſtas ipſa verba , alios ſenſum retuliſſe : *Hic eſt Filius meus* , non adoptivus , ſed proprius ; nec de alia natura mihi factus comparabilis , ſed de mea ſubſtantia mihi natus æqualis . Hic eſt Filius meus , quem à me non ſeparat deitas , non dividit poteſtas , non diſcernit æternitas . Hic eſt Filius meus , qui illam , quam mecum habet æqualitatem , non rapina appetiit , nec uſurpatione præſumpſit ; ſed manens in forma gloriæ meæ , ut ad reparandum genus humanum exequeretur commune conſilium , uſque ad formam ſervilem inclinavit incommutabilem deitatem . Hic eſt Filius meus , qui mihi ſolus , & ſingulariter placet , in quo nihil mihi diſplicet ; per quem placuerunt , placent , ac placebunt , quicumque homines mihi grati acceptique fuerint . Hic eſt , per quem placatus & reconciliatus ſum mundo : de quo per Prophetam dixi : *Ecce ſervus meus , ſuſcipiam eum ; electus meus , complacuit ſibi in eo anima mea : Dedi Spiritum meum ſuper eum , judicium Gentibus proferet* . Legit S. Hilarius, Chriſto poſt baptiſmum dictum eſſe à Patre , *Filius meus es tu , ego hodie genui te* . Eamdemque lectionem exhibet S. Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone pag. 331. *Poſtquam* (inquit) *Chriſtus ex amne Jordane aſcendit , voce de eo edita , Filius meus es tu , ego hodie genui te* , &c. Sed & alii Patres , & ſanctus ipſe Hilarius lib. 6. *De Trinitate* , n. 23. & in Pſal. 138. noſtris Exemplaribus conſentientibus legunt , *Hic eſt Filius meus dilectus , in quo mihi complacui* . Ordo myſterii cœleſtis in Chriſti Baptiſmo exprimitur. “ Nam baptizato eo , reſeratis cœlorum aditibus , Spiritus ſanctus emittitur, “ & ſpecie columbæ viſibilis agnoſcitur , & itiuſmodi paternæ pietatis un- “ ctione perfunditur . Vox deinde de cœlis ita loquitur : *Hic eſt Filius meus* “ *dilectus , in quo mihi complacui* . . . Quæ verba S. Hilarius ſic enarrat : *Filius Dei auditu conſpectuque monſtratur , plebique infidæ , & Prophetis inobedienti teſtimonium de Domino ſuo mittitur , & contemplationis , & vocis : ac ſimul , ut ex eis , quæ conſummabantur in Chriſto , cognoſceremus , poſt aquæ lavacrum , & de cœleſtibus portis ſanctum in nos Spiritum involare , & cœleſtis nos gloriæ unctione perfundi , & paternæ vocis adoptione Dei filios fieri ; cùm ita diſpoſiti in nos Sacramenti imaginem , ipſis rerum effectibus veritas præfiguraverit* .

S. Leo Serm. 94. ſive Hom. de Transfig. Dom.

Iſai. 42. Matt. 12.

S. Hil. l. 8. de Trinit. N. 25. Tr. in Pſ. 22. n. 29. & c. 2. in Matth.

S. Hil. c. 2. in Matth.

Senſus Moralis .

I. PRædicatorem Evangelicum oportet exemplo magis prædicare , quàm verbo ; amare ſeceſſum , & ſolitudinem , ut contra ſæculi corruptionem & vitia in magnis civitatibus dominantia utiliter concionetur : modeſtiam , & paupertatem in habitu , parſimoniam , & frugalitatem in victu ſervare , ut contra luxum , & lautiores epulas fructuosè declamet : pœnitentiæ diſcipulum prius fieri , quàm doctorem : à rerum terrenarum amore purgatum , & ſegregatum cœleſtibus inhærere , antequàm Regni Cœlorum prædicationem aggrediatur : ut verè de eo dici poſſit : *Etſi eloquium quieſcat , elinguis Philoſophia vita contenta eſt , ipſe habitus ſonat . Sic auditur* Tert. lib. de Pallio.

Phi-

Philoſophus , dum videtur . De occurſu meo vitia ſuffundo . Sic Jeſus cœpit facere , & docere . Sic qui fecerit , & docuerit , major eſt in Regno cælorum. Sic Joannes Baptiſta non minus operibus, & vita, quàm verbis, *Vox cla-*
„ *mantis in deſerto* . Mirabile erat humano in corpore tantam auſteritatem
„ intueri . Mirabilior Elia Joannes : ſiquidem ille in urbibus , ac domibus
S. Jo. Chry. „ paſcebatur ; hic verò ab ipſis incunabilis in eremo ſemper habitavit . Opor-
Hom. 10. in „ tebat enim Præcurſorem illius , qui omnia vetera diſſoluturus erat , id eſt,
Matth. „ maledictionem , mœrorem , dolorem , laborem atque ſudorem , ſuperiorem
„ illa condemnatione eſſe . Itaqne non aratro curvus incubuit, non in ſulcos
„ campum ſcidit , non in ſudore faciei ſuæ panem comedit , ſed erat illi im-
„ parata menſa , & tali menſa facilior amictus , & habitatio facilior amictu.
„ Neque enim vel tecto indiguit ille , vel lecto , non menſam , vel aliqua
„ hujuſmodi requiſivit , ſed Angelica quadam vita mortali in carne reſplen-
„ duit . Propterea etiam veſtimentum de pilis camelorum habuit . *Ut habitu quoque ipſo Mundi contemptum doceret : ſuadens cæteris nihil cum terra habere commune , ſed ad priorem nobilitatem reverti , quam habuerat Adam priùs quàm de victu veſtituque curaret . Ita ille tunc habitus pœnitentiæ pariter , & Regni indicia præferebat . . . . Eremum ita ille habitavit , ut cælum & quaſi*
„ *Angelus aliquis è cælo , ita in Civitates à ſolitudinis vaſtitate deſcendit* . Si
„ verò ille in omni vitæ ratione mundiſſimus, cœloque ipſo clarior , & Pro-
„ phetis celſior , quo nullus hominum major fuit ; ad omnem tamen patien-
„ tiam durabat laborum , delicias deſpiciens , & ad omnem ſe vitæ rigorem
„ coarctans : quam nos ſatisfactionem afferre poterimus , qui poſt tot Chriſti
„ beneficia , poſtque mille noſtrorum onera peccatorum , ne minimam quidem
„ partem illius pœnitentiæ imitamur ? . . . . . Jam judicium propè eſt in januis:
„ quod etſi adhuc eſſet procul , non tamen ſecuros nos eſſe oporteret ; cùm
„ generalem illum Mundi finem uniuſcujuſque noſtrum vitæ finis imitetur. *Nox*
Rom. 13. *præceſſit , dies autem appropinquavit . . . Adhuc modicum aliquantulum : qui*
Hebr. 10. *venturus eſt , veniet , & non tardabit*. Agamus pœnitentiam , quæ vera eſt ad Regnum Dei præparatio . Regnum amoris eſt ; pœnitentia ſit ab amore Dei formata.

II. *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ* . Non promiſſa inania, non ſterilia deſideria, non fructu vacuum propoſitum pœnitentiæ probat Deus: ſed opera quærit peccatorum gravitati reſpondentia . Inanis eſt porrò omnis fructus , qui de radice charitatis non ſurgit . Fructus amoris proprii , cupiditatis , timoris ſervilis , juſtitiam Dei placare non poteſt . Pœnitentiæ opera illi placere non poſſunt , niſi pœnitentiæ ſpiritu animata , id eſt, ex vera cordis converſione , ſincero ob Deum offenſum dolore , amore
S.Greg.M.ſeu potius alius Author Com. in lib. 1. Regum , L.6. cap. 15. verſ. 30. pœnitente profecta . *Signum veræ converſionis non eſt in oris confeſſione , ſed in afflictione pœnitentiæ . Tunc namque benè converſum peccatorem cernimus , cum digna afflictionis auſteritate delere nititur , quod loquendo confitetur . . . . In fructu ergo , non in foliis , aut ramis pœnitentia cognoſcenda eſt . Quaſi arbor quippè bona voluntas eſt . Confeſſionis ergo verba , quid ſunt aliud , niſi folia ? Non ergo nobis folia propter ſe ipſa , ſed propter fructum expetenda ſunt ; quia idcirco omnis confeſſio peccatorum recipitur , ut fructus pœnitentiæ ſubſequatur . Unde & Dominus arborem foliis decoram , fructu ſterilem maledixit ; quia confeſſionis ornatum non recipit ſine fructu afflictionis.*

Facite fructum dignum pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus?
S. Jo. Chry. „ Si utique peccatis adverſa faciamus . Aliena rapuiſti ? incipe jam donare
Hom. 10. in Matth. „ propria . Longo es tempore fornicatus ? à legitimo quoque uſu tempera
„ conjugii , ac perpetuam continentiam ſæpiùs paucorum dierum caſtitate meditare .

ditare. Injuriam, vel opere cuiquam, vel ſermone feciſti? refer benedi- “
ctionis verba conviciis; & percutientes te nunc officiis, nunc etiam bene- “
ficiis placare contende. *Neque enim vulnerata ſufficit ad ſalutem tantummodò* “
ſpicula de corpore evellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus. Deliciis “
ante, & temulentia diffluebas? jejunio, & aquæ potu utrumque compenſa, “
ut famem ſuperes imminentem. Vidiſti impudicis alienum decorem oculis? “
fœminam jam omninò non videas, majore tactus cautione poſt vulnera. “
Declina à mala, & fac bonum . . . Prohibe linguam tuam à malo, & labia Pſ.36.27.
tua ne loquantur dolum. Doce me, Domine, etiam bonum facere, qui “
malum vitare docuiſti. *Inquire pacem, & perſequere eam.* Non tantùm “
hanc dico pacem, quæ cum hominibus, verùm etiam, quæ cum Deo eſt “
copulanda. Et benè ait, *perſequere*: Eſt enim undique, & prorſus exploſa, “
& terram relinquens in cœlum profecta. Sed tamen poſſumus eam “
rurſus revocare, ſi iracundiam, ſuperbiam atque jactantiam, omniaque “
abjicientes impedimenta pacis, modeſtam vitam puramque ſectemur. Hæc “
S. Joannes Chryſoſtomus. “

III. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, &c.* Filii Dei per Baptiſmum, & fidem ſumus, ſed nihil nobis ea dignitas proderit, niſi vitam Chriſtiana fide, & Baptiſmi ſanctitate dignam ducamus; niſi ſanctis operibus nos non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo natos eſſe comprobemus. *Potens eſt Deus ex lapidibus ſuſcitare ſibi filios*: auferre poteſt à peccatoribus obduratis cor lapideum, & dare cor carneum unde adoretur, & diligatur. Sic Gentes Idolorum cultui addictas, & quæ ſine Deo erant in hoc mundo, ad ſui cognitionem, & amorem vocavit, de lapidibus ſuſcitans filios Abrahæ. Lapides dicti ſunt Gentiles, non propter firmitatem, ſicut lapis is dictus eſt, quem reprobaverunt ædificantes: ſed propter ſtoliditatem, & duritiam ſtultitiæ, quia eis quos adorabant, ſimiles facti erant: adorabant enim inſenſata ſimulacra, pariter inſenſati. Unde inſenſati? Quoniam in Pſalmo Pſ.113.
dicitur, *Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis.* Ideò cùm cœperint homines Deum adorare, quid audiunt? *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt, &c.* Quapropter ſi ei ſit homo ſimilis, quem adorat; quid eſt, *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ?* Nos ipſos interrogemus, & videbimus, quia factum eſt. *Nos enim de gen-* S. Aug. Tr. 9. in Joan.
tibus venimus: de gentibus autem non veniremus, niſi Deus de lapidibus ſuſcitaſſet filios Abrahæ. Facti ſumus filii Abrahæ imitanda fidem, non naſcendo per carnem. Sicut enim illi degenerando exhæredati: ſic nos imitando adoptati. Propter tantum beneficium immortales Deo gratias agamus, ſed conſideremus diligenter, utrum gratiam divinæ illius adoptionis, quam accepimus in Baptiſmo, conſervaverimus, vitam agentes filiis Dei adoptivis dignam. Si à divina illa adoptione per peccata exciderimus, faciamus fructus di-
gnos pœnitentiæ: *Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, exci-* S. Jo. Chryſ. Hom. 11. in Matth.
detur, & in ignem mittetur. Cùm dicit, *Omnis*, univerſum honorem car-
nalis nobilitatis excludit. Etiamſi ipſius, inquit, Abrahæ fueris nepos, & “
mille, à quibus ducis genus, Patriarchas enumeres, duplicem pœnam “
ſubibis, ſi bonorum fructuum inanis extiteris. Non ſufficit mala vitare: “
& bona agere neceſſe eſt. Arbor bona fructus bonos facit. Arbor bona, voluntas bona. Non ſufficit porrò bona facere, ſed & benè facere operæ pretium eſt ad vitam æternam conſequendam. *Quicquid autem boni fit ab* S. Aug. lib. 4. cont. Julian. Pelag. c. 3.
homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera Sapientia præcipit, etſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt. Poſſunt

ergo aliqua bona fieri, non benè facientibus, à quibus fiunt. Bonum eſt enim, ut ſubveniatur homini periclitanti, præſertim innocenti: ſed ille, qui hoc facit, ſi amando gloriam hominum magis, quàm Dei facit, non benè bonum facit: quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit. Abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in ſe ipſa, non in Domino gloriatur.... Fieri porrò non poteſt, ut ſteriliter boni ſimus: ſed boni non ſumus, quicquid ſteriliter ſumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Abſit autem, ut Deus bonus, à qua ſecuris paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullo modo igitur homines ſunt ſteriliter boni: ſed qui boni non ſunt, poſſunt eſſe alii minùs, alii magis mali... Si oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum erit; ſi autem oculus tuus ſimplex eſt, totum corpus tuum lucidum erit: *Et hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque, quod facit; & per hoc diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt, ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis, velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt, plenum nigredine peccatorum. Tandem quicquid homo veluti rectè fecerit, niſi ad pietatem, quæ ad Deum eſt, referatur, rectum dici non oportet.... Pietas autem Dei cultus eſt, nec colitur ille niſi amando.... Per hunc amorem Creatoris, benè quiſque utitur creaturis. Sine hoc amore Creatoris, nullus quiſquam benè utitur creaturis. Hoc ergo amore opus eſt, ut bonum beatificum ſit.*

S. Aug. lib. de Fide & Oper. cap. 7. Idem Ep. 29. Idem lib. 4. cont. Julian. cap. 3.

IV. *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* Quod in hac vita, & in hora mortis quiſque fuerit, & erit in ſupremo
» judicii die, triticum, vel palea. Nemo igitur ſit palea, nemo fide flu-
» ctuans, nemo cogitationibus pravis obnoxius, ubilibet ab illis jactandus.
» Si enim in frumenti ſoliditate permanſeris, etiamſi tribulatio irruat, nihil
» dabit incommodi. Siquidem in area jacens frumentum, rapidæ etiam cur-
» ruum rotæ non comminuunt proſsùs. Si verò in infirmitatem decideris pa-
» learum, & hic intoleranda patieris, à cunctis omninò conciſus, & ibi
» immortale ſupplicium ſuſtinebis. Siquidem omnes hujuſmodi, etiam ante
» illius fornacis incendium, pabulum hic efficiuntur irrationalium paſſionum,
» ſicut & paleæ ab irrationalibus vorantur animalibus: & ibi rurſùs eſca
» erunt ignium, atque materia... Maximo igitur virtutis ſtudio ferveamus,
» dum adhuc in area ſumus. Licet enim, quamdiu hic degimus, de palea
» in frumentum mutari, ſicut contra multi ex tritico in paleam degenerarunt.
» Nequaquam ergo jaceamus, neque ad omnem ventum huc illucque rapia-
» mur: neque ſcindamur à fratribus noſtris, etiamſi exigui nobis videantur,
» & viles. Nam & frumentum paleis menſura quidem minus eſt, ſed natura
» pretioſius. Ne igitur prætervolantes ſæculi hujus umbras atque imagines
» concupiſcas, quæ utique ignibus præparantur; ſed amplectere humilitatem
» Deo placitam, firmam ſcilicet, ac diſſolvi omninò neſciam, quam nullus
» gladius incidere, nullus queat ignis exurere. Propterea enim & paleas
» patienter eſpectat, ut fiant ex illorum conjunctione meliores. Propterea
» nondum judicii examen agitatur, ut omnes pariter coronemur, ut multi
ad virtutem à vitiis tranſeant. Hæc *S. Joannes Chryſoſtomus*. Inter malos vivere neceſſe eſt, ab ipſis omninò ſeparari non poſſumus, quamdiu in area, id eſt, in Mundo, & in Eccleſia ſumus; ſed tamen ab eorum iniquitate recedere debemus, morumque ſanctorum puritate, & firmitate ab illis ſeparari. *Firmum fundamentum Dei ſtat* (inquit Apoſtolus) *habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus, qui ſunt ejus: & diſcedat ab iniquitate omnis,*

S. Jo. Chr. Hom. 11. in Matth.

2. Tim. 2. 19.

omnis , qui nominat nomen Domini : Modò ab iniquitate recedat . Ab iniquis enim non poteſt recedere , quia mixta eſt palea tritico , uſque dum ventiletur . Quid dicimus , Fratres ? *Et in ipſa area , mira res eſt de tritico. Recedit à palea , cùm exſpoliatur : & non recedit ab area , cùm trituratur . Quando autem omnino ſeparabitur ? Cùm venerit ventilator . Ergo modò area in orbe terrarum eſt : Neceſſe eſt , ut , ſi proficis , inter iniquos vivas . Ab iniquis recedere non potes , ab iniquitate recede . Recedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini . Et erit in orbe terrarum , qui non commovebitur* . . . O Mons Sion , ò filiæ Judæ , laboratis modò inter zizania , inter paleas , inter ſpinas laboratis ; ſed exultate propter judicia Dei . Non errat Deus in judicando . *Diſcretæ vivite , etſi concretæ natæ eſtis : non fruſtra vox exiit de ore , & de corde veſtro* , Ne perdas cum impiis , Deus , animam meam , & cum viris ſanguinum vitam meam . *Ille ventilabit tantus Artifex , in manu ventilabrum portabit , ut unum granum tritici non cadat in acervum paleæ comburendum , nec una ariſta paleæ tranſeat ad maſſam in horreo recondendam . Exultate filiæ Judæ , propter judicia Dei non errantis ; & nolite modò temerè judicare . Ad vos pertineat colligere , ad illum pertineat ſeparare* .

S. Aug. Enar. in Pſalm. 92.

Idem Enar. in Pſalm. 47.

V. *Venit Jeſus in Jordanem ad Joannem , ut baptizaretur ab eo , &c. Et dixit ei : Sine modò : ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam* . Chriſtus peccata noſtra portans , in peccatorum turba venit ad Baptiſmum Joannis, & *pœnitentiam in ſemetipſo dedicavit* . Quàm ergo pudendum , ut nos , qui *peccatores omnium notarum* ſumus , in ſuperbiam efferamur , & impœnitentes maneamus ? Juſtitia Chriſtiana tota penè in humilitate , & pœnitentia poſita eſt , quæ bonorum operum genus omne , in animi ſalsem præparatione , complectuntur . *Eſt autem juſtitia quædam ſtricta , & anguſta valdè , ita ut , quàm citò pedem verteris , in peccati foveam cadas ; nec præponere ſe æquali , nec æquare præpoſito . Hujus definitio eſt , reddere unicuique quod ſuum eſt . Altera latior , & amplior juſtitia , nec æquare ſe pari , nec inferiori præponere . Sicut enim grandis , & gravis eſt ſuperbia , præferre ſe æquali, aut æquare prælato : Ita magnæ humilitatis eſt , inferiorem ſe exhibere æquali, aut æqualem inferiori . Maxima & plena juſtitia eſt , ſe inferiorem exhibere etiam ipſi inferiori . Sicut enim ſumma , & intolerabilis ſuperbia eſt ſuperiori ſe præponere : Ita inferiori ſe ſupponere , ſumma , & plena juſtitia eſt . Quod Joannes ait* , Ego à te debeo baptizari , *de prima fuit , quia ſuperiori ſe ſubdidit : quod autem Chriſtus fecit , de plena juſtitia fecit , ſiquidem ille ſervuli ſui manibus ſe inclinavit . Videat nunc quiſque quem imitetur , hunc , an eum, qui extollitur ſuper omne quod creditur Deus , aut colitur* . Studeamus & nos adimplere omnem juſtitiam , id eſt omnia divinæ Legis mandata , quemadmodum in Baptiſmo promiſimus . Ne cœlum nobis claudamus peccatis noſtris, quod nobis in Baptiſmo , per aſperſionem Sanguinis Jeſu Chriſti , apertum eſt. Ne Spiritui ſancto contumeliam faciamus , quem Chriſtum per Baptiſmum effudit in nos abundè . Non ſecundùm carnem & ſanguinem vivamus , non ſecundùm mores legeſque Mundi , ſed ſecundùm legem Spiritus : *Qui enim Spiritu Dei aguntur* , (inquit Apoſtolus) *hi ſunt Filii Dei . Si autem filii, & hæredes* , Permaneamus igitur cuſtodientes eam , quam in Baptiſmo ſuſcepimus , dignitatem , & futura quotidie Regna quæramus , omniaque præſentia umbras eſſe prorsùs , ac ſomnia judicemus . Neque enim ſi Rex terrenus aliquis aſſumens te pauperem , ac mendicum , repentè ſibi adoptaret in filium, tu jam ad tugurii tui reſpiceres vilitatem; Ita nunc igitur nihil præſentium putes eſſe pretioſum . Longè quippè majora ſunt , ad quæ vo-

Pſalm. 25.

Tertullian.

S. Bern. ſer. in Oct. Epip.

S. Bernardus, ſerm. 11. Octav. Epiphaniæ.

Rom. 8.

et S. Joa. Chr. h. 12. in Matt.

„ catus es capeſſenda. Qui enim vocat, Dominus Angelorum eſt: ea verò „ quæ conferentur bona, & explicationem ſermonis, & cogitationem mentis „ excedunt. Non enim te à terra transfert in terram, ut terrenus ille Rex: „ ſed à terra extollit in cœlum, & à mortali ad immortalem naturam, atque „ ineffabilem gloriam; quæ tunc ſolummodò bene cernenda à nobis erit, „ quando etiam poſſidenda. Tantorum igitur particeps futurus bonorum, noli „ auri argentique curis onerare mentem, cæteriſque hujuſmodi umbris, atque „ imaginibus illudere. An fortè non putas, omnia iſta quæ cernimus, compa- „ ratione cœleſtis Regni, mendicorum panniculis eſſe viliora? Et quemadmo- „ dum illo eris honore dignus, quanive ſatisfactionem parabis, imò quæ non „ ſupplicia perſolves, poſt tam grande donum ad vomitum priorem tranſcur- „ rens? Non jam enim quaſi homo ſimpliciter, ſed ut Dei Filius peccans, „ ſeveriùs punieris: & ipſa excellentia dignitatis, majoris tibi fiet cauſa „ ſupplicii. Nam nos quoque haud ſimiliter famulos peccantes caſtigamus, & „ filios, etiamſi ex æquo deliquerint: & maximè quando magna à nobis fue- „ rint beneficia conſecuti. Si enim ille, qui paradiſi fuerat ſortitus habitacu- „ lum, propter unum urique delictum tanta poſt honorem pertulit mala: Nos „ poſtquam cœlum accepimus, & cohæredes Unigeniti facti ſumus, quam „ veniam ſperare poterimus, ſi ad ſerpentem curramus relicta columba? Non „ eſt hic enim, *Terras es, & in terram ibis, & operaberis terram*? Non „ illa, inquam, audiemus priora: ſed quod eſt his multò amarius triſtiuſque, „ exteriores tenebras, inſolubilia vincula, vermem perpetua venena funden- „ tem, & ſtridorem dentium flebiliter inſonantem. Et ſanè meritò; qui enim „ nec inter tanta beneficia melior effectus es, juſtiſſimè extrema illa, atque „ ſæviſſima tormenta patieris. Cælum aliquando Elias aperuit, & clauſit; ſed „ ut pluviam, aut emitteret, aut teneret: Tibi autem non idcircò apertum „ eſt cœlum, ſed ut illuc conſcenderes; quodque eſt amplius, non ut aſcen- „ deres tantùm, verùm ut alios quoque, ſi velles, ſimul levares. Tantam „ tibi in ſuis omnibus poteſtatem fiduciamque donavit. Quia igitur ibi eſt do- „ mus noſtra, ibi etiam omnia recondamus, nihil hic penitus relinquentes, „ ne illud perdamus. Quicquid enim hic dimiſerimus, amittimus. Hæc *S. Joan. Chryſoſtomus*.

CAPUT QUARTUM.

Senſus Litteralis.

I. TUnc, ſtatim ſcilicet poſt baptiſmum, *ductus eſt Jeſus in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo*. Impulſu Spiritus ſancti ſponte ſe contulit in deſertum, quod propiùs aberat Jeroſolymis, tamquam ad locum aptum tentationi, ut ibi precibus, ac jejunio ſe ad tentationes ſuſtinendas, propulſandaſque præpararet, longèque ab hominum turbis ſoli Deo vacans, ad miniſterium ſuum obeundum ſeſe diſponeret. Tentari porrò Chriſtus voluit multis de cauſis. 1. Ut nobis contra tentationes auxilium ferret. Unde S. Gregorius M. ait: *Non eſt indignum Redemptori noſtro, quòd tentari voluit, qui venerat occidi. Juſtum quippè erat, ut ſic tentationes noſtras ſuis tentationibus vinceret, ſicut mortem noſtram venerat ſua morte ſuperare*. 2. Tentatus eſt propter noſtram cautionem, ut nullus quantumcumque ſanctus ſecurum ſe putet, ac immunem à tentatione. Unde & ſtatim poſt ba-

S. Th. 3. p. q. 41. t. 1. S.Greg. M. h. 16. in Evang.

Digitized by Google

baptiſmum tentari voluit: *Tentatione ſua indicans, in ſanctificatis nobis maximè diaboli tentamenta graſſari: quia victoria ei eſt magis exoptata de ſanctis* (inquit S. Hilar.) Unde & *Eccl.* 11. dicitur: *Fili, accedens ad ſervitutem* S. Hilarius Comment. in Mat. c. 3. *Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* 3. Se diabolo tentandum Chriſtus præbuit, *Ut ad ſuperandas etiam tentationes ejus mediator eſſet, non ſolùm per adjutorium, verùm etiam per exemplum;* ut ait S. Auguſtinus. 4. Tentari voluit, ut nobis fiduciam de ſua miſericordia largiretur. Unde ad Hebræos 4. dicitur: *Non habemus Pontificem,* S. Aug. l. 4. de Trin. c. 13. *qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia, pro ſimilitudine abſque peccato.* Et c. 11. *Debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur auxiliari.*

Convenienter autem deſertum, tamquam locum certaminis, Chriſtus elegit. Diabolus enim ad eum venire auſus non fuiſſet, niſi ſponte ſe tentandum exhibuiſſet, ſicut ſponte membris ejus ſe exhibuit occidendum. Diabolus autem magis tentat hominem ſolitarium, quia, ut dicitur Eccl. 4. *Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe . . . ſi quiſpiam prævaluerit contra unum, duo reſiſtunt ei.* Hinc S. *Ambroſius* ait: *Plenus Jeſus* S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 14. *Spiritu ſancto agebatur in deſertum: conſilio, ut diabolum provocaret; nam niſi ille certaſſet, non mihi iſte viciſſet: myſterio, ut Adam illum de exilio liberaret: exemplo, ut oſtenderet, nobis diabolum ad meliora tendentibus invidere; & tunc magis eſſe cavendum, ne myſterii gratiam deſerat mentis infirmitas.*

Dæmoniorum principis Luciferi, qui dicitur *diabolus & ſatanas*, propter calumniandi inſidiandique ſummam peritiam, peſſimam voluntatem, & uſum, Chriſtus hominum princeps congreſſum excepit, ut ſuorum militum ſaluti conſuleret, utque hoſtilis exercitus, victo duce ac principe tenebrarum, totus in fugam verteretur. Proptereà ductus eſt Jeſus in deſertum à Spiritu, ut docet S. Hilarius: *Quod in deſertum*, inquit, *ductus eſt, ſignifica-* S. Hil. c. 3. in Ev. S. Matt. *tur libertas Spiritus ſancti, hominem ſuum jam diabolo offerentis, & permittentis tentandi, & aſſumendi occaſionem, quam nonniſi datam tentator habuiſſet.*

II. *Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*, Ita ut totos quadraginta dies & noctes nihil cibi potus-ve guſtaſſet, quod Moſes ante & Elias non ſine myſterio fecerant; *poſtea eſuriit*: Ut timidum hoſtem, qui Deum ſuſpicabatur ex miraculis, quæ in ejus baptiſmo contigerant, ex Joannis teſtimonio, ex voce de cœlo facta, ex Prophetarum oraculis in ejus ortu adimpletis; ideòque ipſum aggredi non audebat, ad certamen veluti provocaret, ſe hominem eſſe oſtendens, & poſitis quodammodo Divinitatis armis, quaſi nudus & inermis homo, jejunuſque, contra luctatorum morem, in arenam deſcendens. *Erat in diabolo de metu ſuſpicio*, inquit S. Hilarius, *non de ſuſpicione cognitio: Movebatur enim quadraginta* S. Hilar. ib. *dierum jejunio. Sciebat totidem diebus aquas abyſſi effuſas, exploratam repromiſſionis terram, Moyſi Legem à Deo ſcriptam; annorum quoque, quibus plebs in eremo vita Angelorum habituque manſit, hunc numerum fuiſſe expletum. Igitur iſtius temporis metu, in tentando eo, quem hominem contuebatur, ſumpſit temeritatem. Adam enim pellexerat, & in mortem fallendo traduxerat. Sed ita dignum nequitia ejus & ſcelere erat, ut in eo, cujus morte & calamitatibus gloriabatur, homine vinceretur; & qui Dei beneficia homini invidiſſet, ante tentationem Deum in homine intelligere non poſſet.* Poſt quadra-

ginta

ginta dies, non in quadraginta diebus eſuriit, Moyſe & Elia in eodem jejunii tempore non eſurientibus. *Igitur cùm eſuriit Dominus, non inediæ ſubrepſit operatio; ſed virtus illa* (ſcilicet natura Divina, & perſona Verbi) *quadraginta dierum non mota jejunio, naturæ ſuæ hominem dereliquit. Non enim erat à Deo diabolus, ſed à carne vincendus: quam utique tentare auſus non fuiſſet, niſi in ea per eſuritionis infirmitatem, quæ ſunt hominis recognoviſſet*. Quam utique in eo ſentiens, ita orſus eſt: *Si Filius Dei es*. Anceps ſermo eſt, *Si Filius Dei es*. Licèt eſurientem videret, *quadraginta tamen dierum in eo jejunium pertimeſcebat. Qua rerum ratione indicat, poſt quadraginta dierum converſationem, quibus poſt paſſionem in ſæculo erat commoraturus, eſuritionem ſe humanæ ſalutis habiturum. Quo in tempore expectatum Deo Patri munus, hominem quem aſſumpſerat, reportavit*.

a S. Joa. Chr. h. 13. in Mat. b S. Hier. in c. 4. S. Matth. Quadraginta dies Chriſtus jejunat, a *Nobis oſtendens remedia ſalutis*, & in iſto numero, b *Quadrageſimæ nobis oſtendens Sacramentum*. Nec tamen ultra progreditur, ne rei admirandæ exceſſus incredibilem faceret ſuſcepti hominis veritatem. Nunc verò nequaquam fit iſtud, quia priùs Moſes, & Elias Dei potentia ſubſtentati, in hanc jejunii longitudinem pervenire potuerunt: ſi verò ulteriùs progreſſus fuiſſet, incredibilis fuiſſet carnis aſſumptio.

S. Th. 3. p. q. 41. a. 3. Poſt jejunium porrò Chriſtus tentari voluit multiplici de cauſa. 1. Propter exemplum: quia cum omnium interſit contra tentationes ſe tueri, per hoc quod ante tentationem futuram jejunavit, docuit, quòd per jejunium contra tentationes nos armari oportet. Unde inter *Arma juſtitiæ*, Apoſtolus jejunia connumerat 2. *ad Corint*. 6. 2. Ut oſtenderet, quòd etiam jejunantes diabolus aggreditur, ſicut alios qui bonis operibus vacant. Ideò S. Joa. Chryſ. h. 13. in Mat. ſicut poſt Baptiſmum, ita & poſt jejunium tentatur. Unde S. Joannes Chryſoſtomus ait: *Non jejunantem tentat*, inquit, *ſed eſurientem, ut diſcas, quàm ſit bonum grande jejunium, & quia hæc adversùs diabolum arma ſint maxima, quòdque poſt baptiſma non deliciis, ac temulentiæ, non menſæ epulis onuſtæ, ſed jejunio animum debemus intendere. Propterea & Dominus jejunavit, non quòd indigeret, ſed ut nos doceret, quibus peccata ante baptiſma dominatio ventris intulerat. Ut enim aliquis ægrotum, quem ad ſanitatem reduxit, jubet illa non facere, ex quibus morbus ille contigerat: ita etiam poſt baptiſma jejunium contra vitium edacitatis induxit. Nam & Adam de paradiſo intemperantia ventris ejecit, & diluvium commeruit, & fulmina in Sodomitas ipſa traxit. Ecce*, inquit Ezechiel, *hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum ejus*, &c. 3. Poſt jejunium tentari voluit Chriſtus; quia ſecuta eſuries diabolum
Ibid. ad eum aggrediendum audaciorem fecit. *Occaſionem diabolo tentandi præbuit*,
» inquit S. Joannes Chryſoſt. ut priùs ipſe congreſſus, quo modo etiam ab
» aliis vinci poſſit, oſtenderet. Sic enim faciunt athletæ, qui cùm diſcipu-
» los ſuos adverſarium vincere docent, data opera in palæſtris certamen cum
» aliis exercent, ut in luctantium corporibus artem faciant ſpectare vincendi:
» quod in hac quoque colluctatione factum eſt. Quia enim diabolum ad
» certandum Chriſtus voluit attrahere, eſuriem ſuam ei fecit manifeſtam; nec
» repulit accedentem, ſed cùm eum ſuſcepiſſet ad luctam, & ſemel & ite-
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 16. rùm & tertiò cum facilitate, quæ eum decebat, eliſit. *Fames Domini pia fraus eſt; ut in quo diabolus majora metuens jam cavebat, famis ſpecie lactatus tentaret ut hominem, ne impediretur triumphus*.

II. *Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant*. Explorans ſcilicet, utrum verè Dei Filius eſſet, an merus homo,

homo , variis modis illum tentavit , ſicut primum Adam in paradiſo tenta-
verat . Primò enim ligni vetiti eſum ipſi ſuaſit his verbis , *Cur præcepit* Gen. 3.
vobis Deus , ut non comederetis de omni ligno paradiſi ? Secundò , ad inanem S.Gr.M. h.16.
gloriam ipſum pellexit , dicens , *Aperientur oculi veſtri* . Tertiò , tentatio- in Evag.
nem ad extremam ſuperbiam perduxit , dicens : *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum ,*
& malum . Eumdem ordinem ſervavit in tentatione Chriſti . Primò tentavit
ipſum de eo , quod appetunt quantumcumque ſpiritnales viri , ſcilicet de
ſuſtentatione corporalis naturæ per cibum . *Si Filius Dei es* , non adoptivus ,
ſed proprius , *dic* , id eſt , jube pro omnipotentiæ jure , qua Deus initio
dixit , ut fierent omnia , *& facta ſunt* ; jube , inquam , *ut lapides iſti* , qui
hic jacent , *panes fiant* , quibus famem cruciantem ſedes . Gravis erat ten-
tatio , qua Chriſto ſuggerebat , ut de Dei providentia , & amore diffidens ,
miraculum ipſo ederet hortatore , converſiſque abſque neceſſitate in panes S. Th. 3. p. q.
lapidibus , majori quàm par erat quantitate , aut voluptate (ſi fieri poſſet) 41. ar. 4.
famelicus ſumeret , ſicque concupiſcentia carnis , & gulæ peccato irretire-
tur . Secundò proceſſit diabolus ad id , in quo ſpirituales viri quandoque
deficiunt , ut ſcilicet aliqua ad oſtentationem operentur : quod pertinet ad
inanem gloriam . Tertiò perduxit tentationem ad id , quod non eſt ſpiri-
tualium virorum , ſed carnalium , ſcilicet , ut divitias , & gloriam mundi
concupiſcant , uſque ad contemptum Dei . Ordinem porrò quo Chriſtus ten-
tatus eſt , ſecutus videtur Sanctus Matthæus ; totam Chriſti tentationem
compendio tantùm attigiſſe Sanctus Marcus ; hanc verò generatim primò
tractaſſe , poſtea ſigillatim deſcripſiſſe S. Lucas , & duas poſtremas tentatio-
nes ordine inverſo retuliſſe . Id tamen Evangelicæ veritati non officit :
Nihil enim refert quo narrentur ordine , cùm omnia facta eſſe manifeſtum
ſit ; inquit *S. Aug. lib.* 11. *De conſenſu Evangeliſtarum* , c. 16.

III. *Qui reſpondens , dixit : Scriptum eſt : Non in ſolo pane vivit homo , ſed* Deut. 8.
in omni verbo , quod procedit de ore Dei . Ad noſtram eruditionem & exem-
plum , tentatoris ſuggeſtioni Scripturæ ſacræ verba oppoſuit . Poterat de
lapidibus panes facere , ſicut de aqua vinum fecit in nuptiis ; ſed non fecit ,
ut voluntatem arteſque Satanæ contemneret . *Aliter tentator non vincitur ,*
niſi contemnatur ; (inquit Sanct. Auguſt.) *Non in ſolo pane vivit homo* , &c.
Id eſt , Deus uſitato cibo non indiget , ut alat hominem , ſed providentia S. Aug. ſ. 123.
ſua ipſum , ex alia re imperio ſuo producta , ſuſtentare poteſt , ſicut olim aliàs 41.
populum ſuum admiranda ratione Manna cibavit in deſerto . Deuterom. 8. de Verbis
Omne mandatum , quod ego præcipio tibi hodie , cave diligenter ut facias , ut Dom. c. 2.
poſſitis vivere . . . . Et recordaberis cuncti itineris , per quod adduxit te Do-
minus Deus tuus quadraginta annis per deſertum . . . . & dedit tibi cibum
Manna , quod ignorabas tu , & patres tui : ut oſtenderet tibi , quòd non in
ſolo pane vivat homo , ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei . Diabolus
eam in tentando Chriſto conditionem operis propoſuit , per quam & in
Deo , ex mutatione lapidum in panes , virtutem poteſtatis agnoſceret ; & S. Hilar. c. 3.
in homine , oblectamento cibi patientiam eſuritionis illuderet . *Sed Dominus* in Mat.
non panem potius quàm ſalutem hominum eſuriens , ait , Non in pane ſolo vi-
vit homo : *Quia ipſe non ſolùm homo , ſed & Deus , licèt uſque in tentationis*
diem cibo hominis abſtineret , Dei tamen Spiritu alebatur : oſtendens , non in
pane hoc ſolitario , ſed in Verbo Dei alimoniam æternitatis eſſe ſperandam .
Simul cùm dicit : *Non in ſolo pane vivit homo* ; oſtendit , hominem eſſe ten-
tatum , hoc eſt , ſuſceptam naturam , non ſuam divinitatem ; ut obſervat
S. Ambroſius . Ideò autem ſic reſpondit Dominus , quia *propoſitum erat ei ,* S. Ambr. 4. 3.
humilitate diabolum vincere , non potentia ; (Inquit S. Hieronymus . in Luc. n. 20.

IV. *Tunc ,*

IV. *Tunc* , ſcilicet poſt primæ tentationis inſultum , *aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem* ; corporaliter tranſtulit Jeroſolymam , *& ſtatuit eum ſuper pinnaculum Templi* ; in Templi culmine , ſivè in loco eminentiori turris veſtibulo Templi inædificatæ , è qua ſi Chriſtus deſiliiſſet , inter Templum & Altare Sacerdotum delapſus fuiſſet , in quem locum oculi omnium in orationis domo præſentium convertebantur . *Et dixit ei , Si Filius Dei es , mitte te deorſum : Scriptum eſt enim : Quia Angelis ſuis mandavit de te , & in manibus tollent te , ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum* . Hoc miraculo

S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 21. 22. 23. & 25.

talem te eſſe proba , ſcilicet Dei Filium , & Meſſiam Judæis , qui huc frequentes convenerunt , ut tibi credant . *Jactantiæ telum eſt , quo proclive delinquitur ; quia dum homines gloriam virtutis ſuæ jactare deſiderant , de loco meritorum ſuorum , & ſtatione decedunt . Ita eſt jactantia , ut dum ſe putat unuſquiſque ad altiora conſcendere , ſublimium uſurpatione factorum ad inferiora trudatur* . Si Filius Dei es , mitte te deorſum . *Verè diabolica vox , quæ mentem hominis de gradu altiore meritorum præcipitare contendit .... ſimul infirmitatem ſuam diabolus malitiamque deſignat ; quia nemini poteſt nocere , niſi ipſe ſe miſerit . Nam qui relictis cœleſtibus diligit terrena , voluntarium quod-*

S. Hieron.

dam præcipitium vitæ labentis incurrit . Mitte te deorſum . *Perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt* .

Scripturæ ſacræ verbis jam ſemel à Chriſto profligatus tentator , Scripturæ teſtimonio tentationem alteram obducit , & adornat : *Scriptum eſt enim :*

Pſ. 90.

Quia Angelis ſuis mandavit de te , &c. Quaſi dicat , Non eſt , quòd dubites te præcipitem dare , quia Angeli te ruentem , ideòque fidentem excipient , & conſervabunt illæſum . Locus ille Pſalmi non de Chriſto , ſed de viro quolibet ſancto intelligitur . Malè ergo Scripturam interpretatur
" diabolus . Certè ſi verè de Salvatore ſcriptum noverat , non debuerat illud
" omittere , quod in eodem Pſalmo contra ſe ſequitur : *Super aſpidem & ba-*
" *ſiliſcum ambulabis , & conculcabis leonem & draconem* . De Angelorum auxilio quaſi ad infirmum loquitur : de ſua conculcatione quaſi tergiverſator tacet ; ut S. Hieronymus notat . Protectionem Dei perperàm extendit mendacii Spiritus ad illa etiam pericula , in quæ homines ultro , & contra
" Dei mandata , ac pietatis officium , Deum tentando , ſe conjiciunt . Hinc
" diſce , quia Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis , & de Scripturis ipſis
" divinis ſæpè laqueum fidelibus parat . Sic Hæreticos facit , ſic eviſcerat fidem , ſic jura pietatis impugnat ; inquit S. *Ambroſius* .

V. *Ait illi Jeſus : Rurſum ſcriptum eſt : Non tentabis Dominum Deum tuum* . Id ſcriptum eſt Deuteronom. 6. 16. Deum tentare , eſt ejus potentiam , aut providentiam ampliùs experiri velle , cùm ſatis magna jam ejus documenta habeantur ; ut ex Exodi 17. 7. num. 14. 22. Pſalm. 77. 17. & 95. 8. Iſai. 7. 12. Matth. 16. 1. 4. Act. 15. 10. cùm hoc loco collatis colligitur . *Non tentabis Dominum Deum tuum* . Satis conſtat , me eſſe Filium Dei , & ipſi curæ eſſe : non edam ſigna impræſentiarum , quibus id probem te poſtulante , ne de potentia , & bonitate ipſius me dubitare oſtendam . Simul etiam oſtendit Chriſtus ſe verum Deum , & unum cum

S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 27.

Patre Deum , & omnium , adeòque & ipſius tentatoris Deum , ac Dominum eſſe .

VI. *Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè* ; aliquem ex iis montibus , quibus Jeroſolyma circumdata erat . Nec mirum ſi ſe permiſit à diabolo in montem ferri , qui ſe pertulit à membris illius crucifigi . *Et oſtendit ei omnia regna mundi , & gloriam eorum* . Quidam exiſtimarunt oſtenſionem regnorum mundi Chriſto exhibitam per ſpecies , ſive externas oculis illius

illius ſubitò objectas, ſive internas imaginationi, vel menti illius inſinuatas. Sed incredibile videtur, vel Chriſti oculos falſis ejuſmodi ſpeciebus deluſos, vel in imaginationem, aut mentem ipſius aliquem diabolo acceſſum fuiſſe. Immò ſic jam omnia per ſpecies infuſas Chriſtus menti ſuæ præſentia habuit. Cui verò bono adductio Chriſti in montem, ut hæ ſpecies illi objicerentur, vel inſinuarentur, cùm id æquè fieri potuerit in deſerto? Alii exiſtimarunt hanc propoſitionem omnium regnorum mundi, non ad oculos, ſed ad aures Chriſti referendam; & intelligendam non de ſpeciebus externis viſibilibus Chriſto objectis, ſed de ſermone inſtituto à tentatore ſuper regnis mundi, & eorum gloria. Verùm & hæc interpretatio repugnat verbis Evangeliſtarum, & inutilem reddit translationem Chriſti in montem excelſum valdè, quod non ſine cauſa ſingulari factum, & ab Evangeliſtis notatum eſt. Nonnè enimverò & in deſerto ſermo inſtitui poterat coràm Chriſto de regnis mundi, & illorum gloria? Præponenda igitur illa expoſitio eſt, qua diabolus dicitur oſtendiſſe Chriſto omnia regna mundi, totum ſumendo pro majori parte, quatenùs partem illorum oſtendit, & id quod maximè eximium in illis eſt; vel quatenùs plagis diverſis orbis Chriſto commonſtratis ediſſeruit tentator, quæ ſingularum gloria eſſet, quæ opulentia, qui ſplendor, quæ gloria. Huc accedit expoſitio *S. Thomæ*, & aliorum, diabolum non tam oſtendiſſe ipſa regna, vel civitates eorum, vel populos, vel aurum & argentum, quàm partes terræ, in quibus illa omnia ſita, & uniuſcujuſque honores, & ſtatum verbis expoſuiſſe. Sic Moyſi oſtenſa legitur tota terra Iſraelis ex monte, *Deuteron.* 34. ex quo utique non patuit illi proſpectus in ſingulas, ſed in aliquas dumtaxat terræ illius partes. Qui partem rei oſtendit, & præcipuam quidem, totam rem oſtendiſſe cenſeri poteſt. Sic tota Judæa, & tota regio circumjacens Jordani ad Joannem egreſſa legitur, quamvis pars tantùm ad eum confluxerit. Videtur etiam id dictum per antitheſim ad regnum Judæ; diabolum nimirùm promiſiſſe Chriſto non Judææ tantùm, ſed & totius orbis Imperium. Regna mundi ergo hoc ſenſu ſunt regna Gentium, quæ ſatanæ ſerviebant. Sibi igitur vindicat tentator, quod Dei proprium eſt, & ſuum eſſe oſtendit id dare, quod à Deo promiſſum Filio, Pſal. 11. *Poſtula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Lucæ 4. 6. *Et oſtendit illi omnia regna mundi in momento temporis, & ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt; & cui volo, do illa*. Cibo Adam pellexerat diabolus, & de paradiſi gloria in peccati locum, id eſt, in regionem vetitæ arboris deduxerat: tertiò divini nominis ambitione corruperat, diis futurum ſimilem pollicendo. *Igitur adversùs Dominum tota jam ſæculi poteſtate pugnatur, & Creatori ſuo poſſeſſio hujus univerſitatis offertur: Ut tenens ordinem fraudis antiquæ, quem neque cibo pellexerat, nec loco moverat, nunc vel ambitione corrumperet*. Oſtendit autem tentator omnia regna mundi *in momento temporis*, ut S. Lucas notat, quibus verbis, interprete S. Ambroſio, *Non tam conſpectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur; in momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpè honor ſæculi abit, antequam venerit. Quid enim ſæculi poteſt eſſe diuturnum, cum ipſa diuturna non ſint ſæcula? Docemur hìc inanis ambitionis ſlabra deſpicere, quòd omnis dignitas ſæcularis diabolicæ ſubjaceat poteſtati: ad uſum fragilis, & inanis ad fructum*.

S.Th. 3. p. q. 41. art. 4. ad 2.

S. Hil. c.3. in Matth.

S. Ambr. l. 4. in Luc. n.28.

VII. *Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Omnis poteſtas à Deo eſt, & mundus per ipſum factus eſt: ſed tamen opera ejus mala, quia ſæculum in maligno poſitum eſt; & ordinatio mundi à Deo,

S. Ambr. ib. nu. 29. & 31.

opera mundi à malo. *Ita etiam à Deo poteſtatum ordinatio: A malo ambitio poteſtatis*. Et licèt dicat dare ſe diabolus poteſtatem, omnia tamen illa ad tempus permiſſa ſibi eſſe non abnuit. Itaque qui permiſit, ordinavit: nec poteſtas mala, ſed is qui malè utitur poteſtate . . . *Non ergo à diabolo poteſtas eſt, ſed obnoxia tamen inſidiis diaboli. Non tamen ideò mala ordinatio poteſtatum, quia malo obnoxiæ poteſtates. Bonum eſt enim Deum quærere, ſed quidam ipſius inquiſitionis anfractus, & error obrepit. Nam ſi inquiſitor in ſacrilegium ſæva interpretatione vertatur, in deterius vertitur quærentis offenſa, quàm ſi non quæſiſſet: nec tamen inquiſitionis, ſed quæſitoris eſt culpa: nec inquiſitio obnoxia malo, ſed quærentis affectus. Quòd ſi is qui Deum quærit, propter fragilitatem carnis, & mentis anguſtias ſæpè tentatur; quantò magis qui ſæculum quærit, obnoxius eſt?* (inquit S. Ambroſius.) *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Nullum eſt gratuitum diaboli munus; nullum non exitiale accipientibus. Serviant illi priùs neceſſe eſt, qui divitias expetunt avari, vel honores & dignitates ambitioſi. Hoc ipſo autem perniciofior ambitio eſt, quòd *Blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum; & ſæpè quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubvertere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forenſem gratiam, domeſticum ſcelus: & ut dominetur aliis, priùs ſervit. Curvatur obſequio, ut honore donetur: & dum vult eſſe ſublimior ſimulata humilitate, fit vilior, & fit remiſſior; cùm in ipſa poteſtate, quod præcellit, alienum ſit; legibus enim imperat, ſibi ſervit*. Si cadens adoraveris me. *Ergo qui adoraturus eſt diabolum, ante corruit*; (inquit S. Hieronymus.) Diabolum
S. Hier. in c. 4. S. Matth. autem adorat, quiſquis cupiditati, aut ambitioni ſervit. Non enim uno modo ſacrificatur prævaricatoribus Angelis.

VIII. *Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Quod in aliquibus codicibus habetur, *poſt me*, aut *retro me*, aliunde aſſutum eſt, quod & Syriaca verſio, & Græ-
Idem. ci ad hunc locum Scriptores oſtendunt. Abeſt apud Origenem, S. Hilarium, S. Joan. Chryſoſt. S. Ambroſium, S. Hieronymum, &c. *Non ut*
Matth. 16. *plerique putant, eadem ſatanas, & Apoſtolus Petrus ſententia condemnantur: Petro enim dicitur, Vade retro me ſatana, id eſt, ſequere me, qui contrarius es voluntati meæ. Hic verò audit, Vade ſatana, & non ei dicitur, retro me, ut ſubaudiatur: Vade in ignem æternum, qui præparatus eſt tibi, & Angelis tuis*. Apage ſatana. Temeritatis ſuæ congruum exitum tulit,
" cum & criminum ſuorum in ſatana nomen audivit, & Dominum Deum
" ſuum adorandum in homine cognovit. Præbuit etiam hujus reſponſionis effe-
" ctu magnum nobis Dominus exemplum: ut contempta humanæ poteſtatis
" gloria, & ſæculi ambitione poſtpoſita, ſolum meminiſſemus Deum, & Do-
S. Hilar. " minum adorandum; *Quia omnis ſæculi honor diaboli ſit negotium*.

Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis. Ex Deuteron. 6. 12. ſumptum eſt, ubi legitur, *Dominum Deum tuum timebis*. Idem eſt ſenſus: Timoris enim pars non minima eſt adoratio. Timor internam reverentiam ſignificat, adoratio externam venerationem ex interiori profectam. Unde pii quique Dei cultores, Viri timentes Deum, Scripturæ ſacræ phraſi appellantur. *Et illi ſoli ſervies*. Quamquam vox *ſoli* expreſsè in Hebræo non habeatur, implicitè tamen incluſam in pronomine emphatico *ipſi*, Septuaginta Interpretes addiderunt, imò & Chriſtus. Eodem Deuteron. cap. ſatis innuitur verſ. 4. *Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt*. Et v. 14. *Non ibitis poſt deos alienos cunctarum gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt*. Et 1. *Reg.* 7. apertiùs ſignificatur: *Præparate corda veſtra Domino,*

& ſer-

& ſervite ei ſoli : Soli Deo debetur adoratio propriè dicta , & latriæ cultus . Quam *latriæ* vocem (inquit *Grotius*) Scriptores novi Fœderis vix unquàm uſurpant , niſi de cultu qui vero Deo exhibetur , aut ſanè tamquam Deo , ut *Act.* 7. *v.* 42. & *Rom.* 1. 25. Hinc igitur nata eſt illa *S. Auguſtino* etiam celebrata latriæ , & duliæ diſtinctio , non quòd dulia non ad Deum quoque pertineret , nec quod vox latriæ peculiare aliquid haberet ſecundùm Græci ſermonis proprietatem ; ſed quòd uſus primum Judæorum Helleniſtarum , deinde Chriſtianorum , voci duliæ relicto ſignificatu generali , latriæ nomen divino cultui aſſignaſſet . Vox igitur iſta Eccleſiæ uſu conſecrata eſt ad ſignificandam ſervitutem , quæ ſoli Deo debetur.

S. Aug. q. 61. in Gen. & l. 10. de Civit. Dei c. 1.

IX. *Tunc reliquit eum diabolus ; & ecce acceſſerunt Angeli , & miniſtrabant ei* . Victus à Chriſto fugatuſque diabolus receſſit , *conſummata omni tentatione* , ut ſcribit S. Lucas . Propè enim omnium criminum fontes hæc tria genera demonſtrantur eſſe vitiorum . Neque enim conſummatam omnem tentationem Scriptura dixiſſet , niſi in his tribus eſſet omnium materia delictorum , quorum ſemina in ipſa origine ſunt cavenda . *Finis ergo tentationum , finis eſt cupiditatum , quia cauſæ tentationum , cauſæ cupiditatum ſunt . Cauſæ autem cupiditatum ſunt carnis oblectatio , ſpecies gloriæ , aviditas potentiæ* . Receſſit autem diabolus audito Dei nomine , *uſque ad tempus*, ut notat S. Lucas ; poſtea enim non tentaturus , ſed apertè pugnaturus advenit , in Chriſti ſcilicet paſſione . *Prima Domino noſtro Principi Martyrum tentamenta , ſunt blandimenta propoſita* : Dic lapidibus iſtis , ut panes fiant. Tibi dabo omnia regna iſta . Videamus ſi ſuſcipiunt te Angeli ; quia ſcriptum eſt : Ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum . *Iſta læta mundi ſunt : in pane , concupiſcentia carnis ; in promiſſione regnorum , ambitio ſæculi ; in curioſitate tentationis , concupiſcentia oculorum . Hæc omnia de ſæculo ſunt ; ſed blandiuntur , non ſæviunt . Attendite Martyrum Ducem certaminum exempla proponentem , & certantes miſericorditer adjuvantem . Quare ſe permiſit tentari , niſi ut doceret reſiſtere tentatori ? Promittit mundus carnalem voluptatem . Reſponde illi , Delectabilior eſt Deus . Promittit mundus honores , & ſublimitates ſæculares : Reſponde illi , Altius eſt omnibus Regnum Dei . Promittit mundus ſuperfluas , vel damnabiles curioſitates : reſponde illi , Sola non errat veritas Dei . Cum iſta triplici tentatione Dominus fuiſſet tentatus , quia in omnibus illecebris mundi hujus tria ſunt , aut voluptas , aut curioſitas , aut ſuperbia : quid ait Evangeliſta ?* Poſtquam perfecit diabolus omnem tentationem : *Omnem , ad illecebras pertinentem . Reſtabat alia tentatio in aſperis , & duris ; in ſævis , in atrocibus atque immitibus reſtabat alia tentatio . Hoc ſciens Evangeliſta , quid peractum eſſet , quid reſtaret , ait ,* Poſtquam complevit diabolus omnem tentationem , receſſit ab eo ad tempus . *Diſceſſit ab eo , id eſt , inſidians ſerpens , venturus eſt rugiens leo ; ſed vincet eum , qui conculcabit leonem & draconem . Introibit in Judam , faciet Magiſtri traditorem . Adducet Judæos , non jam adulantes , ſed ſævientes.*

S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 35.

S. Aug. ſ. 284. alias 1. inter editos ex majoris Carthuſiæ Miſſ.

Et ecce Angeli acceſſerunt , & miniſtrabant ei . Quandiù enim fuit in conflictu poſitus , nequaquam eos apparere permiſit : ne ſcilicet ſuperandum tentatorem ante victoriam fugaret . Poſtquam verò penitùs illum devicit , & victum fugere præcepit , tunc Angeli conſequenter apparent : ut diſcas , quòd te quoque poſt reportatam de diabolo victoriam , Angeli repentè ſuſcipiant , plaudentes tibi , teque ſtipatorum ubique more comitari .

S. Joa. Chr. h.

X. *Cùm autem audiſſet Jeſus , quòd Joannes traditus eſſet , ſeceſſit in Galilæam* . Hæc immediatè poſt Chriſti tentationem non contigerunt : Chriſtum

enim , & Joannem aliquandiù munus docendi ſimul obiiſſe , conſtat ex S. Joannis evangelio c. 1. 2. & 3. Igitur inter Chriſti tentationem , & incarcerationem Joannis Baptiſtæ intercesſerunt ſecundum Joannis teſtimonium, & tertium ad legatos Judæorum ad ſe miſſos , vocatio Petri , & Andreæ, colloquium Chriſti cum Nathanaele , Nuptiæ & miraculum in Cana Galilææ , prima vendentium ejectio è Templo , Chriſti colloquium cum Nicodemo , & quartum Joannis Baptiſtæ de Chriſto teſtimonium , excitata quæſtione , utrum baptiſmus Diſcipulorum Chriſti baptiſmo ejuſdem Joannis antecelleret . Certè Joannis incarceratio à Chriſto audita non eſt in deſerto, nullo mortalium ibi præſente : Id igitur audivit alibi , tunc ſcilicet , cùm in Judæa in munere docendi verſaretur . Captivitas itaque Joannis hic refertur per anticipationem , quæ fuſiùs narratur *Matth.* 14. Sic per anticipationem refertur *Matth.* 11. Joannem è vinculis Diſcipulos miſiſſe ad Dominum , & tamen *cap.* 14. demum captivitas Joannis narratur . Sic Matthæus *cap.* 4. *verſ.* 13. ait , Chriſtum reliquiſſe Nazareth ; & tamen cauſa hujus diſceſſus demum indicatur ſub finem cap. 13. ſumma nimirùm , tum incredulitas , tum ingratitudo indigenarum . Seceſſit autem Chriſtus in Galilæam , non illam cui præerat *Herodes* , cujus ſævitiam certo conſilio , & non ſui, ſed hominum , quibus profuturus erat , reſpectu vitabat ; ſed cui dominabatur *Philippus* vir ingenii mitioris . Huic enim pars maritima obvenerat, in qua Bethſaida , & Capharnaum , ut diſcimus ex *Joſepho* lib. 18. *Antiquitatum* , cap. 3. Duplex Chriſti poſt baptiſmum , ac jejunium in Galilæam reditus . Primus narratur *Joannis* 1. 43. alter *Joannis* 4. 3. Abiit primùm in Galilæam inferiorem , in qua Nazareth , *Luc.* 4. 14. 16. Deinde relicta Nazareth ingrata patria , ſeceſſit in Galilæam ſuperiorem , venitque , & *habitavit in Capharnaum* urbe *maritima* , *in finibus* Tribuum *Zabulon* , *& Nephthalim* , florentiſſimo Galilææ emporio , & multis frequentato tum Judæis , tum Gentibus , & ad prædicationem Evangelii in totam circùm regionem inferendam opportuno .

Iſai.9. XI. *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam* : *Terra Zabulon, & terra Nephthalim* , *via maris trans Jordanem* , *Galilæa Gentium* : *populus qui ſedebat in tenebris* , *vidit lucem magnam* : *& ſedentibus in regione umbræ mortis* , *lux orta eſt eis* . Vaticinium illud Iſaiæ in ſenſu litterali impletum eſt , cùm Chriſtus in Galilæam venit , hiſque regionibus Evangelii lumen intulit , ex iiſque elegit Apoſtolos , de quibus in Pſalmo propheticè ſcriptum eſt , *Principes Juda Duces eorum* , *Principes Zabulon* , *Principes Nepthali* . Leviori primùm calamitate afflictæ fuerant duæ illæ Tribus Zabulon , & Nephtalim per Theglatphalazarem , qui Galilæam & univerſam terram Nephtali expugnavit regnante Phacee Rege Iſrael , harumque regionum populum in Aſſyriam tranſtulerat , ut refertur 4. *Regum* 15. 29. Graviori verò deſolatione per Salmanaſarem , regnante Oſee . Pervagatus enim eſt omnem terram Iſrael , & obſidens Samariam tribus annis , illam demùm expugnavit , & tranſtulit Iſrael in Aſſyriam , 4. *Reg.* 17. In illa verò clade quamvis communi decem Tribubus , à Tribu tamen Zabulon , & Tribu Nephtalim , & Galilæa Gentium , utpotè quæ Aſſyriis viciniores erant , initium factum eſt debellationis reliquarum , adeòque crudeliùs dubio procul in eas ſævitum eſt , & per illas via ſtrata ad direptionem , & deſolationem reliquarum . Sed ſicut illarum regionum incolas graviſſimis calamitatibus opprimendos vaticinatus eſt Iſaias , ita & eorum conſolationem , & liberationem per Chriſtum prædixit *Terra Zabulon* , *& terra Nephtalim* , *via maris* . Duæ illæ tribus in ſuperiore Galilæa ſortem acceperant , regione mari-

Digitized by Google

maritima, *trans Jordanem* comparatione Syriæ, quamvis reſpectu Jeroſoly-
morum cis Jordanem eſſent. *Galilæa Gentium*, quæ ex magna parte habita-
batur à Gentibus, in qua videlicet Salomon Hiram Regi Tyriorum viginti
urbes olim dederat. Galilæam habitatam ab Ægyptiis, Arabibus, Phœni-
cibus, notat *Strabo*. Convenas multos fuiſſe Tiberiade, teſtis eſt Joſe-
phus. Quamobrem *Galilæam Gentium*, id eſt, convenarum dictam exiſti-
maverim, quòd non unius nationis hominibus, ſed undique collectis, ob
adjacentis maris commoda, tractus iſte habitatus eſſet. Harum itaque re-
gionum incolæ primùm audiere Dominum prædicantem: *Ut ubi Iſraelis fue-* S.Hier.in c.4. S.Matth.
rat ab Aſſyriis prima captivitas, ibi Redemptoris præconium naſceretur; (in-
quit S. Hieronymus) *Populus qui ſedebat*, ſeu, quod idem eſt, *ambulabat*,
id eſt verſabatur *in tenebris*, infidelitatis, ignorantiæ, erroris, *vidit lu-
cem magnam*, Evangelicam ſcilicet Veritatem, imò Chriſtum ipſum, qui
lux eſt *mundi*, *lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mun-
dum*. Apoſtoli quidem *lumen mundi* à Chriſto appellati, ſed Chriſtus ſo-
lus *lux magna*, *Sol juſtitiæ*, à quo Apoſtoli velut minora ſydera lucem
precariò accepere: imò lumini lucernæ comparantur, quod aliundè accen-
ditur, & extingui poteſt. *Et ſedentibus in regione umbræ mortis*, in obli-
vione Dei, in morte peccati, lux fidei, & gratiæ divinæ claritas affulſit. S.Gr. M. l. 4. Moral.in Job. c. 17.
In Scriptura ſacra, ut obſervat S. Gregorius M. *umbra mortis aliquando
oblivio mentis accipitur, aliquando imitatio diaboli, aliquando mors carnis.
Umbra enim mortis oblivio mentis accipitur, quia ſicut mors hoc quod inter-
ficit, agit, ut non ſit in vita; ita & oblivio hoc quod intercipit, agit, ut
non ſit in memoria. Unde & rectè, quia Joannes Hebræorum populo eum,
cujus obliti fuerant, Deum prædicare veniebat, per Zachariam dicitur*: Il- Luc.1.
luminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent. *In umbra enim
mortis ſedere, eſt à divini amoris notitia in oblivione lateſcere. Umbra mor-
tis, imitatio antiqui hoſtis accipitur. Ipſe enim quia mortem intulit, mors
vocatur, Joanne atteſtante, qui ait*: Et nomen illi mors. *Per umbram* Apoc.6.
*igitur mortis, ejus imitatio deſignatur: quia ſicut umbra juxta qualitatem cor-
poris ducitur, ita actiones iniquorum de ſpecie imitationis ejus exprimuntur.
Unde rectè Iſaias cùm Gentiles populos ab antiqui hoſtis cerneret imitatione de-
feciſſe, eoſque ad veri Solis ortum reſurgere, quæ certò futura conſiderat, quaſi
ex præteritis narrat, dicens; Sedentibus in tenebris, & umbra mortis, lux
orta eſt eis*. Denique inter mortem, & umbram mortis hoc intereſt, Sancto S.Hier.in c.9. Iſaiæ.
Hieronymo interprete, quòd *Mors eorum eſt, qui cum operibus mortis ad
inferos perrexerunt: Umbra autem mortis eorum eſt, qui dum peccant, non-
dum de hac vita egreſſi ſunt. Poſſunt enim, ſi voluerint, agere pœniten-
tiam*.

XII. *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite; appro-
pinquavit enim regnum cœlorum*. In Galilæa publicè, aſſiduè, ubique præ-
dicare cœpit Chriſtus, ex quo habitavit in Capharnaum poſt traditionem
Joannis Baptiſtæ. Illius autem verbis utitur, ut doceat, ipſum fuiſſe
Præcurſorem Chriſti, & utriuſque doctrinam ex Dei afflatu eſſe, & ad
Deum ducere. *Deſinente lege, conſequenter oritur Evangelium: Si autem* S.Hier.in c.4. S.Matth.
*eadem prædicat Salvator, quæ Joannes Baptiſta ante prædixerat, oſtendit, ſe
ejuſdem Dei eſſe Filium, cujus ille Propheta fuit*. Hinc utriuſque Teſtamen-
ti concordia eluceſcit, cujus Moralis ad pœnitentiam tota collineat. Pœ-
nitentia ſcilicet via eſt ad regnum cœlorum. Pœnitentia ad regnum Chri-
ſti, quòd non eſt de hoc mundo, non temporale, ſed ſpirituale, per fi-
dem & gratiam in cordibus noſtris ſtabiliendum & propagandum neceſſaria
eſt.

Digitized by Google

eſt. Hanc poſtulat finis ipſe quem ſibi præſtituit Rex noſter, qui in mundum venit, *ut ſalvum faceret populum ſuum à peccatis eorum*, quæ pœnitentibus dumtaxat remittuntur. Hanc poſtulat Eccleſiæ ſtatus, in qua poſt unicum baptiſma, nullæ ſuperſunt externæ ablutiones, ut olim apud Judæos, ſed tantùm ablutio cordis per pœnitentiam, & baptiſma lacrymarum. Hanc poſtulabat Judæorum ſtatus, qui externis legis operibus, variis ſcilicet baptiſmatibus, ſeu ablutionibus, & purificationibus, confeſſione, ſacrificiis, aliiſque ceremoniis, die præſertim Expiationis frequentari ſolitis, omnia peccata ſibi remitti putabant, nec internam animi mutationem in melius magnoperè curabant. His igitur *Pœnitentiam* Chriſtus prædicat, eò magis neceſſariam, quòd niſi vitam veterem deteſtarentur, & vitam novam agerent ſecundùm Chriſti præcepta, ab illis mox auferendum eſſet Regnum Dei, & ad Gentes transferendum.

XIII. *Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare (erant enim piſcatores) & ait illis: Venite poſt me*. Lacum Geneſareth *Mare Galilææ* vocavit Evangeliſta, quem imperitè arguunt Porphyrius, & Julianus. Confluxum enim aquarum intra certas ripas, & crepidines coercitum, Mare vocari locutione Hebræis uſitata, nemo neſcit. Gen. 1. 10. *Congregationes aquarum appellavit Maria*. Sic non tantùm lacus Aſphaltites vocatur *Mare* in Scriptura ſacra, ſed & vas aheneum, fuſile, in Templo aſſervatum. Ambulans igitur Jeſus, non otioſè, ſed ſtudio vocandi, & congregandi Diſcipulos, quos teſtes haberet omnium verborum, ac factorum ſuorum, *vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus*. In veteri Teſtamento, *prima Dei vocatio à fratribus cœpit (primos enim præcones Moſem & Aaronem accepit) In Evangelio quoque primam Petri, & Andreæ vocationem facit. Et illic quidem ſimplex gratia, hic autem duplo auctior. Illic enim duo fratres vocati, Moſes & Aaron: Hic autem bis gemini, Petrus & Andreas, Jacobus & Joannes. Quòd enim Salvator charitatem Sancti Spiritus nobis voluit informare, fratreſque animi affectione, ac ſpiritu præſtare, naturam fundamentum ſumpſit, commiſitque naturæ viſcera, & in illa Eccleſiæ fundamentum ſuperextruxit*.

Severianus Gallorum Epiſcopus Orat. 1. de mundi creatione.

Circa *Petri*, & *Andreæ* vocationem pugnantes in ſpeciem videntur Evangeliſtarum narrationes. Matthæus hic ſcribit, Chriſtum eodem tempore vocaſſe Simonem, & Andream fratres, cùm jacerent rete in Mare: Joannes verò cap. 1. narrat, audito teſtimonio, quod Joannes Baptiſta Chriſto perhibuerat, Andream ſecutum Dominum cum alio quodam Joannis Diſcipulo, & adduxiſſe fratrem ſuum Simonem ad Chriſtum, indicando ei, illum eſſe Meſſiam. 2. Vocatio iſta contigiſſe dicitur, poſtquam Chriſtus audivit Joannem comprehenſum, ſi Matthæo credimus: ſi Joanni, vocatio illa contigit ante captivitatem divini Præcurſoris, illo adhuc docente, & baptizante. Si Matthæum audimus, contigit vocatio iſta ad Mare Galilææ: Si Joannem, contigit in Bethabara trans Jordanem, adeòque in Judæa.

XV. Nec minor apparet diſſonantia, ſi Matthæum cum Marco & Luca conferamus. Nam Matthæus hic, & Marcus cap. 1. narrant, Dominum vocaſſe Diſcipulos illos ad Mare Galilææ: Lucas cap. 5. vocatos ſcribit propè ſtagnum Geneſareth. 2. Matthæus & Marcus narrant, Chriſtum ſimul vidiſſe duos fratres iſtos jicientes retia in Mare: Lucas innuit, Chriſtum illos vidiſſe, cùm ex navigiis deſcendiſſent, & abluerent retia. 3. Matthæus & Marcus narrant, Chriſtum vocaſſe diſcipulos iſtos, cùm ambularet

ret ad Mare Galilææ : Lucas verò ait, Chriſtum conſcendiſſe unum ex navigiis, rogaſſe Simonem, ut à terra proveheret paululùm, conſediſſe, docuiſſe turbam ex navi, poſt juſſiſſe, ut retia demitterentur ad capturam, piſcium multitudinem ingentem concluſam, & rupta retia, Petrum petiiſſe à Chriſto, viſo miraculo, ut à ſe homine peccatore diſcederet. 4. Matthæus & Marcus narrant, Chriſtum Diſcipulos illos conjunctim vocaſſe; Lucas verò Simonem ſolum à Domino vocatum, illique ſoli dictum, *Ex hoc jam homines eris capiens*. 5. Apud Matthæum, & Marcum narratur, Dominum illinc progreſſum, adeoque in alio loco vidiſſe, & vocaſſe Jacobum, & Joannem : Lucas verò Jacobum, & Joannem deſcribit, ut ſocios Simonis; & docet, eos ſimul ſubduxiſſe navigia, ſimulque Dominum ſecutos. 6. Matthæus, & Marcus vocationem iſtam narrant, ut anteriorem hiſtoriis de ſanata Petri ſocru, & de ejectis dæmoniis : Lucas verò vocationem iſtam demùm poſt illa miracula recenſet.

XVI. Verùm Evangeliſtas inter ſe conciliare haud operoſum eſt; & primò quidem Matthæi, & Joannis narrationes conferendo, diverſas ab utroque hiſtorias narrari exploratum eſt. Ultroneum acceſſum Petri, & Andreæ ad Chriſtum Joannes commemorat; illorum à Chriſto vocationem Matthæus : primum hunc acceſſum excepit temporaria ad Chriſtum adhæſio, fides in illum, & quædam cum illo familiaritas : alteram illam vocationem excepit adhæſio perpetua ad Chriſtum, ut ejus Diſcipuli, & comites eſſent, illumque, relictis rebus omnibus, perpetuò ſequerentur. Spontanei iſtius acceſſus cauſa, teſtimonium Joannis de Chriſto : perpetuæ illius adhæſionis cauſa, vocatio Domini. Prior non tam vocatio erat, quàm ad eam præparatio. Joannes itaque narrat, audito Baptiſtæ præconio de Meſſia, & deſignatione ejus, *Ecce Agnus Dei*, duos Diſcipulos Præcurſoris ſecutos eſſe Jeſum, & Andream fratrem Simonis Petri unum ex illis fuiſſe, & fratrem ſuum adduxiſſe ad Jeſum : Dominum verò dixiſſe, illum vocandum *Cepham*. Quamvis porrò ad tempus Chriſto adhæſerint, ex Hiſtoriæ tamen Evangelicæ comparatione conſtat, utrumque poſtridie receſſiſſe à Domino, & ad primum vitæ genus ſe recepiſſe : Joannes enim notat, Diſcipulos illos apud Chriſtum manſiſſe *die illo*. Huic narrationi Joannis poſtponenda eſt illa Matthæi, & ſecundùm illam aſſerendum, Chriſtum alio tempore ad Diſcipulatum, & contubernium ſuum vocaſſe illos ipſos fratres, qui priùs ad ipſum ſponte acceſſerant, eique ad tempus adhæſerant. Unde confeſtim illi, ut Doctori jam noto, imò ut Meſſiæ à Joanne deſignato, obſecuti leguntur. Ita hunc nodum explicant *S. Joannes Chryſoſtomus*, & *S. Auguſtinus*.

S. Joa. Chr. h. 14. in Matth.

S. Aug. l. 11. de conſenſu Evang. c. 17. n. 37. & tr. 7. in Evang. S. Joa. n. 9.

XVII. Non eſt operoſior Matthæi, & Marci cùm Luca conciliatio. Eamdem tres illi Evangeliſtæ narrant vocationis Petri & Andreæ, Jacobi & Joannis hiſtoriam, quamvis circumſtantias quaſdam unus commemoret, quas alii prætermittunt. Nulla inter ipſos eſt diſſonantia. 1. Mare Galilææ, ad quod vocatos dicunt Matthæus & Marcus, idem eſt cum lacu ſive ſtagno Geneſareth, cui & nomen Maris Tiberiadis, ab urbe Tiberiade ad crepidinem illius extructa, impoſitum eſt. Eadem itaque circumſtantia loci, diverſis licèt nominibus ſignificata. 2. S. Lucas ſolum Simonem à Chriſto viſum non affirmat, ſed ſolùm Simonem à Chriſto rogatum, ut à terra navim paululùm reduceret, quod non negant, ſed prætermittunt tantùm Matthæus, & Marcus. Imò cùm Lucas dicat Chriſtum vidiſſe duas naves ad ſtagnum ſtantes, è quibus piſcatores deſcenderant, plures vidiſſe, non unum ſolum, perſpicuè colligitur. Nec etiam repugnat, Simonem & An-

dream

Digitized by Google

dream viſos eſſe à Chriſto, cum jacerent retia in Mare, & cùm deſcendiſſent ex navigiis, ac retia abluerent, priùs à Matthæo & Marco, poſteriùs à Luca narrari. Deindè Lucas non ait Chriſtum vidiſſe Simonem & Andream abluentes retia, ſed de piſcatoribus indefinitè id ſcribit: *Piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia*. Plures verò etiam & mercenarios adfuiſſe, conſtat ex Marci 1. 20. *Et relicto patre ſuo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum*. 3. Matthæus Diſcipulos vocatos ſcribit Chriſto ambulante ad Mare, quia ejus ambulationem ad Mare conſecuta ſtatim vocatio eſt, quod Lucas non negat. Etſi enim conſtet, nondum ſubducta fuiſſe navigia in terram, adeòque vocatio in navi contigiſſe videatur; conciliatio tamen Matthæi cùm Luca facilis eſt: Id enim factum dicimus aliquo deambulante in hoc, vel illo loco, quod deambulationem iſtam excipit, ſive is cui factum adſcribitur, adhuc ambulet, ſive ſedeat, ſive ſtet. Matthæus igitur, & Marcus docent, Chriſtum vidiſſe homines illos jacentes retia in Mare, priùs videlicet proprio motu, deinde juſſione Chriſti: Lucas narrat, quo exitu utrumque factum fuerit. Circumſtantiæ pleræque narrantur à Luca, quæ à Matthæo prætermittuntur, non negantur. Quòd verò quædam frequentiùs ab uno Evangeliſta omittantur, ab alio ſuppleantur, volente ac movente Spiritu-ſancto factum eſt, ne ex compacto ſcripſiſſe viderentur, vel lectores uni tantum ex illis, ſpretis reliquis, adhærerent, & crederent. 4. Etſi Lucas Andream non nominet, ille tamen intelligitur in eâ navi fuiſſe ſecundùm Matthæi & Marci narrationem, qui breviter hoc perſtringunt, quemadmodum geſtum ſit; quod Lucas apertiùs explicavit, commemorans ibi etiam miraculum ſuper captura piſcium, & quòd ex ipſa navi Dominus priùs fuerit locutus ad turbas. Hoc etiam videtur diſtare quòd tantùm Petro à Domino dictum commemorat, *Ex hoc jam homines eris capiens*: quòd illi ambobus fratribus dictum eſſe narrarunt, ſed potuit utique priùs hoc Petro dici, cùm de capta ingenti multitudine piſcium miraretur, quod Lucas inſinuavit; & ambobus poſtea, quod illi duo commemoraverunt. Ita hunc nodum ſolvit *S. Auguſtinus*. S. Lucas Jacobum & Joannem conjunctim cum Petro vocatos non dicit, ſed tantùm narrat Petrum, & filios Zebedæi vocatos, & ſecutos Dominum, alios ſcilicet poſt alios, exiguo intervallo interjecto. Sic itaque conciliandæ narrationes Evangeliſtarum: Petrus & Andreas ex una parte, Jacobus & Joannes ex altera, habebant navigia ſua in vicino littore, aliquot duntaxat paſſibus à ſe invicem remota. Dominus ambulans ad Mare, vidit navigia duo, & in altero Petrum & Andream jacientes retia in Mare; conſcendit navem Petri, docuit turbas, imperavit demiſſionem retium, ſecutus prodigioſæ piſcationis eventus; Jacobus & Joannes à Simone & Andrea ad opem ferendam invitati. Illi ut venerunt, viſo miraculo attoniti, denuò ſuam in navem ſeceſſere: Simon cum Andrea vocatus à Chriſto. Inde Dominus aliquot paſſus progreſſus, vidit Jacobum & Joannem reſarcientes retia ſua, rupta procul dubio pondere piſcium, quos ceperant, æquè ac retia ſociorum; eoſdem vocavit, ſicque plures relictis navigiis ſecuti ſunt eum. Matthæus præcipuum factum narrat, vocationem, & vocatorum obedientiam; Lucas circumſtantias pleraſque: Summa cæteroquin illorum conſenſio. 5. Ordine quidem ſcriptionis apud Lucam prior eſt narratio de ſanata Petri ſocru, non ordine rei geſtæ.

S. Aug. l. 11. de conſenſu Evang. c. 17. n. 37.

XVIII. *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum*. Chriſtum piſcatores ad Apoſtolatum vocaturum Prophetæ prædixerunt. Jerem. 16. v. 16. *Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos*.

Digitized by Google

Ezech. 47. 8. & ſeq. *Aquæ iſtæ , quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti , intrabunt Mare , & exibunt , & ſanabuntur aquæ , & omnis anima vivens , quæ ſerpit , quocumque venerit torrens , vivet ; & erunt piſces multi ſatis , poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ , & ſanabuntur , & vivent omnia , ad quæ venerit torrens . Et ſtabunt ſuper illas piſcatores , ab Engaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit : plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus , ſicut piſces maris magni , multitudinis nimiæ* . Sed & Pſalmo 106. vocationem Apoſtolorum è Mari prædictam agnoſcimus : *Miſit verbum ſuum , & ſanavit eos , & eripuit eos de interitionibus eorum . Qui deſcendunt Mare in navibus , facientes operationem in aquis multis : ipſi viderunt opera Domini , & mirabilia ejus in profundo* . Rabbi *Iſaac Aramæus* , in expoſitione libri Numerorum , Verbum Dei ad omnes ſanandos miſſum fuiſſe dicit , verùm ab omnibus non fuiſſe receptum ; ſed ab aliquibus tantùm tardioris ingenii viris , iiſque piſcatoribus , qui veritatem Prophetiæ receperunt , & verbo Dei fidem habuerunt . Refert doctiſſimus Præſul *Daniel Huetius* in Demonſtratione Evangelica . *Petrus & Andreas , Jacobus & Joannes , germanitas combinata , imò congeminata paupertas , in Apoſtolorum principes eliguntur , pauperes cenſu , loco humiles , viles arte , obſcuri vita, labore communes ; addicti vigiliis , fluctibus mancipati , negati honoribus , injuriis dati , præſidio retis , ſolo piſcium captu victum veſtitumque conquirentes . Sed in iſtis quantùm vilis mundanis videbatur aſpectus , pretioſas tantùm animas Dei intuitus tunc videbat . Erant cenſu pauperes , ſed innocentia locupletes ; loco humiles , ſed ſanctitate ſublimes ; viles arte , ſed ſimplicitate pretioſi; obſcuri vita , ſed vitæ merito perlucentes ; labore communes , ſed propoſito ſingulares ; addicti vigiliis , ſed ad cæleſtes victorias jam vocati ; fluctibus mancipati , ſed fluctibus non demerſi ; negati honoribus , ditati magis honoribus ; injuriis dati , ſed injuriis non relicti ; captores piſcium , ſed piſcatores hominum jam decreti* . Venite , *inquit* , & faciam vos fieri piſcatores hominum : *Ut vitalis eſcæ jactu , ut hamo cæleſtis verbi , de mortis gurgite animas ad lucem tollerent ſempiternam . Captores piſcium fiunt hominum piſcatores : de labore tranſeunt ad laborem , quia labor neſcit laſſeſcere meditatus . Omnia quæ de uſu veniunt , non fatigant . Virtus exercitio perſeverat . Hinc eſt quòd Apoſtolos ſuos Chriſtus humanis laboribus exercere voluit , ut eos indefeſſos redderet in divinis*. Piſcatores & illiterati mittuntur ad prædicandum , *Ne fides credentium non virtute Dei , ſed eloquentia fieri putaretur* ; (inquit S. Hieronymus .)

Huetius , Demonſtrat. Evang. Propoſitione 9. c. 48.

S. Petr. Chryſol. ſer. 28.

XIX. *At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum* . Partem pro toto exprimit Matthæus . Lucas enim illos *relictis omnibus* Chriſtum ſecutos commemorat . Ad vocem Dominicam uterque iſte piſcatoe quid , aut quantum dimiſit , qui penè nihil habuit ? *Sed hac in re affectum debemus potiùs penſare , quam cenſum . Multum reliquit , qui ſibi nihil retinuit : multum reliquit , qui quantumlibet parum , totum deſeruit . Certè nos & habita cum amore poſſidemus , & ea quæ minimè habemus , ex deſiderio quærimus . Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit , quando uterque etiam habendi deſideria dereliquit . Multum dimiſit , qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcentiis renunciavit . A ſequentibus ergo tanta dimiſſa ſunt , quanta à non ſequentibus concupiſci potuerunt* .

S. Greg. M. h. 5. in Evang.

XX. *Et circuibat Jeſus per totam Galilæam , docens in Synagogis eorum , & prædicans Evangelium Regni , & ſanans omnem languorem , & omnem infirmitatem in populo* . Vocatis Petro & Andrea , Jacobo & Joanne , venit Jeſus , & habitavit in Capharnaum maritima civitate Galilææ , ubi per aliquot Sabbata docuit ; & poſtquam ibi dæmonium immundum ex quodam

Digitized by Google

homine ejeciſſet in Synagoga , & ſurgens inde ſocrum Petri in domo ejus curaſſet , necnon energumenos , & infirmos plurimos , deſertum petiit; cumque turbæ requirentes eum uſque ad ipſum veniſſent , eumque detinerent , ne à ſe diſcederet , dixit , ſe miſſum , ut & aliis civitatibus Evangelium prædicaret . Mox circuire cœpit totam Galilæam . Confer cum *Marci* 1. v. 21. & ſeq. & *Luc.* 4. verſ. 31. & ſeq. *In Synagogis* docebat , quæ loca erant publicæ orationi , concioni , & Legis Prophetarumque lectioni atque explicationi deſtinata , non ſacrificio , quod in ſolo Templo Jeroſolymis offerri poterat . Prædicationem porrò Evangelii *Regni Dei* , miraculis frequentibus Chriſtus confirmabat , *ſanans omnem languorem* , *& omnem infirmitatem in populo* , ut ejus doctrinæ fidem adhibere non dubitarent , cujus potentiam & beneficentiam experiebantur . Sic *Aſſerens medicinam , quæ cor-*
S.Aug.l.de utilitate credendi c.14. *ruptiſſimos mores ſanatura eſſet , miraculis conciliavit auctoritatem , auctoritate meruit fidem , fide contraxit multitudinem , multitudine obtinuit vetuſtatem, vetuſtate roboravit religionem* . Quando Dei juſſu , vel afflatu fit aliquid no-
S.Joa.Chr. h. 14. in Matth. » vum & inopinatum , ac politiæ cujuſdam introductio ., ſigna Deus facere
» conſuevit , præſtans quædam pignora ſuæ potentiæ his , qui legem ejus
» accepturi ſunt . Sic cùm hominem facturus eſſet , priùs mundum creavit
» univerſum , ac tum demum facto homini legem in paradiſo dedit . Et cùm
» ſancto etiam Noe legem poſiturus eſſet , magna mirabilia monſtravit , per
» quæ inſtauravit omninò creaturam , ac terribile illud pelagus per annum
» integrum toto fecit orbe diffundi , juſtumque illum in tanta totius Mundi
» tempeſtate ſervavit . Abrahæ quoque multa ſigna legitur præſtitiſſe , ut cla-
» ram illam de Regibus victoriam , ut inſignem quoque adversùs Pharaonem
» plagam , & ipſius Abrahami de variis periculis liberationem : Sed & Ju-
» dæis quidem cùm legem eſſet daturus , priùs miracula oſtendit , ac tum de-
» mum eis præcepta legis impoſuit . Ita hic quoque cùm ſublimem quandam
» vivendi introducturus eſſet diſciplinam , & quæ numquam ab illis fuiſſet au-
» dita , auctoritatem mandatis ſuis præſtruxit claritate ſignorum . Quia enim
» æternum Regnum , quod prædicabat , non apparebat , ex his quæ viden-
» tur , illud facit manifeſtum . . . *Denique omnium ægritudinum infirmitates*
» *medendo , factis ipſe ſe profert ; ut quem in Prophetarum voluminibus legere*
» *erant ſoliti , præſentem operibus contuerentur* .

S.Hil.c.3.in Ev.S.Matth. XXI. *Et abiit opinio ejus in totam Syriam* . Fama ejus longè latèque per omnes circumjacentes regiones propagata eſt , nomenque celebratum , ſcilicet per Judæam , Peræam , Bathanæam , Galilæam , Decapolim , Samariam ; ſed & Idumæam , Palæſtinam , Syrophæniciam , Syriam Damaſci, Syriam Antiochiæ , Syriam Cœlen , &c. *Et obtulerunt ei omnes malè habentes , variis languoribus & tormentis comprehenſos , & qui dæmonia habebant , & lunaticos , & paralyticos , & curavit eos* . Per lunaticos intelligunt Medici comitiali morbo laborantes , quos conceptos exiſtimant dubiæ per tempora lunæ ; & qui ipſo novilunio , aut plenilunio , aut pridie, graviùs vexantur ; ſed hic malum immanius , & à naturalibus cauſis remotius indicatur , cui tamen adjuncta ſit epilepſia . Nam infra c. 17. v. 14. & ſequentibus , qui *Lunaticus* vocatur , epilepticus & dæmoniacus erat. *Lunaticus eſt , & malè patitur , nam ſæpè cadit in ignem , & crebrò in*
S. Hieron. in c.4.Matth. *aquam . . . . Et increpavit illum Jeſus , & exiit ab eo dæmonium* . Quamobrem S. Hieronymus hic *non verè lunaticos* interpretatur , *ſed qui putabantur lunatici ob dæmonum fallaciam , qui obſervantes lunaria tempora , creaturam infamare cupiebant , ut in Creatorem blaſphemia redundaret* .

Senſus

Senſus Moralis .

I. D*uctus eſt Jeſus in deſertum à Spiritu* . Exemplo ſuo nos docuit Chriſtus , ut cum de vitæ rationibus , vel de re gravi ad ſalutem pertinente deliberamus , turbam relinquamus hominum , & Spiritu ſancto duce nos in ſolitudinem colligamus , noſtra cum Deo conſilia communicaturi, quæ frequentia hominum impediuntur , ſolitudine juvantur , in qua Deus procul à tumultibus ſæculi , gratiæ ſuæ lumen animæ fideli communicat, eique ad cor loquens , ubi ipſum unum audire parata eſt , voluntatem ſuam aperit , ſecundùm illud Oſee 11. 14. *Ducam eam in ſolitudinem , & loquar ad cor ejus* . Solitudo cœleſtis doctrinæ ſchola eſt , ac divinarum artium diſciplina : *Illic Deus eſt totum quod diſcitur , via qua tenditur , totum per quod ad ſummæ veritatis notitiam pervenitur . Eremus paradiſus eſt deliciarum, ubi tamquam redolentium ſpecies pigmentorum , vel rutilantes flores aromatum, ſic fragrantia ſpirant odoramenta virtutum . Ibi roſæ charitatis igneo rubore flammeſcunt . Ibi lilia caſtitatis niveo candore candeſcunt : cum quibus humilitatis violæ , dum imis contentæ ſunt , nullis flatibus impelluntur . Ibi myrrha perfectæ mortificationis , non ſolum carnis , ſed quod glorioſius eſt , propriæ voluntatis exundat , & thus aſſiduæ orationis indeſinenter emanat , & igne divini amoris ſuaviter ardet . . . O ſolitudo ſacræ militiæ tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus , caſtrum Dei , turris David , quæ ædificata es cum propugnaculis , mille clypei pendent ex te , omnis armatura fortium ! Tu campus divini prælii , ſpiritualis arx certaminis , Angelorum ſpectaculum, palæſtra fortiter dimicantium luctatorum , ubi ſpiritus cum carne congreditur, & fortis ab infirmo ſuperatur . Nam qui in te ſunt , lorica fidei præmuniti, ſub Imperatoris ſui invicta protectione tripudiant , & de hoſtium ſuorum certa jam dejectione triumphant . Quibus nimirum dicitur :* Dominus pugnabit pro vobis , & vos tacebitis . *Et* , Si unus eſt , *inquit* , noli timere : plures enim nobiſcum ſunt , quàm cum illis . *O Eremus , mors vitiorum, fomes & vita virtutum , te Lex attollit , te Prophetia miratur , & quicumque ad perſectionem pervenerint , tuum cognoverunt præconium . Tibi Moyſes debet bis acceptæ legis decalogum . Per te Elias novit Domini pertranſeuntis excurſum . Per te Eliſæus duplicem Magiſtri ſortitus eſt ſpiritum . Et quid amplius dicam ? Salvator mundi in ipſo redemptionis humanæ primordio Præconem ſuum tui accolam fecit , quatenus ſub ipſa jam ſæculi venientis aurora , ex te Lucifer veritatis erumperet : poſt quam plenus Sol veniens , mundi caliginem ſplendoris ſui radiis illuſtraret . Tu ſcala illa Jacobi , quæ homines vehis ad cælum , & Angelos ad humanum deponis auxilium . . . Cella dominicæ ſepulturæ propèmodum æmula , quæ peccato mortuos ſuſcipis , & per afflatum Spiritus ſancti Deo reviviſcere facis . Te portum tranquillitatis inveniunt , qui naufragium mundani fluctus evadunt . Te potentis Medici conclave decernunt , qui vulnerati in prælio hoſtiles manus effugiunt . Mox enim ut tui culminis umbræ perfectio corde ſucceditur , omnis ſauciatæ animæ livor , omnis interioris hominis plaga curatur . Te Jeremias aſpexerat , cum dicebat :* Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei . Bonum eſt viro , cùm portaverit jugum Domini ab adoleſcentia ſua . Sedebit ſolitarius , & tacebit; elevabit enim ſe ſupra ſe . *Habitator etenim tuus ſe elevat ſupra ſe , quia Deum eſuriens anima , à terrenarum ſe rerum obtutibus erigit , & in divinæ contemplationis arce ſuſpendit ; à mundi ſe actionibus ſegregat , atque in altum contemplationis cælestibus deſideriis pennas librat : cumque illum , qui eſt*

S. Baſil. l. de laudibus Eremi.

Exod. 14.

4. Reg. 16.

Threnorum 3

ſuper omnia , conſpicere ſatagit , ſemetipſum quoque homo cum reliqua mundanæ vallis dejectione tranſcendit . . . Tu ſpeculum Animarum , cujus contemplatione ſe mens humana perſpicaciter intuens , quòd minus eſt , impleat ; quod ſuperfluum , reprimat ; quod obliquum eſt , dirigat ; quod deforme , componat . Tu nuptialis es thalamus , in quo Sancti Spiritus annulus tribuitur , & cœleſti Sponſo felix Anima fœderatur . O Fremens mundi perſequentis felix effugium , laborantium requies , mœrentium conſolatio , ab æſtu ſæculi refrigerium, peccandi repudium , recluſio corporum , libertas animarum ! Te David petiit, cùm mundi mala perferret , cùm timidi & tenebroſi cordis tædium ſuſtineret.

Pſ.54.8. Ecce , *inquit* , elongavi fugiens , & manſi in ſolitudine . *Et quid amplius memorem ? quandoquidem ipſe Salvator omnium in exordio ſuæ manifeſtationis inviſerit , ac propria dignatus eſt te habitatione conſecrare . Poſtquam enim baptiſmatis aquam , qua lotus eſt , lavit , ut Evangeliſta teſtatur , ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum . . . Debitorem ſe tibi munitus agnoſcat , unde prædicaturum , ac mirabilia facturum ſuſcepiſſe Deum non ignorot .*

S.Ambr. l.4. in Luc. n. 7. 8. & 9. Convenit recordari (inquit Sanctus Ambroſius) quemadmodum de Paradiſo in deſeſtum Adam primus ejectus ſit ; ut advertat , quemadmodum de deſerto ad Paradiſum Adam ſecundus ſeverterit . Ex terra virgine Adam,
" Chriſtus ex Virgine ; ille ad imaginem Dei factus , hic imago Dei : per
" mulieſem ſtultitia , per Virginem ſapientia : mors per arborem , vita per
" crucem : ille ſpiritalium nudus , arboreis ſe texit exuviis : hic ſæcularium
" nudus , corporis non deſideravit exuvias . *In deſerto Adam , in deſerto Chriſtus : ſciebat enim , ubi poſſet invenire damnatum , quem ad Paradiſum , reſoluto errore , revocaret . Sed quoniam ſæcularibus indutus exuviis redire non poterat , nec Paradiſi incola poteſt eſſe , niſi nudus à culpa ; exuit veterem hominem , novum induit , ut quia ſolvi non queunt divina decreta, perſona magis quàm ſententia mutaretur . Sed qui in Paradiſo ſine duce iter amiſit acceptum , quemadmodum de deſerto ſine duce iter repetere poſſet amiſſum , ubi tentationes plurimæ , niſus ad virtutem difficilis , lapſus facilis ad errorem ? . . . Quem igitur opponeret ducem contra tot illecebras ſæculi , contra tot verſutias diaboli ; cùm ſciret , nobis primò contra carnem & ſanguinem , deinde contra poteſtates , contra rectores mundi tenebrarum harum , adversùs ſpiritalia nequitiæ , quæ ſunt in cœleſtibus , eſſe luctamen ? Angelum opponeret ? Et ipſe lapſus eſt , & legiones Angelorum vix ſingulis profuerunt Seraphim dirigeret ? Et ipſum deſcendit in terras in medium populi immunda labia habentis , & unius tantùm Prophetæ labia , appoſito carbone , mundavit . Alius dux requirendus fuit , quem ſequeremur omnes . Quis tantus eſſet dux , qui prodeſſet omnibus , niſi ille qui ſupra omnes eſt ? Quis me ſupra mundum conſtitueret, niſi qui major eſt Mundo ? Quis tantus eſſet Dux , qui poſſet maſculum & fœminam , Judæum & Græcum , Barbarum & Scytham , uno regere ductu ; niſi ſolus qui eſt omnia , & in omnibus Chriſtus ? Multi enim laquei , quocumque progredimur . Laquei in corpore , laquei in lege , laquei in pinnis templorum, in crepidinibus parietum tenduntur à diabolo . Laquei in Philoſophis , laquei in cupiditatibus . Oculus enim meretricis laqueus eſt peccatoris : laqueus in pecunia , laqueus in religione . Quomodo igitur hos laqueos evitabimus , ut poſſimus & nos dicere* : Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venan-

Pſ.123. tium ; laqueus contritus eſt , & nos liberati ſumus ? *Non dicit : Ego con-*
" *trivi laqueum , non auſus eſt hoc dicere David ; ſed* : Adjutorium noſtrum in
" nomine Domini ; *ut oſtenderet , unde laqueus ſolveretur ; ut prophetaret , quòd venturus eſſet in hanc vitam , qui contereret laqueum fraude diaboli præparatum* . Et ideò ſequamus Chriſtum : illius , de deſerto ut ad Paradiſum redire poſſimus , veſtigia perſequamur .

II. *Ut*

S. Aug. Enar. in Pſ. 60.

II. *Ut tentaretur à diabolo* . In Chriſto tu tentabaris , quia *Chriſtus de te ſibi habebat carnem , de ſe tibi ſalutem ; de te ſibi mortem , de ſe tibi vitam ; de te ſibi contumelias , de ſe tibi honores : ergo de te ſibi tentationem, de ſe tibi victoriam . Si in illo nos tentati ſumus , in illo nos diabolum ſuperamus . Attendis , quia Chriſtus tentatus eſt , & non attendis , quia vicit ? Agnoſce te in illo tentatum , & te in illo agnoſce vincentem . Poterat à ſe diabolum prohibere , ſed ſi non tentaretur , tibi tentando vincendi magiſterium non præberet* . Ad Chriſtum clamemus : *Exaudi DEUS deprecationem meam, intende orationi meæ . A finibus terræ ad te clamavi : dum anxiaretur cor meum , in petra exaltaſti me* . Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt " eſſe ſine tentatione , quia provectus noſter per tentationem noſtram fit , nec " ſibi quiſque innoteſcit niſi tentatus ; nec poteſt coronari niſi vicerit ; nec " poteſt vincere niſi certaverit , nec poteſt certare niſi inimicum & tentatio- " nes habuerit . Clamat ergo Eccleſia ſuper petram ædificata , à finibus terræ : *In petra exaltaſti me* : Petra autem erat Chriſtus (1.Cor.10.) . *In illo ergo ædificati ſumus . Propterea petra illa in qua ædificati ſumus , prior percuſſa eſt ventis , flumine , pluvia , quando Chriſtus à diabolo tentabatur : Ecce in qua firmitate te voluit ſtabilire . Meritò non vacat vox noſtra , ſed exauditur ; in magna enim ſpe poſiti ſumus* : In petra exaltaſti me . Deduxiſti me , quia factus es ſpes mea . *Ille ſi noſtra ſpes factus non eſſet , non nos deduceret . Deducit tamquam Dux , & in ſe ducit tamquam via , & ad ſe ducit tamquam patria . Deducet ergo nos . Unde ? Quia factus eſt ſpes noſtra . Unde factus eſt ſpes noſtra ? Quia tentatus eſt , quia paſſus eſt , quia reſurrexit . In illo vides & laborem tuum , & mercedem tuam ; laborem in paſſione , mercedem in reſurrectione . Sic ergo factus eſt ſpes noſtra . Habemus enim duas vitas : unam in qua ſumus , alteram quam ſperamus . In qua ſumus , nota nobis eſt : Quam ſperamus , ignota nobis eſt . Tolera in qua es , & habebis quam nondum habes . Quomodo toleras ? Ut non vincaris à tentatore . Laboribus ſuis , tentationibus , paſſionibus , morte ſua demonſtravit tibi vitam Chriſtus , in qua es : Reſurrectione ſua demonſtravit tibi vitam , in qua eris . Nos enim non noveramus niſi naſci hominem , & mori ; reſurgere hominem & vivere in æternum , non noveramus : ſuſcepit quod noveras , & demonſtravit quod non noveras . Ideò factus eſt ſpes noſtra in tribulationibus , in tentationibus* . Deduxiſti me , quia factus es ſpes mea , turris fortitudinis à facie inimici . *Non me deſerit ipſe , qui me exaltavit ſuper petram , ut deducat me uſque ad ſe ; quia etſi laboro , diabolo per tot loca , & tempora , & occaſiones inſidiante adversùs me , hic eſt turris fortitudinis ; quò cum confugero, non ſolùm vitabo tela inimici , ſed etiam in illum quæ voluero , ſecurus ipſe jaculabor . Ipſe enim Chriſtus eſt turris . Caves ne feriaris à diabolo ? Fuge ad turrem : Numquam te ad illam turrem diabolica jacula ſecutura ſunt , ibi ſtabis munitus & fixus . Quomodo autem fugies ad turrem ? Ante te eſt turris, recordare Chriſtum , & intra in turrem . Quicquid pateris , cogita , quia prior paſſus eſt , & cogita quo fine paſſus eſt , ut moreretur & reſurgeret . Talem & tu finem ſpera , qualis in illo præceſſit , & intraſti in turrem non conſentiendo inimico . Si enim conſenſeris inimico , tunc ad te pervenit oppugnantis jaculum . Tu potiùs in illum jaculare tela , quibus feriatur , quibus vincatur . Quæ ſunt iſta tela ? Verba Dei , fides tua , ſpes ipſa tua , opera bona* .

S.Leo.ſer. 42. de Quadr. 3.

Nemo ſe fallat , dilectiſſimi ; nemo ſe decipiat , neque ita quiſquam de " cordis ſui puritate confidat , ut putet ſe nullis tentationum periculis ſubjacere ; *cùm pervigil ille Tentator eos acrioribus pulſet inſidiis , quos maxi-*

mè

nè viderit abſtinere à peccatis . Nam à quo dolos ſuos continent , qui ipſum quoque Dominum Majeſtatis auſus eſt calliditatis ſuæ fraude tentare ? Viderat ſuperbiam ſuam baptizati Domini Jeſu humilitate calcatam ; intellexerat quadraginta dierum jejunio omnem cupiditatem carnis excluſam , & tamen non deſperavit de artibus ſuæ malitiæ ſpiritalis improbitas : tantumque ſibi de naturæ noſtræ mutabilitate promiſit , ut quem verum experiebatur hominem , præſumeret poſſe fieri peccatorem . Si ergo ab ipſo Domino , & Salvatore noſtro, deceptionum ſuarum diabolus non revocavit inſidias ; quantò magis fragilitatem noſtram impugnare præſumit , quos exinde vehementiore odio , & invidia ſæviore perſequitur , ex quo ei in Baptiſmo renunciavimus ; & ab illa , cui dominabatur origine , in novam creaturam divina regeneratione tranſivimus ?

Ne mireris igitur , Chriſtiane , ſi poſt baptiſma gravioribus tentationibus urgearis ; ſi , poſtquam te Deo devoviſti , tibi magis inſidietur , teque vehementiùs aggrediatur Satanas : Idcircò enim accepiſti arma , non ut degas in otio , ſed ut pugnes . Proptereà Deus in tentationes irruere permittit :
S. Jo. Chryſ. Hom. 13. in Matth. Primò quidem , *Ut diſcas , quoniam Chriſti Baptiſma multò te fecerit fortiorem* . Deinde , *Ut in egregia illa animi mediocritate permaneas , neque donorum in magnitudine evehàris , dum te ſcilicet tentationes cohibent & refrænant* . Ad hæc verò , *Ut malignus ille dæmon , cùm de tua à ſe diſceſſione dubitat , ex ipſa tribulationum tolerantia diſcat , quòd perfectà ab illo abrenunciatione diſceſſeris* . Quartò , *Ut fortior , & ipſo prorsùs ferro valentior, tentationum exercitatione reddaris* . Quintò , *Ut capias grande documentum theſaurorum tibi à Domino creditorum ; neque enim adversùs te diabolus irrueret , niſi in majore te poſitum honore conſpiceret* , Hinc enim adversùs Adam inſurrexit ab initio , quia multa illum dignitate vidit conſpicuum . Proterea & contra ſanctum Job nequitiæ ſuæ arma commovit , quia videbat eum ab omnium Deo miris laudibus coronatum .

S. Jo. Chr. ib. Matth. 6. A ſancto Spiritu ductus in deſertum Chriſtus eſt , ut tentaretur à diabolo , ut diſcamus , quòd non ſponté nos ipſos in tentationes oporteat inſilire ; ſed ſi fuerimus impugnati , viriliter repugnare . Unde Dominus ait : *Orate , ne intretis in tentationem* .

Tentationibus reſiſtamus , cùm illis , Deo permittente , pulſamur : reſiſtamus , inquam , adverſario noſtro , qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret , reſiſtamus *fortes in fide* : ſed ne in tentationem intremus , ne peccandi occaſionibus ſponté nos implicemus . Armis Chriſti utamur ad diabolum vincendum , ſcuto fidei , armis juſtitiæ , verbo Dei , Scripturiſque divinis , jejunio , humilitate , vigilantia . Quantò ſtudioſiores pro noſtra ſalute fuerimus , tantò vehementiùs ab adverſariis impetemur .
S. Leo ſer. 38. de Quadr. 1. *Sed fortior eſt , qui in nobis eſt , quàm qui adversùm nos eſt ; & per ipſum validi ſumus , in cujus virtute confidimus : Quia ob hoc Dominus ſe tentari à tentatore permiſit , ut cujus munimur auxilio , ejuſdem erudiremur exemplo . Vicit enim adverſarium teſtimoniis legis , non poteſtate virtutis : ut hoc ipſo & hominem plus honoraret , & adverſarium plus puniret , cùm hoſtis generis humani non quaſi à Deo jam , ſed quaſi ab homine vinceretur . Pugnavit ergo ille tunc , ut & nos poſtea pugnaremus : vicit ille , ut & nos ſimiliter vinceremus . Nulla ſunt ſine tentationum experimentis opera virtutis , nulla ſine probationibus fides , nullum ſine hoſte certamen , nulla ſine congreſſione victoria . Vita hæc noſtra in medio inſidiarum , in medio præliorum eſt . Si nolumus decipi , vigilandum eſt ; ſi volumus ſuperare , pugnandum eſt .*

III. *Cùm jejunaſſet quadraginta diebus , & quadraginta noctibus , poſtea „ eſuriit* , Exemplo ſuo Chriſtus docuit jejunandum eſſe , quando acriore lu-

cta-

ſtamine cum tentatore confligimus . Ob hoc enim qui ſicut homo dignatus "
eſt naſci , non reſpuit ſicut homo tentari , ut Chriſtianus magiſterio ejus "
inſtructus , non poſſit à tentatore ſuperari . *Ergo quando ſimile prælium* S.Aug. ſ. 210.
tentationis inſertur , homini jejunandum eſt : ut & corpus impleat de caſtiga- in Quadr. 6.
tione militiam , & animus impetret de humiliatione victoriam . Diſce diabo-
lum vincere . Agit te Spiritus , ſequere Spiritum . *Non te revocet carnis* S.Ambr. l. 4.
illecebra . Spiritu plenus diſce contemnere voluptates . Jejuna , ſi vis vincere . in Luc. n. 24.
*Conſequens eſt , ut per hominem diabolus te putet eſſe tentandum : Chriſtus quaſi
fortior facie ad faciem tentatur , tu per hominem . Et illud diaboli verbum
eſt , cùm dixit homo : Fortis es , manduca & bibe , & ſimilis mane . Noli
te tibi credere , non erubeſcas egere præſidiis , quibus non egebat Chriſtus , &
tamen ea non negligebat , ut te doceret , dicens* : Cavete , ne gravetur cor Luc. 21. 34.
veſtrum in vino & crapula . *Non erubuit Paulus , qui ait* : Sic certo , non "
ut aera cædens . *Aera quidem non cædebat Apoſtolus , ſed Poteſtates aeris* "
verberabat . Sed caſtigo , *inquit* , corpus meum , & ſervituti redigo ; ne "
fortè cùm aliis prædicaverim , ipſe reprobus inveniar . "

Deliquerat Iſrael apud Maſpha in aquatione congregatus à Samuele ; ſed 1. Regum 7.
ita ſtatim delictum jejunio diluit , ut periculum prælii ſimul fugerit . Cùm "
maximè Samuel offerebat holocauſtum , in nullo magis procuratam audimus "
Dei clementiam , quàm abſtinentia populi . *Ceciderunt paſtos impaſti , ar-* Tert. l. de jejun.
*matos inermes . Hæ erunt vires jejunantium Deo . Cælum pro ejuſmodi militat .
Habes formam præſidii etiam ſpiritalibus bellis neceſſariam .... Ipſe mox Do-
minus Baptiſmi ſuum , & in ſuo omnium , jejuniis dedicavit , habens efficere
panes ex lapidibus , etiam Jordanem vino forte eſſe manare , ſi ita vorator &
potator fuiſſet . Imò novum hominem in veteris ſugillationem virtute faſtidien-
di cibi initiabat , ut eum diabolo rurſus per eſcam tentare quærenti , fortio-
rem fame tota oſtentaret . Præſtituit exinde jejuniis legem ſine triſtitia tranſi-
gendis . Cur enim triſte , quod ſalutare ? Docuit etiam adverſus diriora dæ-
monia jejuniis præliandum . Quid enim mirum , ſi eadem operatione ſpiritus
iniquus educitur , quà Sanctus inducitur ?* Jejunium à Chriſto ſanctificatum ,
& nos ſanctificemus , diabolo per carnem noſtram adversùs nos pugnanti ,
per ejuſdem carnis mortificationem , reſiſtamus .

IV. *Et accedens Tentator dixit ei : Si Filius Dei es , dic , ut lapides iſti
panes fiant* . Voluptas omnis , quæ à dæmone , aut ejus organis offertur ,
ſive à mundo & carne cum dæmone fœderatis , homini Chriſtiano ſuſpecta
eſſe debet , quamvis innoxia ſecundùm ſe videatur , qualis erat corporis
refectio & panis eſus , de quo Chriſtus poſt dierum quadraginta jejunium
tentatus eſt . *Eſuriit , & non obedivit imperanti , nos erudiens , ne unquam* S.Joa. Chr. h.
diabolo credamus . Quia enim primus homo hinc offendit Deum , legemque tranſ- 13. in Matth.
*greſſus eſt , ex abundanti te docet , quòd etſi non tibi prævaricationem præci-
piat , nec ſic quoque eſſe credendum . Et quid dico prævaricationem ? Etiamſi
aliquid utile dæmones loquantur , nec ſic quidem illos debes audire . Sic enim
etiam illos loqui vetuit , qui eum Dei Filium prædicabant* . Simul etiam do-
cuit Chriſtus , ut ſive famem , ſive quodvis aliud malum patiamur , nun-
quam tamen Dominum relinquamus ; neque etiam miracula poſtulemus , ut
corporis noſtri neceſſitatibus ſubveniatur , vel ut liberemur ab iis , quibus
affligimur privatim incommodis , quorum perpeſſio ſæpè nobis ſalutaris eſt ,
ſed totum divinæ voluntati , & providentiæ committamus .

V. *Non in ſolo pane vivit homo , ſed in omni verbo , quod procedit de ore* Scriptura,
Dei . Illud quippè *Vitæ æternæ verbum* eſt , *verbum ſalutis , alimonia æter-* S.Hilar.
nitatis . Si quis ergo non veſcitur verbo Dei , iſte non vivit . S.Hieron.

VI. *Tunc*

VI. *Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum Templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorſum.* Spirituales etiam homines jactantiæ vitium è ſupernis ad infima præcipites agit,
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 26. eum in ſeipſis, non in Dnmino gloriantur. *Cognovit ſatanas aliquem attentum religioni, virtutibus clarum, ſignis & operibus præpotentem; jactantiæ tendit laqueum, ut hujuſmodi virum inflet tumore; quo pietati ſe non credat, ſed credat jactantiæ: nec Deo deputet, ſed ſibi arroget. Ideòque Apoſtoli non in ſuo, ſed in Chriſti nomine dæmoniis imperabant; ne arrogare ſibi aliquid*
Act. 3. 6. *viderentur.* Sic Petrus paralyticum curat, dicens: *In nomine Jeſu Nazare-*
2. Cor. 12. 3. 4. & 5. *ni ſurge & ambula.* Diſce etiam à Paulo jactantiam fugere: *Scio*, inquit, *hominem, ſive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit, quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Pro hujuſmodi gloriabor, pro me autem non gloriabor, niſi in infirmitatibus meis.* Ergo & hic diabolus quoniam fortem ſenſit, jactantiam prætendit, quæ etiam fortes decipit. Vanæ etiam curioſitatis, ſuperſtitionis, ac tentationis Dei cavenda peccata, quibus diabolus homines ſæpè impellit in ruinam. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, &*
S. Joa. 2. 16. *concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.* Hæc tria diaboli tela, quibus Adamum expugnaverat, Chriſtus in deſerto contudit; confregit capita draconis, potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum. Falſas de Scripturis diaboli ſagittas veris Scripturarum frangit clypeis, inquit S. Hieronymus: *Scriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.*

VII. *Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valdè, & oſtendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum.* Veteris Adami ſuperbiam, & ambitionem, tertiæ hujus tentationis perpeſſione novus Adam curavit.
S. Hieron. in c. 4. Matth. Gloriam mundi, quæ cum mundo præteritura eſt, in monte & in ſupercilio diabolus demonſtrat: Dominus autem ad humilia deſcendit & campe-
» ſtria, ut diabolum humilitate ſuperaret. Regna mundi & gloriam eorum
» ſemper oſtendit iis quos tentat, non caducitatem, non vanitatem, non ſo-
» licitudines & amaritudines. Fugiamus omnia, quæ Chriſtus contempſit.
» *Fugiamus omnia quæ diabolicæ ſubjacent poteſtati; ne tamquam malus tyran-*
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 30. & 34. *nus in eos, quos intra ſuum Regnum invenerit, acceptæ ſævitia poteſtatis utatur .... Si Dominus Jeſus propria non deſideravit, tu aliena cur quæras? Si Creator omnium ſæculi gloriam, ſubeundæ paupertatis virtute contempſit: cur tu faſtidias quod natus es, appetas quod indebitum eſt? Cur ea quæ ad uſum tibi diuturna eſſe non poſſunt, ad ſupplicium diuturna depoſcas? Cave inſidias, cave fraudes. Et hoc ipſo quòd ob ſubruendum hominem totum verſuta diabolus Mundum fraude concutiat, totius ſæculi pugnet illecebris, ejus tibi blanditia plus cavenda eſt. Non Hevam cibus inflexerat, non mandatorum oblivio deſtituerat: ſed promiſſi honoris ambitio illecebroſa decepit. Quæ ſi ſolum Dominum adorare voluiſſet, indebita non quæſiſſet. Et ideò remedium datur, quo telum ambitionis obtundas, ut ſoli Domino ſerviamus: caret enim ambitione religioſa devotio.* Non quicumque dicit Deo, Te adoro Domine, is verè Deum adorat; ſed qui ipſum ſuper omnia diligit ex toto corde, ex tota anima, & totis viribus; qui nihil ipſi præponit, nihil diligit niſi propter ipſum; nihil quod ab eo abducat, nihil quod ad ipſum non ducat; nihil agit niſi ad ejus gloriam; ejuſque voluntati, ac in omnibus ſubditus eſt; ejus mandatis accuratè, fideliter, ac ferventer obſequitur. Hoc eſt *Deum in ſpiritu, & veritate adorare.* Urgente tentatione, diabolo reſpondemus, quod olim tyranno ſanctus Epiſcopus & Martyr Polycarpus:

Tot

Tot annos Chriſto miniſtravi, nec ulla me unquam affecit injuria. Et quo-
modo poſſum impiè loqui adverſùs Regem meum, Auctoremque ſalutis meæ? . . . Euſeb. l. 4.
Chriſtianus ſum . . . Neque nobis à melioribus ad deteriora mutabilis mens eſt. Hiſt. Ecc. c. 15
Pulchrum quidem atque honeſtum ducimus, à vitiis ad virtutem tranſcurrere.
Reſiſtamus diabolo, & fugiet à nobis. Cui ſemel in baptiſmo abrenuncia-
vimus, huic perpetuò averſemur; non ſermonibus tantùm, ſed & operi-
bus; non cogitationibus ſolùm, ſed & actibus: nihilque ex his, quæ illi
ſolent placere, faciamus. Sic enim omnia, quæ Deo placitura ſunt, fa-
ciemus. Nam ille quidem multa ſæpiſſimè pollicetur, non ut det, ſed ut S. Joa. Chryſ.
accipiat: promittit plurima de rapinis, ut auferat Regnum atque juſti- h. 13. in Matt. «
tiam; & quaſi quoſdam laqueos tendens, theſauros pollicetur in terra, «
ut etiam nos & iſtis theſauris, & cœleſtibus ſpoliet. Unum, nos in hoc «
ſeculo ditari, ne divites ſimus in futuro. Et ſi non potuerit per divitias «
ab illa nos excludere beatitudine præmiorum, alia ad nos via, id eſt, «
paupertatis, accedit: quod ſanctum quoque Job impugnando faciebat. «
Periculoſior diaboli tentatio eſt, cùm nobis per organa ſua blanditur.
Blandiri enim ut noceat, diaboli eſt: corripere verò ut proſit, Dei. Quem Prov. 9.
enim diligit Dominus, corripit. Quando ergo proſperitate fruimur, & in S. Joa. Chr. h.
peccato vivimus, tunc magis nobis eſt, ac magis dolendum. Nam ſemper
quidem nos oportet metuere peccantes, maximè autem cùm nihil triſte perpe-
timur. Quando enim per partes ab unoquoque noſtrum Deus pœnas exigit, le-
viorem nobis ipſam animadverſionem facit. Quando verò patientiùs noſtra vi-
detur diſſimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnam re-
ſervat. Cùm enim juſtis non deſit tribulatio, quantò magis expectanda eſt
peccatoribus?

VIII. *Ambulans Jeſus juxta Mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem,*
qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare,
(erant enim piſcatores:) Et ait illis: Venite poſt me, faciam vos fieri pi-
ſcatores hominum. Dominus, ut pro ſalute noſtra potentium amicitias con- S. Aug. ſ. 87.
temnamus, noluit priùs eligere Senatores, ſed piſcatores. *Magna Artifi-* alias 59. de
cis miſericordia! Sciebat enim, quia ſi eligeret Senatorem, diceret Senator, Verbis Do. c.
Dignitas mea electa eſt. Si priùs eligeret divitem, diceret dives, Opulentia 10.
mea electa eſt. Si priùs eligeret Imperatorem, diceret Imperator, Poteſtas
mea electa eſt. Si priùs eligeret Oratorem, diceret Orator, Eloquentia mea
electa eſt. Si eligeret Philoſophum, diceret Philoſophus, Sapientia mea electa eſt.
Interim, inquit, differantur ſuperbi iſti, multùm tument. Diſtat inter ma-
gnitudinem & tumorem: Utrumque grande eſt, ſed non utrumque ſanum eſt.
Differantur ergo, inquit, iſti ſuperbi, aliqua ſoliditate ſanandi ſunt. Da mihi
priùs iſtum peccatorem. Veni tu pauper, ſequere me. Non eſt quod in
te expaveſcatur, ſed multum eſt quod in te impleatur. Tam largo fonti vas
inane admovendum eſt. Dimiſit retia piſcator, accepit gratiam piſcator, & fa-
ctus eſt divinus Orator. Ecce quid fecit Dominus, de quo dicit Apoſtolus:
Infirma Mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ignobilia Mundi ele-
git Deus, & ea quæ non ſunt, tamquam quæ ſint, ut ea quæ ſunt, eva- 1. Cor. 1. 27.
cuentur. *Denique leguntur modò verba Piſcatorum, & ſubduntur colla Ora-* & 28.
torum . . . Concluſit Apoſtolus, Ut non glorietur coram Deo omnis caro. «
Videte, quemadmodum nobis abſtulit gloriam, ut daret gloriam; abſtulit no- S. Aug. Enar-
ſtram, ut daret ſuam; abſtulit inanem, ut daret plenam; abſtulit nutan- rat. in Pſ. 65.
tem, ut daret ſolidam. Quanto ergo gloria noſtra fortior & firmior, quia
in Deo eſt! Non ergo in te debes gloriari; prohibuit Veritas: ſed quod ait
Apoſtolus, hoc præcepit Veritas: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

Hebr. 5. 4. Ex Apoſtolorum vocatione diſcamus, 1. *Neminem debere ſibi ſumere honorem, ſed qui vocatur à Deo tamquam Aaron*. 2. Sine cunctatione parendum Chriſto interiùs vocanti, etiamſi nos aliquid neceſſarium urgere videatur. Propter quod & alium quemdam accedentem ad ſe, & rogantem, ut ad ſepeliendum patrem rediret, ne id quidem facere permiſit, oſtendens, quòd Chriſtus cunctis ſit etiam neceſſitudinibus præferendus. 3. Vocationem ad Eccleſiaſticas dignitates ex nobilitate, divitiis, ingenio, cæteriſque donis naturæ, aut fortunæ (ut vocantur) bonis non eſſe judicandam; ſed ex donis Spiritus ſancti, ex Chriſti gratia dignos ſibi miniſtros præparantis, ex diuturna & conſtanti virtutis exercitatione; quamvis & ingenii dotes, & doctrina, & prudentia ad Eccleſiam regendam, & ad ſacra Miniſteria obeunda requirantur. Huic vocationi minimè obeſt inopia, cùm pauperes piſcatores Chriſtus elegerit, ut Eccleſiæ ſuæ fundamenta eſſent, primi Evangelii ſui Prædicatores, Principes ſuper omnem terram. Eorum inopiam Evangeliſta diligenter expreſſit, cum narrat, Chriſtum illos inveniſſe *reficientes retia ſua*. Tanta erat egeſtatis magnitudo, ut vetera re-
S. Joa. Ch. Ho. 13. farciverint, quia emere nova non poterant. *Nec ſanè parva hæc ſunt documenta virtutis, facilè omnem tolerare pauperiem, de juſtis laboribus vivere, mutuo ſibi charitate connecti, ſecum habere inopem pâtrem, atque in ejus obſequio laborare*. Tales erant Petrus, & Joannes, qui à Chriſto vocati, *Relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum*, ut eorum exemplo di-
S. Bern. ep. 104 ſceremus. 4. Quòd *Etſi impium eſt contemnere patrem & matrem, contemnere tamen propter Chriſtum, piiſſimum eſt*. *Nam qui dixit: Honora patrem & matrem, ipſe etiam dixit: Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus*. Hinc S. Hieronymus ad Heliodorum ſcribens: *Quid fa-*
S. Hier. *cis*, inquit, *in domo paterna delicate miles? . . . Licèt parvulus ex collo pendeat nepos; licèt ſparſo crine & ſciſſis veſtibus, ubera quibus te nutrierat Mater oſtendat; licèt in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem: ſiccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem*. 5. In primorum Diſcipulorum vocatione charitatem à
S. Iſid. Peluſiota, ep. 10. Chriſto commendatam agnoſcamus: *Nihil apud Deum tanto in pretio eſt, quàm Charitas, ob quam & homo factus eſt, & ad mortem uſque obediens. Eaque de cauſa Diſcipuli quoque illi, qui primi ab eo vocati ſunt, duo fratres extiterunt. Ex quo ſtatim per ipſa initia ſapientiſſimus Salvator indica-*
S. Ambr. l. de Virginitate, c. 20. *vit, ſe Diſcipulos omnes ſuos fraterno amore copulari velle. Quæ cum ita ſint, nihil charitati anteponendum ducamus . . . Secuti ſunt eum. Piſcator iſte, dum in Mari lucrum ſuum quærit, vitam invenit omnium. Lembum deſeruit, Deum reperit: ſcalmum reliquit, Verbum invenit: lina laxavit, fidem vinxit: plicavit retia, homines elevavit: mare ſprevit, cœlum acquiſivit*.

IX. *Et obtulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus, & tormen-*
S. Joa. Chr. H. 14. in Matth. *tis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos*. Sequamur & nos Chriſtum, variis ſiquidem languoribus
„ afficimur animarum, quibus principaliter vult mederi: Propterea enim
„ etiam illas ægritudines ſanat, ut iſtas de noſtris animabus expellat. Ac-
„ cedamus ergo ad eum, nec ab illo quicquam de præſentis vitæ proſperi-
„ tatibus expetamus, ſed indulgentiam peccatorum precemur: Nam etiam
„ nunc dabit ille, ſi non negligamus poſtulare. Tunc in Syriam ſolummodò
„ fama ejus exierat, nunc verò totum terrarum orbem pervaſit. Et illi
„ quidem cùm audiſſent eum dæmonia fugaſſe, undique confluebant: Tu ve-
„ rò cum longè plura, longeque majora virtutis ejus experimenta jam ce-
peris,

Digitized by Google

petis, nequaquam tamen exurgis & curris. Illi patriam reliquerunt, & “
amicos, & cognatos: Tu verò ne domo quidem abſcedis, ut acce las, “
& multò majora conſequaris, quàm relinquis. Imò ne iſtud quidem à te “
poſcimus, ſed conſuetudinem ſolummodò malignam relinque, & domi tuæ “
cum tuis manendo, poteris facilè ſalvari. Nunc verò ſi aliquam in cor- “
pore patiamur infirmitatem, nihil non agimus, ut ægritudine liberemur: “
Anima verò noſtra tam male ſe habente, diſſimulamus, ſemper differimus. “
Propterea ne corporeis quidem languoribus liberamur, quoniam quæ ma- “
ximè neceſſaria ſunt, ſuperflua ducimus; quæ verò penè diſſimulanda, hæc “
omninò neceſſaria judicamus; & fontem ipſum malorum incuratum relin- “
quentes, rivulos purgare conamur. Quòd autem eorum qui ſunt in cor- “
pore morborum, maligna ſæpè anima cauſa ſit, & triginta octo annorum “
paralyticus, & ille qui per tectum legitur fuiſſe demiſſus, multaque alia “
demonſtrant exempla. Exſiccemus igitur fontem malorum, & cuncta con- “
tinuò languorum fluenta ſiccabuntur. Pro ſpiritualium igitur curatione morborum Chriſto ſupplicemus, qui tantò graviores ſunt, & majori commiſeratione digni, quantò inſenſibilior eſt Anima, quæ peccat. *Eſt igitur primum bonum nihil omninò peccare: ſecundum verò, poſt peccatum ſentire quod commiſeris, atque lugere. Si verò ne iſtud quidem habemus, quemadmodum precabimur DEUM, & peccatorum remiſſionem petemus, de quibus nihil omninò curamus? Cùm enim ipſe qui deliquit, ne hoc ipſum quidem, quod peccavit ſtudeat agnoſcere: pro quibus DEUM delictis orabit, quæ adhuc commiſiſſe ſe neſcit?*

CAPUT QUINTUM.

Senſus Litteralis.

I. V*Idens autem Jeſus turbas, aſcendit in montem.* Locum ſcilicet convenientem ſeceſſui, & orationi, ſublimis ac cœleſtis Doctrinæ prædicationi, Legis novæ promulgationi, quam in monte Chriſtus tradere voluit, ſicut Lex vetus in monte fuerat promulgata; ut talis videretur, qualem ſe ipſe per Prophetam deſcripſit: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Qui mons ille fuerit, incertum. Non mons Oliveti, qui in Galilæa non erat; ſed vel Thabor, vel alius mons excelſus. Ut ut eſt, Chriſtus primùm aſcendit in montem, ubi in oratione pernoctavit; deinde illuceſcente die vocavit ad ſe Diſcipulos ſuos, & elegit ex ipſis duodecim, quos & Apoſtolos nominavit, & deſtinavit ad prædicationem Evangelii, & fundationem Eccleſiæ ubique terrarum. Tum deſcendit cum Diſcipulis è montis cacumine in campeſtrem locum, id eſt, in ejuſdem montis locum inferiorem, magis æquabilem, & turbarum capacem, & ibi ſtetit, dum ægrotos & energumenos curaret: poſtea verò ſedens Doctoris in morem, concionem habuit, quæ *Sermo Domini in monte* vulgò vocatur, qui, quantum ad mores optimos pertinet, complectitur perfectum vitæ Chriſtianæ modum.

Pſ. 2. 6.

S. Hier.

Luc. 6. v. 12. & ſeq. uſque ad 17.

S. Aug. l. 2. de conſenſu Ev. c. 19. n. 47.

Et aperiens os ſuum, docebat eos, dicens. Phraſis eſt Hebræis frequens, *os aperire*, pro, *incipere loqui*, præſertim poſt longum ſilentium, & cùm agitur de re aliqua ſingularis momenti. Exempla habentur *Pſal.* 88. 2. *Proverb.* 8. 6. *Matth.* 13. 35. Secundò, hac phraſi emphatica notatur modus,

quo Chriſtus docuit , id factum ſcilicet cum vehementia quadam ſingulari, cum ardore , ac contentione , tum animi , tum vocis , ob turbam adſtantem . Loca parallela habentur *Judic.* 11. 35. *Job.* 33. 2. Hac etiam phraſi deſignatur gravitas , & libertas loquentis . Exempla habentur *Proverb.* 31. 8. 9. *Ezech.* 29. 21. & 33. 22. *Act.* 8. 35. & 10. 34. & ad *Epheſ.* 6. 19. S. Aug. l. 1. de ſer. Dom. in mont. c. 1. n. 4. S. Auguſtinus conjicit , iſta phraſi deſignari prolixitatem ſermonis , quem hic inſtituit Chriſtus Dominus : Vel dictum eſſe , *Aperuit os ſuum* , quòd ipſe in lege veteri aperire ſoleret ora Prophetarum : *Multifariam enim olim Deus loquens patribus in Prophetis , noviſſimè locutus eſt nobis in Filio.*

II. *Beati pauperes ſpiritu : quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum .* A ſummo hominis bono , & vera beatitudine , Moralem ſuam inſtitutionem Chriſtus orditur , & quæ ad ipſius conſecutionem media conducant , oſtendit . Contraria autem docet judicio Philoſophorum , & vulgi , qui beatitudinem à præſenti ſtatu æſtimant , in eoque poſitam cenſent , ut homo lætè & quietè vivat : ipſe verò beatos pronuntiat eos , qui vulgò miſeri vocantur , & judicantur . *Pauperes ſpiritu* , id eſt , animo & voluntate pauperes , qui quamvis facultatibus divites ſint , animum tamen non habent divitiis addictum , quæ tendentibus ad Regnum cœlorum impedimenta ſunt & onera . Plerumque enim divitiæ fomenta ſunt vitiorum , quod Ethnici ipſi Philoſophi agnoverunt , ut fusè probat doctiſſimus Præſul *Daniel Huetius* libro 3. *De concordia Rationis & Fidei* , c. 16. Unde Chriſtus difficile eſſe docet , ut dives ad Regnum cœlorum perveniat , Matth. 19. *Amen dico vobis , quia dives difficilè intrabit in Regnum cælorum . Facilius eſt camelum per foramen acus intrare , quam divitem intrare in Regnum cælorum.* Et Lucæ 6. 20. *Beati pauperes* : quod qua ratione ſit intelligendum , S. Matthæus explicat , addens hoc verbum , *Spiritu* . Cui beatitudini S. Lucas hanc maledictionem opponit , à Chriſto in eodem ſermone prolatam : *Væ vobis divitibus , quia habetis conſolationem veſtram* . Hinc S. Paulus 1. Corinth. 1. v. 26. *Videte vocationem veſtram , fratres , quia non multi potentes , non multi nobiles* . Et S. Jacobus Epiſt. c. 2. 5. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo , divites in fide , & hæredes Regni , quod repromiſit Deus diligentibus ſe ?* Pauperes igitur ſpiritu hic intelligendi , qui paupertatem ſuam æquo animo ferunt , nec de ea queruntur ; ſed forte ſua cenſuſque tenuitate contenti , à Deo expectant , quæ huic vitæ temporali ſuſtentandæ ſunt neceſſaria , nec divitias appetunt , aut iis per malas artes quærendis dant operam . Unde *Tobiæ* 4. 23. ſenior Tobias filio ſuo ait : *Noli timere fili mi : pauperem quidem vitam gerimus , ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum , & receſſerimus ab omni peccato , & fecerimus benè .* Pauperes etiam ſpiritu intelliguntur , qui etſi divites ſint ; *cupiditate* tamen & avaritia , quæ *radix eſt omnium malorum* , ſunt exempti , nec *ſperant*
I. ad Tim. 5. *in incerto divitiarum ſuarum , ſed in Deo vivo* ; ſatagantque magis *divites fieri in operibus bonis , facile tribuere , communicare , theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum , ut apprehendant veram vitam* . Secundò , pau-
S. Baſilius in Regulis Brevioribus , interrog. 205. peres ſpiritu ſunt , qui paupertatem voluntariam propter Chriſtum ſunt amplexi , ut *S. Baſilius* explicat . *Cùm Dominus dicat* , »Verba quæ locutus ſum vobis , ſpiritus & vita ſunt ; *aliàs verò* , Spiritus ſanctus docebit vos omnia , & ſuggeret vobis omnia , quæcumque dixero vobis , &c. *Hi ſunt mendici ſpiritu , qui non aliam ullam ob cauſam ad mendicitatem devenerunt,*
Luc. 18. *quàm ob doctrinam Domini qui dixit* : Vade , vende omnia quæ habes , &
S. Ambr. l. 5. in Luc. n. 53. da pauperibus . *Si verò quis oblatam ſibi quomodocumque mendicitatem ſuſceperit , ut Lazarus , neque hic à beatitudine illa excluditur* , Beati pauperes .
Non

Non omnes beati pauperes; paupertas enim media eſt: poſſunt & boni, & ma-
li eſſe pauperes. Niſi fortè ille intelligendus pauper beatus, quem Propheta Prov. 19. 2.
deſcripſit dicens; quia Melior pauper juſtus, quàm dives mendax. *Beatus*
pauper qui clamavit, & Dominus exandivit eum: pauper à crimine, pau-
per à vitiis, pauper in quo Mundi princeps nihil invenit: pauper illius æmu-
lus pauperis, qui cùm dives eſſet, propter nos pauper factus eſt. Unde plenè
Matthæus aperuit, dicens: Beati pauperes ſpiritu; pauper enim ſpiritu non S. Hil. c. 4. in
inflatur, non extollitur mente carnis ſuæ. Tertiò igitur, *pauperes ſpiritu*, Ev. S. Matth.
ad mentem Domini, intelliguntur humiles, ut ſancti etiam Hilarius, Joa. S. Joa. Chr. h.
Chryſoſt. Hieronymus, & Aug. explicant. Poſteriorum dumtaxat duorum 15. in Matth.
adſcribo verba. S. Hieronymi: *Beati pauperes, &c.* Hoc eſt quod alibi Pſ. 33.
legimus: *Et humiles ſpiritu ſalvabit*. Ne quis autem putaret, paupertà- S. Hier. in c. 5.
tem, quæ nonnunquam neceſſitate portatur, à Domino prædicari, ad- Matth.
junxit, *ſpiritu*, ut humilitatem intelligeres, non penuriam. *Beati pau-*
peres ſpiritu, qui propter Spiritum ſaxtum voluntate ſunt pauperes. Unde
ſuper hujuſcemodi pauperibus & Salvator per Iſaiam loquitur: Dominus nnxit Iſa. 61.
me, propter quod evangelizare pauperibus miſit me. S. Auguſtinus: *Rectè*,
inquit, *hic intelliguntur pauperes ſpiritu, humiles & timentes Deum, id eſt,* S. Aug. l. 1. de
non habentes inflantem ſpiritum. Nec aliundè omninò incipere oportuit beati- ſ. Dom. in
tudinem; ſiquidem perventura eſt ad ſummam ſapientiam. Initium autem ſa- mont. c. 4. n. 3.
pientiæ timor Domini: *quoniam & è contrario*, Initium omnis peccati ſu- Eccl. 21. 16.
perbia *inſcribitur. Superbi ergo appetant, & dilligant Regna terrarum: Bea-* Eccl. 10. 15.
ti autem pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum; id eſt, jus
ad illud habent ex Dei promiſſione & gratia. *Oſtendit* Chriſtus, *eis Re-*
gnum cælorum tribuendum, inquit S. Leo, *quos humilitas commendat ani-* S. Leo ſ. 95.
morum, magis quàm indigentia facultatum. Iſtius autem humilitatis bonum
faciliùs pauperes, quàm divites aſſequuntur.

III. *Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Mites ſunt, qui cedunt Rom. 12. 21.
improbitatibus, & *non reſiſtunt malo, ſed vincunt in bono malum*; qui non
rixantur, nec dimicant pro terrenis, & temporalibus rebus; non ſtatim
ad omnes injurias excandeſcunt, ſed facilè ignoſcunt, placidaque morum
ſuavitate omnium animos ſibi conciliant. *Ipſi poſſidebunt terram*: Non ter-
ram Judæ, nec terram iſtius Mundi: non terram maledictam, ſpinas &
tribulos afferentem, quam crudeliſſimus quiſque & bellator magis poſſidet;
ſed terram, de qua ſcriptum eſt: *Credo videre bona Domini in terra viven-* Pſ. 26. & 141.
tium. Et, Clamavi ad te Domine: Dixi, tu es ſpes mea, portio mea in
terra viventium. Significat enim quandam ſodalitatem, & ſtabilitatem hære-
ditatis perpetuæ, ubi anima per bonum affectum, tanquam loco ſuo requieſcit,
ſicut corpus ex terra: ipſa eſt requies, & vita ſanctorum. Mos eſt Scripturæ SS. Hier. &
ſacræ, pœnas, vel temporales, vel æternas deſcribere per ea, quæ ma- Aug. locis
ximè ingrata ſunt hominibus, & exoſa, per captivitatem, ſervitutem, laudatis.
tenebras, vermem rodentem, ſtridorem dentium, gehennam ignis, ignem
inextinguibilem, &c. Beneficia etiam ſpiritualia & æterna, per ea quæ
maximè grata ſunt & amabilia, per mutationem planctus illorum in gau-
dium, comeſtionem pinguium, & adipis terræ, potationem ex torrente
deliciarum Dei, centupli acceptionem, panis manducationem, & vini no-
vi potum in Regno cœlorum, accubitum cum Abraham, Iſaac, & Jacob, &c.
Sic gloria cœleſtis in Apocalypſi deſcribitur per arborem vitæ, per co-
ronam vitæ, per manna abſconditum, per ſeſſionem in throno Dei, &c.
Sic patria cœleſtis vocatur Jeruſalem nova, & deſcribitur velut tota obdu-
cta auro & conſtrata gemmis, ac lapidibus pretioſis: quæ omnia nobis
grata

Digitized by Google

grata ſunt, & apud nos in pretio. Sic *terræ* nomine hic intelligitur terra nova, per terram Chanaan, lacte & melle manantem, & Iſraelitis à Deo promiſſam, ac datam olim, adumbrata, de qua S. *Petrus* Epiſt. 2. c. 3. 13. *Novos verò cælos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus juſtitia habitat. Propter quod chariſſimi hæc expectantes, ſatagite immaculati, & inviolati ei inveniri in pace*. De qua Pſalm. 36. v. 11. *Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis*. Verſ. 22. *Benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt*. Verſ. 29. *Juſti autem hæreditabunt terram: & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam*. Verſ. 34. *Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus: & exaltabit te, ut hæreditate capias terram: cùm perierint peccatores, videbis*. Quæ de bonorum permanentium in futura vita poſſeſſione & deliciis æternis jam in hac vita per conſcientiæ puritatem prælibandis, *Theodoretus* explicat. Et S. *Auguſtinus* Sermone 1. in hunc Pſalmum: *Manſueti autem hæreditate*
S. Aug. Enar. in Pſ. 36. ſer. n. 1. *poſſidebunt terram. Terra eſt illa, de qua ſæpè locuti ſumus, Jeruſalem ſancta, quæ liberabitur de peregrinatione iſta, & in æternum vivet cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate poſſidebunt terram. Quæ erunt deliciæ ipſorum?* Et delectabuntur in multitudine pacis. *Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax, Deus tuus pax. Quicquid deſideras, pax tibi erit. Quia hic aurum quod eſt, non poteſt tibi eſſe argentum; quod vinum eſt, non poteſt tibi eſſe panis; quod tibi lux eſt, non poteſt eſſe potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne eſurias; bibes eum, ne ſitias; illuminaberis ab eo, ne ſis cæcus; fulcieris ab eo, ne deficias; poſſidebit te totum integrum totus integer. Anguſtias non ibi patieris cum eo, cum quo totum poſſides; totum habebis, totum & ille habebit; quia tu & ille unum eritis, quod unum totum & ille habebit qui vos poſſidet*. Terram
S. Leo ſ. 95. promiſſam mitibus, carnem ſanctorum Sanct. Leo interpretatur, quæ ob humilitatis meritum felici reſurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria veſtietur, in nullo jam ſpiritui futura contraria.

Hanc beatitudinem Græca Exemplaria ſecundam ponunt. IV. *Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur*. Epicureorum ſententiæ opponitur divinum illud Chriſti axioma: Beati, non qui voluptatibus indulgent, ſed qui lugent, non quicumque, & quamvis ob cauſam; ſed lugentes *ſpiritu*, vel propter Chriſtum, & juſtitiam, quod hic ſubintelligendum. Qui lugent propter peccata & ſua, & aliena; non ob rerum
S. Hilar. c. 4. in Matth. diſpendia terrenarum: quoniam *Sæculi triſtitia mortem operatur: quæ autem*
ſecundùm Deum triſtitia eſt, pænitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Lu-
S. Joa. Chryſ. h. 15. in Matth. ctus hic non mortuorum ponitur communi lege naturæ, ſed peccatis & vi-
S. Ambr. l. 5. in Luc. tiis mortuorum; (inquit Sanctus Hieronymus) Sic flevit & Samuel Saulem: quia pœnituerat Deum, quòd unxiſſet eum Regem ſuper Iſrael. Sic
2. Cor. 7. 10. & Paulus Apoſtolus flere, ac lugere ſe dicit eos, qui poſt fornicationem.
S. Hier. in c. 5. S. Matth. & immunditiam non egerunt pœnitentiam. Luctus hic gaudium internum, Spiritus ſancti fructum, adjunctum habet. Hæc beatitudo Chriſtianorum in
1. Reg. 15. 2. Cor. 12. terris peregrinantium, & ad patriam ſuſpirantium, quorum typus Iſraelitæ ſuper flumina Babylonis ſedentes & flentes, dum recordarentur Sion. His conſolationem æternam in cœlis Chriſtus Dominus pollicetur: *Qui enim*
Pſ. 125. hic *ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos*. In hac vita mortali ſemina bonorum operum mittuntur cum lacrymis ob captivitatem nondum plenè ſolutam, & converſam, ob peccata quibus & ipſi juſti obnoxii ſunt, ob miſerias ex peccato ſuperſtites, præſertimque concupiſcentiam contra legem mentis pugnantem: ſed in cœlis recipiet quiſque manipulos ſuos, id eſt, fructum ſeminis,

Digitized by Google

minia, coronam gaudiorum, & exultationis: Tunc *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*. Contrà verò impii, qui in hac vita peccata non lugent, ſed gaudent intemperanter gaudio ſeculari, æterno luctu plectentur. Unde Chriſtus Lucæ 6. 25. *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Apoc. 7. 17.

V. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.* Famis & ſitis nomine hic deſiderium ardens; juſtitiæ verò nomine, quæ generalis eſt virtus, in ſe virtutes omnes complexa, ſignificatur id omne, quod virtuti conſonum, & Deo gratum eſt. Beati igitur, non qui res terrenas deſiderant, ut divitias, honores, voluptates; ſed qui ſtudio vehementi viam ſalutis à Chriſto propoſitam, Dei gratiam, pietatem, & obedientiam divinis mandatis: adeò ut illo deſiderio accenſi, corporis eſuriem libenter perferant, potiùs quàm deficiant à via juſtitiæ & virtutis. Unde apud S. Luc. ſimpliciter habetur: *Beati, qui nunc eſuritis.* Hi certiſſimè ſaturabuntur, tum juſtitia, quam in hac vita inchoatam, in futura perfectam habebunt, tum omnis generis bonis. *Sitientibus & eſurientibus juſtitiam, beatitudinem tribuit: ſignificans extenſam in Dei doctrinam Sanctorum aviditatem bonis perfectæ in cælo ſatietatis expleri.* Juſtitiæ nomine *Sanctus Joannes Chryſoſtomus* intelligit, aut in genere virtutem ipſam, aut ſpeciem illam juſtitiæ, quæ avaritiæ opponitur. Quia enim commendaturus erat miſericordiam, oſtendens, quomodo miſereri oporteat, opportunè beatos prædicat, qui juſtitiæ ſtudent. Non ſolum autem dixit: Beati qui juſtitiam ſervant: *ſed, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam*; ut non mediocriter, ſed cum vehementi cupiditate illam colamus, & operemur. Cupiditatem igitur quæ habendi amore flagrat, in meliora converti jubet, ſcilicet in amorem vehementem juſtitiæ, præmiumque proponit his verbis: *Quoniam ipſi ſaturabuntur.* Quia enim plurimos divites facere putatur avaritia, è contrario rem ſe habere docet, magiſque id præſtare juſtitiam: *Noli igitur juſtitiam exercens formidare paupertem, neque famem timere; cùm illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt: ut ex adverſo ille qui juſtitiam diligit, tutiſſimè bona omnia poſſidet.* Omnia Dei beneficia ſub imagine cibi, ac potus in Scriptura ſæpè deſcribuntur, ut Iſaiæ 65. 13. *Propter hoc dicit Dominus Deus: Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis: ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini.* Lucæ 1. 53. *Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.* Non nobis ſufficit velle juſtitiam (inquit Sanct. Hieron.) niſi juſtitiæ patiamur famem: *Ut ſub hoc exemplo nunquam nos ſatis juſtos, ſed ſemper eſurire juſtitiæ opera intelligamus.* Convenienter autem hæc beatitudo quarta ponitur: Poſtquam enim peccata deflevimus, conſequens eſt, ut eſurire incipiamus & ſitire juſtitiam; *Æger enim cùm in gravi morbo eſt, non eſurit, quia ægritudinis dolor famem excludit .... Qui eſurit, utique virium quærit augmentum. Quod autem majus virtutis incrementum, quàm norma juſtitiæ?* (inquit S. Ambroſius) Qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, amatores ſunt veri & inconcuſſi boni. Illic ergo cibo ſaturabuntur, de quo Dominus dicit: *Meus eſt cibus, ut faciam voluntatem Patris mei, quod eſt juſtitia.* Et illa aqua, de qua quiſquis biberit, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

S.Hilar.

S.Joa.Ch. h. 5. in Matth.

S.Hier. In c. 5. Matth.

S. Ambr. l. 5. in Luc. n. 54.

S.Aug. l. 1. de ſer. Dom. in monte.

Jo. 4. 34. & 18.

VI. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Stoici docebant, *Succurrere eſſe ſapientis, miſereri non eſſe*; & miſericordiam vocabant ægritudinem animi. At Chriſtus non opera tantum miſericordiæ præcepit, ſed & affectum ſuo exemplo commendat: Sæpè enim dicitur *miſericordia*

cordia motus, qua phraſi affectus, & quidem vehemens, exprimitur. Sic Apoſtolus 1. *Cor.* 12. 26. vult *Membra compati*: Chriſtiana ſcilicet diſciplina non excindit affectus, ſed moderatur. Beatos igitur Miſericordes Chriſtus pronunciat, qui propter Chriſtum proximorum malis, ſive animi, ſive corporis, indoleſcunt, eoſque, quoad poſſunt, ſublevant; qui & in erogandis eleemoſynis liberales ſunt, & in condonandis injuriis faciles. Hi miſericordiam à Deo conſequentur, ſecundùm illud Pſalmi 40. v. 1. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*. Cæterùm, ut ſcribit S. Jacobus, Epiſt. can. 2. 13. *Judicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam*. Ideò verò præmium à Domino promiſſum operibus bonis *miſericordia* & *gratia* in Scripturis divinis vocatur, quia ipſa ſanctorum merita ſunt Dei munera, quibus cùm vita æterna datur, quid aliud niſi *gratia pro gratia* redditur, ut loquitur Sanctus Auguſtinus? *Numerus ergo Sanctorum per Dei gratiam Dei Regno prædeſtinatus, donata ſibi uſque in finem perſeverantia, illuc integer perducetur, & illic integerrimus jam ſine fine beatiſſimus ſervabitur, adhærente ſibi miſericordia Salvatoris ſui, ſive cùm convertuntur, ſive cùm præliantur, ſive cùm coronantur. Nam & tunc eſſe illis Dei miſericordiam neceſſariam, ſancta Scriptura teſtatur, ubi ſanctus de Domino Deo ſuo dicit animæ ſuæ: Qui coronat te in miſeratione, & miſericordia. Dicit etiam Jacobus Apoſtolus: Judicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam.* Quibus verbis manifeſtatur, *in his in quibus inveniuntur bona opera miſericordiæ, judicium cum miſericordia fieri; ac per hoc etiam ipſam miſericordiam meritis bonorum operum reddi*. Hinc ſancta Machabæorum Mater uni ex filiis ſuis dicit: *Ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam*.

S. Aug. l. de Correptione, & Gratia, c. 13.

Pſ. 102. 4.

Jacob. 2. 13.

2. Mach. 7. 29.

VII. *Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt*. Beatos hic prædicat Chriſtus, quorum mores integri ſunt, animuſque à pravis intentionibus, deſideriis, & cogitationibus purgatus; qui non ſolùm mala facta, ſed & malas concupiſcentias vincunt; omne quod Deo diſplicet, peroſi; ſimpliciſſimam puritatem amantes colenteſque; qui non ſunt corde duplici. Puritas igitur cordis immunditiam omnem carnis, & ſpiritus, omnemque hypocryſim excludit. His verò qui mundi ſunt corde, viſio Dei ſicuti eſt, æterna vita, & Regnum cœlorum promittitur, in quod *nihil coinquinatum* intrabit. Unde & 1. Joannis 3. *Scimus, quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.* Eò ſpectat & illud Pſalmi 23. 3. *Quis aſcendet in Montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde*. Breviter S. Hieronymus hanc ſententiam exponit: *Mundi corde, quos non arguit conſcientia ulla peccati. Mundus mundo corde conſpicitur: Templum Dei non poteſt eſſe pollutum*. Meritò hæc beatitudo cordis promittitur puritati, inquit S. Leo: *Splendorem enimverò luminis ſordens acies videre non poterit: & quod erit jucunditas mentibus nitidis, hoc erit pœna maculoſis. Declinentur igitur terrenarum caligines vanitatum, & ab omni ſqualore iniquitatis oculi tergantur interiores, ut ſerenus intuitus tantùm Dei viſione paſcatur*.

S. Leo ſ. 95. ſive Hom. de gradibus Aſcenſ. ad beatitudinem

VIII. *Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur*. Pacifici, *qui primùm in corde ſuo, deinde & inter fratres diſſidentes pacem faciunt. Quid enim prodeſt alios per te pacari, cùm in animo tuo ſint bella vitiorum?* (inquit Sanctus Hieronymus.) *In pace perfectio eſt* (inquit Sanctus Auguſtinus) *ubi nihil repugnat; & ideò filii Dei pacifici, quoniam nihil reſiſtit Deo, & utique filii ſimilitudinem patris habere debent. Pacifici autem in ſemetipſis ſunt,*

S. Hieron.

S. Aug. l. 1. de S. Dom. in monte, c. 2. n. 6.

qui

qui omnes animi ſui motus componentes, & ſubjicientes rationi, id eſt, menti & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, fiunt Regnum Dei: in quo ita ſunt ordinata omnia, ut id quod eſt in homine præcipuum, & excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtiiſque communia; atque idipſum quod excellit in homine, id eſt, mens & ratio, ſubjiciatur priori, quod eſt ipſa veritas unigenitus Filius Dei: Neque enim imperare inferioribus poteſt, niſi ſuperiori ſe ipſe ſubjiciat. Et hæc eſt pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis; hæc vita conſummati perfectique Sapientis. De hujuſmodi Regno pacatiſſimo, & ordinatiſſimo miſſus eſt foras princeps hujus ſæculi, qui perverſis inordinatiſque dominatur.

IX. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum.* Superiores ad beatitudinem gradus in actione poſiti ſunt, hic ultimus in paſſione. Beati qui vexantur, aut exagitantur ab hominibus, juſtitiæ ſeu virtutis cauſa, & quidvis patiuntur potiùs, quàm à juſtitiæ, ac virtutis tramite deficiant. Hos igitur, qui perſecutionem
propter ſua peccata patiuntur, hæc beatitudo non ſpectat: *Non enim* S. Aug. Epiſt.
Martyrem facit pœna, ſed cauſa. Hæc perfectæ conſummatæque virtutis 204. alias 61.
Chriſtianum demonſtrat, qui dicat cum Apoſtolo: *Quis nos ſeparabit à cha-* Idem l. 1. de
ritate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an peri- ſer. Dom. in
culum? an perſecutio? an gladius? ſicut ſcriptum eſt: Quia propter te mor- mont. c. 3.
tificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis. Illi ergo dumtaxat, Rom. 8. 35.
qui in Eccleſiæ unitate perſecutionem à malis patiuntur, beati dici poſſunt:
Ubi enim ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia; quia juſtus ex fide vivit. S. Aug. ib. c. 5.
Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant; quia ſimiliter ubi Hab. c. 2. 4.
charitas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia: Dilectio enim proximi, malum non
operatur. Quam ſi haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia. Rom. 1. 17.

X. *Beati eſtis, cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & di-* S. Aug. ib.
xerint omne malum adverſum vos, mentientes, propter me. Maledicere, eſt,
maledictum jactare cum contumelia, coram illo cui maledicitur, ſicut Do-
mino noſtro dictum eſt: *Nonnè bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu,*
& dæmonium habes? Dicere malum adverſus alterum, eſt, abſentis famæ Joa. 8. 48.
detrahere, ſicut Chriſti famam lædebant, qui, dicentibus aliis, *Quia Pro-*
pheta eſt, dicebant: *Non, ſed ſeducit turbas.* Perſequi autem, eſt, vim Joa. 7. 12.
inferre, vel inſidiis appetere: quod fecit qui eum tradidit, & qui eum crucifixerunt. Diſcipulos igitur ſuos adverſus perſecutiones muniens Chriſtus, beatos prædicat, cùm homines, ipſos conviciis, & contumelioſis verbis coram affecerint; nec verbis tantùm, ſed opere, & factis ipſos vexaverint, ad tribunalia judicum pertrahentes propter nominis ſui confeſſionem; vel calumniis ipſorum famam violaverint. Talis fuit ſors Chriſtia-
norum tribus primis Eccleſiæ ſæculis, cùm Ethnici ipſos velut infanticidii, Tertul. in
inceſtus, & promiſcui concubitus, ſacrilegii & læſæ Majeſtatis reos, aſi- Apolog.
nini capitis adoratores, publicos hoſtes, & everſores Reipublicæ, proſcindebant, accuſabant, damnabant. Beati qui hæc patiuntur Chriſti cauſa, propter confeſſionem fidei, defenſionem veritatis, profeſſionem vir-
tutis. *Apud Chriſtianos* enim *qui facit injuriam, ille miſer eſt, non qui pa-* S. Hieron.
titur . . . Illud maledictum contemnendum eſt, quod beatitudinem creat, quod epiſt. 77.
falſo maledicentis ore profertur. Ubi ergo Chriſtus in cauſa eſt, ibi & optan- Et in c. 5.
da maledictio eſt. S. Matth.

XI. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.*
Gaudebat Gentilium vulgus de Chriſtianorum vexatione, & damnatis inſul- Tert. Apol.
tabat. Verùm Chriſtianos ob illatam ſibi perſecutionem meliori titulo gau- c. ult.

 dere

dere Tertullianus oſtendit : *Proinde (inquit) & vulgus vanè de noſtra vexatione gaudet . Proinde enim noſtrum eſt gaudium quod ſibi vindicat , qui malumus damnari , quàm à Deo excidere . Contra illi qui nos oderunt , dolere non gaudere debebant , conſecutis nobis quod elegimus . . . . Planè volumus pati , verùm eo more , quo & bellum nemo quidem libens patitur , cùm & trepidare & periclitari ſit neceſſe ; tamen & præliatur omnibus viribus , & vincens in prælio gaudet , qui de prælio querebatur , quia & gloriam conſequitur , & prædam . Prælium eſt nobis , quod provocamur ad Tribunalia , ut illic ſub diſcrimine capitis pro veritate certemus . Victoria eſt autem , pro quo certaveris , obtinere . Fa victoria habet & gloriam placendi Deo , & prædam vivendi in æternum* . Animadvertat , quiſquis delicias hujus ſæculi, & facultatum temporalium quærit in nomine Chriſtiano , *intrinſecùs eſſe beatitudinem noſtram* : Sicut de Anima Eccleſiaſtica , ore Prophetico , dicitur : *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus* : Nam intrinſecùs maledicta , & perſecutiones , & detractiones promittuntur : de quibus tamen magna merces eſt in cœlis , quæ ſentitur in corde patientium , eorum qui jam poſſunt dicere : *Gloriamur in tribulationibus , ſcientes , quoniam tribulatio patientiam operatur , patientia autem probationem , probatio verò ſpem , ſpes autem non confundit : quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris , per Spiritum ſanctum , qui datus eſt nobis* . Non enim iſta perpeti fructuoſum eſt , ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolùm æquo animo , ſed etiam cum exultatione tolerare ; (inquit S. Auguſtinus .) Neſcio quis hoc noſtrum poſſit implere, ut laceretur opprobriis fama noſtra , & nos exultemus in Domino . Hoc, qui vanam ſectatur gloriam , implere non poteſt : *Ne quæras gloriam , & non dolebis cùm inglorius fueris* .

S. Aug. l. 1. De ſer. Dom. in Monte c. 5.

Pſ. 44. 14.

Rom. 5. 3. &c.

S. Hier. in c. 5. S. Matth.

Merces veſtra copioſa eſt in cœlis . Hinc meritum bonorum operum colligitur , à gratia tamen , & miſericordia Dei profectum , & Chriſti meritis Deique promiſſionibus innixum , cujus ſumma bonitas illum nobis debitorem , ſeu potius ſuæ fidelitati efficere voluit . Hinc S. Auguſtinus Enarratione in Pſalmum 32. Concione 2. *Teneamus* (inquit) *fideliſſimum debitorem, quia tenemus miſericordiſſimum promiſſorem . Neque enim aliquid ei mutuum commodavimus , ut debitorem teneamus ; cùm ab illo habeamus , quicquid illi offerimus , & ex illo ſit quicquid boni ſumus . Omnia bona quibus gaudemus , ab illo ſunt* . Quis enim cognovit ſenſum Domini , aut quis conſiliarius ejus fuit ? aut quis prior dedit ei , & retribuetur illi ? quoniam ex ipſo , & per ipſum , & in ipſo ſunt omnia . *Ergo non ei aliquid dedimus, & tenemus debitorem . Unde debitorem ? quia promiſſor eſt . Non dicimus Deo, Domine redde quod accepiſti ; ſed , Redde quod promiſiſti* . Chriſtus coronaturus eſt in nobis non merita noſtra , ſed dona ſua , quia gratia Dei eſt omne meritum : & quamvis æterna felicitas , & gloria cœleſtis , *merces ſit*, & *corona juſtitiæ* ; hanc tamen non redderet juſtus judex , niſi gratiam donaſſet miſericors pater.

Rom. 11. 34.

XII. *Vos eſtis ſal terræ . Quod ſi ſal evanuerit , in quo ſalietur ? Ad nihilum valet ultra , niſi ut mittatur foras , & conculcetur ab hominibus* . Salis duæ ſunt proprietates præcipuæ , & condire cibos , illiſque ſaporem dare , & à corruptione ac putredine ſervare . Hinc ſapientia , à ſapore dicta , *ſal* appellata eſt , ut legitur apud Comicum : *Qui habet ſalem qui in te eſt* .. Hinc Titus Livius Græciam *ſal gentium* vocat . Hinc Chriſtus Marci 9. 49. *Habete in vobis ſal* . Et Apoſtolus ad Coloſſ. 4. *Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus , ut ſciatis , quomodo oporteat vos unicuique reſpondere* . Sacrificia omnia , ſeu victimas ſibi oblatas , ſale condiri præce-

Terentius.

pit

pit Deus *Levit.* 2. 13. ut deſignaretur ſymbolicè , omne ſacrificium , & ſa-
le ſapientiæ , ac prudentiæ , & ſale integritatis , incorruptionis , & inno-
centiæ , ex parte offerentium , condiri debere . Quia verò ſal , arcendo
putredinem , & corruptionem , durationem rerum extendit , fœdus perpe-
tuum vocatur *Pactum ſalis* , Numer. 18. 19. ob ſalis certè conſiſtentiam.
Uxor Loth in ſtatuam ſalis converſa creditur , non tantum (ut notat S. Au-
guſtinus) ut nobis condimenti inſtar eſſet ; ſed etiam ut ſic extaret ſtabile,
ac perpetuum divini judicii monumentum . Non enim ſal omne colliquatio-
ni obnoxium . Unde Plinius meminit lib. 31. *Hiſt. Natur. cap.* 7. Arabes
quoſdam muros domoſque maſſis ſalis facere , & aqua ferruminare . Docent
etiam Medici , infantes recèns natos abluendos aqua , in qua ſal colliqua-
tum uſui fuerit , tum abſtergendæ immunditiæ , tum membris conſolidandis .
Unde Ezechielis 16. 4. ſcriptum eſt : *Quando nata es in die ortus tui , non
eſt præciſus umbilicus tuus , & aqua non es lota in ſalutem , nec ſale ſalita,
nec involuta pannis* . In quem locum Sanctus Hieronymus : *Tenera* (inquit)
*infantium corpora , dum adhuc uteri calorem tenent , & primo vagitu labo-
rioſæ vitæ teſtantur exordia , ſolent ab oſtetricibus ſale contingi , ut ſicciora
ſint , & reſtringantur . Porrò Jeruſalem , quæ de malis parentibus nata eſt,
nihil ſaporis , nihil diligentiæ conſecuta eſt . Qui autem renaſcuntur in Chri-
ſto , dicitur ad eos : Vos eſtis ſal terræ : & præcipitur eis ab Apoſtolo : Ser-
mo veſter ſemper in gratia ſit ſale conditus . Unde & vulgò ſapientes ſalſi,
& ſtulti vocantur inſulſi .... Qui hoc ſale conditus fuerit , & omnem puto-
rem humoremque noxium hujus admixtione ſiccaverit , ultra non dicet : Compu-
truerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ* . Sal igitur Pſ.37.
appellantur a Chriſto Apoſtoli , & qui Apoſtolorum locum tenent , aut fun-
ctiones obeunt in Eccleſia , Epiſcopi , Doctores , & Prædicatores , 1. Quia
homines , *terræ* nomine ſignificatos , ſale ſapientiæ condire debent , verbo-
que evangelico , ac doctrina cœleſti , ſine qua nemo ſapit : quod quidem
verbum prudenter non minùs , quàm fideliter , diſpenſandum eſt . 2. Quia
mores eorum à corruptione , & putredine ſervare debent , cùm ejuſdem
verbi prædicatione , velut ſalis conſperſione ; tum ſanctæ converſationis
exemplis . Fieri certè non poteſt , ut ea quæ jam corrupta ſunt , ſalis con- S. Joa. Chr. h.
ſperſione reparentur . Non ergo hoc fecerunt Apoſtoli , ſed ante renovata, 15. in Matth.
ſibique tradita , atque ab illa jam putredine liberata , aſpergebant ſale ,
& in ea novitate conſervabant , quam à Domino acceperant : Liberare
quippè homines à putredine peccatorum , Chriſti virtutis eſt : Ut autem ad
illa iterùm non revertantur , Apoſtolorum curæ eſt , ac laboris ; (inquit
Sanctus Joannes Chryſoſtomus .) Verumtamen ea divini illius ſalis , Verbi
ſcilicet Evangelici , cujus Apoſtoli diſpenſatores erant , vis eſt , ut corru-
ptis etiam moribus medeatur , & peccatorum amoveat putredinem , Deo
gratiam ſuam adjungente , quæ ſola interiùs ſanare poteſt homines peccato
corruptos : *Lex* enim *Domini immaculata , convertens animas* . In cujus rei
typum Eliſæus aquas Jericho peſſimas , & corruptas immiſſo ſale ſanavit,
ut non eſſet ultra in eis mors , & ſterilitas . Per aquas populi ſignifican- 4. Reg. 2.
tur Apocalypſis 17. 15. *Aquæ quas vidiſti , ubi meretrix ſedet , populi ſunt,
& Gentes , & linguæ* . Legimus in Apoſtolo dictum de Eccleſia : *Lætare* Galat. 4, 27.
ſterilis , quæ non paris ; erumpe , & clama , quæ non parturis . Ergo Ec- Homil. 2.
cleſia eſt illa ſterilis civitas , quæ ante adventum Chriſti aquarum vitio , « de Eliſæo,
hoc eſt , ſacrilegio Gentilium populorum , ſterilitatem ſuſtinens , Deo filios « inter Ser-
procreare non potuit . At ubi venit Chriſtus , velut vas fictile aſſumens « mones
corpus humanum , vitia ſanavit aquarum , hoc eſt , reſecavit ſacrilegia po- « Ambroſia-
« nos olim.

pulorum ; ſtatim Eccleſia, quæ erat ſterilis, cœpit eſſe fœcunda. Unde
» & Apoſtolus dicit, *Lætare ſterilis* : ut plures etiam filios ex eo Eccleſia
» quàm fœcunda ſuſciperet. Aſperſi autem qui ſunt, qui attulerunt medici-
» nam, facilè cognoſcimus. Dicit Dominus ad Apoſtolos : *Vos eſtis ſal ter-*
» *ræ*. Ergo ſi Apoſtoli ſalibus comparati ſunt, rectè figura completur : *Si-*
» *cut tunc effuſi de vaſculo ſales condierunt aquas, ita & nunc miſſi à Salva-*
» *tore Apoſtoli condiunt univerſos ; & ablata ſterilitate vitiorum, prolem inci-*
» *piunt germinare virtutum*. *Quòd ſi ſal evanuerit*, evanuerit, inſipidum fa-
» ctum fuerit, & corruptum, *in quo ſalietur?* Nihil ſupereſt, quo condiatur, & à putredine vindicetur. Sic Apoſtoli, Epiſcopi, Doctores, ſi falſam doctrinam amplectantur pro vera, vel fidei depoſitum violari patiantur; ſi vita illorum doctrinæ non reſpondeat, & quod verbis ædificant, exemplis deſtruant ; ſi deſint muneri, zelo, ac vigori debito veritate, ſive quæ fidem, ſive quæ mores ſpectat, docenda, prædicanda, vindicanda ; ſi langueſcant, & concidant animis ob odia Mundi, & pericula ; ſi aliorum corruptioni pro officio non medentur, eorum errores, languorem, fatuitatem quis emendabit? *Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Nullius uſus eſt, nullius virtutis. Solent aliæ res, etiamſi proprium uſum amittant, ferè ad aliquid manere utiles. Fractus nummus non ſervit commercio, ſervit aurifici. Corruptus cibus non datur homini, datur cani. At ſal evanidum, marcidum & corruptum, ne in ſterquilinium quidem valet, terram non fœcundat, ſed ſterilem reddit. Sic Deus interminatur populo ſuo terram illius ſulphure & *ſalis ardore comburendam, ita ut ultra non ſeratur, nec virens quippiam germinet*. Sic Deus minatur ſe terram *fructiferam* converſurum *in ſalſuginem, à malitia*, ſive propter malitiam, *inhabitantium in ea*. Sic urbes quaſdam legimus ira victorum ſale ſeminatas, ut nullum in eis germen oriretur. Sal ergo corruptum ad nihilum valet, niſi ut projiciatur, & à quibuſvis prætereuntibus conculcetur. Sic myſtici ſalis, Prælatorum ſcilicet, Doctorum, Prædicatorum errorem, pravitatem, languorem, fatuitatem, excipit pœna gravis. Non tantùm pretium omne, uſus omnis ſali iſti decedit ; ſed & illius jactura redditur irreparabilis quodam modo, nec facilè condimenti illius datur condimentum aliud : imò ſupplicio gravi obnoxii redduntur, quod per abjectionem, & conculcationem Scriptura exponit. Eſt iſta abjectio ſervi nequam in tenebras exteriores. Et ſanè optimarum rerum corruptio peſſima.

edita, ſed S. Maximo vindicata, & ſub ejuſdem nomine edita a D. Joan. Mabillonio to. 1. Muſei Italici.

Deut. 29. 23.

Pſ. 106. 34.

XIII. *Vos eſtis lux Mundi*. Elegi vos, ut ſitis lux Mundi, in Mundum errorum tenebris obſitum Evangelii lucem inferatis, ut homines in via ſalutis dirigatis. Lucem eos appellat, & metaphoricè, & participatione veræ lucis, quæ eſt ipſe Chriſtus, de quo *Iſaiæ* 49. 6. Pater æternus ait: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*. Aliud eſt quippè lumen quod illuminat, & aliud lumen quod illuminatur.
» Nam & oculi noſtri lumina dicuntur, & tamen in tenebris patent & non
» vident. Lumen autem illuminans, à ſeipſo lumen eſt, & ſibi lumen eſt,
» & non indiget alio lumine, ut lucere poſſit ; ſed ipſo indigent cætera,
» ut luceant. Sic Apoſtoli ſunt lumen Mundi, ſed illuminatum à Chriſto,
» qui lux vera eſt. Unde Chriſtus ipſos lucernæ comparat lucem præferenti.
»

XIV. *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita*. Hinc Eccleſiam, ſupra montem, qui Chriſtus eſt, ædificatam, viſibilem eſſe colligitur, nec ignorari poſſe. In ſacris ſcilicet Litteris ſicut apparet Dominus Chriſtus, ſive ſecundùm divinitatem, qua æqualis eſt Patri, ſive ſecundùm ſuſceptæ car-

S. Aug. Epiſt. 92. alias 79. Et lib. 3. contra Creſco-

carnis humilitatem ; ſic apparet ejus Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa. Unde mirabilis eſt Hæreticorum cæcitas , qui cùm ipſum Chriſtum præter Scripturas neſciant , ejus tamen Eccleſiam non divinarum Litterarum auctoritate cognoſcunt , ſed humanarum calumniarum vanitate confingunt .

Sed & Apoſtolos ſpectat hæc ſententia , qui inſtar civitatis ſupra montem poſitæ , omnium oculis expoſiti eſſe debent , ut non lateant ob metum ; ſed tota libertate ſe prodant , & quod audierunt in cubiculis , prædicent in tectis . His etiam verbis eos ad benè vivendi diligentiam cohortatur , oſtendens , quantum eſſe debeant de ſuis moribus actibuſque , ad ſanctitatis normam conformandis ſoliciti , quaſi ante omnium oculos conſtituti , & in medio orbis terrarum theatro certantes .

nium Donatiſtam , c. 36. Epiſt. 285. alias 50. Et lib. de Unitate Eccleſiæ, c. 16. S. Hieron. in c. 5. S. Matth. S. Joa. Chryſ. h. 15. in Matt.

XV. *Neque accendunt lucernam , & ponunt eam ſub modio , ſed ſuper candelabrum , ut luceat omnibus , qui in domo ſunt* . Nonnulla hìc diverſitas eſt in verbis apud Marcum & Lucam , nulla in ſenſu . Marci 4. 21. *Numquid venit lucerna , ut ſub modio ponatur , aut ſub lecto ? Nonne , ut ſuper candelabrum ponatur ?* Luc. 8. 16. *Nemo lucernam accendens , operit eam vaſe , aut ſubtus lectum ponit : ſed ſupra candelabrum ponit , ut intrantes lumen videant* . Idem (inquam) eſt utrobique ſenſus , vis eadem comparationis , ſive à lucerna ſub vaſe . ſive ſub lecto , ſive ſub modio poſita, ducatur ſimilitudo . Significat Chriſtus , Apoſtolos eſſe conſtitutos in munere eminenti, non ut lateant, ſed ut lucem aliis præferant . Illorum itaque eſſe , & doctrinæ puritate , & vitæ ſanctimonia aliis prælucere inſtar lucernæ non abſconditæ , ſed expoſitæ loco opportuno & conſpicuo , ut lumen ſuum quaquaverſum diffundat . Sive verò ſub modio occultetur lucerna , ſive ſub lecto , ſive ſub vaſe , parùm intereſt : utrobique enim lumen ejus intercipitur , & fructus illius intervertitur . Sic ſive negligentia, ſive metu occultetur lumen ſacrum , ſemper inutile redditur aliis quibus lucere debet , noxium illis in quibus , & à quibus lucere . Adde , Chriſtum Dominum , ut aliis ſimilitudinibus , ſic & iſta , diverſis temporibus, diverſa occaſione uſum , ut mirum non ſit , aliquam diverſitatem hic inter Evangeliſtas reperiri . Nullum in voce *modii* myſterium quærendum eſt, cùm perſpicuum ſit , modium pro quovis vaſe , ſeu inſtrumento apto ad occultandum , vel intercipiendum lumen fuiſſe poſitum . Etiam non improbabiliter poſt alios obſervaverim , Dominum non modii tantùm , vel vaſis, ſed & lecti meminiſſe , ut indicaret , neutrum Apoſtolis committendum, nec lumen planè & omninò occultandum , nec ex parte tantùm , vel negligenter præferendum ; quia ſub modio , planè occultatur ; ſub lecto , ex parte . Oſtendit itaque gemina illa ſimilitudine , neutrum faciendum , nec vitæ lumen ſeparandum à lumine doctrinæ .

Sic luceat lux veſtra coram hominibus , ut videant opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt . Quaſi dicat , interprete *S. Joanne Chryſoſtomo* : Ego quidem lumen accendi : ut verò perſeveret ardens, veſtri profectò ſit ſtudii , non propter vos ipſos modò , verùm etiam propter illos , qui eadem luce potientur , vobiſque ducentibus viam veritatis invenient . Non enim poterunt maledictiones veſtrum obumbrare fulgorem, ſi tamen vos omni cum diligentia vixeritis , atque ita prorsùs , quaſi qui univerſum orbem veſtri faciatis imitatione converti . Dignam igitur tanta gratia exhibere vitam , ut ſicut illa cunctis mox regionibus prædicanda eſt, ita illi etiam converſatio veſtra conveniat . Deindè aliud quoque lucrum cum hominum ſalute conjungit , quod ſit prorsùs idoneum illos præſtare ſolicitos , atque ad omne virtutis bonum concitare . Non ſolum , inquit , corrige-

S.Joa.Chr.ib.

rigetis orbem rectè ſanctèque vivendo, verum etiam glorificari Deum, ex
” veſtra converſatione, facietis: quemadmodum ſi contraria feceritis, & ho-
” mines perdetis, & Dei nomen blaſphemiis offendi facietis. Ne autem finem
” in laudibus hominum conſtituiſſe videretur, non tantùm dixit, *Ut videant*
opera veſtra bona; ſed addidit, *Ut glorificent Patrem veſtrum, qui in cæ-*
S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 7. *lis eſt*: Ut hoc ipſum quod homo per bona opera placet hominibus, non
ibi finem conſtituat, ut hominibus placeat; ſed referat hoc ad laudem
Dei, & propterea placeat hominibus, ut in illo glorificetur Deus. Hoc
enim laudantibus expedit, ut non hominem, ſed Deum honorent. Apo-
ſtolorum igitur, Prælatorum, Doctorum, & Prædicatorum opera lucere
jubet Chriſtus coram hominibus, non ad operantium gloriam, ſed Dei,
non ad oſtentationem, ſed ad ædificationem.

XVI. *Nolite putare, quoniam veni ſolvere Legem, aut Prophetas: Non veni ſolvere, ſed adimplere*. Incipit Chriſtus jam Apoſtolos informare, & docere quid doceant, tamquam ſi quærerent dicentes: Ecce volumus, & omnia ſuſtinere pro tuo nomine, & doctrinam tuam non abſcondere; ſed quid eſt hoc ipſum, quod vetas abſcondi, & pro quo jubes omnia tolerari? Numquid alia dicturus es contra ea, quæ in Lege ſcripta ſunt? Non (inquit) *Nolite putare, quoniam veni ſolvere Legem*, id eſt, deſtruere, evertere Legem, *aut Prophetas: Non veni ſolvere, ſed adimplere*. In Lege & Prophetis quatuor erant, quæ omnia Chriſtus complevit. 1. Promiſſa & vaticinia, exhibendo quæ promiſſa, & prædicta erant. 2. Præcepta Moralia, meliùs interpretando, & vindicando à pravis Phariſæorum interpretationibus. 3. Præcepta cæremonialia, exhibendo ea quæ per cæremonias ſignificabantur, ut pro circumciſione Baptiſmum & circumciſionem cordis, pro variis ſacrificiis unum corporis, & ſanguinis ſui in cruce, ejuſdemque juge in Eccleſia Sacrificium Euchariſticum. 4. Præcepta judicialia, quia præmia, & ſupplicia corporea, & temporalia, in ſpiritualia, & æterna commutavit. Sanè Chriſtum Legem ſpreviſſe, pervertiſſe, deſtruxiſſe, dici non poteſt, ut Judæi cavillantur, cùm eam impleverit doctrina, opere, mandato. Siquidem eam quamdiu vigere debuit, diligentiſſimè ſervavit, quamvis ipſe, ut Deus & Dominus Legis, ea minimè teneretur. Circumciſus eſt, in Templo oblatus, quotannis ad diem

S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 8.

Feſtum Hieroſolymam aſcendit, Paſcha celebravit. 2. Legem implevit, quia benè interpretando perfecit: *Nam qui addit, quod minùs habet, non utique ſolvit, quod invenit, ſed magis perficiendo confirmat*: Ideò ſubjungit: *Amen dico vobis, donec tranſeat cælum, & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant*. Dum *enim fiunt etiam illa, quæ adduntur ad perfectionem, multò magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem*. 3. Legem implevit, quia gratiam, per quam impleri poſſet,

Jo. 1. 7.

nobis attulit: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Quia quæ Lege promiſſa erant, exhibuit; quæ cæremoniis, & figuris adumbrata erant, implevit. Unde Lucæ 24. 44. ait: *Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me*. Adimplet certè Legem, qui ſic vivit, ut Lex præcepit: *Ple-*

S. Aug. l. 17. contr. Fauſt. cap. 6.

nitudo enim Legis charitas (ait Apoſtolus.) Iſtam charitatem Dominus & exhibere, & donare dignatus eſt, mittendo fidelibus ſuis Spiritum Sanctum. Unde idem Apoſtolus ait: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Et ipſe Dominus: *In hoc ſcient omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi vos invicem diligatis*. Impletur *ergo Lex, vel cùm*

ſiunt,

fiant , quæ ibi præcepta ſunt , vel cùm exhibentur , quæ ibi prophetata ſunt . *Lex enim per Moyſen data eſt , gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt* . *Ipſa Lex cùm impleta eſt , gratia , & veritas facta eſt* . *Gratia pertinet ad charitatis plenitudinem : veritas ad Prophetiarum impletionem . Et quia utrumque per Chriſtum , ideò non venit ſolvere Legem , aut Prophetas , ſed adimplere : Non ut Legi adderentur , quæ deerant , ſed ut fierent , quæ ſcripta erant : Quod ipſa ejus verba teſtantur : Non enim ait , Jota unum , aut unus apex non præteribit à Lege , donec addantur , quæ deſunt ; ſed , Donec omnia fiant* . Neque verò huic ſententiæ Chriſti repugnat altera : *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem* . Ut enim interpretatur S. Auguſtinus , *Lex quæ prævaricatores abundanti reatu concludebat in eam fidem quæ poſteà revelata eſt, gratia facta eſt per Jeſum Chriſtum , per quem ſuperabundavit gratia : Ac per hoc impleta eſt per gratiam liberantem , quæ non implebatur per literam jubentem . Item in ipſa Lege univerſa Prophetia , quæ non tantùm verbis , ſed etiam quarundam actionum figuris , Salvatoris promittebat adventum , veritas facta eſt per Jeſum Chriſtum* . *Ex cujus adventu jam Regnum Dei cœpit annuntiari , quia Lex & Prophetæ uſque ad Joannem ; Lex ut reos faceret , qui deſiderarent ſalutem ; Prophetæ , promitterent Salvatorem . Ceterùm Prophetas alios exſtitiſſe jam in Eccleſia poſt Aſcenſionem Chriſti , quis neſciat ? De quibus Paulus dicit* , Et quoſdam quidem conſtituit in Eccleſia primùm Apoſtolos , deinde Prophetas , tertiò Doctores , &c. *Non itaque de illis dictum eſt* , Lex & Prophetæ uſque ad Joannem : *ſed de iis , qui primum Chriſti adventum prophetaverunt ; qui adventus impletus non utique adhuc poſſet prophetari* . Legem ergo Chriſtus abrogavit , non evertendo , ſed implendo; non deſtruendo , ſed perficiendo : *Sicut & pictor non corrumpit lineamenta prima , ſed magis illuſtrat , & adimplet* (inquit Theophylactus) ; ideò Chriſtus ſubjungit .

Legatur ejuſdem l. 19. contr. Fauſt. c.7.8. 9. & c.

Matth. 11. 13. S. Aug. ibid. cap.8.

1.Cor. 12. 28.

Theoph. in c. 5. Matth.

XVII. *Amen quippè dico vobis , donec tranſeat cœlum & terra , jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege , donec omnia fiant* . *Amen* , vox eſt aſſeverantis . Certiſſimum eſt , quod vobis dico , futurum citius , ut fractus illabatur orbis , quàm ut minimus Legis apex irritus cadat . Quidquid enim in Lege præceptum , aut promiſſum , aut prædictum , aut ſcriptum eſt , obſervabitur , implebitur , ſtabile erit : Non Lex modò tota , ſed minima mandata , minimæ partes vim finemque ſuum obtinebunt . Lucæ 16. 17. *Facilius eſt autem cœlum , & terram præterire , quàm de Lege unum apicem cadere* . Nec infrequens in ſacris etiam Literis comparatio cum iis , quæ impoſſibilia ſunt , vel talia videntur illis , quibuſcum alicui negotium eſt . Exempla ſunt Jeremiæ 33. 20. 21. *Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die , & pactum meum cum nocte , ut non ſit dies & nox in tempore : & pactum meum irritum eſſe poterit cum David ſervo meo , ut non ſit ex eo filius, qui regnet in throno ejus , & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei* . Et ad Galat. 1. 8. *Sed licèt nos , aut Angelus de cœlo evangelizet vobis , præterquam quod evangelizavimus vobis , anathema ſit* . Status quidem cœli & terræ immutandus eſt , innovanda omnia , & meliorem in ſtatum reſtituenda , in die Reſurrectionis generalis omnium hominum , & Adventus Chriſti ad ultimum judicium , liberanda creatura à vanitate , cui modò ſubjecta eſt : Præterit figura hujus mundi . Cœli novi & terra nova nobis promittuntur , conſequenter vetera tranſitura ſunt , quoad accidentia ſtatus , non quoad ſubſtantiam quæ permanſura eſt in ſæculum ſæculi ad gloriam Creatoris . Verumtamen ne tunc quidem cum cœlum & terra meliorem in ſtatum immutata fuerint , & innovata , Lex Dei non implebitur . Alia ratio librorum,

& Vo-

& Voluminum Legis , alia veritatis in illis contentæ . Illa præteribunt aliquando , non iſta . Literis ſponſi non ampliùs opus eſt ſponſæ , cùm ſponſi præſentia fruitur . Chirographo non ampliùs opus eſt , præſtita ſolutione .
1.Tim.1.5. Verum veritas Legis æternùm durabis : cumque *Finis præcepti ſit charitas de corde puro , & conſcientia bona , & fide non ficta* , & *charitas nunquam*
1.Cor.13.8. *excidat* , & hæc longè perfectior futura ſit in patria , qàm fuit olim in via, tunc maximè implebitur Lex . Ea tamen à Chriſto perfectiſſimè eſt adimple-
Iſai.52. ta iis , quos diximus , modis . Primò quia nullum ex præceptis Legis ipſe tranſgreſſus eſt . *Peccatum* enim *non fecit* : & Joanni Baptiſtæ ait : *Sic de-*
Joan.8. *cet nos implere omnem juſtitiam* . Secundò , quia per nos id ipſum facit,
S.Jo.Chryſ. Hom. 16. in Matth. nobis per gratiam ſuam donans , ut illam impleamus : quod Sanctus Paulus ſignificat , dicendo : *Finis Legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti*. Et, *Peccatum damnavit in carne , ut juſtificatio Legis impleretur in nobis , qui*
Rom.10. *non ſecundùm carnem ambulamus* . Et , *Legem ergo deſtruimus per Fidem ?*
Rom.8. *Abſit ; ſed Legem ſtatuimus* . Quia enim (inquit S. Joannes Chryſoſtomus)
Rom.3. *Studebat Lex hominem facere juſtum , atque ad hoc inveniebatur infirma : veniens Chriſtus , & per fidem certiſſimum modum juſtificationis inducens , voluntatem Legis implevit . Quod enim illa per litteram non potuit , hoc per fidem*
S.Gregor. M. Hom. 16. in Ezech. *ipſe confecit* : Propterea dixit : *Non veni ſolvere Legem , ſed adimplere* . Eodem ſenſu S. Gregorius M. ait : *Adimplere venerat Legem , qui Legis juſtitiæ gratiam addidit , ut quod illa jubeat in minimis , ipſe perfici adjuvaret in ſummis ; & quod illa coercebat ab opere , ipſe reſecaret à corde* . Et
S. Aug. l. 19. contr. Fauſt. cap.7. ante ipſum S. Auguſtinus : *Quæ Lex ſuperbos etiam prævaricationis reatu devinxit , augendo peccatum , cum jubet , quod implere non poſſunt ; ipſius Legis impletur juſtitia per gratiam Spiritus in eis , qui diſcunt à Chriſto mites eſſe atque humiles corde , qui venit non Legem ſolvere , ſed adimpleret . Deinde quia , etiam ſub gratia poſitis , in hac mortali vita , difficile eſt omni modo implere quod ſcriptum eſt* : Non concupiſces : *ille per carnis ſuæ Sacrificium Sacerdos effectus , impetrat nobis indulgentiam , etiam hinc adimplens Legem : Ut quod per noſtram infirmitatem minùs poſſumus , per illius perfectionem recuperemus , cujus Capitis membra effecti ſumus* . Denique Legem im-
S. Jo. Chryſ. Hom. 16. in Matth. plevit per ipſa præcepta , quæ erat daturus ; (inquit S. Joannes Chryſoſtomus .) Non enim interitus priorum , ſed augmentum potiùs , & complementum erant ea , quæ dabantur à Chriſto . Illius quippè ſententiæ , *Non occides* , non interemptio , ſed adimpletio magis atque munitio eſt dicere, *Non iraſcaris* : omniumque ſimiliter cæterorum . Ideò ait : *Amen dico vobis , donec tranſeat cælum , & terra , jota unum , aut unus apex non præteribit à Lege , donec omnia fiant* . Quaſi dicat : Impoſſibile eſt Legis decreta non perfici : Nam minimum quoque ejus oportet impleri . Quod cer-
Theod. ſer.9. de Legib. tè ipſe fecit , omni illam diligentia curaque ſervando , & implendo . *Romani* (inquit Theodoretus) *Græcorum Barbarorumque Legibus in unum collectis , quæ optimæ videbantur , à ſingulis Legislatoribus mutuati , ſubditas ſibi nationes his Legibus ſervire coegerunt . Illos tamen , qui ab ipſis regi noluerunt , nec vi , nec juſſionibus adegerunt , ut Romanis Legibus viverent . Quin & multi eorum , qui ſervitutis iugum acceperunt , vivere tamen illorum Legibus recuſant . Neque enim Æthiopes , neque Iſmaelitieæ plurimæ gentes , non Lazi , non Sanni , non Abaſgi , non cæteri Barbari , qui Romanorum gaudent dominatu , ex Romanis Legibus conventiones mutuas ineunt . At Piſcatores noſtri , & Publicani , Sutorque , cunctis Nationibus Leges Evangelicas intulerunt . Neque ſolùm Romanos , quique ſub illorum vivunt imperio , ſed & Scythicas , ac Sarmaticas Gentes , & Indos , & Æthiopas , & Perſas,*

& Se-

& Seras, & Hyrcanos, & Bactrianos, & Britannos, & Cimbros, & Germanos, atque omne hominum genus, nationeſque omnes induxerunt, ut Crucifixi Leges acciperent, non armis uſi, non infinita vi militum delectorum, non immanitatis Perſicæ violentia, ſed verbis ſuadentes, Legumque utilitatem oſtendentes: Nec ſine variis periculis hoc agentes, ſed frequentes in ſingulis urbibus injurias perferentes, & flagella paſſim ſuſtinentes, & torti vincl'que, ac ſupplicii genus omne ſubeuntes .... Verùm illi Legislatores quidem condiderunt, at Legum vim abolere non potuerunt. Multò enim valentiores poſt illorum necem apparuerunt. Ad Perſas enim & ad Scythas, barbaraſque alias gentes poſt illorum mortem Leges penetrarunt, omnibuſque contra reluctantibus, non ſolùm Barbaris, ſed etiam Romanis, in eodem illæ robore permanſerunt. Quo miraculo confirmata Dominicæ illius ſententiæ veritas eſt: *Donec tranſeat cœlum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant.*

XVIII. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in Regno cœlorum. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cœlorum.* Hæc ſententia cum ſuperiori cohæret: *Jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant.* Sugillat ergo Phariſæos, qui contemptis Mandatis Dei, ſtatuebant proprias traditiones: Quòd non eis proſit doctrina in populis, ſi vel parvum, quod in lege præceptum eſt deſtruant. Jejunia ſcilicet, lotiones, ſacrificia, dona illata in corbonam, decimarum anxiam ſolutionem, eſſe præcepta maxima cenſebant, ac docebant; quorum nempè obſervatio maximum Sacerdotibus pariebat emolumentum; alia eſſe præcepta minima, quamvis officia moralia eſſent, vel primæ, aut ſecundæ tabulæ. Sic maxima eorum opinione erant præcepta, quæ ſpectabant actus externos, & illos imperabant, vel prohibebant: minima, quæ ſpectabant actus internos. Quod & ex ſequentibus verſibus liquet, & ex Matthæi 15. 16. 23. capitibus. Sic ex increpatione Chriſti, quòd tranſgrederentur mandatum Dei propter traditionem ſuam, *Matth.* 15. 3. conſtat, illos traditiones ſuas pro mandatis maximis, præcepta Dei pro minimis habuiſſe. Et videntur Phariſæi iſta, quæ ſubjicit Dominus, inter minima cenſuiſſe: iraſci fratri ſuo, dicere illi *Raca* & *Fatue*, aſpicere mulierem oculo concupiſcentiæ, dimittere uxorem, jurare per cœlum, per terram, per Hieroſolymam, per caput ſuum. Senſus igitur Dominicæ ſententiæ eſt: tantùm abeſt, ut veniam ad diſſolvendam Legem, ſive doctrina, ſive operibus meis, ut contrà doceam, illorum etiam violationem præceptorum, quæ pro minimis habentur à Pariſæis, & Doctoribus veſtris, gravi reatui obnoxios homines facere. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines*; id eſt, illorum violationem levis eſſe momenti, vel ea impunè violari poſſe docuerit; conjunctio enim *&*, pro disjunctione *vel*, hic ponitur (ut in aliis nonnullis Scripturæ locis;) *minimus vocabitur*, nullo erit loco *in Regno cœlorum*, ab eo prorsùs, & in æternum excludetur, *Ubi niſi magni eſſe non poſſunt* (inquit S. Auguſtinus.)

Qui autem fecerit, non unum, ſed omnia mandata Legis, & docuerit homines, omnia eſſe implenda, nullo minorum majorumque præceptorum diſcrimine, quia in Dei Lege nihil niſi magnum eſt; *hic magnus vocabitur*, id eſt, magnus erit *in Regno cœlorum*. Quam ſententiam ſimul & præcedentem ſic explicat S. Auguſtinus: *Ut oſtenderet, iſtos minimos reprobos eſſe, qui docent bona loquendo, quæ ſolvunt malè vivendo; nec quaſi minimos in vita æterna futuros, ſed omninò ibi non futuros; cùm dixiſſet*, Minimus vocabi-

S. Hieron. in c. 5. Matth.

S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matth.

S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 8.

Idem Tr. 122. in Joan. n. 9.

cabitur in Regno cœlorum , continuò ſubjicit : Dico enim vobis , quia niſi
" abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum , & Phariſæorum , non in-
" trabitis in Regnum cœlorum . *Illi ſunt certè Scribæ , & Phariſæi , qui ca-*
Matth. 23. 3. " *thedram Moyſi ſedent , & de quibus ait* : Quæ dicunt , facite ; quæ autem faciunt , facere nolite ; dicunt enim & non faciunt : *Docent ſermonibus , quod ſolvunt moribus . Conſequens eſt ergo , ut qui minimus eſt in Regno cœlorum, qualis nunc eſt Eccleſia , non intret in Regnum cœlorum , qualis tunc erit Eccleſia ; quoniam docendo , quod ſolvit , ad eorum ſocietatem , qui faciunt quod docent , non pertinebit : & ideo non erit in numero piſcium magnorum ; quo-*
Matth. 11. 11. *niam* Qui fecerit , & docuerit , magnus vocabitur in Regno cœlorum . *Et*
" *quia hic magnus erit , ideò ibi erit , ubi minimus ille non erit . Uſque adeò quippè ibi magni erunt , ut qui minor ibi eſt , major ſit eo , quo hic nemo major eſt . Sed tamen , qui hic magni ſunt , id eſt , qui in Regno cœlorum , ubi*
" *ſagena congregat bonos , & malos , faciunt bona , quæ docent , ipſi erunt in illa Regni cœlorum æternitate majores , quos iſti ad dexteram , & reſurrectionem vitæ pertinentes indicant piſces .*

XIX. *Dico enim vobis : Quia niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum , non intrabitis in Regnum cœlorum .* Niſi major & perfectior fuerit virtus veſtra , & obedientia in obſervatione Legis quam Scribarum & Phariſæorum , qui ſapientiſſimi ac religioſiſſimi inter Judæos habentur , vobis ad æternam beatitudinem non patebit aditus . Vera juſtitia Phariſaicæ præſtat in tribus . Primò , ut non modò opera noſtra , ſed & affectus interiores animi Legi conformemus . Secundò , ut quæ ex neceſſitate quadam & ad duritiam cordis Lex permiſit , ea minimè faciamus , aut facienda putemus . Tertiò , ut Legem non juxta verborum ſonum dumtaxat, ſed juxta Legislatoris intentionem obſervemus . Phariſæi , & Legiſperiti, actus tantùm externos Lege prohiberi cenſebant ; quædam Legis præcepta pro nullis , vel minimis habebant , quæ ſcilicet pravas cupiditates prohiberent , internamque juſtitiam exigerent . Cum enim talibus præceptis nulla pœna diſertè adjuncta eſſet , ideò ea interpretabantur in conſilii magis partem , quàm in Legis neceſſitatem ; aut certè partim quotidianis victimis , partim ritibus in feſto Expiationis obſervari ſolitis ita illorum tranſgreſſiones expurgari , ut nulla illarum apud Deum memoria ſupereſſet , quamvis tranſgreſſores in iiſdem pravis affectibus permanerent . Hinc *Tryphon* Ju-
S. Juſtin. in Dialog. cum Tryphone. dæus adverſùs S. *Juſtinum* diſputans , ait , tam magna tamque admiranda ſibi videri Evangelii præcepta , ut planè videantur à nemine poſſe præſtari ; interioris nimirùm innocentiæ mandata , & eorum quæ pro parvis apud Judæos haberi ſolent , vitiorum fugam intelligens . Quin & *Joſephus* in Phariſaiſmo , ut ipſe fatetur , accuratiſſimè inſtitutus , *Polybium* Hiſtoricum reprehendit , quòd mortem Antiochi adſcribat cogitato quidem , ſed non perpetrato ſacrilegio : *Nam* (inquit) *cùm nondum actu impleſſet id quod deſtinaverat , non erat ea res pœna digna* . Suorum ergo juſtitiam Phariſaicæ opponens Chriſtus , perfectiorem eſſe jubet , nempè ſinceram , internam , univerſalem . Hinc Clemens Alexandrinus : *Poſtquam* , inquit , *ſimulacra reli-*
Clem. Alex. lib. 6. Strom. p. 696. *querint , tunc audiant Scripturam* : Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum , & Phariſæorum , *qui juſtitiam ponunt in mali continentia , nempè ut prætereà proximum quoque poſſitis diligere , & ei benefacere , non eri-*
S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 9. *tis regales* . Sententiæ tandem iſtius Dominicæ ſenſus eſt : *Niſi non ſolùm illa minima Legis præcepta impleveritis , quæ inchoant hominem , ſed etiam iſta, quæ à me adduntur , qui non veni ſolvere Legem , ſed implere , non intrabitis in Regnum cœlorum .... Juſtitia Phariſæorum eſt , ut non occidant;*

juſti-

juſtitia eorum , qui intraturi ſunt in Regnum Dei , ut non iraſcantur ſine cauſa . Minimum eſt ergo non occidere ; & qui illud ſolverit , minimus vocabitur in Regno cælorum : qui autem illud impleverit , ut non occidat , non continuò magnus erit , & idoneus Regno cælorum , ſed tamen aſcendit aliquem gradum ; perficitur autem , ſi nec iraſcatur ſine cauſa ; quod ſi perſeverit , multò remotior erit ab homicidio . Quapropter , qui docet , ut non iraſcamur , non ſolvit Legem , ne occidamus , ſed implet potiùs , ut & foris dum non occidimus , & in corde dum non iraſcimur , innocentiam cuſtodiamus .

XX. *Audiſtis , quia dictum eſt antiquis : Non occides : qui autem occiderit, reus erit judicio* . In Lege ſcriptum audiſtis , *Non occides* : Qui autem propria auctoritate non modò inſontem , ſed vel reum occiderit , *reus erit judicio* ; id eſt , ad judices rerum capitalium ducetur , & ex eorum ſententia capitis ſupplicio afficietur . Atque ſolum homicidium iſto Legis præcepto , *Non occides* , prohibitum , Scribæ & Phariſæi perversè interpretantur : quaſi id à majoribus velut ex traditione acceperint . Judicium porrò non erat conſeſſus Triumvirum , ſive pedaneorum judicum ; ſed Auditorium judicum , qui in portis cujuſque civitatis jus ſuper cauſis majoribus dicebant , & in homicidas etiam lege agere ſolebant ; de quibus vide *Deuter.* 16. 18. & 21. 2. Quanquam enim capitalia judicia jam eo tempore , quo Chriſtus hæc dicebat , Judæis adempta eſſent ; erat tamen mos ille judiciorum notus omnibus , & in recenti memoria . Conſeſſum iſtum Hebræi omnes , & qui de Politia Hebræorum ſcripſerunt , fuiſſe dicunt vigintitrium judicum .

XXI. *Ego autem dico vobis : Quia omnis , qui iraſcitur fratri ſuo , reus erit judicio* . Ego autem genuinum Legis ſenſum aperiens , Ego Dominus & Legislator veſter , dico vobis : *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo* . In quibuſdam codicibus antiquis irrepſerunt hæc verba , *ſine cauſa* , quæ SS. Hieronymi & Auguſtini judicio expungenda ſunt . Non meram animi commotionem hic ſignificat *iræ* nomen : Hæc enim aliquando juſta , ſecundùm illud , *Iraſcimini , & nolite peccare* ; interdum veniale peccatum eſt , ſi levis , ſit , etiam ex cauſa : ſed intelligitur commotio gravis , rationis judicium refugiens , cum appetitu vindictæ ex genere ſuo mortali , nempè homicidii , vel gravis cujuslibet nocumenti conjuncta . Igitur qui ſic iraſcitur fratri ſuo , id eſt , homini cuilibet : *Fratres autem etiam veſtri ſumus jure naturæ matris unius* (inquit Tertullianus , Ethnicos alloquens) Tert. Apol. c. 39. *etſi vos parum homines , quia mali fratres . At quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur , qui unum patrem Deum agnoverunt , qui unum Spiritum biberunt ſanctitatis , qui de uno utero ignorantiæ ejuſdem ad unam lucem expaverunt veritatis ?* Qui iraſcitur , *reus erit judicio* : Id eſt , reus eſt delicti gravis , pœnæque non minùs gravi obnoxius eſt in judicio Dei , & in futuro ſæculo , quàm ea eſt , quam homicidæ ſuſtinent . Judicii autem pœna uſitatiſſima erat gladius , quo in homicidas animadvertebatur .

XXII. *Qui autem dixerit fratri ſuo , Raca , reus erit concilio* . Raca vox eſt indignationem animi ſignificans , cum geſtu aliquo inſignis contemptus indice : vel , ut aliis placet , hominem *vacuum* ſignificat , aliquo ſcilicet naturæ , aut fortunæ bono . Convitium igitur eſt , quo exprobratur fratri vitium aliquod naturæ , aut fortunæ , verbi gratia cùm vocatur luſcus, claudus , gibboſus , ignobilis & intimæ ſortis , egenus , obſcurus , ſive honoris & dignitatis expers , & ob defectus hujuſcemodi contemnitur , non interiùs dumtaxat , ſed exteriori corporis geſtu , quo nullius eſſe pretii ſignificetur . Qui ergo ex ira in vocem indignationis , & convitii hujuſmo-

di eruperit, *Reus erit concilio*: id eſt gravioris criminis reus, quàm ſi iræ impetum, tametſi rationis conſenſione probatum, ſilentio preſſiſſet: ac proindè obnoxius graviori pœnæ, in Dei judicio, & futuro ſæculo, quam illa eſſet quæ in ſummo Judæorum Synedrio, ſeu Concilio 70. judicum decerni ſolebat adversùs falſos Prophetas, aut perduellionis, aliorumque graviſſimorum criminum reos. Hæc autem erat pœna lapidationis, *Deut.* 17. 5. 3. *Reg.* 21. 10.

XXIII. *Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis*. Non qui joco, aut correctionis animo quempiam vocaverit fatuum, gravis peccati reus eſt; ſed qui ex contemptu, ira & mala voluntate, pronoque in vindictam animo, ut ad homicidium gradus eſt, hoc vel aliud verbum contumelioſum protulerit, quo graviter læditur ejus honor, *hic reus erit gehennæ ignis*; graviori ſcilicet pœna plectetur in futuro ſæculo, quàm præcedentium peccatorum rei. Notum erat Judæis omnibus, quomodo extra Jeruſalem Majores ipſorum crudelem Phœnicum ſuperſtitionem imitati, conſuevíſſent infantes vivos comburere, circumſtrepentibus interim tibiis, tympaniſque, ne miſerorum clamor exaudiretur. Locus tam ſævo ſacro dicatus, *Tephet* dicebatur, & *Vallis filiorum Hinnom*, tandemque *Gebenna*. Ad hanc idololatriam abolendam Rex Joſias locum iſtum polluit, præcipiens, ut in eum equorum, aliorumque animalium cadavera inſepulta & ſordes projicerentur. Inde ſumpta metaphora, locus ſupplicii impiorum poſt mortem, videlicet infernus, à Chriſto dictus eſt *Gebenna ignis*. Varios itaque peccatorum, pœnarumque pro gravitate peccati gradus, Chriſtus hic indicat: *Gradus in iſtis peccatis ſunt, ut primò quiſque iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum: jam ſi extorſerit vocem indignantis ipſa commotio, non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille cui iraſcitur, plus eſt utique, quàm ſi ſurgens ira ſilentio premeretur: Si verò non ſolùm vox indignantis audiatur, ſed etiam verbum, quo jam certam ejus vituperationem in quem profertur, deſignet & notet, quis dubitet amplius hoc eſſe, quàm ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? .... Videndum eſt itaque, quantùm interſit inter juſtitiam Phariſæorum, & iſtam majorem, quæ in Regnum cælorum introducit, quòd cùm ſit gravius occidere, quàm verbo irrogare convicium, ibi occiſio reum facit judicio, hic autem ira facit reum judicio, quod trium illorum peccatorum leviſſimum eſt: quia illic quæſtionem homicidii inter homines agitabant; hic autem omnia divino judicio dimittuntur, ubi finis damnatorum eſt gehenna ignis*. Hæc S. Auguſtinus. Qui & alibi obſervat. *Quædam eſſe peccata, quæ leviſſima putarentur, niſi in Scripturis demonſtrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri ſuo, Fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret?* Multi hoc grave atque oneroſum putant eſſe mandatum, ut ſcilicet pro uno verbo tanta nobis pœ-
» na ſubeunda ſit. Sed cur quæſo, mandatum iſtud videtur oneroſum? An
» fortè neſcis, quia plurima pars culparum atque pœnarum ex verbis ſumat
» exordium? Nam & blaſphemia per verba, & Dei negatio per verba, inde
» & maledicta, & injuriæ, atque perjuria & falſa teſtimonia, & ipſa fre-
» quenter homicidia. Noli igitur aſpicere, quòd unum hic verbum ſit: ſed
» quantum periculi habeat, expende. An ignoras, inimicitiarum tempore
» incandeſcente ira, animoque prorsùs ardente, etiam minimum aliquid ma-
» gnum videri? Nam hæc ipſa parvula & homicidia ſæpè pepererunt, & ur-
» bes crebrò integras ſubruerunt.

4. Reg. 23. 10. Jer. 7. 32. S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 9. n. 24. S. Greg. M. l. 21. Moral. c. 31.

S. Aug. Enchiridii c. 78.

S. Jo. Chryſ. Hom. 16. in Matth.

XXIV. *Si ergo offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſùm te: relinque ibi munus tuum ante Altare, & va-*

Et vade priùs reconciliari fratri tuo : Et tunc veniens offeres munus tuum. Si offerre cupias, aut oblatum eas ſacrificium tuum ad Altare, & memineris, fratrem tuum juſtam habere adversùs te conquerendi cauſam, quòd eum offenderis, *Relinque ibi* : Ne priùs offeras munus tuum, quàm ſis reconciliatus, & in gratiam redieris cum fratre, vel affectu animi, ſi ſit abſens, vel effectu, ſi præſens, illi ſatisfaciendo, & ſi quam viciſſim injuriam tibi intulerit, condonando. Quamvis enim acceſſus ad fratrem offenſum differri poſſit cùm abſens eſt, non tamen animi præparatio. *Pergendum eſt ergo ad reconciliationem, cùm in mentem venerit, quòd nos fortè fratrem in aliquo læſimus : pergendum autem non pedibus corporis, ſed motibus animi, ut te humili affectu proſternas fratri, ad quem chara cogitatione cucurreris, in conſpectu ejus cui munus oblaturus es. Ita enim etiam ſi præſens ſit, poteris eum non ſimulato animo lenire, atque in gratiam revocare, veniam poſtulando, ſi hoc priùs coram Deo feceris, pergens ad eum non pigro motu corporis, ſed celerrimo dilectionis affectu : atque inde veniens, id eſt, intentionem revocans ad id, quod agere cœperas, offeres munus tuum.* Docet Chriſtus, Dei cultum in charitate præcipuè ſitum eſſe, qui dixit : *Miſericordiam volo, Et non ſacrificium*. Primam igitur de charitate curam eſſe debere : & ſi offenderis Deum charitatis lege violata, pœnitentia ex Dei amore profecta (qua non minùs colitur Deus, quàm ſacrificio) illud reſarciendum ante novorum munerum oblationem. S. Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 10. n. 27.

XXV. *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo : ne fortè tradat te adverſarius judici, Et judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.* Eſto conſentiens, ſive benevolus fratri quem læſiſti, quem raca, aut fatuum vocaſti, qui actionem adversùm te apud Deum habet : pacem cum illo redintegra & ſerva, dum in iſtius ſæculi via curris. Ad quam certè concordiam Apoſtolus Chriſtianos omnes cohortatur his verbis : *Si fieri poteſt, quantum in vobis eſt, pacem cum omnibus hominibus habete.* Niſi id præſtiteris, timere meritò debes, *Ne tradat te adverſarius judici*, ne coram ſummo Judice vivorum & mortuorum Chriſto, cui Pater omne judicium dedit, te conveniat, ſive ejus occaſione accuſeris à diabolo ad Tribunal Chriſti : & Judex terribilis & juſtus tradat te miniſtris, id eſt, Angelis, de quibus ſcriptum eſt infrà c. 13. *Exibunt Angeli, Et ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis* : & in carcerem mittaris, id eſt, in infernum detrudaris à miniſtro & exactore. S. Hieron. in c. 5. Matth.

Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Lucæ 12. 59. dicitur, *Donec etiam noviſſimum minutum reddas*. Quadrans minimum erat in nummorum genere, ideò & minutum dictum eſt : Marci 12. 42. *Miſit duo minuta, quod eſt quadrans*. Significat Chriſtus metaphoricà hac locutione, nullum peccatum in divino judicio impunitum relinqui : ſicut loquentes etiam dicimus, Uſque ad fæcem, cùm volumus exprimere aliquid ita exactum, ut nihil relinqueretur. Illud porrò, *Donec ſolvas*, pœnam æternam ſignificat. Unde enim ſolvitur debitum, ubi jam non datur pœnitendi locus ? Ita ergo hic poſitum eſt : *Donec ſolvas*, quomodo Pſalmo 109. ubi dictum eſt : *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum* : Non enim cùm fuerint inimici ſub pedibus Chriſti poſiti, deſinet ille ſedere ad Patris dexteram : Aut illud Apoſtoli 1. Cor. 15. 25. *Oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſuos ſub pedibus ſuis* : Non enim cùm poſiti fuerint, deſinet regnare. Quemadmodùm ergo ibi intelligitur, de quo dictum eſt, *Oportet eum regnare donec ponat inimicos ſub pedibus ejus*, ſemper regnaturum, quoniam ſemper illi erunt ſub pedi- S. Aug. l. 1. de Ser. Do. in Monte, c. 11. n. 30.

Digitized by Google

„ pedibus : ita hic accipitur , quod dictum eſt , *Non exies inde , donec ſol-*
„ *vas noviſſimum quadrantem* , ſemper non exiturum eſſe ; quia ſemper ſolvit
„ noviſſimum quadrantem , dum ſempiternas pœnas peccatorum luit.

XXVI. *Audiſtis , quia dictum eſt antiquis : Non mœchaberis* . Sola adulteria , & quidem re ipſa patrata , docebant Scribæ hoc præcepto , *Non mœchaberis* , inhiberi : cordis autem , cogitationum , & affectuum impuritatem, Lege vetitam non putabant . Unde *R. Kimchi* verba iſta Pſal. 66. verſ. 18. *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo , non exaudiet Dominus* , planè contra mentem Prophetæ , ita interpretatur : *Etiamſi viderim iniquitatem in corde meo , quam vel paratus eſſem in actum perducere , ut ut illa ſit coram Deo, ac ſi eam labiis protuliſſem , tamen non audiet eam Dominus : quaſi dicat , Non ducet mihi eam ſceleri . Cogitationem enim parvam Deus non habet vice facti , niſi concepta fuerit in Dei fidem atque religionem* . Et hanc ipſam ſententiam a multis Hebræis probatam notat *Aben Eſra* ad Decalogum . Pravam hanc interpretationem Legis , erroremque Scribarum & Phariſæorum Chriſtus evertit his verbis : *Ego autem dico vobis : Quia omnis , qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam , jam mœchatus eſt eam in corde ſuo* . Igitur (inquit S. Auguſtinus) *Juſtitia minor eſt , non mœchari corporum con-*
S. Aug. lib. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 12. n. 35. & 36. *junctione : juſtitia verò major regni Dei , non mœchari in corde . Quiſquis autem non mœchatur in corde , multò faciliùs cuſtodit , ne mœchetur in corpore . Illud ergo confirmavit , qui hoc præcepit : non enim venit Legem ſolvere , ſed implere . Sanè conſiderandum eſt , quòd non dixit :* Omnis , *qui concupiverit mulierem ; ſed ,* Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam , *id eſt , hoc*
Tert. lib. de Pudicit. c. 4. *fine & animo attenderit , ut eam concupiſcat : quod jam non eſt titillari delectatione carnis , ſed planè conſentire libidini , ita ut non refrænetur illicitus appetitus , ſed ſi facultas data fuerit , ſatietur* . Nomine porrò mœchantium hic omnem carnalem , & libidinoſam concupiſcentiam oportet intelligi , ſeu venerem omnem non conjugalem . *Qui viderit mulierem* : Scilicet feneſtræ quodammodo ſunt mentium noſtrarum oculi , & omnes cupiditates in cor quaſi per naturales cuniculos ingrediuntur . Hinc oculos *plenos adulterii* S. Petrus vocat Epiſt. 2. c. 2. 14. Hinc *Tertullianus* lib. *De Pudicitia* , c. 10. *Chriſtianus carnem ſpiritu librans , animam fide moderans , oculum metu temperans* . Et Apolog. c. 46. *Democritus excæcando ſemetipſum , quòd mulieres ſine concupiſcentia aſpicere non poſſet ; & doleret , ſi non eſſet potitus , incontinentiam emendatione profitetur : At Chriſtianus ſalvis oculis fœminas non videt , animo adverſùs libidinem cæcus eſt* .

Jam mœchatus eſt eam in corde ſuo . Nam , ut ait Tertullianus : *Volun-*
Tert. lib. de Pœnit. c. 8. *tas facti origo eſt . . . quæ ne tunc quidem liberatur , cùm aliqua difficultas perpetrationem ejus intercipit . Ipſa enim ſibi imputatur , nec excuſari poterit per illam perficiendi infelicitatem , operata quod ſuum fuerat . Denique Dominus quemadmodùm ſe adjectionem Legi ſuperſtruere demonſtrat , niſi & voluntatis interdicendo delicta ? cùm adulterum non eum ſolum definit , qui cominùs in alienum Matrimonium cecidiſſet ; verùm etiam illum , qui aſpectus concupiſcentia contaminaſſet . Adeò quod prohibetur adminiſtrare , ſatis periculoſè animus ſibi repræſentat , & temerè per voluntatem expungit effectum . Cujus voluntatis cùm vis tanta ſit , cur non ſolatium ſui ſaturans pro facto cedat ? Pro facto ergo plectetur* .

XXVII. *Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te , erue eum , & projice abs te : Expedit enim tibi , ut pereat unum membrorum tuorum , quam totum corpus tuum eat in gehennam . Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam , & projice abs te : Expedit enim tibi , ut pereat unum mem-*

brorum

brorum tuorum , quàm totum corpus tuum eat in gehennam . Ex duobus incommodis eligendum , quod minus : ſi gangrena partem corporis quamvis charam occupaſſet , æquum eſt , ut patereris eam præcidi potiùs , quàm proſerpens malum toti corpori exitium crearet . Quantò juſtiùs id faciendum eſt , ubi æterna animi corporiſque pernicies imminet , ni antevertas ? Per oculum & manum , intellige occaſiones proximas libidinis & cujuſcumque peccati ; ſive cognatos etiam , & amicos conjunctiſſimos , oculi dextri, & dextræ manus ſymbolo , Chriſtus ſignificavit . *Scandalizat te* , incitat impelliſque ad peccatum . *Erue eum* , cohibe à functione viſionis , etiamſi abſque ſummo dolore ac detrimento id facere non poſſis ; nega tibi illecebrarum peccati aſpectum , perinde ac ſi oculi tibi eruti eſſent . *Et projice abs te* , contemne , & longè à te repelle , quicquid tibi peccati occaſio , aut fomentum eſt , etiamſi ſit oculo dextro , aut manu dextera charius , magiſque neceſſarium : *Expedit enim tibi* , &c. Minus enim malum præ majori eligendum . Meliùs eſt , ut vim tibi facias in hac vita , quàm ut æternam damnationem ſubeas , & *in ignem inextinguibilem* detrudaris . *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te* , *&c.* Si de membris hic loqueretur Chriſtus , nequaquam vel de uno , vel de dextro oculo , ſed indifferenter de utroque id diceret : Qui enim dextro ſcandalizatur oculo , haud dubium , quin ipſum patietur etiam de ſiniſtro . Quam igitur ob cauſam dextrum poſuit , & manum adjecit ? Ut ſcilicet diſceres , non de membris eſſe ſermonem , ſed de his potius , qui nobis familiaritate junguntur . *Etſi igitur tantùm aliquem diligas , ut eo dextri oculi moris vice : aut ita tibi quempiam utilem putes, ut tum dextræ manus ducas loco , & hi tamen animæ tuæ fortaſſis incommodent : etiam iſtos à te* (inquit) *abſcinde . Non dixit , A talium ſocietate diſcede : ſed maximam ſeparationem indicans* , Erue , *inquit* , & projice abs te. *Deinde quia ſeverè ſatis præceperat , lucrum ex utroque oſtendit* : Expedit enim tibi , ut pereat unum membrorum ſuorum , quàm totum corpus tuum eat in gehennam . *Cùm enim nec ſe ipſum certè ſalvet , qui tibi fuerit adjunctus, & te perditionis ſuæ ſocium faciat ; quæ tandem humanitas ſit , utrumque demergi , cùm liceat , vel unum ſeparatione ſervare ? Cur enim Paulus optabat anathema fieri ? Non utique ut nihil inde lucri caperet , ſed ut alios acquireret in ſalutem . Hic verò uterque damno afficitur : & idcircò non ait tantummodo* , erue ; *ſed* , projice abs te ; *ut enim numquam recipias ulteriùs, ſi qualis fuerat , perſeverat . Hoc enim modo & illum majori crimine liberabis , & te à perditione ſalvabis . . . Si daretur electio , utrumque eſſet neceſſarium de duobus , aut cum ambobus oculis in foveam ruere , atque ibidem perire , aut etiam abſque uno oculo reliquum ſalvare corpus : putaſne è duobus non malles ſuſcipere ſecundum ? Non enim hoc eſſet odientis oculum , ſed corpus reliquum diligentis . Hoc etiam in viris conſideretur & fœminis . Si qua enim tibi noceat amando , incurabiliſque permaneat : & te omni peſte , dum ſic abſcinditur , liberabit , & ipſa à majoribus eſt erepta peccatis , non jam ultra cum ſuis malis etiam crimen tuæ perditionis admiſiens . Vidiſti , quanta lenitate Chriſti Lex plena ſit & ſolicitudine , & quæ à pluribus nimiæ ſeveritatis putatur , quantum ergo hominis pietatis oſtendat ?* De præcidendis ac vitandis proximis peccati occaſionibus , vitandaque chariſſimorum , & conjunctiſſimorum ſocietate , ſi nos ad peccatum pertrahant , hunc locum pariter explicat S. Hilarius : *Sed quia* , inquit , *diverſa invicem membra , corpus tamen omnes unum ſumus ; abjicere à nobis , vel potiùs eruere propinquitates chariſſimorum hominum admonemur , ſi in illis aliquid tale cernamus ; ne in conſortium nominis eorum de familiaritate veniamus . Rectiùs utilibus & maxi-*

Marci 9.

S. Jo. Chryſ. Hom. 17. in Matth.

S. Hil. c. 4. in Matth.

S.Hie. in c. 5. Matth.

mè neceſſariis , tanquam oculi , & pedis membris carentes , quàm uſque in ſocietatem gehennæ vitioſæ propinquitatis teneamur affectu . His concordat S. Hieronymi interpretatio : *In dextero* , inquit , *oculo* , *&* *dextera manu* , *fratrum* , *uxorum* , *& liberorum atque affinium & propinquorum monſtratur affectus ; quos ſi ad contemplandam veram lucem nobis impedimento eſſe cernamus , debemus truncare iſtiuſmodi portiones : Ne dum volumus lucri cæteros facere , ipſi in æternum pereamus . Unde dicitur & de ſacerdote magno , cujus anima Dei cultui dedicata eſt :* Super patre & matre & filiis non polluetur : *Id eſt , nullum affectum ſciet , niſi ejus , cujus cultui dedicatus eſt .*

Levit. 21.

S.Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 13.

His concinit S. Auguſtinus : *His* , inquit , *magna opus eſt fortitudine ad membra præcidenda . Quicquid enim eſt , quod ſignificat oculus , ſine dubio tale eſt , quod vehementer diligitur . Solet enim & ab eis , qui vehementer volunt exprimere dilectionem ſuam , ita dici , Diligo eum ſicut oculos meos , aut etiam plus quàm oculos meos . Quod autem additum eſt ,* dexter , *fortaſſe ad augendam vim dilectionis valet . Quamquam enim ad videndum iſti oculi corporis communiter intendantur , & ſi ambo intendantur , æqualiter poſſint ; amplius tamen formidant homines dextrum amittere. Ut iſte ſit ſenſus : Quicquid illud eſt , quod ita diligis , ut pro dextro oculo habeas ; ſi ſcandalizat te , id eſt , ſi tibi impedimento eſt ad veram beatitudinem , erue illud & projice abs te . Expedit enim tibi, ut pereat unum horum , quæ ita diligis , ut tamquam membra tibi hæreant , quàm totum corpus tuum eat in gehennam .*

Ibid. c. 14. Legatur & l. 19. contra Fauſtum , c. 26. Videſis , & S.Jo. Chry. Hom. 17. in Matth. & Ser. 19. de Libello Repudii 10. 5.

XXVIII. *Dictum eſt autem : Quicumque dimiſerit uxorem ſuam , det ei libellum repudii .* Ea de re lex extat *Deuteron.* 24. 1. *Hæc juſtitia minor eſt Phariſæorum* (inquit S. Auguſtinus) cui non *eſt contrarium* , *quod* hic *Dominus dicit* : Ego autem dico vobis : quia omnis , qui dimiſerit uxorem ſuam , excepta fornicationis cauſa , facit eam mœchari : & qui dimiſſam duxerit , adulterat . *Non enim , qui præcepit dari libellum repudii , hoc præcepit , ut uxor dimittatur : Sed ,* Qui dimiſerit , *inquit* , det illi libellum repudii : *Ut iracundiam temerariam projicientis uxorem libelli cogitatio temperaret . Qui ergo dimittendi moram quæſivit , ſignificavit , quantum potuit , duris hominibus , ſe nolle diſſidium . Et ideò Dominus alio loco interrogatus , ita reſpondit* : Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras . *Quantumvis enim durus eſſet , qui vellet dimittere uxorem , cùm cogitaret libello repudii dato , jam ſine periculo eam poſſe nubere alteri , Dominus ergo ad illud confirmandum , ut non facile uxor dimittatur , ſolam cauſam fornicationis excepit .* Aliæ quidem cauſæ ſunt canonicæ , ob quas uxor à thoro viri poteſt repelli ; ſed ſolum adulterium cauſa eſt dimittendæ uxoris Matrimonii propria , quia uxor prior eſſe noluit , quæ fidem conjugalem marito non ſervavit . Et ob alias quidem cauſas abjici à thoro poteſt uxor ad tempus , donec emendetur : ob adulterium verò abjici poteſt à thoro in perpetuum , ut violatæ fidei conjugalis pœnas luat, quamdiù vixerit : ita ut ipſam licèt pœnitentem , & emendatam recipere vir minimè teneatur . Sed qui ob alias cauſas , etiam canonicas , id eſt, Eccleſiaſticis Canonibus ac Decretis probatas , & Eccleſiaſtici Judicis auctoritate , ac ſententia interveniente , divortium cum conjuge fecerit ; ipſaque ad meliorem frugem redierit , ut redeat ad virum , tenetur cum ea reconciliari ; alioquin *facit eam mœchari* ; id eſt , nimia ſeveritate præbet illi occaſiones adulterii , exponit illam adulterii periculo . Verumtamen & *qui dimiſſam* ob adulterium *duxerit* , *adulterat* : quia alienam uxorem ducit . Vinculum enim conjugale *In civitate Dei noſtri , in monte ſancto ejus*, ratione Sacramenti , indiſſolubile eſt : *Et interveniente divortio , non aboletur*

Matth. 19. 8.

S. Aug. lib. de bono conjugali, c. 7.

Digitized by Google

tur confœderatio illa nuptialis, ſed *ſibi conjuges ſunt etiam ſeparati*; *cum illis autem adulterium committunt, quibus fuerint etiam poſt ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri*: Atque id confirmat Apoſtolus ad Romanos ſcribens, c. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro*. Et 1. ad Corinthios 7. 10. 11. *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat*. Eadem enim lex quoad hoc poſita eſt à Chriſto viro & uxori, ut ſi dimiſerit, etiam ob adulterium, non ducat aliam, aut reconcilietur uxori: quam reconciliationem etſi non imperat Novæ Legis Author, tamen optat. Jam verò ſi nec illi nubere conceditur vivo virò, à quo receſſit, neque huic alteram ducere viva uxore, quam dimiſit; multò minùs fas eſt illicita cum quibuslibet ſtupra committere. Sed de hoc rurſùs argumento tractandum ad c. 19. *S. Matthæi*.

XXIX. *Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non perjurabis: Reddes autem Domino juramenta tua*. Non verba, ſed ſenſum Legis Chriſtus reddit. Exod. 20. 7. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum*. Quod & Levit. 19. in Hebraico Textu habetur, ubi Vulgatus Interpres vertit: *Non perjurabis in nomine meo*. Deut. 5. 11. *Non uſurpabis nomen Domini tui fruſtra: Quia non erit impunitus, qui ſuper re vana nomen ejus aſſumpſerit*. Aſſumere autem nomen Dei in vanum, eſt pejerare: Vox enim Hebraica *ſchave* & *in vanum* apud Latinos, utrumque ſignificat, & quod minimè neceſſarium, & quod falſum eſt. Altera pars Dominicæ ſententiæ ſumpta eſt ex Num. 30. 3. *Si quis virorum votum Domino voverit, & ſe conſtrinxerit juramento: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit*. Sic Pſalm. 23. 4. vir pius deſcribitur his verbis: *Qui non accepit in vano animam ſuam* (quibus reſpicitur formula jurisjurandi, Ita vivam:) *Nec juravit in dolo proximo ſuo*. Pejerare hic duo complectitur, 1. falſum jurare; 2. quod ex animi tui ſententia juraveris, non præſtare. Scribæ & Phariſæi dupliciter in hoc capite de juramento errarunt. 1. Quòd de veritate tantùm rei juratæ caverent, non autem de vanitate jurandi. Juramenta quidem vana, & temeraria aliqua cenſura notarunt, ſed ea arctiſſimo circulo concluſerunt, & quatuor tantum modis fieri dixerunt, ut obſervat *Joannes Lighfoot*, in *Horis Hebraicis*. 1. Cùm quis id juramento aſſereret, quod notiſſimæ veritati eſſet contrarium; veluti, *Si juraret virum eſſe fœminam, columnam lapideam eſſe columnam auream*, &c. vel cùm quis juraret id eſſe vel fuiſſe, quod omninò impoſſibile; veluti, *Se vidiſſe camelum in aere volitantem*. 2. Cùm quis jurejurando id aſſereret, de quo non erat, quòd quis dubitaret; exempli gratia, *Cœlum eſſe cœlum, lapidem eſſe lapidem*, &c. 3. Cum id ſe facturum juraret, quod omninò ipſi impoſſibile: *Se nempè per triduum, & trinoctium non dormiturum; per plenam ſeptimanam ſe nihil guſtaturum*, &c. 4. Cùm ab eo abſtinere juraret, quod præceptum eſt, nempè, *Se non geſtaturum Phylacteria*. Secundò, erraruut in hoc capite, quòd per creaturas jurare pro more, & conſuetudine habuerunt; nec tamen id verè, & proprie juramentum eſſe putarunt, ut conſtat ex Maimonide in *Shevuoth* cap. 12. ex aliiſque libris Hebræorum Magiſtrorum à *Lighfooto* citatis: & non ſe teneri jurejurando, ſi per cœlum, aut terram, aut per

 Jero-

Jeroſolymam , aut per caput ſuum juraſſent . Utrumque hunc errorem Chriſtus hic evertit .

XXX. *Ego autem dico vobis , Non jurare omninò , neque per cœlum , quia thronus Dei eſt : neque per terram , quia ſcabellum eſt pedum ejus : neque per Jeroſolymam , quia civitas eſt Magni Regis : neque per caput tuum juraveris , quia non potes unum capillum album facere , aut nigrum* . Legem explicat Chriſtus , non ſolùm perjurium , ſed omne prorsùs non neceſſarium juramentum prohibens . *Juſtitia Phariſæorum eſt , non pejerare* (inquit

S.Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 17.

S. Auguſtinus .) *Hanc confirmat , qui vetat jurare , quod pertinet ad juſtitiam Regni cœlorum . Sicut enim falſum loqui non poteſt , qui non loquitur; ſic pejerare non poteſt , qui non jurat* . Licere tamen Chriſtianis jurare , ubi

2. Cor. 11. 13. Rom. 1. 9. a Vide S. Aug. Epiſt. 157. alias 89. ad Hilarium. S. Athan. in Apolog. ad Conſtantinum, Collationis Carth. Acta, & ante alios Tert. Apol. cap. 32.

quando , & qua ratione oportet , docet exemplum Apoſtoli jurantis: *Quæ autem ſcribo vobis , ecce coram Deo , quia non mentior* . Et , *Teſtis eſt mihi Deus* , &c. Idque confirmat Eccleſiæ perpetuus uſus . a *Ita ergo intelligitur præcepiſſe Dominum , ne juretur , ne quiſquam ſicut bonum appetat jusjurandum , & aſſiduitate jurandi ad perjurium per conſuetudinem delabatur . Quapropter , qui intelligit non in bonis , ſed in neceſſariis jurationem habendam , refrænet ſe quantùm poteſt , ut non ea utatur , niſi neceſſitate , cùm videt pigros eſſe homines ad credendum , quod eis utile eſt credere , niſi juratione firmetur* . Docet deinde Chriſtus , non ſolum peccatum eſſe jurare ſine neceſſitate illis jurandi formulis , quibus Deus directò nominatur , qualis eſt illa Judæis ſanctiſſima , *Deus vivit* : Sed etiam jurare per res alias extra Deum , quòd res aliæ tacitè ad Deum referantur . *Itaque Dominus docet , nihil eſſe tam vile in creaturis Dei , ut per hoc quiſque pejerandum arbitretur : quando à ſummis uſque ad ima divina providentia creata regantur* . Verba ſunt S. Auguſtini l. 1. *de Ser. Dom. in Monte* .

S. Auguſt.

Neque per cœlum , quia thronus Dei eſt : neque per terram , quia ſcabellum eſt pedum ejus . Alludit ad illud Iſaiæ 66. *Cœlum mihi ſedes eſt : Terra „ autem ſcabellum pedum meorum* . Quod non ita intelligendum , quaſi Deus „ habeat membra collocata in cœlo & in terra , ut nos cùm ſedemus : ſed „ illa ſedes judicium ſignificat ; & quoniam in hoc univerſo Mundi corpore „ maximam ſpeciem cœlum habeat , & terra minimam ; tamquam præſentior „ ſit excellenti pulchritudini vis divina , minimam verò ordinet in extremis, „ atque infimis , ſedere in cœlo dicitur , terramque calcare . Has porrò ju„ randi formulas ad Deum referri , Chriſtus docet , Matth. 23. 22. *Et qui jurat in cœlo , jurat in throno Dei , & in eo , qui ſedet ſuper eum* .

Neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis . Ita vocatur Pſalm. 47. 3. quòd Regis regum cultui dicata ſit . Hoc igitur eò pertinet , ut qui per Jeroſolymam jurat , intelligatur per eum jurare , qui Hieroſolymis Regnum ſuum ; ſicut qui per Templum jurat , jurat per habitatorem Templi , ut Chriſtus explicat infrà cap. 23.

Neque per caput tuum juraveris , &c. Et per Deum enim jurare intelligendus eſt , qui per caput ſuum jurat , cum nec ſui capitis homo ſit Dominus , cujus ne unum quidem capillum album , vel nigrum facere poteſt, id eſt , naturam ejus immutare . *Qui per ſalutem ſuam jurat* , (inquit Ulpianus Juriſconſultus) *per Deum jurare videtur ; reſpectu enim divini Numinis jurat* . Idem dicendum de illo , qui per caput ſuum jurat .

XXXI. *Sit autem ſermo veſter , Eſt , eſt : Non , non , Quod autem his*

S. Aug. lib. de Ser. Dom. in Monte, c. 17.

abundantius eſt , à malo eſt . Cùm aliquid affirmandum eſt , ſimpliciter affirmate : cùm aliquid negandum , ſimpliciter negate , nullo adhibito juramento , cujus conſuetudo mala ; vel quòd à vitio incredulitatis ejus , qui dictis

Digitized by Google

dictis veſtris non credit , orignem ducit : vel à diaboli tentatione . *Si jurare cogeris* , inquit S. Auguſtinus , *ſcias , de neceſſitate venire infirmitatis eorum , quibus aliquid ſuades : quæ infirmitas utique malum eſt , unde nos quotidiè liberari deprecamur , cùm dicimus* , Libera nos à malo . *Itaque non dixit , Quod autem amplius eſt , malum eſt : tu enim non malum facis , qui benè uteris juratione , quæ etſi non bona , tamen neceſſaria eſt , ut alteri perſuadeas , quod utiliter ſuades : ſed* , à malo eſt , *illius cujus infirmitate jurare cogeris* . Chriſti Salvatoris de vitando juramento ſententiam S. Jacobus Apoſtolus expreſſit , Epiſt. cap. 5. 12. *Ante omnia autem , fratres mei , nolite jurare , neque per cælum , neque per terram , neque aliud quodcumque juramentum . Sit autem ſermo veſter : Eſt , eſt : Non , non : Ut non ſub judicio decidatis* . Præclarè Clemens Alexandrinus perfecti Chriſtiani mores (Clem. Alex. l. 7. Strom. p.728. & 729.) deſcribens , ait : *Longè autem abeſt , ut qui in tali pietate probatur , & dijudicatur , ſit ad mentiendum propenſus , & ad jurandum . Eſt enim jusjurandum confeſſio definitiva cum divina aſſumptione . Qui eſt autem ſemel fidelis, quomodo ſeipſum infidelem præbuerit , ut etiam opus habeat jurejurando ; & non ita vitam inſtituat , ut ea ſit firmum ac definitum jusjurandum , fidemque oſtendat confeſſionis in conſtanti ſtabilique vita & ſermone ? Si autem in judicio ejus , qui facit , & loquitur , poſitum eſt facere injuriam , non in perpeſſione ejus , qui patitur perſecutionem ; neque mentietur , neque pejerabit , ut qui Deum afficeret injuria , cùm eum ſciat natura eſſe hujuſmodi , ut minimè lædi poſſit . Sed neque propter proximum mentietur , vel aliquid tranſgredietur , quem didicit diligere , etiamſi non ſit familiaris . Propter ſe ipſum autem multò minus aut mentietur , aut pejerabit ; ſi quidem numquam ſua ſponte in ſe iterùm injuſtus invenietur . Sed neque jurat , ut qui in affirmationem quidem , Ita , vel Eſt : in negatione autem , Non , uſurpare conſtituerit . Sufficit ergo ei , vel affirmationi , vel negationi addere illud , Verè dico , ut fidem iis faciat , qui reſponſi ejus non perſpiciunt ſtabilitatem . Oportet enim eum habere apud externos vitam fide dignam , ut ne poſtuletur quidem ab eo jusjurandum : apud ſe ipſum autem , & qui cum eo converſantur , animi æquitatem , quæ eſt juſtitia voluntaria* . Evangelicum illud de vitando juramento præceptum audiviſſe videtur *Clinias* Philoſophus Pythagoricus , cui cùm per juramentum mulctam trium talentorum vitare liceret , injuriam pati maluit , quàm jurare , idque cùm non eſſet falsò juraturus ; ut refert S. *Baſilius* , Homilia 24. *De legendis Gentilium libris* .

XXXII. *Audiſtis , quia dictum eſt : Oculum pro oculo , & dentem pro dente* . Oculum pro oculo reddat , qui alterius oculum eruit , &c. Jus eſt Talionis apud gentes omnes vetuſtiſſimum , quod jus Rhadamanthi dictum teſtatur Ariſtoteles , iſto verſu deſcriptum : *Quæ fecit ſi quiſque ferat , jus fiet & æquum* . Ex Græcia Romam tranſiit : Unde in Legibus 12. Tabularum ſcriptum erat : *Si membrum rupit , talio eſto* . Hoc Moſaicæ Legis forenſe Decretum , *Exod.* 21. *verſ.* 23. 24. 25. & *Levit.* 24. 19. 20. Sed Talionis exactio nón licebat , niſi judicis ſententia , ut conſtat ex Deuteron. 19. *Stabunt ambo , quorum cauſa eſt , ante Dominum in conſpectu Sacerdotum , & Judicum . . . Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit . . . Ut audientes cæteri timorem habeant , & nequaquam talia audeant facere . Non miſereberis ejus , ſed animam pro anima , oculum pro oculo , dentem pro dente , manum pro manu , pedem pro pede exiges* . Et permiſſa magis erat hæc exactio talionis , etiam apud Judicem actionem injuriarum inſtituendo, quàm imperata : permiſſa , inquam , erat , ut majoris mali vitaretur occaſio , & ne Judæi ad vindictam proni , graviorem pœnam exigerent damno

dato, aut privata auctoritate injurias ulciſcerentur, atque metu talionis ab injuria inferenda cohiberentur: cæterùm vindictam Lex ipſa privatis prohibet, *Levit.* 19. 18. *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum*. Et Deuteronom. 32. 35. *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore*. Chriſtus igitur duo adjecit Legi: Talionem nempè ſuſtulit, ac præthereà nos docuit, non modò non expetere vindictam, ſed patienter injurias tolerare.

Rom. 12. 17. & 19.

XXXIII. *Ego autem dico vobis, Non reſiſtere malo*: Non vicem referre, non malum malo repellere, convitium convitio, vulnus vulnere. Quod S. Paulus his verbis exprimit: *Nulli malum pro malo reddentes .... Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi; ſed date locum iræ*. Defenſio hic pro ultione accipitur. Chriſtus enim, & Apoſtolus non vetant gravem injuriam inculpatæ tutelæ moderamine propulſare, neque Magiſtratibus vindicandam committere, ſed ulciſci. Quod & ſequentia S. *Pauli* verba declarant: *Sed date locum iræ*: id eſt, ultionis divinæ: *Scriptum eſt enim: Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus*. Quomodo verò Lex Moſaica talionis exactionem permittens, non pugnet cum præcepto Chriſti, egregiè *Tertullianus* explicat:

Tert. lib. 4. cont. Marcion. c. 16.

Novam planè, inquit, *patientiam docet Chriſtus, etiam vicem injuriæ cohibens, permiſſam à Creatore, oculum exigentem pro oculo, & dentem pro dente: contra, ipſe alteram ampliùs maxillam offerri jubens, & ſuper tunicam pallio quoque cedi .. Planè hæc Chriſtus adjecerit, ut ſupplementa conſentanea diſciplinæ Creatoris .... Si per Zachariam præcepit, Ne unuſquiſque malitiæ fratris ſui meminerit; ſed nec proximi. Nam & rurſus, Malitiam, inquit, proximi ſui unuſquiſque ne recogitet. Multò magis patientiam indixit injuriæ, qui indixit oblivionem. Sed & cum dicit: Mihi vindictam, & ego vindicabo; proinde patientiam docet vindictæ exſpectatricem. In quantum ergo non capit, ut idem videatur, & dentem pro dente, oculum pro oculo, in vicem injuriæ exigere, qui non modo vicem, ſed etiam ultionem, etiam recordationem, & recogitationem injuriæ prohibet: in tantùm aperitur nobis, quomodo oculum pro oculo, & dentem pro dente cenſuerit; non ad ſecundam injuriam talionis permittendam, quam prohibuerat interdicta ultione; ſed ad primam coercendam, quam prohibuerat oppoſita talione, ut unuſquiſque reſpiciens licentiam ſecundæ injuriæ, à prima ſemetipſum contineret. Faciliùs enim vim comprimi ſcit repræſentatione talionis, quàm repromiſſione ultionis. Utrumque autem conſtituendum fuit, pro natura & fide hominum; ut qui Deo crederet, ultionem à Deo exſpectaret; qui minùs fideret, leges talionis timeret. Hanc Legis voluntatem de intellectu laborantem, Dominus, & Sabbati & Legis, & omnium paternarum diſpoſitionum Chriſtus, & revelavit, & compotem fecit, mandans alterius quoque maxillæ oblationem; ut eantò magis vicem injuriæ extingueret, quam & Lex per talionem voluerat impediſſe, certè quam Prophetia manifeſtè coercuerat; & memoriam injuriæ prohibens, & ultionem ad Deum redigens. Ita ſi quid Chriſtus intulit, non adverſario, ſed adjutore præcepto, non deſtruxit diſciplinas Creatoris*.

S. Aug. l. 19. contr. Fauſt. c. 5. & contra Adimantum, cap. 8. & Enarrat. in Pſalm. 108.

Eandem legem explicat *S. Auguſtinus* variis in locis, è quibus unum ſeligo librum *de Sermone Domini in Monte*, cap. 19. *Phariſæorum* (inquit) *juſtitia minor eſt, non excedere in vindicta modum, ne plus rependat quiſque, quam accepit; & magnus hic gradus eſt. Nemo enim facilè invenitur, qui pugno accepto pugnum reddere velit; & uno à conviciante verbo audito, uno & quod tantumdem valeat referre contentus ſit: ſed ſive ira perturbatus, immoderatiùs vindicat; ſive quia juſtum putat, eum qui læſit prior, graviùs lædi, quàm læſus eſt, qui non læſerat. Talem animum*

Digitized by Google

mum magna ex parte refrænavit lex, in qua ſcriptum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente: *Quibus nominibus ſignificatur modus, ut injuriam vindictia non tranſeat*. Hic, ut idem S. Doctor alibi dixit, *Non fomes, ſed limes eſt*. Hæc *injuſtorum juſtitia eſt*: *Hæc eſt*, ut ibi ait, *pacis inchoatio: perfectio autem pax eſt, talem penitùs nolle vindictam*. Inter illud ergo primum, quod præter legem eſt, ut majus malum pro minore malo reddatur, & hoc, quod Dominus perficiendis diſcipulis dixit, ne pro malo ullum malum reddatur; medium quendam locum tenet, ut tantum reddatur, quantum acceptum eſt, per quod à ſumma diſcordia ad ſummam concordiam pro temporum diſtributione tranſitus factus eſt. Quiſquis ergo malum infert prior ſtudio lædendi & nocendi, vide, quantùm diſtet ab eo, qui nec læſus rependit. Quiſquis autem nulli prior malè fecit, ſed tamen læſus rependit gravius, vel voluntate, vel facto, receſſit aliquantùm à ſumma iniquitate, & proceſſit ad ſummam juſtitiam, & tamen nondum tenet, quod Lex, quæ per Moyſen data eſt, imperavit. Qui ergo tantum reddit, quantum accepit, jam donat aliquid: non enim tantam pœnam meretur nocens, quantam ille, qui ab eo læſus innocens paſſus eſt. *Hanc ergo inchoatam, non ſeveram, ſed miſericordem juſtitiam, ille perficit, qui legem venit implere, non ſolvere..., Parum enim adhuc videtur Domino, ſi pro malo, quod acceperis, nihil rependas mali, niſi etiam amplius paratus ſis accipere. Quapropter non ait*, Ego autem dico vobis, *non reddere malum pro malo: quamquam hoc etiam magnum præceptum ſit; ſed ait*, Non reſiſtere adversùs malum: *Ut non ſolùm non rependas, quod tibi fuerit irrogatum; ſed etiam non reſiſtas, quo minùs aliud irrogetur.*

Idem l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 19.

XXXIV. *Sed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram*. Si quis tibi alapam impegerit, illi maxillam alteram cædendam obverte, potiùs, quàm te ulciſcaris, aut alapam regeras, aut charitatis, pacis Chriſtianæ, atque patientiæ bonum amittas. *Quod ad miſericordiam pertinere, hi maximè ſentiunt, qui eis quos multùm diligunt, tanquam filiis, vel quibuslibet dilectiſſimis ſuis ægrotantibus ſerviunt, vel parvulis, vel phreneticis; à quibus multa ſæpè patiuntur; & ſi eorum ſalus id exigat, præbent ſe etiam, ut plura patiantur, donec vel ætatis, vel morbi infirmitas tranſeat. Quos ergo Dominus, Medicus animarum, curandis proximis inſtruebat, quid eos aliud docere poſſet, niſi ut eorum ſaluti conſulere vellent, imbecillitates æquo animo tolerarent? Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit: Quia nihil innocentius eſt eo, qui in virtute perfectus eſt*. Nec S. Paulus alteram maxillam præbuit percutienti, *Act.* 23. 3. nec Chriſtus ipſe, *Joan.* 18. 23. Non igitur oſtentatione corporis, ſed præparatione cordis, hoc præceptum implendum eſt. *Multi enim alteram maxillam præbere noverunt, diligere verò illum à quo feriuntur, ignorant. At verò ipſe Dominus, qui utique præcepta, quæ docuit, primus implevit, percutienti in maxillam Miniſtro Sacerdotis non præbuit alteram; ſed inſuper dixit*, Si malè locutus ſum, exprobra de malo; ſi benè, quid me cædis? *Non tamen ideò paratus corde non fuit, non ſolùm in alteram maxillam cædi pro ſalute omnium, ſed etiam toto corpore crucifigi*. Sic igitur Chriſtianum hominem animo paratum eſſe oportet ad omne injuriarum genus perferendum, potiùs quàm amittat charitatem, ut dicere poſſit cum Propheta: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.*

S. Aug. ibid.

XXXV. *Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*. Ei qui tibi vim infert in bonis externis, & occaſionem tibi præbet ipſum in jus vocandi, erepta tibi tunica; vel te in

jus trahit, ut improba lite, & malis artibus tibi tunicam eripiat, dimitte potiùs pallium; id eſt, paratus ſis graviorem jacturam ferre, potiùs quàm cum detrimento pacis, & charitatis, judicio contendas, vel potiùs
S.Aug.ibid. quàm te ipſum ulciſcaris. *Luc. 6. 29.* tunica ultimo loco ponitur: *Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere*: Id eſt, ab eo, qui veſtem exteriorem aufert, rapinæ faciliùs expoſitam, & minùs neceſſariam, etiam veſtem interiorem, rapinæ minùs expoſitam, & magis neceſſariam, ne cohibeas. Rursùs *ad præparationem cordis, non ad oſtentationem operis*, id præceptum rectè intelligitur. Et quod de tunica, & pallio dictum eſt, non in eis ſolis, ſed in omnibus faciendum eſt, quæ aliquo jure temporaliter noſtra eſſe dicimus: *Si enim de neceſſariis hoc imperatum eſt, quantò magis ſuperflua contemnere convenit?* Omnia ergo illa tunicæ, & pallii nomine intelliguntur, de quibus judicio nobiſcum contendi poteſt, ita ut à noſtro jure in jus illius tranſeant, qui contendit, vel pro quo contendit: ſicuti eſt veſtis, domus, fundus, jumentum, & generaliter omnis pecunia. Cæterùm nec publica judicia, juriſque coram Magiſtratibus proſecutionem, nec juſta bella, Chriſti Lege prohibita ſunt, modò charitas & pax Chriſtiana in litigantium, aut bella moventium animis dominetur, & ita ſint affecti, ut damna quælibet pati malint, quàm violare charitatem: quod etſi difficile, ſpectata hominum corruptela, & litium bellorumque circumſtantiis, non tamen impoſſibile eſt; Domino præbente gratiæ ſuæ auxilium, qui dedit præceptum.

XXXVI. *Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo*. Si quis tibi aliquod onus per injuriam impoſuerit, aut te coegerit ad operam aliquam, aut ſervitium exhibendum, quod non debes, verbi gratia ad currendum, comitandum, vel bajulandum ad unum milliare; duplum potiùs operæ præſta, quàm adversùs charitatem pecces. Angari Perſis dicebantur Regum nuntii, ſive tabellarii, qui certis ſtationibus diſpoſiti erant, quorum alter alteri traderet litteras, ut citiùs perferrentur. Fas autem ipſis erat, ad curſum rapere cujuſvis equos, naves, vel plauſtra, quin etiam ipſos homines. Hebræi, ex quo Perſarum potentia Orientem invaſerat, coacti fuerunt, inter cætera ejus ſervitii incommoda, etiam onus angariæ ferre, cujus immunitas ipſis à Demetrio conceſſa eſt, ut refert *Joſephus, lib. 13. Antiq.* Inde factum, ut rei vehementer exoſæ nomen etiam ad privatas vexationes producerent, ut conſtat ex *Matth. 27. 32.* & ex pleriſque Hebræorum Scriptorum locis. De hac angaria perſonali, ſeu injuria, quæ contra libertatem committitur, ibi loquitur Chriſtus; cùm ſecundo loco de injuriis, quæ contra jus dominii, primò verò de iis, quæ contra corpus committuntur, locutus fuerit. Paulò aliter S. Augusti-
S.Aug. lib. de Ser. Dom. in Monte, c. 20. nus: *In his*, inquit, *tribus generibus exemplorum nullum genus injuriæ prætermiſſum eſſe video. Namque omnia, in quibus improbitatem aliquam patimur, in tria genera dividuntur: quorum alterum eſt, quod reſtitui non poteſt; alterum quod poteſt. Sed in illo, quod reſtitui non poteſt, vindictæ ſolatium quæri ſolet. Quid enim prodeſt, quòd percuſſus repercutis? Numquid propterea illud, quod in corpore læſum eſt, reſtituitur in integrum? Sed tumidus animus talia fomenta deſiderat: ſanum autem firmumque iſta non juvant; quin potiùs miſericorditer perferendam alterius infirmitatem judicat, quàm alieno ſupplicio ſuam mitigandam, quæ nulla eſt .... Tenebitur ergo in hoc injuriarum genere, quod per vindictam luitur, iſte à Chriſtianis modus, ut accepta injuria non ſurgat in odium, ſed infirmitatis miſericordia paratus ſit animus plura perpeti; nec correctionem negligat, qua vel conſilio,*

vel

Digitized by Google

vel auctoritate , vel poteſtate uti poteſt . Aliud injuriarum genus eſt , quod in integrum reſtitui poteſt : cujus duæ ſpecies , una ad pecuniam , altera ad operam pertinet . Quapropter illius de tunica , & veſtimento , hujus de angaria mille paſſuum , & duum millium exempla ſubjecta ſunt : quia & reddi veſtimentum poteſt ; & quem adjuveris opera , poteſt te etiam ipſe , ſi opus fuerit , adjuvare .... In his ergo omnibus generibus injuriarum Dominus docet, patientiſſimum , & miſericordiſſimum , & ad plura perferenda paratiſſimum animum Chriſtiani eſſe oportere . Et quicumque te angariaverit mille paſſus , vade cum illo alia duo . *Et hoc utique non tam ut pedibus agas quàm ut animo ſis paratus . Nam in ipſa Chriſtiana Hiſtoria , in qua eſt auctoritas, nihil tale invenies factum eſſe à ſanctis , vel ab ipſo Domino , cùm in homine, quem ſuſcipere dignatus eſt , vivendi nobis præberet exemplum ; cùm tamen omnibus ferè locis eos invenias paratos fuiſſe æquo animo tolerare , quidquid eis improbè fuiſſet ingeſtum .*

XXXVII. *Qui petit à te , da ei ; & volenti mutuari à te , ne avertaris .* Parum eſt enim non nocere , niſi etiam præſtes beneficium , quantum potes . Beneficium autem maximè neceſſarium eſt ſublevare egentes , quorum alii nullam ſpem habent reddendi , quod accipitur ; alii ſic egent impræſentiarum , ut munus , ſive eleemoſynam non poſtulent , aut pecuniam donatam , ſed mutuam . Utriſque ſuccurri jubet Chriſtus , quatenùs & facultates noſtræ ferunt , & ipſorum neceſſitas poſtulat , ut explicat S. Paulus 2. Corinth. 8. 12. 13. 14. *Si enim voluntas prompta eſt ; ſecundùm id quod habet , accepta eſt , non ſecundùm id quod non habet . Non enim ut aliis ſit remiſſio , vobis autem tribulatio , ſed ex æqualitate . In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat : ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum , ut fiat æqualitas .* S. Lucas cap. 6. 30. hanc Domini ſententiam ita refert : *Omni autem petenti te , tribue* ; eleemoſynam ſcilicet , vel opem , quam præſtare poſſis ; ſive dignus ſit , ſive non; ſive amicus , ſive inimicus ; ſive referre gratiam poſſit , ſive non poſſit : Non enim perſonarum , ſed paupertatis , ſed charitatis habenda eſt ratio . Servet tamen charitatis ordinem ſuum , quem perficere Chriſtus voluit , non evertere . *Omni petenti te , tribue , inquit , non omnia petenti : ut id des, quod dare honeſtè , & juſtè potes . Quid ſi enim pecuniam petat , qua innocentem conetur opprimere ? Quid ſi poſtremò ſtuprum petat ? Sed ne multa perſequar , quæ ſunt innumerabilia , id profectò dandum eſt , quod nec tibi , nec alteri noceat , quantùm ſciri , aut credi ab homine poteſt : & cui juſtè negaveris , quod petit , indicanda eſt ipſa juſtitia , ut non eum inanem dimittas . Ita omni petenti te dabis , quamvis non ſemper id quod petit dabis ; & aliquando melius aliquid dabis , cùm petentem injuſta , correxeris .* Aug. l. 1. de Ser. Dom. in Monte, c. 20. N. 67.

Et volenti mutuari à te , non avertaris . Ei qui mutuum à te petit , ne difficilem , aut tetricum te præbeas ; ſed hilari ſuavique benevolentia ipſi ſuccurre , etſi fortè facultatibus ſit deſtitutus , nec pignoribus , vel ſponſoribus datis cavere reddendam pecuniam valeat . Ideò autem Dominus duo illa beneficentiæ genera imperavit , quia *Plerumque homines , qui propoſito divino præmio donare parati ſunt , ad dandum quod mutuo petitur , pigri fiunt, quaſi nihil recepturi à Deo , cùm rem , quæ datur , ille qui accipit , exſolvat . Rectè itaque ad hoc beneficii tribuendi genus nos divina hortatur auctoritas dicens :* Et volenti mutuari à te , ne avertaris : *Id eſt , ne propterea voluntatem alienes ab eo , qui petit , quia & pecunia tua vacabit , & Deus tibi non redditurus eſt , cùm homo reddiderit : ſed cùm id ex præcepto Dei facis , apud illum , qui hæc jubet , infructuoſum eſſe non poteſt .* Ibid. N. 68.

XXXVIII. *An-*

XXXVIII. *Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*. Proximi nomine is ſæpè intelligitur, qui ſanguinis, vicinitatis, aut amicitiæ vinculo nobis conjunctus eſt. Unde Levitici 19. 18. quem locum hìc reſpicit Chriſtus, cùm Dominus præmiſiſſet, *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum*: ſubdit, *Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus*. Judæi hoc præceptum ita reſtringebant, ut alienigenis benefaciendum non putarent, & ne communia quidem humanitatis officia illis exhiberent. Qua de re Juvenalis:

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti:
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.

Et Tacitus: *Apud ipſos fides obſtinata, miſericordia in promptu; adversùs alios omnes hoſtile odium*: Omnes ſcilicet officiorum partes ſe impleviſſe credebant, ſi iis præceptis paruiſſent, quibus ipſorum civilis ſocietas continebatur: cùm tamen Lex Judaica naturalem non tolleret, quæ omnem hominem omni homini facit eſſe proximum, id eſt, non alienum, ſed neceſſitudine quadam conjunctum; ac propterea neminem eſſe docet, cui non, data occaſione, benefacere debeamus. Hoc ipſum Chriſtus docuit parabola Samaritani Judæo à latronibus ſpoliato, & vulnerato ſuccurrentis. In Lege certè ipſa proximi nomine quemvis hominem aliquando ſignificari certum eſt, ut Exod. 20. 16. *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium*. Dicit *Proximum* (inquit *R. Kimki* in Pſal. 15.) *non quòd liceat falſum teſtari adverſùs alium, ſed mos eſt loquendi talis Scripturæ, quo per proximum intelligit eum, quicum negotium eſt*. Atque ita Chriſtum proximi nomen in Lege poſitum intellexiſſe, nemo dubitaverit, cùm præceptum de proximi dilectione recenſuit: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*. Sic intellexit S. Paulus, dicens: *Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis: Qui enim dilexit proximum, Legem implevit*. Quamvis igitur Judæis expreſſius præcepta eſſet in Lege popularium dilectio, perperàm tamen ſe ad alios quoſvis homines diligendos, illiſque benefaciendum non teneri putabant. Ideò autem illis expreſsè præcepit Deus ut populares diligerent, quia nondum capaces erant dilectionis illius indefinitæ, quam ad omnes homines porrigi debere Chriſtus docuit; illiſque ab impiarum gentium conſuetudine ob idololatriæ periculum ſegregandis, ſatis erat pro temporum ratione lege lata præcipere, ut conſortibus ſanguinis & religionis omnia benevolentiæ officia exhiberent. Hinc Tertullianus: *Non aliud Chriſtus in omnes præcepit, quàm quod Creator in fratres. Nam etſi major eſt bonitas, quæ operatur in extraneos; ſed non prior ea, quæ ante debetur in proximos. Quis enim non diligens proximos, poterit diligere extraneos? . . . Ita Creator & ſecundùm naturæ ordinem, primùm in proximos docuit benignitatem, emiſſurus eam poſteà & in extraneos; & ſecundùm rationem diſpoſitionis ſuæ, primò in Judæos, poſteà & in omne hominum genus. Ideòque quamdiu intra Iſraelem erat Sacramentum, meritò in ſolos fratres miſericordiam mandabat: At ubi Chriſto dedit gentes hæreditatem, & poſſeſſionem terminos terræ .... exinde Chriſtus in omnes Legem paternæ benignitatis extendit, neminem excipiens in miſeratione, ſicut in vocatione. Ita quorumdam tunc fidem paulatim ad perfectum Diſciplinæ Chriſtianæ nitorem, primis quibuſque præceptis balbutientis adhuc benignitatis informabat*.

Luc. 10. 29.

Matth. 22. 39. 40.
Rom. 13. 8.

Tertul. lib. 4. contr. Marc. c. 16.

Et odio habebis inimicum tuum. Odium inimicorum in Lege Moſaica nec præcipitur, nec permittitur. Imò Exod. 23. 4. ſcriptum eſt: *Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo*: Tameſi

metſi id de popularibus præceptum conſtat ex *Deuteronom.* 22. 1. Et Proverb. 25. 21. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum : ſi ſitierit, da ei aquam bibere ; prunas enim congregabis ſuper caput ejus, & Dominus reddet tibi.* Veruntamen *Exodi* 34. 11. & *Deuteronomii* 7. 1. prohibetur Judæis, ne jungant affinitatem, aut fœdus faciant cum ſeptem illis populis, Amorrhæo, Chananæo, Hethæo, Pherezæo, Hevæo, & Jebuſæo : & cùm tradiderit illos Dominus in manus Iſraelitarum, percutiant eos uſque ad internecionem, nec eorum miſereantur. Neque verò ea præcepta cum naturæ Lege pugnant, cui potiùs valdè conſentaneum eſt, ut ſontes debita pœna plectantur. Cùm ergo gentium illarum idololatria, crudelitas, inceſtus, libido, ad ſummum perveniſſent, ut conſtat ex *Levic.* 18. 24. & *Sap.* 12. & 13. juſtè Deus, poſt longiſſimi temporis patientiam, hanc pœnæ executionem, quam per ſe facere potuerat, Hebræo populo mandavit. De Amalecitis, quorum nomen deleri Deus juſſit *Deuteronom.* 26. 19. idem eſto judicium. Verùm Judæi hæc pravè intelligentes, & plus, quàm par eſſet, extendentes, alienigenas omnes falſorum Deorum cultu inquinatos, nullo diſcrimine pro hoſtibus habebant Chriſti tempore, neque eos aut ſpoliare, aut necare nefas ducebant ; quod fatetur, ac defendit *Joſephus Albo* in diſputatione adversùs Chriſtianos. Immo ipſos Iſraelitas Judaicarum Traditionum, ac Rituum Moſaicorum tranſgreſſores, odio ferali proſequebantur, ut conſtat ex ipſorum Canonibus à *Lighfooto* relatis. *Hæretici Iſraelitici, id eſt, qui idola colunt ex Iſraele, aut qui tranſgrediuntur, ut irritent ; itemque Epicurei, id eſt, Iſraelitæ, qui negant Legem & Prophetas, ex præcepto ſunt occidendi, ſi poteſt quis eos occidere, idque palam ; ſi autem non apertè, clam & aſtutè machineris eis mortem . . . Gentilibus verò, quibuſcum nobiſcum non eſt bellum, itemque paſtoribus pecorum minutiorum, aliiſque iſtiuſmodi, non mortem quidem ita machinantur : at prohibitum tamen eſt eos à morte liberare, ſi de morte periclitantur. Exempli gratia, videt Judæus quemquam eorum lapſum in Mare, nullo modo eum inde tollat : Nam ſcriptum eſt*, Non inſurges in ſanguinem proximi tui : *At hic non eſt proximus.* Homines rudes, & feri, in homines odio flagrabant, cùm ſolùm in iis vitium odiſſe, illos verò propter naturæ cognationem diligere deberent. Hos corrigit Dominus, Legis mentem explicans.

Lighfoot, in Hor. Heb. ad cap. 5. Matth. verſ. 41.

XXIX. *Ego autem dico vobis : Diligite inimicos veſtros : benefacite his, qui oderunt vos : & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Audito, *& non intellecto, quod antiquis dictum erat*, Oderis inimicum tuum, *ferebantur homines in hominis odium, cùm deberent non odiſſe, niſi vitium : Hos corrigit Dominus, dicendo*, Diligite inimicos veſtros ; *ut qui jam dixerat*, Non veni Legem ſolvere, ſed adimplere, *ideòque de odio inimici, quod ſcriptum eſt in Lege, non ſolveret, præcipiendo utique, ut diligamus inimicos, cogeret nos intelligere, quonam modo poſſemus unum eundemque hominem & odiſſe propter culpam, & diligere propter naturam.* Præceptum diligendi inimicos nos per Evangelium didiciſſe, S. *Ambroſius* ait. *Chriſtianus nullius eſt hoſtis* (inquit Tertullianus.) .. *Si inimicos jubemur diligere, quem habemus odiſſe ? Si læſi vicem referre prohibemur, ne de facto pares ſimus, quem poſſumus lædere ? Benefacite his, qui oderunt vos* : Non enim affectu ſolo, ſed & re ipſa, *opere & veritate* inimicos ipſos diligere debemus, *Benefacite*, id eſt, parati eſtote ad beneficentiam in illos exercendam opportunitate data, cùm ope noſtra indigent, illiſque ſuccurrere poſſumus. Hæc nota Chriſtianorum. Unde S. *Juſtinus* in Apologia ad Imperatores : *Qui odiis & cædibus mutuis inter nos graſſabamur, & pro con-*

S. Aug. l. 19. contr. Fauſt. cap. 24.

S. Ambr. lib. de Joſeph. c. 1.
Ter. in Ap.

ſuetudine recepta, *cùm eis tribules noſtri non eſſent*, *communem focum non habebamus*, *nunc à Chriſti apparitione*, *familiariter ſimul vivimus*, *& pro inimicis oramus* : *& qui nos iniquo perſequuntur odio*, *ſuaſione flectere conamur*, *ut ſecundùm honeſta Chriſti præcepta vitam agentes*, *bonam ſpem habeant*, *eadem ſe nobiſcum à Deo omnium donatore præmia conſecuturos*. Be-
Pſal.119.4. S. Aug. ſerm. 549. alias 24. de Div. c. 17. neficia inimico præſtita, prunæ illæ ſunt ſuper caput illius congregandæ, de quibus Sapiens *Proverb.* 25. De illis enim vaſtatoribus carbonibus dicitur, qui dantur homini adversùs linguam ſubdolam. Cùm enim quiſque
„ benefecerit inimico, & non victus malo ejus, vicerit in bono malum,
„ plerumque illum inimicitiarum ſuarum pœnitebit, & iraſcetur ſibi, quòd tam
„ bonum hominem læſerit : *Ipſa verò uſtio*, *pœnitentia eſt*, *quæ tamquam carbones ignis*, *inimicitias ejus malitiaſque conſumit*.

Sequitur ex Græcis Codicibus, *Benedicite iis*, *qui maledicunt vobis* ; ſed hanc ſententiam irrepſiſſe in Græcum Textum, nec in eo primitùs exſtitiſſe, conſtat ex S. Hieronymo, qui novum teſtamentum Græcæ fidei reddidit ; & ex Vulgata noſtra verſione, in qua non extat. In quoſdam igitur Codices huc tranſlata eſt ex Cap. 6. *S. Lucæ*, Verſ. 28. ad quem *S. Paulus* alluſit 1. *Cor.* 4. 14. ſcribens : *Maledicimur*, *& benedicimus*.

Et orate pro perſequentibus, *& calumniantibus vos*. Orate pro illis ſal-
S.Aug.ibid. tem cum pro omnibus oratis, à communibus orationibus ne illos excludite : orate, ut Deus eos ad ſe convertat, in eiſque odium & malitiam deſtruat, ut eis bonam voluntatem tribuat. Id olim Moſes fecit, poſteà Chriſtus, ejuſque exemplo Stephanus, Paulus, aliique Sancti. *Dilexit inimicos ipſe Dominus Chriſtus* : *pendens enim in cruce*, *ait*, *Pater*, *ignoſce illis*, *quia neſciunt*, *quid faciunt*. *Secutus eſt ejus exemplum Stephanus*, *cùm lapides jacerentur* ; *& ait* : *Domine*, *ne ſtatuas illis hoc delictum*. *Dominum imitatus eſt ſervus*, *ut nemo ſervorum ſit piger*, *& putet hoc eſſe factum*, *quod à ſolo Domino fieri poterat*. *Si ergo multum eſt ad nos imitari Dominum*,
1.Tim.2. *imitemur conſervum* : *Ad eamdem quippè gratiam vocati omnes ſumus*. Apoſtolus jubet orari pro Regibus, qui tunc perſequebantur Eccleſias : Sed quas
Ter.Apolog. cap.31. tunc pro ſe orantes perſequebantur, nunc pro ſe exauditas defendunt. *Præceptum eſt*, *ad redundantiam benignitatis*, *etiam pro inimicis Deum orare*, *& perſecutoribus noſtris bona precari*.

XXX. *Ut ſitis filii Patris veſtri*, *qui in cœlis eſt* : *Qui ſolem ſuum oriri*
Tert. lib. de Patient. c. 6. *facit ſuper bonos & malos*, *& pluit ſuper juſtos & injuſtos*. Inimicorum dilectione, & beneficentia erga illos, demonſtrabitis vos adoptionem filiorum Dei conſecutos eſſe, qui non ſolùm juſtis, amiciſque ſuis, ſed & improbis inimiciſque beneficia ſua impertit. *Prohibita ira*, *reſtricti animi*, *compreſſa petulantia manus*, *exemptum linguæ venenum*. *Plus Lex quàm amiſit*, *invenit*, *dicente Chriſto* : *Diligite inimicos veſtros*, *& maledicentibus benedicite* : *& orate pro perſecutoribus veſtris*, *ut filii ſitis Patris veſtri cœ-*
S. Aug. ſerm. 149. c. 17. *leſtis*. *Vides*, *quem nobis Patrem patientia acquirat*. Cùm dicit Deus, *Diliges proximum tuum*, ibi ſunt omnes homines, etiamſi fuerint inimici : Quia etiam ſecundùm ſpiritualem propinquitatem neſcis, quid tibi ſit in præſentia Dei homo, qui tibi ad tempus videtur inimicus, Quia enim patientia Dei ad pœnitentiam eum adducit, fortaſſis cognoſcet, & ſequetur ducentem : *Si enim Deus ipſe*, *qui novit*, *qui ſint in peccatis perſeveraturi* ; *qui relicturi juſtitiam*, *& irrevocabiliter ad iniquitatem lapſuri* ; *tamen facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos*, *& pluit ſuper juſtos & injuſtos*, *invitans utique ad pœnitentiam per patientiam*, *ut qui neglexerint ejus bonitatem*, *experiantur in fine ſeveritatem* ; *quanta ſollicitudine placabilem oſtentet*

tet

ret eſſe hominem, ne fortè neſciens, qualis futurus ſit; cùm præſentes ejus inimicitias attenderit, oderit eum, cum quo in æterna ſœlicitate regnabit? Filii Dei efficimur regeneratione ſpirituali, & adoptamur in Regnum Dei, non tamquam alieni, ſed tamquam ab illo facti & creati: ut unum ſit beneficium, quo nos fecit eſſe per omnipotentiam ſuam, cùm ante nihil eſſemus; alterum, quo adoptavit, ut cum eo tamquam filii vita æterna pro noſtra participatione frueremur. Itaque non ait, Facite iſta, quia eſtis filii; ſed, Facite iſta, ut ſitis filii. Cùm autem ad hoc nos vocat per ipſum Unigenitum, ad ſimilitudinem ſuam nos vocat: Unde ſubdit, *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos*. Non ſolem dumtaxat, ſed *ſuum* dicit, id eſt, quem ipſe fecit atque conſtituit, & à nullo aliquid ſumpſit, ut faceret: *Ut hinc admoneremur, quanta liberalitate inimicis noſtris ex præcepto ejus præſtare debeamus, quæ nos non creavimus, ſed de muneribus ejus accepimus.*

S.Aug. l.1. de Ser. Dom. in Monte, c. 23.

XXXI. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Qui amicos tantùm diligit, non inimicos, ille non cœleſti charitate, ſed ſola naturæ propenſione, & impetu amicos diligit; proindèque Deum promeretur, cui nihil placere poteſt, quod ex fidei, & charitatis radice non ſurgit. Dilectio amicorum ex impetu naturæ communis eſt Ethnicis & Chriſtianis, juſtis & peccatoribus: Inimicorum dilectio ſolis Chriſtianis & Piis. *Publicani* dicti, qui Romanis, ex quo Judæa à Pompejo ſubjecta eſt, & facta vectigalis, ad collectionem vectigalium, & tributorum à Judæis quotannis ſolvendorum, operam locabant. Iſtud hominum genus vulgò inviſum, & pro perditis peccatoribus habitum. Illi non recipiebantur apud Judæos in Synagogas ad Legem audiendam, & publicas preces, ut colligitur ex *Matth.* 18. *verſ.* 17. Sed neque in Synedria, & conſeſſum Judicum, aut ad teſtimonii dictionem in Judæorum Republica admittebantur, ut conſtat ex Pandecte Talmudico. In Evangelio modò junguntur cum Gentilibus, modò cum peccatoribus, ac nominatim cum meretricibus. De Græcis Plutarchus ſcribit: *Vectigal conducere probro ducunt*. De his *Ulpianus* Juriſconſultus: *Quantæ audaciæ, quantæ temeritatis ſint Publicanorum factiones, nemo eſt, qui neſciat*. De his Maimonides: *Hominum, de quibus præſumitur fures eſſe, præſumiturque omnes eorum opes per rapinam congeſtas eſſe, opuſque totum ſuum eſſe opus rapacium, veluti Publicanorum, & latronum, opibus uti non licet; nec eſt eorum nummus cum tuo commiſcendus, eo quod præſumitur ex rapina acquiſitus.*

Apud Ligfoot. in Hor. Hebr.

XXXII. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis eſt perfectus*. Vox *ſicut*, ſimilitudinem & imitationem ſignificat, non æqualitatem. Quaſi dicat: Dei bonitatem ac miſericordiam, quantùm fieri poteſt, in vobis exprimite. Luc. 6, 36. *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*. Præclarè S. Juſtinus Martyr: *Non imperium in proximos obtinere, neque velle potiore conditione eſſe, quàm ii qui ſunt infirmiores, neque divitem eſſe, & vim inferre inferioribus, eſt beatum eſſe; neque in his Deum imitari quiſquam poteſt, ſed hæc extra ejus Majeſtatem ſunt: At qui proximi onus in ſe recipit, qui qua in re ſuperior eſt, alium qui eſt inferior, beneficio vult afficere; qui quæcumque habet, à Deo accepta, ea indigis ſuppeditans, Deus fit eorum qui accipiunt, is Dei eſt imitator*. Sic perfectum eſſe, id eſt, ad Dei & Chriſti Salvatoris noſtri ſimilitudinem, & imitationem totis viribus eniti, non conſilium tantùm, ſed præceptum eſt, ab

S. Juſt. Epiſt. ad Diognet.

omnibus implendum, qui Regnum cœleſte ac vitam æternam conſequi velint. 1. Cor. 14. 20. *Senſibus autem perfecti eſtote*. Coloſſ. 1. 28. *Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu*. Et c. 4. 12. *Ut ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei*. Eph. 5. 1. *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi: & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos.* Jac. 1. 4. *Patientia autem opus perfectum habet: Ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes*. Cap. 3. 2. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir*. 1. Pet. 1. 15. *Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos, Sanctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis: quoniam ſcriptum eſt: Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum*. 1. Joann. 1. 7. *Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad invicem*. Et c. 3. 3. *Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt*. Sed & S. Juſtinus Martyr, perfectum fieri, interpretatur Chriſtianum fieri. *Tibi, ſi qua eſt de te ipſo cura, ſalutemque affectas, atque Deo confidis, facultas adeſt, ut & Chriſtum Dei cognoſcas, & ad perfectionem deductus, beatitudinem conſequare.*

S. Juſtin. in Dialog. cum Tryphone, p. 225.

Senſus Moralis.

I. V*Idens Jeſus turbas, aſcendit in Montem: & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus. Et aperiens os ſuum, docebat eos*. Cum Chriſto aſcendamus, animum à terrenis rebus ad cœleſtia erigamus, corde venerabundo, humili, docili, Verbum æternum Patris audiamus in Evangelio nos inſtituens ac docens. Sedeamus cum Magiſtro & Præceptore hominum; animo quieto, & à cupiditatum tumultu libero ipſum audiamus præcepta ſalutis tradentem. *Accedite ad eum, & illuminamini*. Verba ejus attendite, diligite: *In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos*. Jeſus aſcendit in Montem, ut Evangelica præcepta Diſcipulis turbiſque traderet. *Minora præcepta* (inquit S. Gregorius) *Iſraelitico populo per Legem data ſunt: unde & eidem populo Moſes in campo locutus eſt. Altiora Dominus ſanctis Apoſtolis dedit: unde & eoſdem de mandatis vitæ in Monte docuit*. Subtiliorum doctiorumque Philoſophorum ſapientiam doctrina Chriſti tam longè ſuperat, quàm longè cœlum à terra diſtat. *Venite, aſcendamus ad Montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus; quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jeruſalem*. Collectam turbam non in urbis forique medium circumducit Chriſtus, ut doceat; ſed ſtat in Monte ac deſerto, nos erudiens, ut nihil ad oſtentationem faciamus, ſed tumultum Mundi vitemus, præſertim cùm divinis de rebus cogitandum, & agendum eſt. *Aperiens os ſuum docebat*: quod ideò additum; ut diſcamus, quòd non modò cùm loqueretur, verùm etiam cùm taceret, docebat; nunc quidem os aperiens, nunc verò ipſis operibus vocem emittens. Qui nos docuit olim in Monte, judicaturus adveniet in nube; & ſermo, quem locutus eſt nobis, nos in noviſſimo die judicabit.

Jac. 1.

S. Greg. hom. 16. in Ezech.

Isai. 2. 3.

S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matth.

II. *Beati pauperes ſpiritu*: Cùm abundent pauperes, quærimus pauperem; in turba quærimus, & vix invenimus. Occurrit mihi pauper, & quæro pauperem. Tu dicis, Pauper ſum ſicut Lazarus: Dives humilis non dicit, Dives ſum ſicut Abraham. Ergo tu te extollis, ille ſe humiliat.
» Quid inflaris, & non imitaris? Ego (inquit pauper) levor in ſinum Abrahæ.
» Non vides, quia pauperem dives excepit? Non vides, quia dives ſuſceptor

S. Aug. ſerm. 24. alias de Temp. 110.

ptor eſt pauperis ? ſi enim ſuperbis contra eos , qui habent pecuniam , &
negas eos ad Regnum cœlorum pertinere ; cùm in eis fortaſſe inveniatur
humilitas , quæ in te non invenitur : non times , ne tibi , cùm mortuus
fueris , dicat Abraham : Recede à me , quia blaſphemaſti me ? Quamo-
brem Divites , qui *pauperes ſpiritu* non ſunt , id eſt , qui *ſuperbè ſapiunt*,
& *ſperant in incerto divitiarum ſuarum* , non intrabunt in Regnum cœlo- 1.Tim.6.17.
rum ; ſed illi ſoli , *qui utuntur hoc Mundo* , *tamquam non utantur* . Nec
pauperes omnes beati , ſed illi ſoli , à quorum animis abeſt cupiditas . *Nam
qui volunt divites fieri , incidunt in tentationem & in laqueum diaboli , &
in deſideria multa inutilia & nociva , quæ mergunt homines in interitum ,
& perditionem : Radix enim omnium malorum cupiditas* . Videamus , utrum
pauper ille & pannoſus non vult dives fieri . Audio linguam , ſed inter-
rogo conſcientiam . . . *Quid mihi oſtentas nullas facultates , cùm ego con-
vincam tantas cupiditates ?* Ecce jam compara duos . Iſte dives eſt , ille
pauper eſt : ſed iſte dives jam eſt , non vult fieri . Iſte dives eſt , aut de
parentibus , aut de donis & hæreditatibus . Jam non vult addere , impo-
ſuit modum : *Fixit limitem cupiditati , jam corde militat pietati* . Tu nihil
habes , ſed dives vis fieri : incides in tentationem . Sed fortè inde factus
es pauperrimus & egentiſſimus , quia neſcio quid habebas paternum , quod
te ſuſtentaret , & calumnia aliqua competitoris abſtulit . Gemis , audio,
tempora accuſas : quod gemis , ſi poſſes , faceres . An non videmus , an
non quotidianis exemplis plena ſunt omnia ? Heri gemebat , quia perde-
bat ſua ; hodiè rapit aliena. Invenimus verum pauperem , invenimus pium
humilem , non de ſe fidentem : *Pauperem verum , membrum pauperis , qui
propter nos pauper factus eſt , cùm dives eſſet* . Beati pauperes ſpiritu , quo-
niam ipſorum eſt Regnum cœlorum . *Vis ut poſteà Regnum cælorum tuum ſit ?* S. Aug. ſerm.
Vide modò tu ipſe cujus ſis . Eſto pauper ſpiritu . Quæris à me fortaſſe , quid 53. alias 24.
ſit pauperem eſſe ſpiritu ? Omnis inflatus non eſt pauper ſpiritu : ergo humilis inter addit. à
pauper eſt ſpiritu . Altum eſt Regnum cælorum : ſed , Qui ſe humiliat , exal- Pariſienſib.
tabitur . Quamobrem *Eſto pauper ſpiritu , & eris dives qualicumque cenſu* . S. Ambroſ.
Quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt , ex his quæ poſſidet : *ſed* l.1.de Cain.
in virtute ac fide . Iſtæ te divitiæ verum divitem facient , ſi ſis in Deum dives . &Abel.c.5.
Beatum ſe exiſtimet pauper , gloriamque ſuam in humili paupertate conſti-
tuat : Dives verò miſerum ſe cenſeat , niſi ſpiritu pauper ſit & humilis. Luc.12.15.
Glorietur frater humilis in exaltatione ſua : (inquit S. Jacobus) *Dives au-* Jac.1.11.12.
*tem in humilitate ſua , quoniam ſicut flos fœni tranſibit . Exortus eſt enim ſol
cum ardore , & areſecit fœnum , & flos ejus decidit , & decor vultus ejus
deperiit : ita & dives in itineribus ſuis marceſcet* . Beati pauperes ſpiritu . S. Ber. ſer. 1.
Veritas loquitur , quæ nec falli , nec fallere poteſt . Sic vos inſenſati filii Adam, in feſto om-
divitias quæritis , divitias deſideratis uſque adhuc : cùm jam beatitudo paupe- nium Sanct.
*rum divinitùs commendata , prædicata Mundo , credita ſit ab hominibus . Quæ-
rat eas Paganus , qui ſine Deo vivit ; quærat Judæus , qui terrenas promiſ-
ſiones accepit : ſed qua fronte , magis autem qua mente Chriſtianus divitias
quærit , poſtquam Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicavit ? Quouſque filii alie-
ni , quouſque vanitatem loquetur os veſtrum , ut beatum dicatis populum , cui
hæc ſunt , hæc viſibilia , hæc præſentia ? Cùm Filius Dei os ſuum aperiens
locutus ſit veritatem , Beatos eſſe pauperes ; & , Væ divitibus !*

Beati pauperes ſpiritu : *Humiles ſcilicet , quia enim ſuperbiam conſtat ar-* S. Jo. Chryſ.
cem eſſe malorum , & radicem fontemque peccati , contrarium ægritudini re- Hom. 15. in
medium docendo conficiens Chriſtus , quaſi fundamentum quoddam forte ac mu- Matth.
nitum , hanc primam ſententiam collocavit . Siquidem unuſquiſque humilitate

ſuppe-

ſuppoſita , tutiſſime cuncta alia ſuperponit ædificans : Hac verò ſubducta : etiamſi ad ipſum uſque cœlum converſationis ſublimitate pervenias , ſimul omnia ſubtrahuntur , atque in finem peſſimum relabuntur . Nam ſive orationem , ſive jejunium , ſive miſericordiam , ſive pudicitiam , ſive aliud quid bonorum abſque humilitate congreges : ſtatim cuncta defluunt , cuncta depereunt . Jurè igitur hinc incipit Chriſtus , ut arrogantiam radicitùs de pectoribus evellat . Ad paupertatem illam beatam ſpiritus , id eſt , humilitatem , nihil movet efficaciùs exemplo Chriſti . Unde Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens , ait : *Hoc*
Philipp. 1. *ſentite in vobis , quod & in Chriſto Jeſu , qui cùm in forma Dei eſſet , non*
rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo , ſed ſemetipſum exinanivit , for-
S. Gregor. ,, *mam ſervi accipiens* . Et quid magis in Deo mendicum , quàm forma ſervi?
Nyſſ. Or. 1. ,, Quid in Rege rerum univerſarum humilius , quàm in communionem inopis
de Beatit. ,, ac mendicæ naturæ noſtræ veniſſe ? Rex regum & Dominus dominantium
,, ſponte ſua formam ſervitutis induit : Judex rerum univerſarum , Principi-
,, bus tributarius exiſtit : Creaturæ Dominus in ſpelunca diverſatur : Qui
,, Mundum univerſum complexus eſt , non invenit locum in diverſorio , ſed
,, in præſepio brutorum animalium abjicitur : Purus ille & incorruptus , hu-
,, manæ naturæ ſordes non reſpuit , ac per omnem noſtram mendicitatem pe-
,, netrans , uſque ad mortis progreditur experimentum . Videte voluntariæ
,, mendicitatis modum : Vita mortem guſtat : Judex in Judicium ducitur : Do-
,, minus vitæ rerum univerſarum ſubjicitur Judicis decreto : Supramundana-
,, rum omnium copiarum Rex manus carnificum non repellit . Ad hoc exem-
S. Aug. Enar. plum reſpiciens , humilitatem ſectare . *Beati pauperes ſpiritu ſuo , divites*
in Pſ. 141. *ſpiritu Dei ! omnis enim homo , qui ſpiritum ſuum ſequitur , ſuperbus eſt .*
Subdat ſpiritum ſuum , ut capiat ſpiritum Dei .

III. *Beati mites , quoniam ipſi poſſidebunt terram* , non iſtam , quæ nu-
S. Aug. ſerm. trit vivos , & recipit mortuos , ſed terram viventium . *Jam vis poſſide-*
53. *re terram ? vide ne poſſidearis à terra . Poſſidebis mitis , poſſideberis immi-*
tis . Ne cùm audis præmium propoſitum , ut poſſideas terram , extendas ava-
ritiæ ſinum , qua vis poſſidere modò terram , excluſo etiam utcumque vicino
tuo . Non te iſta fallat opinio . Tunc verè poſſidebis terram , quando inhæſe-
ris ei , qui fecit cœlum & terram . Hoc enim eſt eſſe mitem , non reſiſtere
Deo tuo : Ut in eo , quod bene facis , ipſe tibi placeat , non tu tibi ; in eo ,
quod mala juſtè pateris , ipſe tibi non diſpliceat , ſed tu tibi . Neque enim
parum eſt ; quia placebis ei , diſplicens tibi ; diſplicebis autem ei , placens
tibi . Beati , qui manſuetudinem ac benignitatem , charitatis ſociam indi-
S. Aug. l. 2. de viduam , animo pnihJent ; vulrū , verbis , opere demonſtrant . Hæc man-
Doct. Chriſt. ſuetudo , quam verbo & exemplo docuit Chriſtus , dicens : *Diſcite à me ,*
cap. 7. *quia mitis ſum & humilis corde* ; homines Deo ſubjectos efficit , ac My-
ſteriorum ejus atque arcanorum judiciorum adoratores . Hæc ad Scriptu-
ram ſacram legendam , Chriſtique doctrinam cum fructu audiendam , ne-
ceſſaria diſpoſitio eſt . *Oportet pietate miteſcere* (inquit Auguſtinus) *ne-*
que contradicere divinæ Scripturæ , ſive intellectæ , ſi aliqua vitia noſtra per-
cutit ; ſive non intellectæ , quaſi nos meliùs ſapere , meliùſque præcipere poſ-
ſimus . Manſuetudo hominum animos hominibus conciliat : *Melior eſt pa-*
Prov. 16. 32. *tiens viro forti* (inquit Sapiens) *& qui dominatur animo ſuo , expugnatore*
urbium . . . Fili (inquit Siracides) *in manſuetudine opera tua perfice , &*
Eccli. 3. 19. *ſuper hominum gloriam diligeris* . Beati mites , ſi tamen manſuetudo in ſtu-
porem aut ignaviam non degeneret , ubi de gloria & honore Dei agitur ,
Exodi 32. & de impietate ac improbitate coercenda . Erat Moyſes vir mitiſſimus ſu-
Num. 25. per omnes , qui morabantur in terra : & tamen zelum ſuum armavit con-

tra

tra idololatras, & fornicatores. Chriſtus, qui arundinem quaſſatam non confregit, qui agni manſuetudinem præ ſe tulit, flagello arrepto, ejecit de Templo eos, qui domum Dei faciebant domum negotiationis, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit. Apoſtolus, (Jo.2.14.15.) qui anathema cupiebat eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis, Corinthium inceſtuoſum tradidit ſatanæ, publicumque ſcandalum Eccleſiæ datum, excommunicatione ultus eſt. Zelus itaque manſuetudini, zelo manſuetudo conjungi debet. *Idcircò Spiritus Sanctus in columba, & in igne monſtratur; quia omnes quos implet, & columbæ ſimplicitate manſuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Sancto Spiritu plenus eſt, qui aut in tranquillitate manſuetudinis fervorem æmulationis deſerit, aut rurſum in æmulationis ardore virtutem manſuetudinis amittit.* (S. Greg. M. P. III. Paſtor. Admon. 17.)

IV. *Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Multi flent fletu Babylonico (inquit S. Auguſtinus) quia & gaudent gaudio Babylonico. *Quia gaudent lucris, & flent damnis, utrumque de Babylonia eſt*. Flere debes, (S. Aug. Enar. in Ps. 136.) ſed recordando Sion. *Si recordando Sion fles, & quando tibi ſecundùm Babyloniam benè eſt, oportet, ut fleas*. Sic lugebat David, & ab imo pectore ſuſpiria ducebat, dicens: *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! Habitavi cum habitantibus Cedar: multùm incola fuit anima mea*. Duo (Pſ. 119.) ſunt compunctionis genera (inquit S. Gregorius Magnus.) Unum quod (S. Gregor. M. l.6.Ep.13.) æternas pœnas metuit, aliud quod de cœleſtibus præmiis ſuſpirat, quia *Deum ſitiens anima priùs timore compungitur, poſt amore*. Ante enim ſemetipſam in lacrymis affligit, quia dum mala ſua recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit: At verò cùm longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amore cœleſtium gaudiorum animus inflammatur: *Et qui priùs flebat, ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodùm flere amariſſimè incipit, quia differtur à Regno . . . . Sic fit, ut perfecta compunctio formidinis trahat animum ad compunctionem dilectionis*. Quod in ſacra Hiſtoria figurata narratione deſcribitur. (Joſ.15. 18. 19.) Axa filia Caleb ſedens in aſino ſuſpiravit, cui Caleb: Quid habes? inquit. At illa reſpondit: *Da mihi benedictionem: Terram auſtralem, & arentem dediſti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius, & inferius*. Axa ſuper aſinam ſedet, cùm irrationabilibus carnis ſuæ motibus anima præſidet. Quæ ſuſpirans, à patre terram (S. Greg. M. ibid.) irriguam petit: quia à Creatore noſtro cum magno deſiderio quærenda eſt (Et l.3. Dialog. c. 34.) lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli, qui jam in dono percipiunt liberè pro juſtitia loqui, oppreſſos tueri, indigentibus propria tribuere, ardorem fidei habere; ſed adhuc gratiam lacrymarum non habent. Hi terram Auſtralem, & arentem habent; ſed adhuc irrigua indigent. In bonis enim operibus poſiti, in quibus magni atque ferventes ſunt, optant valdè, ut aut timore ſupplicii, aut amore Regni cœleſtis, peccata, ſine quibus vivere non poſſunt, quotidiè plorent. Sed quia, ut dixi, duo ſunt compunctionis genera, dedit ei pater irriguum ſuperius, & irriguum inferius. *Irriguum quippè ſuperius accipit anima, cùm ſe in lacrymis Regni cœleſtis deſiderio affligit: Irriguum inferius accipit, cùm inferni ſupplicia flendo pertimeſcit*. Et quidem priùs inferius, ac poſt irriguum ſuperius datur; ſed quia compunctio amoris dignitate præeminet, neceſſe fuit, ut priùs irriguum ſuperius, deinde irriguum inferius commemoraretur.

Beati, qui lugent: Quia, ut S. Fulgentius ait, *humilium fletus magnus eſt concupiſcentiæ carnalis interitus. Lacrymæ, quæ ex compunctione cordis* (S. Fulg. Ep. ad Probam. c. 4.) *veniunt, & inimicum vincunt, & nobis donum lætitiæ triumphalis acquirunt . . .*

Quam

Quàm benè autem ſanctus Propheta, ſemina bonorum operum riganda docet flumine lacrymarum! Omnia etenim ſemina non germinant, niſi fuerint irrigata; nec de ſemine procedit fructus, ſi fuerit aquarum juvamine deſtitutus. Proinde nos quoque ſi volumus fructus noſtrorum ſeminum capere, non deſinamus ſemina noſtra lacrymis irrigare, quæ magis corde ſunt fundendæ, quàm corpore.

a S. Aug. En. in Pſ. 127.
b S. Bern. ſer. 3. in Cant.

Beati, qui lugent: a *Dulciores* enim *ſunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum*. Beati, qui lugent: quia b *lacrymæ pænitentium, vinum Angelorum*, quibus gaudium eſt ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. *Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. In luctu opus eſt, in conſolatione merces: Nam qui lugent carnaliter, quas conſolationes habent? Moleſtas, metuendas. Ibi conſolatur lugens, ubi timet rurſùs, ne lugeat. Verbi gratia, contriſtat filius elatus, lætificat natus: illum extulit, hunc ſuſcepit: in illo triſtitia, in iſto timor: in nullo ergo conſolatio. *Ergo illa erit vera conſolatio, quæ dabitur, quod non amittatur; ut illi ſe poſteà gaudeant conſolari, qui modò ſe lugent peregrinari.*

S. Aug. Serm. 53.
S. Leo M. ſer. 95. de grad. ad beatitudinem.

V. *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Nihil hæc eſuritio corporeum, nihil expetit ſitis iſta terrenum: ſed juſtitiæ bono deſiderat ſaturari, & in omnium occultorum introducta ſecretum, ipſo Domino optat impleri. Fœlix mens quæ hunc concupiſcit cibum, & ad talem æſtuat potum: quem utique non expeteret, ſi nihil de ſuavitate guſtaſſet. Audiens autem dicentem ſibi Propheticum Spiritum: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*, accepit quamdam ſupernæ dulcedinis portionem, & in amorem caſtiſſimæ voluptatis exarſit: Ut ſpretis omnibus temporalibus, ad edendam bibendamque juſtitiam toto accenderetur affectu, & illius primi mandati apprehenderet veritatem, dicentis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua*; quoniam *Nihil aliud eſt diligere Deum, quàm amare juſtitiam*.

Pſal. 62.
S. Auguſt. Enarrat. in hunc Pſal.

Hoc amore ardens juſtus ait: *Sitivit tibi anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea*. Videte, quid hìc bonum eſt: *Sunt enim, qui ſitiunt, ſed non Deo*. Omnis, qui ſibi vult aliquid præſtari, in ardore eſt deſiderii: *Ipſum deſiderium ſitis eſt animæ*. Et videte quanta deſideria ſunt in cordibus hominum: Alius deſiderat aurum, alius deſiderat argentum, alius deſiderat poſſeſſiones, alius hæreditates, alius amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius uxorem, alius honores, alius filios. Ardent omnes homines deſiderio: & vix invenitur, qui dicat: *Sitivit tibi anima mea*. Sitiunt *enim homines ſæculo; & non ſe intelligunt in deſerto eſſe Idumææ, ubi debet ſitire anima ipſorum Deo*. Dicamus ergo nos: *Sitivit tibi anima mea*. Omnes dicamus, quia *in concordia Chriſti omnes una anima ſumus*. Ipſa anima ſitiat in Idumæa, id eſt, in deſerto hujus ſæculi: *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea*. Si anima ſitit Deo, quomodo & caro ſitit Deo? Quando enim caro ſitit, aquam ſitit; quando anima ſitit, fontem Sapientiæ ſitit. De ipſo fonte inebriabuntur animæ noſtræ; ſicut dicit alius Pſalmus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Sitienda eſt ergo ſapientia, ſitienda eſt juſtitia. Non ea ſatiabimur, non ea implebimur, niſi cùm fuerit finita vita iſta, & venerimus ad illud, quod promiſit Deus. Promiſit enim Deus æqualitatem Angelorum: & modò Angeli non ſitiunt quomodo nos, non eſuriunt quomodo nos; ſed habent ſaginam veritatis, lucis, immortalis Sapientiæ. Ideò beati ſunt, & de tanta beatitudine, quia in illa ſunt civitate Jeruſalem cœleſti, unde nos modò peregrinamur, attendunt nos peregrinos, & miſerantur nos, & juſſu

Domi-

Domini auxiliantur nobis , ut ad illam patriam communem aliquando redeamus , & ibi cum illis fonte Dominico veritatis , & æternitatis aliquando ſaturemur . Modò ergò ſitiat anima noſtra : unde & caro noſtra ſitit , & hoc multipliciter tibi caro mea . Quomodo animæ noſtræ promittitur beatitudo , ſic & carni noſtræ promittitur reſurrectio , &c.

Beati , qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam , quoniam ipſi ſaturabantur . Saturari vis . Unde ? ſi caro ſaturitatem concupiſcit , digeſta ſaturitate , famem iterùm patieris : *Et qui biberit* , inquit , *ex hac aqua , ſitiet iterum* . Medicamentum quod ad vulnus ponitur , ſi ſanaverit , jam non dolet : quod autem ponitur contra famem , hoc eſt , eſca , ita ponitur , ut ad modicum relevet : Tranſacta enim ſaturitate , redit fames . *Accedit quidem quotidiè remedium ſaturitatis , ſed non eſt ſanatum vulnus infirmitatis . Eſuriamus ergo ſitiamuſque juſtitiam , ut ipſa juſtitia ſaturemur , quam nunc eſurimus , & ſitimus . Inde enim ſaturabimur , quod eſurimus , & ſitimus . Interior homo noſter eſuriat & ſitiat : Habet enim cibum ſuum , habet potum ſuum . Ego ſum* , inquit , *panis qui de cælo deſcendi* . Habes panem eſurientis , deſideria & potum ſitientis : *Quoniam apud te eſt fons vitæ* .

S. Aug. Serm. 53. c. 4.
Joan. 4. 13.
Joan. 6. 41.
Pſ. 35. 10.

VI. *Beati miſericordes ; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur* . Quid eſt miſericordia , niſi alienæ miſeriæ quædam in corde noſtro compaſſio , qua utique ſi poſſimus , ſubvenire compellimur ? *Servit autem motus iſte rationi , quando ita præbetur miſericordia , ut juſtitia conſervetur : ſive cum indigenti tribuitur , ſive cùm ignoſcitur pœnitenti* . . . . . Hæc duo genera eleemoſynarum , tribuendi & ignoſcendi , clementer & ferventer operemur , qui nobis à Domino , ut bona tribuantur , & mala non tribuantur , oramus . . . *In paupere enim ſe paſci voluit , qui non eſurit . Deum ergo egentem non ſpernamus in paupere , ut egentes ſatiemur in divite . . . Conſervus conſervo reconcilietur , ne juſtè ſervus à domino puniatur . In hoc genere eleemoſynæ nullus eſt pauper . Poteſt hoc facere , ut in æternum vivat , etiam qui ad tempus non habet , ut vivat . Gratis datur , dando cumulatur , quæ non conſumitur , niſi quando non erogatur* . Beati miſericordes , quoniam ipſi miſericordiam conſequentur . *Fac , & fiet : fac cum altero , ut fiat tecum . Quia abundas , & eges ; abundas temporalibus , eges æternis . Mendicum hominem audis , mendicus ipſe Dei es . Petitur à te , & petis . Quod egeris cum petitore tuo , hoc aget Deus cum ſuo . Et plenus & inanis es : imple inanem de plenitudine tua , ut de Dei plenitudine impleatur inanitas tua* . . . Beati miſericodes , quoniam ipſi miſericordiam conſequentur : *Fæneratur enim Deo , qui miſeretur pauperis* . Miſericordiam conſequentur . *Videtur æqualis quidem retributio , ſed eſt tamen longe ipſa virtute præſtantior : iſti enim quaſi homines miſerentur , cùm ab omnium Deo miſericordiam conſequantur . Par autem non eſt humana miſeratio atque divina ; ſed quantum benevolentiæ malitiæque diſcrimen eſt , tantum ab illa iſta diſcernitur* .

S. Aug. l. 3. de Civ. Dei cap. 5.
Id. ſerm. 206. alias de Diverſis 70.
Idem ſer. 53. c. 5.
Prov. 19. 17.
S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matth.

VII. *Beati mundo corde , quoniam ipſi Deum videbunt* . Mundos hìc appellat , aut univerſalem virtutem tenentes , & nullius ſibi mali conſcios , aut continentia conſpicuos . Nihil enim nobis ita eſt opus ad videndum Deum , ut iſtius puritate virtutis : propter quod Paulus ait : *Pacem ſectamini , & ſanctimoniam , ſine qua nemo videbit Deum* . Quia enim ſunt plurimi qui miſereantur quidem , ac ſe à rapina avaritiaque contineant , fornicentur tamen atque luxurientur : oſtendens , quia primum illud minimè ſufficiat , etiam iſtud adjecit . Sicut & Paulus ad Corinthios ſcribens . Macedonibus teſtimonium reddidit , quòd non ſolùm miſericordia eſſent divites , verùm aliis quoque virtutibus abundarent , Cùm enim de illorum in pauperes

2. Cor. 8. 9. liberalitate differeret, intulit: *Quoniam ſemetipſos dederunt primùm Deo, deinde nobis per voluntatem Dei*. Non ſola impudicitia cor inquinat, ſed omnis amor creaturæ contra voluntatem Dei, & præter ordinem à Deo inſtitutum; quo ſcilicet aliquid terrenum, & creatum diligitur plus quàm Deus, non diligitur propter Deum, ſed propter ſe., non *utentis modeſtia*, ſed *fruentis affectu*, (ut loquitur Auguſtinus.) Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. S. Aug. ſer. 53. c. 6. *Hic eſt finis amoris noſtri. Quicquid benè agimus, quicquid nitimur, quicquid laudabiliter æſtuamus, quicquid inculpabiliter deſideramus, ad Dei viſionem cum venerit, plus non requiremus. Quid enim quærat, cui adeſt Deus? aut quid ſufficiat, ei cui non ſufficit Deus? Videre Deum volumus, videre Deum quærimus, videre Deum inardeſcimus. Quis non? ſed vide, quid dictum eſt*: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. *Hoc para, unde videas. Ut enim ſecundùm carnem loquar, quid deſideras ortum ſolis cum oculis lippis? Sani ſint oculi, & erit lux illa gaudium; non ſunt oculi ſani, erit lux illa tormentum. Non enim corde non mundo videre permitteris, quod non videtur, niſi corde mundo. Repelleris, auferreris, non videbis*. Quoties beatos jam numeravit, quas beatitudinis
„ cauſas, quæ opera, quæ merita, quæ munera, quæ præmia? Nuſquam
„ dictum eſt, *Ipſi Deum videbunt*. Ventum eſt ad mundicordes, ibi viſio
„ Dei promiſſa eſt. Non ſine cauſa, niſi quia ibi ſunt oculi, unde videtur
„ Deus. De his oculis Paulus Apoſtolus loquens, ait, *Illuminatos oculos*
„ *cordis veſtri*. Modò ergo oculi iſti pro ſua infirmitate illuminantur fide: poſteà pro ſua firmitate illuminabuntur ſpecie: *Quamdiu enim ſumus in corpore, peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*.... Si ergo deſideramus videre Deum, oculus iſte unde mundabitur? Act. 15. 9. Gal. 5. 6. *Fide*, inquit Apoſtolus, *purificans corda eorum*: Sed, *Fide, quæ per dilectionem operatur*: Tolle *fidem, perit quod credis; tolle charitatem, perit quod agis. Fidei enim pertinet, ut credas; charitati, ut agas. Si enim credis, & non amas, non te moves ad opus bonum: & ſi moves, ut ſervus moves, non ut filius: timendo pœnam, non amando juſtitiam. Illa ergo fides mundat cor, quæ per dilectionem operatur*.

VIII. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Beati, qui pacem cum Deo, ſecum ipſis, & cum proximo; non fictam, ſed ſinceram; non momentaneam, ſed perpetuam, ſtabilem & firmam habent; ac pro viribus inter diſſidentes procurant, & conciliant. Si filii Dei ſunt, qui pacem ſervant, procurant & fovent: cujus filii ſunt, qui diſcordias ſeminant, qui tumultus excitant, & factiones; qui ſchiſmata faciunt, in privatis 2. Cor. 14. familiis, in Collegiis, in Eccleſia, in Republica? cujus, inquam, filii ſunt, niſi diaboli? Deus noſter *non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis*. Chriſtus mediator eſt, & victima pacis, *Rex pacificus*, imò *Pax noſtra, qui fecit utraque unum pacificans, per ſanguinem crucis, ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt*. Spiritus ſanctus inſpirator eſt, & vinculum pacis. Eccleſia Regnum eſt pacis, domus pacis, in qua habitant homines unius moris, in qua habitant fratres in unum, cujus fines pacem Dominus poſuit. Paſtores & Prædicatores ſunt legati pacis, & Miniſtri. S. Gregor. M. p. III. Paſtor. Admon. 24. *Audiant jurgiorum ſeminatores*, Beati pacifici, &c. *Atque è diverſa colligant, quia ſi filii Dei vocantur, qui pacem faciunt, procuidubio ſatanæ ſunt filii, qui confundunt*... *Quia autem nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil* S. Leo Serm. 92. *eſt delectabilius diabolo extinctione charitatis*.... Beati pacifici. *Beatitudo iſta, non cujuſlibet conſenſionis, aut qualiſcumque concordiæ eſt, ſed*

illius

illius de qua dicit Apoſtolus : Pacem habere ad Deum. *Et de qua dicit Propheta David* : Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. *Hanc pacem etiam arctiſſima amicitiarum vincula, & indiſcretæ ſimilitudines animorum non veraciter ſibi vindicant, ſi non cum Dei voluntate concordant. Extra dignitatem hujus pacis ſunt improborum perilitates cupiditatum, fœdera ſcelerum, & pacta vitiorum. Amor Mundi cum Dei amore non congruit : Nec ad ſocietatem filiorum Dei pervenit, qui ſe à carnali generatione non dividit. Qui autem ſemper cum Deo mente ſunt*, ſoliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, *nunquam ab æterna lege diſſentiunt, fideli oratione dicentes* ; Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. *Hi ſunt pacifici, hi benè unanimes, ſanctèque concordes, vocandi æterno nomini filii Dei, cohæredes autem Chriſti*.

Rom. 5. 1. Pſ. 118. 16.

Epheſ. 4. 2.

IX. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam : quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum*. Pauci ſunt inter Chriſtianos, qui per hunc gradum ad beatitudinem pervenire velint : *Et tamen omnes, qui volunt piè vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patiuntur*. Non deſunt Eccleſiæ perſecutiones, etiam in hoc tempore, quando tranquillitas videtur Eccleſiæ ab his perſecutionibus, quas Martyres noſtri paſſi ſunt... Non pateris perſecutionem? non vis piè vivere in Chriſto. Vis probare verum eſſe, quod dictum eſt? incipe piè vivere in Chriſto : Ut pertineat ad viſcera tua, quod ait Apoſtolus : *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Aliorum infirmitates, aliorum ſcandala perſecutiones illi fuerunt. Numquid ergo deſunt hoc tempore? Plures abundant illi, qui ea curant. Et plerumque de longinquo videtur homo, & dicitur, Bene eſt illi. Et ille, qui dicit, aut ſua guſtat, & aliena non poteſt, aut apud ſe quod guſtet, non habet, & alteri guſtanti, immò devoranti non compatitur. Incipiat ergo piè vivere in Chriſto, & probet, quod dicitur..... Multi ſunt intùs Eccleſiam, qui corda piè viventium ſuis perditis moribus cruciant : quoniam per eos blaſphematur Chriſtianum, & Catholicum nomen : quod quantò eſt charius eis, qui volunt piè vivere in Chriſto, tantò magis dolent, quòd per malos intùs poſitos fit, ut minùs; quàm piorum mentes deſiderant, diligatur. Ipſi quoque Hæretici cùm cogitantur habere nomen, & Sacramenta Chriſtiana, & Scripturas, & profeſſionem, magnum dolorem faciunt in cordibus piorum : quia & multi volentes eſſe Chriſtiani, propter eorum diſſenſiones hæſitare coguntur, & multi maledici etiam in his inveniunt materiam blaſphemandi Chriſtianum nomen, quia & ipſi quoquo modo Chriſtiani appellantur. His atque hujuſmodi pravis moribus, & erroribus hominum, perſecutionem patiuntur, qui volunt in Chriſto piè vivere, etiam nullo infeſtante, neque vexante corpus illorum. Patiuntur quippè hanc perſecutionem non in corporibus, ſed in cordibus. Unde illa vox eſt : *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo* : (non enim ait, in corpore meo :) *conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*. Dolor autem ipſe, qui fit in cordibus piorum, quos perſequuntur mores Chriſtianorum malorum, ſive falſorum, prodeſt dolentibus, quoniam de charitate deſcendit, qua eos perire nolunt, nec impedire aliorum ſalutem. Denique magnæ conſolationes fiunt etiam de correptionibus eorum, quæ piorum animas tanta jucunditate perfundunt, quantis doloribus de ſua perditione cruciaverunt. Sic in hoc ſæculo, in his diebus malis, non ſolùm à tempore corporalis præſentiæ Chriſti, & Apoſtolorum ejus, ſed ab ipſo Abel, quem primum juſtum impius frater occidit, & deinceps uſque in hujus ſæculi finem,

S. Aug. Enar. in Pſal. 54.

2. Cor. 11. 29.

S. Aug. l. 18. de Civ. Dei cap. 51.

» inter perſecutiones mundi, & conſolationes Dei, peregrinando procurrit » Eccleſia. Ita *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*, quia illis prodeſt perſecutio. Mali enim bonis malo ſuo proſunt, dum Deus utitur & malis benè, & diligentibus eum omnia cooperantur in bonum. *Inimici enim omnes Eccleſiæ, quolibet errore cæcentur, vel malitia depraventur, ſi accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam; ſi tantummodò malè ſentiendo adverſantur, exercent ejus ſapientiam: ut autem etiam inimici diligantur, exercent ejus benevolentiam, aut etiam beneficentiam, ſive ſuadibili doctrina cum eis agatur, ſive terribili diſciplina.* Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. *Quoniam enim multi hìc patiuntur, & pro peccatis, & pro ſceleribus ſuis; magna vigilantia diſcernenda eſt cauſa, non pœna. Sceleratus enim poteſt habere Martyris ſimilem pœnam, ſed tamen diſſimilem cauſam. Tres erant in cruce, unus Salvator, alius ſalvandus, alius damnandus: omnium par pœna, ſed impar cauſa..... Ergo diſcernatur cauſa. Nemo dicat, Quia patior, juſtus ſum. Quia ipſe, qui primò paſſus eſt, pro juſtitia paſſus eſt, ideò magnam exceptionem addidit:* Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. *Nam multi habentes bonam cauſam, faciunt perſecutionem, & habentes malam cauſam, patiuntur perſecutionem. Pater bonus, & juſtus nonne perſequitur filium luxurioſum? Perſequitur vitia ejus, non ipſum; non quod genuit, ſed quod ille addit. Medicus nempè, qui ad ſalutem adhibetur, nonne ferro plerumque armatur? Sed contra vulnus, non contra hominem. Secat, ut ſanet; & tamen cùm ſecat ægrotum, dolet ille; clamat, reſiſtit; & ſi fortè febre mentem perdiderit, Medicum cædit: nec tamen ille deſiſtit à ſalute ægrotantis; quod novit, facit; illum maledicentem, conviciantem non curat. Nonne excitantur cuncti lethargici, ne ſomno gravi premantur in mortem? Et hoc patiuntur à filiis ſuis quos chariſſimos genuerunt: & non eſt charus filius, niſi fuerit dormienti patri moleſtus. Lethargici excitantur, phrenetici ligantur: ſed tamen utrique amantur. Nemo ergo dicat, Perſecutionem patior; non ventilet pœnam, ſed probet cauſam: ne ſi cauſam non probaverit, numeretur cum iniquis.* Ideò David ait: *Exurge & intende judicio meo, Deus meus, & Dominus meus in cauſam meam.*

S. Aug. Enar. in Pſalm. 34. Serm. 2.

Quoniam ipſorum eſt Regnum cœlorum. Et primæ & ſecundæ beatitudini, pauperibus ſcilicet ſpiritu, & his qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, inter quos primum locum tenent Martyres, Regnum cœlorum promittitur, non ſine cauſa. *Quid ſibi vult* (inquit Sanctus Bernardus) *quòd eadem promiſſio facta eſt pauperibus, & martyribus, niſi quia martyrii genus* » *paupertas voluntaria eſt?* Beatus vir, *ait Propheta*, qui poſt aurum non » abiit, nec ſperavit in pecuniæ theſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum? » Fecit enim mirabilia in vita ſua. *Quid mirabilius, aut quod martyrium gravius eſt, quàm inter veſtes multas, & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert Mundus, quas oſtentat Malignus, quas deſiderat noſter iſte appetitus? An non meritò coronabitur, qui ſic certaverit, Mundum abjiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & (quod glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans, & crucifigens concupiſcentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter, & Martyribus Regnum cœlorum promittitur; quia paupertate quidem emitur, ſed in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.*

S. Ber. ſer. 1. in feſto omnium Sanct.

X. *Beati eſtis, cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſùm vos, mentientes, propter me: Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* In laudibus, blanditiis, & favore homi-

hominum fœlicitatem ſuam collocant homines carnales : in injuriarum ,
calumniarum , conviciorum , perſecutionum propter Chriſtum perpeſſione,
ſuam collocant , qui ſecundùm Chriſti doctrinam vivunt , ſpirituales homi-
nes , id eſt , veri Chriſtiani . Norunt enim ſe ad terrenam fœlicitatem
non vocatos , ſed ad cœleſtem : Chriſtianorum eſſe pati mala temporalia,
& ſperare bona ſempiterna : A laboribus , tribulationibus , perſecutionibus
immunem non eſſe Chriſtianum , qui *quia Chriſtianus eſt , aliquid plus paſ-*
ſurus eſt in hoc ſæculo ; ut ait S. Auguſtinus . Non ſolùm verbo , ſed exemplo S. Aug. ſerm.
nos ad maledicta ſuſtinenda , & calumnias æquo & læto animo tolerandas 45. alias de
Chriſtus informavit : *Si benè facientes patienter ſuſtinetis* (inquit S. Petrus) Temp. 165.
hæc eſt gratia apud Deum . In hoc enim vocati eſtis : quia & Chriſtus paſſus cap. 5.
eſt pro nobis , vobis relinquens exemplum , ut ſequamini veſtigia ejus . Qui 1. Pet. 2. 21. 22.
peccatum non fecit : qui cùm malediceretur , non maledicebat , &c. Præclarè Tert. lib. de
Tertullianus : *Si linguæ amaritudo maledicto ſive convicio eruperit , reſpice* Patient. c. 8.
dictum : Cùm vos maledixerint , gaudete . Dominus ipſe maledictus in Lege
eſt , & tamen ſolus eſt benedictus . Igitur Dominum ſervi conſequamur , &
maledicamur patienter , ut benedicti eſſe poſſimus . Sic Apoſtoli *ibant gaudentes* Act. 5.
à conſpectu concilii , quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam
pati . Beati eſtis , cùm maledixerint vobis . Non dixit , Maledicent vobis,
voſque perſequentur ; ſed ego fieri iſtud vetabo . Neque enim Diſcipulos « S. Jo. Chr.
ſuos non audiendo maledicta , ſed audiendo ac fortiter ſuſtinendo , & per- « Hom. 9. in
ſecutores ſuos ipſis operibus arguendo , vult eſſe munitos : Hoc autem « Matth.
multò eſt præſtantius . S. Lucas non ſolùm illos , qui propter Deum ma- «
ledictis expoſiti ſunt , beatos dicit à Chriſto vocari ; ſed etiam eos ,
quibus à cunctis benedicitur , infelices : *Væ cùm benedixerint vobis homines:* Luc. 6. 25.
ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum . Et certè etiam
Apoſtolis benedicebant homines , ſed non omnes . Impoſſibile enim eſt ,
cum virtute viventibus cunctorum ore benedici . Quamvis autem parati
eſſe debeant Chriſtiani ad calumnias pro Chriſti nomine ſuſtinendas : tamen
cùm calumniis , & maledictis appetuntur , gratiam divinam ferventer im-
plorare debent , ne huic tentationi certè graviſſimæ ſuccumbant , & dicere
cum Propheta : *Redime me à calumniis hominum , ut cuſtodiam mandata tua.* Pſal. 118. 134.
Quorſum Propheta ſic orat ? inquit S. Auguſtinus : *Si vera illi homines* S. Aug. Enar.
crimina objiciunt , non calumniatur ; ſi falſa , quid eſt , quòd ſe redimi deſi- in hunc Pſal.
derat à calumniis , id eſt , à criminibus falſis , quæ illi nocere non poſſunt? Serm. 27.
Crimen quippè falſum , quod eſt calumnia , reum non facit hominem , niſi apud
judicem hominem : ubi autem Deus judex eſt , nullus falſo crimine læditur ;
quia non cui objicitur , ſed objicienti potiùs imputatur . Senſus hujus oratio-
nis eſt . *Tu age infuſo Spiritu tuo , ne me calumniæ hominum terroribus*
vincant , & à tuis mandatis ad ſua mala facta traducant . Si enim hoc me-
cum egeris , id eſt , hoc modo me ab eorum calumniis , ne criminationes falſas,
quas objiciunt , pertimeſcam , patientia donata redemeris , inter ipſas calum-
nias cuſtodiam mandata tua .

Beati eſtis , cùm maledixerint vobis . Ideò calumniæ , & convicia cum
humilitate , & ſilentio toleranda ſunt , dicendumque cum Davide : *Obmutui,* « S. Amboſ.
& humiliatus ſum , & ſilui à bonis . Obmutuit , ne ipſa litigioſa cum « Enarrat. in
objurgantibus contentione perſtreperet : humiliatus eſt , ut tumorem dejice- « Pſal. 38.
ret ſuperborum velut ipſos , quomodo humiliare ſe deberent , ſuo doceret «
exemplo : ſiluit à bonis , quia *bona conſcientia non eget defenſione verborum,*
quæ ſuo nixa eſt teſtimonio , ipſa ſui judex . Ideò Paulus ait : *Mihi pro mi-* 1. Cor. 4. 3.
nimo eſt , ut à vobis judicer , aut ab humano die . Adverſùm calumniantes, «
& pec-

„ & peccatores juſtus ſuo judicio contentus eſt : meritorum autem ſuorum „ judicium Chriſto reſervat ; ideòque addidit : *Qui autem judicat me, Dominus* „ *eſt*. Pulcherrimè eum judicem elegit, qui nulla fraude fallatur ; ut eum „ nec occulta prætereant, nec infirmæ conditionis lapſus offendat : qui fragilitati norit ignoſcere. *Ad omnia igitur utile ſilentium. Si peccatum agnoſcis, tace, ne negando exaggeres : Si non agnoſcis, tace, ſecurus de innocentia. Non poſſunt aliena verba crimen affiggere, quod propria non recepit conſcientia.*

XI. *Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* Epiſcopi, Sacerdotes, Doctores, Concionatores, Religioſi Viri, ſancti eſſe debent, ut ſanctificent peccatores, conſumendo ac depellendo corruptionem, & putredinem peccatorum ſale verbi divini, orationis, pœnitentiæ : blandiri peccatoribus non debent, ſed arguere, obſecrare, increpare ; publicè peccantes coram omnibus corripere ; ſeveritatem diſciplinæ, ubi opus eſt, adhibere, ad corruptos mores, pravaſque conſuetudines coercendas. Ideò ſali, non melli comparantur ; ideò ſal, non mel in ſacrificiis Majeſtati ſuæ oblatis adhiberi Dominus juſſit, quia apud Deum nihil ſuave tantùm placet, ſed quod mordacis habet aliquid veritatis. Chriſtianus quiſque ſuo modo ſal terræ eſſe debet, qui à corruptione peccati ſervatus, exemplo ſuo ſervet alios ; qui Deum, & Evangelium ejus à cæteris guſtari faciat ; qui ſal veræ ſapientiæ in ſe habeat, & Spiritum Chriſti. Ideò in Baptiſmi ritibus ſal baptizandis guſtandum datur. Epiſcopus ſine fortitudine, & virtute, Sacerdos ſine pietate, & zelo, Vir Religioſus ſine fidelitate, & fervore, Chriſtianus quilibet ſine fide, & charitate ; quid aliud eſt, quàm ſal evanidum, & infatuatum, dignus, qui rejiciatur à Deo, & ab hominibus conculcetur? *Caveant* igitur *Doctores, & Epiſcopi, & videant, potentes potenter tormenta ſuſtinere, nihilque eſſe remedii, ſed majorum ruinam ad tartarum ducere.* Meminiſſe juvat *Ecebolii* Rhetoris Conſtantinopolitani, qui ad Imperatorum mores ſe fingens atque accommodans, Conſtantio quidem regnante, Chriſtianam ſe Religionem ardentiſſimè colere ſimulavit : Juliani verò temporibus, Gentilium ſuperſtitioni ſupra modum addictus apparuit : poſt obitum autem Juliani, rurſus Chriſtianam Religionem profiteri voluit. Et pro foribus Eccleſiæ ſe pronum abjiciens, his vocibus uſus eſſe dicitur : *Calcate me ut ſal inſipidum.*

S. Hieron. in c. 5. S. Matth.

Refert Soc. l. 3. Hiſt. Ecc. cap. 13.

S. Iſid. Peluſ. Ep. 22. l. 1.

XII. *Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.* Lux eſſe debent Prælati, & Doctores, ut plebem Chriſtianam inſtruant. Expoſiti eſſe debent civitatis inſtar ſupra montem poſitæ, ut omnibus proſint. *Deus lucernam, hoc eſt, Sacerdotem accendit, atque candelabro imponit ; hoc eſt, ſuæ lucem ferenti cathedræ : ut & dogmatum, & actionum ab omni caligine liberarum ſplendorem Eccleſiæ, fulgetræ inſtar, afferat: quo nimirum plebs vivifici fulgoris radios ſpectans, ad eos ſe ſe dirigat, Patriſque luminum gloriam prædicet.* Sed & Chriſtiani omnes & fide & ſancta converſatione lux mundi eſſe debent, quibus ſcilicet ab Apoſtolo dictum eſt: *Eratis aliquando tenebræ ; nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate.* Et rurſus : *Ut ſitis ſine querela, & ſimplices, filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in Mundo.* Siderum inſtar, quæ lucent in firmamento, conſtanter peragere debent curſum ſuum, nihilque eorum, quæ in terris fiunt, debet illos à fideli obedientia Creatori debita in ſtatus ſui, ac vocationis Chriſtianis functionibus avocare. *Tales ſancti, in quibus eſt verbum vitæ, de converſatione, quam habent in cœlo, deſpiciunt omnia iniqua, quæ fiunt in terra : & quo-*

Epheſ. c. 5. Philip. 2. 15.

S. Aug. Enar. in Pſ. 93.

modo

Digitized by Google

modò luminaria in cœlo per diem & noctem procedunt , peragunt itinera ſua , curſus ſuos certos habent , etſi committuntur tanta mala ; nec deviant deſuper ſtellæ fixæ in cœlo , agentes per tractus cœleſtes , quæ illis præſtituit , & conſtituit Creator ipſarum : ſic debent ſancti , ſed ſi in cœlo figantur corda eorum , ſi non fruſtra audiant , & reſpondeant , ſurſum ſe habere cor , ſi imitentur eum qui ait : Noſtra autem converſatio in cœlis eſt . *Quia ergo ſunt in ſupernis , & de ſupernis cogitant , ſicut dictum eſt ,* Ubi eſt theſaurus tuus , ibi eſt & cor tuum : *de ipſis cogitationibus ſupernorum patientes fiunt ; & quicquid in terra committitur , ſic non curant , donec peragant itinera ſua ; quemadmodum non curant luminaria cœli , niſi quomodo exerceant dies & noctes , quamvis tanta mala videant fieri ſuper terram .*

XIII. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus , ut videant opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum , qui in cœlis eſt .* Non modò Prælatorum , & Doctorum , ſed Chriſtianorum omnium vita lucere debet coram hominibus , ut illos bonorum operum exemplo ædificent , & ad virtutis amorem atque operationem accendant . Unde Apoſtolus docet , id officium eſſe fidelium , ut ſint *providentes bona non tantùm coram Deo , ſed etiam coram omnibus hominibus* . . . . . Aliquis fortè dicet : Non eſt mihi neceſſarium ab hominibus probari , nec enim teſtimonium hominum requiro : Deus conſpector eſt cordis . Scimus , dum tamen , qui idem per Apoſtolum dixerit , recordemur : *Probum veſtrum coram hominibus appareat* : Ad quid , niſi ut malitia acceſſum ad vos omninò non habeat , velut malis exemplo , & teſtimonio ſitis ? Aut quid eſt , *Luceant opera veſtra* ? Quid autem nos Dominus *lucem Mundi* vocat ? Quid civitati ſupra montem conſtitutæ comparavit , ſi non relucemus in tenebris , & extamus inter demerſos ? Si lucernam tuam ſub modio abſtruſeris , in tenebris derelicta , à multis incurſeris , neceſſe eſt . *Hæc ſunt , quæ nos luminaria Mundi faciunt , bona ſcilicet noſtra . Bonum autem ; dumtaxat verum , & plenum , non amat tenebras , gaudet videri , & in ipſas denotationes exſultat . Pudicitiæ Chriſtianæ ſatis non eſt eſſe verum & videri . Tanta enim debet eſſe plenitudo ejus , ut emanet ab animo ad habitum , & erumpat à conſcientia in ſuperficiem .* Sic tamen fieri debent opera bona coram hominibus , ut Mundi gloria , hominumque plauſus , & favor non quæratur , ſed ad Dei gloriam unicè referantur . Unde Chriſtus cap. ſequenti ait : *Attendite , ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus , ut videamini ab eis .* Quiſquis ergo ita vult ab hominibus videri opera ſua , ut ille glorificetur , à quo illa , quæ in eo videntur , accepit , & ſic ad imitandum bonum iidem ipſi , qui vident , pietate fidei provocentur , verè lumen ejus lucet coram hominibus : quia lux de illo charitatis radiatur , non ſuperbiæ fumus evomitur : & in eo ipſo cavet , ne juſtitiam ſuam faciat coram hominibus ; quia nec ſuam deputat illam juſtitiam , nec ideò facit , ut ipſe videatur ; ſed ut ille intelligatur , qui laudatur in homine juſtificato , ut faciat & in laudante , quod laudatur in altero , id eſt , ut laudantem faciat eſſe laudabilem . Sic Apoſtolus , cùm dixiſſet , *Placete omnibus per omnia , ſicut & ego omnibus per omnia placeo* : non ibi remanſit , quaſi ibi conſtituerit finem intentionis ſuæ , ut placeret hominibus ; alioquin falſum dixiſſet , *Si adhuc hominibus placerem , Chriſti ſervus non eſſem* : Sed ſtatim ſubjunxit , quare hominibus placeret : *Non quærens* , inquit , *quod mihi utile eſt , ſed quod multis , ut ſalvi fiant* . Ita & non placebat hominibus propter ſuam utilitatem , ne Chriſti ſervus non eſſet ; & placebat hominibus propter illorum ſalutem , ut Chriſti eſſet diſpenſator idoneus : quia & illi coram Deo conſcientia ſufficiebat , & de

Rom. 12. 17.
Tert. l. 2. de Cultu Fœm. cap. 13.
S. Aug. ſer. 54. alias 2. de Verbis Dom.
1. Cor. 10. 37.

illo

„ illo coram hominibus, quod imitarentur, elucebat. In eamdem ſententiam
S. Greg. M. l. 8. Moral. cap. 30. „ S. Gregorius: *Occultanda ſunt* (inquit) *quæ agimus, ne hæc in hujus vitæ*
„ *itinere incautè portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus. Et*
„ *tamen Veritas dicit*: Videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem ve-
„ ſtrum, qui in cœlis eſt. *Sed aliud eſt cùm in oſtenſione operis gloria quæ-*
„ *ritur largitori; aliud cùm laus privata concupiſcitur de dono largientis. Unde*
„ *rurſus in Evangelio eadem Veritas dicit*: Attendite, ne juſtitiam veſtram
„ faciatis coram hominibns, ut videamini ab eis. *Opus ergo noſtrum cùm*
„ *hominibus oſtenditur, in cordis priùs examinatione penſandum eſt, per ejuſdem*
oſtenſionis ſtudium quid quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam
publica noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus. Si vero per hæc
noſtram laudem concupiſcimus, foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt, etiamſi
à multis ingorantur. Sed valdè perfectorum eſt, ſic oſtenſo opere, Authoris
gloriam quærere, ut de illata laude, privata neſciant exultatione gaudere.
Tunc ſolùm namque innoxiè hominibus laudabile opus oſtenditur, cùm per deſpe-
ctum mentis veraciter laus impenſa calcatur. Quam quia infirmi quique perfectè
contemnendo non ſuperant, reſtat neceſſe eſt, ut bonum, quod operantur
abſcondant. Sæpè enim ab iſto oſtenſionis exordio propriam laudem quærunt;
ſæpè verò in oſtenſione operis, Authoris patefacere gloriam cupiunt; ſed excepti
favoribus, in laudis propriæ cupiditatem rapiuntur: cùmque ſemetipſos diju-
dicare interiùs negligunt, ſparſi exteriùs ignorant, quod agunt; eorumque
opus ſuæ elationi militat, atque hoc ſe impendere obſequio Largitoris putant.

XIV. *Nolite putare, quoniam veni ſolvere Legem, aut Prophetas: Non*
veni ſolvere, ſed adimplere. Legem adimplevit Chriſtus in ſe ipſa, addendo,
quod ad illud perfectionem, vel intelligentiam neceſſarium erat, ſupplendo,
quod ipſi deerat ad hominis juſtificationem. Adimplevit Legem in ſeipſo,
accurata obedientia typicis illius ritibus ſe ſubjiciens, ejuſque figuras ſa-
crificio crucis conſummans. Adimplevit Legem in membris ſuis, exhibens
adventu ſuo in Mundum, quod illa promittebat, vireſque ſubminiſtrans
quibus ab illis impleatur per gratiam, & charitatem in corda eorum dif-
fuſam. Chriſti Legem diligamus, amplectamur, in eaque meditemur, di-
Pſ. 118. centes cum Propheta: *Quomodo dilexi legem tuam Domine! Tota die medi-*
tatio mea eſt. Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri & argenti...:
Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo. Legiſlatoris ac
Salvatoris noſtri exemplum, & obedientiam imitemur, qui Legi ſe ſubjecit
à ſe conditæ, *ut eos, qui ſub Lege erant, redimeret*. Gratiam aſſiduis pre-
cibus imploremus, ſine qua Lex prævaricatores facit, jubendo, quod per
ipſam Legem implere non poſſunt. Impleamus præcepta Legis univerſa,
quæ Morum inſtitutionem ſpectant, quæ Chriſtus innovavit, & perfecit
in Evangelio: impleamus (Inquam) *non timore pœnæ*, ut Judæi, *ſed*
amore juſtitiæ. Non propter bona temporalia, & terrena promiſſa, ſed
propter cœleſtia & æterna. Promiſſa Dei firma ſunt & immobilia: Fidelis
Heb. 6. eſt, & quæ promiſit, potens eſt & facere. *Abundantiùs autem volens*
oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit juſju-
randum: Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum,
firmiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.
Verùm ut promiſſa à cœleſti Legiſlatore præmia conſequamur, Legem
S. Baſil. M. „ univerſam adimplere debemus, nihil negligere: quia *jota unum, aut unus*
præfat. in „ *apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant.* Nos verò ſi vel unum man-
Regulas fuſius di- „ datum nos impleviſſe arbitremur, non propter ea quæ facere neglexímus,
ſputatas. „ metuimus, ne pœnæ dandæ nobis ſint, ſed pro eo quod rectè fecerimus,

præmia

præmia atque honores expectamus. Qui de decem talentis, quæ depoſita «
apud ſe ſint, unum, aut alterum retinuerit, reliqua verò omnia Domino «
reddiderit, non ea re juſtus habeatur, quòd majorem partem reddiderit; «
ſed improbus, ac fraudulentus, quòd minore illa defraudarit, arguetur. «
Sed quid dico, defraudarit? Quando cui unum modò talentum creditum «
fuerat, & illud ipſum quod acceperat, integrum ac nulla ex parte immi- «
nutum reddiderat, propterea quòd ad illud, quod ſibi datum erat, nihil «
acquiſiverat, malè videamus fuiſſe multatum. *Euntes*, inquit Dominus, « Matth.28.
docete omnes gentes, *docentes eos*, non hæc quidem obſervare, illa autem « 2.Cor.6.
negligere, ſed *omnia obſervare*, *quæcumque præcepi vobis*. In quam ſen- «
tentiam illa etiam ſcripta ſunt ab Apoſtolo: *Nemini dantes ullam offenſio-* «
nem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum, ſed in omnibus exhibeamus nos «
ipſos ſicut Dei miniſtros. Neque enim ſi præcepta non omnia ad ſalutem, «
quam petimus, neceſſaria eſſent, literis omnia fuiſſent mandata; neque «
apertè fuiſſet edictum, ut omnia ſervarentur. Quid enim quæſo mihi reliqua «
omnia, quæcumque rectè fecero, ſunt profutura, ſi quòd fratrem meum «
modò fatuum appellavero, idcircò ſempiternis gehennæ cruciatibus addi- «
cendus ſum? Quemadmodum quid prodeſt alicui data à plerìſque libertas, «
ſi vel uni ſerviat? *Qui* enim *facit peccatum*, *ſervus eſt peccati*. Sed dicat « Joa.8.
aliquis, haberi in ſanctis Literis, ſalvum futurum, quicumque invocaverit «
nomen Domini; ac propterea ſatis eſſe unicuique ad ſalutem adipiſcendam, «
hanc Dominici nominis invocationem. Verùm is etiam audiat, quæ Do- «
minus ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum* Matth.8.
cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt. Quando «
ſanè is qui Domini voluntatem facit, non item eo modo quo Deus vult, «
& charitate inductus hoc faciat, ſtudium ei illud nihil prodeſt... Prorſus «
autem tripartitam hanc ſummam Deo parendi neceſſitatem animadverto. «
Nam aut metu ſupplicii à vitiis declinamus, atque ita animum ſervilem «
induimus: Aut mercedis ſpe ducti, ad utilitatem noſtram præceptorum «
obſervationem referimus, atque hoc modo mercenariis efficimur ſimiles: «
Aut certè honeſtate ipſa impulſi, charitateque quam erga ipſum habemus, «
gaudentes, quòd digni habiti ſimus, qui adeo glorioſo, ac benigno ſervi- «
remus Deo, ipſi paremus, atque hoc modo bonorum filiorum erga paren- «
tes ſuos animum imitamur. Neque igitur qui, aut ſupplicii metu aliquid «
imperanti Deo obtemperat, aſſiduèque ſuſpectam negligentiæ pœnam habet, «
is cùm eorum, quæ facere juſſus fuerit, partem executus fuerit, partem «
omittet: quin potiùs ubicumque dicto audiens non fuerit, imminentis ſibi «
ſupplicii gravitatem pertimeſcet: in veritatem autem ſtabilis ſtat, verèque «
dicere illud poteſt: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*, *quoniam* Pſ.15.
à dextris eſt mihi, *ne commovear*. Siquidem volens animum nunquam inducit, «
ut eorum quidquam prætermittat, quæ officii neceſſitas fieri oportere præ- «
ſcribat. Similiter illud etiam: *Beatus vir qui timet Dominum*. Quid ita? Pſ.111.
quia *in mandatis ejus volet nimis*. Ex quo ſanè colligitur, non eſſe eorum «
qui timent Deum, aliquid prætermittere eorum quæ præcepta ſunt, aut «
negligenter exequi. Sed neque mercenarius animum unquam inducet, ut «
eorum ſciens aliquid negligat, quæ præcepta ſunt. Qui enim fieri poterit, «
ut ſuſcepti in vineæ cultura laboris mercedem ferat, niſi quæ ex pacto «
condicta, reipsà præſtiterit? Quandoquidem ſi vel unum de iis, quæ neceſ- «
ſaria ſint, neglexerit, is inutilem ſe ipſum Domino reddidit. Quis eſt «
autem, qui damni mercedem injuriæ autori perſolvat? Tertium erat opera, «
quæ ex charitate dabatur. Hic quæro, quis eſt filius, qui propoſita ipſi «

» parentis gratia, cùm in rebus illi majoribus obſequatur, in iis quæ levioris
» momenti ſunt, prudens velit illum offendere, ac non multò magis verbo-
Epheſ.4. rum Apoſtoli meminerit: *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum, in quo*
» *obſignati eſtis?* Qui igitur majorem præceptorum partem obire neglexerint,
» hi quo tandem in numero ſe reponi volunt? Qui neque Deo ut parenti
» obſequantur, neque ut magna pollicenti obediant, neque ut Domino
Malach.1. ſerviant. *Si enim pater ſum* (inquit) *ubi eſt honor meus? Et ſi Dominus*
ſum, ubi eſt timor meus?

XV. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic ho-*
mines, minimus vocabitur in Regno cœlorum. Qui autem fecerit & docuerit,
hic magnus vocabitur in Regno cœlorum. Quamvis mandata quædam Dei
minima dici poſſint aliorum comparatione, quæ noſtræ Religionis, totiuſque
Moralis Chriſtianæ veluti fundamenta ſunt: nullum tamen eſt Dei manda-
tum, quod per ſe magnum non ſit, ſive ſpectetur præcipientis auctoritas,
ſive gravitas pœnarum, in eos qui illa violaverint, decretarum. Næ igitur
infœlices, qui ex propoſito levia (ut putant) peccata, ſeu etiam ex
omnium ſententia venialia, committere non dubitant, nec ex illis emer-
gere curant: ſiquidem vita Chriſtiani vita charitatis eſſe debet, iſque adeò
proficere debet quotidie in obſervantia Mandatorum Dei: *Ut perfectus ſit*
homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus: & illi non ſolùm voliti, ſed
amati in peccata leviora caſus, animam ſenſim diſponunt, ut in graviora
Eccl.19.1. præceps ruat: *Nam qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Et *qui fidelis eſt*
Luc.16.10. *in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in*
S. Aug.l.4.de *majori iniquus eſt.* Hinc Sanctus Auguſtinus ait: *Quod minimum eſt, mini-*
Doctr. Chri- *mum eſt: ſed in minimo fidelem eſſe, magnum eſt.*
ſtiana, c.18. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cœlorum.*
Non ſolos Prælatos & Doctores hæc verba ſpectant, ſed Chriſtianos omnes
Rom.15.14. & ſingulos, quos Apoſtolus in perſona Romanorum ſic alloquitur: *Certus*
ſum autem, fratres mei, & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis
dilectione: repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere. Scientia
Chriſtianæ Legis ſatis inſtructi eſſe debent Chriſtiani quique, ut fratres
peccantes corripere, ipſiſque ſalutaria monita, cùm opus eſt, impertiri
valeant. Sed primùm ipſi Legem Evangelicam implere debent, & mandata
divina exequi, tum alios pro viribus ſuis & officio, opportunitate data,
Act. 1. v. 1. docere, exemplo Chriſti Domini, de quo ſcriptum eſt: *Cœpit Jeſus facere*
S. Joa. Chr. h. *& docere.* Conſidera (inquit Sanctus Joannes Chryſoſtomus) quo pacto
1. in Acta. Chriſtus dictis ſuis per opera fidem conciliaverit: *Ad manſuetudinem hor-*
Matth. 18. 12. *tatus eſt, dicens: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Docuit*
Ib.8. *nos paupertatem, & utrumque factis demonſtratur. Siquidem Filius hominis,*
Matth.5. *inquit, non habet, ubi caput ſuum reclinet. Rurſum præcepit, ut diligere-*
mus inimicos. Exhibuit hoc in Cruce, orans pro crucifigentibus. Dixit: Volenti
trahere in jus, ut tunicam eripiat, permitte ut & pallium auferat. Ipſe
verò non veſtimenta tantùm, verùm ſanguinem quoque ſuum dedit. Idem ut
Philipp. 3. *facerent, Diſcipulis præcepit: unde & Paulus dixit: Quemadmodum habetis*
formam ex nobis. Nihil enim Doctore frigidius, qui verbis duntaxat philoſo-
phatur. Neque enim hoc Doctoris eſt, ſed hiſtrionis & hypocritæ. Idebque
Apoſtoli priùs vitæ exemplis docebant, deinde verbis. Quin potiùs ne verbi
quidem erat opus, cùm clamarent opera. Nec aberravit à vero, qui paſſio-
nem ejus actionem dixerit: Nam patiendo fecit ingens illud & admirandum
opus, quo mortem dejecit, & reliqua omnia peregit.

XVI. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæo-*

rum,

rum, non intrabitis in Regnum cælorum. Magna Legis Evangelicæ perfectio. Juſtitia Scribarum & Phariſæorum exterior erat, in quorumdam tantùm præceptorum legalium obſervatione religioſa, ſuperbiæ tumore infuſcata; Juſtitia Chriſtianorum interior eſſe debet, ſpiritualis, univerſalis & plena, nullum præceptum quaſi minimum negligens, amore ſincero divinæ legis, charitate, & humilitate formata. Alioquin longa oratio, vitæ auſteritas, frequentia Sacramentorum, diligentia in vitandis carnalibus peccatis, externa mandatorum Dei obſervatio, nihil proficiunt ad ſalutem. Cæteris hominibus ſanctiores ſe exiſtimabant Phariſæi, Luc. 18. 11. *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum raptores, injuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Jejuno bis in Sabbato: Decimas do omnium quæ poſſideo*. Chriſtiani ſe præ cæteris omnibus peccatores exiſtimare, & coram Deo confiteri debent, Chriſtianoque nomine indignos, quia Chriſtum perſecuti ſunt. Ita S. Paulus Apoſtolus ſe omnium Apoſtolorum minimum, ſe omnium abortivum cenſebat: *Quia non ſum dignus vocari Apoſtolus* (inquiebat) *quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei . . . . Chriſtus Jeſus venit in hunc Mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*. 1.Cor.15.9. 1.Tim.1.15. Phariſæi ambitioſi erant, honoriſque & vanæ gloriæ ſupra modum cupidi, Matth. 23. 5. 6. *Omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & vocari ab hominibus Rabbi*. Chriſtiani ab omni ambitione remoti eſſe debent, unam Dei gloriam quærere exemplo Chriſti, qui gloriam ſuam non quærebat, ſed gloriam Patris; qui fugit in montem, cùm turbæ ipſum vellent Regem proclamare. *Ille Dominus in humilitate & ignobilitate inceſſit, domicilio incertus: Nam Filius, inquit, hominis non habet, ubi caput collocet. Veſtitu incultus; neque enim dixiſſet, Ecce qui teneris veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Vultu denique & aſpectu inglorius, ſicut & Eſaias pronuntiaverat. Si poteſtatis jus quoque nullum ne in ſuos quidem exercuit, quibus ſordido miniſterio functus eſt: Si Regem denique fieri conſcius ſui Regni refugit, pleniſſimè dedit formam ſuis, dirigendo omni faſtigio & ſuggeſtu, quàm dignitatis, quàm poteſtatis. Quis enim magis iis uſus fuiſſet, quàm Dei Filius? Quales & quanti eum faſces producerent? Qualis purpura de humeris ejus floreret? Quale aurum de capite radiaret, niſi gloriam ſæculi alienam & ſibi & ſuis judicaſſet? Igitur quam noluit rejecit, quam rejecit damnavit, quam damnavit, in pompa diaboli deputavit. Non enim damnaſſet niſi non ſua: alterius autem eſſe non poſſent niſi diaboli, quæ DEI non ſunt . . . . . . Nobis nullum gloriæ ſtudium eſt: quia gloria exaltationis ingenium eſt. Porrò exaltatio non congruit profeſſoribus humilitatis ex præſcripto DEI.* Tert. l. de Idololatria, c.18. Idem l. 2. de cultu Fœminarum, c.3.

Phariſæi veram juſtitiam in actionibus externis pietatis collocabant, de cordis munditia non curantes, Matth. 23. 25. 26. 27. 28. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis eſt calicis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia. Phariſæe cæce, munda priùs, quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ aforis parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia: Sic & vos aforis quidem paretis hominibus juſti intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate*. Et Luc. 16. 15. *Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum*. Chriſtiana verò juſtitia in homi-

Iſai.1. hominis interioris renovatione, ac ſpiritus reformatione conſiſtit: *Quò mihi
multitudinem victimarum veſtrarum dicit Dominus. Ne offeratis ultra ſacrifi-
cium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam & Sabbatum, &
Iſa.66.2. *feſtivitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri ..... Lavamini, mundi*
eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Quieſcite agere
perversè: diſcite benefacere .... Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauper-
Epheſ.4.23. *culum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? .. Renovamini*
ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus
Coloſſ.3.12. 14. *eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis ... Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti*
& dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam,
patientiam .... Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vin-
culum perfectionis.

Phariſæi totam Legem non obſervabant, illam pro arbitrio interpreta-
bantur, Traditiones ſuas religioſiùs obſervabant, quàm Dei mandata,
Matth. 15. 3. 4. 5. 6. *Quare tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem*
veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem; &, Qui maledi-
xerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixe-
rit patri vel matri, Munus quodcumque eſt ex me tibi proderit: & non hono-
rificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam; & irritum feciſtis Mandatum Dei
propter traditionem veſtram .... Phariſæi in decimis leviorum herbarum
perſolvendis ſcrupuloſiores erant, graviora præcepta negligebant, ut ex-
probrat illis Chriſtus, Matth. 23. 3. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo-*
critæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ
graviora ſunt Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem. Hæc oportuit
facere, & illa non omittere. Chriſtianorum juſtitia in Legis univerſæ obſer-
Jacob.2.18. vatione poſita eſt &, præcipuè charitatis, quæ eſt *plenitudo legis*: Nam
Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium
reus.

XVII. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non occides: qui autem occiderit,*
reus erit judicio. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo,
Tert. Apol. c. 45. *reus erit judicio.* Præclarè Tertullianus: *Innocentiam à Deo edocti, & per-*
fectè eam novimus, ut à perfecto Magiſtro revelatam, & fideliter cuſtodimus,
ut ab incontemptibili diſpectore mandatam. Vobis autem humana æſtimatio in-
nocentiam tradidit, humana item dominatio imperavit. Inde nec plenæ, nec
adeo timendæ eſtis diſciplinæ ad innocentiæ veritatem. Quanta eſt prudentia
hominis ad demonſtrandum quid verè bonum? Quanta auctoritas ad exigendum?
Tam illa falli facilis, quàm iſta contemni. Atque adeo quid pleniùs dictum
eſt, Non occides, an verò, Ne iraſcaris quidem? Quid perfectius, prohibere
adulterium, an etiam ab oculorum ſolitaria concupiſcentia arcere? Quid eru-
ditius, de maleficio, & de maleloquio interdicere? Quid inſtructius, injuriam
non permittere, an nec vicem injuriæ ſinere? Iræ itaque impetum cohibea-
Eccl.7.10. mus, ſi fortè ſurrepat, allidamus ad petram quæ Chriſtus eſt: *Ne ſis velox*
ad iraſcendum (inquit Sapiens:) *quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Læſi
tantùm Numinis cauſa juſtè iraſcimur. De hac ira ſcriptum eſt: *Iraſcimini,*
& nolite peccare. Si verò juſtè etiam iraſcimur, diuturna non ſit ira, ne
Eph.4.26. creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam,
ut loquitur Sanctus Auguſtinus. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.*
Ibid. *Nolite locum dare diabolo* (inquit Apoſtolus), tamquam hoc agat, qui
S.Aug.ſ.208. alias de Diverſis 72. non citò iram pellit ex animo, ut per illam, velut per januam, aditum
præſtet diabolo. *Primitùs itaque agendum eſt, ut ſuper iram non occidat*
Epheſ.4. *iſte ſol; ne deſerat ipſam mentem juſtitiæ Sol .... Omnis amaritudo, &*
ira,

Digitized by Google

ira , & indignatio , & blaſphemia tollatur à vobis , cum omni malitia :
Eſtote autem invicem benigni , miſericordes , donantes invicem , ſicut &
Deus in Chriſto donavit vobis . Paulo concinit Jacobus Apoſtolus : *Sit autem* Jacob.1.19.
omnis homo velox ad audiendum , tardus autem ad loquendum , & tardus ad
iram : Ira enim viri , juſtitiam Dei non operatur .

XVIII. *Qui dixerit fratri ſuo , Fatue , reus erit gehennæ ignis* . Linguam Jacobi 3.
nullus hominum domare poteſt . *Homo domat feram , non domat linguam :* S.Aug. ſ.55.
Domat leonem , & non refrænat ſermonem : Domat ipſe , & non domat ſe alias 4. de
ipſum : Domat quod timebat ; & ut ſe domet , non timet quod timere debebat. Verbis Do.
Si linguam nullus hominum domare poteſt , ad Deum confugiendum eſt ,
qui domet linguam noſtram : *Domine , refugium factus es nobis* . Inveniamur
ergo in te , quia perieramus in nobis . Quid ergo , Fratres , dubitare
debemus , quia manſuetos nos faciet Dominus , ſi nos domandos ei præ-
beamus ? Domuiſti leonem , quem non feciſti ; non domat te , qui fecit
te ? . . . Imago Dei domat feram , & Deus non domat imaginem ſuam ?
Si qui porrò *præoccupatus fuerit hoc delicto , ut fratri ſuo dicat* Fatue , *id* Idem l.21.de
eſt , non ejus peccatum volens auferre , convicietur injuſtè , parum eſt illi ad Civit. Dei c.
hoc redimendum eleemoſynas facere , niſi etiam , quod ibi ſequitur , remedium 27.
reconciliationis adjungat .

XIX. *Si ergo offers munus tuum ad Altare , & ibi recordatus fueris , quia*
frater tuus habet aliquid adverſum te : relinque ibi munus tuum ante Altare,
& vade priùs reconciliari fratri tuo , &c. O admirabilem benignitatem , &
ineffabilem Dei erga homines amorem ! *Honorem ſuum deſpicit , dum in pro-* S. Io. Chr. h.
ximo charitatem requirit : quid his verbis mitius eſſe poſſit , quid lenius ? 16. in Matth.
Interrumpatur (inquit) cultus meus , ut tua charitas integretur . Sacrificium
mihi eſt fratrum reconciliatio . Propterea quippè non dixit , poſtquam obtuleris;
aut , priùs quàm offeras : ſed munere ipſo jam poſito , & inchoante ſacrificio,
reconciliandum mittit ad fratrem . Quam igitur ob cauſam iſtud fieri jubet ?
Duo ſunt quæ per iſta deſignat , & conficit . Primò oſtendere vult , quòd
honoret maximè charitatem , & hanc acceptiſſimum eſſe ſacrificium ducat ;
abſque iſta verò nec illud profectò ſuſcipiat . Aliud verò , quòd irrefutabilem
quamdam neceſſitatem reconciliationis imponat . Qui enim juſſus eſt , non priùs
munus offerre , quàm reconcilietur offenſo ; etiamſi non ob proximi charitatem,
ſaltem ne ſacrificium maneat imperfectum , currere ad contriſtatum , jubet ,
inimicitiaſque diſſolvere . Audiant , qui ſacris Myſteriis initiati , cum inimi-
citiis ad Communionem Altaris accedunt . Audiant qui ſacrificium Orationis
& Eleemoſynæ offerunt . *Itaque ſi orationem cùm tali offeras voluntate ,*
melius eſt orationem relinquere , & ad reconciliationem fratris excurrere , &
tunc orationem conſequenter offerre . Propter hoc enim facta ſunt omnia . Idcirco
& DEUS homo factus eſt , & illa omnia juſſit , ut nos in unum congregaret.
Præclarè Tertullianus : *Memoria* , inquit , *præceptorum viam Orationibus*
ſternit ad cælum , quorum præcipuum eſt : Ne priùs aſcendamus ad DEI Altare, Tert. lib. de
quàm ſi quid diſcordiæ , vel offenſæ cum fratribus contraxerimus , reſolvamus . Oratione ,
Quid eſt enim , ad pacem DEI recedere ſine pace ? Ad remiſſionem debitorum c. 10.
cum retentione ? Quomodo placabit Patrem iratus in fratrem , cùm omnis ira
ab initio interdicta ſit nobis ? Nam & Joſeph dimittens fratres ſuos ad per-
ducendum patrem : Et ne , inquit , iraſcamini in via . Nos ſcilicet monuit .
Aliàs enim via cognominatur diſciplina noſtra . Tum ne in via Orationis con-
ſtituti , ad Patrem cum ira incedamus . Hinc Dominus apud Iſaiam ait : *Si* Iſai.1.v.15.
multiplicaveritis orationes veſtras , non exaudiam , quia manus veſtræ ſanguine
plenæ ſunt . Certè *Omnis qui odit fratrem ſuum , homicida eſt* . An non 1.Joa.3.15.

expa-

S. Aug. ſ. 49. alias de Tempore. 237. Idem ſ. 82. alias 16. de Verbis Do.

expaveſcis? Numquid potes dicere, Quid ad me, ut homicida ſim? *Non venenum paraſti, non ad percutiendum inimicum cum gladio proceſſiſti; non miniſtrum ſceleris præparaſti, non locum, non tempus: poſtremò ipſum ſcelus non feciſti: Tantùm odiſti, & priùs te quàm illum occidiſti.* Relinque munus tuum ante altare, &c. *Te quærit DEUS magis, quàm munus tuum: Nam ſi malum animum gerens adversùs fratrem tuum, adveneris cum munere ad DEUM tuum, reſpondet tibi: Tu periſti; mihi quid attuliſti? Offers munus tuum, & tu non es munus Dei. Plus quærit Chriſtus, quem redemit ſanguine ſuo, quàm quod tu inveniſti in horreo tuo.*

XX. *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo*, &c. Non differendum fraternæ reconciliationis negotium: citò peragendum eſt, dum tempus habemus, dum in via ſumus, dum in eo ſtatu ſumus, quo Divinam miſericordiam poſſumus impetrare, ſi miſericordes ipſi ſimus erga fratres, qui nos læſerunt. Si enim proximo quem læſimus, vel quem odio habemus, non ſatisfecerimus, & reconciliati fuerimus ante diem mortis noſtræ, Divinæ juſtitiæ ſeveritatem æternam experiemur, & quàm *horrendum ſit incidere in manus Dei viventis.* Adverſarium quicum concordare in hac vita debemus, verbum Dei Sanctus Auguſtinus moraliter interpretatur.

S. Aug. ſ. 109. alias de Verbis Do. 1. c. 3.

Si peccas, inquit, *adverſarius tuus ſermo Dei eſt. Verbi cauſa, forſitan delectat te inebriari: dicit tibi, Noli. In quibuſcumque peccatis volueris facere voluntatem tuam, dicit tibi, Noli. Adverſarius eſt voluntati tuæ, donec fiat autor ſalutis tuæ. O quàm bonus adverſarius, quàm utilis adverſarius! Non quærit noſtram voluntatem, ſed utilitatem. Adverſarius eſt nobis, quamdiu ſumus & ipſi nobis. Quamdiù tu tibi inimicus es, inimicum habes ſermonem DEI: eſto tibi amicus, & concordas cum ipſo. Non homicidium feceris, audi, & concordaſti. Non furtum facias: audi, & concordaſti. Non mœchaberis: audi, & concordaſti ..... In his omnibus cum tuo adverſario concordaſti: & tibi quid perdidiſti? Non ſolùm nihil perdidiſti, ſed & te ipſum, qui perieras, inveniſti. Via, vita iſta eſt: ſi concordaveris cum illo, ſi conſenſerimus illi; finita via, non timebimus judicem, miniſtrum, carcerem .... Concorda cum illo. Neſcis enim quando via finiatur. Cùm via finita fuerit, judex reſtat, & miniſter, & carcer. At ſi ſervaveris adverſario tuo bonam voluntatem, & cum eo conſenſeris; prò Judice invenies Patrem, pro miniſtro ſævo Angelum tollentem in ſinum Abrahæ, pro carcere Paradiſum. Quàm citò in via cuncta mutaſti, qui tuo adverſario conſenſiſti!*

Exod. 20. 13.

Legatur rurſus S. Aug. l. 1. de ſ. Dom. in Monte, c. 11.

XXI. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Non ſolùm impudicas actiones, ſed & impudica deſideria, & laſcivos aſpectus Chriſtus damnat, docetque, adulterium non ſolùm facti colluvione, ſed etiam aſpectus intentione committi. Pronunciavit Legiſlator: nil quærendum ulteriùs. Si enim aſpectu frequenti mulierum, impudici amoris fornacem ſpontè ſuccenderis, ea profectò conſumeris. Neque enim extra naturam, ac fragilitatem humanam poſitus es.

S. Ambr. l. 1. de Offic. c. 50.

S. Joa. Chryſ. h. 17. in Matth.

Sicut ergo nos, cùm gladium videmus teneri à puero, etiamſi nondum vulneratum cum inde eſſe cernamus, verberamus tamen, ac ſæpè minantes denunciamus, nequando illum rurſus attingat: ita etiam DEUS inverecundum coercet aſpectum, eumque ante opus tollit, ne quandoque in ipſam incidat actionem. Qui enim in ſe flammam cupiditatis accenderit, etiam abſente muliere quam vidit, jugiter apud ſemetipſum turpium rerum ſimulacra depingit: & neceſſe eſt, nonnunquam hunc ad flagitium ipſum pervenire. Propterea eos quoque, qui in ſolo corde ſunt complexus, Chriſtus interimit. Quid ergo hic

jam

jam reſpondebant . qui auſi ſunt temerè cohabitare virginibus ? Hujus enim
ſanctione Legis mille ſunt adulteriorum rei , quotidie illas ad concupiſcendum
videntes . Propterea etiam beatus Job hanc ſibi ab initio legem ipſe decre- Job 13.
verat , periculoſum hoc ſpectaculum undique à ſuis oculis repellendo . Siquidem
poſt hujuſmodi aſpectum multò jam difficilius certamen efficitur , cùm & viderit
aliquis , & tamen ea quam viderit , non fruatur . Nec tantam de contem-
platione ipſa capimus voluptatem , quantum patimur de augmento iſtius cupidi-
tatis dolorem , fortiorem contra nos facientes hoſtem , & ampliorem locum
diabolo dantes : Ut nequaquam illum ulteriùs propulſare valeamus , poſtea quàm
ſemel in intima cordis admiſerimus , eique temerè mentis noſtræ clauſtra reſe-
raverimus . Idcirco præcepit , ne fornicceris oculis , ne per hoc animo forni-
ceris . . . . Neque propterea tibi Deus oculos finxit , ut per illos ad
animum adulteria tranſmittas ; ſed ut creaturas ejus aſpiciens , mireris Auto-
rem . Sicut ergo eſt temerè iraſci , ita etiam temerè videre , ſi id ad libidinem
facias . Si enim vis videre , atque ex viſu capere voluptatem , aſpice propriam
conjugem , & illius amore perfruere . Si verò erga alienam curioſus ſis deco-
rem , tuam deſpicis , & iſtam profectò lædis , à qua in aliam oculos avertis ,
& ipſam etiam quam illicitè contingis . Etſi enim nequaquam illam attrectaſti
manu , ſed oculis tamen ac voluntate palpaſti : propterea etiam hoc procul
dubio adulterium etiam reputatur , & ante futura illa tormenta non leve jam
in præſenti ſupplicium affert . Nam perturbationibus ac tumultu intrinſecùs
cuncta complentur : & multus quidem æſtus , plurimus etiam ſentitur dolor .
Nec omninò hujuſmodi homo meliùs afflictus eſt , quàm qui affliguntur vel capti-
vitate , vel vinculis . Et illa quidem , quæ lethalem hanc ejicit ſagittam , ea
emiſſa ſæpè avolat , at ictus remanet ; imò verò non illa ſpiculum torſit , ſed
tu tibi ipſi plagam illam mortiferam intemperanter ſpectans inflixiſti . In oculis
ergo noſtris cuſtodiam ponere debet Anima , ne mors per feneſtras , ne S. Jo. Chr. h.
inimicus per portas Jeruſalem ingrediatur , ne oculi animam ipſam depræ- 22. in Gen.
dentur . Oculus propterea factus eſt , ut dum videt creaturas Dei , ipſarum
Conditor glorificetur . Itaque oculi opus eſt videre : malè autem videre , à
mente eſt , quæ intrinſecùs gubernat . Nam membra noſtra , utpotè utilia,
ad facienda bona , condita ſunt à Domino , & gubernari poſſunt ab incor-
porea ſubſtantia , quæ eſt anima . Poſtquam autem hæc negligens eſſe , &
habenas laxare cœperit , quemadmodùm auriga neſciens indomitorum equo-
rum ferociam compeſcere , permiſſis frænis & equos currum trahentes , &
ſeipſum in præceps ire facit : ſic planè & voluntas noſtra , quando membris
neſcit , ut oportet , uti , indulgens inordinatis concupiſcentiis , ſe ipſam
ſubmergi facit . Propterea Dominus noſter Chriſtus , ſciens fragilem noſtram
naturam , & voluntatis negligentiam , Legem poſuit , quæ muniret , &
prohiberet curioſam conſiderationem , ut naſcens in nobis incendium , cùm
adhuc longè eſt , extinguat ; & ait : *Qui viderit mulierem ad concupiſcen-*
dum eam , jam mœchatus eſt eam in corde ſuo . Propter hoc interdico vobis
illicitum viſum , ut ab opere illicito vos liberem : Ne putetis , quòd con-
greſſus ſolus peccatum faciat : animus eſt qui condemnatur . Averte igitur 2. Reg. 11. 2.
oculos à muliere compta , ne capiaris in decore illius , ſicut David oculos
in Betſabee temerè conjiciens , ac defigens . De longè vidit illam , in
qua captus eſt . *Mulier longè , libido propè . Alibi erat quod videret , in* S. Aug. Enar.
illo unde caderet . Numquid tu fortior quàm David ? Audi præceptum Salva- in Pſ. 50.
toris , qui ſinceriſſimam eſſe volens cultorum ſuorum ſanctitatem , juſſit ab Salvianus, l. 3.
iis etiam minima vitari : *Ut quàm pura eſt pupilla oculi , tam pura eſſet* de Gubernatione Dei.
Chriſtiani hominis vita ; & ſicut ſalva intuitus incolumitate , pulveris labem

in ſe

in ſe oculus non reciperet ; ſic vita noſtra labem in ſe penitus impudicitiæ non haberet .

XXII. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te , erue eum , & projice abs te , &c.* Nihil Deo, æternæque ſaluti præponendum. Qui patrem, aut matrem, aut uxorem , aut filios , ipſamque vitam ſuam odio non habet propter Chriſtum, id eſt, præ Chriſto diligit , ipſumque propter has neceſſitudines relinquere, & offendere non veretur, non eſt eo dignus, non poteſt ejus eſſe diſcipulus. Quicquid igitur nobis proxima fuerit occaſio peccati, abjiciendum & projiciendum , ſive deferendum eſt; alioqui falſa eſt pœnitentia noſtra . Hinc Sanctus Gregorius M. ait : *Sunt pleraque negotia , quæ ſine peccatis exhiberi , aut vix , aut nullatenùs poſſunt . Quæ ergo ad peccatum implicant , ad hæc neceſſe eſt , ut poſt converſionem animus non recurrat.* Et Concilium Oecumenicum Lateranenſe II. ſub *Innocentio II.* Canone 22. Sanè (inquit) *quia inter cætera unum eſt, quod ſanctam maximè perturbat Eccleſiam , falſa videlicet Pænitentia : Confratres noſtros , & Presbyteros admonemus , ne falſis pænitentiis laicorum animas decipi , & in infernum pertrahi patiantur ... Falſa autem fit pænitentia , cùm pænitens ab officio , vel curiali, vel negotiali , non recedit , quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet .* Spiritus ſancti oraculum eſt : *Qui amat periculum , in illo peribit :* Ideò Chriſtus oculum ipſum dexterum , manum ipſam dexteram jubet nos abſcindere, & procul à nobis abjicere, ſi nos ſcandalizet, id eſt, ſi ruinæ ſpiritualis, & prolapſionis in peccatum ſit nobis occaſio ; oculi nomine *dilectiſſimum amicum* ſignificans . Nam hoc eſt utique , quod membrum rectè poſſumus
» appellare , quod vehementer diligimus : & hunc *conſiliarium* , quia oculus
» eſt tamquam demonſtrans iter: & *in rebus divinis*, quia *dexter eſt* : ut *ſini-*
» *ſter ſit dilectus* quidem *conſiliarius* , ſed in rebus terrenis , ad neceſſitatem
» corporis pertinentibus ; de quo ſcandalizante ſuperfluum erat dicere , quan-
» doquidem nec dextro parcendum ſit. *In rebus autem divinis conſiliarius ſcandalizans eſt , ſi in aliquam pernicioſam hæreſim nomine religionis , atque doctrinæ , conatur inducere .* Ergo & *dextera manus* accipiatur *dilectus adjutor*
» *& miniſter in divinis operibus* : Nam quemadmodum in oculo contemplatio,
» ſic in manu rectè actio intelligitur, ut ſiniſtra manus intelligitur in operi-
» bus , quæ huic vitæ & corpori ſunt neceſſaria.

S. Greg. M. h. 24. in Evang. — Eccl. 3. 27. — S. Aug. l. 1. de ſer. Dom. in mont. c. 13. n. 38.

XXIII. *Dictum eſt : Quicumque dimiſerit uxorem ſuam , det ei libellum repudii . Ego autem dico vobis : Quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam , excepta fornicationis cauſa , facit eam mœchari* , &c. Chriſtianus animo patienti, & pacifico , uxoris ſuæ defectus , ſive corporis , ſive animi , potiùs pati debet, quàm de illa dimittenda cogitare. Quod incircumciſi cordis duritiei permiſſum eſt , ab iis non debet committi , in quorum cordibus Charitas Dei diffuſa eſt per Spiritum ſanctum. *Dominus teſtificatus eſt inter te & uxorem pubertatis tuæ , quam tu deſpexiſti : & hæc particeps tua , & uxor fœderis tui . Nonnè unus fecit , & reſiduum ſpiritus ejus eſt ? Et quid unus quærit , niſi ſemen Dei ? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum , & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere . Viri diligere debent uxores ſuas , ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam , & tradidit ſemetipſum pro ea , ut illam ſanctificaret . Ita & viri debent diligere uxores ſuas , ut corpora ſua . Qui ſuam uxorem diligit , ſe ipſum diligit . Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit : ſed nutrit & fovet eam , ſicut & Chriſtus Eccleſiam : quia membra ſumus corporis ejus , de carne ejus , & de oſſibus ejus . Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam , & adhærebit uxori ſuæ : & erunt duo in carne una : Sacramentum hoc magnum eſt , ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia*

Malach. 2. — Ephef. 5.

Ideò

Digitized by Google

Ideò indiſſolubilis illa conjunctio : *Quod ergo Deus conjunxit* (inquit Chriſtus) *homo non ſeparet* . igitur *Unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat;* Matth. 19.
illi complaceat in omnibus , excepto peccato ; illi honorem habeat , ut infirmiori vaſculo ; illi compatiatur , ut proprio corpori . *Uxor autem timeat virum ſuum* : ſed timeat , ut ſponſa caſta , illi diſplicere : ſervet illi fidem conjugalem , ſeu præſenti , ſeu abſenti , ne Deo diſpliceat . Timeat, revereatur , diligat maritum , à quo dimitti poteſt , ſi adultera fuerit . Patientia , manſuetudine , humilitate ſua ipſum ad meliorem frugem adducere ſatagat , ſi vitioſus fuerit . Pro ipſo oret , gematque ad Dominum in cubiculo cordis . Ipſum in ſpiritu lenitatis moneat , obſecret , corripiat , opportunitate data , cùm utilem fore correptionem prudenter perſpexerit . *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint , ſicut Domino : quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ . Ipſe ſalvator corporis ejus : ſed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto , ita & mulieres viris ſuis in omnibus* . Tantùm ipſis ad peccatum nunquam conſentiant , pareant , aut conniveant . Quandoquidem verò conjugium typus eſt , & figura conjunctionis animæ cum Deo per charitatem , ſponſæ cum ſponſo pulcherrimo , & præ filiis hominum amabili , qui ſponſam non deſerit , niſi alienis amatoribus adhærentem , niſi fornicario creaturam amore corruptam , quanto ſtudio fidem illi ſervare debet Anima , quàm caſtè Sponſum diligere ! *Nobilem cælo potentem imperio , divitem Mundo ?* Epheſ. 5. S. Ambr.

XXIV. *Audiſtis , quia dictum eſt antiquis , Non perjurabis* , &c. *Ego autem dico vobis , Non jurare omninò* , &c. *Sit autem ſermo veſter , Eſt , eſt : Non, non . Quod autem his abundantius eſt , à malo eſt* . Non ſolum perjurium, ſed juramentum frequens , aſſiduum , & abſque neceſſitate uſurpatum , in Veteri Teſtamento prohibitum eſt : *Jurationi* (inquit Sapiens) *non aſſueſcat os tuum : multi enim caſus in illa . Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo , & nominibus Sanctorum non admiſcearis ; quoniam non eris immunis ab eis* . Evangelicum igitur Chriſti præceptum à Lege vetere non diſcordat . Chriſtus a perjurii periculo liberare homines volens , juramenta levibus de cauſis , ac minimè neceſſariis frequentata prohibet . *Vis ergo longè eſſe à perjurio ? jurare noli . Qui enim jurat , aliquando verum jurare poteſt ; qui autem non jurat , mendacium nunquam jurare poteſt . Juret ergo DEUS , qui jurat ſecurus , quem nihil fallit , quem nihil latet , qui omninò fallere ignorat , quia nec falli poteſt . Cùm enim jurat , ſe adhibet teſtem . Tu quando illum adhibes teſtem , fortè ſupra mendacium tuum , accipis in vanum nomen Domini Dei tui . Ne ergo mendacium jures , noli jurare . Perjurium præcipitium : Qui jurat , juxta eſt : qui non jurat , longè eſt . Peccat & graviter qui falſum jurat : Non peccat , qui verum jurat : ſed nec ille peccat, qui omninò non jurat . Sed qui non jurat & non peccat , longè eſt à peccato: qui autem verum jurat , non peccat , ſed propè eſt ad peccatum . Fac te ambulare in aliquo loco , ubi à parte dextera ſpatioſa ſit terra , nec uſquam anguſtias patiaris ; à ſiniſtra præceps locus eſt . Ubi eligis ambulare ? ſuper finem terræ in labia præcipitii , an inde longè ? puto , quia inde longè . Sic & qui jurat , in fine ambulat , & ambulat pedibus infirmis , quia humanis. Si offenderis , deorſum is ; ſi lapſus fueris , deorſum is . Et quid te excipit? Perjurii pœna . Ergo volebas verum jurare : audi conſilium Dei , Noli jurare .... Falſa juratio , exitioſa eſt ; vera juratio , pericoloſa eſt ; nulla juratio, ſecura eſt* . Hinc Apoſtolus Jacobus ait : *Ante omnia , fratres mei , nolite jurare* , &c. Quo verbo cautos nos fecit adverſus linguam noſtram , & mortiferam jurandi conſuetudinem , Dei timore frænandam docet . *Frænata* Eccl. 23. 9. 10. S. Aug. ſ. 18. alias de Verbis Apoſtoli 28. Jacob. 5.

reſtringitur, reſtricta langueſcit, langueſcens emoritur, & malæ conſuetudini bona ſuccedit. Ante omnia: *Iſtam conſuetudinem quotidianam, crebram, ſine cauſa, nullo extorquente, nullo de tuis verbis dubitante, jurandi, avertite à vobis, amputate à linguis veſtris, circumcidite ab ore veſtro . . . . . Præ cæteris cautus eſto, plus ad hoc intentus eſto, quàm ad alia. Major conſuetudo majorem intentionem flagitat, non rei levis conſuetudo. Si de manu aliquid faceres, facilius manui tuæ imperares, ne faceret: ſi pedibus aliquò eundum eſſet, pigritia retardante excitares te, ut ſurgeres, & ires. Lingua facilitatem habet motus, in udo poſita eſt, facilè in lubrico labitur. Quantò illa citiùs & faciliùs movetur, tantò tu adversùs illam fixus eſto. Domabis, ſi vigilabis; vigilabis, ſi timebis; timebis, ſi Chriſtianum te eſſe cogitaveris.*

S. Io. Chryſ. Hom. 17. in Matth.

Qui, quæſo te, labor eſt fugere juramentum? Numquid pecuniarum opus
" eſt impenſa? Numquid ærumnis, ac ſudore perficitur? Tantummodò velle
" ſufficit, & totum quod jubetur, impletum eſt. Quòd ſi mihi conſuetudi-
" nem opponis, facilis eſt illius correctio. Si enim in aliam conſuetudinem
" ex alia te converteris, hoc quod tibi difficile videtur, effeceris. Conſi-
" dera igitur, quemadmodum Gentilium quidam blæſi, quarumdam ſyllaba-
" rum non benè exprimentes ſonum, offendentem ſæpè linguam longa medi-
" tatione limaverint; alii verò qui humerum indecenter moventes, gladio
" continuè oppoſito, conſuetudinem timore vicerunt. Hinc diſcite, quanto
" ſimus digni ſupplicio, qui divinæ Legis præcepta contemnimus; quando-
" quidem Ethnici propter humanam honeſtatem innumera fecerunt; vos verò
" nec propter cœlorum quidem Regnum tale ſtudium adhibetis. Quòd ſi
" etiam poſt illa dixeris, magnam vim eſſe conſuetudinis, adjungo, quòd
ſicut ad fallendum plurimùm valet, ita ſit potens ad corrigendum. Si enim
multos tibi volueris domi præficere cuſtodes, ut ſervos, uxorem, amicos;

Idem, ho. 14. ad populum Antiochenũ.

compulſus atque vexatus à cunctis, à vitioſa illa conſuetudine facilè di-
ſcedes. Et ſi decem ſaltem diebus hac te meditatione firmaveris, nequa-
quam ad ſimilem laborem alio ultra tempore indigebis; ſed tutiſſimè repo-
" ſitum in te manebit, quod ſtudendo quæſiveris, & quidem optimæ intus
" conſuetudinis firmitate fundatum . . . . . Reſpicite Joannis Baptiſtæ trunca-
" tum caput, adhuc fervente cruore diſtillans, hancque vocem emittens co-
" gitate: Odio habete jugulatorem meum, juramentum. Quod increpatio non
" fecit, hoc fecit juramentum: quod ira non potuit tyrannica, hoc perjurii
" neceſſitas effecit . . . Non ſolùm hoc habet mali juramentum, quòd & vio-
" latum & ſervatum juratos pœnæ facit obnoxios, quod in nullo, peccato-
" rum alio accidere quiſpiam videt; ſed & aliud non minus iſto malum;
" quòd neque volentibus, neque ſtudentibus ſæpiùs poſſibile eſt benè jurare.
" Primò quippè continuè jurans, & volens, & invitus, & ſciens, & ne-
" ſciens, & ſeriò, & joco loquens, & ab ira ſæpè elatus, & à multis
" aliis, omninò pejerabit. Secundò, quòd etſi non raptus, aut invitus, aut
" ignorans hoc patiatur, ab ipſa rei natura, & voluntarius, & ſciens omni-
" nò pejerare cogetur. Patheticis exemplis id probat Sanctus Joannes Chry-
ſoſtomus, tum eorum, quæ in quotidiano hominum convictu contingunt,

1. Reg. 14.

Judic. 11.

tum Saulis & Jephte, quorum temeraria juramenta, illius filio Jonathæ
ſupremum periculum, illi pejerandi neceſſitatem attulit, iſtius verò filiam
mactavit. Utinam ea ſaltem jusjurandi religio nos teneret, quæ non pau-
cos à Chriſto alienos tenuit! Notum illud Platonis: *Juramentum de re ſacra abſiſto*. Epicteti: *Declina jusjurandum omninò*. Menandri: *Jusjurandum cave, quamvis ſit juſtum, fuge*. Hieroclis: *Illud*, Jusjurandum reverenter habe, *non ſolùm præcipit ſervare jusjurandum, ſed & jurejurando*

abſti-

abſtinere. Nam ita implebimus illud de ſervando jurejurando, ſi jurejurando non abutamur. Nam aſſiduè jurando, facilè quis incidet in perjurium; parcè uſui conſequens eſt rei obſervatio. Nam aut non jurabit aliquis, aut ſi juraverit, ſtabit jurato; neque aut ex aſſuetudine lingua prolabetur; neque animus abducetur ab affectuum intemperantia; nam hanc corriget vita honeſta, illam conſuetudo abſtinendi à juramento. Iſocratis: *Jusjurandum, ſi deferatur, accipe duabus de cauſis: Aut ut temet à turpi criminatione liberes, aut ut amicos ex magnis periculis eripias; ob pecunias verò neminem* DEUM *jures, ne quidem ſi verum juraturus ſis: Aliis enim putaberis perjurare, aliis avarus eſſe.* Philonis Judæi: *Viri boni ſermo pro jurejurando eſt firmo, immutabili, numquam mentiente.* Joſephi de Eſſenis ſcribentis: *Quicquid ab ipſis dictum ſit, firmius eſt jurejurando: jurare autem ipſis ſupervacuum, ita ut perjurio pejus æſtiment. Jam enim eum damnatum dicunt, cui abſque Dei nomine non creditur.* Quanto pudore hæc ſuffundere Chriſtianos debent, paſſim temereque jurantes, aut juramentum pro exigui momenti rebus exigentes, & extorquentes!

XXV. *Audiſtis, quia dictum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, Non reſiſtere malo; ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. Et ei qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & Pallium,* &c. Chriſtiana charitas atque patientia omnia relinquere, omnia agere, omnia dare, omnia pati propter Chriſtianum parata eſt. Injurias, bonorum jacturam, vexationes æquo animo pati, non vicem reddere injuriam vimque inferentibus, non reſiſtere malo, animo paratum eſſe ad graviores injurias, damna, vexationeſque perferendas, potiùs quàm theſaurum charitatis, & pacis amittatur, Chriſtianæ juſtitiæ character eſt. Sublimem hanc Philoſophiam Iſa. 50. 6.
non ſolum verbo, ſed exemplo docuit Chriſtus, qui corpus ſuum dedit Lamen. 3.
percutientibus, & genas ſuas vellentibus, faciemque ſacratiſſimam non Jerem. 3. 30.
avertit ab increpantibus & conſpuentibus in ipſam: qui dedit percutienti ſe maxillam, & ſaturatus eſt opprobriis. Hanc Philoſophiam noverat David, in eaque egregiè profecerat: *Si reddidi* (inquit) *retribuentibus mihi* Pſ. 7. 14.
mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Animadvertens & intelligens, quid pro illo fecerit Dominus, & ejus exemplo ad perfectionem proficiens, hæc ait Rex ſanctus. *Inaniter enim ſe jactat, qui cùm & ipſe homo ſit, cupit*
ſe de homine vindicare. Et cùm ſuperare hominem palàm quærit, occultè à S. Aug. Enarr.
diabolo ſuperatur; inanis effectus vana & ſuperba lætitia, quòd quaſi vincere in Pſ. 7.
non potuit. Intelligit ergo iſte ubi major fiat victoria, & ubi Pater reddat, qui videt in occulto. Ne reddat itaque retribuentibus mala, iram potiùs quàm hominem vincit. In hac Philoſophia ſancti Apoſtoli, & Martyres excelluerunt, quorum patientia ædificata Eccleſia eſt. Hanc patientiam imitemur, niſi Chriſtiano nomine indigni eſſe velimus. *Cupiditatem omnium malorum* Tert. l. de Pa-
radicem Spiritus Domini per Apoſtolum pronunciavit. Eam non in concupiſcen- tientia c. 7. &
tia alieni tantùm conſtitutam interpretemur; nam & quod noſtrum videtur 8.
alienum eſt: Nihil enim noſtrum, quoniam DEI omnia, cujus ipſi quoque nos. Itaque ſi damno affecti impatienter ſenſerimus, de non noſtro amiſſum dolentes, affines cupiditatis deprehendemur. Alienum quærimus, cùm alienum amiſſum ægrè ſuſtinemus. Qui damni impatientia concitatur, terrena cœleſtibus anteponendo, de proximo in Deum peccat. Spiritum enim, quem à Domino ſumpſit, ſæcularis rei gratia concutit. Libenter igitur terrena amittamus, cœleſtia tueamur. Totum licet ſæculum pereat, dum patientiam lucriſaciam. Jam qui minutum ſibi aliquid, aut furto, aut vi, aut etiam ignavia,

non conſtanter ſuſtinere conſtituit ; neſcio , an facilè , vel ex animo ipſe rei ſuæ manum inferre poſſet in cauſa eleemoſynæ . Quis enim ab alio ſecari omninò non ſuſtinens , ipſe ferrum corpori ſuo ducit ? Patientia in detrimentis exercitatio eſt largiendi & communicandi . Non piget donare eum , qui non timet perdere . Alioquin quomodo duas habens tunicas , alteram earum nudo dabit , niſi idem ſit , qui auferenti tunicam , etiam pallium offerre poſſit ? Quomodo amicos de Mammona fabricabimus nobis , ſi eum in tantum amaverimus , ut amiſſum non ſufferamus ? Peribimus cum perdito . Quid hic invenimus , ubi habemus amittere ? Gentilium eſt omnibus detrimentis impatientiam adhibere , qui rem pecuniariam animæ fortaſſe anteponant .... Nos verò ſecundùm diverſitatem , quâ cum illis ſumus , non animam pro pecunia , ſed pecuniam pro anima deponere convenit ; ſeu ſponte in largiendo , ſeu patienter in amittendo . Ipſam animam , ipſumque corpus in ſæculo iſto expoſitum omnibus ad injuriam gerimus , ejuſque injuriæ patientiam ſubimus ; minorum delibatione lædemur ? Abſit à ſervo Chriſti tale inquinamentum , ut patientia majoribus tentationibus præparata , in frivolis excidat . Si manu quis tentaverit provocare , præſto eſt Dominica monela . Verberanti te , inquit , in faciem , etiam alteram genam obverte . Fatigetur improbitas patientia tua . Quivis ictus ille ſit dolore , & contumelia conſtrictus , gravius à Domino vapulat . Plus improbum illum cædis ſuſtinendo : Ab eo enim vapulabit , cujus gratia ſuſtines ..... Eſt ſummus impatientiæ ſtimulus , ultionis libido , negotium curans , aut gloriæ ,

Idem, c. 9. *aut malitiæ . Sed & gloria utique vana , & malitia nunquam non Domino odioſa : hoc quidem loco maximè , cum alterius malitia provocata , ſuperiorem ſe in exequenda ultione conſtituit , & remunerans nequam duplicat , quod ſemel factum eſt . Ultio penes errorem , ſolatium videtur doloris : penes veritatem , certè redarguitur malignitatis . Quid enim refert inter provocantem , & provocatum , niſi quòd ille prior in maleficio deprehenditur , at ille poſterior ? Tamen uterque læſi hominis Domino reus eſt ... Quem autem honorem litabimus Domino Deo , ſi nobis arbitrium defenſionis arrogaverimus ? Nos utres , vaſa fictilia , ſervulis noſtris aſſumentibus ſibi de conſervis ultionem , graviter offendimur : eoſque qui nobis patientiam obtulerint ſuam , ut memores humilitatis , ſervitutis , juris dominici honoris diligentes , non probamus modò , ſed ampliorem , quàm ipſi ſibi præſumpſiſſent , ſatisfactionem facimus . Id nobis in Domino tam juſto ad æſtimandum , tam potenti ad perficiendum periclitatur ? Quid ergo credimus judicem illum , ſi non & ultorem ? Hoc ſe nobis repromittit dicens :* Vindictam mihi , & ego vindicabo : id eſt ,

Idem, c. 15. *Patientiam mihi , & ego patientiam remunerabo ... Satis idoneus patientiæ ſequeſter Deus . Si injuriam depoſueris penès eum , ultor eſt : ſi damnum , reſtitutor eſt : ſi dolorem , medicus eſt : ſi mortem , reſuſcitator eſt . Quantùm patientiæ licet , ut*

S. Jo. Chr. ho. 40. ad pop. Antioch. in Juventinum & Maximum Martyres. » *Deum habeat debitorem ?* Ad jacturam bonorum pro Chriſto ferendam parati » eſſe debemus . Non enim illæ tantùm opes , quas eleemoſynæ nomine di» ſperdimus , transferuntur in cœlum ; ſed etiam quaſcunque nobis hoſtes » fidei , piorumque perſecutores rapiunt , illic theſauri erunt : Eſt enim hoc » non minus quàm illud . De quo audi quid Paulus dicat :

Hebr. 10. 34. » *Et rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis , cognoſcentes vos habere meliorem , & manentem ſubſtantiam .* Unde S. *Paulinus* Nolanus Epiſcopus , quando Nolam Barbari vaſtaverunt , cùm ab eis teneretur , ſic in corde ſuo precaba-

S. Aug. l. 1. de Civit. Dei c. 10. tur : *Domine , non excrucier propter aurum , & argentum ; ubi enim ſint omnia mea , tu ſcis .* Ibi enim habebat omnia ſua , ubi eum condere , & theſaurizare Chriſtus docuerat . Nam & ille non multò poſt converſionem

S. Paulinus Epiſt. 2. ſuam ſcripſerat ad *Severum* Epiſcopum : *Facilè nobis bona , vel contra ap-*

poſita

poſita pallium remittentibus exciderunt ; & quæ nobiſcum non intuleramus in hunc Mundum , nec poteramus , auferre nobiſcum , quaſi mutuata reddidimus; nec ut cutem à carne diſtraximus , ſed ut veſtem à corpore depoſuimus .

Spiritualium lex certaminum in patientia ſita eſt , in eoque poſita , ut injuriam vimque nobis inferentibus cedamus . Unde S. Iſidorus Peluſiota ſcribit : *Si percuti & injuria affici , eſſet ſuccumbere , neque Chriſtus , neque Paulus unquam contraria dixiſſent . Dominus præcepit , percutienti in dexteram maxillam , præbere etiam alteram . Apoſtolus autem admonuit in hæc verba : Quare non potius injuriam patimini ? Nova namque hæc eſt lex certaminum , quandoquidem magis etiam novus eſt præmiorum modus , videlicet non oleaſter , & cibatio in prytaneo , neque æneæ ſtatuæ auro fulgentes: (miſera ac vilia ſunt ejuſmodi præmia) ſed Regnum cælorum , & vita finem neſciens . Noli igitur putare , te , dum cedis , & Chriſtianæ meditationi das operam , ſuccumbere ac vinci ; ſed potius perſequere victoriam , quæ in eo ipſo, dum ſuccumbere videmur , ſita eſt . Quod ſi miraris , id exemplo manifeſtum faciam quod dico . Perhibent , Regem quemdam , cùm vellet pugnam navalem adversùs hoſtes committere , vidiſſetque hoſtium naves longè plures , quam ſuas , cedentem hoſtibus invadentibus dixiſſe ; Non fugio , ſed potiùs utilitatem perſequor retro ſitam . Si igitur etiam in hac vita interdum in eo , dum quis ſuperatur & cedit , utilitas & victoria conſiſtit ; ne paribus paſſibus procedamus cum iis , qui nos percutiunt , aut injuria afficiunt ; ſed potiùs ipſi cedamus : Hæc enim etiam cæleſtium certaminum lex eſt & ratio .*

S. Iſid. Peluſ. Epiſt. 175. l. 4.

1. Cor. 6.

Patientiam in perferendis injuriis Ethnici ipſi Philoſophi , non præceptis modò , ſed & factis docuerunt . Plato ſæpiùs ait : Malle ſe pati injuriam, quàm facere ; nemini omninò inferendam injuriam , ne iis quidem qui intulerint . Diviſus à multis & deſpectus , calce nonnunquam appetitus, plagis multatus , uxoris Xantippes intemperiis vexatus , & ſordida etiam aqua nonnumquam perfuſus , ne commotus quidem , placido vultu & dictis argutis , ac perfacetis , animi æquitatem probabat . Mortem ipſam tranquillo animo ſuſtinuit , cùm palam denuntiaſſet , ſe nemini umquam feciſſe injuriam ; ab Anyto & Melito interfici ſe poſſe , offendi non poſſe . Tota Diſſertatione 2. demonſtrat Maximus Tyrius , virum bonum nec afficere quemquam injuria , nec affici ; improbum verò afficere injuria , non affici, quia bono caret , quod illi per injuriam eripi poſſit : qui verò referat injuriam , exæquari improbo , qui intulit ; & ut qui beneficium reddit ei , à quo accepit priùs , benefacit tamen , ita malefacit , qui reddit injuriam, quam accepit . Irrideri ſe tulit Diogenes , cædi , ſputis fœdari . Anaxarchus cùm piſtillis ferreis tunderetur , *Tunde* , ajebat , *tunde Anaxarchi capſam : Neque enim tundis Anaxarchum* . Crates in faciem cæſus , & ex plaga lividus , non aliter ultus eſt Nicodemum citharœdum facinoris autorem , quàm nomine ejus fronti ſuæ inſcripto . Marcus Cato colaphis os percuſſus in balneo , non excanduit , non vindicavit injuriam , imò factum negavit . Seneca docet , non ut rependenda ſunt beneficia beneficiis , ſic injurias injuriis rependere licere : illic vinci turpe eſſe , hic vincere ; miſerius eſſe nocere , quàm lædi ; ſapientis potiſſimùm eſſe , injurias benignè interpretari , multas dimittere , beneficii potiùs quàm earum meminiſſe , patientia ſe ac magnitudine animi defendere , & contemptum contemnere. Muſonii de tolerandis injuriis diſputationem Stobæus in ſententias ſuas retulit : Actionem injuriarum nulli concedit Philoſopho , ne ſi maledictis quidem inceſſatur , conſpuatur , verberetur : quippè nec ea quidem eſſe injurias ; non ea pati turpe eſſe , ſed facere ; iis commoveri , viri eſſe ignari;

Videſis Illuſtriſs. & Doctiſs. Præſulis Danielis Huetii , l. 3. de Concordia Rationis & Fidei , c. 18.

magni ,

magni, ferre tranquillè; feræ, mordentem remordere. Celebre eſt illud Epicteti: *Suſtine, & abſtine*. Splendidæ ejus extant in patientiæ commendationem ſententiæ: Miuimè refutanda maledicta, imò confirmanda, ac dicendum, Multò plura ſibi ineſſe vitia: Rebus ſingulis geminam appoſitam eſſe anſam; aliam qua ferri poſſit, aliam qua non poſſit; illa ferendas injurias; præſto ad id nobis eſſe patientiam: ſibi ipſi nocere, non nobis, qui nobis noceat: ſi rependamus damnum, nos nobis ipſis nocere: eripiendum hunc errorem ex multorum animis, contemptum iri, qui inimicos ſuos non ulciſcatur. Hæc & alia reſpiciens *S. Cyprianus*, de patien-
S. Cypr. lib. de bono Patientiæ. tia ſic loquitur: *Hanc ſe ſectari Philoſophi quoque profitentur, ſed tam illic patientia falſa eſt, quàm & falſa ſapientia eſt. Unde enim vel ſapiens eſſe, vel patiens poſſit, qui nec ſapientiam, nec patientiam Dei novit? .... Nam ſi ſapiens ille eſt, qui eſt humilis & mitis; Philoſophos autem nec humiles videmus eſſe, nec mites; ſed ſibi multùm placentes, & hoc ipſo quòd ſibi placeant, Deo diſplicentes: apparet, illic veram non eſſe patientiam, ubi ſit inſolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia. Nos verò fratres, qui Philoſophi non verbis, ſed factis ſumus; nec veſtitu ſapientiam, ſed veritate præferimus; qui virtutum conſcientiam magis, quàm jactantiam novimus; qui non loquimur magna, ſed vivimus; quaſi ſervi & cultores DEI, patientiam quam magiſteriis cœleſtibus diſcimus, obſequiis ſpiritalibus præbeamus: Eſt enim nobis cum DEO virtus iſta communis.*

XXVI. *Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris.* Perſonarum acceptio in beneficiis erogandis, non pauperum diſcretio, non ordo charitatis nobls prohibentur: *Operemur bonum ad omnes, maximè*
Gal. 6.10. *autem ad domeſticos fidei*. Conſtans lgitur eſto, Chriſtiane largitor: *Da*
S. Leo M. ſer. 16. de jejun. decimi Menſis, & Eleem. ejuſd. 6. c. 2. *quod accipias, ſere quod metas, ſparge quod colligas. Noli metuere diſpendium, noli de dubio ſuſpirare proventu. Subſtantia tua cùm benè erogatur, augetur: & concupiſcere juſtum miſericordiæ lucrum, æterni quæſtus eſt ſectari commercium. Munerator tuus vult te eſſe munificum, & qui dat ut habeas, mandat ut tribuas, dicens:* Date, *& dabitur vobis. Amplectenda eſt tibi promiſſionibus iſtius gratulanda conditio. Quamvis enim non habeas, niſi quod acceperis; non potes tamen non habere, quod dederis. Qui ergo pecunias amat, & multiplicare opes ſuas immodicis optat augmentis, hoc potiùs ſanctum fœnus exerceat, & hoc uſurarum arte diteſcat, ut non hominum laborantium captet neceſſitates, ne per doloſa officia laqueo incidat inſolubilium debitorum; ſed illius ſit creditor, illius fœnerator, qui dicit:* Date, & dabitur vobis, *&*, Qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis. *Infidelis autem, & iniquus eſt etiam ſibi, qui quod æſtimat diligendum, non*
Pſal. 48. 18. *vult habere perpetuum. Quantalibet condat & congerat, inops de hoc mundo & egenus abſcedet, dicente David Propheta:* „Quoniam cum interierit, non „accipiet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. *Qui ſi benignus eſſet animæ ſuæ, illi bona ſua crederet, qui & idoneus fidejuſſor eſt pauperum, & largiſſimus redditor uſurarum. Sed injuſta & impudens avaritia, quæ beneficium ſe dicit præſtare, cùm decipit, non credit DEO veraciter promittenti, & credit homini trepidè paciſcenti: Dumque certiora exiſtimat præſentia, quàm futura, meritò in hoc frequenter incurrit, ut ei cupiditas injuſti lucri non injuſti cauſa ſit damni. Unde quilibet ſequatur eventus, mala ſemper eſt ratio fœnerantis, cui pecuniam & minuiſſe, & auxiſſe peccatum eſt: Ut aut miſer ſit amittendo quod dedit, aut miſerior accipiendo quod non dedit. Fugienda prorſus eſt iniquitas fœnoris; & lucrum quod omni caret humanitate,*
vitan-

Digitized by Google

vitandum eſt. Multiplicatur quidem facultas injuſtis, & triſtibus incrementis, ſed mentis ſubſtantia contabeſcit: quoniam fænus pecuniæ, funus eſt animæ. Hilariter dandum omni petenti, & volenti mutuari, commodandum eſt. Cavendum, ne pauperes, quamvis importuni, duriùs repellantur, aut contriſtentur. Non ſolùm verò in negatione eleemoſynæ, vel mutui, ſed & in modo peccatur. Unde S. Auguſtinus, ſeu antiquus alius Epiſcopus, coram Deo gemens, infirmitatemque ſuam palam agnoſcens, ait: *Diverſarum ergo curarum æſtibus, ac difficultatibus conturbatus, ſi quem fortè non, ut poſcebat, audivi; ſi quem triſtiùs, quàm opus erat, adſpexi; ſi in quem verbum durius, quàm oportebat, emiſi; ſi quem corde contribulatum, & opis indigum reſponſione incongrua conturbavi; ſi quem pauperem mihi fortè in aliud intento importuniùs inſtantem, vel prætermiſi, vel diſtuli, vel etiam nutu aſpero contriſtavi .... Pro his atque hujuſmodi offenſis eſſe me fateor debitorem.* Quamobrem *ſupplicem nullum ſpernas: & cui dare non potes quod petierit, non eum ſpernas: ſi potes dare, da: ſi non potes, affabilem te præſta. Coronat Deus intus voluntatem, ubi non invenit facultatem.*

Ser. 153. inter Auguſt. alias 24. int. Hom. 50.

S. Aug. Enar. in Pſal. 103. Serm. 1.

XXVII. *Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, &c.* Solus Deus jugum adeò contrarium amori proprio imponere hominibus potuit: ſola charitas, quæ Deus eſt, legis adeò repugnantis naturæ corruptæ dilectionem inſpirare & executionem tribuere potuit. *Ego autem dico vobis*, &c. Verba hæc miram emphaſim habent. Ego Creator veſter, Redemptor, Dominus, Rex, Legislator, Judex: Dico vobis, creaturis meis, quos dilexi, priùs quàm eſſetis, & ex nihilo condidi; ſervis meis, quos redemi, & ita amavi, cùm inimici mei eſſetis, ut ſanguinem meum pro vobis effundere non dubitaverim; vobis ſubditis meis, quos innumeris beneficiis quotidie cumulare non ceſſo, quibus offenſas quotidie dimitto; vobis, quibus Regnum cœlorum, ſi legibus meis parueritis, promitto; quos aliquando ſum judicaturus: Dico vobis, *Diligite inimicos veſtros.* Diligite, *Non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate* Diligite inimicos veſtros: Hinc enim perſpicuum erit, vos proximum diligere propter Deum, qui nihil odit eorum quæ fecit, cui proinde nihil inimicum eſt præter peccatum. Vides in inimico, quæ adverſa ſunt, ab homine facta: & vides in illo, quòd à Deo factus eſt. Quòd autem homo factus eſt, à Deo factus eſt. Quòd autem te odit, ipſe fecit. Quòd invidet, ipſe fecit. Et quid dicis in animo tuo? Domine propitius illi eſto, dimitte illi peccata, incute illi terrorem, muta illum: Non amas in illo quod eſt, ſed quod vis ut ſit. *Ergo cùm inimicum amas, fratrem amas. Quapropter perfecta dilectio eſt inimici dilectio: quæ perfecta dilectio eſt in dilectione fraterna ... Sævit in te homo? Ille ſævit, tu precare: ille odit, tu miſerere. Febris animæ ipſius te odit: ſanus erit, & gratias tibi aget. Quomodo Medici diligunt ægrotos? Ad hoc diligunt ægrotos, non ut ægroti remaneant, ſed ut ex ægrotis ſani fiant. Et quanta plerumque patiuntur à phreneticis? Quales contumelias verborum? Plerumque & percutiuntur. Perſequitur ille febrem, ignoſcit homini. Et quid dicam, Fratres? Amat inimicum ſuum? Imò odit inimicum ſuum morbum; ipſum odit, & amat hominem, à quo percutitur: odit febrem. A quo enim percutitur? A morbo, à febre. Illud tollit quod illi adverſatur, ut remaneat illud, unde gratuletur. Sic & tu: ſi odit te inimicus tuus, & injuſtè te odit, noveris quia cupiditas ſeculi in illa regnat, propterea te odit. Si odiſti illum & tu, contra reddis malum pro malo. Quid facit reddere malum pro malo? Unum ægrotum flebam qui*

S. Aug. tr. 8. in Ep. S. Jo.

te occ-

te oderat : jam duos plango, ſi & tu odiſti. Sed perſequitur rem tuam ; tollit tibi neſcio quæ habes in terra, ideò illum odiſti, quia anguſtias tibi facit in terra. Noli pati anguſtias, migra in cœlum ſurſum : cor ibi habebis, ubi latitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpe vitæ æternæ. Attende quæ tibi tollit ; nec ipſa tibi tolleret, niſi ille permitteret, qui flagellat omnem filium, quem recipit. Quodammodo ferramentum Dei eſt, quo ſaneris, ipſe inimicus tuus. Si novit Deus utile tibi eſſe, ut expoliet te, permittit illum : ſi novit tibi utile eſſe, ut vapules, permittit illum, ut cædaris : De illo te curat, opta, ut ille ſanetur. Sed dicet aliquis : Quis poteſt diligere inimicos ? Priùs te dilexit impium Deus tuus, qui numquam fuit impius. Tu autem etiamſi jam non es impius, fuiſti tamen aliquando ; quia nemo fit juſtus, niſi ex peccatore : ſicut frequenter cantavimus : *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates.* Non dixit, Beati qui non fecerunt peccata. Si enim quæris, qui non fecerit, non invenies. Unde ergo quiſquam erit beatus, niſi remittatur quod fecit, niſi tegatur quod commiſit ? Si ergo jam tibi peccatum commiſſum eſt, ille te inſequitur. qui nondum eſt juſtus. Et tu antequam juſtificareris, alios perſequebaris : perieras, & inventus es. Et ille qui tibi adverſatur, invenietur, & non perſequetur. Noli cogitare, quòd tuis meritis talis factus ſis ; quia gratia Dei te talem facit. Et bene conſiderans, videbis, potentem eſſe Deum, qui talem faciat eum, quem juſtè videris odiſſe. Dicis enim tu tibi quaſi juſtus : Magna eſt patientia Dei, quæ illum talem vivere ſinit. Atque utinam hoc ſolum dicas ! Sed timeo, ne inſuper reprehendas, dicens : Quid placuit Deo talibus parcere ? Quarè tanta mala faciunt homines, & vivunt ? Sic dicat alius : Deus, quare vivit iſte, qui tanta dicit, & tuam juſtitiam reprehendit ? Non enim attendit, quid ipſe dicat, ſed attendit, quid alius faciat. Qui tibi diſplicet, fortaſſis non reprehendit, nec effundit iſtas contumelias in Deum, quomodo tu facis. Ecce putas, quia Deus, quomodo tu, nulli malo velit parcere. Quid de te facturus eſt, qui ſine peccato eſſe non potes ? Non attendis, ubi te inveniat ? Roga ergo, ut non ſolùm aliis, ſed etiam tibi parcat. Diligamus ergo inimicos noſtros. Qui inimicus eſt, fortè ſic ad pœnitentiam convèrretur, ut in illa cœleſti Jeruſalem civis tuus eſſe mereatur, & fortè etiam major videatur.

S. Cęſarius Arelatenſis, ſer. 71. alias 6. ex Homiliis 50. S. Auguſt. nunc in Appendice Ser. 271.

XXVIII. *Benefacite his qui vos oderunt : ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt.* Chriſtianos homines, qui mala rependunt malefactis, judicabunt Ethnici Philoſophi, qui malefactis beneficia eſſe rependenda docuerunt. Hierocles in Pythagoricorum præceptorum explicatione, bonos ex merito, malos propter naturæ communionem, & humanitatem diligendos eſſe dixit, Deumque imitandum, qui omnes homines, etiam impios, diligit. Scitum eſt Epicuri, Ne hoſtis quidem ſupplicantis repudiandas eſſe preces. Uſurpabat Antiſthenes periude, ut Alexander, dictum illud : *Regium eſt malè audire, cùm benefacias*, Laudatur Socrates à Themiſtio, quòd emendaverit vulgarem hanc ſententiam. *Amicis benefaciendum, malè inimicis* ; quippè *nè inimicis quidem malefaciendum* ; & quòd comminanti cuidam : *Moriar, niſi te occidero*, reſponderit : *Moriar ego verò, niſi te amicum effecero.* Memoria dignum hoc Ciceronis : Non cum ſummis viris comparandum, ſed Deo ſimillimum eſſe, qui animum vincat, iracundiam cohibeat, victoriam temperet, adverſarium non modò extollat jacentem, ſed dignitatem etiam ejus amplificet. Stoicos dicere Seneca refert, Non deſituros, ſed ad finem vitæ adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis : atque id ponit inter optima præcepta Philoſophiæ. Minimè autem patitur, nos tardiores ad

Videſis Illuſtriſs. & Doctiſs. Præſulis D. Huetii l. 3. De Concordia Rationis & Fidei, c. 19.

Cicero Orat. pro Marcell.

Seneca, de

benè

Digitized by Google

benè merendum facere turbam ingratorum: Quippè ne Deos quidem à benignitate ſua ſacrilegorum, & impiorum nequitia deterreri; hos nobis imitandos, danda beneficia ad nos non reditura: Sin damus, ut recipiamus, bonam ingratorum nos cauſam facere; diem oriri multis luce indignis. Plurima Græcæ & Romanæ beneficentiæ erga inimicos exempla è veteribus memoriis proferunt. *Confutius* Sinenſis erga inimicos, perindè ut erga amicos, jubebat familiares ſuos eſſe affectos. Verumtamen quod illa gloriæ animalia ad oſtentationem dixerunt, interdum etiam fecerunt: ſolius juſtitiæ Chriſtianæ proprium eſt, ex charitate præſtare, & inimicos propter Deum diligere. *Amicos diligere omnium eſt; inimicos autem ſolorum Chriſtianorum*... *Latum mandatum tuum nimis* (inquit David.) *O homo* (inquit S. Ambroſius) *quàm latus es, ſi ad amplitudinem cæleſtium præceptorum ſinum mentis tuæ expandas! Quàm latum eſt mandatum charitatis! Diligite inimicos veſtros. Omnes utique in affectu charitatis incluſit, qui non excluſit inimicos. Quis enim videtur exceptus, cùm recipiatur inimicus? Unde Apoſtolus*: Si fieri, *inquit*, poteſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Non poteſt hoc Judæis dici, non Gentibus, ut cum omnibus pacem habeant. Illi vix ſuos diligunt. Chriſtiano etiam inimicos non licet non amare. Chriſtianum cùm dico, perfectum dico: in Chriſto enim plenitudo divinitatis eſt, cujus nomen uſurpat. Qui vocabulum gerit, interpretationem vocabuli perfectionemque cur refugis?* Addam illud S. Greg. M. *Perfectio de patientia naſcitur. Ille enim verè perfectus eſt, qui erga imperfectionem proximi impatiens non eſt.*

Otio Sap. c. 27. De Vita beata, c. 20. De beneficiis, l. 1. c. 1. l. 10. c. 5.

Tert. l. Ad Scapulam c. 1. S. Ambr. ſ. 12. in pſ. 118. n. 51.

Rom. 12. 18.

S. Greg. M. l. 5. Moralium, c. 13.

XXIX. *Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos*. Multi pronos in terram ſe projicientes, terram fronte ferientes, calidas fundentes lacrymas, acerbè interiùs ingemiſcentes, extenſis manibus, multumque ſtudium præſeferentes, hoc fervore ac promptitudine animi adversùs propriam ſalutem utuntur. Nam Deo preces offerunt, non pro ſuis delictis, neque ut veniam peccatorum ſuorum petant, ſed hoc ſtudium omne conferunt adversus inimicos: ac perindè faciunt, ac ſi quis enſem acuat; nec adversùs hoſtes illo genere armorum utatur, ſed eo jugulum ſuum trajiciat. Sic & iſti non ad obtinendam ſuorum veniam delictorum, ſed ad accelerandum inimicorum ſuorum ſupplicium, precibus utuntur; quod eſt ſe ipſos gladio transfigere. Hoc autem Malignus ille excogitavit, ut nos omni ex parte perdamus, & dum negligentes ſumus, & dum ſtudium aliquod adhibemus. Hi enim hac ſua in precibus incuria Deum irritant, dum per hanc negligentiam contemptum præſeferunt: Illi verò ſtudium exhibent, ſed in ſalutis ſuæ perniciem, cùm adversùs inimicos preces fundunt... Non animadvertis, injuriam te facere Deo, cum Deum adversùs inimicos rogas? Quoniam ipſe dixit, *Orate pro inimicis*, & divinam hanc legem invexit. Cùm igitur Legislatorem rogas, ut ſuas violet leges, & hortaris, ut ſuis contrarias leges ferat; & eum, qui prohibuerat, ne adversùs inimicos orares, precaris, ut te adversùs inimicos orantem audiat, non oras dum id facis, ſed Legislatori contumeliam infers, & in eum inſoleſcis, qui bona tibi largiturus erat, quæ occaſione precum eveniunt. Et quo pacto fieri poteſt, ut audiaris, dum oras, ſi eum qui eſt auditurus, irrites? Hæc dum facis, in barathrum ſalutem tuam impellis, & in præcipitium ruis, dum inimicum in conſpectu Regis percutis. Quamvis enim manibus id non facias, verbis tamen eum percutis: quod erga conſervos præſtare non audes. Id enim ſi agere audeas Magiſtratu ſpectante, licèt innumera tua ſint rectè facta, confeſtim ad mortem abduceris. Ergonè co-

S. Joa. Chr. ſ. 57. « Quod peccata fratrū non ſint vulganda, Tom. 5.

ram Magiſtratu æqualem non audes afficere contumelia, coram Deo verò qui id facis, non tremis, dum orationis tempore ſic excandeſcis & efferaris? . . . *Nullo modo tibi poteſt nocere ſæviens inimicus, quantùm tibi noces, ſi non diligis inimicum. Ille enim nocere poteſt, aut villæ tuæ, aut pecori tuo, aut domui tuæ, aut ſervo tuo, aut ancillæ tuæ, aut filio tuo, aut conjugi tuæ, aut ut multùm, ſi illi data fuerit poteſtas, carni tuæ. Numquid, quomodo tu, animæ tuæ? . . . Bonum illi opta, finiat mala, & non erit tibi inimicus. Non enim inimica eſt tibi in illo natura humana, ſed culpa . . . . Si cœlum es, invoca Patrem qui eſt in cœlis, & pro inimicis tuis ora: quia & Saulus inimicus erat Eccleſiæ; ſic oratum eſt pro illo, factus eſt amicus. Non ſolùm deſtitit eſſe perſecutor, ſed laboravit, ut eſſet adjutor. Et ſi verum quæras, oratum eſt contra illum: ſed contra ejus malitiam, non naturam. Ora & tu contra malitiam inimici tui: illa moriatur, & ille vivat. Si enim mortuus fuerit inimicus tuus, quaſi inimico caruiſti, ſed nec amicum inveniſti: Si autem mortua fuerit malitia ejus, & inimicum amiſiſti, & amicum inveniſti.* Deum imitare, qui pluit ſuper bonos, & malos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper juſtos, & injuſtos. Non potes ſolem oriri facere? Maledictis abſtine. Non potes largos imbres effundere? A conviciis deſiſte. Non potes indumenta indigentibus miniſtrare? Violentiam fuge. Sufficit, ſi hæc Deo offeras munera. Dei nempè beneficia per opera in ipſius hoſtes emanant: Tu vel verbis hoc facito, pro inimicis ora: Ita patri tuo, qui in cœlis eſt, ſimilis fies. Non ſumptibus opus eſt, non peregrinatione longiori, non aliquo hujuſmodi ad id implendum: Velle tantùm oportet, verbo ſolummodò opus eſt, atque integerrima voluntate. Hoc ſemper verſemus animo, quòd qui inimicum benedicit, ſe ipſum benedicit: & qui illi maledicit, in ſeipſum maledicta detorquet: & qui pro inimico orat, pro ſe magis, quàm pro illo, orat.

S. Aug. ſ. 56. alias de Diverſis 48.

S. Joa. Chr. h. 6. in Ep. 1. ad Tim.

CAPUT SEXTUM.

Senſus Litteralis.

I. A*Ttendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Cavete, ne eleemoſynas veſtras, vel quodlibet opus juſtitiæ faciatis coram hominibus ad oſtentationem, alioqui nullum à Deo præmium obtinebitis. Eleemoſyna juſtitia dicitur, tum in ſacra Scriptura, Pſal. 111. 9. *Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Proverb. 10. 2. *Nil proderunt theſauri impietatis: juſtitia verò liberabit à morte.* 2. Cor. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.* Tum apud Hebræos, à quibus ciſta pauperum dicebatur *ciſta juſtitiæ.* Sic porrò eſt appellata eleemoſyna, ſive quia eleemoſynas erogare juſtitiæ eſt, officiique neceſſarii ad ſalutem divitibus; ſive quòd plurimùm ad juſtificationem conferat diſponendo, & Dei miſericordiam impetrando. Daniel. 4. 24. *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum.* Luc. 11. 41. *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Non vetat porrò Chriſtus eleemoſynam fieri coram

S. Aug. l. 2. de ſ. Do. in monte, c. 1.

ram.

ram hominibus ad gloriam Dei , & eorum ædificationem ; ſed ne ob id fortè fiat coram hominibus , ut videamur ab eis , id eſt , ut hoc intueamur, & ibi finem noſtri propoſiti collocemus . Nihil aliud igitur demonſtrat , niſi id nos cavere oportere , ne humanam laudem pro noſtrorum operum mercede quæramus , id eſt , ea nos beatos effici arbitremur. Hinc S. Paulus, qui ſervum Chriſti ſe non fore ajebat , ſi hominibus placeret, ſe tamen omnibus per omnia placere dicebat : Non ut hoc appeteretur tamquam merces «
rectè factorum , ſed quia Deo placere non poſſet , qui non ſe iis , quos «
ſalvos fieri vellet, præberet imitandum: Imitari autem illum , qui ſibi non «
placuerit , nullo pacto quiſquam poteſt : ſicut ergo non abſurdè loquere- «
tur , qui diceret : In hac opera , qua navem quæro , non navem quæ- «
ro , ſed patriam : ſic & Apoſtolus convenienter diceret : In hac ope- «
ra , qua hominibus placeo , non hominibus , ſed Deo placeo ; quia «
non hoc appeto , ſed ad id refero , ut me imitentur , quos ſalvos fieri «
volo .

II. *Cùm ergo facis eleemoſynam , noli tuba canere ante te , ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis , & in vicis , ut honorificentur ab hominibus : Amen dico vobis , receperunt mercedem ſuam .* Eleemoſyna Judæorum , tripartita fuit . Prima conferebatur in ſportulam , vel caniſtrum pro pauperibus Mundi , id eſt , pro mendicis quibuſvis oſtiatim petentibus : & exigebatur quotidie ab oppidanis per tres viros intra fores ſuas . Secunda conferebatur in arcam publicam pro pauperibus urbis ; colligebatur in Synagoga , & diſtribuebatur pauperibus veſpere Sabbati . Tertia dabatur ex agro , ſcilicet ex decimis , & manipulis in agro relictis , & reliquiis vindemiationis , de quibus *Levit.* 19. 9, 10. & *Deuter.* 24. 19. Sed in hujuſmodi eleemoſynarum diſtributione moris non fuit apud Judæos , ut tuba canerent. Proverbialis ergo locutio eſt , ut obſervat S. Joa. Chryſoſtomus : Nam tuba convocare populum Judæi ſolebant . Tuba igitur canere , eſt , teſtem populum quærere , ejuſque laudem , aut gratiam aucupari . *Sicut hypocritæ faciunt,* id eſt , ſimulatores , tamquam actores perſonarum alienarum , ut in Tragœdiis , & Comœdiis . Sic in Eccleſia , vel in omni vita humana , quiſquis ſe vult videri quod non eſt , hypocrita eſt . Simulat enim juſtum, non exhibet ; quia totum fructum in laude hominum ponit , quam poſſunt etiam ſimulantes percipere , dum fallunt eos , quibus videntur boni , ab eiſque laudantur . *In Synagogis* , id eſt , in locis quò ſolent homines confluere . *Receperunt mercedem ſuam* . Nulla ipſis à Deo merces expectanda eſt : Non enim Deo , ſed vanæ gloriæ ſerviunt . Eis dicetur : *Recedite à me operarii doloſi : nomen meum habuiſtis , ſed opera mea non feciſtis .* Illi ergo perceperunt mercedem ſuam , qui non ob aliud eleemoſynam faciunt, «
niſi ut glorificentur ab hominibus : non ſi glorificentur ab hominibus , ſed «
ſi ideò faciant , ut glorificentur . *Laus enim humana non appeti à rectè fa-* «
ciente , ſed ſubſequi debet rectè facientem : ut illi proficiant , qui etiam imitari poſſint quod laudant ; non ut hic putet aliquid eos ſibi prodeſſe , quem laudant .

Lighfoot in Horis Hebraicis , ad c. 6. Matth.

S. Joa. Chryſ. h. 19. in Matt.

S. Aug. l. 2. de ſer. Dom. in mont. c. 2.

III. *Te autem faciente eleemoſynam , neſciat ſiniſtra tua , quid faciat dextera tua : ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito : & Pater tuus , qui videt in abſcondito , reddet tibi .* Neſciat ſiniſtra tua , ſupple , manus . Proverbiale eſt & hyperbolicum loquendi genus , quaſi diceat : Tam alienus ſis ab oſtentatione eleemoſynæ , & à laude captanda etiam ab iis , qui tibi conjunctiſſimi ſunt , ut ſi fieri poſſit , neſcias ipſe quod facis , nec illud mente volves verſeſque vana cum oblectatione .

Digitized by Google

Non diſſimile illud Imperatoris , qui interrogatus , quando ſignum itineri
Ibidem. daret , reſpondit : Se tunicam quoque abjecturum , ſi conſciam conſilii ſui putaret . Siniſtra , ſecundùm S. Aug. nihil aliud ſignificate videtur , quàm ipſam appetitionem laudis . Dextera autem ſignificat intentionem implendi
" præcepta divina . Cùm itaque conſcientiæ facieniis eleemoſynam miſcet ſe
" appetitio laudis humanæ , fit ſiniſtra conſcia operis dexteræ . *Neſciat erga*
" *ſiniſtra tuo , quid faciat dextera tua* ; id eſt , non ſe miſceat conſcientiæ
" tuæ laudis humanæ appetitio , cùm in eleemoſyna facienda divinum præce-
" ptum contendis implere . *Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito* ; Deo , tibique ſoli cognita , in ipſa bona conſcientia , quæ humanis oculis demonſtrari non poteſt , nec verbis aperiri , cùm multi multa mentiantur . Hebræi perſuaſum habebant , eleemoſynam in occulto factam , Deo gratiorem eſſe , majoriſque apud illum meriti . Hinc *Gazophylacium ſilentium* nobilis memoriæ in Templo , cui ſuperſcriptum erat : *Donum in occulto flectit iram.* Sed Phariſæi dicebant , & non faciebant , ut illis Chriſtus exprobrat . *Et Pater tuus* cœleſtis , Deus quem nihil latet , qui cordis & intentionis ſolus inſpector eſt , qui videt eleemoſynam tuam , quam hominum oculis ſubduxiſti , ſolo conſcientiæ tuæ teſtimonio , Deique judicio contentus , *reddet tibi* præmium , quod ab ipſo uno expectas . Quidam Codices habent , *Reddet tibi palàm* , id eſt , in reſurrectione juſtorum ; ſed verbum , *Palàm* , abeſt à vulgata noſtræ Verſione , & à SS. Hieronymo & Auguſtino irreptitium cenſetur .

IV. *Et cùm oratis , non eritis ſicut hypocritæ , qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare , ut videantur ab hominibus : Amen dico vobis , receperunt mercedem ſuam* . Ne ſitis ſicut hypocritæ , qui affectant orare in Synagogis , & in compitis ſtantes , id eſt , ita compoſiti, ut fixi & immobiles appareant , quaſi homines animo in cœlum rapti , ut ſpectentur ab hominibus , cæteriſque religioſiores videantur . Cæterùm publicas preces in Synagogis , & Templo factas , Chriſtus non improbat , cùm
Tert.Apolog. c.39. & ipſe , & Apoſtoli ibi oraverint , & Pſalm. 67. ſcriptum ſit , *In Eccleſiis benedicite Domino* . Notum illud Tertulliani : *Coimus ad Deum , quaſi*
1.Tim.2,8. *manu facta precationibus ambiamus . Hæc vis Deo grata eſt* . Cùm ergo Sanctus Paulus ſcribit : *Volo viros orare in omni loco , levantes puras manus* , &c. nihil aliud ſignificat , quàm veri Dei cultum non uni alicui loco ſingulariter addictum eſſe , ſicut Veteris Legis tempore ; ſed nullum eſſe in orbe locum , ubi ad ipſum preces fundi non poſſint . Nec etiam ſitum corporis , ſive modum orandi ſtando Chriſtus damnat , cùm & Azarias , & Pu-
Dan. 3. 25. blicanus ſtantes oraverint , & utriuſque oratio Deo placuerit . Notum eſt,
Luc. 18. 13. veteres Chriſtianos diebus Dominicis , & in Pentecoſte , id eſt , totis quinquaginta diebus poſt Paſcha , nonniſi ſtantes oraſſe , ut Tertullianus lib. *De Corona Militis* , & Nicæna magna Synodus Canone ultimo , teſtantur . Hinc *Stationis* nomen , pro Chriſtianorum conventu ad Orationem , primis Eccleſiæ ſæculis uſurpatum .

V. *Tu autem cùm oraveris , intra in cubiculum tuum , & clauſo oſtio , ora Patrem tuum in abſcondito : & Pater tuus qui videt in abſcondito , reddet tibi* . Nom improbat morem publicè orandi (ut jam dixi) ſed pravam dumtaxat vanæ gloriæ , ex Oratione captandæ , intentionem corrigit : quaſi dicat , Non magis affectes , ut homines te precantem laudent , quàm ſi abditus in ſecretiori ædium parte orares : ſed uni Deo placere ſtudeas . Quæ igitur de ingreſſu in cubiculum , & de claudendo oſtio hic dicuntur , ex communi uſu , & more loquendi ſumpta ſunt , ad ea ſignificanda , quæ

fine

ſine ſtrepitu ſiunt , ut Iſaiæ 26. 20. *Vade populus meus , intra in cubicula tua , claude oſtia tua ſuper te , abſcondere modicùm ad momentum , donec pertranſeat indignatio* . Abſurdum enim erit , ſi quod jubet Chriſtus : *Cùm oraveris , intra in cubiculum tuum* , ſimpliciter acceperimus , quaſi non liceat omnibus locis , atque in Eccleſia ipſa orare ; nec in alia quidem domus parte , niſi in cubiculo tantùm preces fundere . Quid igitur hoc ſibi vult ? Vitandam protsùs omnem jactantiam omni ſtudio Chriſtus admonuit, dum non modò clàm , verùm & in abditiori domus parte vota , & preces offerendas docuit . Sicut enim cùm dicit : *Neſciat ſiniſtra tua , quid faciat dextera tua* , non de manibus ſimpliciter differit , ſed vanitatem jugulare contendit : ita & hic cubiculi nomine ſecretum intimi cordis expreſſit .

S. Joa. Chr. h. 8. in Ep. 1. ad Tim.

VI. *Orantes autem nolite multùm loqui , ſicut Ethnici . Putant enim , quòd in multiloquio ſuo exaudiantur . Nolite ergo aſſimilari eis . Scit enim Pater veſter , quid opus ſit vobis , antequam petatis eum* . Non vetat Chriſtus Orationem continuare , qui ſæpè in Oratione pernoctavit , & perpetuò orandum eſſe docuit ; neque etiam earundem petitionum iterationem , quod ipſe etiam fecit , præſertim in ſuprema illa pro Apoſtolis & credentibus precatione : ſed ſuperſtitionem damnat , vanamque opinionem , qua Deo verba annumerantur , quaſi ex prolixitate potiùs & labore externi operis , quàm ex intimo animi affectu , cui excitando verba inſerviunt , preces metiretur: Aut quaſi prolixiores preces per ſe efficaciores eſſent ad Deum flectendum, aut neceſſariæ ad ipſum docendum , quibus rebus indigeamus : Hoc Ethnicam ſuperſtitionem ſapit . Non igitur hoc eſt orare in multiloquio , ſi diutiùs oretur . *Aliud eſt ſermo multus , alius diuturnus affectus . Nam de ipſo Domino ſcriptum eſt , quòd perſeveraverit in orando , & quòd prolixiùs oraverit : ubi quid aliud quàm nobis præbat exemplum , in tempore precator opportunus , cùm Patre exauditor æternus ?* . . . Sicut hypocritarum eſt præbere ſe ſpectandos in Oratione , quorum fructus eſt placere hominibus; ita Ethnicorum , id eſt , Gentilium , in multiloquio ſe putare exaudiri. Et reverà omne multiloquium à Gentilibus venit , qui exercendæ linquæ potiùs , quàm mundando animo dant operam . Et hoc nugatorii ſtudii genus etiam ad Deum prece flectendum transferre conantur , arbitrantes , ſicut hominem judicem verbis adduci in ſententiam . *Nolite ergo aſſimilari eis* : (ait Chriſtus) *Scit enim Pater veſter , quid opus ſit vobis , antequam petatis eum* . Si enim verba multa ad id proferuntur , ut inſtruatur & doceatur ignarus ; quid eis opus eſt ad rerum omnium cognitorem , qui ſcit omnia antequam fiant , & novit quid nobis ſit neceſſarium , antequam petamus ab eo ? *Scit Pater veſter* , cui non poteſt non proclive eſſe filiorum indigentiæ ſuccurrere . Scit non ſolùm quid opus ſit vobis , ſed quid æternæ veſtræ ſaluti expediat : quod ipſi plerumque neſcitis . *Non igitur narratores ſumus , ſed rogatores . Aliud eſt enim narrare ignoranti , aliud ſcientem petere . In illo indicium eſt , in illo obſequium* .

S. Aug. Epiſt. 130. aliàs 121. Ad Probam , c. 10.

Idem l. 2. de S. Dom. in Mont. c. 3.

S. Hier. in c. 6. Matth.

VII. *Sic ergo vos orabitis : Pater noſter , qui es in cœlis* . Non præcipit Chriſtus hac ſola ſemper Oratione uti , ſed orandi dat formulam , ad quam omnes aliæ petitiones exigendæ ſint . *Solus Deus docere potuit , ut ſe vellet orari . Ab ipſo igitur ordinata religio Orationis , & de Spiritu ipſius , jam tunc cùm ex ore divino ferretur , animata , ſuo privilegio aſcendit in cœlum , commendans Patri , quæ Filius docuit . Quoniam tamen Dominus proſpector humanarum neceſſitatum , ſeorſum poſt traditam orandi diſciplinam , Petite* , inquit , & accipietis , *& ſunt quæ petantur pro circumſtantia cujuſque , præmiſſa legitima , & ordinaria Oratione , quaſi fundamenta , acciden-*

Tert. l. de Orat. c. 9.

dentium jus eſt deſideriorum , jus eſt ſuperſtruendi extrinſecùs petitiones .

Pater noſter . Sanctiſſimam Trinitatem , ſeu unum in tribus perſonis Deum his verbis appellamus , non ſolùm ob creationis , conſervationiſque ac redemptionis beneficia , qua ratione ipſorum etiam infidelium Pater eſt ; ſed ratione regenerationis per fidem , & gratiam Baptiſmi : *Dedit enim poteſtatem filios Dei fieri his , qui credunt in nomine ejus , qui non ex ſanguinibus , neque ex voluntate carnis , neque ex voluntate viri , ſed ex Deo nati ſunt .*

Joa. 1.

Patrem noſtrum vocamus , non quomodo Pater eſt Chriſti . *Nos filii ſumus , quos voluntate ſua filios facit , non ex natura ſua filios genuit . Genuit quidem & nos , ſed quo modo dicitur , adoptatos , adoptantis generatos beneficio , non natura . Denique & hoc dicti ſumus , quia vocavit nos Deus in adoptionem filiorum : Homines adoptati ſumus . Ille dicitur Unicus , Unigenitus , quia hoc eſt quod Pater : Nos autem homines ſumus , Deus eſt Pater .*

S. Aug. ſ. 139. alias 51. de Verb. Do.

Nuſquam invenitur populo Iſrael præceptum , ut diceret , *Pater noſter* , aut ut oraret Patrem Deum , ſed Dominus eis inſinuatus eſt ; tamquam ſervientibus ,
» id eſt , ſecundùm carnem adhuc viventibus . Patrem ergo Deum vocare ,
» & orare , privilegium eſt Chriſtianorum , qui vocati ſunt in adoptionem
» filiorum , & ad æternam hæreditatem , ut ſint Chriſti cohæredes : quod
» cùm meritorum noſtrorum non ſit , ſed gratiæ Dei , eandem ipſam gratiam convenienter in Orationis principio commemoramus , dicentes , *Pater noſter* . Quo nomine ad Dei laudem pertinente , quia *Appellatio iſta , & pietatis , & poteſtatis eſt* ; velut ad Dei benevolentiam Orationis initio conciliandam , ex Chriſti inſtituto utimur . *Qui es in cœlis* . Eſſe in cœlis Deus dicitur , non quòd cœlis contineatur , ſed quia ibi manifeſtat excellentiùs gloriam ſuam , ut Rex in Regia ; & quia hac locutione ſignificatur eminentia Dei ſuper omnem creaturam , ſecundùm illud Pſalm. 112. *Excelſus ſuper omnes gentes Dominus , & ſuper cœlos gloria ejus* . Cujus rei ſignificandæ gratia , cùm ad Orationem ſtamus , ad Orientem convertimur : non
» tamquam ibi habitet , & Deus quaſi cæteras Mundi partes deſeruerit , qui
» ubique præſens eſt , non locorum ſpatiis , ſed Majeſtatis potentia : ſed ut
» admoneatur animus , ad naturam excellentiorem ſe convertere , id eſt , ad
» Deum , cùm ipſum corpus ejus , quod eſt terrenum , ad corpus excellen-
» tius , id eſt , ad corpus cœleſte convertitur .

Idem, l. 2. de ſ. Do. in mont. c. 4.

Tert. l. de Oratione.

S. Aug. l. de ſ. Do. in mont. c. 5.

» VII. *Sanctificetur nomen tuum* . Divina Majeſtas tua ſanctè colatur , ametur , timeatur , celebretur ab omnibus . Magnitudo tua , omnipotentia , ſanctitas , cæteræque divinæ perfectiones tuæ omnibus innoteſcant , ſummaque religione ab omnibus honorentur . *Sanctificetur nomen tuum* . Quod non ſic petitur , quaſi non ſit ſanctum nomen Dei ; *ſed ut ſanctum habeatur ab hominibus ; id eſt , ita illis innoteſcat Deus , ut non exiſtiment aliquid ſanctius , quod magis offendere timeant* . . . Quando non ſanctum & ſanctificatum eſt per ſemetipſum nomen Dei , cùm cæteros ſanctificet ex ſemetipſo ! *Cui militia Angelorum circumſtantia non ceſſant dicere , Sanctus , Sanctus , Sanctus . Proinde igitur & nos Angelorum , ſi meminerimus , candidati , jam hinc cœleſtem illam in Deum vocem , & officium futuræ claritatis ediſcimus . Hoc quantùm ad gloriam Dei . Alioquin quantum ad noſtram petitionem , cum dicimus* . Sanctificetur nomen tuum , *id petimus , ut ſanctificetur in nobis , qui in illo ſumus : ſimul & in cæteris , quos adhuc gratia Dei expectat ; ut & huic præcepto pareamus , orando pro omnibus , etiam pro inimicis noſtris . Ideoque ſuſpenſa enuntiatione non dicentes , Sanctificetur in nobis , in omnibus dicimus .*

S. Aug. ib.

Tert. l. de Orat. c. 3.

VIII. *Adveniat Regnum tuum* : Paratum electis ab origine Mundi , Regnum

Digitized by Google

gnum pacatiſſimum, quo ſubactis inimicis, regnabis in ſanctis ſine fine. Quod quidem Regnum nunc in ſanctis per gratiam in ſpe, & in beatis illorum Animabus poſt mortem, in re inchoatum per gloriam, perficietur & conſummabitur in reſurrectione. Quomodo igitur quidam (inquit Tertullianus) protractum quemdam ſæculo poſtulant, orantes ſcilicet pro mora finis; cùm Regnum Dei, quod ut adveniat, oramus, ad conſummationem ſæculi tendat? *Optamus maturiùs regnare, & non diutiùs ſervire.* Idem, c. 5.
Etiamſi præfinitum in Oratione non eſſet de poſtulando Regni adventu, ultrò eam vocem protuliſſemus, feſtinantes ad ſpei noſtræ complexum. Clamant ad Dominum invidia Animæ Martyrum ſub Altari: Quonam uſque non ulciſceris, Domine, ſanguinem noſtrum de incolis terræ? Nam utique ultio illorum à ſæculi fine dirigitur. Imò quàm celeriter veniat, Domine Regnum tuum. Votum Chriſtianorum, confuſio Nationum, exultatio Angelorum, propter quod conflictamur, imò potiùs propter quod oramus. Quia verò ante judicii diem oportet prædicari Evangelium omnibus gentibus, & electorum ſocietatem congregari, ut corpus Chriſti myſticum perficiatur, & conſummetur, fiatque unum ovile, & unus paſtor, eadem petitione oramus pro Evangelii, & Chriſtianæ Religionis propagatione per omnem terram. Et hæc enim Regni Dei ſignificatio colligitur ex verbis Chriſti, Luc. 9. 27. *Dico autem vobis verè: Sunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei.*

IX. *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra.* Quod decreviſti, & quod præcipis, fiat à nobis, & in nobis, qui degimus ſuper terram, ſicut fit in cœlo ab Angelis de quibus ſcriptum eſt: *benedicite Domino omnes* Pſ. 102. 21.
virtutes ejus, miniſtri, ejus qui facitis voluntatem ejus. Impleatur à nobis, & in nobis, ſive agendo, ſive patiendo, promptè, alacriter, integrè, purè, ex amore, fideliter, conſtanter, perſeveranter, quicquid providentia tua de nobis ſtatuit, propter gloriam tuam. Hanc petitionem S. Lucas prætermiſit, quia duarum priorum quodammodo repetitio eſt, ut obſervat Sanctus Auguſtinus. Hujus enim petitionis ſenſus eſt interprete S. Aug. Enchir. c. 116.
Sancto Hilario: *Ut ſicuti voluntati Dei in cœlis ab indefeſſis, & cœleſtibus* S. Hil. in Pſ. 134.
Virtutibus paretur; ita & à nobis in terra pareatur, ne corporalis nos infirmitas ab exequenda ejus voluntate deflectat: (In cœlis enim indefeſſis quotidie vocibus dicitur, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth: Pleni ſunt cœli & terra gloria tua.) Ut nobis quoque nihil aliud in opere ſit, per quod ſanctificatur nomen ejus; nihil aliud in ſpe, per quod & in nos Regnum ejus ſperamus; nihil aliud in voluntate, per quod ei æternæ à nobis laudes ſunt deferendæ. Oramus, ut fiat in nobis voluntas Dei in terris, ut poſſit fieri & in cœlis. *Quid autem Deus vult, quàm incedere nos ſecundùm* Tert. l. de Orat. c. 4.
ſuam diſciplinam? Petimus ergo ſubſtantiam, & facultatem voluntatis ſuæ ſubminiſtret nobis, ut ſalvi ſimus & in cœlis, & in terris, quia ſumma eſt voluntatis ejus ſalus eorum, quos adoptavit. Eſt & illa voluntas, quam Dominus adminiſtravit prædicando, operando, ſuſtinendo. Sic enim ipſe pronuntiavit, non ſuam, ſed Patris facere ſe voluntatem. Sine dubio quæ faciebat, ea erant voluntas Patris, ad quæ nunc nos velut ad exemplaria provocamur, ut & prædicemus, & operemur, & ſuſtineamus ad mortem uſque. Quæ ut implere poſſimus, opus eſt Dei voluntate. Item dicentes: Fiat voluntas tua, *vel eo nobis benè optamus, quòd nihil mali ſit in Dei voluntate, etiamſi quid pro meritis cujuſque ſecus irrogatur. Jam hoc dicto, ad ſufferentiam noſmetipſos præmonemus. Dominus quoque cùm ſub inſtantiam Paſſionis, infirmitatem carnis demonſtrare jam in ſua carne voluiſſet, Pater, inquit,*

transfer

transfer poculum iſtud . Et recordatus , Niſi quod mea non , ſed tua fiat voluntas . Ipſe erat voluntas , & poteſtas Patris , & tamen ad demonſtrationem ſufferentiæ debitæ , voluntati ſe Patris tradidit .

X. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie* . Subſidium omne ad
ſubſtentationem , & conſervationem vitæ , cum temporalis , tum ſpiritua-
lis , nobis tribue . Da nobis victum , & veſtitum , quibus contenti ſumus.
Panem noſtrum , quem paterna providentia , & bonitate nobis deſtinaſti ,
in quem oculi omnium ſperant , & qui das illis eſcam in tempore oppor-
tuno . Panem noſtrum dicimus ; & tamen , ut detur , oramus : Noſter
S. Greg. M. l. quippè , fit cum accipitur ; qui tamen Dei eſt , quia ab illo datur . Sicut
24. Moral. c. 7. juſtitia noſtra dicitur , non quæ ex noſtra eſt , ſed quæ divina largitate fit
» noſtra . Da nobis panem noſtrum *ſuperſubſtantialem* , ſubſtantiæ ſuperaddi-
» tum ad illam roborandam , conſervandam , augendam . Vel , *Panem no-
ſtrum præcipuum , egregium , peculiarem* , ſecundùm verſionem Symmachi :
Joa. 6. Illum ſcilicet qui dixit : *Ego ſum panis vivus , qui de cælo deſcendi* : Panem
qui ſuper omnes ſubſtantias eſt , & univerſas creaturas ſuperat . In Evan-
gelio , quod ſecundum Hebræos appellabatur , panem craſtinum ſignificari,
S. Hier. in c. 5. Matth. S. Hieronymus obſervat , ut ſit ſenſus , Panem noſtrum craſtinum , id eſt,
futurum da nobis hodie . Luc. 11. Vulgatus interpres vertit , *Quotidianum*,
quo nempè ſingulis diebus indigemus . *Da nobis* . Non mihi tantùm , ſed
S. Ambr. l. 1. de Cain. & Abel. c. 9. omnibus qui tibi ſerviunt . *Orandum autem* (inquit Sanctus Ambroſius)
*præcipuè & pro populo doceris , hoc eſt , pro toto corpore , pro membris om-
nibus matris tuæ , in quo mutuæ charitatis eſt inſigne . . . . Si pro te roges
tantùm , ſolus pro te rogabis . Si autem pro omnibus roges , omnes pro te ro-
gabunt : Siquidem & tu in omnibus es . Ità magna remuneratio eſt ut ora-
tionibus ſingulorum acquirantur ſingulis totius plebis ſuffragia . In quo arro-*
Hebr. 3. 13. *gantia nulla , ſed humilitas major eſt , & fructus uberior* . Da nobis *hodie*,
quamdiù vivimus : *per ſingulos dies , donec hodie cognominatur* . Vel , Ho-
die , tamquam filiis ſub cura patris exiſtentibus , qui in dies recipiunt à
patre , quicquid ipſis ad vitæ ſubſtentationem neceſſarium eſt . *Hodie* , quia
ſolliciti eſſe non debemus de craſtino .

XI. *Et dimitte nobis debita noſtra , ſicut & nos dimittimus debitoribus no-
ſtris* . Remitte nobis *peccata noſtra* , quibus , tamquam ære alieno , divinæ
tuæ juſtitiæ tenemur obſtricti : & pro quibus pœnas luemus ad ultimum
uſque quadrantem , niſi miſericorditer condonaveris . *Sicut & nos dimitti-
mus debitoribus noſtris* ; id eſt , proximis qui nos offenderunt . *Sicut* , non
ſignificat æqualitatem in modo remittendi , quia Deus nobis & plura , &
graviora , & liberaliùs remittit , & intrinſecùs , delendo culpam , infun-
dendo gratiam , ex injuſtis juſtos faciendo , pœnas æternas condonando ;
Luc. 11. 4. ſed ſimilitudinem ſignificat , & rationem . *Et dimitte nobis peccata noſtra,*
Tert. lib. de Oration. c. 7. *ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis . Exomologeſis eſt petio veniæ:
quia qui petit veniam , delictum confitetur . Debitum autem in Scripturis de-
licti figura eſt , quod perinde judicio debeatur , & ab eo exigatur , nec eva-
dat juſtitiam exactionis , niſi donetur exactio , ſicut illi ſervo Dominus debi-*
S. Aug. l. 21. de Civ. Dei. c. 27. *tum dimiſit* . Per hanc igitur petitionem voluit nobis Salvator oſtendere ,
*Quantumlibet juſtè in hujus vitæ caligine , atque infirmitate vivamus , non
nobis deeſſe peccata , pro quibus dimittendis debeamus orare ; & eis qui in*
Idem. Enchiridii, c. 71. *nos peccant , ut & nobis ignoſcatur , ignoſcere . . . . Delet omnino hæc ora-
tio minima , & quotidiana peccata . Delet & illa , à quibus vita fidelium
ſceleratè etiam geſta : ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit : ſi quemadmo-
dum veraciter dicitur* : Dimitte nobis debita noſtra , *quoniam non deſunt quæ*

dimit-

Digitized by Google

dimittentur, ita veraciter dicatur: Sicut & nos dimittimus debitoribus no-
ſtris; *id eſt, ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petenti
homini ignoſcere.*

XII. *Et ne nos inducas in tentationem*. Ne nos ſinas induci in tentatio-
nem, ſive à tentatione vinci. *Non enim per ſeipſum inducit Deus, ſed in-* Idem, l.2.de
duci patitur eum, quem ſuo auxilio deſeruerit, ordine occultiſſimo ac meritis. ſ. Dom. in
Cauſis etiam ſæpè manifeſtis dignum judicat ille, quem deſerat, & in tenta- mont. c.9.
*tionem induci ſinat. Aliud eſt autem induci in tentationem: Nam ſine ten-
tatione probatus eſſe nullus poteſt, ſive ſibi ipſi, ſive alii .... Non ergo hìc
oratur, ut non tentemur, ſed ut non inferamur in tentationem: tamquam ſi
quiſpiam, cui neceſſe eſt examinari, non oret, ut igne non contingatur, ſed
ut non exuratur*: Vaſa enim figuli probat fornax, & homines juſtos ten- Eccl. 27.6.
tatio tribulationis ..... *Fiunt igitur tentationes per ſatanam, non pote-
ſtate ejus, ſed permiſſu Domini, ad homines, aut pro ſuis peccatis puniendos,
aut pro Domini miſericordia probandos, & exercendos. Et intereſt plurimum,
in qualem quiſque tentationem incidat. Non enim in talem incidit Judas, qui
vendidit Dominum, in qualem incidit Petrus, cùm territus Dominum negavit.
Sunt etiam tentationes humanæ: credo cùm bono quiſque animo, ſecundùm
humanam tamen fragilitatem, in aliquo conſilio labitur, aut irritatur in fra-
trem ſtudio corrigendi; paulò tamen ampliùs, quàm Chriſtiana tranquillitas
poſtulat. De quibus Apoſtolus dicit*, Tentatio vos non apprehendat, niſi 1.Cor.10.13.
humana: *cùm idem dicat*, Fidelis Deus, qui vos non ſinet tentari ſupra
quàm poteſtis ferre, ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſ-
ſitis tolerare. *In qua ſententia ſatis oſtendit, non id nobis orandum eſſe, ut
non tentemur, ſed ne in tentationem inducamur. Inducimur enim, ſi tales
acciderint, quas ferre non poſſumus. Sed cùm tentationes periculoſæ, in quas
inferri atque induci pernicioſum eſt, aut proſperis rebus temporalibus, aut
adverſis oriuntur, nemo frangitur adverſarum moleſtia, qui proſperarum de-
lectatione non capitur.*

XIII. *Sed libera nos à malo. Amen*. Libera nos à peccato, quod ſum-
mum malum eſt; à concupiſcentia, à qua unuſquiſque tentatur abſtractus,
& illectus, quæ cùm couceperit, parit peccatum; ab omnibus occaſioni-
bus, & incentivis peccati; à malo, id eſt, Maligno, nempè à diabolo,
ejuſque tentationibus ſæpè noxiis, ſemper verò periculoſis. Libera nos ab
omnibus malis adverſiſque rebus. Hæc verba Sanct. Lucas prætermiſit, ut
intelligeremus ad illud ſuperius, quod de tentatione dictum eſt, pertinere.
Ideò quippè ait, *Sed libera*; non ait, *Et libera*, tamquam unam petitio- S.Aug. Enchi-
nem eſſe demonſtrans: (Noli hoc, ſed hoc:) Ut ſciat unuſquiſque, in ridii, c. 116. «
eo ſe liberari à malo, quòd non infertur in tentationem...... Sequitur in «
Græcis quibuſdam Codicibus: *Quoniam tuum eſt Regnum, & potentia, &* «
gloria in ſæcula. Hanc Doxologiam in ſuis habuerunt S. Joannes Chry-
ſoſtomus, Euthymius, Theophylactus. Legitur in Syriaca, & Arabica
Verſione. Verùm ex Oratione Dominica, & Evangellco Textu expungen-
dam eſſe, conſtat ex Latina Sancti Hieronymi Editione, qui Novum Te-
ſtamentum Græcæ fidei reddidit, ex omnibus Codicibus Latinis, ex omnibus
Patribus Eccleſiæ Latinæ, illiuſque uſu perpetuò, nec non ex Græcis
nonnullis Codicibus venerandæ antiquitatis, & probatæ fidei.

Amen. Fiat. Hæc vox quaſi Orationis ſignaculum eſt, ex fide profe-
ctum, ad firmum & flagrans precantis deſiderium votumque declarandum,
quo congruè & opportunè clauditur, ac firmiter in mente ſupplicantis
obſignatur Oratio.

XIV. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Repetit Chriſtus rationem quintæ petitioni Dominicæ Orationis adjectam, cauſamque exponit, cur eam adjecerit, quia fundamentum hujus Orationis eſt fides, quæ per dilectionem operatur: Es charitate autem quodam modo ſuſpenſa eſt, omnium noſtrarum petitionum conceſſio. Deinde, quia ad hoc officium ignoſcendi ægrè trahimur, illud nobis Magiſter charitatis inculcat. Tertiò, quia filii non ſunt Patris cœleſtis, quem compellant, qui fratres inter ſe non ſunt, & fraternam inter ſe dilectiogem non exercent, quæ mutua indulgentia demonſtratur. *Si* ergo *dimiſeritis hominibus*, æqualibus veſtris, fratribus veſtris, injurias vobis illatas, Pater veſter cœleſtis dimittet vobis delicta veſtra, modò aliæ conditiones adſint ad veram pœnitentiam neceſſariæ. Si autem noo dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter cœleſtis remittet vobis

S. Aug. ſ. 57. alias de Diverſis 9. c. 12.

delicta in ipſum commiſſa, longè graviora. *Prætermiſſis omnibus petitionibus, quas nos docuit, illam maximè docuit Chriſtus. Non multùm fuerant illa commendanda, in quibus ſi peccator eſt, unde curetur agnoſcat: commendandum, in qua ſi peccaveris, cætera non eſt unde ſanari. Hoc enim debes*

Idem, l. 2. de ſer. Do. in mont. c. 11.

dicere: Dimitte nobis debita noſtra. *Quæ debita? Non deeſt: Homines ſumus . . . In nulla alia ſententia ſic oramus, ut quaſi paciſcamur cum Deo. Dicimus enim*, Dimitte nobis, ſicut & nos dimiſimus. *In qua pactione ſi mentimur, totius orationis nullus eſt fructus*. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra: Si autem non dimiſeritis, nec Pater veſter dimittes vobis peccata veſtra.... *Periſti, ſi hoc perdidiſti.*

XV. *Cùm autem jejunatis, nolite fieri, ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam. Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo, qui eſt in*

S. Leo ſ. 14. De jejun. 10. menſis, & Eleemoſynis ejuſdem 4.

abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. Jujuniorum utilitatem Novi Teſtamenti gratia non removit, & continentiam corpori atque animæ profuturam, pia obſervatione ſuſcepit. Quoniam ſicut permanet apud intelligenſiam Chriſtianam: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*; &, *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, & cætera talium mandatorum: ita quod in eiſdem libris de jejuniorum ſanctificatione, & curatione præcepsum eſt nulla inſerpretatione vacuasur: *In omni enim tempore, omnibuſque diebus vitæ hujus ſæculi, jejunia nos contra peccatum faciunt fortiores, jejunia concupiſcentias vincunt, tentationes repellunt, ſuperbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt, ſi tamen in ſocietatem ſibi benevolentiam cha-*

Idem ſer. 12.

ritatis aſſumant . . . . Tria namque ſunt, quæ maximè ad religioſas pertinent actiones; Oratio, Jejunium, & Eleemoſyna: *Oratione propitiatio Dei quæritur, jejunio concupiſcentia carnis extinguitur, eleemoſynis peccata rediniuntur: ſimulque per omnia DEI in nobis imago renovatur, ſi & in laudem ejus ſemper parati, & ad purificationem noſtram ſine ceſſatione ſolliciti, & ad ſuſtentationem proximi indeſinenter ſumus intenti. Hæc triplex obſervantia, omnium virtutum comprehendit effectus. Hæc ad imaginem, & ſimilitudinem DEI pervenit, & à Spiritu Sancto inſeparabiles facit. Qui in orationibus permanet fides recta, in jejunio innocens vita, in eleemoſynis mens benigna*. De eleemoſyna primùm agit Chriſtus in divino illo Sermone, tum de Oratione, poſtmodum de jejunio; & ab illis pariter vanæ gloriæ peſti-

Digitized by Google

unatis, inquit, *nolite fieri*, *ſicut hypo-*
vultu ſitis, hypocritarum inſtar, qui
ectata triſtitia immutant, ad oſtentatio-
eum jejunas, unge caput tuum, & fa- S. Joa. Chr. h. 21. in Matth. S. Hier. in c. 6. Matth.
ſolebant Judæi extra luctus tempora,
lætiores, ut diebus Feſtis, *Ruth.* 3. 3. 2.
Eſther 2. 12. Vult ergo Chriſtus, ut
ıeiſque jejuniis carnem ſuam domant, in
t; vetatque, ne dejecto triſtique vultu
oniæ famam hac exercitatione, quæ ſine
utilis eſt, aucupentur: imò jejunium
jubet. *Et Pater tuus, qui videt in ab-*
ıculis hominum abſconditum, ſeu piam, S. Aug. l. 2. de ſ. Do. in Monte, c. 12.
reddet tibi. Manifeſtum eſt his præceptis
ıeriora gaudia dirigi, ne foris quærentes "
:mur, & amittamus promiſſionem tantò "
interioris beatitudinis, qua nos elegit "
lii ejus.
beſauros in terra, ubi ærugo, & tinea
, & furantur. Theſaurizate autem vobis
go, neque tinea demolitur; & ubi fures
ın divitiarum poſſeſſionem, ut Cœleſtius
ı ſtudium, & avaritiam Chriſtus damnat.
ı, ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt* Tim. 6.
aboli, & deſideria multa inutilia, & no-
...teritum, & perditionem: Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas. Nolite, inquit Salvator, divitias in terra congregare, quas amittere poteſtis, ſive quia corrodentur à tineis, ut veſtes; ſive quia ærugine conſumentur, ut metalla; aut alio quovis modo peribunt; aut certè à furibus & prædonibus poſſunt auferri: ſed congregate divitias ſpiritales, & nuſquam perituras in cœlo, quas nemo vobis eripere valeat. Hoc eſt, quod Apoſtolus divitibus hujus ſæculi præcipit: *Non ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo; benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam*. Contra verò, qui theſauros in terra congregant avari, nihil ſibi congregant in futurum, præter theſaurum iræ divinæ, præter ignis arcani ſubterraneum ad pœnam theſaurum, ut Tertulliani verbis utar. Unde Apoſtolus Jacobus: *Agite* Jacob. 5. 1. 2. 3. *nunc divites*, (inquit) *plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum veſtrum æruginavit; & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.*

XVII. *Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*. Cor hic affe- Pſ. 61. 11. ctum & deſiderium ſignificat. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere*. Si divitiis in terra congregandis ſtudes, animum habes in terra penitùs defixum, & principibus materiis alligatum: Si verò theſauros in cœlo congregare ſatagis, cor verè ſurſum habes: animus ille tuus cœleſtis, & ad cœleſtia natus, atque vocatus, qui Patrem in cœlo invocat, illuc ſuas cogitationes, affectus, deſideria, curas, ſtudiaque ſua dirigit, ut dicere poſſis cum Apoſtolo: *Noſtra autem converſatio in Cœlis eſt*. Etſi corpus Philip. 3. 20.

te oderat: jam duos plango, ſi & tu odiſti. Sed perſequitur rem tuam; tollit tibi neſcio quæ habes in terra, ideò illum odiſti, quia anguſtias tibi facit in terra. Noli pati anguſtias, migra in cælum ſurſum: cor ibi habebis, ubi latitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpe vitæ æternæ. Attende quæ tibi tollit; nec ipſa tibi tolleret, niſi ille permitteret, qui flagellat omnem filium, quem recipit. Quodammodo ferramentum Dei eſt, quo ſaueris, ipſe inimicus tuus. Si novit Deus utile tibi eſſe, ut expoliet te, permittit illum: ſi novit tibi utile eſſe, ut vapules, permittit illum, ut cædaris: De illo te curat, opta, ut ille ſanetur. Sed dicet aliquis: Quis poteſt diligere inimicos? Prius te dilexit impium Deus tuus, qui numquam fuit impius. Tu autem etiamſi jam non es impius, fuiſti tamen aliquando; quia nemo fit juſtus, niſi ex peccatore: ſicut frequenter cantavimus: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates*. Non dixit, Beati qui non fecerunt peccata. Si enim quæris, qui non fecerit, non invenies. Unde ergo quiſquam erit beatus, niſi remittatur quod fecit, niſi tegatur quod commiſit? Si ergo jam tibi peccatum commiſſum eſt, ille te inſequitur, qui nondum eſt juſtus. Et tu antequam juſtificareris, alios perſequebaris: perieras, & inventus es. Et ille qui tibi adverſatur, invenietur, & non perſequetur. Noli cogitare, quòd tuis meritis talis factus ſis; quia gratia Dei te talem facit. Et bene conſiderans, videbis, potentem eſſe Deum, qui talem faciat eum, quem juſtè videris odiſſe. Dicis enim tu tibi quaſi juſtus: Magna eſt patientia Dei, quæ illum talem vivere ſinit. Atque utinam hoc ſolum dicas! Sed timeo, ne inſuper reprehendas, dicens: Quid placuit Deo talibus parcere? Quarè tanta mala faciunt homines, & vivunt? Sic dicat alius: Deus, quare vivit iſte, qui tanta dicit, & tuam juſtitiam reprehendit? Non enim attendit, quid ipſe dicat, ſed attendit, quid alius faciat. Qui tibi diſplicet, fortaſſis non reprehendit, nec effundit iſtas contumelias in Deum, quomodo tu facis. Ecce putas, quia Deus, quomodo tu, nulli malo velit parcere. Quid de te facturus eſt, qui ſine peccato eſſe non potes? Non attendis, ubi te inveniat? Roga ergo, ut non ſolùm aliis, ſed etiam tibi parcat. Diligamus ergo inimicos noſtros. Qui inimicus eſt, fortè ſic ad pœnitentiam convèrtetur, ut in illa cœleſti Jeruſalem civis tuus eſſe mereatur, & fortè etiam major videatur.

S. Cæſarius Arelatenſis, ſer. 71. alias 6. ex Homiliis 50. S. Auguſt. nunc in Appendice Ser. 271.

XXVIII. *Benefacite his qui vos oderunt: ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt*. Chriſtianos homines, qui mala rependunt malefactis, judicabunt Ethnici Philoſophi, qui malefactis beneficia eſſe rependenda docuerunt. Hierocles in Pythagoricorum præceptorum explicatione, bonos ex merito, malos propter naturæ communionem, & humanitatem diligendos eſſe dixit, Deumque imitandum, qui omnes homines, etiam impios, diligit. Scitum eſt Epicuri, Ne hoſtis quidem ſupplicantis repudiandas eſſe preces. Uſurpabat Antiſthenes perinde, ut Alexander, dictum illud: *Regium eſt malè audire, cùm benefacias*. Laudatur Socrates à Themiſtio, quòd emendaverit vulgarem hanc ſententiam. *Amicis benefaciendum, malè inimicis*; quippè *nè inimicis quidem malefaciendum*; & quòd comminanti cuidam: *Moriar, niſi te occidero*, reſponderit: *Moriar ego verò, niſi te amicum effecero*. Memoria dignum hoc Ciceronis: Non cum ſummis viris comparandum, ſed Deo ſimillimum eſſe, qui animum vincat, iracundiam cohibeat, victoriam temperet, adverſarium non modò extollat jacentem, ſed dignitatem etiam ejus amplificet. Stoicos dicere Seneca refert, Non defituros, ſed ad finem vitæ adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis: atque id ponit inter optima præcepta Philoſophiæ. Minimè autem patitur, nos tardiores ad

Videſis Illuſtriſs. & Doctiſs. Præſulis D. Huetii l. 3. De Concordia Rationis & Fidei, c. 19.

Cicero Orat. pro Marcell.

Seneca, de

benè

benè merendum facere turbam ingratorum : Quippè ne Deos quidem à benignitate ſua ſacrilegorum , & impiorum nequitia deterreri ; hos nobis imitandos , danda beneficia ad nos non reditura : Sin damus , ut recipiamus, bonam ingratorum nos cauſam facere ; diem oriri multis luce indignis. Plurima Græcæ & Romanæ beneficentiæ erga inimicos exempla è veteribus memoriis proferunt . *Confutius* Sinenſis erga inimicos , perindè ut erga amicos , jubebat familiares ſuos eſſe affectos . Verumtamen quod illa gloriæ animalia ad oſtentationem dixerunt , interdum etiam fecerunt : ſolius juſtitiæ Chriſtianæ proprium eſt , ex charitate præſtare , & inimicos propter Deum diligere . *Amicos diligere omnium eſt ; inimicos autem ſolorum Chriſtianorum*... *Latum mandatum tuum nimis* (inquit David .) *O homo* (inquit S. Ambroſius) *quàm latus es , ſi ad amplitudinem cœleſtium præceptorum ſinum mentis tuæ expandas ! Quàm latum eſt mandatum charitatis* ! Diligite inimicos veſtros . *Omnes utique in affectu charitatis incluſit , qui non excluſit inimicos . Quis enim videtur exceptus , cùm recipiatur inimicus ? Unde Apoſtolus* : Si fieri , *inquit* , poteſt , cum omnibus hominibus pacem habentes . *Non poteſt hoc Judæis dici , non Gentibus , ut cum omnibus pacem habeant . Illi vix ſuos diligunt . Chriſtiano etiam inimicos non licet non amare . Chriſtianum cùm dico , perfectum dico : in Chriſto enim plenitudo divinitatis eſt , cujus nomen uſurpas . Qui vocabulum geris , interpretationem vocabuli perfectionemque cur refugis ?* Addam illud S. Greg. M. *Perfectio de patientia naſcitur . Ille enim verè perfectus eſt , qui erga imperfectionem proximi impatiens non eſt* .

Otio Sap. c. 27. De Vita beata, c. 20. De beneficiis, l. 1. c. 1. l. 10. c. 5.

Tert. l. Ad Scapulam c. 1. S. Ambr. ſ. 12. in pſ. 118. n. 51.

Rom. 12. 18.

S. Greg. M. l. 5. Moralium, c. 13.

XXIX. *Orate pro perſequentibus , & calumniantibus vos* . Multi pronos in terram ſe projicientes , terram fronte ferientes , calidas fundentes lacrymas , acerbè interiùs ingemiſcentes , extenſis manibus , multumque ſtudium præſeferentes , hoc fervore ac promptitudine animi adversùs propriam ſalutem utuntur . Nam Deo preces offerunt , non pro ſuis delictis , neque ut veniam peccatorum ſuorum petant , ſed hoc ſtudium omne conferunt adversùs inimicos : ac perindè faciunt , ac ſi quis enſem acuat ; nec adversùs hoſtes illo genere armorum utatur , ſed eo jugulum ſuum trajiciat . Sic & iſti non ad obtinendam ſuorum veniam delictorum , ſed ad accelerandum inimicorum ſuorum ſupplicium , precibus utuntur ; quod eſt ſe ipſos gladio transfigere . Hoc autem Malignus ille excogitavit , ut nos omni ex parte perdamus , & dum negligentes ſumus , & dum ſtudium aliquod adhibemus . Hi enim hac ſua in precibus incuria Deum irritant , dum per hanc negligentiam contemptum præſeferunt : Illi verò ſtudium exhibent , ſed in ſalutis ſuæ perniciem , cùm adversùs inimicos preces fundunt . . . Non animadvertis , injuriam te facere Deo , cum Deum adversùs inimicos rogas ? Quoniam ipſe dixit , *Orate pro inimicis* , & divinam hanc legem invexit . Cùm igitur Legiſlatorem rogas , ut ſuas violet leges , & hortaris, ut ſuis contrarias leges ferat ; & eum , qui prohibuerat , ne adversùs inimicos orares , precaris , ut te adversùs inimicos orantem audiat , non oras dum id facis , ſed Legiſlatori contumeliam infers , & in eum inſoleſcis , qui bona tibi largiturus erat , quæ occaſione precum eveniunt . Et quo pacto fieri poteſt , ut audiaris , dum oras , ſi eum qui eſt auditurus, irrites ? Hæc dum facis , in barathrum ſalutem tuam impellis , & in præcipitium ruis , dum inimicum in conſpectu Regis percutis . Quamvis enim manibus id non facias , verbis tamen eum percutis : quod erga conſervos præſtare non audes . Id enim ſi agere audeas Magiſtratu ſpectante , licèt innumera tua ſint rectè facta , confeſtim ad mortem abduceris . Ergonè co-

S. Joa. Chr. ſ. 57. « Quod peccata fratris non ſint vulganda, Tom. 5.

ram Magiſtratu æqualem non audes afficere contumelia, coram Deo verò
„ qui id facis, non tremis, dum orationis tempore ſic excandeſcis & effe-
„ raris? . . . *Nullo modo tibi poteſt nocere ſæviens inimicus, quantùm tibi noces, ſi non diligis inimicum. Ille enim nocere poteſt, aut villæ tuæ, aut pecori tuo, aut domui tuæ, aut ſervo tuo, aut ancillæ tuæ, aut filio tuo, aut conjugi tuæ, aut ut multùm, ſi illi data fuerit poteſtas, carni tuæ. Numquid, quomodo tu, animæ tuæ? . . . Bonum illi opta, finiat mala, & non erit tibi inimicus. Non enim inimica eſt tibi in illo natura humana, ſed culpa . . . . Si cælum es, invoca Patrem qui eſt in cælis, & pro inimicis tuis ora: quia & Saulus inimicus erat Eccleſiæ; ſic oratum eſt pro illo, factus eſt amicus. Non ſolùm deſtitit eſſe perſecutor, ſed laboravit, ut eſſet adjutor. Et ſi verum quæras, oratum eſt contra illum: ſed contra ejus malitiam, non naturam. Ora & tu contra malitiam inimici tui: illa moriatur, & ille vivat. Si enim mortuus fuerit inimicus tuus, quaſi inimico caruiſti, ſed nec amicum inveniſti: Si autem mortua fuerit malitia ejus, & inimicum amiſiſti, & amicum inveniſti.* Deum imitare, qui pluit ſuper bo-

S. Aug. ſ. 56. alias de Diverſis 48.

„ nos, & malos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper juſtos, & injuſtos. Non
„ potes ſolem oriri facere? Maledictis abſtine. Non potes largos imbres
„ effundere? A conviciis deſiſte. Non potes indumenta indigentibus mini-
„ ſtrare? Violentiam fuge. Sufficit, ſi hæc Deo offeras munera. Dei nem-
„ pè beneficia per opera in ipſius hoſtes emanant: Tu vel verbis hoc faci-
„ to, pro inimicis ora: Ita patri tuo, qui in cœlis eſt, ſimilis fies. Non
„ ſumptibus opus eſt, non peregrinatione longiori, non aliquo hujuſmodi
„ ad id implendum: Velle tantùm oportet, verbo ſolummodò opus eſt, at-
„ que integerrima voluntate. Hoc ſemper verſemus animo, quòd qui inimi-
„ cum benedicit, ſe ipſum benedicit: & qui illi maledicit, in ſeipſum ma-
„ ledicta detorquet: & qui pro inimico orat, pro ſe magis, quàm pro
„ illo, orat.

S. Joa. Chr. h. 6. in Ep. 1. ad Tim.

CAPUT SEXTUM.

Senſus Litteralis.

I. A*Ttendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Cavete, ne eleemoſynas veſtras, vel quodlibet opus juſtitiæ faciatis coram hominibus ad oſtentationem, alioqui nullum à Deo præmium obtinebitis. Eleemoſyna juſtitia dicitur, tum in ſacra Scriptura, Pſal. 111. 9. *Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Proverb. 10. 2. *Nil proderunt theſauri impietatis: juſtitia verò liberabit à morte.* 2. Cor. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.* Tum apud Hebræos, à quibus ciſta pauperum dicebatur *ciſta juſtitiæ*. Sic porrò eſt appellata eleemoſyna, ſive quia eleemoſynas erogare juſtitiæ eſt, officiique neceſſarii ad ſalutem divitibus; ſive quòd plurimùm ad juſtificationem conferat diſponendo, & Dei miſericordiam impetrando. Daniel. 4. 24. *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum.* Luc. 11. 41. *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Non vetat porrò Chriſtus eleemoſynam fieri co-

S. Aug. l. 2. de S. Do. in monte, c. 1.

ram hominibus ad gloriam Dei , & eorum ædificationem ; ſed ne ob id fortè fiat coram hominibus , ut videamur ab eis , id eſt , ut hoc intueamur, & ibi finem noſtri propoſiti collocemus . Nihil aliud igitur demonſtrat , niſi id nos cavere oportere , ne humanam laudem pro noſtrorum operum mercede quæramus , id eſt , ea nos beatos effici arbitremur. Hinc S. Paulus, qui ſervum Chriſti ſe non fore ajebat , ſi hominibus placeret , ſe tamen omnibus per omnia placere dicebat : Non ut hoc appeteretur tamquam merces «
rectè factorum , ſed quia Deo placere non poſſet , qui non ſe iis , quos «
ſalvos fieri vellet, præberet imitandum : Imitari autem illum , qui ſibi non «
placuerit , nullo pacto quiſquam poteſt : ſicut ergo non abſurdè loqueretur «
tur , qui diceret : In hac opera , qua navem quæro , non navem quæ- «
ro , ſed patriam : ſic & Apoſtolus convenienter diceret : In hac ope- «
ra , qua hominibus placeo , non hominibus , ſed Deo placeo ; quia «
non hoc appeto , ſed ad id refero , ut me imitentur , quos ſalvos fieri «
volo .

II. *Cùm ergo facis eleemoſynam , noli tuba canere ante te , ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis , & in vicis , ut honorificentur ab hominibus : Amen dico vobis , receperunt mercedem ſuam* . Eleemoſyna Judæorum , tripartita fuit . Prima conferebatur in ſportulam , vel caniſtrum pro pauperibus Mundi , id eſt , pro mendicis quibuſvis oſtiatim petentibus : & exigebatur quotidie ab oppidanis per tres viros intra fores ſuas . Secunda conferebatur in arcam publicam pro pauperibus urbis ; colligebatur in Synagoga , & diſtribuebatur pauperibus veſpere Sabbati . Tertia dabatur ex agro , ſcilicet ex decimis , & manipulis in agro relictis , & reliquiis vindemiationis , de quibus *Levit.* 19. 9, 10. & *Deuter.* 24. 19. Sed in hujuſmodi eleemoſynarum diſtributione moris non fuit apud Judæos , ut tuba canerent . Proverbialis ergo locutio eſt , ut obſervat S. Joa. Chryſoſtomus : Nam tuba convocare populum Judæi ſolebant . Tuba igitur canere , eſt , teſtem populum quærere , ejuſque laudem , aut gratiam aucupari . *Sicut hypocritæ faciunt*, id eſt , ſimulatores , tamquam actores perſonarum alienarum , ut in Tragœdiis , & Comœdiis . Sic in Eccleſia , vel in omni vita humana , quiſquis ſe vult videri quod non eſt , hypocrita eſt . Simulat enim juſtum , non exhibet ; quia totum fructum in laude hominum ponit , quam poſſunt etiam ſimulantes percipere , dum fallunt eos , quibus videntur boni , ab eiſque laudantur . *In Synagogis* , id eſt , in locis quò ſolent homines confluere . *Receperunt mercedem ſuam* . Nulla ipſis à Deo merces expectanda eſt : Non enim Deo , ſed vanæ gloriæ ſerviunt . Eis dicetur : *Recedite à me operarii doloſi : nomen meum habuiſtis , ſed opera mea non feciſtis* . Illi ergo perceperunt mercedem ſuam , qui non ob aliud eleemoſynam faciunt, «
niſi ut glorificentur ab hominibus : non ſi glorificentur ab hominibus , ſed «
ſi ideò faciant , ut glorificentur . *Laus enim humana non appeti à rectè fa-* «
ciente , ſed ſubſequi debet rectè facientem : ut illi proficiant , qui etiam imitari poſſunt quod laudant ; non ut hic putet aliquid eos ſibi prodeſſe , quem laudant .

Lighfoot in Horis Hebraicis , ad c. 6. Matth.

S. Joa. Chryſ. h. 19. in Matt.

S. Aug. l. 2. de ſer. Dom. in mont. c. 2.

III. *Te autem faciente eleemoſynam , neſciat ſiniſtra tua , quid faciat dextera tua : ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito : & Pater tuus , qui videt in abſcondito , reddet tibi* . Neſciat ſiniſtra tua , ſupple , manus . Proverbiale eſt & hyperbolicum loquendi genus , quaſi dicat : Tam alienus ſis ab oſtentatione eleemoſynæ , & à laude captanda etiam ab iis , qui tibi conjunctiſſimi ſunt , ut ſi fieri poſſit , neſcias ipſe quod facis , nec illud mente volves verſeſque vana cum oblectatione.

Non diſſimile illud Imperatoris, qui interrogatus, quando ſignum itineri
Ibidem. daret, reſpondit: Se tunicam quoque abjecturum, ſi conſciam conſilii ſui
putaret. Siniſtra, ſecundùm S. Aug. nihil aliud ſignificare videtur, quàm
„ ipſam appetitionem laudis. Dextera autem ſignificat intentionem implendi
„ præcepta divina. Cùm itaque conſcientiæ facienis eleemoſynam miſcet ſe
„ appetitio laudis humanæ, fit ſiniſtra conſcia operis dexteræ. *Neſciat ergo*
„ *ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*; id eſt, non ſe miſceat conſcientiæ
„ tuæ laudis humanæ appetitio, cùm in eleemoſyna facienda divinum præce-
„ ptum contendis implere. *Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito*; Deo, tibi-
que ſoli cognita, in ipſa bona conſcientia, quæ humanis oculis demon-
ſtrari non poteſt, nec verbis aperiri, cùm multi multa mentiantur. He-
bræi perſuaſum habebant, eleemoſynam in occulto factam, Deo gratiorem
eſſe, majoriſque apud illum meriti. Hinc *Gazophylacium ſilentium* nobilis
memoriæ in Templo, cui ſuperſcriptum erat: *Donum in occulto flectit iram.*
Sed Phariſæi dicebant, & non faciebant, ut illis Chriſtus exprobrat. *Et
Pater tuus* cœleſtis, Deus quem nihil latet, qui cordis & intentionis ſo-
lus inſpector eſt, qui videt eleemoſynam tuam, quam hominum oculis ſub-
duxiſti, ſolo conſcientiæ tuæ teſtimonio, Deique judicio contentus, *red-
det tibi* præmium, quod ab ipſo uno expectas. Quidam Codices habent,
Reddet tibi palàm, id eſt, in reſurrectione juſtorum; ſed verbum, *Pa-
làm*, abeſt à vulgata noſtra Verſione, & à SS. Hieronymo & Auguſtino
irreptitium cenſetur.

IV. *Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis,
& in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: Amen
dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Ne ſitis ſicut hypocritæ, qui affe-
ctant orare in Synagogis, & in compitis ſtantes, id eſt, ita compoſiti,
ut fixi & immobiles appareant, quaſi homines animo in cœlum rapti, ut
ſpectentur ab hominibus, cæteriſque religioſiores videantur. Cæterùm pu-
blicas preces in Synagogis, & Templo factas, Chriſtus non improbat, cùm
Tert. Apolog. c. 39. & ipſe, & Apoſtoli ibi oraverint, & Pſalm. 67. ſcriptum ſit, *In Eccle-
ſiis benedicite Domino*. Notum illud Tertulliani: *Coimus ad Deum, quaſi
1. Tim. 2, 8. manu facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt*. Cùm ergo San-
ctus Paulus ſcribit: *Volo viros orare in omni loco, levantes puras manus*, &c.
nihil aliud ſignificat, quàm veri Dei cultum non uni alicui loco ſingulari-
ter addictum eſſe, ſicut Veteris Legis tempore; ſed nullum eſſe in orbe
locum, ubi ad ipſum preces fundi non poſſint. Nec etiam ſitum corpo-
ris, ſive modum orandi ſtando Chriſtus damnat, cùm & Azarias, & Pu-
Dan. 3. 25. blicanus ſtantes oraverint, & utriuſque oratio Deo placuerit. Notum eſt,
Luc. 18. 13. veteres Chriſtianos diebus Dominicis, & in Pentecoſte, id eſt, totis quin-
quaginta diebus poſt Paſcha, nonniſi ſtantes oraſſe, ut Tertullianus lib.
De Corona Militis, & Nicæna magna Synodus Canone ultimo, teſtantur.
Hinc *Stationis* nomen, pro Chriſtianorum conventu ad Orationem, pri-
mis Eccleſiæ ſæculis uſurpatum.

V. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora
Patrem tuum in abſcondito: & Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet
tibi*. Non improbat morem publicè orandi (ut jam dixi) ſed pravam
dumtaxat vanæ gloriæ, ex Oratione captandæ, intentionem corrigit: quaſi
dicat, Non magis affectes, ut homines te precantem laudent, quàm ſi
abditus in ſecretiori ædium parte orares: ſed uni Deo placere ſtudeas. Quæ
igitur de ingreſſu in cubiculum, & de claudendo oſtio hic dicuntur, ex
communi uſu, & more loquendi ſumpta ſunt, ad ea ſignificanda, quæ

ſine

Digitized by Google

ſine ſtrepitu ſiunt , ut Iſaiæ 26. 20. *Vade populus meus , intra in cubicula
tua , claude oſtia tua ſuper te , abſcondere modicùm ad momentum , donec per-* S. Joa. Chr.
tranſeat indignatio . Abſurdum enim erit , ſi quod jubet Chriſtus : *Cùm* h. 8. in Ep.
oraveris , intra in cubiculum tuum , ſimpliciter acceperimus , quaſi non li- 1. ad Tim.
ceat omnibus locis , atque in Eccleſia ipſa orare ; nec in alia quidem do- "
mus parte , niſi in cubiculo tantùm preces fundere . Quid igitur hoc ſibi "
vult ? Vitandam prorsùs omnem jactantiam omni ſtudio Chriſtus admonuit, "
dum non modò clàm , verùm & in abditiori domus parte vota , & preces "
offerendas docuit . Sicut enim cùm dicit : *Neſciat ſiniſtra tua , quid faciat* "
dextera tua , non de manibus ſimpliciter differit , ſed vanitatem jugulare "
contendit : ita & hic cubiculi nomine ſecretum intimi cordis expreſſit . "

VI. *Orantes autem nolite multùm loqui , ſicut Ethnici . Putant enim , quòd
in multiloquio ſuo exaudiantur . Nolite ergo aſſimilari eis . Scit enim Pater
veſter , quid opus ſit vobis , antequam petatis eum* . Non vetat Chriſtus Ora-
tionem continuare , qui ſæpè in Oratione pernoctavit , & perpetuò oran-
dum eſſe docuit ; neque etiam earundem petitionum iterationem , quod ipſe
etiam fecit , præſertim in ſuprema illa pro Apoſtolis & credentibus pre-
catione : ſed ſuperſtitionem damnat , vanamque opinionem , qua Deo ver-
ba annumerantur , quaſi ex prolixitate potiùs & labore externi operis , quàm
ex intimo animi affectu , cui excitando verba inſerviunt , preces metiretur:
Aut quaſi prolixiores preces per ſe efficaciores eſſent ad Deum flectendum,
aut neceſſariæ ad ipſum docendum , quibus rebus indigeamus : Hoc Ethni-
cam ſuperſtitionem ſapit . Non igitur hoc eſt orare in multiloquio , ſi diu-
tiùs oretur . *Aliud eſt ſermo multus , aliud diuturnus affectus . Nam de ip-* S. Aug. Epiſt.
ſo Domino ſcriptum eſt , quòd perſeveraverit in orando , & quòd prolixiùs 130. aliàs 121.
oraverit : ubi quid aliud quàm nobis præbat exemplum , in tempore precator Ad Probam ,
opportunus , cùm Patre exauditor æternus ? . . . Sicut hypocritarum eſt c. 10. "
præbere ſe ſpectandos in Oratione , quorum fructus eſt placere hominibus; "
ita Ethnicorum , id eſt , Gentilium , in multiloquio ſe putare exaudiri . "
Et reverà omne multiloquium à Gentilibus venit , qui exercendæ linquæ Idem l.2.de S.
potiùs , quàm mundando animo dant operam . Et hoc nugatorii ſtudii ge- Dom. in
nus etiam ad Deum prece flectendum transferre conantur , arbitrantes , ſicut Mont.c.3.
hominem judicem verbis adduci in ſententiam . *Nolite ergo aſſimilari eis* : "
(ait Chriſtus) *Scit enim Pater veſter , quid opus ſit vobis , antequam pe-* "
tatis eum . Si enim verba multa ad id proferuntur , ut inſtruatur & docea- "
tur ignarus ; quid eis opus eſt ad rerum omnium cognitorem , qui ſcit "
omnia antequam fiant , & novit quid nobis ſit neceſſarium , antequam pe- "
tamus ab eo ? *Scit Pater veſter* , cui non poteſt non proclive eſſe filio- "
rum indigentiæ ſuccurrere . Scit non ſolùm quid opus ſit vobis , ſed quid
æternæ veſtræ ſaluti expediat : quod ipſi plerumque neſcitis . *Non igitur* S. Hier. in c.
narratores ſumus , ſed rogatores . Aliud eſt enim narrare ignoranti , aliud 6.Matth.
ſcientem petere . In illo indicium eſt , in illo obſequium . .

VII. *Sic ergo vos orabitis : Pater noſter , qui es in cælis* . Non præcipit
Chriſtus hac ſola ſemper Oratione uti , ſed orandi dat formulam , ad quam
omnes aliæ petitiones exigendæ ſint . *Solus Deus docere potuit , ut ſe vel-* Tert. l. de
let orari . Ab ipſo igitur ordinata religio Orationis , & de Spiritu ipſius , Orat.c.9.
*jam tunc cùm ex ore divino ferretur , animata , ſuo privilegio aſcendit in cæ-
lum , commendans Patri , quæ Filius docuit . Quoniam tamen Dominus proſpe-
ctor humanarum neceſſitatum , ſeorſum poſt traditam orandi diſciplinam* , Pe-
tite , *inquit* , & accipietis , *& ſunt quæ petantur pro circumſtantia cujuſ-
que , præmiſſa legitima , & ordinaria Oratione , quaſi fundamento , acci-*

den-

dentium jus eſt deſideriorum , jus eſt ſuperſtruendi extrinſecùs petitiones.

Pater noſter. Sanctiſſimam Trinitatem , ſeu unum in tribus perſonis Deum his verbis appellamus , non ſolùm ob creationis , conſervationiſque ac redemptionis beneficia , qua ratione ipſorum etiam infidelium Pater eſt ; ſed ratione regenerationis per fidem , & gratiam Baptiſmi : *Dedit enim poteſta-*
Joa. 1. *tem filios Dei fieri his , qui credunt in nomine ejus , qui non ex ſanguinibus , neque ex voluntate carnis , neque ex voluntate viri , ſed ex Deo nati ſunt.*
S. Aug. ſ. 139. alias 51. de Verb. Do. Patrem noſtrum vocamus , non quomodo Pater eſt Chriſti . *Nos filii ſumus , quos voluntate ſua filios fecit , non ex natura ſua filios genuit . Genuit quidem & nos , ſed quo modo dicitur , adoptatos , adoptantis generatos beneficio , non natura . Denique & hoc dicti ſumus , quia vocavit nos Deus in adoptionem filiorum : Homines adoptati ſumus . Ille dicitur Unicus , Unigenitus , quia hoc eſt quod Pater : Nos autem homines ſumus , Deus eſt Pater .* Nuſquam invenitur populo Iſrael præceptum , ut diceret , *Pater noſter* , aut ut ora-
Idem, l. 2. de ſ. Do. in mont. c. 4. ret Patrem Deum , ſed Dominus eis inſinuatus eſt ; tamquam ſervientibus , " id eſt , ſecundùm carnem adhuc viventibus . Patrem ergo Deum vocare , " & orare , privilegium eſt Chriſtianorum , qui vocati ſunt in adoptionem " filiorum , & ad æternam hæreditatem , ut ſint Chriſti cohæredes : quod " cùm meritorum noſtrorum non ſit , ſed gratiæ Dei , eandem ipſam gratiam convenienter in Orationis principio commemoramus , dicentes , *Pater no-*
Tert. l. de Oratione. *ſter* . Quo nomine ad Dei laudem pertinente , quia *Appellatio iſta , & pietatis , & poteſtatis eſt* ; velut ad Dei benevolentiam Orationis initio conciliandam , ex Chriſti inſtituto utimur . *Qui es in cælis* . Eſſe in cœlis Deus dicitur , non quòd cœlis contineatur , ſed quia ibi manifeſtat excellentiùs gloriam ſuam , ut Rex in Regia ; & quia hac locutione ſignificatur eminentia Dei ſuper omnem creaturam , ſecundùm illud Pſalm. 112. *Excelſus*
S. Aug. l. de ſ. Do. in mont. c. 5. *ſuper omnes gentes Dominus , & ſuper cælos gloria ejus* . Cujus rei ſignificandæ gratia , cùm ad Orationem ſtamus , ad Orientem convertimur : non " tamquam ibi habitet , & Deus quaſi cæteras Mundi partes deſeruerit , qui " ubique præſens eſt , non locorum ſpatiis , ſed Majeſtatis potentia : ſed ut " admoneatur animus , ad naturam excellentiorem ſe convertere , id eſt , ad " Deum , cùm ipſum corpus ejus , quod eſt terrenum , ad corpus excellen- " tius , id eſt , ad corpus cœleſte convertitur .

" VII. *Sanctificetur nomen tuum* . Divina Majeſtas tua ſanctè colatur , ametur , timeatur , celebretur ab omnibus . Magnitudo tua , omnipotentia , ſanctitas , cæteræque divinæ perfectiones tuæ omnibus innoteſcant , ſum-
S. Aug. ib. maque religione ab omnibus honorentur . *Sanctificetur nomen tuum* . Quod non ſic petitur , quaſi non ſit ſanctum nomen Dei ; *ſed ut ſanctum habeatur ab hominibus ; id eſt , ita illis innoteſcat Deus , ut non exiſtiment aliquid ſanctius , quod magis offendere timeant* . . . Quando non ſanctum & ſanctificatum eſt per ſemetipſum nomen Dei , cùm cæteros ſanctificet ex ſemetipſo ! *Cui millia Angelorum circumſtantia non ceſſant dicere , Sanctus , San-*
Tert. l. de Orat. c. 3. *ctus , Sanctus . Proinde igitur & nos Angelorum , ſi meminerimus , candidati , jam hinc cæleſtem illam in Deum vocem , & officium futuræ claritatis ediſcimus . Hoc quantùm ad gloriam Dei . Alioquin quantum ad noſtram petitionem , cum dicimus* . Sanctificetur nomen tuum , *id petimus , ut ſanctificetur in nobis , qui in illo ſumus : ſimul & in cæteris , quos adhuc gratia Dei expectat ; ut & huic præcepto pareamus , orando pro omnibus , etiam pro inimicis noſtris . Ideoque ſuſpenſa enuntiatione non dicentes , Sanctificetur in nobis , in omnibus dicimus .*

VIII. *Adveniat Regnum tuum* : Paratum electis ab origine Mundi , Re-

gnum

gnum pacatiſſimum, quo ſubactis inimicis, regnabis in ſanctis ſine fine.
Quod quidem Regnum nunc in ſanctis per gratiam in ſpe, & in beatis
illorum Animabus poſt mortem, in re inchoatum per gloriam, perficietur
& conſummabitur in reſurrectione. Quomodo igitur quidam (inquit Ter-
tullianus) protractum quemdam ſæculo poſtulant, orantes ſcilicet pro mora
finis; cùm Regnum Dei, quod ut adveniat, oramus, ad conſummatio-
nem ſæculi tendat? *Optamus maturiùs regnare, & non diutiùs ſervire.* Idem, c. 1.
*Etiamſi præfinitum in Oratione non eſſet de poſtulando Regni adventu, ultrò
eam vocem protuliſſemus, feſtinantes ad ſpei noſtræ complexum. Clamant ad
Dominum invidia Animæ Martyrum ſub Altari: Quonam uſque non ulciſce-
ris, Domine, ſanguinem noſtrum de incolis terræ? Nam utique ultio illorum
à ſæculi fine dirigitur. Imò quàm celeriter veniat, Domine Regnum tuum.
Votum Chriſtianorum, confuſio Nationum, exultatio Angelorum, propter quod
conflictamur, imò potiùs propter quod oramus.* Quia verò ante judicii diem
oportet prædicari Evangelium omnibus gentibus, & electorum ſocietatem
congregari, ut corpus Chriſti myſticum perficiatur, & conſummetur, fiatque
unum ovile, & unus paſtor, eadem petitione oramus pro Evangelii, &
Chriſtianæ Religionis propagatione per omnem terram. Et hæc enim Regni
Dei ſignificatio colligitur ex verbis Chriſti, Luc. 9. 27. *Dico autem vobis
verè: Sunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant
Regnum Dei.*

IX. *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra.* Quod decreviſti, &
quod præcipis, fiat à nobis, & in nobis, qui degimus ſuper terram, ſicut
fit in cœlo ab Angelis de quibus ſcriptum eſt: *benedicite Domino omnes* Pſ. 102. 21.
virtutes ejus, miniſtri, ejus qui facitis voluntatem ejus. Impleatur à nobis,
& in nobis, ſive agendo, ſive patiendo, promptè, alacriter, integrè,
purè, ex amore, fideliter, conſtanter, perſeveranter, quicquid provi-
dentia tua de nobis ſtatuit, propter gloriam tuam. Hanc petitionem
S. Lucas prætermiſit, quia duarum priorum quodammodo repetitio eſt, ut
obſervat Sanctus Auguſtinus. Hujus enim petitionis ſenſus eſt interprete S. Aug. Enchir. c. 116.
Sancto Hilario: *Ut ſicuti voluntati DEI in cœlis ab indefeſſis, & cœleſtibus* S. Hil. in Pſ.
Virtutibus paretur; ita & à nobis in terra pareatur, ne corporalis nos in- 134.
*firmitas ab exequenda ejus voluntate deflectat: (In cœlis enim indefeſſis quoti-
die vocibus dicitur, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth: Pleni
ſunt cœli & terra gloria tua.) Ut nobis quoque nihil aliud in opere ſit, per
quod ſanctificatur nomen ejus; nihil aliud in ſpe, per quod & in nos Regnum
ejus ſperamus; nihil aliud in voluntate, per quod ei æternæ à nobis laudes
ſunt deferendæ.* Oramus, ut fiat in nobis voluntas Dei in terris, ut poſ- Tert. l. de
ſit fieri & in cœlis. *Quid autem Deus vult, quàm incedere nos ſecundùm* Orat. c. 4.
*ſuam diſciplinam? Petimus ergo ſubſtantiam, & facultatem voluntatis ſuæ
ſubminiſtret nobis, ut ſalvi ſimus & in cœlis, & in terris, quia ſumma
eſt voluntatis ejus ſalus eorum, quos adoptavit. Eſt & illa voluntas, quam
Dominus adminiſtravit prædicando, operando, ſuſtinendo. Sic enim ipſe pro-
nuntiavit, non ſuam, ſed Patris facere ſe voluntatem. Sine dubio quæ fa-
ciebat, ea erant voluntas Patris, ad quæ nunc nos velut ad exemplaria pro-
vocamur, ut & prædicemus, & operemur, & ſuſtineamus ad mortem uſque.
Quæ ut implere poſſimus, opus eſt Dei voluntate.* Item dicentes: Fiat volun-
tas tua, *vel eo nobis benè optamus, quòd nihil mali ſit in Dei voluntate,
etiamſi quid pro meritis cujuſque ſecus irrogatur. Jam hoc dicto, ad ſufferen-
tiam noſmetipſos præmonemus. Dominus quoque cùm ſub inſtantiam Paſſionis,
infirmitatem carnis demonſtrare jam in ſua carne voluiſſet, Pater, inquit,*

transfer

transfer poculum iſtud. Et recordatus, Niſi quod mea non, ſed tua fiat voluntas. Ipſe erat voluntas, & poteſtas Patris, & tamen ad demonſtrationem ſufferentiæ debitæ, voluntati ſe Patris tradidit.

X. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* Subſidium omne ad ſubſtentationem, & conſervationem vitæ, cum temporalis, tum ſpiritualis, nobis tribue. Da nobis victum, & veſtitum, quibus contenti ſumus. *Panem noſtrum*, quem paterna providentia, & bonitate nobis deſtinaſti, in quem oculi omnium ſperant, & qui das illis eſcam in tempore opportuno. Panem noſtrum dicimus; & tamen, ut detur, oramus: Noſter [S. Greg. M. l. 24. Moral. c. 7.] quippè, fit cum accipitur; qui tamen Dei eſt, quia ab illo datur. Sicut juſtitia noſtra dicitur, non quæ ex noſtra eſt, ſed quæ divina largitate fit » noſtra. Da nobis panem noſtrum *ſuperſubſtantialem*, ſubſtantiæ ſuperaddi- » tum ad illam roborandam, conſervandam, augendam. Vel, *Panem noſtrum præcipuum, egregium, peculiarem*, ſecundùm verſionem Symmachi: [Joa. 6.] Illum ſcilicet qui dixit: *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi*: Panem qui ſuper omnes ſubſtantias eſt, & univerſas creaturas ſuperat. In Evangelio, quod ſecundum Hebræos appellabatur, panem craſtinum ſignificari, [S. Hier. in c. 5. Matth.] S. Hieronymus obſervat, ut ſit ſenſus, Panem noſtrum craſtinum, id eſt, futurum da nobis hodie. Luc. 11. Vulgatus interpres vertit, *Quotidianum*, quo nempè ſingulis diebus indigemus. *Da nobis.* Non mihi tantùm, ſed [S. Ambr. l. 1. de Cain. & Abel. c. 9.] omnibus qui tibi ſerviunt. *Orandum autem* (inquit Sanctus Ambroſius) *præcipuè & pro populo doceris, hoc eſt, pro toto corpore, pro membris omnibus matris tuæ, in quo mutuæ charitatis eſt inſigne . . . . Si pro te roges tantùm, ſolus pro te rogabis. Si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt: Siquidem & tu in omnibus es. Ità magna remuneratio eſt ut orationibus ſingulorum acquirantur ſingulis totius plebis ſuffragia. In quo arro-* [Hebr. 3. 13.] *gantia nulla, ſed humilitas major eſt, & fructus uberior.* Da nobis *hodie*, quamdiù vivimus: *per ſingulos dies, donec hodie cognominatur.* Vel, Hodie, tamquam filiis ſub cura patris exiſtentibus, qui in dies recipiunt à patre, quicquid ipſis ad vitæ ſubſtentationem neceſſarium eſt. *Hodie*, quia ſolliciti eſſe non debemus de craſtino.

XI. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Remitte nobis *peccata noſtra*, quibus, tamquam ære alieno, divinæ tuæ juſtitiæ tenemur obſtricti: & pro quibus pœnas luemus ad ultimum uſque quadrantem, niſi miſericorditer condonaveris. *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*; id eſt, proximis qui nos offenderunt. *Sicut*, non ſignificat æqualitatem in modo remittendi, quia Deus nobis & plura, & graviora, & liberaliùs remittit, & intrinſecùs, delendo culpam, infundendo gratiam, ex injuſtis juſtos faciendo, pœnas æternas condonando; [Luc. 11. 4. Tert. lib. de Oration. c. 7.] ſed ſimilitudinem ſignificat, & rationem. *Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Exomologeſis eſt petitio veniæ: quia qui petit veniam, delictum confitetur. Debitum autem in Scripturis delicti figura eſt, quod perinde judicio debeatur, & ab eo exigatur, nec evadat juſtitiam exactionis, niſi donetur exactio, ſicut illi ſervo Dominus debi-* [S. Aug. l. 21. de Civ. De. c. 27.] *tum dimiſit.* Per hanc igitur petitionem voluit nobis Salvator oſtendere, *Quantumlibet juſtè in hujus vitæ caligine, atque infirmitate vivamus, non nobis deeſſe peccata, pro quibus dimittendis debeamus orare; & eis qui in* [Idem. Enchiridii, c. 71.] *nos peccant, ut & nobis ignoſcatur, ignoſcere . . . . Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata. Delet & illa, à quibus vita fidelium ſceleratè etiam geſta: ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit: ſi quemadmodum veraciter dicitur*: Dimitte nobis debita noſtra, *quoniam non deſunt quæ dimit-*

Digitized by Google

dimittentur, ita veraciter dicatur: Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris; *id eſt, ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petenti homini ignoſcere.*

XII. *Et ne nos inducas in tentationem*. Ne nos ſinas induci in tentationem, ſive à tentatione vinci. *Non enim per ſeipſum inducit Deus, ſed induci patitur eum, quem ſuo auxilio deſeruerit, ordine occultiſſimo ac meritis. Cauſis etiam ſæpè manifeſtis dignum judicat ille, quem deſerat, & in tentationem induci ſinat. Aliud eſt autem induci in tentationem: Nam ſine tentatione probatus eſſe nullus poteſt, ſive ſibi ipſi, ſive alii .... Non ergo hic oratur, ut non tentemur, ſed ut non inferamur in tentationem: tamquam ſi quiſpiam, cui neceſſe eſt examinari, non oret, ut igne non contigatur, ſed ut non exuratur*: Vaſa enim figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis ..... *Fiunt igitur tentationes per ſatanam, non poteſtate ejus, ſed permiſſu Domini, ad homines, aut pro ſuis peccatis puniendos, aut pro Domini miſericordia probandos, & exercendos. Et intereſt plurimum, in qualem quiſque tentationem incidat. Non enim in talem incidit Judas, qui vendidit Dominum, in qualem incidit Petrus, cùm territus Dominum negavit. Sunt etiam tentationes humanæ: credo cùm bono quiſque animo, ſecundùm humanam tamen fragilitatem, in aliquo conſilio labitur, aut irritatur in fratrem ſtudio corrigendi; paulò tamen ampliùs, quàm Chriſtiana tranquillitas poſtulat. De quibus Apoſtolus dicit*, Tentatio vos non apprehendat, niſi humana: *cùm idem dicat*, Fidelis Deus, qui vos non ſinet tentari ſupra quàm poteſtis ferre, ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſitis tolerare. *In qua ſententia ſatis oſtendit, non id nobis orandum eſſe, ut non tentemur, ſed ne in tentationem inducamur. Inducimur enim, ſi tales acciderint, quas ferre non poſſumus. Sed cùm tentationes periculoſæ, in quas inferri atque induci perniciosum eſt, aut proſperis rebus temporalibus, aut adverſis oriuntur, nemo frangitur adverſarum moleſtia, qui proſperarum delectatione non capitur.*

Idem, l. 2. de ſ. Dom. in mont. c. 9.

Eccl. 27. 6.

1. Cor. 10. 13.

XIII. *Sed libera nos à malo. Amen*. Libera nos à peccato, quod ſummum malum eſt; à concupiſcentia, à qua unuſquiſque tentatur abſtractus, & illectus, quæ cùm conceperit, parit peccatum; ab omnibus occaſionibus, & incentivis peccati; à malo, id eſt, Maligno, nempè à diabolo, ejuſque tentationibus ſæpè noxiis, ſemper verò periculoſis. Libera nos ab omnibus malis adverſiſque rebus. Hæc verba Sanct. Lucas prætermiſit, ut intelligeremus ad illud ſuperius, quod de tentatione dictum eſt, pertinere. Ideò quippè ait, *Sed libera*; non ait, *Et libera*, tamquam unam petitionem eſſe demonſtrans: (Noli hoc, ſed hoc:) Ut ſciat unuſquiſque, in eo ſe liberari à malo, quòd non infertur in tentationem...... Sequitur in Græcis quibuſdam Codicibus: *Quoniam tuum eſt Regnum, & potentia, & gloria in ſæcula*. Hanc Doxologiam in ſuis habuerunt S. Joannes Chryſoſtomus, Euthymius, Theophylactus. Legitur in Syriaca, & Arabica Verſione. Verùm ex Oratione Dominica, & Evangelico Textu expungendam eſſe, conſtat ex Latina Sancti Hieronymi Editione, qui Novum Teſtamentum Græcæ fidei reddidit, ex omnibus Codicibus Latinis, ex omnibus Patribus Eccleſiæ Latinæ, illiuſque uſu perpetuò, nec non ex Græcis nonnullis Codicibus venerandæ antiquitatis, & probatæ fidei.

S. Aug. Enchiridii, c. 116.

Amen. Fiat. Hæc vox quaſi Orationis ſignaculum eſt, ex fide profectum, ad firmum & flagrans precantis deſiderium votumque declarandum, quo congruè & opportunè clauditur, ac firmiter in mente ſupplicantis obſignatur Oratio.

XIV. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Repetit Chriſtus rationem quintæ petitioni Dominicæ Orationis adjectam, cauſamque exponit, cur eam adjecerit, quia fundamentum hujus Orationis eſt fides, quæ per dilectionem operatur: Et charitate autem quodam modo ſuſpenſa eſt, omnium noſtrarum petitionum conceſſio. Deinde, quia ad hoc officium ignoſcendi ægrè trahimur, illud nobis Magiſter charitatis inculcat. Tertiò, quia filii non ſunt Patris cœleſtis, quem compellant, qui fratres inter ſe non ſunt, & fraternam inter ſe dilectiogem non exercent, quæ mutua indulgentia demonſtratur. *Si* ergo *dimiſeritis hominibus*, æqualibus veſtris, fratribus veſtris, injurias vobis illatas, Pater veſter cœleſtis dimittet vobis delicta veſtra, modò aliæ conditiones adſint ad veram pœnitentiam neceſſariæ. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter cœleſtis remittet vobis

S. Aug. ſ. 57. alias de Diverſis 9. c. 12.

delicta in ipſum commiſſa, longè graviora. *Prætermiſſis omnibus petitionibus, quas nos docuit, illam maximè docuit Chriſtus. Non multùm fuerant illa commendanda, in quibus ſi peccator eſt, unde curetur agnoſcat: commendandum, in quo ſi peccaveris, cætera non eſt unde ſanari. Hoc enim debes*

Idem, l. 2. de ſer. Do. in mont. c. 11.

dicere: Dimitte nobis debita noſtra. *Quæ debita? Non deeſt: Homines ſumus . . . In nulla alia ſententia ſic oramus, ut quaſi paciſcamur cum Deo. Dicimus enim*, Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus. *In qua paƈtione ſi mentimur, totius orationis nullus eſt fructus*. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra: Si autem non dimiſeritis, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra..... *Periſti, ſi hoc perdidiſti*.

XV. *Cùm autem jejunatis, nolite fieri, ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam. Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo, qui eſt in*

S. Leo ſ. 14. De Jejun. 10. menſis, & Eleemoſynis ejuſdem 4.

abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. Jejuniorum utilitatem Novi Teſtamenti gratia non removit, & continentiam corpori atque animæ profuturam, pia obſervatione ſuſcepit. Quoniam ſicut permanet apud intelligentiam Chriſtianam: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*; &, *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, & cætera talium mandatorum: ita quod in eiſdem libris de jejuniorum ſanctificatione, & curatione præceptum eſt nulla interpretatione vacuatur: *In omni enim tempore, omnibuſque diebus vitæ hujus ſæculi, jejunia nos contra peccatum faciunt fortiores, jejunia concupiſcentias vincunt, tentationes repellunt, ſuperbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt, ſi tamen in ſocietatem ſibi benevolentiam cha-*

Idem ſer. 12.

ritatis aſſumant . . . . Tria namque ſunt, quæ maximè ad religioſas pertinent actiones; Oratio, Jejunium, & Eleemoſyna: *Oratione propitiatio Dei quæritur, jejunio concupiſcentia carnis extinguitur, eleemoſynis peccata redimuntur: ſimulque per omnia DEI in nobis imago renovatur, ſi & in laudem ejus ſemper parati, & ad purificationem noſtram ſine ceſſatione ſoliciti, & ad ſuſtentationem proximi indeſinenter ſimus intenti. Hæc triplex obſervantia, omnium virtutum comprehendit effectus. Hæc ad imaginem, & ſimilitudinem DEI pervenit, & à Spiritu Sancto inſeparabiles facit. Qui in orationibus permanet fides recta, in jejunio innocens vita, in eleemoſynis mens benigna*. De eleemoſyna primùm agit Chriſtus in divino illo Sermone, tum de Oratione, poſtmodum de jejunio; & ab illis pariter vanæ gloriæ

peſti-

Digitized by Google

peſtilentem auram avertit : *Cùm jejunatis* , inquit , *nolite fieri* , *ſicut hypocritæ* , *triſtes* . Ne tetrico tritique vultu ſitis , hypocritarum inſtar , qui vultum ſquallore deformant , & affectata triſtitia immutant , ad oſtentationem jejuniorum ſuorum . *Tu autem cùm jejunas* , *unge caput tuum* , *& faciem tuam lava* . Lavari , & ungi ſolebant Judæi extra luctus tempora , præcipuè verò quoties ſolito erant lætiores , ut diebus Feſtis , *Ruth*. 3. 3. 2. *Regum* 12. 20. *&* 4. *Reg*. 4. 2. *Eſther* 2. 12. Vult ergo Chriſtus , ut Diſcipuli ſui , cùm privatis ſpontaneiſque jejuniis carnem ſuam domant , in habitu cultuque ſuo nihil immutent ; vetatque , ne dejecto triſtique vultu jejunium ſuum prodant , & ſanctimoniæ famam hac exercitatione , quæ ſine pietate & humilitate ad modicum utilis eſt , aucupentur : imò jejunium lætitia , & hilaritate vultus celari jubet . *Et Pater tuus* , *qui videt in abſcondito* ; qui jejunium tuum ab oculis hominum abſconditum , ſeu piam , qua jejunas , intentionem videt , *reddet tibi* . Manifeſtum eſt his præceptis omnem noſtram intentionem in interiora gaudia dirigi , ne foris quærentes mercedem , huic ſæculo conformemur , & amittamus promiſſionem tantò ſolidioris atque firmioris , quantò interioris beatitudinis , qua nos elegit Deus , conformes fieri imagini Filii ejus .

(S. Joa. Chryſ. 21. in Matth. S. Hier. in c. 6. Matth.) (S. Aug. l. 2. de ſ. Do. in Monte, c. 12.)

XVI. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra* , *ubi ærugo* , *& tinea demolitur* ; *& ubi fures effodiunt* , *& furantur* . *Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo* , *ubi neque ærugo* , *neque tinea demolitur* ; *& ubi fures non effodiunt* , *nec furantur* . Non divitiarum poſſeſſionem , ut Cœleſtius hæreticus putavit ; ſed divitiarum ſtudium , & avaritiam Chriſtus damnat . Cujus ſenſum explicans S. Paulus , ait : *Qui volunt divites fieri* , *incidunt in tentationem* , *& in laqueum diaboli* , *& deſideria multa inutilia* , *& nocivo* , *quæ mergunt homines in interitum* , *& perditionem* : *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas* . (Tim. 6.) Nolite , inquit Salvator , divitias in terra congregare , quas amittere poteſtis , ſive quia corrodentur à tineis , ut veſtes ; ſive quia ærugine conſumentur , ut metalla ; aut alio quovis modo peribunt ; aut certè à furibus & prædonibus poſſunt auferri : ſed congregate divitias ſpiritales , & nuſquam perituras in cœlo , quas nemo vobis eripere valeat . Hoc eſt , quod Apoſtolus divitibus hujus ſæculi præcipit: *Non ſperare in incerto divitiarum* , *ſed in Deo vivo* ; *benè agere* , *divites fieri in bonis operibus* , *facilè tribuere* , *communicare* , *theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum* , *ut apprehendant veram vitam* . Contra verò, qui theſauros in terra congregant avari , nihil ſibi congregant in futurum, præter theſaurum iræ divinæ , præter ignis arcani ſubterraneum ad pœnam theſaurum , ut Tertulliani verbis utar . Unde Apoſtolus Jacobus : *Agite nunc divites* , (inquit) *plorate ululantes in miſeriis veſtris* , *quæ advenient vobis* . *Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt* , *& veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt* . *Aurum & argentum veſtrum æruginavit* ; *& ærugo eorum in teſtimonium vobis erit* , *& manducabit carnes veſtras* , *ſicut ignis* . *Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus* . (Jacob. 5. 1. 2. 3.)

XVII. *Ubi enim eſt theſaurus tuus* , *ibi eſt & cor tuum* . Cor hic affectum & deſiderium ſignificat . *Divitiæ ſi affluant* , *nolite cor apponere* . (Pſ. 61. 11.) Si divitiis in terra congregandis ſtudes , animum habes in terra penitùs defixum , & principibus materiis alligatum : Si verò theſauros in cœlo congregare ſatagis , cor verè ſurſum habes : animus ille tuus cœleſtis , & ad cœleſtia natus , atque vocatus , qui Patrem in cœlo invocat , illuc ſuas cogitationes , affectus , deſideria , curas , ſtudiaque ſua dirigit , ut dicere poſſis cum Apoſtolo : *Noſtra autem converſatio in Cœlis eſt* . (Philip. 3. 20.) Etſi corpus

„ includitur , etſi caro detinetur , omnia ſpiritui patent . Vagare ſpiritu ; „ ſpatiare ſpiritu ; & non ſtadia opaca , aut porticus longas proponens tibi, „ ſed illam viam , quæ ad Deum ducit . Quoties eam ſpiritu deambulaveris,

Tert. l. ad Martyr. c. 2.

toties in carcere non eris : (inquit Tertullianus) *Nihil crus ſentit in nervo, cùm animus in cœlo eſt ; totum hominem animus circumfert, & quò velit, transfert , Ubi autem erit cor tuum , illic erit & theſaurus tuus . Ibi ergo ſit cor noſtrum , ubi volumus habere theſaurum .*

XVIII. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus . Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit . Si autem oculus tuus fuerit nequam , totum corpus tuum tenebroſum erit . Si ergo lumen , quod in te eſt tenebræ ſunt ; ipſe tenebræ quantæ erunt ?* Oculus lumen eſt corporis , quo membra omnia illuminantur , & in ſuis officiis diriguntur . Hic ſumitur pro mente , & intentione : Si oculus purus ſit , nullo pravo humore vitiatus, omnia corporis membra ita illuſtrabuntur , ut rectè ſua peragant officia . Si animus tuus fuerit ſimplex , purus , integer , nullis pravorum affectuum, maximè verò avaritiæ nebulis obſcuratus ; ſi animi tui intuitus , & intentio ad cœleſtia dirigatur , totum operum tuorum corpus in luce juſtitiæ verſabitur . Contra verò ſi oculus ille interioris hominis fuerit improbus, & terrenis affectibus obnubilatus , ſi intentio prava fuerit , totum corpus actionum , quas illa dirigit , tenebroſum erit , id eſt , juſtitiæ luce , & pulchritudine deſtitutum . Si ergo oculus interior , judicium , intentio animi , quæ lumen quoddam eſt , in tenebras vertatur , & terrenis affectibus obnubiletur : quanta caligine malitiæ , quantis tenebris peccatorum, obſitum erit totum operum corpus , quod lumen non habet , niſi à recto

S. Aug. l. 2. de ſ. Dom. in Mont. c. 13.

judicio , & bona intentione derivatum ? *Oculum ergo hic accipere debemus ipſam intentionem , qua facimus quicquid facimus ; quæ ſi munda fuerit , & recta , & illud aſpiciens , quod aſpiciendum eſt ; omnia opera noſtra , quæ ſecundum eam operamur , neceſſe eſt , bona ſint . Quæ omnia opera totum corpus appellavit ; quia & Apoſtolus membra noſtra dicit quædam opera , quæ improbat , & mortificanda præcipit , dicens :* Mortificate ergo membra ve-

Coloſſ. 3. 5.

„ ſtra , quæ ſunt ſuper terram , fornicationem , immunditiam , avaritiam , &c. *Non ergo quid quiſque faciat , ſed quo animo faciat , conſiderandum eſt . Hoc eſt enim lumen in nobis , quia hoc nobis manifeſtum eſt , bono animo nos facere , quod facimus : Omne enim quod manifeſtatur , lumen eſt . Nam ipſa facta , quæ ad hominum ſocietatem à nobis procedunt , incertum habent exitum ; & ideo tenebras eas vocavit . Non enim novi , cum pecuniam porrigo indigenti & petenti , quid inde , aut facturus ſit , aut paſſurus ; & fieri poteſt , ut vel faciat ex ea , vel propter eam patiatur aliquid mali , quod ego cum darem , non evenire voluerim , neque hoc animo dederim . Itaque ſi bono animo feci , quod mihi , cùm facerem , notum erat , & ideo lumen vocatur ; illuminatur etiam factum meum , qualecumque exitum habuerit : Qui exitus quoniam incertus , & ignotus eſt , tenebræ appellatæ ſunt . Si autem malo animo feci , etiam ipſum lumen tenebræ ſunt .* Lumen enim dicitur , *quia novit quiſque , quo animo faciat , etiam cum malo animo facit : ſed ipſum lumen tenebræ ſunt , quia non in ſuperna dirigitur ſimplex intentio , ſed ad inferiora declinat , & duplici corde quaſi umbram facit .* Si ergo lumen , quod in te eſt , tenebræ ſunt , tenebræ quantæ ? *Hoc eſt , ſi ipſa cordis intentio, qua facis quod facis , quæ tibi nota eſt , ſordidatur appetitu rerum terrenarum , & temporalium , atque cæcatur ; quantò magis ipſum factum , cujus incertus eſt exitus , ſordidum , & tenebroſum eſt ? quia etſi benè alicui proveniat , quod tu non recta & munda intentione facis ; quomodo tu feceris , tibi*

impu-

imputatur, *non quomodo illi provenerit*. Huc igitur pertinet totus iſte locus ab oculi corporei ſimilitudine: *Ut noverimus*, *omnia opera noſtra tunc eſſe munda*, *& placere in conſpectu Dei*, *ſi fiant ſimplici corde*, *id eſt*, *intentione ſuperna*, *ſine illo charitatis*; *quia & plenitudo Legis charitas*. Rom. 13. 10.

XIX. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire*: *Aut enim unum odio habebit*, *& alterum diliget*: *aut unum ſuſtinebit*, *& alterum contemnet*. *Non poteſtis Deo ſervire*, *& Mammonæ*. Intentionem ſuam excuſare fortè conatur avarus, dicendo: Fateor, intendi à me animum ad divitias parandas; verùm interim non omittam pietatis officia. Hanc excuſationem Chriſtus evertit: *Nemo poteſt* (inquit) *duobus dominis ſervire*. Quod de dominis in ſolidum intelligendum eſt, quomodo & Juriſconſulti dicunt, Non poſſe eſſe duos dominos ejuſdem rei: Aut enim unum odio habebit, alterum amans: aut uni adhærebis, illumque reverebitur; alterum verò contemnet, ac negliget. Servus enim domino totus addictus eſſe debet, ipſumque colere, & diligere. Ex dilectione porrò promptitudo obſequendi, ex odio obſequendi difficultas naſcitur: *Non poteſtis* igitur *DEO ſervire*, *& Mammonæ*. Mammona ſermone Syriaco divitiæ nuncupantur. Chriſtianus non poteſt ſimul divitiis Deoque ſervire, pietati & cupiditati; cùm utraque totum ſibi hominem poſtulet. Non tamen qui habet divitias, ſed qui ſervit divitiis, à Chriſto damnatur: *Qui enim divitiarum ſervus eſt*, *divitias cuſtodit*, *ut ſervus*: *qui autem ſervitutis excuſſit jugum*, *diſtribuit eas*, *ut dominus*. S. Hier. in c. 6. Matth.

XX. *Ideò dico vobis*, *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis*; *neque corpori veſtro*, *quid induamini*. *Nonnè anima plus eſt*, *quàm eſca*, *& corpus plus*, *quàm veſtimentum*? Et hic objectionem tacitam Chriſtus ſolvit. Eſto enim, dicet aliquis, non ſit de ſupervacuis laborandum; at eorum quæ natura deſiderat, eam non habeo copiam, quæ in vitam omnem poſſit ſufficere; quam ubi ſum habiturus, finem faciam ſtudio habendi. Chriſtus hanc objectionem procedere oſtendit ex diffidentia de bonitate, potentia, & providentia Divina: Nam Deum nobis poſſe, & velle proſpicere de rebus neceſſariis, etiamſi nos obiter tantùm curantes ea, quæ præſens uſus requirit, omnem animi vim in ſtudium pietatis intendamus. Cùm igitur animus ſimul in pietatis, & divitiarum ſtudia intendi non poſſit: *Ideo dico vobis*, *ne ſoliciti ſitis*, immodica illa, & anxia ſolicitudine, qua mens, circa temporalia occupata, à debita ſpiritualium officiorum functione avocatur; vel qua tempus futurum ſuperfluè præoccupat; vel qua fit, ut metuat homo, ne ſibi neceſſaria deficiant, dum Chriſtianæ pietatis, & vocationis ſuæ officiis fungitur. S. Th. 2. 2. q. 55. a. 6. *Labor exercendus eſt*, *ſolicitudo tollenda*. Ne ſoliciti ſitis *animæ veſtræ*: Id eſt, vitæ veſtræ. Anima qua vivimus, uſurpatur pro vita; ut Job 2. verſ. 6. *Verumtamen animam illius ſerva*. Ne ſoliciti ſitis præter modum de victu, & veſtitu. *Nonnè anima plus eſt*, *quàm eſca*, *& corpus plus*, *quàm veſtimentum*? Si Deus corpus, & vitam nobis dedit, quæ majora ſunt, multò magis dare poteſt, & vult cibaria ad vitam ſuſtentandam neceſſaria, & veſtimenta ad tuendum corpus contra cœli injurias. Quæ quidem minoris ſunt, & vitæ corporiſque cauſa dantur. S. Hieron. in c. 6. Matth.

XXI. *Reſpicite volatilia cœli*, *quoniam non ſerunt*, *neque metunt*, *neque congregant in horrea*: *& Pater veſter cæleſtis paſcit illa*. *Nonnè vos magis pluris eſtis illis*? In aves, quæ volant in aere, oculos conjicite: ſolicitæ non ſunt de victu, & illis cibum providentia ſua Deus ſubminiſtrat. Quantò magis vobis proſpiciet: ſiquidem illis longè præcellitis, ſpecialique vos providentia, & amore complectitur, & curat? Vos ſcilicet ad

ima-

imaginem ſuam creavit, veſtrique gratia cætera condidit: vos adoptavit in filios, & ad cœleſte Regnum vocavit. *Aves ſine patrimonio vivunt, & in diem paſcua paſcuntur: & hæc nobis tamen nata ſunt. Quæ omnia ſi non concupiſcimus, poſſidemus.*

Minucius Felix in Octavio.

XXII. *Quis autem veſtrum cogitans, poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?* Argumentum eſt à minori ad majus, ut conſtat ex collatione S. Lucæ c. 12. 25. 26. *Quis autem veſtrum cogitando, poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?* Quaſi dicat, Vita & corpus pluris ſunt, quàm menſura corporis: parum enim refert, qua quis ſit ſtatura. Quòd ſi hoc quod minus eſt, Deus efficit citra ſtudium noſtrum, quantò magis citra anxiam noſtram ſolicitudinem in nobis conſervabit vitam, & corpus, quæ potiora ſunt; ac proindè largietur, quæ ad conſervationem eorum ſunt neceſſaria? *Cujus poteſtate, atque dominatu factum eſt, ut ad hanc ſtaturam corpus veſtrum perduceretur, ejus providentia etiam veſtiri poteſt. Non autem veſtra cura factum eſſe, ut ad hanc ſtaturam veniret corpus veſtrum, ex hoc intelligi poteſt, quòd ſi curetis, & velitis adjicere cubitum unum huic ſtaturæ, non poteſtis: Illi ergo etiam tegendi corporis curam relinquite, cujus videtis cura factum eſſe, ut tantæ ſtaturæ corpus habeatis.*

S.Aug. l.2. de ſer. Dom. in mont. c.15.

XXIII. *Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: Quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis.* Alterum Divinæ providentiæ argumentum ſumit à liliis, quæ naſcuntur, non in hortis, quæ videri poſſunt humanæ curæ aliquid debere, ſed in agris, qualia in Palæſtinæ vallibus videbantur; quæ quidem omnem decorem ſuum uni Deo debent. Docet igitur Chriſtus, nos anxiè ſolicitos eſſe non debere de veſtitu; ſiquidem liliorum, florumque ſimilium in agris, ac deſertis locis ſpontè naſcentium tantus eſt decor, ut Salomon in throno gloriæ ſuæ ſedens, trabeaque aurata fulgens, ipſorum amictus pulchritudine ac decore

S.Hieron. ſuperetur. Et reverà quod ſericum, quæ Regum purpura, quæ pictura
,, textricum poteſt floribus comparari? Quid ita rubet, ut roſa? Quid ita
,, candet, ut lilium? Violæ verò purpuram nullo ſuperari murice, oculo-
,, rum magis, quàm ſermonis judicium eſt. *Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quantò magis vos modicæ fidei?* Mira in hoc ſermone vis eſt, Quòd enim ait, *Quantò magis vos?* oſtendit, quanto Deus honore hominum genus cumulaverit, quan-

S.Ioa.Chr. h. 23. in Matth. tam etiam eorum curam gerat. Ac ſi diceret: *Vos*, quibus rationalem animam dedit, corpuſque formavit: Vos, propter quos fecit omnia, quæ
,, videntur: propter quos miſit Prophetas, Legemque conſtituit: propter quos
,, etiam unigenitum Filium ſuum dedit. Deinde modeſtam ac lenem increpa-
,, tionem ſubjicit Chriſtus, ut magis excitet audientes ad eorum, quæ di-
,, cuntur, aſſenſum: *Modicæ fidei*. Si erga hæc vilia, neque magno uſui ne-
,, ceſſaria, tantam providentiam Creator oſtendit; quomodo te negligere po-
,, terit atque deſpicere, animal longè omnibus, quæ propter te utique crea-
,, vit, honoratius?

XXIV. *Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Anxiam de rebus terrenis, etiam neceſſariis, ſolicitudinem Chriſtus à ſuorum animis amandare pergit: *Hæc enim omnia*, inquit, *Gentes inquirunt*. Ad horum copiam ſufficientem in omne tempus comparandam, cogitationes, curas, labores omnes ſuos di-

rigunt

Digitized by Google

rigunt Ethnici, veri Dei, & providentiæ illius cognitione deſtituti, nec
alia his majora bona ſperantes. Vos verò ad majora, ſpiritualia ſcilicet,
ac æterna bona vocatos, Deique providentiſſimi, potentiſſimi, beneficen-
tiſſimi cultores, de cibo, potu, veſtimentis, aliiſque perſonæ veſtræ,
familiæ, ſtatui neceſſariis, immodicè ſolicitos eſſe dedecet: ſiquidem, *Pa-*
ter veſter, qui præcipua providentia vobis proſpicit, ſpecialique bonita- Ibidem.
te vos complectitur, ac fovet, *ſcit*, quòd his omnibus indigetis. Non “
dixit, Novit Deus, ſed novit Pater veſter; ut eos ad ſpem fiduciamque “
certiorem excitaret. Si ergo eſt pater veſter, & talis pater, nequaquam “
deſpiciet filios indigentes, & mala extrema ſuſtinentes, cùm ne homines “
quidem patres filiis ſuis neceſſaria ſubminiſtrare negligant. *Scit, quia his*
omnibus indigetis. Ipſe enim conſtituit, ut hanc indigentiam natura pa-
teretur: cùm igitur *tam pater nemo, tam pius nemo* ſit (ut loquitur Ter-
tullianus) filiis ſuis in rerum neceſſariarum proviſione non deerit.

XXV. *Quærite ergo primùm Regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc*
omnia adjicientur vobis. Quærite *primùm*, id eſt, ante omnia, præcipuè,
propter ſe, ut finem, *Regnum Dei*, Regnum cœleſte, vitam æternam à
Deo promiſſam electis ſuis: *& juſtitiam ejus*, id eſt mandatorum obſervan-
tiam, quam à nobis exigit & poſtulat, ut viam, qua ad Regnum perve-
niamus. *Et hæc omnia*, temporali vitæ neceſſaria *adjicientur vobis*, velut
auctarium & cumulus. Regnum enim Dei & juſtitia ejus principale noſtrum
eſt (ut ita loquar) *Unum neceſſarium*; in quo labores, curæ, ſtudia S.Aug. l.2. de
noſtra præcipuè eſſe debent, cetera acceſſoria. Hic igitur oſtendit Chri- ſ.Do.in mon-
ſtus, non eſſe hæc appetenda tamquam talia bona noſtra, ut propter ipſa te, c.16.
debeamus bene facere, ſi quid facimus; ſed tamen eſſe neceſſaria. Quid
enim interſit inter bonum, quod appetendum eſt, & neceſſarium quod ſu-
mendum eſt, hac ſententia declaravit. *Regnum ergo & juſtitia Dei bonum*
noſtrum eſt, & hoc appetendum, & ibi finis conſtituendus, propter quod omnia
facimus; quæcumque facimus. Sed quia in hac vita militamus, ut ad illud
Regnum pervenire poſſimus, quæ vita ſine his neceſſariis agi non poteſt. Ap-
ponentur vobis hæc (*inquit*) *ſed vos Regnum Dei, & juſtitiam ejus pri-*
mùm quærite. Cùm enim dixit illud primùm, ſignificavit, quia hoc poſterius
quærendum eſt, non tempore, ſed dignitate: Illud tamquam bonum noſtrum,
hoc tamquam neceſſarium noſtrum; neceſſarium autem propter illud bonum. “
Ergo quæcumque res propter aliud aliquid quæritur, ſine dubio inferior “
eſt, quàm id, propter quod quæritur: & ideò illud primùm eſt, propter “
quod iſtam rem quæris, non iſta res, propter quam illud quæris. Quapro- “
pter ſi Evangelium, & Regnum Dei propter cibum quærimus, priorem “
facimus cibum, & poſterius Regnum Dei; ita ut ſi non deſit cibus, non “
quæramus Regnum Dei: hoc eſt primùm quærere cibum, & deinde Re- “
gnum Dei, id eſt, hoc priore loco ponere, illud poſteriore. Si autem “
ideò quærimus cibum, ut habeamus Regnum Dei; facimus quod dictum “
eſt, *Quærite primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adji-*
cientur vobis.

XXVI. *Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus*
erit ſibi ipſi. Sufficit diei malitia ſua. Craſtinum pro tempore futuro in
Scripturis ſanctis ſumitur, ſicut & Jacob in Geneſi loquitur: *Exaudiet me*
cras juſtitia mea. Ne anxiè ſoliciti ſitis de rebus temporalibus in futurum S.Hieron.in
comparandis: *Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi*: Proprias curas affe- Comment.
ret. Per proſopopejam diei tribuit, quæ homini conveniunt. *Sufficit diei* & Epiſt. 147.
malitia ſua. Malitiæ nomine hic intelligitur labor, afflictio, vexatio. *Suf-* Ad Amandum.

ficit

ſicit ergo nobis de præſentibus hujus ſæculi cogitare anguſtiis. Quid neceſſe eſt, ſenſum ad incerta, & futura extendere, quæ aut conſequi non poſſimus, aut cito inventa perdamus.

Senſus Moralis.

A*Ttendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum.* Impotentiſſimam hic hominum cupiditatem Chriſtus eliminat, & impugnat, inanis videlicet gloriæ ſtudium, quæ bonorum operum fructus vitiat, & corrumpit, maximè verò Eleemoſynæ, Orationis, & Jejunii, ex quibus gloriam captare proclivius eſt.

S. Aug. l. De Perfectione Juſtitiæ hominis, c.8.

Hæc eſt noſtra in ipſa peregrinatione juſtitia, ut ad illam perfectionem plenitudinemque juſtitiæ, ubi in ſpecie decoris ejus, jam plena, & perfecta charitas erit, nunc ipſius curſus rectitudine, & perfectione tendamus, caſtigando corpus noſtrum, & ſervituti ſubjiciendo, & eleemoſynas in dandis beneficiis, & dimittendis, quæ in nos ſunt commiſſa, peccatis, hilariter, & ex corde faciendo, & orationibus indeſinenter inſtando; & hæc faciendo in doctrina ſana, qua ædificatur fides recta, ſpes firma, charitas pura. Hæc eſt nunc noſtra juſtitia, qua currimus eſurientes, & ſitientes ad perfectionem plenitudinemque juſtitiæ, ut ea poſtea ſaturemur. Unde Dominus in Evangelio cùm dixiſſet: Nolite facere juſtitiam veſtram coram hominibus, ut videamini ab eis; *ne iſtum noſtrum curſum ſine humanæ gloriæ metiremur, non eſt in expoſitione juſtitiæ executus, niſi tria iſta, Jejunium, Eleemoſynas, Orationes; jejunio ſcilicet univerſam corporis caſtigationem ſignificans; eleemoſynis omnem benevolentiam, & beneficentiam, vel dandi, vel ignoſcendi; & oratione inſinuans omnes regulas ſancti deſiderii.* Cavete, ne inanis gloriæ ſtudio bona opera faciatis: Non enim officiis, ſed finibus à vitiis diſcernuntur virtutes. Bonum igitur quod fit ab homine, ſi non fiat propter illum finem, propter quem fieri debere vera Sapientia

S. Aug.

præcipit, ſcilicet propter finem charitatis, propter Dei gloriam; *etſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt.... Veræ* enim *virtutes Deo ſerviunt in hominibus, à quo donantur hominibus.* Si humanam gloriam, laudeſque & favorem hominum bonis operibus veſtris conſectemini, næ vos infelices:

S. Joa. Chryſ. h.16. in Matt.

Mercedem enim *non habebitis apud Patrem veſtrum*... Multam præceptum iſtud continet cautionem, & ineffabilem
,, quandam Dei erga homines curam, id providentis, ne boni operis mer-
,, cedem amittant. Poteſt enim aliquis etiam coram hominibus Eleemoſynam
,, facere, nec tamen hoc ideò facere, ut illam oculis hominum oſtentet:
,, & aliquis non coram hominibus faciens, eo tamen animo facere, ut ſe id
,, facientem optet videri. Propter quod non omninò indiſcretè factum ip-
,, ſum, ſed voluntatem, aut coronat, aut punit. Niſi enim hæc diligen-
,, tia fuiſſet adjuncta, feciſſet plurimos ad miſericordiam ſegniores: quia non
,, omnes ubique poſſent id facere latenter. Propterea ab hujus te vinculo neceſſitatis abſolvens, *Non fini operis, ſed voluntati operantis, mercedem damnumve decernit.* Ne enim diceres, Cur ſuſtineo detrimentum, ſi quod facio, alter aſpexerit? Non hoc, inquit, requiro; ſed mentem tuam, modumque miſerendi. Curare quippè vult animum, omnique ægritudine liberare. Fiant coram hominibus opera juſtitiæ, ad gloriam Dei, ad ædificationem aliorum; ſed non fiant intuitu humanæ laudis, aut quorumvis temporalium commodorum.

S.Greg. M. P. III. Paſtoralis curæ, Admonitione 36.

Nam *Fit plerumque, ut bonum opus & in occulto ſit, cum fit publicè; & rurſus in publico, cùm agitur occultè. Qui*

enim

enim in publico bono opere non ſuam , ſed ſuperni Patris gloriam quærit , quod fecit , abſcondit ; quia ſolum illum teſtem habuit , cui placere curavit . Et qui in ſecreto ſuo bono opere deprehendi , ac laudari concupiſcit ; & nullus fortaſſe vidit quod exhibuit , & tamen hoc coram hominibus fecit : quia tot teſtes in bono opere ſecum duxit , quot humanas laudes in corde quæſivit . Sanè cùm pro recto opere laus tranſitoria quæritur , æterna retributione res digna vili pretio venumdatur . De quo videlicet pretio percepto Veritas dicit, Amen dico vobis , receperunt mercedem ſuam . Sors hæc fuit veterum Ro- S. Aug. l. 5.
manorum , qui privatas res ſuas pro re communi , hoc eſt , Republica, de Civ. Dei
& pro ejus ærario contempſerunt , avaritiæ reſtiterunt , conſuluerunt pa- c. 14. 15. & 17.
triæ conſilio libero ; neque delicto ſecundùm leges ſuas , neque libidini obnoxii . His omnibus artibus , tamquam vera via , nixi ſunt ad honores , imperium , gloriam ; honorati ſunt in omnibus fere Gentibus ; Imperii ſui leges impoſuerunt multis gentibus ; hodièque litteris & hiſtoria glorioſi ſunt in omnibus penè gentibus . *Non eſt , quòd de ſummi , & veri Dei juſtitia conquerántur : perceperunt mercedem ſuam . . .* Conſideremus , quanta contempſerint , quæ pertulerint , quas cupiditates ſubegerint pro humana gloria , qui eam tamquam mercedem talium virtutum accipere meruerunt : & valeat nobis etiam hoc ad opprimendam ſuperbiam ; ut cùm illa civitas , in qua nobis regnare promiſſum eſt ; tantùm ab hac diſtet , quantùm diſtat cœlum à terra , à temporali lætitia vita æterna , ab inanibus laudibus ſolida gloria , à ſocietate mortalium ſocietas Angelorum , à lumine ſolis & lunæ lumen ejus , qui fecit ſolem & lunam , nihil ſibi magnum feciſſe videantur tantæ patriæ cives , ſi pro illa adipiſcenda fecerint boni operis aliquid , vel mala aliqua ſuſtinuerint ; cùm illi pro hac terrena jam
adepta tanta fecerint , tanta perpeſſi ſint . *Ne igitur efficiamur inanis glo-* Galat. 5. 26.
riæ cupidi : Amor humanæ laudis cedat amori veritatis : cupiditas gloriæ ſuperetur dilectione juſtitiæ . *Tam enim eſt hoc vitium inimicum piæ fidei ,*
ſi major in corde ſit cupiditas gloriæ ; quàm Dei timor , vel amor , ut Do- Joa. 5. 44.
minus diceret , Quomodo poteſtis credere , gloriam ab invicem expectantes . & gloriam quæ à ſolo Deo eſt , non quærentes ? *Item de quibuſdam qui in*
eum crediderant , & verebantur palam confiteri , ait Evangeliſta , Dilexe- Joa. 12. 43.
runt gloriam hominum magis quàm Dei . *Tantò quiſque eſt Deo ſimilior , quantò eſt ab hac immunditia mundior .*

II. *Cùm ergo facis eleemoſynam , noli tuba canere ante te , ſicut hypocritæ* S. Joa. Chr. h.
faciunt , &c. Eleemoſynam ad oſtentationem facientes , rectè Chriſtus hy- 19. in Matth.
pocritas nominavit . Erat quippè facies quidem ipſa miſerentium , mens verò inhumanorum atque crudelium . Non enim ut proximorum miſererentur , dabant , ſed ut ipſi delectatione gloriæ paſcerentur ; quod certè erat crudelitatis extremæ , alio quidem fame pereunte , honorem , & gloriam captare , ac non potiùs conſulere ejus inopiæ . *Non ergo tantummodò dediſſe eleemoſynam , ſed quemadmodùm oportet , dediſſe , & propter hoc dediſſe , virtutis eſt* . Oſtendit autem quomodo fieri debeat : *Neſciat* , Inquit , *ſiniſtra tuo , quid faciat dextera tua* . Stude , ut ignores ipſe quod facis , ſi id poſſibile eſt ; & nec manus , quibus erogatur eleemoſyna , conſciæ ſint . Tum mercedem proponit . Docet quippè , ut Deum cogitent præſentem , & omnia eorum opera videntem , & pœnam , vel gloriam unicuique , ſecundùm operum merita , coram omnibus hominibus , in generali judicio retribuentem . *Et Pater tuus qui videt in abſcondito , reddet tibi* . Deſideras aliquos operum ſpectatores tuorum ? Ecce habes non Angelos , atque Archangelos tantùm , ſed etiam omnium Deum . Quòd ſi habere etiam ho-

„ mines ſpectatores concupiſcis, ne hac quidem, quam præcipuè cupis, mer-
„ cede privaberis: ſed cùm opportunum tempus advenerit, cum maximo cu-
„ mulo præſtabitur tibi, quod requiris. Nam modò quidem ſi te oſtentave-
„ ris, decem vel viginti, aut centum dumtaxat hominibus oſtentare forſan
„ te poteris: ſi verò nunc latere ſtudueris, tunc ipſe te Deus toto orbe
„ præſente commendabit. Itaque ſi opera tua maximè ab hominibus videri
„ cupis, nunc illa occulta diligenter, ut eadem tunc ſpectent univerſi, ad
„ majorem tui honorem; Deo ſcilicet ea faciente manifeſta, & coram omni-
1.Cor.4.5. bus prædicante. *Tunc ſcilicet laus erit unicuique à Deo*. Si igitur oſten-
„ tare nos volumus, Patri ante omnia nos oſtendere ſtudeamus, qui & co-
„ ronandi nos habet poteſtatem, & mulctandi. Et certè etiamſi futuri præ-
„ mii damna non eſſent; tamen gloriæ cupidos non decebat, divino ſpecta-
„ culo inſuper habito, malle oculis placere mortalium. Cujus enim ſtolidi-
„ tatis eſt, ut quis Rege ad ſpectandas ejus virtutes properante, illum qui-
„ dem relinquat, ac negligat; ab egenis verò, atque mendicis ſpectari ac
„ laudari malit? Idcircò igitur non ſolùm nos ab oſtentatione noſtri revocat;
S.Aug.l.2. de verùm etiam nobis ſtudium indicit latendi. *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat*
ſ. Dom. in *dextera tua*. Sit eleemoſyna tua in ipſa conſcientia tua, ubi multi elee-
mont. c.2. moſynam faciunt bona voluntate, etiamſi pecuniam, vel ſi quid aliud, quod
„ inopi largiendum eſt, non habent. *Multi autem foris faciunt, & intus non*
„ *faciunt, qui vel ambitione, vel alicujus rei temporalis gratia, volunt miſe-*
ricordes videri, in quibus ſola ſiniſtra operari exiſtimanda eſt. Item alii quaſi
medium inter utroſque locum tenent, ut & intentione, quæ in DEUM eſt,
eleemoſynam faciant, & tamen inſerat ſe huic optimæ voluntati nonnulla
etiam laudis, vel cujuſque rei fragilis, & temporalis, cupiditas. Sed Do-
minus noſter multò vehementiùs prohibet ſolam ſiniſtram in nobis operari, quan-
do etiam miſceri eam vetat operibus dexteræ: ut ſcilicet non modò ſola tem-
poralium rerum cupiditate caveamus eleemoſynam facere; ſed nec ita in hoc
opere attendamus Deum, ut ſeſe miſceat, vel adjungat exteriorum appetitio
commodorum. Agitur enim de corde mundando, quod niſi fuerit ſimplex, mun-
dum non erit: Simplex autem quomodo erit, ſi duobus dominis ſervit, nec
una intentione rerum æternarum purificat aciem ſuam, ſed eam mortalium
quoque fragiliumque rerum amore obnubilat?

Cùm facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ fa-
„ ciunt. *Benè tuba, quia talis eleemoſyna hoſtilis eſt, non civilis; non mi-*
S.Petr. Chry- *ſericordiæ dedita, ſed clamori; ſeditionis vernula, non alumna pietatis; oſten-*
ſol. ſer.9. *tationis nundinatiò, non commercium charitatis. Eleemoſynam quiſquis oſten-*
tat, inſultat . . . Miſericordiam coram ſe ſolum vult fieri, qui ſolus eſt mi-
ſericordiæ & remunerator & teſtis, & qui dicit: Eſurivi, & dediſtis mi-
hi manducare. *Vult in paupere ſibi dari, vult quod datum eſt, ſe debere;*
& qui vult ſe debere quod datum eſt, vult largientibus nihil perire. Deus
parva poſcit, maxima redditurus. Unde homo, ſi in paupere Deo fœneras,
teſtes homines non requiras. Fides arbitros non requirit. De accipientis fide
diſputat, qui ſine mediatoribus nihil dat: qui credita diffamat, urit vere-
cundia debitorem. Ergo homo, daturus Deo, da ſecretò: ut quod dederis non
ſit oneris, ſed honoris. Ob hoc ad te venit tuus Dictator in paupere, ut tu
non dubites accepta reddere, qui tibi gratis dedit habere, quod dares. Quàm
verò in paupere ſit verecunda paupertas, quòd tuæ largitatis quærat ſecretum,
aperit ipſe, cum dicit: Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra
„ tua, quid faciat dextera tua. *Putas quàm vult neſcire alterum, qui te in-*
„ *ſum, qui facis, vult aliqua tui parte neſcire?* Neſciat ſiniſtra tua, quid

faciat

ſaciat dextera tua . *Sicut ſunt nobis in dextera parte virtutes , ita nobis pars vitiorum in ſiniſtra . Ergo ut opus eſt dextræ , quod facit tacitus dator ; garrulus , hypocryſis eſt ſiniſtræ . Hypocryſis , dolus , ſimulatio , fraus , mendacium , elatio , tumor , jactantia , inſiſtunt nobis , & imminent à ſiniſtris .*

III. *Et cùm oratis , non eritis ſicut hypocritæ , qui amant in Synagogis , & in angulis platearum ſtantes orare , ut videantur ab hominibus . . . Tu autem cùm oraveris , intra in cubiculum tuum , & clauſo oſtio ora Patrem* S. Joa. Chryſ.
tuum , &c. Rurſus iſtos hypocritas vocat Chriſtus , qui orantium perſonam h.19.in Matt.
gerunt , cùm ſimulatores ſint , non precatores . Qui enim ad ſupplicandum paratur , omnibus relictis , illum intuetur unum , qui poteſtatem habet dnnandi , quod petitur . Næ igitur infelices , qui orant , ut videantur ab hominibus . Ipſis oratio ſit in peccatum , & receperunt mercedem ſuam; ab his tamen dumtaxat , à quibus eam concupiſcunt . Quam enim pollicitus eſt Deus , non merentur ab illo accipere , propter quem nihil fecerunt . Spectat animum Deus , cor ſcrutatur : alioquin etiamſi cubiculum ipſum fueris ingreſſus , illudque inanis gloriæ ſtudio clauſeris , ut ſcilicet intelligaris ſecretè oraturus , nihil tibi clauſa oſtia proderunt ? Id igitur inprimis ante occluſionem januæ vult caveri , ut etiam mentis tuæ januas claudas . Nam cùm ubique oporteat , ab inani gloria liberum habere pectus ac vacuum ; præcipuè tamen in oratione . Qui enim abſque hoc etiam vitio frequenter oramus , & avocati , per diverſa diſtrahimur ; ſi cum hac quoque ægritudine ingrediamur ad orandum , ne ipſi quidem preces noſtras audire poterimus . Si verò eas non audimus ipſi , qui petimus , quomodo, ut à Den audiantur , rogamus ? *Tu autem cùm oraveris , intra in cubiculum tuum* . Cubiculi nomine , conſcientiæ ſecretum intelligitur . *Quæ ſunt* S.Aug.l.2. de Ser. Dom. in
iſta cubicula (inquit S. Auguſtinus) *niſi ipſa corda , quæ in Pſalmo etiam* Monte, c. 3.
ſignificantur , cùm dicitur : Quæ dicitis in cordibus veſtris , in cubilibus veſtris compungimini ? Et clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito . *Parum eſt intrare in cubicula , ſi oſtium pateat importunis , per quod oſtium ea , quæ foris ſunt , improbè ſe immergunt , & interiora noſtra appetunt . Foris autem ſunt omnia temporalia , & viſibilia , quæ per oſtium , id eſt , per carnalem ſenſum in cogitationes noſtras penetrant , & turba vanorum phantaſmatum orantibus obſtrepunt . Claudendum eſt ergo oſtium , id eſt , carnali ſenſui reſiſtendum eſt , ut oratio ſpiritalis dirigatur ad Patrem , quæ fit* S. Bern. Ser.
in intimis cordis , ubi oretur Pater in abſcondito . O ſancta Anima , ſola 40.in Cant.
eſto , ut ſoli omnium ſerves te ipſam , quem ex omnibus tibi elegiſti . Fuge publicum , fuge & ipſos domeſticos ; ſecede ab amicis & intimis, etiam & ab illo , qui tibi miniſtrat . An neſcis , te verecundum habere ſponſum , & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus cæteris ? Secede ergo , ſed mente , non corpore ; ſed intentione , ſed devotione , ſed ſpiritu . Spiritus enim ante faciem tuam Chriſtus Dominus , ſpirituſque requirit , non corporis ſolitudinem : Quamquam & corpore interdum non otioſè te ſeparas , cùm opportunè potes , præſertim tempore orationis . Tenes etiam in hoc & mandatum Sponſi , & formam : *Tu* , inquit , *cùm oraveris , intra in cubiculum tuum , & clauſo oſtio ora* . Et quod dixit , fecit . Solus in oratione pernoctabat , non modò ſe abſcondens à turbis , ſed nec ullum quidem Diſcipulorum , nec ullum domeſticorum admittens . Denique tres ſecum intimos ſibi adduxerat , cùm alacri properaret ad Montem ; avulſus eſt & ab ipſis , orare volens . Ergo & tu fac ſimiliter , quando orare volueris .

IV. *Orantes autem nolite multùm loqui , ſicut Ethnici . Putant enim , quòd*

3.Reg. 18. 26. 27. *in multiloquio ſuo exaudiantur* , &c. Sic Sacerdotes Baal invocabant nomen
ejus manè uſque ad meridiem , dicentes : *Baal exaudi nos* . *Et non erat vox,
neque qui reſponderet : Cumque eſſet jam meridies , illudebat illis Elias , di-
cens ; Clamate voce majore : Deus enim eſt , & forſitan loquitur , aut in di-
verſorio eſt , aut in itinere , aut certè dormit , ut excitetur . Clamabant ergo
voce magna* , &c. Hoc multiloquii genus vitandum Chriſtus jubet ; ſed ta-
men diu orare non prohibet , quod & præcepto docuit , & exemplo : Luc. 18.
1. *Oportet ſemper orare , & numquam deficere* : Et Luc. 21. 36. *Vigilate
itaque , omni tempore orantes , ut digni habeamini fugere iſta omnia , & ſta-
re ante Filium hominis* . Ut verò ethnica ſuperſtitio in prolixis , & artifi-
cioſè compoſitis orationibus cavenda eſt ; ita etiam cavendum , ne illa
vigilantes erecta , quæ oranti plurimùm neceſſaria eſt , per productiores
moras evaneſcat atque hebetetur intentio : Quæ tamen ſi perduraverit , non
S. Aug. Epiſt. 130. alias 127. ad Prob. c. 10. citò eſt abrumpenda . *Abſit enim* (inquit S. Auguſtinus) *ab oratione mul-
ta locutio ; ſed non deſit multa precatio , ſi fervens perſeverat intentio . Nam
multùm loqui , eſt in orando rem neceſſariam ſuperfluis agere verbis : Multùm
autem precari , eſt ad eum , quem precamur , diuturna & pia cordis excita-
tione pulſare . Nam plerumque hoc negotium plus gemitibus , quàm ſermonibus
agitur ; plus fletu , quàm affatu . Ponit autem lacrymas noſtras in conſpectu
ſuo , & gemitus noſter non eſt abſconditus ab eo , qui omnia per Verbum
S. Cypr. de Orat. Dom. condidit , & humana verba quærit* . Iſto Chriſti Domini documento corri-
guntur & illi qui in ſacris conventibus orantes , proximis obſtrepunt (ut
Tertullianus loquitur .) *Quando in unum cum fratribus convenimus* (inquit
S. Cyprianus) *& Sacrificia divina cum Dei ſacerdote celebramus , verecun-
diæ & diſciplinæ memores eſſe debemus : Non paſſim ventilare preces noſtras
inconditis vocibus ; nec petitionem commendandam modeſtè Deo , tumultuoſa
loquacitate jactare : Quia Deus non vocis , ſed cordis auditor eſt . Nec admo-
nendus eſt clamoribus , qui cogitationes hominum videt , probante Domino ,
dicente : Quid cogitatis nequam in cordibus veſtris ? & alio loco : Et ſcient
omnes Eccleſiæ , quia ego ſum ſcrutator renis , & cordis . Quod Anna in
primo Regum libro Eccleſiæ typum portans cuſtodit , & ſervat ; quæ Do-
minum non clamoſa petitione , ſed tacitè & modeſtè intra ipſas pectoris late-
bras precabatur . Loquebatur prece occulta , ſed manifeſta fide : loquebatur
non voce , ſed corde : quia ſic Deum ſciebat audire , & impetravit efficaciter,
quod petiit , quia fideliter poſtulavit . Declarat Scriptura Divina , quæ dicit :
„ Loquebatur in corde ſuo , & labia ejus movebantur , & vox ejus non au-
„ diebatur , & exaudivit eam Deus .*

S. Cypr. ibid. V. *Sic ergo vos orabitis : Pater noſter , qui es in cœlis* . Chriſtus *inter
ſalutaria ſua monita , & præcepta divina , quibus populo ſuo conſuluit ad ſa-
lutem , etiam orandi ipſe formam dedit , ipſe quid precaremur , monuit &
inſtruxit . Qui fecit vivere , docuit & orare , benignitate ea ſcilicet , qua
& cætera dare & conferre dignatus eſt , ut dum prece & oratione , quam
Filius docuit , apud Patrem loquimur , faciliùs audiamur . Jam prædixerat
horam venire , quando veri adoratores adorarent Patrem in ſpiritu & veri-
tate , & implevit , quod ante promiſerat ; ut qui Spiritum & veritatem de
ejus ſanctificatione percepimus , de traditione quoque ejus verè & ſpiritualiter
adoremus . Quæ enim poteſt eſſe magis ſpiritualis oratio , quàm quæ verè à
Chriſto nobis data eſt , à quo nobis & Spiritus Sanctus miſſus eſt ? Quæ ve-
ra magis ad Patrem precatio , quàm quæ à Filio , qui eſt veritas , de ejus
ore prolata eſt ? ut aliter orare , quàm docuit , non ignorantia ſola ſit , ſed
& culpa* . Hanc porrò orationem , ejuſque petitiones ſingulas cùm libro 5.
Theo-

Digitized by Google

Theologiæ noſtræ *Dogmaticæ* , *&* *Moralis* plenè explicuerimus , hic repetitiones vitabimus , ea tantùm adnotantes , quæ ibi fuere prætermiſſa , SS. Patrum loca.

VI. *Pater noſter , qui es in cœlis* . Deo ſimilis , quantùm homini poſſibile eſt , evadere debet , qui Deum patrem vocat . *Nam improbæ voluntatis atque propoſiti pater eſſe is , qui ſui natura bonus eſt , non poteſt ; neque vitæ contaminati , ſanctus ; neque levis & inconſtantis , is qui mutari non poteſt ; neque mortui per peccatum , pater vitæ ; nec eorum , qui turpia committunt , is qui purus & integer eſt ; neque avari & raptoris , benefactor ; nec eorum denique , qui in aliquo malo deprehenduntur , is qui summè bonus eſt , parens eſſe poteſt . Igitur ſi quis plenam maculis conſcientiam ſuam agnoſcens , priuſquam ab ipſis expurgatus ſit , ſe Dei cognationi inſerat , ac dicat , Pater , juſto injuſtus , puro impurus ; contumelia atque convicium ea verba fuerint , ſi quidem ſuæ nequitiæ Deum patrem nominat . At nulla communio luci cum tenebris . Cùm igitur , ut patrem Deum in oratione dicamus, Dominus nos docet , nihil aliud facere videtur , quàm ſublimem & altam inſtituere atque præſcribere vitam : Non enim utique mentiri Veritas nos docet, ut dicamus nos eſſe , quod non ſumus : ſed ut dum incorruptum & juſtum & bonum patrem noſtrum dicimus , vitæ integritate propinquitatem referamus , eamque veram eſſe oſtendamus . . . Qui ita vitam inſtituerit , ut divinam generis nobilitatem decet , is rectè ad cœleſtem civitatem ſpectat , & patrem cœlorum Regem , & patriam ſuam cœleſtem nominans beatitudinem* . Quonam autem pertinet illud conſilium ? Quid inde ſequitur ? *Ea quæ ſupra ſunt , cogitanda , ubi Deus ; illic fundamenta habitationis ſuæ cuique jacienda ; illic theſauros condendos ; illuc cor ſuum quemque traducere debere : Ubi enim theſaurus eſt , ibi etiam cor eſt . Ad paternam omni tempore pulchritudinem ſpectandam eſſe , & juxta illam ſuum quemque animum exornare debere* . Si verò paternæ decorem ſimilitudinis peccato deletum animadvertat , revertatur ad Patrem amore pœnitente , & cum filio prodigo dicat : *Pater , peccavi in cœlum , & coram te : jam non ſum dignus vocari filius tuus* . Cogitantem , quòd Patrem offenderim , eſt certè cujus pudeat , etſi non quod terreat . Voluntariè genuit me verbo veritatis , non ſtimulo carnali cupiditatis excuſſit , quemadmodum genitor carnis meæ . Deinde etiam non pepercit Unigenito pro ſic genito . Ita ipſe quidem patrem ſe exhibuit mihi , ſed non ego me illi viciſſim filium . Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum patris tam boni tam malus filius ? Pudet indigna geſſiſſe genere meo : pudet tanto patre vixiſſe degenerem . Exitus aquarum deducite oculi mei ; operiat confuſio faciem meam ; vultum meum pudor ſuffundat , occupetque caligo . Deficiat in dolore vita mea , & anni mei in gemitibus . Proh pudor ! Quem fructum habui , in quibus nunc erubeſco? Si in carne ſeminavi , de carne non metam , niſi corruptionem . Si in mundo , & ipſe tranſit , & concupiſcentia ejus . Quid ? caduca , vana , & propè nulla , & quorum finis mors eſt , infelix & inſanus præferre non erubui æterni Patris amori & honori . Confundor audire : *Si ego pater , ubi eſt honor meus?*

S.Greg. Nyſſ. Orat. 2. de Orat. Dom.

Luc. 15. 18. 19.

S.Ber. ſer. 16. in Cantica.

S. Aug. ſerm. 59. alias de Temp. 137. Et Ser. 58. alias 42. inter Hom. 50.

Pater noſter , qui es in cœlis . Ergo nolite inhærere terrenis , qui patrem habetis in cœlis . Sub iſto patre fratres ſunt dominus , & ſervus , Imperator & miles , dives & pauper . Omnes Chriſtiani diverſos in terra habent patres , alii nobiles , alii ignobiles : Unum verò Patrem invocant , qui eſt in cœlis . Si ibi eſt pater noſter , ibi nobis præparatur hæreditas . Talis eſt autem ille pater , cum quo poſſideamus , quod donat . Dat enim hære-

hæreditatem , ſed non moriens illam nobis derelinquit : Non enim ipſe di-
" ſcedit , ſed permanet , ut nos accedamus . *Pater noſter* . Quanta dignatio !
" Hoc dicit Imperator , hoc dicit mendicus ; hoc dicit ſervus , hoc dicit do-
" minus ejus . Intelligunt ergo ſe eſſe fratres , quando unum habent patrem .
" *Sed non dedignetur fratrem habere ſervum ſuum dominus ejus , quem fratrem*
" *voluit habere Dominus Chriſtus* . *Pater noſter* . In ſpiritu præviderat Iſajas
Iſa. 63. 16. " Chriſtianos , qui veri ſunt Iſraelitæ , Deum patrem ſuum appellaturos .
Tu enim pater noſter , & Abraham neſcivit nos , & Iſrael ignoravit nos : Tu Domine , Pater noſter , Redemptor noſter , à ſæculo nomen tuum . Ipſum igitur amemus , & amando imitemur . *Eſtote imitatores Dei , ſicut filii cha-*
Eph. 5. 1. 2. *riſſimi , & ambulate in dilectione* . Dicamus cum Davide : *Quoniam pater*
Pſ. 26. 16. *meus , & mater mea dereliquerunt me ; Dominus autem aſſumpſit me* . Fecit
S. Aug. En. 3. ſe parvulum Deus , inquit S. Aug. Ipſum fecit patrem , ipſum fecit matrem .
in hunc Pſal. *Pater eſt , quia condidit , quia vocat , quia jubet , quia regit : Mater , quia fovet , quia nutrit , quia lactat , quia continet . Pater meus , & mater mea dereliquerunt me : Dominus autem aſſumpſit me & regendum & nutriendum . Mortales parentes genuerunt , filii ſucceſſerunt , mortales mortalibus . Et ad hoc nati ſunt , qui ſuccederent , ut qui genuerunt , decederent . Non decedat qui me creavit , ego ab illo non recedam* .

Pater noſter , qui es in cælis . Cùm Deum dicit eſſe in cœlis , non ibi
S. Jo. Chry. Hom. 20. in Matth. Majeſtatem ejus concludit , ſed à terris abducit orantem , eumque ſupernis habitaculis affigit . Similiter etiam docet generalem orationem facere pro fratribus . Non enim dicit , Pater meus , ſed , *Pater noſter* ; pro com-
" muni ſcilicet corpore precem fundens , & ubique non tam propria com-
" moda , quàm proximorum petens . Quo quidem ipſe & inimicitias interi-
" mit , & ſuperbiam reprimit , & explodit invidiam , & introducit matrem
" omnium bonorum charitatem , & humanarum rerum inæqualitatem prorſùs
" expellit , & miram Regis cum paupere æqualitatem honoris oſtendit , ſi
" tamen in maximis & ad æternam gloriam neceſſariis communione omnes
" ſociemur . Quid enim de terrena ignobilitate metuendum eſt , quando cœ-
" leſti omnes nobilitate conjungimur ? Cùmque nullus illius honoris magis
" particeps ſit , neque locuples paupere , nec dominus ſervo , nec princeps
" ſubdito , nec Rex milite , nec Philoſophus Barbaro , nec ſapiens imperito :
" Cunctis enim unam atque eamdem nobilitatem donavit Deus , cùm digna-
" tus eſt omnium Pater vocari .

S. Pet. Chr. ſerm. 71. in Ora. Dom. *Pater noſter , qui es in cælis* . Succumberet conſcientia ſervilis , terrena conditio ſolveretur , niſi nos ad hunc clamorem ipſius Patris auctoritas ,
" ipſius Filii Spiritus excitaret : *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra*
" *clamantem , Abba , Pater* . Laſſeſcit mens , caro noſtra deficit ad divina,
" niſi Deus , qui fieri jubet , impleat ipſe , quæ jubet . Quando auſa mor-
" talitas Deum vocare patrem , niſi modò , quando ſuprema virtute hominis
" animantur interna ? *Homo , quid commune cum terris tibi , qui confiteris tibi genus eſſe de cælis ? Ergo cæleſtem vitam monſtra in habitatione terrena : Quia ſi quid in te geſſerit terrena cogitatio , cælo maculam , cæleſti generi injuriam intuliſti* .

VII. *Sanctificetur nomen tuum* . Digna prorſùs eſt , qui patrem appella-
S. Jo. Chr. Hom. 20. in Matth. vit , oratio , nihil omninò priùs quàm pro illius gloria ſupplicare , cætera verò ſecundo loco ducere . Sanctificetur quippè , idem eſt , ac glo-
" rificetur . Qui quidem gloriam propriam Majeſtatis ſuæ plenam ſemper ob-
" tinet , & æqualem jugiter permanentem . Orare autem jubet , ut & per
" vitam noſtram glorificetur , ut *Luceat lux noſtra coram hominibus , & glo-*
rifi-

S.Gr.Nyſſ. Orat.3. De Ora. Dom.

rificent Patrem noſtrum, qui in cœlis eſt. Dignare Domine, vitam ſic munda converſatione ſervare, ut per nos cuncti te omninò glorificent. Philoſophiæ certè perfectæ eſt, tam irreprehenſibilem omnibus exhibere vitam, ut eam ſinguli quique mirantes, Dominum de ſervorum ſanctitate collaudent. Naturæ noſtræ infirmitatem agnoſcentes, Dei gratiam imploramus, qua vitam ita ſanctè inſtituamus, ut nomen Dei per eam glorificetur, nec blaſphemetur inter Gentes. Qui ergo in oratione dicit, *Sanctificetur nomen tuum*, vi verborum hæc orat: *Auxilii tui præſidio atque adjumento fiam irreprehenſibilis, & inculpatus, juſtus, pius: abſtineam ab omni malo facinore; loquens id quod verum, faciens quod juſtum ſit, in rectitudine ambulans, temperantia illuſtris, integritate decoratus, ſapientia atque prudentia ornatus, ad ſuperna aſpirans, terrena deſpiciens, inſtitutis angelicæ vitæ clareſcens.*

S.Pet.Chr. Ser.68.

Sanctificetur nomen tuum. Si nomen Chriſti cæcis viſum, curſum claudis, defeſſis vario languore ſanitatem, mortuis dat vitam, teque, homo, ipſum totamque ſanctificat creaturam; quemadmodum tu ipſius nominis oras & expoſtulas ſanctitatem? *Quia à Chriſto vocatus es Chriſtianus: & ideò ſupplicas, ut prærogativa tanti nominis meritis in te ſubſequentibus roboretur.*

S.Jo.Chr. hom.20.in Matth.

VIII. *Adveniat Regnum tuum*. Hoc quoque gratiſſimi omninò filii eſt, neque inhærere præſentibus, neque magnum aliquid ea, quæ videntur, putare; ſed ad patrem ſemper urgeri, ſemperque futura expetere: quod certè de optima oritur conſcientia, & mente terrenis omninò rebus exuta. Hoc & S. Paulus per ſingulos dies deſiderabat, ideòque dicebat: *Et ipſi primitias ſpiritus habentes, intra nos gemimus, adoptionem filiorum exſpectantes, redemptionem corporis noſtri*. Qui enim iſto amore ſuccenditur, neque vitæ hujus commodis inflatur, neque ejicitur adverſis; ſed tamquam in ipſo jam cœlo habitans, utriuſque hujus inæqualitatis immunis eſt.

S.Cypr.lib. de Or. Dom.

Adveniat Regnum tuum. Regnum Dei repræſentari nobis petimus; ſicuti & nomen ejus, ut in nobis ſanctificetur, poſtulamus. Nam Deus quando non regnat? Aut apud eum quando incipit, quod & ſemper fuit, & eſſe non deſinit? *Noſtrum Regnum petimus advenire à Deo nobis repromiſſum, Chriſti ſanguine, & paſſione quæſitum; ut qui in ſæculo ante ſervivimus, poſtmodum Chriſto dominante regnemus, ſicut ipſe pollicetur & dicit,* Venite benedicti Patris mei: percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine Mundi. *Poteſt & ipſe Chriſtus eſſe Regnum Dei, quem venire quotidiè cupimus, cujus adventus ut cito nobis repræſentetur, optamus. Nam cùm reſurrectio ipſe noſtra ſit, quia in ipſo reſurgimus: ſic & Regnum Dei poteſt ipſe intelligi; quia in illo regnaturi ſumus. Benè autem Regnum Dei petimus, id eſt, Regnum cæleſte, quia eſt & terreſtre regnum. Sed qui renunciavit jam ſæculo, major eſt & honoribus ejus & Regno: & ideò qui ſe Deo & Chriſto dedicat, non terrena, ſed cæleſtia Regna deſiderat.*

Luc. 17. S.Petr.Chr. Ser.71.

Adveniat Regnum tuum. Ait Chriſtus, *Regnum Dei intra vos eſt*: Intra nos eſt fide; ſed ut re veniat, ſupplicamus. Quamdiu diabolus vario nequitiarum genere, multimoda arte fallendi rerum aciem turbat, ſenſus hominum moreſque confundit, ſævit idolis, ſacrilegiis furit, fallit auguriis, divinatione mentitur, ſignis decipit, illudit aſtris, ſpectaculis occupat, obſidet vitiis, peccatis vulnerat, deſperatione proſternit, Regnum Dei prolongat & abſentat à nobis. *Petimus ergo, ut veniat tempus, quo mali tanti authore pereunte, Mundus totus, creatura tota, ſolius Chriſti regnet, & triumphet ad gloriam: & fiet, quod ſequitur, ut ſicut in cœlo, ita & in terra una Domini ſit voluntas: ſit terra cœlum, vita Deus, tempus*

æter-

æternitas , patria requies , cenſus innocentia , honor immortalitas , cura caſtitas , Deus totum .

S. Jo. Chryſ. Hom. 20. in Matth.

IX. *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra* . Cùm deſiderium imperaverit futurorum , atque ad perfectionem illam nos juſſerit ſemper contendere : quandiù tamen illuc non pergimus , etiam hic degentes jubet con-
„ verſationem cum cœli habitatoribus habere communem . Nam deſiderare
„ quidem convenit cœlos , & ea quæ habentur in cœlis : tamen & ante-
„ quam ſuperna illa præſtetur habitatio , cœlum quodammodo fieri juſſit è terra :
„ Ut ſcilicet tales ſint etiam dum in ea degunt , ita & omnia faciant , & lo-
„ quantur , quaſi qui prorsùs converſentur in cœlo : Denique pro hoc etiam
„ eſſe Dominum deprecandum . Hujus itaque petitionis ſenſus eſt : Sicut in
„ cœlo fiunt omnia liberè , & non alia quidem audiunt Angeli , alia verò
„ contemnunt , ſed voluntati divinæ in omnibus obſequuntur : *Potentes vir-*

Pſ. 102.

tute , facientes verbum ejus : Sic etiam nos homines effice dignos , qui non
„ ex parte , ſed integrè ea , quæ in tua ſunt voluntate , faciamus . Vides
„ quemadmodum & humilitatem docuerit , oſtendens , quòd perficere virtu-
„ tem non noſtri ſit ſtudii tantummodò , verùm etiam gratiæ Dei . Et rur-
„ ſus communem omnium curam unumquemque orantium ſuſcipere præcepit .
„ Non enim dixit ; Fiat in me , vel in nobis voluntas tua , ſed prorsùs ubi-
„ que terrarum : Ut ſcilicet eradicetur error , & veritas inſeratur , atque un-
„ dique vitiis exploſis , virtus revertatur , & in illius cultu nihil prorsùs
„ terra diſtet à cœlo .

S. Aug. Enchiridii c. 95.

Fiat voluntas tua ſicut in cœlo , & in terra . Nobis benè optamus , non Deo , qui omnia quæcumque voluit , fecit . Quod utique non eſt verum ,
„ ſi aliqua voluit & non fecit ; & quod eſt indignius , ideò non fecit , quo-
„ niam ne fieret , quod volebat Omnipotens , voluntas hominis impedivit .
„ *Hoc niſi credamus , periclitatur ipſum noſtræ Confeſſionis initium , qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur . Neque enim ob aliud veraciter vocatur omnipotens , niſi quoniam quidquid vult poteſt , nec voluntate cujuſpiam creaturæ , voluntatis omnipotentis impeditur effectus . . . Sed quantælibet ſint voluntates , vel Angelorum , vel hominum , vel bonorum , vel malorum , vel quod Deus , vel aliud volentes , quàm Deus , Omnipotentis voluntas ſemper invicta eſt . . . Quid eſt autem* , Sicut in cœlo , & in terra ? *Faciunt Angeli voluntatem tuam , faciamus & nos* . Fiat voluntas tua ſicut
„ in cœlo , & in terra . *Mens cœlum eſt , terra caro eſt . Quando dicis , quod*

S. Aug. ſe. 56. alias de Diverſis 48.
Rom. 7. 25.

ait Apoſtolus , Mente ſervio legi Dei , carne autem legi peccati : *fit voluntas Dei in cœlo , ſed nondum in terra . Cùm verò caro menti conſenſerit , & abſorpta fuerit mors in victoriam , ut nulla deſideria carnalia remaneant , cùm quibus mens confligat ; cùm tranſierit rixa in terra , cùm tranſierit bellum cordis , cùm tranſierit , quod dictum eſt* , Caro concupiſcit adversùs ſpi-

Gal. 5. 17.

„ ritum , & ſpiritus adversùs carnem ; hæc enim invicem adverſantur , ut
„ non ea quæ vultis , faciatis : *Cùm ergo hoc bellum tranſierit , omniſque concupiſcentia in charitatem fuerit commutata , nihil in corpore remanebit , quod ſpiritui reſiſtat , nihil quod dometur , nihil quod frænetur , nihil quod calcetur ; ſed totum per concordiam perget ad juſtitiam ; fiet voluntas Dei in cœlo & in terra . Perfectionem optamus , quando hoc oramus . Item* ; Fiat voluntas tua ſicut in cœlo , & in terra . *In Eccleſia ſpiritales cœlum ſunt , carnales terra ſunt . Fiat ergo voluntas tua ſicut in cœlo , & in terra : Ut quomodo tibi ſerviunt ſpiritales , ſic tibi mutati in melius ſerviant & carnales . Eſt & alius ſenſus pius valde . Moniti enim ſumus orare pro inimicis noſtris . Eccleſia cœlum eſt , inimici Eccleſiæ terra ſunt . Quid eſt ergo* , Fiat voluntas

tua

tua ſicut in cœlo, & in terra? *Credant inimici noſtri, quomodo & nos in te credimus: fiant amici, finiant inimicitias. Terra ſunt, ideò nobis adverſantur: cœlum fiant, & nobiſcum erunt.*

Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. *Nunc in terra multa fiunt pro diaboli voluntate, pro ſæculi nequitia, pro deſiderio carnis: in cœlo verò fit nihil præter Domini voluntatem. Petimus ergo, ut interempto diabolo, ut novo ſæculo, ut mutato corpore, ut deſtructo mortis imperio, ut abolita dominatione peccati, in cœlo & in terra, in Deo & hominibus una ſit eademque voluntas... Beatus dies illi, qui terrenorum jungit, ſociat, exæquat cæleſtibus voluntates; ut inter diſpares ſubſtantias una atque eadem ſit voluntas. Hæc eſt fida pax, inconcuſſa concordia, gratia perſeverans, quando per unius Domini ordinem, familia diverſa, voluntate fit una... Tunc in Chriſto omnes, & in omnibus Chriſtus, quando omnes ſolius Dei ſapiunt, & faciunt voluntatem. Tunc omnes unum, imò unus omnes, quandò Dei ſpiritus in omnibus vivit unus.* S. Pet. Chryſ. Ser. 68. 70. 72.

X. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* Mediocritatem & frugalitatem docet Chriſtus, jubetque petere dumtaxat à Deo, quæ ad naturæ ſuſtentationem ſatis ſint, non ſuperflua, & vanitati, aut voluptati ſervientia. *Panem pete propter vitæ neceſſarium uſum: hujus te corpori debitorem natura fecit. Cætera quæ præter hæc, ſolertia hominum deliciis ac luxui deditorum excogitata & inventa ſunt, de zizaniorum ſemine ſunt. Semen patris familias frumentum eſt, ex frumento panis conficitur: at luxus atque deliciæ zizania ſunt, ab inimico juxta frumentum ſata. Sed homines naturæ neceſſario miniſterio non contenti, revera ſuffocantur vanarum rerum ſtudiis, & infrugiferi manent, dum in his occupatur anima...* Dic ei, qui educit panem de terra: A te mihi vita eſt, à te quoque mihi vitæ ſubſidium contingat. *Tu da panem, id eſt, ex juſtis laboribus cibum adipiſcar. Nam ſi Deus juſtitia eſt, non habet à Deo panem, qui ex re fraudulenter & injuſtè parta cibum habet. Ipſe compos voti es, niſi ex alienis copia atque facultas, niſi ex lacrymis reditus; ſi nemo propter tuam ſatietatem eſuriit, ſi nullus ob tuam repletionem ingemuit. Dei panis maximè talis eſt, juſtitiæ fructus, pacis ſpica, non permixta neque inquinata zizanii ſeminibus. Quod ſi arans & colens aliena, & injuſtitiam in oculis habens, tabulis inſuper ſcriptis injuſtam acquiſitionem roboraveris, & confirmaveris, deinde ad Deum dicas, Da panem: alius erit, qui hanc vocem tuam audiat, non Deus. Nam qui ſtudet juſtitiæ, à Deo panem accipit; At qui colit injuſtitiam, ob injuſtitiæ inventore nutritur atque cibatur. Conſcientiam igitur tuam intuens, ita panis petitionem Deo offer, ſciens, quòd non ſocietas Chriſto cum Belial... Pulchra eſt item adjectio dictionis,* Hodie. *Id quod præſens eſt, cuique proprium dumtaxat eſt; futuri verò ſpes in incerto manet. Neſcimus enim, quid paritura ſit inſequens dies. Idcircò per id quod* hodiè *jubet, interdicit tibi cura de craſtino.* S. Greg. Nyſſ. Orat. 4. De Orat. Dom.

Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodiè. *Poteſt ſimpliciter accipi, orationem iſtam nos fundere pro victu quotidiano, ut abundet nobis; & ſi non abundat, non deſit nobis... Quare non dixit, Et tegumentum? Victus enim noſter in cibo & potu, tegumentum in veſtitu & tecto. Nihil homo plus deſideret. Quandoquidem dicit Apoſtolus,* Nihil intulimus in hunc Mundum; ſed nec auferre aliquid poſſumus: Victum & tegumentum habentes, his contenti ſimus. *Pereat avaritia, & dives eſt natura. Ergo ſi ad quotidianum victum pertinet, quia & hoc benè intelligitur, quod dicimus,* Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: *non miremur, ſi nominato pane, &* S. Aug. ſerm. 58. alias 42. inter Ho. 50. c. 4.

cætera neceſſaria intelligantur . . . Intelligitur etiam hoc valdè benè, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, *Euchariſtiam tuam, quotidianum cibum. Norunt enim Fideles, quid accipiant, & bonum eſt eis accipere panem quotidianum, huic tempori neceſſarium. Pro ſe rogant, ut boni fiant, ut in bonitate, & fide, & vita bona perſeverent. Hoc optant, hoc orant: Quia ſi non perſeveraverint in vita bona, ſeparabuntur ab illo pane: Ergo*, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, *quid eſt? Sic vivamus, ut ab Altari tuo non ſeparemur. Et verbum DEI, quod quotidie nobis aperitur, & quodam modo frangitur, panis quotidianus eſt. Et quomodo illum panem ventres, ſic iſtum eſuriunt mentes. Et hunc ergo petimus ſimpliciter, & quicquid animæ noſtræ, & carni noſtræ in hac vita neceſſarium eſt, quotidiano pane concluditur.*

S. Petr. Chryſol. ſer. 67. & 68. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. *Qui Patrem ſe nobis dedit, qui ſibi nos adoptavit in filios, qui rerum nos fecit hæredes, qui nos ſuo & honore donavit & Regno, ipſe nos, ut panem quotidianum poſtulemus, addixit. In Regno DEI, inter munera divina, quid quærit paupertas humana? Tam bonus, tam pius, tam largus Pater panem filiis, nonniſi poſtulatus, indulget? Et ubi eſt illud*, Nolite ſoliciti eſſe, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quid veſtiamini? *Hoc petere jubet, quod prohibet cogitare? Quatenus cœleſtis Pater, cœleſtem panem, cœleſtes filii, ut poſtulemus, hortatur, ipſe dixit:* Ego ſum panis, qui de cœlo deſcendi. *Ipſe eſt panis, qui ſatus in Virgine, fermentatus in carne, in Paſſione confectus, in fornace coctus ſepulchri, in Eccleſiis conditus, illatus Altaribus, cœleſtem cibum quotidie Fidelibus ſubminiſtrat.* Igitur *Quotidianum, & in diem vult nos in Sacramento ſui Corporis, panis viaticum poſtulare, ut per hoc ad perpetuum diem, & ipſam Chriſti perveniamus ad Menſam; ut unde hic guſtum ſumpſimus, inde ibi plenitudinem, totaſque ſatietates capiamus.*

S. Greg. Nyſſ. Orat. 5. in Orationem Dominicam. XI. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vult Chriſtus, ut Deo ſimiles efficiamur per miſericordiam: *Ut homo alius ipſe Deus eſſe videatur, dum faciat ea, quæ Dei ſolius eſt facere. Debitorum enim remiſſio proprium, ac peculiare Dei munus eſt: Dictum eſt* (Luc. 5.) *enim, quòd nemo poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus . . . Quemadmodum* verò *Deus benè agentibus ad imitandum propoſitus eſt, ſicut dixit Apoſtolus*, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti (1. Cor. 4.): *Ita vice verſa, tuam affectionem ad bonum Deo pro exemplo eſſe vult, atque ordo quodammodo invertitur, ut audeamus, quemadmodum bonum in nobis imitatione divini numinis perficitur, ita ſperare futurum, ut Deus noſtra facta imitetur, cùm aliquid boni fecerimus, ut tu ad Deum dicas: Quod ego feci, fac: Imitare ſervum tuum Domine, pauperem & egenum, qui regnum univerſarum rerum obtines. Remiſi debita, ne tu quidem exigas: Supplicem repellere veritus ſum, ne tu quidem ſupplicantem repellas: Lætum & alacrem dimiſi meum debitorem, talis item tuus fiat. Ne tuum debitorem meo triſtiorem reddas. Par ambobus remiſſio decernatur. Ille meus eſt debitor, tuus ego. Quo animo adverſùs hunc fui, quamque de eo ſententiam ſequutus ſum, hæc apud te obtineat: Solvi, ſolve: Dimiſi, dimitte: Magnam proximo exhibui miſericordiam: Imitare Domine ſervi tui humanitatem. At graviora mea in te peccata, quàm quæ hic adverſùm me commiſit: Id non nego: At reputa, quantum in omni bono excellas. Æquum eſt enim, ut poteſtatis tuæ excellentiæ convenientem miſericordiam nobis peccantibus tribuas. Exiguam humanitatem exhibui; non enim amplius capiebat natura: Tua verò munificentia exiguitate potentiæ meæ non prohibetur, quia quantum velis, tantum largiaris.* Futurum de nobis

S. Joa. Chryſ. h. 20. in Matt.

in

Digitized by Google

in noſtra eſt poteſtate judicium. Ne enim vel irrationabilis quiſpiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo delicto, de judicio Dei conqueri poſſet, ipſum te reum Dominus illius fecit eſſe ſententiæ: Quemadmodum (inquit) tu tibi ipſi judicaveris, ita etiam tibi judicabo. Si enim dimiſeris conſervo tuo, à me quoque eamdem gratiam conſequeris. Et certè nequaquam iſtud æquale eſt. Tu enim remittis, cùm ipſe quoque remiſſione indigeas: Deus verò cùm nullius umquam indigeat, ignoſcit. Tu conſervo remittis, Deus ſervo: & tu quidem mille peccatorum reus, Deus verò ab omni peccato prorsùs extraneus: & tamen ſic quoque abundantiam propriæ miſerationis oſtendit. Nam cùm certè poſſit abſque hoc tibi omnia peccata dimittere, vult tamen beneficium etiam per iſta conferre, mille tibi occaſiones manſuetudinis ac pietatis miniſtrans, & quod in te eſt belluinum, depellens, & iram qua flagras, extinguens, teque undique tuis membris compingens & conglutinans. Quid enim, quæſo, dicturus es? An quòd à proximo aliquid fueris paſſus injuſtè? Talia procul dubio ſunt, quæ etiam tibi à Deo poſcis remitti, multòque majora. Sed ante ipſam quoque veniam non exigua donatus es gratia, edoctus ſcilicet humanam habere mentem, & ad omnem manſuetudinem eruditus. Supra hæc verò etiam tibi merces in futuro ampla tribuetur, dum nullius à te exigetur ratio peccati. Quo non igitur digni ſupplicio ſumus, cùm tali nobis à Deo poteſtate donata, ipſi ſalutis noſtræ efficiamur proditores?

Dimitte nobis debita noſtra, &c. In Baptiſmo omnia debita, id eſt, peccata prorsùs dimittuntur nobis. Sed quia nemo hìc poteſt vivere ſine peccato, & ſi non magno crimine, unde ſeparetur ab illo Pane; tamen nemo poteſt ſine peccatis eſſe in hac terra, & non poſſumus accipere, niſi unum Baptiſmum ſemel: *In oratione accipimus, unde quotidiè lavemur, ut nobis peccata noſtra quotidiè dimittantur: ſed ſi faciamus, quod ſequitur,* Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris... *Sponſionem facimus cum Deo, pactum & placitum. Hoc tibi dicit Dominus Deus tuus: Dimitte, & dimitto. Non dimiſiſti: tu contra te tenes, non ego.*

S. Aug. ſer. 59. alias de Tēp. 135. c. 9. — Et ſerm. 56. alias de Div. 48. c. 9.

Dimitte nobis, &c. Homo, ſi ſine peccato eſſe non potes, & vis ſemper dimitti tibi totum, dimitte ſemper: Quantum vis dimitti tibi, dimitte tantum; quoties vis dimitti tibi, toties dimitte; imò quia vis totum dimitti tibi, totum dimitte. *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris...* Qui *ſic petit, & debita non relaxat, iſte etiam, per quod orat, accuſat. Qui ſibi tantum donari poſtulat, remitti tantum, quantum ipſe remittit & donat, ad placitum Deum, Deum taliter invitat ad pactum.. Fide peccatis ſuis petit veniam, qui peccanti libenter ignoſcit. Satis poteſt homo miſericors, qui cum Deo de pietate confligit. Homo, ſit ſemper in pectore tuo venia, ſi vis crimina non timere.*

S. Per. Chryſ. ſer. 67. 68. 72.

XII. *Et ne nos inducas in tentationem*. Docet Chriſtus nos non recuſare certamina, nec tamen in ea audaciùs inſilire: hoc enim modo & noſtra incipiet clarior eſſe victoria, & Diaboli infelicior pugna videbitur. Nam protractos in medium, viriliter ſtare oportet ac fortiter: non provocatos verò quieſcere, & tempus exſpectare certaminis, ut nos & vacuos oſtendamus amore gloriæ, & plenos virtute conſtantiæ... *Et ne nos inducas in tentationem*. Dimitte quæ fecimus, & da, ut alia non committamus... *Poteſt peccatum caveri, ſed opitulante illo, qui non poteſt falli. Nam & hoc ipſum ad cavendum peccatum pertinet, ſi veraciter dicimus:* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Duobus enim modis etiam in corpore cavetur morbi malum; & ut non accidat, & ut ſi acci-*

S. Jo. Chry. Hom. 20. in Matth. — S. Aug. ſerm. 58. & lib. de Nat. & Grat. cap. 67.

acciderit, *citò ſanetur*. *Ut non accidat*, *caveamus dicendo*: Ne nos inferas in tentationem: *Ut citò ſanetur*, *caveamus dicendo*: Dimitte nobis debita noſtra.

S. Pet. Chryſ. ſer. 68. 71. m.

Et ne nos inducas in tentationem. *Hoc petere miles multis modis cogitur, ne fragilitas plus auſa, & de ſe temerè præſumens, nec virium ſuarum modum colligens, in conflictu malè cauta ſuccumbat: deinde offenſus Deus tradat tentationibus, quos relinquit . . . . . Tentatio eſt ſpecies fallens, quæ proſpera in adverſis, adverſa occultat in proſperis, humanamque ignorantiam doloſos educit in lapſus. Petimus ergo, ne peccatis impellentibus in tentationum foveas incidamus.*

S. Jo. Chryſ. ſerm. 10. de inſtituenda ſecundum Deum vita Tom. 5.

XIII. *Sed libera nos à malo*. *Amen*. Multa, Diaboli opera atque aſtu, gravia & moleſta nobis accidunt: Multa ab hominibus, vel palam injuriis, vel clam nobis inſidiantibus. Jam verò corpus ipſum contra animam non ſine gravi noxa, nonnumquam variis morbis debilitatum atque infirmum, dolores nobis atque languores parit. Itaque cùm tam multa tamque gravia nobis ingruant mala, ab his omnibus ut liberemur, à Deo omnium docemur petere, quo nimirùm vindice tempeſtas omnis ſedatur. Malus ipſe confuſus, deſpectus, deluſus, confutatuſque diſcedit, ſicut olim ab hominibus diſceſſit in porcos, in quos etiam nihil niſi juſſus audebat. Ergo qui nec in porcos quidquam poteſt, quo tandem pacto hominem in vigilia permanentem, animo ſtantem, intentum, Dei ſeptum præſidio, tenere audeat atque opprimere?

S. Pet. Chryſ. ſerm. 70.

Libera nos à malo. Hoc eſt, *à Diabolo, qui totius mali author eſt & origo. Diabolus natura cæleſtis fuit: nunc eſt nequitia ſpiritualis; ætate major ſæculo, nocendi uſu tritus, lædendi arte peritiſſimus: Unde non jam malus, ſed malum dicitur, à quo eſt omne, quod malum eſt. Hinc eſt, quòd propriis viribus liberari homo non poteſt, carnalibus vinculis illigatus. Petendum nobis eſt ergo, ut Deus à diabolo nos liberet, qui Chriſtum terris, ut diabolum vinceret, commodavit. Clamet homo, clamet ad Deum*, Libera nos à malo, *ut à tanto malo, ſolo Chriſto vincente, liberemur.*

S. Aug. ſerm. 256. alias ex Sirmond. 18.

Libera nos à malo. *Vis, ut ſim ſecurus, ubi quotidie peto indulgentiam pro peccatis, adjutorium in periculis? Cùm enim dixero propter præterita peccata*, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: *continuò propter futura pericula addo & adjungo*, Ne nos inferas in tentationem. *Quomodo eſt autem populus in bono, quando mecum clamat*, Libera nos à malo? *Et tamen, Fratres, in iſto adhuc malo cantemus. Alleluja, Deo bono, qui nos liberat à malo. Quid circuminſpicis, unde te liberet, quando te liberat à malo? Noli longè ire, noli aciem mentis circumquaque diſtendere. Ad te redi, te reſpice. Tu es adhuc malus. Quando ergo Deus te ipſum liberat à te ipſo, tunc te liberat à malo. Apoſtolum audi, & ibi intellige, à quo malo ſis liberandus*: Condelector, *inquit*, legi Dei ſecundùm interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. *Putavit, quia captivavit te ſub neſcio quibus ignotis Barbaris: putavi, quia captivavit te ſub neſcio quibus gentibus alienis, vel ſub neſcio quibus hominibus dominis*. Quæ eſt, *inquit*, in membris meis. *Exclama ergo cum illo*, Miſer ego homo, quis me liberabit? *Unde quis liberabile? Dic unde. Alius dicit ab optione, alius de carcere, alius de Barbarorum captivitate, alius de febre atque languore: Dic tu Apoſtole, non quò mittamur, aut quò ducamur, ſed quid nobiſcum portemus, quid nos ipſi ſimus, dic*: De corpore mortis hujus. *De corpore mortis hujus?*

Rom. 7. 22. &c.

Digitized by Google

hujus? De corpore, *inquit*, mortis hujus . . . *Sed non es tu ipſe corpus mortis hujus? Reſpondet*, Igitur ipſe ego mente ſervio legi peccati. *Sed* ipſe ego: *Quomodo per diverſa ipſe tu? Mente, inquit, quia diligo: carne, quia concupiſco: victor quidem, ſi non conſentio: adhuc tamen luctabor urgente adverſario.*

XIV. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum; dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Idcircò & cœlos rursùs commemoravit, & Patrem; ut hinc quoque auditorem pudore ſuffunderet, ſi cùm tanto ſit Patre generatus, ad malitiam feritate rapiatur; atque ad cœlum vocatus, terrena & carnali prorsùs mente vileſcat. *Non ſolùm quippè gratia Dei eſſe filios oportet, verùm etiam operibus. Nihil eſt autem quod ſic Deo ſimiles faciat, ut malignis atque lædentibus eſſe placabilem*; ſicut etiam paulò ante præmonuit, cùm diceret: *Deus ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos.* Propterea & communes nos facere preces jubet, & plurali ubique numero in oratione Dominica nos uti docet, ut proximis placati, ne veſtigium quidem iracundiæ in nobis relinquamus. Quanto jam ergo invenimur digni ſupplicio, poſt hæc omnia non modò non remittentes, verùm etiam de inimicis à Deo vindictam rogantes; cùm ille cuncta & faciat & dicat, ne ipſi mutuis adversùm nos odiis infremamus. Quia enim charitas omnium mater bonorum, quæ illi incommodant, tollens, undique nos in unum congregat copulando, &c. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra*, &c. Tanta eſt copia delictorum, ut ille etiam, qui non diligenter cuncta cognoſcit, multa tamen ex eis poſſit intelligere. Quis noſtrùm non habuit in oratione deſidiam? Quis non ſuperbiæ eſt inflatus tumore? Quis non inanis gloriæ aurula ventilatus eſt? Quis non de fratre detraxit? Quis non concupiſcentiam malignam admiſit, vel impudicis oculis aſpexit? Quis non inimici cum animi commotione recordatus eſt, & cor ſuum intumeſcere fecit? Quis non æmuli ſui, aut cruciatus eſt proſperis, aut delectatus adverſis? Sin autem & in Eccleſia conſtituti, & brevi tempore tantorum efficimur malorum rei: quales tandem nos futuros putamus, cùm hinc fuerimus egreſſi? Si tantos fluctus patimur in portu, cùm exierimus in Euripum illum malorum forum dico, & urbana negotia, & domeſticas curas, putamus ne, nos ſaltem ipſos poterimus agnoſcere? Verumtamen tot ac talium peccatorum compendioſam nobis ac facilem Deus viam liberationis dedit, totiuſque laboris alienam. Quis enim labor eſt fratri indulgere conturbanti? *Labor quidem in remittendo nullus, in retinendo verò inimicitias maximus. Siquidem iracundia liberari, magnam menti reddit quietem, & valdè facile eſt volenti: Neque enim neceſſe eſt maria transfretare, nec longi itineris peregrinationem ſubire, nec montium excelſa conſcendere, nec pecuniam impendere, nec corpus exponere; ſed ſufficit velle tantummodo, & omnia continuò peccata deleta ſunt.*

S. Jo. Chryſ. Hom. 20. in Matth.

XV. *Cùm autem jejunatis, nolite fieri, ſicut hypocritæ, triſtes*, &c. *Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*, &c. Hypocriſis *ſubtile malum, ſecretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanctitatis*. Adverſa omnia nituntur viribus ſuis, armis ſuis pugnant, impugnant palàm: unde & caventur tam facilè, quàm videntur. Hypocriſis ſecura ſimulat, fallit proſpera, curioſa mentitur, & *crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum: Jejunium jejunio perimit, oratione orationem evacuat, miſericordiam miſeratione proſternit . . . Fratres, fugiendum eſt virus,*

S. Pet. Chryſ. Serm. 7.

peſti-

peſtilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, ſanctitatem vertit in crimen; placationem facit reatum, generat de propitiatione diſcrimen. Hypocriſim qui fugerit, vicit; qui incurrerit, cadit. Fugiamus hypocriſim, fugiamus, Fratres: Sit noſtrum de ſimplicitate jejunium, de innocentia ſit ſanctum, de puritate purum, de ſinceritate ſincerum, ſit hominibus occultum, ignotum Diabolo, Deo notum. Theſaurum qui non abſcondit, prodit. Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, &c. *Non ut coma capitis illecebroſa redundet unguento, ſerius Magiſter injungit; neque faciem niteſcere ſolita vult lavacro: ſed habitu prandentis vult celari jejunium Chriſtiano, quia Chriſtianum venditare non vult artifici mœrore jejunium.* Unge caput tuum, & faciem tuam lava: ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito. *Sic non voluptuoſos indulget aſpectus, ſed vultus, qui ſimulantur, excludit. Facies mœrore dejecta invitat famam, non jejunium voluntarium profitetur. Si vult, quare triſtis? Si non vult, jejunat quare? Meritò tali pœna vivit, qui ſibi facit de virtute vitium, mendacium de veritate, de merce ſtipendium, de remiſſione peccatum. Agricola ſi non impreſſerit cultrum, ſi ſulcum non defoderit, ſi non exciderit ſentes, ſi gramina non evulſerit, ſi in tuto ſemina non locarit; ſibi mentitur, non terræ; nec terræ facit damnum, ſed ſibi non facit fructum: & ita ſe vacuat, ita decipit, impugnat ita, qui terræ manu fallaci mentitur. Quid faciet, quid habebit, quid inveniet, qui Deo, eſuriente carne, hypocriſi luxuriante, mentitur? Sciat ille, ſuſtinere ſe laborem incaſſum, ſe nihil habiturum, qui premens jejunii aratrum, & abſcindens gulæ gramina, atque eradicans luxuriæ* S.Aug. l.2.de. Ser. Dom.in Monte,c.12. *ſentes, miſericordiæ ſemina nulla jactaverit.*

Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava. *Maximè animadvertendum eſt, non in ſolo rerum corporearum nitore atque pompa, ſed etiam in ipſis ſordibus luctuoſis poſſe eſſe jactantiam; & eo periculoſiorem, quo ſub nomine ſervitutis Dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atque veſtitus, vel cæterarum rerum nitore præfulget, facilè convincitur rebus ipſis pomparum ſæculi eſſe ſectator, nec quemquam fallit doloſa imagine ſanctitatis: Qui autem in profeſſione Chriſtianitatis, inuſitato ſqualore ac ſordibus intentos in ſe oculos hominum facit, cùm id voluntate facit, non neceſſitate patitur, cæteris ejus operibus poteſt conjici, utrum hoc contemptu ſuperflui cultus, an ambitione aliqua faciat; quia & ſub ovina pelle cavendos lupos* Mat. 7. 16. *Dominus præcipit:* Sed ex fructibus, *inquit*, eorum cognoſcetis eos. *Cùm enim cœperint aliquibus tentationibus ea ipſa illis ſubtrahi, vel negari, quæ iſto velamine vel conſecuti ſunt, vel conſequi cupiunt, tunc neceſſe eſt appareat, utrum lupus in ovina pelle ſit, an ovis in ſua. Non enim propereà ornatu ſuperfluo debet aſpectus hominum mulcere Chriſtianus, quia illum parcum habitum ac neceſſarium etiam ſimulatores ſæpius uſurpant, ut incautos decipiant; quia & illæ oves non debent pelles ſuas deponere, ſi aliquando eis lupi ſe contegunt.* Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, &c. *Non quiſpiam rectè præceperit, quamvis faciem quotidiana conſuetudine lavemus, unctis etiam capitibus, cùm jejunamus, nos eſſe debere. Quod ſi turpiſſimum omnes fatentur, intelligendum eſt hoc præceptum ungendi caput, & faciem lavandi, ad interiorem hominem pertinere. Ungere ergo caput, ad lætitiam pertinet: lavare autem faciem, ad munditiam: & ideò caput ungit, qui lætatur interiùs mente, atque ratione. Hoc enim rectè accipimus caput, quod in anima præeminet, & quo cætera hominis regi & gubernari manifeſtum eſt. Et hoc facit, qui non foris quærit lætitiam, ut de laudibus hominum carnaliter gaudeat. Interiùs ergo gaudeat in jejunio ſuo, eo ipſo quo ſic ſe jejunando avertit à vo-*

luptate

Digitized by Google

luptate ſæculi, *ut ſit ſubditus Chriſti*, *qui ſecundùm hoc præceptum caput unctum habere deſiderat*. *Ita enim & faciem lavabit*, *id eſt*, *cor mundabit*, *quo viſurus eſt Deum non interpoſito velamine*, *propter infirmitatem contractam de ſordibus*; *ſed firmus & ſtabilis*, *quoniam mundus & ſimplex*. Lavamini, *inquit*, mundi eſtote, auferte nequitias ab animis veſtris, atque à conſpectu “ Iſa. 1. 16.
oculorum meorum. *Ab his igitur ſordibus facies noſtra lavanda eſt*, *quibus Dei aſpectus offenditur*.

XVI. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*, *&c. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo*, &c. Qui terrenis opibus inhiant, & congerendis ſtudent theſauris, avari divites, egentiores ſunt omnibus egenis: *Perdunt enim illos redditus*, *quos poſſunt habere perpetuos*: *& dum brevi*, *nec ſemper incubant uſui*, *nullo juſtitiæ cibo*, *nulla miſericordiæ ſuavitate paſcuntur*; *foris ſplendidi*, *intus obſcuri*; *abundantes temporalium*, *inopes æternorum*: *quia ipſi animas ſuas fame afficiunt*, *& munditate dehoneſtant*, *qui de iis quæ terrenis horreis commendarunt*, *nihil theſauris cæleſtibus intulerunt*. (S.Leo M. ſer. 9. de Coll. & Eleemoſ. 5.)
Theſaurizare vis? Benè: Non dico Noli; ſed dico ubi. Conſultorem me accipe non perditorem. Scriptum eſt, *Theſaurizate vobis theſauros in cælo*. Sed fortè dicis, Non video locum in cœlo, ubi ponam. Quam ſcalam, quam machinam quæſiturus ſum, quæ ad cœlum attingat, ut videam, ubi ponam pecuniam meam? Quid dicis? Vides in terra locum, ubi obruis? Video, inquit. Benè ſatis: Si ſecurus es obruendo in terra, quare ſolicitus es de Deo, qui fecit cœlum & terram? Da ſecurus Deo. Ipſi te commenda, qui tibi pecuniam in cœlo ſervat; quia ipſe & te in terra, quamdiù vivis, gubernat. Pecuniam ſervare vis? Serva quomodo vis. Si inveneris meliorem cuſtodem, Chriſtum, commenda ei pecuniam tuam. Commendo, inquit, ſervo meo. Benè: Quantò meliùs Domino tuo? Et ſervum tuum præponis Domino ſuo? O Chriſtianum virum! Servus tuus forſaſſis auferet, & fugiet: Numquid Chriſtus hoc facturus eſt? Multi ad dominos ſuos ſervi inimici repentè extiterunt, & eos cum ipſo auro hoſtibus tradiderunt. Cui ergo commendas? Servo, inquis, meo: Novi fidem ſervi mei, ideòque commendo ſervo meo aurum meum. Benè ſatis, præfers ſervum tuum, aurum tuum commendas ſervo tuo: Animam tuam cui? Animam meam commendo Deo meo. Quantò meliùs, ò homo, illi & aurum tuum, cui & animam tuam? *An fortè fidelis eſt in cuſtodiendo animam tuam*, *& infidelis*, *in cuſtodiendo pecuniam tuam*? *Servat tibi*, *qui ſervat & te*. Laudas fidem ſervi tui? Etiam, ego novi fidem ſervi mei. Tota fides ejus eſt; ne fraudet, ne tollat: numquid agit, ne perdat? Ecce poſuit, & non latuit; invenit alius, & tulit. Numquid hoc Chriſto quiſpiam facturus eſt? Pigritiam excuſe, conſilium accipe. *Da Chriſto eſurienti*, *theſauriza in cælo*. *Numquid labor eſt in cælo theſaurizare*? *Etſi labor eſſet*, *faciendum erat ad ponendam pecuniam tuam in loco munito*, *unde nemo eam poſſit auferre*. *Cùm tamen dicit Chriſtus*, *In cælo theſauriza*: *non dicit tibi*, *ſcalas quære*, *machinas liga*, *pennas apta*: *Hoc dicit*, *Mihi in terra da*, *& tibi in cælo ſervo*. *Ideò veni egere ego in terra*, *ut ſis tu dives in cælo*. *Fac trajectitium*. *Fortè times fraudatorem*, *ne perdas*; *& quæris*, *qui portet*, *qui migret*. *Chriſtus tibi in utroque adeſt*. *Non faciet impoſturam*, *faciet inſuper & lucrum*. . . . . Qui dixit Saulo, Quid me perſequeris? *Ipſe tibi dicit*, *Paſce me*. *In terra Saulus ſæviebat*, *& Chriſtum in cælo tangebat*: *ſic & tu in terra eroga*, *& Chriſtum in cælo paſcis*. . . . . . Eſt & alia vita, Fratres mei: Eſt poſt hanc vitam alia vita, credite. Ad eam vos præparate, præſentia cuncta contemnite. Si (S. Aug. ſer. 345. alias 32. ex Sirmon.) (S.Aug. ſer. 311. aliàs de Div. 115. cap. 18.)

habe-

habetis, benè inde facite: ſi non habetis, nolite cupiditate inardeſcere. *Migrate, transferte ante vos: quod hic habetis, illuc eat, quò ſecuturi eritis. Audite conſilium Domini veſtri:* Ne theſaurizetis vobis theſauros in terra, &c. *Audis quotidie homo fidelis, Surſum cor: & quaſi contrarium audias, tu mergis in terra cor tuum. Migrate. Habetis unde? Facite benè. Non habetis unde? Adverſus Deum nolite murmurare. Audite me, ò pauperes: Quid non habetis, ſi Deum habetis? Audite me, ò divites: Quid habetis, ſi Deum non habetis?*

S.Aug.ſerm. 60. alias de Temp.50.c. art. 7. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*, &c. Res aperta eſt, conſilium patet, ſed cupiditas latet: immò non latet, ſed etiam ipſa, quod pejus eſt, patet. *Non enim ceſſat rapina graſſari: non enim ceſſat fraudare avaritia: non enim ceſſat perjurare malitia. Totum ut quid? Ut theſaurizetur. Et ubi ponatur? In terra. Rectè quidem à terra in terram. Homini enim, à quo nobis dixi laborem propinatum, peccanti dictum eſt,* Gen. 3. 19. Terra es, & in terram ibis: *Merito theſaurus in terra, quia cor in terra. Ubi eſt ergo, quod habemus ad Deum? Dolete, qui intellexiſtis: corrigimini, ſi doluiſtis: Quamdiu laudare, & non facere? Verum eſt, nihil verius. Fiat ergo, quod verum eſt. Ergo nolite vobis condere theſaurum in terra, ſive experti quomodo pereat, quod in terra reconditur; ſive non experti, ſed & vos ſaltem metuentes experiri. Quem non corrigunt verba, corrigant experimenta. Non ſurgitur, non proceditur, niſi una voce dicatur ab omnibus: Væ nobis, ruit Mundus. Si ruit, quare non migras? Si tibi architectus diceret, ruituram domum tuam; nonne priùs migrares, quàm murmurares? Structor Mundi dicit tibi, ruiturum Mundum, & non credis? Audi vocem prædicentis, audi conſilium commonentis. Vox prædicentis eſt,* Et cœlum & terra tranſibunt. *Vox commonentis eſt,* Nolite vobis condere theſauros in terra. *Ergo ſi creditis Deo prædicenti, ſi non contemnitis commonentem, fiat quod dicit: Non enim ille te fallit, qui tale conſilium dedit. Non perdes, quod dediſti, ſed ſequeris, quod miſiſti. Conſilium ergo da:* Matth. 19. 21. *Da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo. Non ſine theſauro remanebis: ſed quod habes in terra ſolicitus, habebis in cœlo ſecurus. Migra ergo. Conſilium do ſervandi, non perdendi.*

S. Pet. Chry. Serm. 8. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo. *Theſaurus cœli eſt manus pauperis: quod ſuſcipit, ne in terra pereat, reponit in cœlum. Manus pauperis eſt gazophylacium Chriſti: Quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat. Da ergo homo pauperi terram, ut accipias cœlum: Da nummum, ut accipias Regnum: Da micam, ut accipias totum: Da pauperi, ut des tibi; quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter. Clamat Deus,* Miſericordiam volo. *Qui quod vult Deus, Deo negat, à Deo ſibi, quod deſiderat, vult negari.* Miſericordiam volo. *Homo, petit Deus, ſed tibi, non ſibi.* Miſericordiam volo. *Humanam miſericordiam petit, ut largiatur divinam.*

S.Hie. in c. 6. Matth. Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *Hoc non ſolùm de pecunia, ſed & de cunctis paſſionibus ſentiendum eſt. Guloſi Deus venter eſt. Ibi ergo habet cor, ubi eſt theſaurus. Luxurioſi theſaurus, epulæ ſunt; laſcivi, ludicra; amatoris, libido. Huic ſervit unuſquiſque, quo vincitur....*

S.Fulg. Serm. de Con. eu. *Ut ergo in cœlis theſaurizemus, cœleſtia diligamus. Vis noſſe, ubi theſaurizas? Attende quid amas. Vis noſſe, quid ames? Attende quid cogitas.*

S. Jo. Chry. Hom. 21. in Matth. XVII. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit,* &c. Quod oculus corpori, hoc intellectus eſt animæ. Ut enim nequaquam

optes

Digitized by Google

optes auro ornari , veſte ſerica conſpici , ſi ſit oculis tibi carendum; ſed «
horum proculdubio ſanitatem deſiderabiliorem rebus omnibus judicates , quæ «
ſi tibi depereat , nihil te jam reliqua vita delectat : Quantò hoc magis pro «
oculis debes mentis efficere ? Sicut enim poſtquam corporalium oculorum «
lumen extinctum eſt , pleraque jam membra uſu ac officio carent , lumine «
ipſis extincto ; ita etiam mente cæcata , innumeris malis vita tua cumula- «
tur . Quemadmodum igitur in corpore hoc maximè providemus , ut oculos «
habeamus incolumes : ſic etiam in anima intellectus conſervemus ſalutem . «
Si verò cæcamus iſtum , quo aliis quoque debemus lumen inferre , unde «
jam poterimus aſpicere ? Sicut enim qui caput ipſum fontis obſtruxit , to- «
tum ſimul exſiccavit & fluvium : ſic etiam qui oculum mentis tenebris ob- «
duxit , omnes quoque vitæ iſtius actus una confuſione cæcavit . Propter «
quod ait : *Si lumen , quod in te eſt , tenebræ ſunt , ipſæ tenebræ quantæ* «
erunt ? Quando enim lucerna extinguitur , quando gubernator mergitur , «
quando dux ipſe capitur ; quæ tandem ſubditis ſupererit ſpes ſalutis ? . . . «
Dedit nobis intellectum Deus , ut ignorantiam fugemus è mentibus , ut re- «
ctum teneamus juſtumque rerum judicium , atque ad alia hujuſmodi diriga- «
mur : & contra diverſarum impugnationum varios incurſus , hoc quaſi quo- «
dam ſcuto uſi ac lumine , maneamus innocui atque muniti . Nos verò tan- «
tum hoc Dei donum temerè prodimus propter ſuperflua ac vana . Quid pro- «
deſt auratis armis Milites refulgere , cùm ducitur Rex ipſe captivus ? Quod «
lucrum eſt auratæ depictæque navis , cùm ipſius mergitur gubernator ? Quæ- «
nam illa eſt benè compoſiti corporis pulchritudo , cùm facies oculos ami- «
ſit ? Quemadmodum igitur ſi Medicum , cujus ad aliorum ægritudines de- «
pellendas ſanitas neceſſaria eſt , ægritudine efficias , & in deaurato cubi- «
culo , lectuloque argenteo jacere præcipias , nihil proficiet omninò lan- «
guentibus : ita etiam ſi mentis principale corrumpens , quo vitiis ingruen- «
tibus potes repugnare , theſauro feceris aſſidere , non modò nihil omninò «
profeceris , ſed totum prorsùs animum læſeris . «

Si oculus tuus fuerit ſimplex , &c. De intentione hunc locum intelligendum jam obſervavi . *Proinde magni intereſt , cùm aliquid boni facimus , cujus rei contemplatione faciamus . Officium quippè noſtrum non officio , ſed fine penſandum eſt : ut ſcilicet non tantùm ſi bonum eſt , quod facimus , ſed præcipuè ſi bonum eſt propter quod facimus , cogitemus . Hos oculos , quibus contemplamur , quare faciamus , quod facimus , averti poſcit , ne videant vanitatem , id eſt , ne hanc attendat , propter quam faciat , cùm boni aliquid facit . In qua vanitate præcipuum locum obtinet amor humanæ laudis , propter quam multa magna fecerunt , qui magni in hoc ſæculo nominati ſunt , multumque laudati in civitatibus gentium , quærentes non apud Deum , ſed apud homines gloriam ; & propter hanc velut prudenter , fortiter , temperanter , juſteque viventes , ad quam pervenientes , perceperunt mercedem ſuam , vani vanam .*

S. Aug. Enar. in Pſal. 118. Serm. 12.

Si oculus tuus fuerit nequam , totum corpus tuum tenebroſum erit . *Hunc oculum agnoſce intentionem , qua facit quiſque , quod facit ; & per hoc diſce eum , qui non facit opera bona intentione fidei bonæ , hoc eſt , ejus quæ per dilectionem operatur , totum quaſi corpus , quod illis , velut membris , operibus conſtat , tenebroſum eſſe , hoc eſt , plenum nigredine peccatorum .*

Id. l. 4. contr. Julian. cap. 3. n. 33.

Si ergo lumen , quod in te eſt , tenebræ ſunt , ipſæ tenebræ quantæ erunt ? *Fit* enim plerumque , *ut aliud in imis intentio ſupprimat , aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat . Nam ſæpè ſibi de ſe mens ipſa mentitur , & fingit ſe de bono opere amare , quod non amat ; de Mundi autem gloria*

S. Gregor. M. p. 1. Paſtor. c. 9.

Pſ.17.29. *non amare , quod amat* . Ad Deum igitur clamemus cum Propheta : *Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine : Deus meus , illumina tenebras meas* .

S.Jo.Chry. Hom. 23. in Matth. XVIII. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire* , &c. *Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ* . Animo prorsùs toto perhorreſcamus , & corpore , intelligentes, ex adverſo Deum aurumque componi. Si igitur iſtud ſono quoque ſermonis horri-
» bile eſt , quantò eſt horribilius, cùm ipſis operibus tyrannis auri Dei timori præ-
» feratur ? . . Noli tu mihi contra hanc ſententiam proferre divites, ſed divitiis ſer-
» vientes. Alioquin Job erat quidem dives , non tamen pecuniæ ſerviebat. Sicut
» enim alieni patrimonii diſpenſator , ita illa omnia poſſidebat , non modò aliena
» non rapiens , ſed propria quoque indigentibus largiens : Quodque his ma-
Job. 35. jus eſt , nec habere ſe illa gaudebat : *Si lætatus ſum* , inquit , *quia mihi*
» *eſſent multæ divitiæ* . Unde quia gaudium de poſſeſſione non habuit , dolo-
» rem de amiſſione non pertulit . At non tales noſtra ætate ſunt divites , ſed
» captivis omnibus deteriùs affecti ; & ſicut cuidam tyranno tributa penden-
» tes , non quieſcunt à miſeria ſervituris . Quaſi enim arcem quamdam, ita
» eorum mentem amor auri inſedit . Unde per dies ſingulos præcepta eis ple-
» na iniquitatis imponit , nec eſt omninò aliquis , qui non obediat imperanti.
» Noli igitur ex ſuperfluo argumentari : ſemel ſiquidem pronunciavit Deus,
» impoſſibile eſſe dicens , utrumque hoc ſimul eſſe ſervitium . Ne ergo tu
» duxeris hoc eſſe poſſibile. Quando enim te unus Dominus propriis quoque
» exui jubet , alter verò etiam aliena diripere : quando ille tibi imperat ca-
» ſtitatem , iſte luxuriam : quando hic tibi caſtigationem ventris indicit , ille
» ebrietatem atque delicias : quando te alter omnia iſta jubet deſpicere , al-
» ter verò inhærere atque inhiare præſentibus : cùm hic quidem præcipit le-
» cta marmora , parietes pictos , & laquearia deaurata mirari ; ille verò aver-
» ſari ejuſmodi omnia , & veræ Philoſophiæ pulchritudinem , ac morum or-
» namenta ſuſpicere : quemadmodum poſſibile eſt , hæc tam contraria con-
» venire ? Dominum hic autem Mammonam , id eſt , pecuniam ; nuncupavit,
» non ob propriam ipſius naturam , ſed ob eorum miſeriam , qui ſe ad illius
» inclinavere ſervitium . Sic etiam ventrem Apoſtolus appellat Deum , non
» à dignitate dominantis , ſed ab infelicitate famulantium . Quod ſupplicio
» certè omni majus eſt , etiam ante pœnam puniri captivum . Quibus enim
» captivis non infeliciores putandi ſunt , qui cùm dominum habeant Deum,
» ab illo Rege mitiſſimo recedentes , tyranno ſe huic ſæviſſimo dederunt:
» & hoc cùm nobis etiam in præſenti res iſta noceat ? Nam & damna hinc
» ineffabilia contingunt , & lites frequentes , & calumniæ , atque certami-
» na , & aſſidui labores , & cæcitas mentis : Quodque eſt gravius , etiam
» bonorum nobis cœleſtium per hæc infertur amiſſio , quæ ſolo certè poſſu-
» mus Dei ſervitio promereri .

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire . *Servile eſt omne peccatum , libera* Rom.6.16. *eſt innocentia . Unde & Dominus ait* : Omnis , qui facit peccatum , ſervus eſt peccati . *Quomodo enim non ſervus , omnis avarus , qui pro exiguo pe-* S.Amb. lib.de Joſeph. c.4.n.20. *cuniæ lucello ſeipſum auctionatur ? Timet omnia , ne congeſta amittat , qui non utenda congeſſit , majore periculo ſervaturus , quò majora quæſivit . Quomodo non mendicans , cui ſunt parva , quæ poſſidet ? Nam etſi mihi dives videatur , ſibi eget , nec teſtimoniis ſua vota ſolatur , qui quod optat , neſcit credere . Quomodo autem non & ille ſervus , qui ſubditus eſt libidini ? Primùm ſuis ardet incendiis , & pectoris ſui facibus exuritur . . . Suſcipit omnes metus , inſidiatur ſomno ſingulorum : ut unius cupiditate potiatur , fit ſervus omnium . Servit igitur hanc miſeram quidem ſervitutem , qui ipſe ſibi domi-*
nos

nos facie , ipſe vult habere quos timeat : Nihil enim tam ſpeciale ſervitutis eſt , quàm ſemper timere . Ille verò in quovis conditione ſervitii ſemper liber , qui Mundi amore non capitur , avaritiæ vinculis non tenetur , metu criminis non alligatur , qui ſecurus ſpectat præſentia , quem futura non terrent . Nonnè videtur tibi iſte in ſervitute dominari : ille autem in libertate ſervire ? Serviebat Joſeph , regnabat Pharo : Beatior hujus ſervitus , quàm Regnum illius .

Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ . *Semper abundantia contumelioſa in ſemetipſam eſt . Apud Barbaros quoſdam , quia vernaculum eſt aurum , auro vinctos in ergaſtulis habent , & divitiis malos onerant , tantò locupletiores , quantò nocentiores* . S. Gregorius Nazianzenus , Oratione in Natale Domini , divites meritò vocat *compeditos terræ* . S. Cyprianus multos fidem abnegaſſe deflet in Eccleſiæ perſecutione , quos divitiarum amor à cura ſalutis avocavit . *Decepit multos* (inquit) *patrimonii ſui amor cæcus ; nec ad recedendum parati , aut expediti eſſe potuerunt , quos facultates ſuæ velut compedes ligaverunt . Illa fuerunt remanentibus vincula , illæ catenæ ; quibus & virtus retardata eſt , & fides preſſa , & mens vincta , & anima præcluſa ; ut ſerpenti terram ſecundùm Dei ſententiam devoranti , præda & cibus fierent , qui terreſtribus cupiditatibus inhærerent* . Erubeſce Chriſtiane, quòd in libertatem gloriæ filiorum Dei vocatus , Mammonæ ſervias indigniſſimam ſervitutem . *Obſederunt animum tuum ſterilitatis tenebræ , & recedente inde lumine veritatis , carnale pectus alta & profunda avaritiæ caligo cæcavit : pecuniæ tuæ captivus , & ſervus es : catenis cupiditatis , & vinculis alligatus es ; & quem jam ſolverat Chriſtus , denuò vinctus es : ſervas pecuniam , quæ te ſervata non ſervat : patrimonium cumulas , quod te pondere ſuo graviùs onerat : Nec meminiſti , quid Deus reſponderit diviti exuberantium fructuum copiam ſtulta exultatione jactanti : Stulte , inquit , hac nocte expoſtulatur anima tua à te : Quæ ergo paraſti , cujus erunt ? Quid divitiis tuis ſolus incubas ? Quid in pœnam tuam patrimonii tui pondus exaggeras , ut quò locupletior ſæculo fueris , pauperior Deo ſis ? Redditus tuos divide cum Domino Deo tuo : fructus tuos partire cum Chriſto : fac tibi poſſeſſionum terreſtrium Chriſtum participem , ut & ille te ſibi faciat regnorum cæleſtium cohæredem* . Laxatis ergo curis mutabilium rerum , bona ſtabilia & certa quæramus : *Supervolemus terrenis opibus noſtris . Nam & in mellis copia non fruſtra pennas habet apicula , necat enim hærentem* . Si ſapimus , deſinamus ea ſequi , quæ & aſſequi miſerum eſt . *Beatus , qui poſt illa non abiit , quæ poſſeſſa onerant , amata inquinant , amiſſa cruciant* .

Tert. lib. de Cultu Fœm. cap. 6.

S. Cypr. lib. de Lapſis .

Idem lib. de Op. & Elee.

S.Aug. Ep. 51. alias 113.

S. Ber. Epiſt. 103.

XIX. *Ideò dico vobis , Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ , quid manducetis , neque corpori veſtro , quid induamini* . Qui enim propter hoc Evangelium prædicat , ut habeat , unde manducet , & unde veſtiatur , ſimul ſe putat & Deo ſervire , quia Evangelium prædicat ; & Mammonæ , quia propter iſta neceſſaria prædicat : quod Dominus dicit fieri non poſſe . Ac per hoc *Ille qui propter iſta Evangelium prædicat , non Deo , ſed Mammonæ ſervire convincitur : etſi Deus illo ad aliorum provectum , quomodo ipſe neſcit , utatur . Nam huic ſententiæ ſubjungit* , Ideò dico vobis , ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ , quid manducetis , neque corpori veſtro , quid induamini : *Non ut iſta non procurent , quantum neceſſitati ſatis eſt , unde honeſtè potuerint ; ſed ut non iſta intueantur , & propter iſta faciant , quicquid in Evangelii prædicatione facere jubentur* .

S.Aug. lib. de Op. Monach. c. 26.

Nolite ſoliciti eſſe . *Quis ſic invidus bonis ſuis , quis ſic deliciis ſuis inimicus , ut ſpontanea & cælitùs præparata deſpiciat , & concupiſcat munda-*

S. Pet. Chryſ. ſerm. 113. de

Y 2 *nis*

terrenorum cura deſpicienda. *nis laboribus & doloribus conquiſita? Degener nimis animus, mens tota ſervilis eſt, quæ coquorum afflatus, ſqualores coquinæ, heſterno horrore fœtentia perquirat obſonia, cui jugiter regius deſervit atque adjacet apparatus. Noli ergo, homo, inania providendo gemere: noli laborare caduca præparando, quia prandii tui ſemper & ubique Deus præparator adſiſtit. Quis Rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Quis dominus fidelibus ſervis juſta cibaria non miniſtrat? Quis pater non dat panem filiis? Si ergo nobis Deus & Rex & Dominus & Pater eſt, quid negabit? Stipendiis ſuis militans, derogat miles Regi; ſuis ſumptibus vivens, dominum ſervus accuſat: pro ſe ſolicitus filius, culpat ſuperſtitem patrem. Noli ergo homo exponere Deum pro te, taliter cogitando, qui & juſtitia regnantis, & dominantis ſtudio, & generantis affectu, in ſe totam tui recepit ſolicitudinem, refudit & curam.*

S. Ambr. l. 7. in Lucam. n. 124. XX. *Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa.* Magnum ſanè & aptum, quod fide ſequamur, exemplum. Nam ſi volatilibus cœli, qui-
» bus nullum exercitium cultionis, nullus de meſſium fœcunditate proventus
» eſt, indeficientem tamen providentia divina largitur alimoniam, *Verum eſt,*
» *cauſam inopiæ noſtræ avaritiam videri.* Etenim illis idcircò inelaborati pa-
» buli uſus exuberat, quòd fructus ſibi communem ad eſcam datos ſpeciali
» quodam neſciunt vindicare dominatu: *Nos communia amiſimus, dum propria vindicamus; nam nec proprium quidquam eſt, ubi perpetuum nihil eſt; nec certa copia, ubi incertus eventus. Cur enim divitias tuas æſtimes, cùm tibi Deus etiam victum cum cæteris animantibus voluerit eſſe communem? Aves cœli ſpeciale ſibi nihil vindicant, & ideò pabulis indigere neſciunt, quia non norunt aliis invidere.*

S. Aug. l. de Op. Monac. c. 27. *Reſpicite volatilia cœli*, &c. Id à Chriſto dictum, ne quiſquam Deum putet ſervorum ſuorum neceſſaria non curare, cùm ejus ſapientiſſima pro-
» videntia uſque ad iſta creanda & gubernanda perveniat. Neque enim non
» ipſe paſcit & veſtit etiam eos, qui manibus operatur. Sed ne Chriſtianam
» Militiam ad hoc detorqueant, ut iſta conquirant, hos ſervos Dominus
» præmonet, ut in eo miniſterio, quod Sacramento ejus debetur, non
» iſta, ſed Regnum Dei & juſtitiam ejus cogitemus: & hæc omnia appo-
» nentur nobis, ſive per manus operantibus, ſive infirmitate corporis impe-
» ditis, ſive ipſius militiæ tali occupatione diſtrictis, ut nihil aliud agere
2. Theſſ. 3. 10. valeamus. Laborandum igitur eſt, *Quoniam ſi quis non vult operari, non*
» *manducet.* Quamobrem ſi quis Dei ſervis vacantibus, & valentibus exem-
» plo & præcepto Apoſtolico manibus ſuis victum tranſigere, moverit quæ-
» ſtionem de volatilibus cœli, quæ non ſeminant neque metunt, & de liliis
» agri, quæ non laborant neque nent, facilè reſpondebunt: *Si & nos per aliquam infirmitatem, vel occupationem non poſſimus operari, ſic ille nos paſcet & veſtiet, quemadmodùm aves & lilia, quæ nihil operantur hujuſcemodi: Cùm autem poſſumus, non debemus tentare Deum noſtrum; quia & hoc quod poſſumus, ejus munere poſſumus; & cùm hinc vivimus, illo largiente vivimus, qui largitus eſt, ut poſſimus. Et ideò de iſtis neceſſariis ſoliciti non ſumus; quia cùm hæc poſſumus agere, ille nos paſcit & veſtit, à quo paſcuntur homines & veſtiuntur: Cùm verò hæc non poſſumus agere, idem ipſe nos paſcit & veſtit, à quo aves paſcuntur, & lilia veſtiuntur; quoniam nos pluris ſumus illis. Quapropter in iſta militia noſtra, nec in craſtinum cogitamus, quia non propter iſta temporalia, quo pertinet craſtinus; ſed propter illa ſempiterna, ubi ſemper hodiernus eſt; nos illi probavimus, ut ei nullis negotiis ſæcularibus implicati placeamus.*

Reſpi-

Reſpicite volatilia cœli , &c. Exemplo tali exaggerat Dominus dubitantis S. Pet. Chr.
inſaniam ; qui putat Deum hoc piis filiis denegaturum , quod avibus ſub- Serm.163.
miniſtrat : & exiſtimat , relinquentibus propter ſe patriam , domum , pa- “
rentes , filios , conjuges , victus ſubſidia non daturum . O miſerum , cui “
cùm detur Regnum , ſuſpirat panem ; cùm perpetuitate donetur , deflet “
potum ; cùm immortalitatis gloria induatur , plangit corporis veſtimentum ! “
Quis autem veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
Humanarum mentium cogitationes intimus ſcrutator exponit . Nam omnis
homo , dum ſui corporis pulchritudinem concupiſcit , procerum ſe eſſe “
exoptat : Sed cogitare per ſe homo hoc poteſt , hoc per ſe obtinere non “
poteſt . Ad id credendo pervenit , ad quod pervenire non poteſt cogitando. “
Si ergo neque , quod minimum eſt , poteſtis ; de cæteris ſoliciti eſtis? Hoc eſt, Luc. 12.
quid cogitatione homo majora præſumis , qui per fidem minora deſperas? “
Quid veſtimento minus? Quid majus corporis incremento? Crede ergo tibi “
à Deo veſtitum corporis poſſe præſtari , à quo tibi fides corporis incre- “
menta repromittit .

XXI. *Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri* , &c. Quid S. Ambr. l.7.
tam morale ad perſuaſionem , quàm cùm videas , quòd etiam quæ ſunt ir- in Lucam ,
rationabilia , ſic Dei proſpicientia veſtiuntur , ut nullo uſu vel ad gratiam n. 125.
egeant , vel ornatum? Multò magis credas , rationabilem hominem , ſi “
omnem ſui uſum in Deo collocet , nec ſtudio mutandi violet fidem , “
numquam egere poſſe : eò quòd jure præſumpſerit de favore divino........ “
Chriſtianus de vita , de Regno , de immortalitate certus , de paſtus & ve- “
ſtitus non debet neceſſitate pulſari ; cùm videat Deum hodie nato & peri- “
turo in craſtinum germini tantam veſtitus gloriam contuliſſe : *Sed ſicut ari-* S. Pet. Chry.
ditate iſta , ſicut clibani deputantur incendio ; ita mortis , ita gehennæ ignibus
deſtinantur , qui præſentia ſibi à Deo præſtari dubitant , cùm futura ſibi jam
ſentiant contributa . . . . . Per hæc verò non modò docet , nequaquam
nos debere eſſe ſolicitos , ſed nec obſtupeſcere & admirari veſtimentorum S. Jo. Chryſ.
luxum & ſumptum , quandoquidem pulcritudo florum & decor varius her- Hom. 23. in
barum , ipſumque fœnum amictu tali invenitur pretioſius . Cur igitur ex Matth.
his in ſuperbiam mentis erigeris , in quibus perfacilè de te obtinet etiam “
herba victoriam? “

XXII. *Quærite ergo primùm Regnum Dei & juſtitiam ejus ; & hæc omnia* S. Amb. l.7. in
adjicientur vobis . His verbis Chriſtus , nec ad præſens , nec in reliquum Luc. n. 130.
fidelibus oſtendit gratiam defuturam : ſi modò qui divina deſiderant , ter- “
rena non quærant . *Indecorum quippè eſt homines curare de cibo , qui mili-* “
tant de Regno . Novit Rex , quemadmodum familiam ſuam paſcat , alat , ve-
ſtiat : & ideò dixit , *Jacta cogitatum tuum in Deum , & ipſe te enutriet* . Pſ. 54.
Et , *Timete Dominum omnes ſancti ejus : quoniam non eſt inopia timentibus* Pſ. 33. 10.11.
eum . *Divites eguerunt & eſurierunt : inquirentes autem Dominum non mi-*
nuentur omni bono . Multi propterea nolunt timere Dominum , ne famem S. Auguſt.
patiantur . Dicitur illis , Nolite fraudem facere . Et dicunt , Unde me Enarr. 2. in
paſco? Non poteſt ars ſine impoſtura eſſe , non poteſt negotium eſſe ſine hunc Pſal.
fraude . Sed fraudem punit Deus . Time Deum . Sed ſi timuero Deum , “
non habebo , unde vivam . *Timete Dominum omnes ſancti ejus , quoniam* “
nihil deeſt timentibus eum . Copiam promittit trepido , & dubitanti , ne ſi “
fortè timuerit Dominum , deſerant illum ſuperflua . *Paſcebat te Dominus con-* “
temnentem ſe , & deſeret te timentem ſe? Attende , & noli dicere , Ille “
dives eſt , & ego pauper ſum : Ego timeo Dominum : ille non timendo “
quantùm acquiſivit , & ego timendo nudus ſum . Videte , quid ſequitur: “
Divi-

Divites eguerunt & eſurierunt : inquirentes autem Dominum non minuentur
” *omni bono* . Si ad litteram accipias , videtur te fallere : Reſpicis enim
” multos divites iniquos mori in divitiis ſuis , non factos fuiſſe pauperes,
” cum vivunt ; vides illos ſeneſcere , perduci ad ultimum vitæ inter magnas
” copias divitiarum , celebrari eis pompam funeris in magnis effuſionibus,
” perduci uſque ad ſepulcrum divitem , qui & exſpiravit in lectis eburneis,
” circumſtante familia ſuorum ; & dicis in animo tuo , ſi fortè noſti aliqua
” & peccata & ſcelera ipſius : Ego novi , quanta fecerit iſte homo : ecce
” ſenuit , mortuus eſt in lecto ſuo ; deducunt illum ſui , pompa tanti fu-
” neris celebratur : ego novi quæ fecerit , decepit me Scriptura , & feſellit,
” ubi audio & canto , *Divites eguerunt & eſurierunt*. Quando iſte inops fuit ?
” *Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono* . Quotidiè ad Baſili-
” cam ſurgo , quotidiè genu flecto , quotidiè inquiro Dominum , & nihil boni
” habeo : iſte non inquiſivit Dominum , & inter tanta bona defunctus eſt.
” Sic cogitantem ſuffocat laqueus ſcandali . Eſcam enim mortalem quærit in
” terra , & veram mercedem non quærit in cœlo , & mittit caput in la-
” queum diaboli , conſtringuntur ei fauces , & tenet diabolus ad malefacien-
” dum , ut ſic imitetur illum divitem , quem videt in tanta copia defunctum.
” Noli ergo ſic intelligere . Et quomodo intelligam ? *In bonis ſpiritualibus.*
Sed ubi ſunt ? Non videntur oculis , ſed corde . Nam video ipſa bona . Videt
illa , qui amat . Juſtitiam non video . Non enim aurum eſt , non enim ar-
gentum eſt . Si aurum eſſet , videres : quia fides eſt , non vides . Et ſi non
vides fidem , quare amas ſervum fidelem ? Quare gaudes ad eum , qui fidem
tibi exhibet ; & laudas eum de his bonis , quæ non videntur niſi oculo cor-
dis ? Cùm repletus fueris ſpiritualibus divitiis , pauper eris ? Et ille dives
ideò fuit , quia habebat lectum eburneum ; & tu pauper es , cujus cubicu-
lum cordis plenum eſt tantis gemmis virtutum , juſtitiæ , veritatis , charitatis,
fidei , patientiæ & tolerantiæ ? Explica divitias tuas , ſi habes illas , & com-
para divitiis divitum . At ille in mercatu invenit mulas pretioſas , & emit
” eas ? *Si fidem invenires venalem , quantum pro illa dares , quam te voluit*
” *Deus gratis habere , & ingratus es ?* Egent ergo illi divites , egent : &
” quod eſt gravius , pane egent . Ne fortè putetis , quia auro egent & ar-
” gento , quamquam & hoc egeant . Quantum habuit quidam , & quid eum
” ſatiavit ? Sic mortuus eſt egens ; quia plura volebat acquirere , quàm
” tenebat . Egent & pane . Quarè egent & pane ? Si non intelligis panem,
” Chriſtus dixit , *Ego ſum panis vivus , qui de cœlo deſcendi* : & , *Beati , qui*
eſuriunt & ſitiunt juſtitiam , quoniam ipſi ſaturabuntur .

Quærite ergo primùm Regnum Dei & juſtitiam ejus , & hæc omnia ad-
S.Aug. l.2. de Ser. Dom. in Monte, c. 17. jicientur vobis . *Ex Scripturis ſatis apparet , Dominum noſtrum non hæc im-*
probare , ſi quis humano more iſta procuret : Sed ſi quis propter iſta Deo mi-
litet , ut in operibus ſuis non Regnum Dei , ſed iſtorum acquiſitionem intueatur .
Ad hanc ergo regulam hoc totum præceptum redigitur ; ut etiam in iſtorum
proviſione Regnum Dei cogitemus , in Militia verò Regni Dei iſta non cogite-
mus . Ita enim etiamſi aliquando defuerint , quod plerumque propter exercita-
tionem noſtram Deus ſinit , non ſolùm non debilitant propoſitum noſtrum , ſed
Rom.3.5. *etiam examinatum probatumque confirmant* . Gloriamur enim , *inquit* , in
” tribulationibus , ſcientes , quòd tribulatio patientiam operatur , patientia
” autem probationem , probatio autem ſpem , ſpes verò non confundit ; quia
” charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum , qui da-
” tus eſt nobis . *In commemoratione autem tribulationum , ac laborum ſuorum*
idem Apoſtolus non tantùm in carceribus , & naufragiis , atque hujuſmodi
mul-

multis moleſtiis ; ſed etiam in fame & ſiti , in frigore & nuditate ſe laboraſſe commemorat . Quod cum legimus , non æſtimemus Domini promiſſa titubaſſe , ut famem ac ſitim & nuditatem pateretur Apoſtolus , quærens Regnum ac juſtitiam Dei , cùm dictum ſit nobis , Quærite primùm Regnum Dei , & juſtitiam ejus , & hæc omnia apponentur vobis : *Quandoquidem iſta ſicut adjutoria novit ille Medicus , cui ſemel nos totos commiſimus , & à quo habemus promiſſionem vitæ præſentis & futuræ , quando apponat , quando detrahat , ſicut nobis judicat expedire ; quos & conſolandos & exercendos in hac vita , & poſt hanc vitam in perpetua requie ſtabiliendos , atque firmandos gubernat , ac dirigit . Non enim & homo cùm plerumque jumento ſuo cibaria detrahit , deſerit illud cura ſua , ac non potiùs curando hæc facit .*

2. Cor. 11. 25.

XXIII. *Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum* , &c. Qui Chriſti cœpit eſſe diſcipulus , ſecundùm Magiſtri ſui vocem renuncians omnibus , diurnum debet cibum petere , nec in longum deſideria petitionis extendere. *Meritò ergo vitium ſibi in diem poſtulat , qui de craſtino cogitare prohibetur : quia & contrarium ſibi ſit & repugnans , ut quæramus in ſæculo diu vivere , qui petimus Regnum Dei velociter advenire .* In hujus rei figuram Manna , quo Deus populum ſuum annos quadraginta cibavit in deſerto , in diem craſtinum ſervari prohibuit : *Nullus relinquat ex eo in manè* ; ſervatumque ab aliquibus in craſtinum , *ſcatere cœpit vermibus , atque computruit* . Quod quidem non Mannæ vitio accidiſſe , fidem facit Sabbatum , in quo integrum ſervabatur , quod pridie collectum eſſet : illud item , quod multis ſæculis in Arca conſervatum eſt incorruptum . Sed *Deus docere volens eos vitæ rationem à curis liberam , pollicitus eſt illis , ſuppeditaturum ſe ſingulis diebus eſcam neceſſariam .*

S. Cypr. tr. de Orat. Dom.
Ex. 16. 19. 20.
Theod. Int. 31. in Exod.

CAPUT SEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

I. N*Olite judicare , ut non judicemini . In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini ; & in qua menſura menſi fueritis , remetietur vobis .* Non quodlibet judicium hic prohibet Chriſtus , publica enim judicia & legitima , neceſſaria & ſancta ſunt : privato etiam judicio peccata manifeſta vituperare , corripere , quin etiam caſtigare licet iis , qui poteſtatem habent aliquam in eos , qui peccant . Judicium ergo malignum & temerarium dumtaxat Dominus vetat , quo proximum temerè damnamus , dicta vel facta illius ſiniſtrè interpretati : *Non prohibuit judicare , ſed docuit.* Ut Joan. cap. 7. 24. *Nolite judicare ſecundùm faciem , ſed rectum judicium judicate .* Prohibuit judicium de ocultis conſiliis , cogitationibus , & intentionibus uſurpare , quod Dei proprium eſt . Unde Apoſtolus ait : *Nolite ante tempus judicare , quoadusque veniat Dominus , qui & illuminabit abſcondita tenebrarum , & manifeſtabit conſilia cordium ; & tunc laus erit unicuique à Deo* . Ne igitur temerè de proximo judicetis , ne maligni rerum vel perſonarum cenſores : *In quo enim judicio judicaveritis , judicabimini* . Non ſolùm ab hominibus , quos tam rigidos , tam malignos experiemini morum veſtrorum cenſores , quàm ipſi fueritis alienorum : ſed quod multò terribilius eſt , à Deo ſupremo omnium & æquiſſimo judice . *Et in qua menſura menſi fueritis , remetietur vobis* . Proverbialis locutio , uſu trita apud-

S. Jo. Chry. hom. 23. in Matth.
S. Hie. in c. 7. Matth.
1. Cor. 4. 5.
S. Baſilius , in Regul. Brev. Reg. 164.

Jac.2.13. apud Hebræos . *Menſura pro menſura*, *Par pari* . Utque Jacobus Apoſtolus ait : *Judicium ſine miſericordia illi , qui non fecit miſericordiam* .

II. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui ; & trabem in oculo tuo non vides ? Aut quomodo dicis fratri tuo : Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo : & ecce trabs eſt in oculo tuo ? Hypocrita , ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui* . Feſtuca , vel minima eſt ligni particula , quales nonnumquam incurrunt in digitos , aut in oculos involant ; vel ſtipula . Per feſtucam , minora levioraque peccata , ſive ſimpliciter , ſive aliorum comparatione : per trabem , graviora ſignificantur . Proverbio rurſus apud Judæos frequentato Moralis Evangelicæ regulam obſervandam Chriſtus explicat . Cur tam perſpicax , tam curioſus es alienorum vitiorum explorator , tam ſeverus cenſor ; & in tuis obſervandis tam cæcus , emendandis tam negligens , tam mollis , tam indulgens ? Qua fronte dicis , Permitte à me ſanari vitium tuum ; aut illum reprehendere , objurgare , aut damnare audes , cùm tu gravioribus vitiis labores ?
S.Aug. l.2. de Ser. Dom. in Monte, c. 19. Hypocrita , qui aliena reprehenſione vitii odium ſimulas , & opinionem ſanctitatis venaris ; qui alienam perſonam aſſumis , cùm accuſare vitia officium ſit bonorum virorum & benevolorum ; tu verò bonitatis , & charitatis erga proximum expers , illius contemptum & damnationem , non emendationem & curationem intendas . Corrige primùm & emenda vitia tua longè graviora , ſuperbiam , odium , invidiam , hypocryſim ipſam ; & tunc idoneus eris , qui aliorum peccata ſanis oculis diſpiciens , corripias , &
S.Hieron. emendes : Videbis ſcilicet infirmitates , & peccata fratrum *oculis columbæ* . Tunc alterius infirmitatem habebis quaſi tuam , ut eam æquanimiter feras,
S. Aug. donec ab ea liberetur ille , cujus curas ſalutem . *De his* itaque ibi loquitur Chriſtus , *qui cùm ipſi mortali crimine teneantur obnoxii , minora peccata fratribus non concedunt , culicem liquantes , & camelum glutientes* . Perſtringitque *multùm cavendum & moleſtum ſimulatorum genus , qui cum omnium vitiorum accuſatione odio & livore ſuſcipiant , etiam conſultores videri volunt* .

III. *Nolite dare ſanctum canibus , neque mittatis margaritas veſtras ante porcos ; ne fortè conculcent eas pedibus ſuis , & converſi dirumpant vos* . Poſtquam temerarium inclemenſque judicium Chriſtus prohibuit , ne quis hinc ſuſpicaretur , omnem , etiam de rebus manifeſtiſſimis , judicandi libertatem tolli , ſubjungit præceptum ad eam prudentiam pertinens , quam alibi vult cum ſimplicitate conjunctam . Doctrinam Evangelii , & ſacroſancta Myſteria , atque Sacramenta , profanis hominibus , canum ſuumque immundiſſimorum animalium ſymbolo, deſignatis , ne tradite , ne divina illa , & præ gemmis pretioſiſſimis æſtimanda myſteria & dogmata contemnant & conculcent ; voſque ipſos morſibus ſuis dilacerent , irrideant , verbis factiſque perſequantur . Porcus non recipit ornatum , qui verſatur in volutabro luti ;
Prov. 11. & ſi habuerit circulum aureum , fœdior invenitur . Non abſurdè canes in-
2. Petri 2. terpreteris , qui poſt fidem Chriſti revertuntur ad vomitum peccatorum
S.Hier.c.7. Matth. ſuorum : porcos verò , qui necdum Evangelio crediderunt , & in luto incredulitatis , vitiiſque verſantur . Non convenit igitur , iſtiuſmodi hominibus citò Evangelicum margaritum credere , donec ad verbum veritatis debita cum veneratione audiendum parati fuerint , & è cœno fœdarum voluptatum voluerint emergere . Hinc Chriſtus pœnitentiæ prædicationem prædicationi cœleſtis Regni voluit antecedere : Et cùm Apoſtolos ad do-
Matth. 10.12. cendum mitteret , explorare eos juſſit , quis dignus eſſet . *In quamcumque autem civitatem , aut caſtellum intraveritis , interrogate , quis in ea dignus : & ibi manete , donec exeatis* . Et cùm Antiochiæ Judæi repleti zelo contradi-

Digitized by Google

tradicerent his quæ à Paulo dicebantur , blaſphemantes : tunc conſtanter Act. 13.45.46.
Paulus & Barnabas dixerunt : *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei : ſed quoniam repellitis illud , & indignos vos judicatis æternæ vitæ , ecce convertimur ad gentes* . Vel ſecundum S. Joannem Chryſoſt. canes hic ſignificat S. Jo. Chryſ.
homines in impietate viventes immedicabili ; ſpemque omninò converſionis Hom. 23. in
in melius non habentes : porcos verò in luto infrænis luxuriæ jugiter ſe Matth.
volutantes : quos ſanè omnes cœleſti doctrina pronuntiavit indignos .

IV. *Petite , & dabitur vobis : quærite , & invenietis : pulſate , & aperietur vobis . Omnis enim , qui petit , accipit : & qui quærit , invenit : & pulſanti aperietur* . Ad orationem hortatur , qua impetretur Dei auxilium S. Jo. Chr. ib.
ad obſervationem eorum , quæ hactenùs docuit , omninò neceſſarium . Petite , quicquid vobis opus eſt , quidquid ſaluti veſtræ expedit ; & quidquid rectè petieritis , dabitur vobis . *Quærite* , non obiter & perfunctoriè Deum orantes ; ſed cum ſedulitate multa , & magna intentione . Qui enim quærit aliquid , cuncta profectò alia mente projiciens , unum intendit illud , quod ſolum requirit , ac præſentium rerum nihil omninò conſiderat . *Pulſate* , cum ardore vehementi , conſtantia , & perſeverantia orantes : Etſi enim Deus non continuò aperuerit , ad januam tamen Miſericordiæ ejus ſtare ac permanere oportet , exemplo hominis illius , qui perſeverat pulſans ad amici januam , tres panes ab illo ſibi poſtulans commodari , quos tandem importunis precibus obtinet . *In his , quæ ignorabimus* (inquit S. Hi- Luc. 11.
larius) *via nobis conſequendæ veritatis aperitur , quam obtinere in ſola pre-* S.Hil. in c. 6.
cum mora eſt . Ut igitur ſentiamus credamuſque omnia , & nullo ambiguæ Matth.
voluntatis diſferamur incerto , orandum eſt , quærendum eſt , pulſandum eſt : Oratione miſericordiam , inquiſitione profectum , tentamento aditum reperturi . Omnis enim , ſive nobilis , ſive plebejus ; ſive dives , ſive pauper ; ſive doctus , ſive illiteratus , *qui petit* plena fiducia , *qui quærit* magna diligentia , *qui pulſat* conſtanti perſeverentia , *accipit* quod ipſi utile eſt ad ſa- Coloſſ. 3. 25.
lutem ; ſi non ſtatim , opportuniori certè tempore . Nam , *Apud Deum* 1. Joan. 5.
non eſt acceptio perſonarum . Et , *Quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus , audit nos* .

V. *Aut quis ex vobis homo , quem ſi petierit filius ſuus panem , numquid lapidem porriget ei ? Aut ſi piſcem petierit , numquid ſerpentem porriget ei ?* Adagium hoc ab Hebræis ad alias etiam gentes tranſiit , ut ex Plauto apparet : *Altera manu fert lapidem , panem oſtentat altera* . Quò ſpectat & illud Sep. l. 2. *De Beneficiis* , c. 7. *Verrucoſum beneficium ab homine duro aſperè datum panem lapidoſum vocabat* . Clara ſententia eſt : Nemo homo filio ſuo utilia petenti dabit noxia : *Si ergo vos , cùm ſitis mali* , Deo ſcilicet comparati , & naturæ corruptæ propenſione , *noſtis bona data* , res bonas & utiles , *dare filiis veſtris : Quantò magis Pater veſter , qui in cœlis eſt , dabit bona* , ſpiritualia , *petentibus ſe ?* Confer Luc. 11. *Quantò magis Pater veſter de cælo dabit Spiritum bonum petentibus ſe ?* Et Jac. 1. 5. *Si quis veſtrum indiget ſapientia , poſtulet à Deo , qui dat omnibus affluenter , & non improperat : & dabitur ei* . Et v. 17. *Omne datum optimum , & omne do-* S.Aug. l. 2. de
num perfectum , deſurſum eſt , deſcendens à Patre luminum . Quantùm ergo Ser. Dom. in
ſperandum eſt , daturum Deum nobis bona petentibus , nec nos poſſe de- Monte, c. 21.
cipi , ut accipiamus aliud pro alio , cum ab ipſo petimus ; quando etiam "
nos , cùm ſimus mali , novimus id dare , quod petimur ? Non enim decipimus "
filios noſtros ; *& qualiacumque bona damus , non de noſtro , ſed de* "
ipſius damus .

VI. *Omnia ergo quæcumque vultis , ut faciant vobis homines , & vos facite*

Idem cap. 12. *illis : Hæc eſt enim Lex & Prophetæ* . Hanc ſententiam ſubjungit S. Lucas illi , quæ apud Matthæum cap. 5. verſ. 42. legitur , *Qui petit à te , da ei;* & reliquis de dilectione proximi , cum quibus optimè cohæret : *Quæcumque vultis , ut faciant vobis homines , & vos facite illis* : Bona ſcilicet. Quæ vox , *Bona* , olim explicationis gratia ad marginem addita , in quoſdam codices Latinos irrepſerat . Sed plena eſt & perfecta ſententia , etiamſi hoc verbum non addatur . Id enim quod dictum eſt , *Quæcumque vultis* , propriè dictum accipi oportet : Voluntas namque non eſt , niſi in bonis : Nam in malis flagitioſiſque factis cupiditas propriè dicitur , non voluntas . Un-
» de ſi quiſquam flagitioſè aliquid erga ſe fieri velit , & ad hoc referat iſtam
» ſententiam , veluti ſi velit aliquis provocari , ut immoderatè bibat , & ſe
» ingurgitet poculis , & hoc illi prior faciat , à quo ſibi fieri cupit , ridi-
» culum eſt , hunc putare iſtam impleviſſe ſententiam .

Rom. 13. 8. 9. 10. *Hæc eſt enim Lex & Prophetæ* : Id eſt , hinc pendet Lex & Prophetæ. Quod & Apoſtolus confirmat his verbis : *Nemini quidquam debeatis , niſi ut invicem diligatis : Qui enim diligit proximum , Legem implevit . Nam, Non adulterabis ; Non occides ; Non furaberis ; Non falſum teſtimonium dices ; Non concupiſces : & ſi quod eſt aliud mandatum , in hoc verbo inſtauratur : Diliges proximum tuum ſicut te ipſum . Dilectio proximi malum non* Gal. 5. 14. *operatur . Plenitudo ergo Legis eſt dilectio* . Et alibi : *Omnis enim Lex in uno ſermone impletur : Diliges proximum tuum ſicut te ipſum* : Quod autem hic , & apud Paulum dicitur , in hoc uno præcepto , Legis & Prophetarum ſumma conſiſtere , intelligendum eſt de Lege & monitis mutua hominum inter ſe officia ſpectantibus . Nam quæ ad Dei cultum pertinent , altero præcepto de dilectione Dei comprehenduntur . Confer cum Matthæi cap. 22. verſ. 40. *In his duobus mandatis univerſa Lex pendet , & Prophetæ.* Cùm enim hoc in capite unum tantùm præceptum , quod pertinet ad dilectionem proximi , recenſens , non addiderit hanc vocem , *Univerſa* , ſervavit locum alteri præcepto , quod ad dilectionem Dei pertinet ; ut ob- S. Aug. ibid. n. 76. ſervat Sanctus Auguſtinus . Præcipit ergo Chriſtus , ut quicquid officiorum homo exhibet alteri , hac intentione exhibeat , qua ſibi exhiberi vult , id eſt , ut non ab eo aliquid commodi temporalis exſpectet . Ita erit cor ſimplex , & mundum , in quo quæritur Deus .

VII. *Intrate per anguſtam portam : quia lata porta , & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem , & multi ſunt , qui intrant per eam . Quam anguſta porta , & arcta via eſt , quæ ducit ad vitam ! & pauci ſunt qui inveniunt eam* . Ne quis cauſaretur , ardua eſſe & difficilia , quæ Chriſtus præceperat , docet , reverà difficilem eſſe viam ad beatitudinem . *Intrate*, id eſt , *intrare contendite per anguſtam portam* . Via & porta hic vitæ inſtitutum ſignificat . Via pietatis & virtutis , ſeu ratio vivendi ſecundùm Evangelium , quæ ducit ad vitam æternam , anguſta & arcta eſt ; tum quia Divinæ & Evangelicæ Legis finibus eſt circumſcripta , ita ut neque ad dexteram , neque ad ſiniſtram vagari ſinat hominem , ut ulli cupiditati ſerviat , quem uni ſervire jubet charitati : tum quia inceſſu difficilis eſt ob naturæ corruptæ propenſionem in bona temporalia , quæ ſenſus demulcent; quorum licentiam refrænare difficile eſt hominibus ſæculo addictis : quamvis rectè agendi conſuetudo , auxilium Spiritus ſancti , & ſpes æterni præmii, magna ſint ad omnes difficultates vincendas adjumenta : tum quia unica omninò eſt , & ne latum quidem unguem ab ea deflectere licet . Hanc viam pauci inveniunt , ſive aſſequuntur , quia de rerum finibus , viiſque ad finem, non rectè judicant ; neque ut rectè judicare poſſint , operam ponunt , re-

ctè

ctè judicandi vi per pravos affectus & effrænes cupiditates depravata. Non dicit Chriſtus, *Pauci qui gradiuntur per eam: (hoc enim difficillimum eſt) ſed, qui inveniunt eam. Pauci enim inveniunt, & multò pauciores ingrediuntur per eam*. Contra verò *lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*: Vitia enim latè patent, & quibuſvis affectibus famulantur. *Et multi ſunt, qui intrant per eam*; adeòque in æternam damnationem tendunt. Major enim hominum pars pravis cupiditatibus abſtracta & illecta, ſæculique moribus, pompis, & pravis exemplis abrepta, dæmoniſque tentationibus concuſſa, eam ingreditur. *Lata via eſt ſæculi voluptas, quam appetunt homines: Anguſta, quæ per labores & jejunia panditur. Per latam multi ambulant: anguſtam pauci inveniunt. Latam non quærimus, nec inventione opus eſt: ſponte ſe offert, & errantium via eſt: Anguſtam verò, nec omnes inveniunt; nec qui invenerint, ſtatim ingrediuntur per eam: ſiquidem multi inventa veritatis via, capti ſæculi voluptatibus, de medio itinere revertuntur*.

S. Hier. lib. 2. Adv. Pelag.

S. Hier. in c. 7. Matth.

VIII. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces: A fructibus eorum cognoſcetis eos*. Cavete vobis à falſis Doctoribus. Hebræis enim Prophetæ dicebantur non tantùm præſagi futurorum, ſed & alii qui Scripturas interpretabantur: pſeudoprophetæ verò, qui ad populum docendum procedebant, quaſi mandatis cœlitùs datis inſtructi, cùm tamen à Deo miſſi non eſſent; nec veram ſalutaremque doctrinam, ſed falſam & exitialem traderent. Tales erant Simon Magus & Bar-Jeſu, quem S. Lucas *Pſeudoprophetam* vocat, *Act.* 13. 6. Hi ſunt præcipuè Hæretici, qui promittunt ſapientiam cognitionemque veritatis, quam non habent, & ſe plerumque paucitate commendant; tum omnes erroris Magiſtri, qui doctrinam venenatam, in materia etiam morum, populis propinant, ſeu palam, ſeu privatim: vel qui, ut novam exitialemque doctrinam tradant, arctæ viæ ſe duces profitentur, & Moralem ſeveriorem, veteremque diſciplinam buccis inflatis concrepant, ut in præcipuis evertant capitibus Moralem ſaniorem, frequentem Sacramentorum uſum, indulgentias, pias Confraternitates, &c. *Qui aliud habitu ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant*. Hi veniunt ad vos *in veſtimentis ovium*, ovinam fraudiſque neſciam ſimplicitatem, manſuetudinem, innocentiam, vultu, habitu, verbiſque mentiti: Qui continentiæ, caſtitatis, jejunii ſpecie, quaſi quadam pietatis veſte circumdati, ſimpliciorum corda decipiunt. De his Apoſtolus ſcribit: *Hujuſmodi Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium*. Et alibi: *Sunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. Et non mirum: Ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis. Non eſt ergo magnum, ſi Miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum*. Hi *quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti . . . Qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia . . . Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Ex his ſunt qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis. Quemadmodum autem Jannes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem*. Ab his cavete; *intrinſecus* enim *ſunt lupi rapaces*. Venenatum habent animum, *loquuntur perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe: non parcunt* denique *gregi*.

S. Aug. l. 2. de ſer. Dom. in Monte, c. 14.

S. Hie. in c. 7. Matth.

Rom. 16. 18.

2. Cor. 11. 13. 14. 15.

Philipp. 2. 21.

Ad Tit. 1. 11.

2. Tim. 3. 5. 6.

Act. 20. 29. 30.

A fructibus eorum cognoſcetis eos; id eſt, ex operibus, non qualia fieri ſolent & ab hypocritis, nempè jejunia, orationes, eleemoſynæ: hæc ſi-

S. Aug. l. 2. de ſer. Dom. in Monte.

Z 2 quidem

quidem ad veſtitum ovium ſæpè pertinent : ſed qualia commemorat Apoſtolus *ad Gal.* v. 19. ex operibus ſcilicet carnis , quæ ibidem opponit fructibus Spiritus Sancti . Quamvis enim pietatem ſimulent , citò tamen cognoſcentur progreſſu temporis , aut attentione diligenti . Nemo enim diu fictos mores præ ſe ferre poteſt , alienamque perſonam gerere . Tales igi-
1. Tim. 1. 6. 7. tur ſe demum oſtendent , quales reverà ſunt , faſtuoſos , odii & invidentiæ plenos , turpis lucri cupidos , luxuriæ deditos . Apparebunt *converſi in vaniloquium , non intelligentes , neque quæ loquuntur , neque de quibus*
Ib. c. 6. 4. 4. *affirmant : Superbi , languentes circa quæſtiones , & pugnas verborum , ex quibus oriuntur invidiæ , blaſphemiæ , &c. Mente corrupti , veritate privati , exiſtimantes , quæſtum eſſe pietatem . . . Voluptatem exiſtimantes diei delicias ; in conviviis luxuriantes , cor exercitatum avaritia habentes . Hi ſunt fontes*
2. Petri 2. *ſine aqua , & nebulæ turbinibus exagitatæ , quibus caligo tenebrarum reſervatur . Superba enim vanitatis loquentes , pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos , qui paululum effugiunt , qui in errore converſantur : libertatem illis promittentes , cùm ipſi ſervi ſint corruptionis . . . Hi carnem maculant , do-*
Judas Apoſt. in Ep. cathol. *minationem ſpernunt , majeſtatem blaſphemant . . . Hi ſunt in epulis ſuis maculæ , convivantes ſine timore , ſemetipſos paſcentes ; nubes ſine aqua , quæ à ventis circumferuntur ; arbores autumnales , infructuoſæ , bis mortuæ , eradicatæ ; fluctus feri maris , deſpumantes ſuas confuſiones , ſidera errantia . . . Hi ſunt murmuratores queruloſi , ſecundùm deſideria ſua ambulantes : & os eorum loquitur ſuperba , mirantes perſonas quæſtus cauſa . . . Hi ſunt , qui ſegregant ſemetipſos , animales , Spiritum non habentes .* Hi characteres , hi fructus , ex quibus pſeudoprophetæ & pſeudomagiſtri facilè cognoſcuntur.

IX. *Numquid colligunt de ſpinis uvas , aut de tribulis ficus ? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit : Mala autem arbor malos fructus facit .* Numquid fieri poteſt , ut de ſpinis uvæ , aut de tribulis ficus colligantur ? Nullatenus . Sic omnis arbor bona , quatenùs talis , malos fructus . Arbor bona, voluntas bona : Arbor mala , voluntas mala . Ex bona & recta voluntate, opera mala non prodeunt ; neque ex mala voluntate opera bona . Cùm igitur Pſeudoprophetæ & Pſeudomagiſtri animum corruptum habeant , ma-
Tert. lib. de Anima, c. 21. lamque voluntatem , mala ut plurimùm opera faciunt . *Non poteſt arbor bona malos fructus facere ; neque arbor mala bonos fructus facere .* Sic animus corruptus , & mala voluntas , ſi talis maneat , bona opera facere non poteſt ; nec bona voluntas , opera mala . Cæterùm gratia Dei malam voluntatem mutare poteſt , ut bonorum operum fructus proferat . *Numquam diſcordabunt ſententiæ ſanctæ . Non dabit enim arbor mala bonos fructus , ſi non inſeratur ; & bona malos dabit , ſi non colatur ; & lapides filii Abrahæ fient , ſi in fidem Abrahæ formentur ; & genimina viperarum fructum pœnitentiæ facient , ſi venena malignitatis exſpuerint . Hæc erit vis divinæ gratiæ , potentior utique natura , habens in nobis ſubjacentem ſibi liberam arbitrii poteſtatem ; quæ cùm ſit & ipſa naturalis atque mutabilis , quoquo vertitur , natura convertitur .* Chriſtus igitur non dixit , impoſſibile eſſe malum ad meliora converti , nec bonum negat in deterius poſſe tranſire ; ſed quin , quamdiu malitiæ affixus eſt , bonum utique fructum poſſit afferre.
S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matth. *Nam tranſire quidem ad virtutem , etiam cùm malus ſit , poteſt : ſed numquam bonum affert fructum , quamdiu in malitia perſeverat .* Hoc ſenſu loquebatur & Paulus : *Sapientia* , inquit , *carnis inimica eſt Deo : Legi enim*
Rom. 8. 7. *Dei non eſt ſubjecta , nec enim poteſt .* Et , *Animalis homo non percipit ea , quæ ſunt Spiritus Dei : ſtultitia enim eſt illi , & non poteſt intelligere .* Et S. Joan-
1. Cor. 1. 14. nes : *Omnis , qui natus eſt ex Deo , peccatum non facit , & non poteſt peccare,*

care, quoniam ex Deo natus eſt. Non pateſt arbor bona fructus malos facere; neque arbor mala bonos fructus facere. Hac Domini ſententia fruſtra abuſi ſunt Manichæi, ut duo prima principia adſtruerent; unum bonum, quod omnium bonorum; alterum malum, quod malorum omnium cauſa eſſet: aut duas in homine contrarias Animas, quarum una ad bonum, ad malum altera inclinaret. Quos refellens S. Epiphanius: *Quidnam* (inquit) *malam hanc arborem eſſe dicemus, è qua bonum oriri nequeat? Planè de hominum actionibus interpretari debemus. Neque enim è ſtupro derivari bonitas poteſt; neque ex nequitiæ livore juſtitia; neque ex adulterio laus. Siquidem arbor illa peccati à bonitate proficiſci non poteſt. Exempli gratia, arbor illa bona, quæ malos fructus edere non poteſt, ſit benigna hoſpitum exceptio. Quicquid enim ab ea proficiſcatur, vis ejus ab improbitate non oritur. Similiter eleemaſyna, caſtimonia quæ propter Deum colitur, continentia propter Dominum, juſtitia legis gratia ſuſcepta. Quamobrem duæ illæ arbores, de juſtitia & peccata intelligi commodè poſſunt.* Arborem bonam, voluntatem bonam, quæ bonos fructus, id eſt, bona opera parit; arborem malam, voluntatem malam, quæ malos fructus, id eſt, mala opera profert; *S. Auguſtinus* contra Manichæos & Pelagianos conſtanter interpretatur variis in locis, ex quibus aliqua delibabimus inferiùs in expoſitione ſenſus Moralis, Non ergo natura eſt arbor mala, ut Manichæi aſſerebant; nou nuptiæ, ut contendebant Pelagiani.

1. Joan. 3. 9.
S. Epiph. Hær. 66. n. 51.
S. Aug. lib. de Grat. Chriſti c. 18. & 19.
L. 2. de Nupt. & Concupiſcentia c. 26.

X. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Confirmat S. Joannis Baptiſtæ ſententiam ſupra c. 3. verſ. 10. ut appareat Verbi convenientia cum voce. Confer cum *Dan.* 4. 11. Omnis homo voluntatis malæ, & qui bonorum operum fructus non facit, excidetur, à ſanctorum ſocietate ſegregabitur, & mittetur in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus. Igitur *à fructibus eorum cognoſcetis eos*: Ex operibus cognoſcetis corruptam mentem, conſequenter & & dogmatum falſitatem, tamquam ex ſigno probabili, cùm libenter homines moribus ſuis convenientia doceant, nec veritatem imitari diù poſſit ſimulatio. *Ex abundantia* enim *cordis os loquitur*. Et, *Bonus homo de bono theſauro profert bona; & malus homo de malo theſauro profert mala*. Unde Phariſæis, qui præter hominum morem, rectè docebant, & malè vivebant, ait Salvator: *Aut facite arborem banam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor cognoſcitur. Progenies viperarum! Quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali?*

L. 1. cont. Jul. c. 8. & 9. & l. 4. c. 3.
Matth. 10. 34. & 35.
Ibid. verſ. 33.

XI. *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe intrabit in Regnum cælorum.* Quamvis falſi Prophetæ & falſi Doctores plenis buccis nomen meum confiteantur, ſeque Dei ſervos eſſe, verbis præ ſe ferant; ex hoc tamen judicium de illorum doctrinæ fideique integritate facere non poteſtis, quia *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum*; id eſt, vitam æternam conſequetur: Non enim in illud intrabunt, qui *Deum ſe noſſe confitentur, factis autem negant*. Sed qui ſervat mandata Dei Patris mei, quæ hactenus expoſui: qui *Fidem* habet eam, *quæ per charitatem operatur*: qui *ex operibus fidem* ſuam oſtendit; ita ut, quam lingua loquitur, etiam moribus vita fateatur; *Ipſe Intrabit in Regnum cælorum*.

Tit. 1. 16.
Gal. 5. 6.
Jac. 2. 18.

XII. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine: Nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo*

vir-

Digitized by Google

virtutes multas fecimus ? Et tunc confitebor illis : Quia numquam novi vos :
Diſcedite à me , qui operamini iniquitatem . In illa die terribili extremi ju-
dicii , qua intrabunt in Regnum cœlorum , quibus illud ab æterno divina
prædeſtinatione paratum eſt , multi dicent mihi : Domine , Domine , nonnè
auctoritate tua ac virtute futura prædiximus , dæmonia ejecimus , aliaque
miracula patravimus ? Et tunc illis palam reſpondebo : *Quia numquam no-*
S. Greg. l. 11. *vi vos* , id eſt , numquam pro meis habui , ne tunc quidem cùm iſta mi-
Mor. c. 7. racula faceretis , numquam novi vos ſcientia approbationis : *Deus enim*
& ſcit iniquum , quia cognoſcendo judicat , & neſcit , quia facta ejus non
approbat . Sic de veraci quolibet viro dicitur , quòd falſitatem neſciat ; quia
tametſi *fallaciam ſciat in crimine , neſcit in amore : ut videlicet ipſe hanc non*
agat , quam actam ab aliis damnat .

Diſcedite à me : ab æterni Regni gaudiis in perpetuum exules , diſcedite
in ignem æternum , *qui operamini iniquitatem* . Ita verterunt 70. Pſal. 5. 6.
S. Hie. in c. 7. S. Lucas habet , *operarii iniquitatis* . Confer cum 2. ad Tim. 11. 19. *Co-*
Matth. *gnovit Dominus , qui ſunt ejus ; & diſcedat ab iniquitate omnis , qui invo-*
cat nomen Domini . Non dixit Chriſtus : Diſcedite à me , qui operati eſtis
iniquitatem ; ne videretur tollere pœnitentiam : ſed , *Qui operamini iniqui-*
tatem , hoc eſt , *qui uſque in præſentem horam , cùm judicii tempus advene-*
rit , licet non habeatis facultatem peccandi , tamen adhuc habetis affectum.

Omnis ergo , qui audit verba mea hæc , & facit ea , aſſimilabitur viro ſa-
pienti , qui ædificavit domum ſuam ſupra petram : & deſcendit pluvia , &
venerunt flumina , & flaverunt venti , & irruerunt in domum illam , & non
cecidit : fundata enim erat ſuper petram . Qui audit traditam à me doctri-
nam , & ſecundùm illam vitam inſtituit , ſimilis eſt viro ſapienti , qui do-
mum ſuam ædificavit ſuper fundamentum ſolidum & inconcuſſum . Eſt enim
firma & ſolida vitæ ejus inſtituendæ ratio ; ſuper Chriſtum , ſcilicet , *la-*
1. Pet. 2. 4. 5. *pidem vivum , à Deo electum & honorificatum , & ipſi tamquam lapides vi-*
vi ſuperædificantur , domus ſpiritualis . Pluvia , flumina , venti , quibus
varia tentationum & perſecutionum genera ſignificantur , in ſpiritalem il-
lam fidei bonorumque operum conſtructionem irruerunt ; & ſtetit inconcuſſa.
Chriſto enim habitante per fidem in cordibus , & Spiritu Sancto interiorem
Eph. 3. 16. 17. hominem corroborante , electi ejus *in charitate radicati & fundati* , fidem
& c. 2. 20. 21. inconcuſſam retinent , *ſuperædificati* ſcilicet *ſuper fundamentum Apoſtolorum*
& Prophetarum , ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu : in quo omnis ædi-
ficatio conſtructa , creſcit in templum ſanctum Domino : in quo & ipſi coædi-
ficantur in habitaculum Dei in Spiritu .

XIII. *Et omnis , qui audit verba mea hæc , & non facit ea , ſimilis erit*
viro ſtulto , qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam : & deſcendit pluvia ,
& venerunt flumina , & flaverunt venti , & irruerunt in domum illam ;
& cecidit , & fuit ruina illius magna . Et omnis , qui ita audit doctrinam
ſermoneſque meos , ut etiam iis credat , ſeque diſcipulum meum profiteatur ;
& fidem operibus non probat , nec mandata mea conſtanter obſervat , ſi-
milis eſt viro ſtulto , qui domum ſuam ſuper arenam ædificavit ; quæ cùm
fluxa ſit , & aquis inundantibus , aut imbribus vehementibus facilè eluatur,
nullam domui ſtabilitatem dare poteſt . Sic illi , qui ſuper ſolam fidem ,
operibus deſtitutam , ſpiritalem domum quaſi ſuper arenam ædificant ; hoc
eſt , caduco infirmoque fundamento nituntur ; quod nullam homini firmita-
tem præſtare poteſt adversùs tentationes & perſecutiones , maximèque ad-
versùs horrendam illam extremi judicii tempeſtatem , de qua Pſalm. 49. ſcri-
ptum eſt : *Deus manifeſtè veniet , Deus noſter , & non ſilebit : ignis in conſpe-*

ctu

Digitized by Google

ſtu ejus exardeſcet , *&* *in circuitu ejus tempeſtas valida* . Domus namque ſu-
per arenam ædificata , pluvia deſuper ingruente , vel inundantibus flumi-
nibus , aut ventis è latere flantibus impulſa cecidit , *&* *fuit ruina illius*
magna , id eſt , integra , abſque ſpe reſtitutionis . Æterna pariter erit il-
lorum ruina , qui ſola fidei profeſſione , non perſeverante in mandatis Dei
& bonis operibus famulatu , ſe Chriſtianos eſſe teſtati fuerint . *Non enim* Rom. 2. 13.
auditores legis juſti ſunt apud Deum , *ſed factores legis juſtificabuntur* . Et ,
Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis , *&* *permanſerit in ea* , *non au-* Jac. 1. 25.
ditor obliviosus factus , *ſed factor operis* : *hic beatus in facto ſuo erit* .

XIV. *Et factum eſt* , *cum conſummaſſet Jeſus verba hæc* , *admirabantur tur-*
bæ ſuper doctrina ejus : *Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens* , *&* *non*
ſicut Scribæ eorum *&* *Phariſæi* . Doctrinæ ſublimitas ac novitas , cum ſan-
ctitate & perſpicuitate conjuncta , moduſque docendi minimè vulgaris , au-
ditores in admirationem rapiebat . Docebat enim cum auctoritate , non
quaſi ex alterius præſcripto , ſicut Moyſes & Prophetæ loquebantur , *Hæc*
dicit Dominus : ſed ut ſummus Legislator , ut Dominus , & à nemine ho- S.Jo.Chry.
mine edoctus Magiſter : *Ego dico vobis* . Non docebat , ut Legiſperiti & Hom.26.in
Phariſæi : Hi enim docebant ea , quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi , & Pro- Matth.
phetis : Jeſus verò quaſi Deus & Dominus ipſius Moyſi , pro libertate vo- S. Hieron.
luntatis ſuæ , vel ea , quæ deeſſe videbantur , addebat legi , vel commu- in Matth.
tans , prædicabat populis . Illorum doctrina in minutiis , & in traditioni- “
bus humanis , ac rebus plerumque ſupervacaneis verſabatur : Chriſti do- “
ctrina de rebus graviſſimis , & ad hominum ſalutem , & ſanctificationem
neceſſariis , aut maximè conducibilibus , tota erat . Illi ea tantùm docebant ,
quæ externum Dei cultum : Chriſtus quæ internum ſpectabant , Dei ado-
rationem in ſpiritu & veritate , hominis interioris reformationem . Illorum
doctrina jejuna erat & frigida : Chriſti doctrina lucida erat & fervida , men-
tes illuminabat , pectora commovebat , & ad rerum divinarum amorem ,
niſi gratiæ ejus reſiſterent , rapiebat . Legiſperiti & Phariſæi omni effica-
cia miraculorum deſtituti erant : Chriſtus doctrinam ſuam frequentibus mi-
raculis confirmabat , ejuſque prædicatio erat *In oſtenſione ſpiritus* *&* *virtu-*
tis (ut loquitur Apoſtolus .) Illi aures dumtaxat pulſabant : Chriſtus au- 1. Cor. 2. 3.
res pulſando , ſimul ad cor loquebatur . Illi pœnas dumtaxat temporales
violatoribus legis comminabantur : Chriſtus vermem non morientem , ignem
inextinguibilem & æternum intentabat . Illi bona tantùm terrena & tranſi-
toria legis obſervatoribus pollicebantur : Chriſtus Regnum Dei , & vitam
æternam . Denique ſe non modò Legislatorem , ſed Judicem eſſe ſignifica-
bat , præmia & ſupplicia decernens .

Senſus Moralis .

I. N*Olite judicare* , *ut non judicemini* , &c. Judicium temerarium , quod
juſtitiæ , & charitati repugnat , Chriſtus charitatis Magiſter his ver-
bis prohibet , quibus nihil aliud nobis præcipitur , niſi *Ut ea facta* , *quæ* S. Aug. l.2.de
dubium eſt , *quo animo fiant* , *in partem interpretemur meliorem* . Quod enim Ser. Dom. in
ſcriptum eſt , *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos* , de manifeſtis dictum eſt , Monte,c.18.
quæ non poſſunt bono animo fieri : ſicut ſunt ſtupra , vel blaſphemiæ , vel “
furta , vel ebrioſitates , & ſi qua ſunt talia , de quibus nobis judicare “
permittitur , dicente Apoſtolo , *Quid enim mihi de iis* , *qui foris ſunt ju-* 1. Cor. 5. 12.
dicare ? Nonnè de iis , *qui intus ſunt* , *vos judicatis ?* De genere autem ci- “
borum , quia poſſunt bono animo , & ſimplici corde , ſine vitio concu- “
piſcen-

„ piſcentiæ quicumque humani cibi indifferenter ſumi , prohibet idem Apo-
„ ſtolus judicari eos , qui carnibus veſcebantur , & vinum bibebant , ab eis,
Rom. 14. 3. „ qui ſe ab hujuſmodi alimentis temperabant ; *Qui manducat* , inquit , *non manducantem non ſpernat : & qui non manducat , manducantem non judicet .*
„ Ibi etiam ait : *Tu quis es , qui judicas alienum ſervum ? Domino ſuo ſtat,*
„ *aut cadit* . De talibus enim rebus , quæ poſſunt bono & ſimplici & ma-
„ gno animo fieri , quamvis poſſint etiam non bono , volebant illi , cùm
„ homines eſſent , in occulta cordis ferre ſententiam , de quibus ſolus Deus
1. Cor. 4. 5. „ judicat . Ad hoc pertinet etiam illud , quod alio loco dicit : *Nolite ante*
„ *tempus judicare , quoadusque veniat Dominus , qui & illuminabit abſcondita*
„ *tenebrarum , & manifeſtabit conſilia cordium : & tunc laus erit unicuique à*
„ *Deo* . Sunt ergo quædam facta media , quæ ignoramus , quo animo fiant,
„ quia & bono & malo fieri poſſunt , de quibus temerarium eſt judicare ,
„ maximè ut condemnemus . Horum autem veniet tempus , ut judicentur ,
„ cùm Dominus illuminabit abſcondita tenebrarum , & manifeſtabit cogita-
1. Tim. 5. 24. „ tiones cordis . Item alio loco dicit Apoſtolus : *Quorumdam hominum pec-*
„ *cata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium , quædam autem & ſubſequuntur .*
„ Manifeſta ea dicit , de quibus clarum eſt , quo animo fiant : hæc præce-
„ dunt ad judicium , quia ſi fuerit iſta ſubſequutum judicium , non eſt te-
„ merarium . Subſequuntur autem illa , quæ occulta ſunt ; quia nec ipſa la-
„ tebunt tempore ſuo . Sic & de bonis factis intelligendum eſt . De mani-
„ feſtis ergo judicemus , de occultis verò Deo judicium relinquamus , quia
„ & ipſa abſcondi non poſſunt , ſive mala , ſive bona , cùm tempus advene-
„ rit , quo manifeſtentur . *Duo autem ſunt , in quibus temerarium judicium cavere debemus , cùm incertum eſt , quo animo quidque factum ſit , vel cùm incertum eſt , qualis futurus ſit , qui nunc vel bonus vel malus apparet . Si ergo quiſpiam , verbi gratia , conqueſtus de ſtomacho , jejunare noluit , & tu id non credens , edacitatis vitio tribueris , temerè judicabis . Item ſi manifeſtam edacitatem ebrioſitatemque cognoveris , & ita reprehenderis , quaſi numquam ille poſſit corrigi atque mutari , nihilominùs temerè judicabis . Non ergo reprehendamus ea , quæ neſcimus , quo animo fiant ; neque ita reprehendamus , quæ manifeſta ſunt , ut deſperemus ſanitatem ; & vitabimus judicium, de quo nunc dicitur : Nolite judicare , ut non judicemini .* Lugenda hominum proclivitas ad temerè judicandum de factis & perſonis aliorum . *Temerariis judiciis plena ſunt omnia . De quo deſperaverimus , ſubitò convertitur , & fit optimus : De quo multùm præſumpſerimus , ſubitò deficit , & fit peſſimus . Nec timor noſter certus eſt , nec amor noſter certus eſt . Quid ſit hodiè quiſque homo , vix novit ipſe homo .* Ex amoris proprii & cupiditatis vitiata radice temeraria illa judicia naſcuntur , quæ non fierent , ſi regnaret in animo charitas . *Ille veraciter ſe ante ſe ponit* (inquit S. Gregorius) *qui ſe in ſuis actibus tamquam alium attendit . Nam ſunt multa peccata , quæ committimus ; ſed idcircò nobis gravia non videntur , quia privato nos amore diligentes , clauſis nobis oculis in noſtra deceptione blandimur . Unde fit plerumque , ut noſtra gravia leviter , & proximorum mala levia graviter judicemus . Scriptum quippè eſt ,* Erunt homines ſeipſos amantes . *Et ſcimus , quia vehementer claudit oculum cordis amor privatus . Ex quo fit , ut hoc quod nos agimus , & grave eſſe non exiſtimamus , plerumque agatur à proximo , & nimis nobis deteſtabile eſſe videatur . Sed quare hoc , quod nobis vile videbatur in nobis , grave videtur in proximo , niſi quia nec nos ſicut proximum , nec proximum conſpicimus ſicut nos ? Si enim nos ſicut proximum conſpiceremus , noſtra reprehenſibilia diſtrictè videremus : Et rurſum ſi proximum*

S. Aug. ſerm. 46. alias de Temp. 165. c. 12.

S. Gregor. M. ho. 4. in Eze.

2. Tim. 3.

aſpiceremus ut nos, nunquam nobis ejus actio appareret intolerabilis, qui ſæpè fortaſſis talia egemus, & nihil nos proximo intolerabile feciſſe putamus . . . Salomon ait: Pondus & pondus, menſura & menſura, utrumque abominabile eſt apud Deum. *Scimus, quia in negotiatorum duplici pondere aliud majus, aliud minus eſt. Ad dandum pondera leviora, ad accipiendum graviora præparant. Omnis itaque homo qui aliter penſat ea quæ ſunt proximi, & aliter ea quæ ſua ſunt, pondus & pondus habet. Utrumque ergò abominabile eſt apud Deum: Quia ſi ſic proximum ut ſe diligeret, hunc in bonis ſicut ſe amaret: Et ſi ſic ſe ſicut proximum aſpiceret, ſe in malis ſicut proximum judicaret.* Prov. 20.

In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. *Sicut enim in venia peccatorum promerenda, à nobis principia ſumuntur: ſic etiam in ipſo judicio, à nobis condemnationis menſura procedit. Nec enim oportet exprobare delictum, neque illum, qui peccato aliquo ſit præventus, inſolenter obruere; ſed clementer monere: nec perſequi jurgio, ſed juvare conſilio: nec cum inſolentia in eum erigi, ſed eum dilectione corrigere. Non enim illum, ſed te profectò extremo addicis ipſe ſupplicio, non ei parcendo, cum oportebit de illius delictis ferre ſententiam.* S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matth. Cùm unuſquiſque ſuorum ſit conſcius peccatorum, quomodo poteſt de alterius judicare peccato? *Judicet de alterius errore, qui non habet, quod in ſe ipſe condemnet: judicet ille, qui non agat eadem, quæ in alio putaverit punienda, ne cùm de alio judicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Judicet ille, qui ad pronunciandum nullo odio, nulla offenſione, nulla levitate ducatur.* S. Ambr. ſer. 20. in Pſ. 118. n. 31.

II. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* &c. Id certè nunc plurimi faciunt, qui ſi viderint Monachum habere ſuperfluum veſtimentum, legem illam Dominicam impudenter objiciunt, cùm millies ipſi aliena diripiant, & quotidiè avaritiæ ſtudeant. Et ſi eum cibo uti viderint largiori, accuſatores exiſtunt amari, ipſi quotidiè crapulati atque temulenti: ignorantes, quod cum propriis delictis hinc quoque ſibi congregent majus incendium, omnique ſe ipſos excuſatione deſtituant. Ut enim diligentiùs peccata examinentur tua, legem primus ipſe poſuiſti, ſeveriùs de his, quæ proximus peccaverat, judicando . . . *Ejice primùm trabem de oculo tuo.* Vides, quia non vetuerit judicare, ſed juſſerit ejicere primùm de oculo proprio trabem, & tunc aliorum errata corrigere. Nam & ſua unuſquiſque faciliùs cognoſcit, quàm cæterorum: & majora citiùs proſpicit, quàm minora: & ſe ipſum magis amat, quàm proximum. Itaque ſi alterius curam gerens id facis, temetipſum ante curato, in quo & manifeſtins invenitur peccatum, & grandius. Sin autem temetipſum contemnis ac deſpicis, liquet omninò, quòd fratrem tuum ipſe odio judices, nou ſtudio diſciplinæ; nec emendare illum cupias, ſed notare. Quòd etſi oportet aliquem hujuſmodi judicare, non tamen à te hoc fieri debet; verùm ab eo, qui nihil tale commiſit . . . Et quid miraris, ſi Dominus poſuit hanc legem quæ etiam à Latrone ſervata eſt, qui in cruce dicebat ad ſocium ſuum: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Protulit enim vocem Chriſti ſententiæ omninò conſonam. Tu verò trabem tuam non modò non ejicis, ſed ne ſentis quidem; fratris verò non modò vides, ſed & judicas, & ejicere conaris. Velut ſi aliquis graviſſimo hydrope, vel quolibet immedicabili languore conſtrictus, hunc quidem etiam negligat; eum verò culpet, qui exiguum in aliqua corporis ſui parte non curet tumorem. Si verò malum eſt propria peccata non cernere, duplex jam aut triplex malum eſt judicare alios, & in ſuo oculo trabem S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matth.

„ abſque dolore geſtare . Omne quippè eſt gravius trabe peccatum . **Hinc eſt**
„ ergo , quòd præcipit , ne ſcilicet ille , qui mille vitiis eſt obnoxius , acrio-
„ rem ſe judicem in aliorum velit præbere delictis : & præcipuè ſi hæc ſine
„ exigua ; non arguere alterum prohibens atque corripere , ſed diſſimulare
„ propria negligenter , & inſultare impudenter alienis .

S. Aug. l. 2. de Ser. Dom. in Monte, c. 19. *Hypocrita , ejice primùm trabem de oculo tuo , &c.* Id eſt , primùm abs te expelle odium , & deinde poteris jam eum , quem diligis , emendare . Eſt verè multùm cavendum , & moleſtum ſimulatorum genus , qui cum
„ omnium vitiorum accuſationes odio , & livore ſuſcipiant , etiam conſulto-
„ res videri ſe volunt . Et ideò piè cautèque vigilandum eſt , ut , cùm ali-
„ quem reprehendere , vel objurgare nos neceſſitas coegerit , primùm cogi-
„ temus , utrum tale ſit vitium , quod numquam habuimus , vel quo jam ca-
„ ruimus : & ſi numquam habuimus , *cogitemus , nos homines eſſe , & habe-*
„ *re potuiſſe* : Si verò habuimus , & non habemus , *tangat memoriam commu-*
„ *nis infirmitas , ut illam reprehenſionem , aut objurgationem non odium , ſed*
„ *miſericordia præcedat* : Ut ſive ad correctionem ejus , propter quem id fa-
„ cimus , ſive ad perverſionem valuerit : (nam incertus eſt exitus :) nos
„ tamen de ſimplicitate oculi noſtri ſecuri ſimus . *Si autem cogitantes noſme-*
„ *tipſos invenerimus in eo eſſe vitio , in quo eſt ille quem reprehendere paraba-*
„ *mus , non reprehendamus , neque objurgemus : Sed tamen congemiſcamus , &*
„ *non illum ad obtemperandum nobis , ſed ad pariter conandum invitemus . Rarò*
ergo & in magna neceſſitate objurgationes adhibendæ ſunt , ita tamen , ut etiam in his ipſis non nobis , ſed ut Deo ſerviatur , inſtemus . Ipſe eſt enim ſinis ; ut nihil duplici corde faciamus , auferentes trabem de oculo noſtro , invidentiæ , vel malitiæ , vel ſimulationis , ut videamus ejicere feſtucam de oculo fratris . Nobis ipſis attendamus , ſecundùm præceptum Chriſti , *Attendite*
Luc. 17. 3. *vobis* : Ita fiet , ut alienæ vitæ cenſores malevoli non ſimus . *Vagus oculus , laſcivus intuitus , improbus aſpectus , ſuas non reſpicit ad ruinas , alie-*
S. Petr. Chry. ſol. ſer. 139. *nos currit ad lapſus : ſua cæcus ad crimina , ad aliena errata perlucet : malorum ſuorum neſcius , alienorum accuſator , & teſtis : ſuum tepidus ad reatum , ad alterius & innocentis inflammatur & excandeſcit examen . Et ne multis , ſicut dixit Dominus , oculus in ſe trabem non videns , videt in alieno feſtucam* . Quid ergo mirum , ſi Chriſtianorum pars maxima in virtute non proficiat , cùm ſibi ipſis non attendentes , aliorum delicta conſiderent,
Jul. Pom. l. 2. de vita contemplat. c. 6. & amarè judicent ? *Tamdiù quis peccata ſua , quæ noſſe ac deflere debet , ignorat , quandiù curioſè aliena conſiderat . Quod ſi mores ſuos ad ſe ipſum converſus aſpiciat , non requirit , quod in aliis ſpecialiter reprehendat ; ſed in ſe ipſo quod lugeat* .

S. Aug. En. 3. in Pſalm. 30. n. 4. Ejice primùm trabem de oculo tuo . *Metuendum eſt ne ira tanta ſit , ut in odium vertatur : Ira enim nondum eſt odium . Nam iraſceris filio , non odiſti filium : ei ſervas hæreditatem , qui te ſentit iratum : & ad hoc iraſceris , ne perdat , quod ſervaveris , malè vivens moribus pravis . Ergo ira nondum eſt odium : Nondum odimus eos quibus iraſcimur ; ſed iſta ira ſi manſerit , & non citò evulſa fuerit , creſcit & fit odium . Ideò ut recens ira evellatur , & in odium non convertatur , hoc nos docet Scriptura , dicens ,*
Ephes. 4. 26. Non occidat ſol ſuper iracundiam veſtram . *Invenis autem aliquando fratrem odium habentem , & reprehendit iraſcentem : In illo eſt odium , & in alio culpat iram : Ipſe habet trabem in oculo ſuo , & reprehendit feſtucam in oculo fratris ſui . Sed feſtuca iſta & ſurculus , niſi citò evellatur , trabes futura eſt* .

S. Aug. l. 2. de Ser. Dom. in III. *Nolite ſanctum dare canibus : Neque mittatis margaritas veſtras ante*

por-

Digitized by Google

Monte, c. 25. n. 68. & 69.

porcos . Sanctum eſt , quod violare atque corrumpere nefas eſt : cujus utique ſceleris conatus & voluntas , tenetur rea , quamvis illud Sanctum natura inviolabile atque incorruptibile maneat . Margaritæ autem quæcumque ſpiritualia , magni æſtimanda ſunt , & quia in abdito latent , tamquam de profundo eruuntur , & allegoriarum integumentis , quaſi apertis conchis, inveniuntur . Licet igitur intelligi , quòd una eademque res & ſanctum & & margarita dici poteſt : ſed ſanctum ex eo , quòd non debet corrumpi : margarita ex eo , quòd non debet contemni . Conatur autem quiſque corrumpere , quod non vult eſſe integrum : contemnit autem , quod vile ducit , & quaſi infra ſe eſſe exiſtimat ; & ideò calcari dicitur , quicquid contemnitur . Quapropter canes , quoniam inſiliunt ad dilacerandum : quod autem dilacerant , integrum eſſe non ſinunt : *Nolite* , inquit , *ſanctum dare canibus* : Quia etſi dilacerari , & corrumpi non poteſt , & manet integrum atque inviolabile ; illi tamen quid velint , cogitandum eſt , qui acriter atque inimiciſſimè reſiſtunt , *& quantùm in ipſis eſt* , *ſi fieri poſſit* , *conantur perimere veritatem* . Porci verò quamvis non ita ut canes morſu appetant , paſſim tamen calcando coinquinant : *Non ergo miſeritis margaritas veſtras ante porcos* , *ne fortè conculcent eas pedibus ſuis* . Canes ergo pro oppugnatoribus veritatis , porcos pro contemptoribus poſitos non incongruè accipimus . . . . Utrumque autem animal immundum eſt , & canis & porcus . Cavendum eſt ergo , ne quid aperiatur ei , qui non capit : Melius enim quærit , quod clauſum eſt , quàm id quod apertum eſt , aut infeſtat , aut negligit . Neque verò alia cauſa reperitur , cur ea quæ manifeſta , & magna non ſunt , non accipiant , præter odium & contemptum, quorum propter unum canes , propter alterum porci nominati ſunt : *Quæ tamen omnis immunditia rerum temporalium dilectione concipitur* , *id eſt* , *dilectione hujus ſæculi* , *cui jubemur renuntiare* , *ut mundi eſſe poſſimus* . Qui ergo mundum & ſimplex cor habere appetit , non debet ſibi reus videri , ſi aliquid occultat , quod ille cui occultat , capere non poteſt . *Agendum ergo primùm eſt* , *ut impedimenta detrahantur* , *quibus efficitur* , *ut non capiat* : *quia utique ſi propter ſordes non capit* , *mundandus eſt* , *vel verbo*, *vel opere* , *quantùm fieri à nobis poteſt* . Quod autem Dominus noſter quædam dixiſſe invenitur , quæ multi , qui aderant , vel reſiſtendo , vel contemnendo non acceperunt , non putandum eſt , ſanctum dediſſe canibus , aut margaritas miſiſſe ante porcos : Non enim dedit eis , qui capere non poterant ; ſed eis , qui poterant , & ſimul aderant , quos propter aliorum immunditiam negligi non oportebat .

S. Jo. Chr. l. t. de compunctione cordis c. 6.

Nolite ſanctum dare canibus . Et Chriſtus quidem hoc tamquam præceptum nobis tradidit : At nos laudis amore , & jactantiæ vitio corrupti , etiam huic præcepto contraria gerimus , & hominibus neque mentem puram , neque ſanam fidem gerentibus , inſuper etiam peccatorum maculis innexis , ſine ulla diſcretione Myſteriorum ſecreta nudamus ; & priuſquam mentis propoſitum à nobis , vel ſenſus capacitas explorata ſit , divinorum dogmatum veneranda eis arcana committimus : & quibus prima rudimenta vixdum tradi oporteret , interna eis adyta divinæ ſcientiæ divinæque ſapientiæ patefacimus . Propterea nonnulli , ubi immundis , ut ita dicam , pedibus Sancta noſtra calcarunt , & pleno ſordibus pectore hauſerunt purum divinæ ſcientiæ poculum : non ſolum evomuerunt , quod hauſerant , ſed & contradixerunt , & tranſverſi ſunt ; & inſurgentes in eos , injuriis , & maledictis atque accuſationibus eos , opprobriiſque ruperunt . Et ita ne nobis quidem ipſis , & vitæ atque exiſtimationi noſtræ parcimus , dummodò

Digitized by Google

» violemus divina præcepta. Et non ſolùm in hoc, ſed interdum & in eo
» prævaricamur præcepti hujus vim, cùm eos, quos novimus immundæ vi-
» tæ homines, violentos, rapaces, impuros, & per omnia porcis, & ca-
Id. Hom. 16. in Gen. nibus ſimiles, divini Sacramenti participes effici patimur . . . Prima Mu-
lier in Paradiſo cum Dæmone colloquuta, margaritas divinas porco appo-
» ſuit, Dei præceptum illi exponens: At Dæmon non ſolùm illas concul-
» cavit, ſed & illam unàque cum ipſa primum hominem in morbum inobe-
» dientiæ perduxit. Tantum malum eſt, abſque delectu cuivis, & promi-
» ſcuè divina myſteria detegere. Audiant, qui ſine diſcrimine ſimpliciter
» cum omnibus de Myſteriis colloquuntur. Neque enim ibi Chriſtus de ſen-
» ſibilibus porcis præcepit, ſed homines porcinis moribus denotat, qui ſi-
» cut bruta illa in peccati luto involvuntur, docens nos, ut perſonarum
» diverſitatem dignoſcamus, & vitæ rationes inquiramus, quando aliquid di-
» vinorum eloquiorum exponere opus fuerit, ne & illos, & noſmetipſos læ-
» damus. Nam qui tales ſunt, non ſolùm nihil lucri ex dictis capiunt; ſed
» & eos, qui bonas illas margaritas abſque diſquiſitione illis propoſuerant,
» ſecum in ſuæ perditionis profundum pertrahunt. Ideò cum diligentia ob-
» ſervanda ſunt hæc, ne eadem patiamur quæ illi, qui hic decepti ſunt.
Nam & tunc *Si voluiſſet Mulier non proponere margaritas porco, neque ipſa in præcipitium ruiſſet, neque virum ſecum traxiſſet.*

S. Iſid. Peluſ. l. 3. Epiſt. 182. Hanc Domini ſententiam egregiè exponit S. Iſidorus Peluſiota. *Quia*, inquit, *verbum divinum eſt ſacroſanctum, & margarita reverà pretioſiſſima: canes autem, & porci ſunt, non ſolùm, qui circa dogmata Chriſtianæ Religionis, ſed etiam, qui circa actiones labuntur: convictio autem, & contentio atque concertatio de illis ſuſcepta, dum alii dogmatum rectitudinem ſinceritatemque evertere conantur, alii optimam vivendi rationem contumelia afficiunt: laceratia denique eorum, qui divinum verbum tamquam legati annuntiant, optimaque dant conſilia, & contemptus & ignominia, qua eos afficiunt, qui non rectè vivunt: Hanc ob cauſam dixit, Ne tamquam rem aliquam vilem ac paratu facilem projicite verbum, ne & ipſum contumelia afficiatur, & vos traducamini ac ludibrio habeamini ab eis, qui nihil rectè neque dicunt, neque faciunt. Sunt autem, qui non abſurdè dicant, quòd etiam ſacerdotium prohibeat dari improbis atque impuris, ne & ipſum injuria afficiant, & in eos à quibus electi ſunt, irruant, bonam atque honeſtam, qua priùs præditi erant, exiſtimationem dilacerantes. Quòd ſi etiam peccantibus Laicis dixeris non eſſe danda divina Myſteria* (id eſt, Euchariſtiæ Sacramentum) *ſcias, te rectè accipere. Si denique etiam dixeris, quòd prohibeat divinum impartiri baptiſmum illis, qui ſimulant quidem ſe ad Fidem Chriſtianam accedere, ſed interim non deſiſtunt à præſentibus vitæ inſtitutis, ſcito, nihil te à vero aberrare.*

Dant ſanctum canibus Sacerdotes, qui peccatores lethalium criminum habitu, diuturnaque conſuetudine implicatos, vel in proxima peccati mortalis occaſione hærentes, ſacramentali Abſolutione donant, & ad ſacram Communionem admittunt, antequam ſuæ converſionis ſinceritatem operibus probaverint, dignoſque pœnitentiæ fructus fecerint. *Emerſit novum genus* S. Cypr. tr. de Lapſis. *cladis* (inquiebat S. Cyprianus) *& quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallax, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio. Irrita, & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt, gra-*

viſſi-

viſſent extremique deliĉti memoria ſublata eſt . Operiuntur morientium vulnera , & plaga lethalis , altis & profundis viſceribus infixa , diſſimulato dolore contegitur . A Diaboli aris revertentes , ad Sanctum Domini ſordibus & infectis nidore manibus accedunt . Mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes , exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus , & contagia funeſta redolentibus , Domini Corpus invadunt ; quando occurrat Scriptura Divina , & clamet , & dicat : Omnis mundus manducabit carnem , & anima quæcumque manducaverit ex carne Sacrificii ſalutaris, quod eſt Domini , & immunditia ejus ſuper ipſam eſt ; peribit anima illa de populo ſuo . *Apoſtolus item teſtetur & dicat :* Non poteſtis Calicem Domini bibere , & calicem dæmoniorum : Non poteſtis menſæ Domini communicare , & menſæ dæmoniorum . *Item contumacibus , & pervicacibus comminetur & denuntiet , dicens :* Quicumque ederit panem , aut biberit Calicem Domini indignè , reus erit Corporis & Sanguinis Domini . *Spretis his omnibus atque contemptis , vis infertur Corpori ejus & Sanguini : & plus modò in Dominum manibus atque ore delinquunt , quàm cùm Dominum negaverunt . Ante expiata deliĉta , ante exomologeſim factam criminis , ante purgatam conſcientiam ſacrificio & manu Sacerdotis , ante offenſam placatam indignantis Domini , & minantis ; pacem putant eſſe , quam quidem verbis fallacibus venditant . Non eſt pax illa , ſed bellum : nec Eccleſiæ jungitur , qui ab Evangelio ſeparatur .*

IV. Petite , *& dabitur vobis : Quærite , & invenietis : Pulſate , & aperietur vobis* , &c. Gratiam ſuam orationibus noſtris promittit Deus , ſed oratio ipſa Dei donum & gratia eſt . *Internus Magiſter , à quo ſubſidium doĉtrinæ cœleſtis accipimus , non ſolùm inquirentibus nobis ſuorum aperit arcana ſermonum ; ſed ut etiam quæramus , ipſe gratis inſpirat affeĉtum : quia nec eſurire panem illum , qui de cœlo deſcendit , poſſumus , niſi ab ipſo faſtidientibus eſuries detur , qui ſe ad ſatiandos eſurientes donare dignatur . Ab ipſo etiam nobis eſt , quòd ad fontem ſitientes currimus , qui ſe nobis tribuit , ut bibamus . Ipſe igitur laudandus eſt in utriuſque muneris gratia , ſive cùm nos ad ſe quærendum dormientes exſuſcitat , ſeu cùm ſe inveniendum nobis quærentibus donat ; qui profeĉtò nullatenùs invenitur , niſi ipſe nos excitet , ut quæratur .* S. Fulg. l. 1. ad Monimũ c. 1.

Petite & dabitur vobis , &c. *Petitio pertinet ad impetrandam ſanitatem firmitatemque animi , ut ea quæ præcipiuntur , implere poſſimus ; inquiſitio autem ad inveniendam veritatem . Cùm enim beata vita aĉtione & cognitione compleatur , aĉtio facultatem virium , contemplatio manifeſtationem rerum deſiderat : Horum ergo primum petendum , ſecundum quærendum eſt ; ut illud detur , hoc inveniatur . Sed cognitio in hac vita , viæ prius quàm ipſius poſſeſſionis eſt : ſed cùm quiſque veram viam invenerit , perveniet ad ipſam poſſeſſionem , quæ tamen pulſanti aperitur .* Ut ergo tria iſta , id eſt , petitio, inquiſitio , pulſatio , manifeſta fiant , ſub aliquo exemplo ponamus , aliquem infirmis pedibus ambulare non poſſe : priùs ergo ſanandus & firmandus eſt ad ambulandum ; & ad hoc pertinet , quod dixit . *Petite* . Quid autem prodeſt , quòd ambulare jam , vel etiam currere poteſt , ſi per devia itinera erraverit ? Secundum eſt ergo , ut inveniat viam , quæ ducit eò , quò vult pervenire : Quam cùm tenuerit , & pervenerit ad eum ipſum locum , ubi habitare vult , ſi clauſum invenerit , neque ambulare potuiſſe , neque ambulaſſe ac perveniſſe profuerit , niſi aperiatur . Ad hoc ergo pertinet quod diĉtum eſt , *Pulſate* . Magnam autem ſpem dedit , & dat ille qui promittendo non decipit ; ait enim , *Omnis qui petit , accipit ; & qui quærit , invenit , & pulſanti aperietur* . Ergo perſeverantia opus eſt, ut S. Aug. l. 2. de Ser. Dom. in Monte, c. 21.

ut accipiamus quod petimus , & inveniamus quod quærimus , & quod pulſa-
Jacob. 4. 3. *mus aperiatur* . Cur verò non conſequimur quod petimus , nec invenimus quod quærimus ? Utique quia male petimus , & quærimus ; aut certè non petimus & quærimus , quod petendum & quærendum eſt . *Petitis & non accipitis , eo quòd malè petatis , ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis* . Quid
S. Aug. ſ. 61. alias 5. de Verbis Dom. c. 4. & 5. porrò petendum ? Juſtitia . *A quo enim habebis juſtitiam , niſi à Deo fonte juſtitiæ ? Ergo ſi vis habere juſtitiam , eſto mendicus Dei . Mendicum ſarm ſciebat ; & ecce pater familias , & magnus dives , divitiarum ſcilicet ſpiritualium , & æternarum , hortatur , & dicit tibi , Pete , quære , pulſa .* Qui petit accipit , quærens invenit , pulſanti aperietur . *Hortatur ut petas ;*
Luc. 11. 5. *negabit quod petis ?* Amicus amico tres panes importunè petenti , & intempeſta nocte pulſanti dedit , non propter amicitiam , ſed propter improbitatem ; quia ſcilicet ille pulſare non deſtitit , & cùm eſſet negatum, non ſe avertit . Ille qui nolebat dare , quod petebatur , fecit , quia ille in petendo non defecit . *Quantò magis dabit bonus , qui nos hortatur , ut petamus , cui diſplicet , ſi non petamus ? Sed cùm aliquando tardiùs dat , commendat dona , non negat . Diu deſiderata , dulciùs obtinentur : Citò autem data , vileſcunt . Pete , quære , inſta . Petendo & quærendo creſcis , ut capias . Servat tibi Deus , quod non vult citò dare ; ut & tu diſcas magna magnè deſiderare . Inde oportet ſemper orare , & numquam deficere .* Petite,
S. Greg. M. l. 6. Epiſt. 33. quærite , pulſate . *Petamus orando , quæramus legendo , pulſemus operando .*

V. *Quis ex vobis homo , quem ſi petierit filius ſuus panem , numquid lapidem porriget ei ?* &c. *Si ergo vos cùm ſitis mali , noſtis bona data dare filiis*
S. Aug. ſ. 61. c. 2. & 3. *veſtris ; quantò magis Pater veſter , qui in cælis eſt , dabit bona petentibus ſe ?* Miranda res , Fratres ! Mali ſumus , & bonum patrem habemus . Audivi-
» mus nomen noſtrum : *Cùm ſitis* , inquit , *mali* , &c. Et quos dixit malos,
» videte , qualem patrem illis oſtendit : *Quantò magis Pater veſter ?* Quorum
» Pater ? certè malorum . Et qualis Pater ? nemo bonus , niſi ſolus Deus .
» Ergo , Fratres , ideò mali bonum patrem habemus , ne ſemper mali re-
» maneamus . Nemo malus facit bonum . Si nemo malus facit bonum , homo
» malus quomodo ſe facit bonum ? *Facit de malo bonum , qui ſemper eſt bo-*
» *nus* . Quid mihi dicunt vani vana ? Tu te ſalvum facis , ſi volueris ? *Sa-*
» *na me Domine , & ſanabor* . Nos boni conditi ſumus à bono : fecit enim
» Deus hominem rectum ; arbitrio autem noſtro facti ſumus mali . Potuimus
» eſſe ex bonis mali , & poterimus eſſe ex malis boni . Sed qui ſemper eſt
» bonus , ipſe facit ex malo bonum : *Quia ipſe homo voluntate ſua ſe ſanare*
» *non potuit* . Non quæris Medicum , ut vulneres te : ſed cùm vulneraveris
» te , quæris , qui ſanet te . Bona ergo ſecundùm tempus , bona corpora-
» lia , carnalia , novimus dare filiis noſtris , etiam cùm ſimus mali ; ſed iſta
» omnia bona à bonis & malis haberi poſſunt ; & cùm bona ſint , bonos ta-
» men facere non poſſunt . Eſt ergo bonum , quod faciat bonum : & eſt bo-
» num , unde facias bonum . Bonum quod facit bonum , Deus eſt . Ergo ut
» ſis bonus , Deum invoca . Aliud autem bonum eſt , unde facias bonum ,
» id eſt , quicquid habueris . Habes aurum , habes argentum ; & concupi-
» ſcis aurum , & argentum . *Et habes , & concupiſcis ; & plenus es , & ſitis . Morbus eſt , & non opulentia . Sunt homines in morbo , humore pleni ſunt, & ſemper ſitiunt . Quomodo ergo delectas opulentiam , qui hydropem habes concupiſcentiam ?* Habes ergo aurum , bonum eſt : habes , non unde ſis bo-
Pſ. 111. 9. » nus , ſed unde facias bonum . Quod bonum , inquis , facturus ſum de auro?
» *Diſperſit , dedit pauperibus : juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi* . Hoc eſt
» bonum , unde bonus es , juſtitia . Si habes bonum , unde ſis bonus , fac
bo-

bonum de bono unde non es bonus. Habes pecuniam, eroga. *Erogando pecuniam, auges juſtitiam. Illud minuitur, quod eras relicturus; illud augetur, quod in æternum es poſſeſſurus.*

Si ergo vos cùm ſitis mali, &c. Juſti in hujus vitæ mortalis decurſu boni ſimul & mali ſunt, Chriſtuſque Apoſtolos ſuos, & amicos chariſſimos, non dubitavit malos appellare. *Quidam filii ſæculi hujus ſunt* (inquit Sanctus Auguſtinus) *& tamen filii diaboli non ſunt. Quamvis enim diabolus ſit autor, & princeps omnium peccatorum; non tamen filios diaboli faciunt quæcumque peccata. Peccant enim & filii Dei: quoniam ſi dixerint, ſe non habere peccatum, ſe ipſos ſeducunt, & veritas in eis non eſt. Sed ea conditione peccant, quâ ſunt filii adhuc hujus ſæculi: quâ verò gratia ſunt filii Dei, utique non peccant; quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat... Ut autem pleniùs intelligatur, quod dicimus, audiatur ipſe Jeſus, qui filiis Dei utique loquebatur, dicens*: Si autem vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe? *Si enim filii Dei non eſſent, non eis diceret*, Pater veſter qui in cœlis eſt. *Et tamen eos malos eſſe dicit, & noſſe bona dare filiis ſuis. Numquid inde mali, unde filii Dei? Abſit: ſed inde mali, unde adhuc filii ſæculi, jam tamen filii Dei facti pignore Spiritus ſancti*: Et alibi: *Allocutus in commune omnes ait*, Si vos cùm ſitis mali. *Audivit hoc Petrus, audivit Joannes, audivit Andreas, audierunt cæteri omnes undecim Apoſtoli. Quid audierunt?* Vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter qui in cęlis eſt, dabit bona petentibus ſe? *Audito, quòd mali eſſent, deſperaverunt: audito, quòd Deus in cœlis eſſet pater ipſorum, reſpiraverunt*. Cùm ſitis, *inquit*, mali: *Quid ergo debetur malis, niſi ſupplicium?* Quantò magis, *inquit*, Pater veſter, qui in cęlis eſt? *Quid debetur filiis niſi præmium? In nomine malorum, metus pœnarum: In nomine filiorum, ſpes hæredum.*

S. Aug. l. 3. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, c. 3.

S. Aug. ſ. 90. alias 14. ex editi. à Sirmondo.

Quantò magis Pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe? Quæ bona? Numquid temporalia? Dat & ipſa; ſed & infidelibus dat. Dat & ipſa; ſed & impiis dat, ſed & blaſphematoribus ſuis dat. *Bona quæramus, quæ non nobis ſint cum malis communia. Novit ille Pater dare iſta bona filiis ſuis*. Modò petit ab illo filius ſuus ſanitatem corporis, & non dat, adhuc flagellat. Sed numquid pater, quando flagellat, non præſtat? Profert flagellum, ſed cogita, quale præparet patrimonium. *Flagellat*, inquit, *omnem filium quem recipit: Quem enim diligit Dominus, corripit*. Ideò iſta dico, Fratres mei, ne contriſtemini, quando petitis & non accipitis, & arbitremini, quòd ante oculos vos non habeat Deus, ſi ad tempus non exaudiat voluntatem veſtram. *Non enim ſemper ægrum exaudit Medicus ad voluntatem, quamvis ejus ſine dubio procuret, atque appetat ſanitatem. Non dat quod petit; ſed quod non petit, quod procurat. Petit frigidam, non dat. Crudelis factus eſt, qui venit ſanare? Artis eſt, non crudelitatis. Non dat ad horam, quod delectat: ut ſanus poſſit omnia, nondum ſano negantur aliqua.*

Idem, ſ. 284. alias de Diverſis, 39. c. 6.

Hebr. 12. 6.

Pater noſter cæleſtis. *Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Non ſolum bonitate pater, ſed & amoris teneritudine mater. *Numquid*, inquit, *oblivisci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui*. Ab hominibus quidem cùm aliquid crebrò expoſcis, moleſtus omninò & onerosus videris: Deum verò, quando id non facis, tunc amplius, ut tibi indigne-

Rom. 8. 32.

Iſa. 49. 15.

S. Jo. Chr. h. 24.

gnetur, accendis. Si verò in poſtulandò perſeveres, etiamſi non continuò accipias, accipies tamen: propterea quippè oſtium clauſum eſt, ut ad pulſandum inducaris; idcircò non celeriter annuit, ut diutiùs inquiras. Permane igitur in quærendo atque pulſando, & abſque ambiguitate percipies . . . Quòd ſi non accipis, idcircò quia lapidem petis, non accipis. Nam etſi filius ſis, non tamen tibi ſufficit ad omne, quod popoſceris, impetrandum; ſed hoc ipſum eſt, quod obſtat, quò minùs accipias, quòd cum ſis filius Dei, ea quæ tibi non expediunt, deprecaris. Et tu *igitur noli aliquando petere, ſeu quærere ſæcularia, ſed ſpiritalia omnia, & prorſus accipies. Nam & Salomon, quandoquidem popoſcit ea, quæ oportuit poſcere, vide quàm celeriter acceperit. Duo igitur adeſſe oportet oranti, ut ſcilicet vehementer petat, & illa quæ petenda ſunt. Quia & vos, inquit, cùm patres ſitis, rogari tamen expectatis à filiis: & ſi inutile aliquid petierint, dona veſtra cohibetis. Si verò illi, quod eſt petendum, & utile, poſtulaverint, annuitis atque præſtatis. Et tu igitur iſta conſiderans, non deſiſtas, donec accipias; donec invenias, non recedas; nec omnino abeas, donec clauſa reſerentur. Si enim cum hoc ſtudio mentis acceſſeris, & dixeris, Niſi accepero, non recedam, prorſùs accipies: modò ſi talia poſtulaveris, quæ & illum à quo petitur, dare deceat, & accipere tibi qui precaris, expediat. Quæ verò iſta ſunt? Si videlicet ſpiritalia cuncta depoſcas.*

S. Jo. Chr. ib.

VI. *Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* His verbis oſtendit Chriſtus, quòd cum Oratione opus ſit etiam diſciplina virtutum. Et non dixit, Quæcumque vis tibi à Deo fieri, hæc ipſe fac proximo; ne diceres: Quonam modo hoc fieri poteſt, cùm ille ſit Deus, ego homunculus? Sed quæ vis tibi fieri à conſervo, ea tu erga proximum oſtende. Quid hoc præcepto, aut levius inveniatur, aut juſtius? Deinde declarans ſervati iſtius præcepti, ante præmia quoque, grande præconium: *Hæc eſt*, inquit, *Lex & Prophetæ*. Unde manifeſtum eſt, ſecundùm naturam nobis eſſe virtutem. Domeſtico ſiquidem magiſterio omnes, quæ facere debeamus, agnoſcimus, & impoſſibile omninò nobis eſt, ad ignorantiæ præſidium aliquando confugere.

S. Iſid. Peluſ. l. 5. Epiſt. 28.

Gentilium ſapientes, gloriam dicendi graviter, & copiam adepti, quid juſtum, quid decorum, quid legitimum & honeſtum ſit, conſtituere volentes, rationes infinitas afferentes, ac prolixis ſermonibus quaſi labyrinthum ducentes, tantum ab eo, quod dicendum erat, aberrarunt, ut & legentes confundendo ampliùs conturbaverint. Verbum verò Dei Filius, inſitum homini intellectum inſtaurans, & arbitrii cujuſque libertatem juſto ac decoro, legitimo item & honeſto colligans, brevi ſermone id omne aperuit, his uſus verbis: Omnia quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. *Ne non ſcripta proferre videretur, ſigillo muniens quæ dixerat, omniaque compendio involvens:* Hæc eſt enim, *inquit*, Lex & Prophetæ.

S. Greg. M. h. 38. in Evang.

Omnium igitur honeſtè factorum hæc regula ſit, ut quod nobis ab aliis fieri petimus, idem illud nos ipſi præſtemus. Hoc præcepto omnia charitatis erga proximum officia continentur. *Si enim & quod impendi nobis rectè volumus, hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere devitamus, charitatis jura illæſa ſervamus. Sed nemo, cùm quempiam diligit, habere ſe protinus charitatem putet, niſi priùs ipſam vim ſuæ dilectionis examinet. Nam ſi quis quemlibet amat, ſed propter Deum non amat, charitatem non habet, ſed habere ſe putat. Charitas autem vera eſt, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui jam & eos diligere, à quibus non diligitur, ſcit.*

VII. In-

S. Joa. Chr. h. 19. in Ep. 1. ad Theſſal.

VII. *Intrate per anguſtam portam : quia lata porta , & ſpatioſa via eſt , quæ ducit ad perditionem , & multi ſunt qui intrant per eam . Quàm anguſta porta , & arcta via eſt , quæ ducit ad vitam , & pauci ſunt qui inveniunt eam !* Anguſtam ingredimur viam , præcipitiis undique circumdatam, quæ ſimul duos non capit pedes . Vides , quanta ſit nobis opus diligentia . Vides , quòd ii , qui ejuſmodi vias ingrediuntur , non ſolùm pedes muniunt , ſed etiam oculos . Nam etſi alibi videatur attendere , & pes firmo hæreat veſtigio , à profundo caligans oculus , totum hominem dejicit . Sed ſibi oportet , & ſuo greſſui attendere . Magnum eſt vitii profundum , magna præcipitia , magnæ inferiùs tenebræ ; anguſtias obſervemus , cum timore & tremore ambulemus . Nullus viam hujuſmodi ingrediens eſt in riſum effuſus , nec ebrietate gravatus ; ſed in ſobrietate , & jejunio eam ingreditur . Nullus hac via incedens , aliquid affert ſuperfluum . Præclarè enim cum eo agitur , ſi ſuccinctus , & expeditus poſſit evadere . Nullus ſuos impedit pedes , ſed liberos habet , ac ſolutos . Nos autem cùm nos ipſos curis alligemus innumeris , & onera innumera , quæ ad hanc vitam pertinent , geſtemus in gaudium effuſi , quomodo poſſumus anguſtam hanc viam ingredi ? Non autem abſolutè dixit , Eſt anguſta : ſed cum admiratione , Quàm anguſta eſt illa via ! Hoc eſt , valdè anguſta . *Quàm arcta eſt* , inquit , *via quæ ducit ad vitam* ! & rectè dixit : Quando enim & verborum , & cogitationum , & actionum , & omnium debemus rationem reddere , reverà eſt anguſta . Anguſtiorem autem eam facimus , dum nos ipſos dilatamus , & pedes effundimus . Nam quæ eſt anguſta , quidem eſt cuilibet difficilis , maximè autem ei , qui eſt obeſus : Nam qui ſe ipſum liquefacit , & macerat , non ſentit anguſtias . Ne ergo expectet quiſpiam fore , ut in otio , & quiete cœlos videat : fieri enim non poteſt . Nemo ſperet cum deliciis viam anguſtam ingredi : non poteſt enim hoc eſſe. Cùm videris menſam ſumptuoſam , ac magnificam , aut quempiam magno ſtipatum ſatellitio eſſe in deliciis , ne te miſerum pronuncies , quòd ea tibi non ſuppetant ; ſed illum defle , quòd perditionis viam ſit ingreſſus . Quid enim prodeſt hæc via , cùm deſinat in afflictionem ? Quid autem lædunt illæ anguſtiæ , cùm veniant ad quietem & animi relaxationem ? Dic , quæſo , ſi quiſpiam vocatus ad Regiam , per anguſtos ingrediatur angiportus, & præcipitia ; alius autem abductus , ad mortem trahatur per medium forum , quem beatum cenſebimus ? quem deflebimus ? An non eum , qui per viam anguſtam ingreditur ? Ita nunc quoque non eos beatos pronunciemus, qui vivunt in deliciis ; ſed eos qui non vivunt . Hi properant ad cœlum; illi ad gehennam .

S. Proſper. Carm. De ingratis.
Ps. 16. 4.
Pſ. 22. 3.
S. Aug. Enar. in Pſal. 22.

Solus Chriſtus in viam vitæ nos introducit , quia ſolus ipſe *Dux eſt venientibus ad ſe : Perque ipſum niſi curratur , non itur ad ipſum* : Ipſe enim eſt , *via , veritas , & vita* . Eo duce gaudebat David , per arctam juſtitiæ viam ambulans : *Propter verba labiorum tuorum* , inquit , *ego cuſtodivi vias duras . . . . Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ propter nomen ſuum* : Id eſt, *Deduxit me in anguſtis itineribus , quæ pauci ambulant , juſtitiæ ſuæ, non propter meritum meum , ſed propter nomen ſuum . . .* Quæ ſunt autem ſemitæ juſtitiæ , in quibus te deduxit ? Audi deductorem tuum : *Quàm lata eſt* , inquit , *& ſpatioſa via , quæ ducit ad perditionem ; arcta autem, & anguſta via eſt , quæ ducit ad vitam* ! Omnis ſemita namque brevis eſt & compendioſa . *Non ergo per delicias mundi , per opulentiam auri & argenti , lapidibus etiam veſtibuſque pretioſiſſimis conſpicuum , honore omni , nobilitate præditum , ſapientia Philoſophorum cuncta tumentem , Deus te ordi-*

Idem , ſive alius Author antiquus Sermon. 366. aliàs 9. ex Sirmondianis .

navit ire ad Regna cælorum . . . . Per ſemitas juſtitiæ ire te diſpoſuit . . . Contempta via lata , & ſpatioſa , ſemitas arctas , & compendioſas incedere te vult , per famem & ſitim , per nuditatem , per jejunium , per ignobilitatem, per paupertatem , per deſpectum omnium præſentium .

Pſ. 118. 96.
S. Ambr. ſ. 12. in hunc Pſ.

Via quidem ſalutis anguſta eſt cupiditati , ſed dilatatur charitati . *Latum mandatum tuum nimis* (inquit Propheta .) *Rara virtus , & difficilis paſſionum tolerantia . Plures ſunt , qui ſæculi hujus ſpatioſa ſectentur , quàm qui dicant : Anguſta & arcta nobis eſt via , quæ ad Dominum ducit conterimur in illa , relinquemus eam . Quomodo ergo dicit Propheta latum mandatum Dei , & valdè latum ? Ideò quia anguſtæ viæ latum mandatum neceſſarium eſt , . . O homo , quàm latus eris , ſi ad amplitudinem præceptorum cæleſtium ſinum mentis tuæ expandas ! Quàm latum mandatum eſt charitatis !* Unde

Matth. 11. 30.

Chriſtus ait : *Jugum meum ſuave eſt , & onus meum leve .* Suave nimirùm & leve Deum diligentibus . Quomodo verò lata charitas , ſi anguſta porta ? Aut quomodo jugum ſuave eſt , & onus leve , ſi in præceptis Dei viæ duræ ſunt , quæ cuſtodiuntur ? Sed hanc nobis quæſtionem ipſa Veritas ſolvit ; quia *Via Dei & inchoantibus anguſta eſt , & perfectè jam viventibus*

S. Gr. M. h. 17. in Ezech.

lata . Et dura ſunt , quæ contra conſuetudinem ſpiritaliter animo proponimus : & tamen onus Dei leve eſt , poſtquam hoc ferre cœperimus : ita ut pro amore ejus etiam perſecutio placeat , & omnis pro eo afflictio in mentis dulcedine veniat ; ſicut ſancti quoque Apoſtoli gaudebant , cùm pro Domino flagella tolerabant . Ipſa ergo anguſta porta amantibus lata fit ; ipſæ viæ duræ ſpiritaliter currentibus molles & planæ fiunt , dum ſcit animus , ſe pro temporalibus doloribus æterna gaudia recipere , & hoc incipit , quòd affligitur , amare .

S. Aug. Epiſt. 255. aliàs 226.

Lugenda profectò cæcitas hominum . *Cùm in itinere Dei faciliora & fructuoſa ignava formidine fugiuntur , in itinere ſæculari duriora & ſterilia ærumnoſo labore tolerantur .*

S. Cæſar. ſ. 29. in Auguſtiniana Appendice 69.

Lata porta & ſpatioſa via eſt , quæ ducit ad perditionem , &c. Ecce , homo , habes aquam & ignem , vitam & mortem ; habes ante te bonum & malum , infernum & regnum , falſam dulcedinem mundi , & veram beatitudinem Paradiſi . Data eſt tibi poteſtas per gratiam Chriſti , ad quod
» volueris , porrige manum : elige vitam , ut vivas ; relinque ſiniſtram &
» ſpatioſam viam , quæ trahit ad mortem ; & tene dexteram & anguſtam ,
» quæ te feliciter ducit ad vitam . Non te teneat , non te delectet ſiniſtra .
» Illius latitudo ampla quidem eſt , & plana , & diverſis floribus ornata :
» ſed flores illius citò marceſcunt , & inter ipſos flores ſe ſerpentes vene-
» noſi frequenter abſcondunt , ut dum tu ad falſa gaudia curris , veneno
» mortifero feriaris . Ampla eſt , ſed non longa . Attendis , per qualem viam
» vadis ; & non attendis , ad qualem patriam pervenis ? *Lata & ſpatioſa*
» *via eſt , quæ ducit ad mortem* . Delectat quidem , ſed decipit . E contra-
» riò dextera via non te contriſtet , aut terreat : arcta quidem eſt , ſed non
» longa . Nec in illa lata diu gaudetur , nec in iſta anguſta diu laboratur .
» Illa poſt brevem latitudinem ad æternas anguſtias trahit ; iſta poſt breves
» anguſtias ad æternam beatitudinem ducit . . . Sed fortè aliquis dicit , Vel-
» lem ſcire , qui ſint illi , qui cum periculoſo gaudio per latam deſcendunt ;
» qui autem ſint illi , qui per arctam & anguſtam cum labore conſcendunt .
» Omnes enim amatores Mundi , ſuperbi , avari , raptores , invidi , ebrioſi ,
» & adulteria committentes , ſtateras doloſas , & menſuras duplices haben-
» tes , odium in corde reſervantes , malum pro malo reddentes , ſpectacula
» vel cruenta , & furioſa , vel turpia diligentes , per latam & ſpatioſam de-
» ſcendere comprobantur ; Caſti verò & ſobrii , miſericordes , juſtitiam te-

Idem, ſ. 28. in Auguſtin. Appen. 68.

nen-

nentes, ſecundùm vires ſuas eleemoſynas prompto & hilari animo facien- “
tes, contra nullum hominem odium in corde ſervantes, per arctam & an- “
guſtam viam ad ſuperna aſcendunt. Et licèt adhuc corpore habitare vi- “
deantur in terris, tamen, ſecundùm Apoſtolum, converſatio illorum in “
cœlis eſt: ut Sacerdote dicente: *Surſum corda*, ſecuri reſpondeant, ſe “ S. Cæſar. ſ.
habere ad Dominum .... Sinamus ergo finiſtram viam, cujus finis in- “ 27. in Au-
troducit in gehennam; & ſequamur dexteram, quæ ad vitam ducit æter- “ guſtin. Ap-
nam. *Ad illum pervenire debemus, qui eſt via, & vita, & veritas. Nec* “ pen. 67.
*mirum, ſi ad illum fideliter pervenimus, per quem fideliter ambulamus. Nam
quia ipſe eſt via, per ipſum currimus: Quia verò ipſe eſt patria, conſummato
curſu ad ipſum pervenimus. Cum enim ſecundùm divinitatem ſit requies,
& patria Angelorum, ſecundùm humanitatem factus eſt via peregrinantium....
O homo, ſi piger eras, ut quæreres viam, ipſa te via dignata eſt quærere:
ſi piger eras venire ad viam, ipſa ad te via venit. Surge & ambula; fuge
viam ſæculi latam & ſpatioſam, quæ te ad tempus delectat, & in æternum
cruciat: curre per viam Chriſti, in qua parviſſimo tempore laborabis,
& poſtea cum Angelis ſine fine gaudebis. Fortè dicis, Per viam Chriſti quomodo
debeo currere? Si ambos pedes ſanos habes, feliciter curres. Qui ſunt
iſti duo pedes? Si diligis Dominum, & diligis proximum.*

VII. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Summa vigilantia & cautione eſt opus, ne à falſis Doctoribus ſeducamur: quod noſtræ certè ſaluti periculoſiſſimum eſt. Admiranda Salvatoris bonitas, & miſericordia, qui nos à Magiſtris erroris cavere docet, ne in viam latam, ſpatioſam, quæ ad perditionem ducit, falſa doctrina ſua nos pertrahant. Horum alii Fidei veritatem, alii Moralis Chriſtianæ integritatem corrumpunt. Utrique ex fructibus cognoſcuntur. Hæretici *veniunt ad nos*, non mittuntur à Chriſto, ab Apoſtolis, vel eorum ſucceſſoribus, atque Paſtoribus legitimis. Docendi & prædicandi munus invadunt; ſuarum origines Eccleſiarum, ſuorum ſucceſſiones Sacerdotum non poſſunt oſtendere; indeque novatores eſſe convincuntur, & doctrinæ ab Apoſtolis in Eccleſia depoſitæ violatores, operarii doloſi, fures & latrones, non parcentes gregi. Hinc Tertullianus Hæreticos ita compellat: *Qui eſtis? Quando, & unde veniſtis?* Et de iiſdem ſcribit: *Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit autorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum à Joanne collocatum refert: ſicut Romanorum, Clementem à Petro ordinatum. Perinde utique & cæteræ exhibent quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos, Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici.* Hinc Sanctus Cyprianus de Novatiano ſcribens: *Novatianus* (inquit) *in Eccleſia non eſt; nec Epiſcopus computari poteſt, qui Evangelica & Apoſtolica Traditione contempta, nemini ſuccedens, à ſe ipſo ortus eſt.* Et Sanctus Optatus Milevitanus his verbis Donatiſtas compellat: *Veſtræ cathedræ vos originem edite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare.*

Tert. l. de Præſcript. Hæret. c. 37. idem, c. 32.

S. Cypr. Ep. 76.

Optatus Milev. lib. 2.

Attendite à falſis Prophetis. Id præſertim dictum Epiſcopis, qui Paſtoralem Apoſtolorum, & virorum Apoſtolicorum vigilantiam, cæteraſque virtutes debent imitari. Vide Sanctum Chryſoſtomum. *Veniunt in veſtimentis ovium*, Scripturas Sacras in ore ſemper habentes, quas pro arbitrio interpretantur, imò corrumpunt, Traditionibus Apoſtolicis & Eccleſiæ

S. Joa. Chr. ſ. 51. de Pſeudoprophetis, to. 6.

 expli-

explicatione ac judicio contemptis, ac rejectis. Hinc etiam Pſeudoprophetas eſſe convincimus. *Hæreſis non recipit quaſdam ſcripturas: & ſi quas recipit, non recipit integras: adjectionibus & detractionibus ad diſpoſitionem inſtituti ſui intervertit: etſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diverſas expoſitiones commentata convertit. Tantùm veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantùm & corruptor ſtylus. Variæ præſumptiones. Neceſſario nolunt agnoſcere ea, per quæ revincuntur: His nituntur quæ ex falſo compoſuerunt, & quæ de ambiguitate ceperunt.... Ergo non ad Scripturas provocandum eſt: Nec in his conſtituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut par incertæ... Ordo rerum deſiderabat illud priùs proponi, quod nunc ſolùm diſputandum eſt. Quibus competat fides ipſa: cujus ſint Scripturæ: à quo, & per quos, & quando, & quibus ſit tradita diſciplina, qua fiunt Chriſtiani? Ubi enim apparuerit eſſe veritatem, & diſciplinæ, & Fidei Chriſtianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expoſitionum, & omnium Traditionum Chriſtianarum... Si hæc ita ſe habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea regula incedimus, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo tradidit; conſtat ratio propoſiti noſtri definientis, non eſſe admittendos Hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos ſine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere: Nullum enim jus habent Chriſtianarum* Litterarum. *Ad quos meritò dicendum eſt: Qui eſtis? Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis non mei? Quo denique, Marcion, jure ſilvam meam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos tranſvertis? Qua poteſtate, Apelles, limites meos commoves? Mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas, ab ipſis auctoribus quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum. Sicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ſicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certe exhæredaverunt ſemper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei, & inimici Apoſtolis Hæretici, niſi ex diverſitate doctrinæ, quam unuſquiſque de ſuo arbitrio adverſùs Apoſtolos, aut protulit, aut recepit?*

Tert. l. de Præſcript. Hæret. c. 17. & 19.

Idem, c. 37.

Veniunt ad vos in veſtimentis ovium. *Videas eos volare per ſingula quæque ſanctæ Legis Volumina, per Moyſi, per Regnorum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud ſuos, ſive alienos; ſive privatim, ſive publicè; ſive in ſermonibus, ſive in libris; ſive in conviviis, ſive in plateis; nihil unquam pene de ſuo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur.... Sed tantò magis cavendi, & pertimeſcendi ſunt, quantò occultiùs ſub divinæ Legis umbraculis latitant. Sciunt enim, fœtores ſuos nulli ferè eſſe placituros, ſi nudi & ſimplices exhalentur, atque idcirco eos cæleſtis eloquii velut quodam aromate aſpergunt, ut ille qui humanum facilè deſpiceret errorem, divina non contemnat oracula. Itaque faciunt quod hi ſolent; qui parvulis auſtera quædam temperaturi pocula, priùs oras melle circumlinunt, ut incauta ætas, cùm dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ eſt, qui mala gramina, & noxios ſuccos medicaminum vocabulis præcolorant, ut nemo ferè, ubi ſupra ſcriptum legerit remedium, ſuſpicetur venenum. Unde Salvator clamabat:* „Attendite vobis à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in „veſtimentis ovium; intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. *Quid eſt veſtitus ovium, niſi Prophetarum & Apoſtolorum proloquia, quæ iidem, ovili quadam ſinceritate, Agno illi immaculato, qui tollit peccatum Mundi, tamquam vellera quædam detexuerunt? Qui ſunt lupi rapaces, niſi ſenſus Hæreticorum feri & rabidi? Qui caulas Eccleſiæ ſemper infeſtant, & gregem Chriſti quaqua poſſunt dilacerant: ſed ut fallaciùs incautis ovibus obrepant, manente*

Vincentius Lirinenſis, Commonitorio 1. c. 35. & 36.

lupo-

luporum ferocia, deponunt lupinam ſpeciem, & ſe ſe divinæ Legis ſententiis, velut quibuſdam velleribus obvolvunt; ut cùm quiſque lanarum mollitiem præſenſerit, nequaquam aculeos dentium pertimeſcat. Sed quid ait Salvator? A fructibus eorum cognoſcetis eos: *Id eſt, cùm cœperint divinas illas voces, non jam proferre cantùm, ſed etiam exponere, nec adhuc jactare ſolùm, ſed etiam interpretari, tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligetur, tunc novitium virus exhalabitur, tunc profanæ novitates aperientur, tunc primùm ſcindi ſepem videas, tunc transferri Patrum terminos, tunc Catholicam Fidem cædi, tunc Eccleſiaſticum dogma lacerari.*

Intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces. Inde verò cognoſcitur eorum feritas & rabies, quòd gregem Chriſti diſſipant, quòd unitatem ſcindunt, quòd oves extra caulas abducunt, quòd extra Eccleſiam docent; uno verbo, quòd ſchiſma faciunt. Unde Sanctus Cyprianus de Novatiano ſcribebat ad Antonianum Epiſcopum: *Quod ad Novatiani perſonam pertinet, de quo deſideraſti tibi ſcribi, quam hæreſim introduxiſſet; ſcias, nos primo in loco nec curioſos eſſe debere, quid ille doceat, cùm foris doceat*. Hinc lupi cognoſcuntur. *Et ſi enim aliquos eorum bonos videtur oſtendere laudabilis converſatio, malos eos facit ipſa diviſio, dicente Domino: Qui mecum non colligit, ſpargit.* S.Cypr.Ep.52 S.Aug. Epiſt. 208. alias 207.

A fructibus eorum cognoſcetis eos: à corruptione ſcilicet fidei, à doctrinæ novitate, 2. Joannis verſ. 10. *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec* AVE *ei dixeritis: Qui enim dicit illi* AVE, *communicat operibus ejus malignis*. Et Galat. 1. verſ. 8. 9. *Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit. Sicut prædiximus vobis, & nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit*. S.Aug. Enar. in Pſ.106.
« Principes ſunt, docti ſunt, magni ſunt, lapides pretioſi ſunt. Quid adhuc « dicturus es? Numquid Angeli ſunt? Et tamen ſi Angelus de cœlo vobis « annunciaverit, præterquàm quod accepiſtis, anathema ſit, quia & ipſe « diabolus angelus de cœlo lapſus eſt. Falſos Prophetas agnoſcere, ab iiſque cavere, facile eſt omnibus, qui in fidei ſimplicitate firmi & conſtantes, traditæ ab Apoſtolis doctrinæ, quam Eccleſia docet, & prædicat, immobiliter adhærent; & ſtatim atque contrarios huic doctrinæ errores diſſeminari audiunt, præ illorum horrore aures occludunt. Ita ſe gerebant veteres illi Chriſtiani, de quibus Sanctus Ireneus: *Quid autem*, inquit, *ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonnè oportebat ordinem ſequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Eccleſias? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum, quæ in Chriſtum credunt, ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem traditionem diligenter cuſtodientes .... Hi quantum ad ſermonem noſtrum barbari ſunt, quantùm autem ad ſententiam, & conſuetudinem, & converſationem, propter fidem ſapientiſſimi ſunt, & placent DEO, converſantes in omni juſtitia, & caſtitate, & ſapientia. Quibus ſi aliquis annuntiaverit ea, quæ ab Hæreticis adinventa ſunt, proprio ſermone eorum colloquens, ſtatim concludentes aures longiùs fugient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloquium.* S.Irenæus l.3. adverſus Hæreſes, c.4.

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Non ſolùm ex novitate doctrinæ, ſed etiam ex inordinata diſciplina, & converſatione. *Non omittam* (inquit Tertullianus) *ipſius etiam converſationis Hæreticæ deſcriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit; ſine gravitate, ſine auctoritate, ſine diſciplina; ut fidei ſuæ congruens. Simplicitatem volunt eſſe* Tert. l. de præſcript. Hæret. c.41. & 42.

pro-

Digitized by Google

proſtrationem diſciplinæ , cujus penès nos curam lenocinium vocant , pacem quoque paſſim cum omnibus miſcent . Nihil enim intereſt illis , licèt diverſa tractantibus , dum ad unius veritatis expugnationem conſpirent . Omnes tument , omnes ſcientiam pollicentur . Ipſæ mulieres hæreticæ quàm procaces , quæ audeant docere , contendere . . . . Ordinationes eorum temerariæ , leves, inconſtantes . Nunc Neophytos conlocant , nunc ſæculo obſtrictos , nunc apoſtatas noſtros , ut gloria eos obligent , quia veritate non poſſunt . Nuſquam facilius proficitur , quàm in caſtris rebellium , ubi ipſum eſſe illic , promereri eſt . Itaque alius hodie Epiſcopus , cras alius : hodie Diaconus , qui cras Lector : hodie Presbyter , qui cras Laicus : Nam & laicis Sacerdotalia munera injungunt . De verbi autem adminiſtratione quid dicam ; cùm hoc ſit negotium illis , non Ethnicos convertendi , ſed noſtros evertendi ? Hanc magis gloriam captant , ſi ſtantibus ruinam , non ſi jacentibus elevationem operentur ; quoniam & ipſum opus eorum non de ſuo proprio ædificio venit , ſed de veritatis deſtructione ; noſtra ſuffodiunt , ut ſua ædificent . Ita fit , ut ruinas faciliùs operentur ſtantium ædificiorum , quàm extructiones jacentium ruinarum . Ad hæc ſolùm opera humiles , & blandi , & ſummiſſi agunt . Cæterùm nec ſuis Præſidibus reverentiam noverunt . Et hoc eſt , quod ſchiſmata apud Hæreticos ferè non ſunt : quia cùm ſint , non parent . Schiſma eſt unitas ipſis . Mentior , ſi non etiam à ſuis regulis variant inter ſe , dum unuſquiſque pro ſuo arbitrio modulatur quæ accepit , quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit . Idem licuit Valentinianis quod Valentino , idem Marcionitis quod Marcioni , de arbitrio ſuo fidem innovare . Plerique nec Eccleſias habent , ſine matre , ſine ſede , orbi fide , extorres , ſine lare vagantur . Notata ſunt etiam commercia Hæreticorum cum Magis quampluribus , cum circulatoribus , cum Aſtrologis , cum Philoſophis , curioſitati ſcilicet deditis. Adeo & de genere converſationis qualitas fidei æſtimari poteſt : doctrinæ index diſciplina eſt.

Attendite à falſis Prophetis , quales & in Eccleſia nonnulli ſunt , qui Moralem Chriſtianam corrumpunt , & ſanctiſſimam Eccleſiæ ſolvunt diſciplinam ; qui *Dicunt bonum malum , & malum bonum : duces cæci , & duces cæcorum* ; canes muti , non valentes latrare . Dè quibus Dominus apud
Ezech. 13. Ezechielem ait : *Væ Prophetis inſipientibus , qui ſequuntur ſpiritum ſuum , & nihil vident . Quaſi vulpes in deſertis Prophetæ tui , Iſrael , erant . Non aſcendiſtis ex adverſo , neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael , ut ſtaretis in prælio in die Domini : & divinant mendacium , dicentes : Ait Dominus : cùm Dominus non miſerit eos : & perſeveraverunt confirmare ſermonem . Numquid non viſionem caſſam vidiſtis , & divinationem mendacem locuti eſtis ? Et dicitis , Ait Dominus : cum ego non ſim locutus . Et erit manus mea ſuper Prophetas , qui vident vana , & divinant mendacium . In conſilio populi mei non erunt , & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur , nec in terram Iſrael ingredientur . Et ſcietis , quia ego Dominus Deus , eò quòd deceperint populum meum , dicentes : Pax , & non eſt pax : & ipſe ędificabat parietem ; illi autem liniebant eum luto abſque paleis . . . . Væ quę conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus : & faciunt cervicalia ſub capite univerſę ætatis ad capiendas animas : & cùm caperent animas populi mei , vivificabant animas eorum . Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei , & fragmen panis , ut interficerent animas quę non moriuntur , & vivificarent animas quæ non vivunt , mentientes populo meo credenti mendaciis* . Tantùm abeſt , ut ab hujuſmodi falſis Prophetis Chriſtiani caveant , ut etiam plerique illos quærant , & ab iis dirigi velint . Qui ſecundùm Evangelicæ

Mora-

Moralis regulas, ſecundùm Eccleſiaſticæ diſciplinæ rigorem conſcientias moderantur; qui ſæcularium hominum cupiditati nihil indulgent; qui artem conciliandi pietatis profeſſionem cum ſæculi moribus non noverunt; qui non recipiunt excuſationes in peccatis; qui promiſſis hominum in eadem peccata lethalia relapſorum, poſtquam centies iterata in pœnitentiæ tribunali melioris frugis promiſſa violarunt, facilè credere nolunt; pleriſque Chriſtianis non placent, nec ab illis quæruntur & eliguntur Confeſſarii,
ſeu Moderatores conſcientiæ. *Prophetæ probhetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in noviſſimo ejus?* Falſos Prophetas quadringentos congregat Achab Rex Iſrael, & ab illis amat decipi; Michæam Prophetam Domini odio habet, inſectatur, affligit, quia prædictiones ſuas ejus deſideriis non accommodat. Chriſtiani quamplurimi Achabum imitantur, & pariter pereunt, quia falſis Prophetis, ducibus cæcis, mollibus & facilibus nimiùm conſcientiarum Moderatoribus credunt, & ab iis decipi amant: ſed nullatenùs excuſantur. Nihil proſunt ipſis Abſolutiones velut furto acceptæ. *Furto quidem aggredi, & Præpoſitum hujus rei aſſeverationibus tuis circumduci facile eſt: ſed Deus theſauro ſuo invigilat, nec ſinis obrepere indignos* (inquit Tertullianus.) *Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura* (inquit S. Cyprianus.) Denique tam ipſi falſi Prophetæ, quàm illi qui ipſos interrogant, illiſque credunt, *portabunt iniquitatem ſuam: juxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas Prophetæ erit*.

Jerem. 5. 31.
3. Reg. 22.
Tert. lib. de Pœnit. c. 6.
S. Cypr. tr. de Lapſis.
Ezech. 14. 10.

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Sequuntur ſcilicet, atque propugnant opiniones faventes cupiditati contra legem; palpant, non pungunt peccatores, neque illis pœnitentiæ dolores infigunt; unius, aut alterius Auctoris recentioris probabilem (ut vocant) opinionem anteponunt SS. Patrum, Conciliorum, & ſanioris Moralis Magiſtrorum omnium doctrinæ, quam his verbis deſcribit Sapiens: *Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore uno. Faciendi plures libros nullus eſt finis*. Quem locum Sanctus Hieronymus ſic interpretatur: *Verba ſapientum firma ſunt, quaſi clavi in altum ſolidumque defixi: nec auctoritate unius, ſed conſilio atque conſenſu Magiſtrorum omnium proferuntur. Data ſunt ab uno Paſtore, quia licèt plurimi doceant, tamen doctrinæ auctor unus eſt Dominus. Prudentes autem tam Prophetæ ſunt, quàm Apoſtoli. Simul & hoc notandum eſt, quòd dicantur verba ſapientum pungere, non palpare; nec molli manu attrahere laſciviam, ſed errantibus & tardis pœnitentiæ dolores & vulnus infigere. Si cujus igitur ſermo non pungit, ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſermo ſapientis. Verba quippè ſapientum, ut ſtimuli. Quæ quoniam ad converſionem provocant delinquentem, & firma ſunt, & à conſilio ſanctorum data, atque ab uno Paſtore conceſſa, & ſolida radice fundata ſunt . . . exceptis his verbis, quæ ab uno Paſtore data, & à conſilio, atque conſenſu prolata ſapientum, nihil facias, nihil ſibi vendices: Majorum ſequere veſtigia, ab eorum auctoritate ne diſcrepes. Alioqui quærenti multa, infinitus librorum numerus occurret, qui te pertrahat ad errorem . . . Moris eſt Scripturarum, quamvis plures libros, ſi inter ſe non diſcrepent, & de eadem re ſcribantur, unum Volumen dicere. Siquidem & Evangelium, & Lex Domini immaculata convertens animas, ſingulariter appellantur, cùm plura Evangelia, & multa ſint mandata Legis . . . Quicquid igitur dixeris, ſi ad eum referatur, qui in principio erat apud Deum, & Deus erat Verbum, unum volumen eſt, & innumerabiles libri; una lex, unum Evangelium nominantur. Quòd ſi diverſa,*

Eccleſ. 12.
S. Hier. in eum locum.

& di-

& diſcrepantia diſceptaveris , & curioſitate nimia huc ; atque illuc animum deduxeris ; etiam in uno libro multi libri ſunt . Talibus igitur libris non eſt finis . Bonum enim omne , & veritas certo fine concluditur : malitia verò eique mendacium ſine fine ſunt : & quantò plus requiruntur , tantò major eorum ſeries naſcitur .

X. *Omnis arbor bona , fructus bonos facit : mala autem arbor , malos fructus facit . Non poteſt arbor bona , fructus malos facere ; neque arbor mala, bonos fructus facere .* Duæ radices , una bonorum omnium , ſcilicet charitas ; altera malorum omnium , ſcilicet cupiditas . *Et Apoſtolus Paulus , cùm dicit radicem malorum omnium eſſe cupiditatem , admonet utique , intelligi radicem bonorum omnium charitatem . Unde ſi duæ arbores , bona , & mala , duo ſunt homines , bonus , & malus , quid eſt bonus homo , niſi voluntatis bonæ , hoc eſt arbor radicis bonæ ? Et quid eſt homo malus , niſi voluntatis malæ , hoc eſt , arbor radicis malæ ? Fructus autem harum radicum , atque arborum , facta ſunt , dicta ſunt , cogitata ſunt , quæ bona de bona voluntate procedunt , & mala de mala . Facit autem homo arborem bonam , quando Dei accipit gratiam . Non enim ſe ex malo bonum per ſe ipſum facit; ſed ex illo , & per illum , & in illo qui ſemper eſt bonus : nec tantùm , ut arbor ſit bona , ſed etiam , ut faciat fructus bonos , eadem gratia neceſſarium eſt ut adjuvetur , ſine qua boni aliquid facere non poteſt . Ipſe quippè in bonis arboribus cooperatur fructum , qui & forinſecùs rigat , atque excolit per quemlibet Miniſtrum , & per ſe dat intrinſecùs incrementum . Malam verò arborem homo facit , quando ſeipſum malum facit , quando à bono incommutabili deficit : ab eo quippè defectus eſt origo voluntatis malæ .*

2.Tim. 6.

S.Aug.l. de Gratia Chriſti,c.18. & 19.

XI. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum , excidetur , & in ignem mittetur .* Hinc Sanctus Auguſtinus contra Pelagianos probat , veras in Infidelibus virtutes non eſſe , quia ipſis fatentibus ſteriles ſunt , nec Deo placent , cui ſine fide placere impoſſibile eſt ; ideoque earum opera nullius ſunt meriti ad vitam æternam . *Poſſunt* , inquit , *aliqua bona fieri , non benè facientibus , à quibus fiunt . Bonum eſt enim , ut ſubveniatur homini periclitanti , præſertim innocenti : ſed ille qui hoc facit , ſi amando gloriam hominum magis , quàm Dei , facit , non benè bonum facit : quia non bonus facit , quod non bona voluntate facit . Abſit enim , ut ſit , vel dicatur voluntas bona , quæ in aliis , vel in ſeipſa , non in Domino gloriatur . Ac per hoc nec fructus iſte dicendus eſt :* Arbor enim mala , fructus bonos non facit : *ſed potiùs bonum opus eſt illius , qui etiam per malos bene facit . . . Fieri non poteſt , ut ſteriliter boni ſimus : ſed boni non ſumus , quicquid ſteriliter ſumus : Arbor enim bona , bonos fructus facit . Abſit autem , ut Deus bonus , à quo ſecuris paratur arboribus non facientibus fructum bonum , excidat , & in ignem mittat arbores bonas . Nullo modo igitur homines ſunt ſteriliter boni : ſed qui boni non ſunt , poſſunt eſſe alii minùs , alii magis mali .*

S.Aug. l.4. contra Julianum Pelag.c.3.

S.Leo,ſ.34. Omnis arbor , quæ non facit fructum bonum , &c. *Cooperatores igitur ſimus gratiæ Dei operantis in nobis . Non enim dormientibus provenit Regnum cælorum , nec otio deſidiaque torpentibus beatitudo æternitatis ingeritur : ſed quia , ſicut Apoſtolus ait ,* Si compatimur & conglorificabimur , *illa nobis currenda eſt via , quam ipſe Dominus ſe eſſe teſtatus eſt : Qui nobis nullis operum meritis ſuffragantibus , & ſacramento conſuluit , & exemplo : ut in adoptionem vocatos per illud proveheret ad ſalutem , per hoc imbueret ad laborem .*

S. Joa. Chryſ. h. 24. *Excidetur , & in ignem mittetur .* His verbis duplex ſupplicium exprimitur,

mitur, ut obſervat Sanctus Joannes Chryſoſtomus; amiſſio ſcilicet Regni cœlorum, ſeu æterna privatio Dei, & cruciatus flammarum. Novi autem, inquit, quòd plurimi pertimeſcant tantùm gehennam: ego tamen illius gloriæ amiſſionem multò amarius, quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si verò id non poſſum ſermone monſtrare, nihil eſt mirandum: Neque enim novimus illorum beatitudinem præmiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amiſſione perſpicuè ſcire poſſimus. Cæterum Paulus, qui iſta cognita habebat, certiſſimè novit quoniam excidere à Dei gratia ſit omnium profectò miſerrimum. Nos autem hoc tunc abſque dubio diſcemus, cùm experimento cœperimus doceri. Sed illud ne patiamur, faxis Unigenite Fili Dei, neque experiamur, intolerabile iſtud horrendumque ſupplicium quàm grande ſit. Nam quantum malum ſit, illorum bonorum portione privari, apertè quidem exprimi non poteſt; tamen prout poſſibile fuerit, conabor illud exemplis facere manifeſtum. Ponamus igitur, adoleſcentem aliquem eſſe mirabilem, eumdemque & cunctis florere virtutibus, & totius tenere orbis imperium, tamque in omnibus eſſe perfectum, ut univerſos erga ſe homines patrio ardere faciat affectu. Quid non ergo illius patrem pati exiſtimatis libenti animo, ne talis filii privetur converſatione? Quod verò vel exiguum, vel grande malum non eſſe ſubiturum, modò ut illum videat, ejuſque præſentia perfruatur? Hoc igitur de futura quoque gloria cogitemus: Neque enim ſic filius patri, etiamſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atque mirabilis, ut cœleſtium fructus bonorum, ac reſolvi, & eſſe cum Chriſto. Intolerabilis quidem res eſt gehenna: tamen ſi aliquis mille ponat gehennas, nihil tale dicturus, quale eſt à beatæ illius gloriæ honore repelli, exoſumque eſſe Chriſto, & audire ab illo: *Non novi vos*.

XII. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei*. Hanc Chriſti Domini ſententiam S. *Juſtinus* in Apologia ad Imperatores celebrat; *Qui vero*, inquit, S. Juſtinus, Apol. 2.
deprehenduntur non ita viventes, ut ille juſſit, norint ſe non eſſe Chriſtianos, etiamſi memoriter recitent Chriſti documenta. Dixit enim ſalvos fore, non qui dicerent tantùm, ſed qui & opere facerent. Benè in eamdem ſententiam Scriptor Reſponſionum ad Orthodoxos, inter ejuſdem S. Juſtini opera: *Ut boni ſimus, vel mali, Deus non in cognitione poſuit rerum noſcendarum, ſed in electione eligendarum*. Et antiquior Juſtino S. Ignatius Martyr: *Oportet nos non dici tantùm, ſed eſſe Chriſtianos. Neque enim dici, ſed eſſe beatos facit*. Et poſt utrumque S. Baſilius: *Si quis nomen Chriſtianiſmi induens, Chriſtum contumelia afficiat, nihil ipſi vocabulum proderit*. S. Ignatius, Epiſt. ad Magneſios.
Salvianus denique eamdem Chriſti ſententiam hunc in modum explicat & confirmat: *Cum hoc ſit Chriſtiani hominis fides, fideliter Chriſtum credere; & hoc ſit Chriſtum fideliter credere, Chriſti mandata ſervare; ſit abſque dubio, ut nec fidem habeat qui Infidelis eſt; nec Chriſtum credat, qui Chriſti mandata conculcat: ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Chriſtiani nominis opus non agit, Chriſtianus non eſſe videatur: Nomen enim ſine actu, atque officio ſuo nihil eſt . . . Quid eſt aliud Principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? Aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Sicut etiam per divinas litteras ſacer ſermo teſtatus eſt, dicens:* Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulcra, & fatua. *Et in nobis itaque Chriſtianum vocabulum quaſi aureum decus eſt: quo ſi indignè utimur, fit, ut ſues cum ornamento eſſe videamur . . . Atrocius ſub ſancti nominis profeſſione peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt* Salv. l. 4. de gubernatione Dei. Prov. 11.

culpa . Ipſa enim errores noſtros Religio quam profitemur , accuſat .

Non omnis qui dicit mihi , Domine , Domine , intrabit in Regnum cælorum . Meritò poteſt movere , quomodo huic ſententiæ conveniat illud
1.Cor.12.3. Apoſtoli : *Nemo in Spiritu Dei loquens dicit Anathema Jeſu , & nemo poteſt dicere Dominum Jeſum , niſi in Spiritu ſancto* : Quia neque aliquos ha-
» bentes Spiritum Sanctum poſſumus dicere , non introituros in Regnum cœ-
S.Aug. l.2. » lorum , ſi perſeveraverint uſque in finem ; neque illos qui dicunt : *Do-*
de l.Do. in » *mine , Domine* , & tamen non intrant in Regnum cœlorum , poſſumus di-
mont. c.25. » cere habere Spiritum ſanctum . Quomodo ergo nemo dicit Dominum Je-
» ſum , niſi in Spiritu ſancto , niſi quia propriè Apoſtolus poſuit verbum ,
» *Dicit* , ut ſignificet voluntatem atque intellectum dicentis ? Dominus verò
» generaliter poſuit verbum , quod ait : *Non omnis qui dicit mihi , Domine ,*
» *Domine , intrabit in Regnum cælorum* . Videtur enim dicere etiam ille ,
» qui nec vult , nec intelligit quod dicit : ſed ille propriè dicit , qui vo-
» luntatem ac mentem ſuam ſono vocis enunciat . *Ergo dicere videntur etiam*
» *illi , qui non hoc quod ſonant , & intellectu cernunt , & voluntate agunt ,*
» *ſed voce tantùm ſonant : ſecundùm quem modum Dominus ait , Non omnis*
» *qui dicit mihi , Domine , Domine , intrabit in Regnum cælorum . Verè au-*
» *tem ac propriè illi dicunt , à quorum voluntate ac mente non abhorret pro-*
latio ſermonis ſui , ſecundum quam ſignificationem dixit Apoſtolus : Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum , niſi in Spiritu ſancto .

XIII. *Multi dicent mihi in illa die , Domine , Domine , nonnè in tuo nomine prophetavimus ?* Ne decipiamur tendentes ad contemplationem verita-
S.Aug. ib. » tis , non ſolùm nomine Chriſti , per eos qui nomen habent , & facta non
» habent , ſed etiam quibuſdam factis atque miraculis : qualia propter infi-
» deles cùm fecerit Dominus , monuit tamen , ne talibus decipiamur , arbi-
» trantes , ibi eſſe inviſibilem ſapientiam , ubi miraculum viſibile viderimus .
» Non ergo cognoſcet eum , niſi qui operatur æquitatem . Nam & ipſos
» Diſcipulos ſuos prohibuit gaudere de talibus , id eſt , quòd dæmonia illis
» ſubjecta fuerint : *Verumtamen* , inquit , *in hoc nolite gaudere , quia ſpiri-*
» *tus vobis ſubjiciuntur ; gaudete autem , quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in*
Luc.10. *cælis* . Miraculorum donum , ſicut & Prophetia , gratiæ ſunt gratis datæ , quæ indignis quandoque conferuntur ob ædificationem fidei , & aliorum ſalutem . Nihil igitur amplius propter miracula reddetur à Deo , in die illa generalis retributionis , iis qui miracula ediderunt ; nihil minus his , qui miracula non fecerunt , ſi omnibus abundaverint virtutibus : *De mirabilibus ſiquidem debitores efficiemur Dei : pro benè autem acta vita , Deum ha-*
S.Jo. Chr. h. 25. in Matth. *bebimus debitorem* . His qui mandata Dei non impleverint , tametſi in Chriſti nomine miracula patraverint , dicet Salvator : *Numquam novi vos* : hoc eſt , me ipſi neſcire voluiſtis . *Opera veſtra me neſciunt , facta veſtra me neſciunt . Etſi dicatis , quia me ſcitis , redarguunt vos peccata veſtra .* Cognovit Dominus , qui ſunt ejus . *Simus ergo Domini , ut cognoſcat nos*
2. Tim. 2. *Dominus : & diſcedat ab iniquitate omnis , qui nominat nomen Domini* . Dicamus Chriſto , non ſola voce , ſed corde , *Tuus ſum ego , ſalvum me fac* . Tu qui avaritiæ , ambitionis , luxuriæ mancipium es , quomodo potes Chri-
Idem f. 12. in Pſ.118. ſto dicere , *Tuus ſum* ? Reſpondebit ille : *Non quicumque dicet mihi , Tuus ſum , meus eſt . Meus planè es , ſi vocem non redarguat conſcientia , ſi ſermonem tuum animus , aut opera non refutent . Ego non nego meum eſſe eum , qui ipſe ſe non neget , aut certè ſi pro me ſeipſum ſibi abneget . Nolo habere ſervulum pluribus dominis ſervientem . Nam quomodo meus eſt , ſi mihi dicat verbo ,* Tuus ſum , *& operibus neget , & factis ſe diabolo adjudicet , & ob-*

ſtrin-

ſtringat ? Non eſt meus , quem libido ſuccendit ; quia mea eſt caſtitas . Non eſt meus , quem cura ſpoliandi minores exagitat ; quia mea integritas eſt . Non eſt meus , quem ira mobilis inquietat ; quia mea tranquillitas eſt . Non eſt meus vini crapula temulentus in lucem , ambitione gloriæ ſæcularis ebrius, qui in periculum non poſſit ſobriæ moderationis ſervare veſtigium : Pax ſum ego , litigare non novi . Quid mihi ad eum , de quo veniat diabolus , & dicat : Meus eſt , nam mihi ſua colla curvavit , mea in illo plura reperio : Nomen ſibi tuum vindicat , & meum nomen ? Non eſt ergo Chriſti , niſi qui eſt alienus à crimine , qui facit voluntatem Patris ejus , qui in cœlis eſt .

Non novi vos ; Hoc eſt , *improbo vos , reprobo vos . In arte mea non vos agnoſco ; ars mea neſcit vitia . Hoc eſt autem magnum , & neſcit vitia, & judicat vitia : Neſcit faciendo , judicat arguendo* . S. Aug. ſ. 95. alias 3o de Verbis Dom.

XIV. *Omnis ergo qui audit verba mea hæc , & facit ea , aſſimilabitur viro ſapienti , qui ædificavit domum ſuam ſupra petram* , &c. *Et omnis qui audit verba mea hæc , & non facit ea , ſimilis erit viro ſtulto , qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam* , &c. Omnes intus verbi auditores ſumus , & omnes foris & intus in conſpectu Dei factores eſſe debemus . Nolite ergo fallere voſmetipſos , quia veniſtis ſtudioſè ad audiendum verbum , ſi non facitis quod auditis . deficiendo . *Cogitate , ſi pulchrum eſt audire , quantò magis facere ? Si non audis , auditum negligis , nihil ædificas . Si audis , & non facis , ruinam ædificas . Domini Chriſti eſt de hac re propoſita congruentiſſima ſimilitudo* : Qui audit , *inquit* , verba mea hæc , & facit ea , ſimilabo eum viro prudenti , qui ædificat domum ſuam ſuper petram : Deſcendit pluvia, venerunt flumina , flaverunt venti , & impegerunt in domum illam , & non cecidit . *Quare non cecidit ? Fundata enim erat ſuper petram . Ergo audire & facere , ædificare eſt ſuper petram : Ipſum enim audire , ædificare eſt* . Qui autem , *inquit* , audit verba mea hæc , & non facit ea , ſimilabo eum viro ſtulto , qui ædificat . *Et ipſe ædificat . Quid ædificat ?* Ecce ædificat domum ſuam : *ſed quia non facit quod audit , & audiendo ædificat* ſuper arenam . *Ergo ſuper arenam , qui audit & non facit , ædificat : ſuper petram , qui audit & facit : Nec ſuper arenam , nec ſuper petram ædificat , qui omninò non audit . Vide autem , quid ſequatur* : Deſcendit pluvia , venerunt flumina , flaverunt venti , & impegerunt in domum illam , & cecidit ; & facta eſt ruina ejus magna . *Spectaculum miſerabile* ! Igitur *Eſtote factores verbi , & non auditores tantum , fallentes voſmetipſos* . Neque enim eum , cujus verbum eſt , aut per quem dicitur verbum ; ſed voſmetipſos fallitis . Idem ſ. 179. alias de Diverſis 27. c. 8. — Jacobi 1. 22.

XV. *Et factum eſt , cùm conſummaſſet Jeſus verba hæc , admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus ; Erat enim docens eos , ſicut poteſtatem habens* , &c. Hunc Sermonem Domini in Monte admirabantur turbæ ; proinde non ſolos Apoſtolos ſpectabant hujus ſermonis verba , ſed Chriſtianos omnes ſpectant, & in præceptorum neceſſariorum & immutabilium ordinem referenda ſunt, ut docet S. Bernardus . *Sub hoc genere* , inquit , *eſt omnis illa Sermonis Dominici in Monte habiti ſpiritualis traditio , & quicquid de dilectione , humilitate , manſuetudine , cæteriſque virtutibus , tam in Novo , quàm in Veteri Teſtamento ſpiritualiter obſervandum traditur . Hæc quippè talia ſunt, quæ nec liceat , nec expediat aliquando non haberi . Ea ſiquidem immobiliter, quæ & naturaliter bona , nunquam niſi innocenter , nunquam niſi ſalubriter, aut imperantur , aut obſervantur . Omni tempore , omni perſonæ morte contempta , cuſtodita ſalutem operantur* . S. Bernardus, l. de Præcepto & Diſpenſatione, c. 3.

Admirabantur turbæ ſuper Doctrina ejus . Chriſti doctrinam jugiter intendentes , non admiremur cum turbis , ſed operemur cum Apoſtolis , qua- Paſchaſius Radbertus l. 4. in Matth.

tenùs poſt finem vitæ coronemur cum illis. *Sed quàm infelices ſunt carnales, adhuc hodie in Eccleſia, qui nec admirantur cum iſtis, eo quod non curant intelligere quæ dicuntur; nec credunt cum infidelibus, ut adhibeant meditationem operis; nec agunt cum Apoſtolis, ut poſſint aſſequi Regnum, quod promiſſum eſt quærentibus!*

Erat enim docens eos, ſicut poteſtatem habens, &c. Quam ſententiam S. Greg. Magnus hunc in modum explicat: *Cum imperio docetur, quod priùs agitur, quàm dicatur. Nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præpedit linguam . . . unde etiam de Domino ſcriptum eſt*: Erat enim docens, ſicut poteſtatem habens, non ſicut Scribæ & Phariſæi: *Singulariter namque ac principaliter ſolus, ex poteſtate bona locutus eſt, quia ex infirmitate mala nulla commiſit. Ex divinitatis quippè potentia habuit, id quod nobis per humanitatis ſuæ innocentiam miniſtravit.* Rectè autem ſubjungitur: *Et non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi*: Hoc enim habet primum doctrina

S. Greg. M. l. 23. Moralium c. 7.

» arrogantium, ut humiliter neſciant inferre, quod doceant; & recta quæ
» ſapiunt, rectè miniſtrare non poſſint. In verbis enim eorum proditur,
» quòd cùm docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine re-
» ſidere, eoſque quos docent, ut longè infra ſe poſitos, velut in imo reſpi-
» ciunt; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. Re-
» ctè autem his per Prophetam Dominus dicit: *Vos autem cum auſteritate*
Ezech. 34. » *imperabatis eis, & cum potentia.* At contra, vera doctrina tantò vehe-
» mentiùs elationis vitium fugit per cogitationem, quantò ardentiùs verbo-
» rum jaculis ipſum Magiſtrum elationis inſequitur. Cavet enim, ne eum
» magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermoni-
» bus inſectatur. Humilitatem enim quæ magiſtra eſt omnium materque vir-
» tutum, & loquendo dicere, & vivendo conatur oſtendere, ut eam apud
» diſcipulos veritatis plus moribus, quàm ſermonibus eloquatur. Unde San-
» ctus Paulus Theſſalonicenſibua loquens, quaſi culminis proprii Apoſtolatus
» oblitus, ait: *Facti ſumus parvuli in medio veſtrum.*

1. Theſſal. 2.

Hæc Epiſcoporum, Doctorum, Concionatorum forma. Vitæ ſanctitate auctoritatem ſermonibus ſuis, atque doctrinæ conciliare debent; ambitionem & avaritiam fugere; charitatem, humilitatem, manſuetudinem in omni converſatione ſua, atque operibus exhibere; pietatem ſectari, Chriſti mortificationem & crucis amorem amplecti ac præferre; ſibi dictum arbitrari, quod ſcribit ad Timotheum ſuum Apoſtolus: *Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate . . . Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.*

1. Tim. 4. 12.

CAPUT OCTAVUM.

Senſus Litteralis.

I. C*Um autem deſcendiſſet de Monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ.* Cùm de monte illo, in quo ſermonem habuerat, deſcendiſſet Jeſus, turbæ divinæ illius doctrinæ admiratione captæ, illum ſequutæ ſunt: Non Scribæ ac Phariſæi, ſed plebs ſimplex & docilis. *Rectè autem poſt prædicationem atque doctrinam, ſigni offertur occaſio: ut per virtutem miraculi, præteritus apud audientes ſermo firmetur*: Quia enim quaſi habena poteſta-

S. Hieron. c. 8. 8. Matth. S. Jo. Chr. h. 26. in Matth.

teſtatem docebat, ne putaretur oſtentatio eſſe quædam ac præſumptio genus iſtud docendi, idipſum etiam operibus exercet. Curat enim quaſi poteſtatem habens, ut nihil jam omninò turbentur ita eum audientes docentem, quemadmodum vident etiam ſigna facientem.

II. *Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.* Sanctus Marcus cap. 1. & Sanct. Lucas cap. 5. alia priùs narrant miracula, ex quibus quænam præceſſerint, incertum eſt. Idem leproſus eſt, cujus tres illi Evangeliſtæ meminerunt; quod idem geſtus, eadem infirmi ſupplicantis, eadem Chriſti ſanantis verba oſtendunt. *Adorabat eum*, procidens in faciem, ut narrat Sanctus Lucas. Quæ adoratio non civilis tantùm, ſed religioſa fuit: neque ipſum, ut hominem ſanctum, aut Prophetam dumtaxat; ſed ut Deum reveritus eſt & adoravit, ut ſequentia verba comprobant, *Domine, ſi vis, potes me mundare.* Non eſt opus, ut ores, alteriuſve hominis opem, aut vim medicaminis adhibeas; ſed ſola voluntate & imperio me à lepra mundare, priſtinæque ſanitati reſtituere potes, cùm verus Deus ſis, proindèque omnipotens. Jeſum enim Deum eſſe, fuerat edoctus interno Spiritus ſancti afflatu.

III. *Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.* Extendit manum ſuper hunc aliosque infirmos, ut carnem ſuam vivificam eſſe oſtenderet, utpotè Dei Verbo perſonaliter unitam. Leproſum porrò tangendo, non ſolvit legem, quam adimplere venerat: Lex enim contactum leproſorum non vetuit, ut ſanarentur, ſed ne tangentes inficerentur; Chriſtus autem infici non poterat. Certè omnia opera divina virtute patrata exempta ſemper fuiſſe à præceptis ritualibus, colligitur ex eo, quòd *Eliſæus* pueri mortui cadaveri incubuerit, ut ei vitam reſtitueret, quamvis lex cadaveris contactum prohiberet. Leproſum præterea tetigit Chriſtus, ut animæ lepram magis, quàm corporis, fugiendam eſſe oſtenderet. Tetigit, ut contra Manichæos carnis aſſumptæ veritatem probaret. Tetigit, ſimulque imperiale verbum adjunxit, *Volo, mundare*, id eſt, mundus eſto, ut ſe Deum eſſe demonſtraret, cujus verbo & voluntate omnia fiunt. *Tangit non dedignatus, & imperat non diffiſus; hoc enim eſt indicium poteſtatis, quia quaſi habens poteſtatem ſanandi, & jubendi auctoritatem, operandi teſtimonium non refugit. Volo ergo dicit propter Photinum, imperat propter Arrium, tangit propter Manichæum.* Et confeſtim mundata eſt lepra ejus. *Nihil enim medium eſt inter opus Dei atque præceptum; quia in præcepto eſt opus. Denique* dixit, & facta ſunt. *Voluntas Dei poteſtas eſt. Itaque ſtatim lepra diſceſſit; ut intelligas medentis affectum, qui veritatem operi addidit.*

Victor. Antiochenus in c. 1. S. Marci, & Cyrillus Alexadr. paſſim.

4. Reg. 4.

S. Ambr. l. 5. in Luc. n. 3.

IV. *Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris: ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offeres munus quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.* Leproſo mundato ſilentium imperat, donec ſeſe oſtenderit Sacerdotibus; ne ſi vulgata fama factum cognoviſſent, ipſum verè mundatum non eſſe dicerent, cujus mundities ipſorum judicio comprobata non eſſet. *Sed vade*, inquit, ex confinio Capharnaum, ubi ſanatus eſt, Jeroſolyma, ubi Sacerdotes degebant. *Oſtende te Sacerdoti.* Quod ideo imperavit, ut Legem ſe ſervare oſtenderet: & ne extra civitatem & conſortium hominum manere cogeretur Leproſus, cujus munditics à ſummo Sacerdote agnita, & declarata non fuiſſet. Tum ut humilitatem exemplo doceret, debitamque Sacerdotibus reverentiam: tum denique, ut mundatum videntes leproſum, aut crederent Salvatori, aut non crederent: Si crederent, ſalvarentur: ſi non

Auctor operis imperf. in Matth.

S. Jo. Chryſ. Hom. 26. in Matth.

S. Hier. in hunc locum.

Digitized by Google

ſi non crederent, inexcuſabiles forent. Ideo & munus offerri juſſit Moſaica Lege præceptum. *In teſtimonium illis*, ut teſtata illis fiat innocentia mea, quem ut Legis adverſarium calumniantur, & virtus qua miraculum curationis tuæ ſum operatus; & accepto munere, te verè perfectèque mundatum eſſe, negare non poſſint. (Lev. 14. 1. 7.)

Miraculum ſanationis leproſi editum, cùm Jeſus eſſet in una civitatum, refert S. Lucas, id eſt, propè unam civitatem, ſcilicet Capharnaum, ut conſtat ex hoc loco: Nam *Levitici* 13. urbium ingreſſus leproſis prohibetur. Similis modus loquendi in Scriptura non ſemel uſurpatur. Chriſtus in Jeruſalem paſſus dicitur, quia propè urbem crucifixus eſt in Calvariæ monte. In Arca fuiſſe urnam auream Manna plenam, & virgam Aaron, Apoſtolus ſcribit ad *Hebr.* 9. 4. id eſt, propè Arcam, in qua nihil fuiſſe, præter duas Legis tabulas, conſtat ex 1. *Reg.* 8. 9. Sic quinque Reges Amorrhæorum cum exercitibus ſuis contriti dicuntur plaga magna, & profligati *in Gabaon*, id eſt, propè Gabaon, *Joſue* 10. 10. Sic filii Dan caſtrametati dicuntur *Carjathjarim*, id eſt, propè urbem illam, *Judic.* 18, 12. Unde ſequitur: *Qui locus ex eo tempore caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Carjathjarim*, id eſt, illi ab Occidente eſt.

V. *Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* Eadem hiſtoria hic & *Lucæ* 7. 1. narratur. De eodem Centurione agi, circumſtantiæ probant. Idem miraculum, eodem loco, ſcilicet in Capharnaum, eodemque tempore patratum, in ſervo Centurionis, eoque paralytico. Uterque Evangeliſta Centurionem dixiſſe refert: *Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* S. Matth. poſt mundatum leproſum, Centurionis acceſſum ad Jeſum commemorat; S. Luc. mundationis leproſi poſtea meminit. Rem quo geſta eſt ordine, narrat Matthæus, reſumit Lucas quod prætermiſerat. Poſt finem ſcilicet ſermonis Domini in Monte, Chriſtum ingreſſum eſſe Capharnaum ſcribit, quia non ante ſermonem urbem illam intravit; ſed non expreſſit, quantum fuerit intervallum temporis: Hoc autem temporis intervallo mundatus eſt leproſus. *Acceſſit ad eum Centurio*, non per ſe, ſed primò quidem per Seniores Judæorum, deinde per amicos ſuos, cùm Chriſtum in domum ſuam venire audiviſſet. Nam & Deum orandò adire dicimur, *Hebr.* 4. 16. 7. 25. 10. 22. 11. 16. & infra, c. 11. v. 3. Joannes dixiſſe dicitur, quæ per Diſcipulos nuntiabat: Et *Qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum*; ut habet regula Juris. *Centurio*, qui centum hominum, peditum, cohorti præerat, homo Gentilis, in Judæos tamen tanta benevolentia propenſus, ut Synagogam ipſis ædificaſſet (Lucæ 7.) *Puer meus jacet in domo paralyticus.* Servus meus ſubita correptus paralyſi, periculosè decumbit, jamque morti proximus eſt. Non ſtatim ait, Dic ut curetur, veritus, ne tanto beneficio indignus eſſet; ſed calamitatem dumtaxat ſuam expoſuit. (S. Aug. l. 2. de conſenſu Evang. c. 20.)

VI. *Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.* Centurioni reſpondiſſe dicitur, quod Judæis ejus nomine venientibus reſpondit, de quibus Lucæ 7. *Jeſus autem ibat cum illis.*

VII. *Et reſpondens Centurio, ait: Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum; ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Seniores Judæorum quos ad Jeſum miſerat, minùs fidei, quàm Centurio, plus verò vanitatis habentes, non ſunt functi fideliter legatione; ſed partim non credentes, poſſe Chriſtum ſolo verbo abſentem Paralyticum curare, partim oſtendere volentes; tantùm ſe auctoritate valere, ut Chriſtum adducere (S. Joa. Chr. h. 27. in Matth.)

cere poſſent, contra quàm in mandatis habebant, illum rogàrunt, ut veniret. De ſuo etiam addiderunt, quod S. Lucas refert: *Quia dignus eſt, ut hoc illi præſtes: Diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificavit nobis.* Id ubi didicit Centurio, Jeſumque non longè eſſe à domo ſua, miſit ad eum amicos, (ut Lucas refert) & per ipſos dixit: *Domine noli vexari: Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres: Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus, ut venirem ad te.* Indignum ſe profitetur, cujus in domum Chriſtus veniat, quia Gentilis. Magnam ſcilicet vitæ partem in cultu falſorum Deorum ſe exegiſſe ſciebat; ideòque Judæos, in quorum etiam gratiam Synagogam extrui curaverat, convictum ſuum propiorem videbat abhorrere. Se peccatorem agnoſcebat: ideò nec ipſe ad Jeſum accedere auſus eſt; nec ſperare hunc honorem, gratiamque, ut in domum ſuam veniret: *Sed tantùm dic verbo.* Jube unico verbo, & ſanabitur ſervus meus. Dum confitetur, qui unico verbulo facere poſſit, quæcumque voluerit: *Ipſe dixit, & facta ſunt.*

VIII. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit: & alii, Veni, & venit: & ſervo meo, Fac hoc, & facit.* Cœleſtem militiam animo concepit, cujus Chriſtum Ducem ac dominum eſſe credidit: cui etiam mortem ipſam ac morbos, cæteraque omnia ſic eſſe ſubjecta non dubitavit, ut nonulli milites ſibi, imò etiam multò magis: proptereà dicere non ambigebat: *Ego enim homo ſum ſub poteſtate conſtitutus:* hoc eſt, *Tu Deus, ego homo: Ego ſub poteſtate, tu verò ſub poteſtate non es. Si ergo ipſe qui homo ſum, & ſub poteſtate aliena, tot tantaque facilè poſſum efficere: quid eſt, quod facere ipſe non poſſis, qui & Deus es, & ſub aliena poteſtate non es?* Non enim quaſi ſimile quoddam affert, ſed comparationis præſtantia hoc dicit, Chriſtum plurimùm præcellere ſignificans: Quòd ſi ego qui ſimilis ſum his quibus impero, & ſub alterius poteſtate conſtitutus; tamen propter parvam excellentiam præfecturæ, nemine repugnante fiunt, quæ juſſero, quamvis diverſa ſint: *Alii enim dico, Vade, & vadit: alii, Veni, & venit:* Quantò magis ipſe ad finem perducere poteris, quæ juſſeris? Chriſtum igitur etiam morti imperare poſſe, ut ſervo dominum, his verbis ſignificavit; nec poſſe mortem in quemquam pervenire, ſi Jeſus ei abſcedere juſſerit. Ait autem Centurio ſe *ſub poteſtate* conſtitutum, ſcilicet non Imperatoris tantùm, & Procuratoris Judææ, ſed & Tribuni Militum; & tamen in alios viciſſim imperium habere, qui ſecundum diſciplinæ militaris ordinem juſſa ejus exequuntur: ut mirum non ſit, ſi Chriſto, qui non ſubalterna, ut ipſe, ſed planè ſumma ac liberrima poteſtate præditus eſt, vel unico verbulo jubenti omnia pareant, morbique & mors ipſa obſequantur.

S. Joa. Chr. ib.

IX. *Audiens autem Jeſus, miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vos, non inveni tantam fidem in Iſrael.* Miratus eſt Jeſus, id eſt, admirantis more ſe habuit ac locutus eſt, ut adſtantes idem admirari, atque imitari doceret. Propriè enim admiratur, qui videt effectum, & ignorat cauſam: at Chriſtus qui fidem Centurioni dederat, illius cauſam ignorare non poterat. *An verò* (inquit S. Auguſtinus) *alius eam in corde Centurionis operabatur, quàm ipſe qui mirabatur? Et profectò amplius eſt, unde poſſint blaſphemare inſipientes & infideles, quod miratus eſt Jeſus quantamcumque hominis fidem, quàm quod vidit Deus lucem, quia bona eſt. Poteſt enim quiſque etiam ſolita videre, quia bona ſunt, hoc eſt, ſibi ea placita comprobare: Quiſquis autem miratur, profectò ſecundum conſuetudinem,*

S. Aug. l. 1. contra Adverſarium Legis & Prophetarum, c. 7.

qua

qua homines loquuntur , inopinatum atque improviſum ſibi eſſe ſignificat , quod miratur . Sed Jeſus qui omnia præſciebat , quod mirandum aliis commendabat , mirando laudabat . . . . . Omnes ergo tales motus ejus non perturbati animi ſunt ſigna , ſed docentis Magiſtri.

Idem l. 1. De Geneſi contra Manichæos, 68.

Non inveni tantam fidem in Iſrael : Id eſt , inter Iſraelitas antehac ſanatus , quia vim divinam efficacem eſſe credebat ſine ullo contactu , & ſolo verbo poſſe operari . Non autem comparat Centurionis fidem cum fide ſingulorum , etiam Apoſtolorum , & beatæ Virginis ; ſed cum populi fide. Sic enim ſolemus aliquando generaliter loqui , ut eos de quibus dubium non eſt , excipiendos intelligamus . Sic dicit Rex , illum , aut illum hominem eſſe totius Regni ſui potentiſſimum & ditiſſimum , haud dubiè ſe ipſum excipiens . Sic Chriſtus non ſurrexiſſe majorem inter natos mulierum Joanne Baptiſta ait , non comprehendens ſe ipſum in generali illa locutione . Sic cum dicit , ſe non inveniſſe tantam fidem in Iſrael , familiam ſuam , id eſt , Beatam Virginem & Apoſtolos non comprehendit.

X. *Dico autem vobis , quod multi ab Oriente & Occidente venient , & recumbent cum Abraham , Iſaac , & Jacob in Regno cælorum* . Senſus eſt , quemadmodum ille Centurio Gentilis , de potentia mea ac Divina virtute ſupra Judæos perſuaſus , ad me venit , ſervique paralytici ſanitatem impetravit ; ita ex Gentibus plurimi , ſimili perſuaſione ad me venientes , ſalutem æternam conſequentur . Reſpicit Chriſtus prædictionem Jacob factam, *Geneſ.* 28. v. 14. quam proximè adimplendam eſſe ducet : *Eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ : dilataberis ad Occidentem & Orientem , & Septentrionem & Meridiem : & benedicentur in te , & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ* . Orientis & Occidentis nomine cunctas orbis regiones Chriſtus hic ſignificat : Recumbent , ad menſam : metaphora ſumpta à convivio , in quo homines gaudiis , & hilaritati dant operam , quo ſymbolo Regnum cœlorum non ſemel in Scriptura ſacra ſignificatur . Judæi tam ſanctos ſe exiſtimant, ut cum Gentilibus nolint cibum ſumere ; at multi Gentiles cum ipſorum Majoribus , primiſque Judaicæ Reipublicæ fundatoribus , Abraham , Iſaac, & Jacob , quibus primis facta eſt Meſſiæ , ac Regni cœlorum promiſſio, & quorum præcipuè Deus vocatur omnium Deus , in cœleſti menſa recumbent , in Regno cœlorum gaudiis æternis perfruentur.

Iſa. 25. 6. 7. 8. Luc. 22. 29. Apoc. 2. 7.

XI. *Filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores : ibi erit fletus , & ſtridor dentium* . Judæi verò quamplurimi , qui Regno cœlorum quaſi nati & deſtinati erant , ex fœderis à Deo cum ipſorum majoribus initi privilegio , niſi ipſi ſe indignos præſtarent . ejicientur à Regno , ubi æterni convivæ non egebunt lumine ſolis , neque lucernæ , quia Deus ipſe lux eorum erit ; ejicientur (inquam) in tenebricoſum inferni carcerem , à gloria cœleſti in cruciatus ſempiternos . Cœnæ convivales apud antiquos veſpere fieri ſolebant ; ideòque aulam in qua celebrabantur , multis facibus accenſis illuminare mos erat , cum neceſſitatis gratia , tum ambitionis & pompæ . Qui ergo in cœnaculo erant , in magno lumine ; qui verò extra cœnaculum , in magnis tenebris verſabantur . Hinc ſumpta ſimilitudine , Chriſtus eos , qui à Regno cœlorum excludentur , ejiciendos fore ait in tenebras exteriores , ubi Deo vero lumine in æternum orbati , ſupplicia graviſſima & nuſquam finienda patientur . Tenebrarum nomine carcerem in Scripturis appellari , notum eſt : Pſalm. 106. *Sedentes in tenebris & umbra mortis , vinctos in mendicitate & ferro* . Iſaiæ 49. 9. *Ut diceres his qui vincti ſunt , Exite ; & his qui in tenebris , Revelamini* . Sapientiæ 17. 2. *Dum enim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari nationi ſanctæ , vinculis*

culis tenebrarum & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt. Erat porrò Jeroſolymis, ut in quibuſvis aliis grandioribus urbibus, præter alios carceres leviorum ſcelerum reis detinendis aptiſſimos, unus præ cæteris horridus & tenebroſus, & graviſſima capitis pœna mulctandis deſtinatus, extra pomœria civitatis, quem *Betiſo* vocatum *Villalpandus* obſervat, quaſi locum ſtercoris, quòd malefactores, velut urbium ſordes, illuc conjicerentur. Hujuſmodi ergo carceris nomine ac ſymbolo, qui tunc temporis erat in maximo horrore, & ob denſiſſimas tenebras vocabatur *Tenebræ*, & ob ſitum dicebatur *Tenebræ exteriores*, Chriſtus inferni carcerem ſignificat, in quo damnati intolerabiles æternoſque cruciatus patientur, ſummamque inde triſtitiam & rabiem, fletu ac dentium ſtridore expreſſam. Ex quo reſurrectionis corporum veritatem S. *Hieronymus* probat. *Si fletus oculorum eſt*, inquit, *& ſtridor dentium eſſe demonſtrat: vera eſt ergo corporum, & eorumdem membrorum, quæ ceciderant, reſurrectio.*

Villalpandus, in apparatu urbis, ac Templi Jeroſol. l. 3. c. 8.

S.Hier. in c. 8. Matth.

XII. *Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora*. Dixit Centurioni, id eſt, Centurionis amicis, ejus nomine ſupplicantibus. *Vade*, Hebraiſmus eſt Scripturæ familiaris, quo ſignificatur concedi quod petitur. *Sicut credidiſti*, me abſentem corpore, præſentem Majeſtate, ſolo verbo ſervum tuum ſanare poſſe, effectum habe, & optatis fruere. *Et ſanatus eſt puer in illa hora*: Eo ipſo momento quo Chriſtus locutus eſt, à morbo perfectè convaluit. Undè Verſio Æthiopica hìc addit: *Cùm reverſus eſſet Dux in domum ſuam, invenit puerum ſanatum*. Quod etiam in veteribus quibuſdam codicibus Græcis legitur.

XIII. *Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem: & tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis*. Id factum eſt poſt ſermonem habitum in Synagoga Capharnaum. *Marc. 1. v. 29. Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Jacobo & Joanne*. Confer cum *Lucæ* 4. 38. Domus Petri dicitur, non quam poſſidebat, ſed quam uxori & ſocrui reliquerat, cùm ſequutus Chriſtum eſt; vel in quam ſe recipere ſolebat cum Andrea fratre, quando Capharnaum & Bethſaidæ verſabantur. In altera enim harum civitatum, quæ vicinæ admodùm erant, fuiſſe Petri domum, certum eſt. Capharnaum fuiſſe veriſimilius, adeòque fuiſſe ſocrus ejus propriam. Porrò ſocrus Petri ex gravi febre decumbebat. *Vidit* illam Jeſus, utique juvandi affectu, quamvis pro illa à Diſcipulis rogaretur. *Et tetigit manum ejus*: Id eſt, *erexit eam apprehenſa manu ejus*, ut Marcus explicat. *Et dimiſit eam febris*, ipſo ſcilicet vivificæ carnis contactu continuò fugata. *Et miniſtrabat eis*, parando cibum & neceſſaria Jeſu, ejuſque Diſcipulis. *Natura hominum iſtiuſmodi eſt, ut poſt febrem magis laſſeſcant corpora, & incipiente ſanitate, ægrotationis mala ſentiant. Verùm ſanitas quæ confertur à Domino, tota ſimul redit*: nec ſufficit eſſe ſanatam, ſed & virium ſubita perfectaque reſtitutio ſignificatur his verbis, *Surrexit & miniſtrabat illis*.

S.Aug. l. 2. de conſenſu Evang. c. 23.

S. Hier. in hunc locum.

XIV. *Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curavit: ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit*. Veſpere autem facto, Sabbati ſcilicet, quod finiebatur veſpera, *cùm ſol jam occubuiſſet* (inquit S. Marcus) quod obſervatum voluerunt Evangeliſtæ, ut innoteſceret Chriſtum nullos labo-

Iſa. 53.

Theophyl. in Commetariis.

res quantumvis intempeſtivos defugiſſe , ut homines curaret , omnibuſque benefaceret . *Obtulerunt ei multos dæmonia habentes .* Multi tunc temporis erant à dæmone vexati , Deo permittente , ut Filium à ſe miſſum oſtenderet ad diſſolvendum opera diaboli . *Et ejiciebat ſpiritus verbo* , imperans ut è corporibus hominum exirent , eoque ſe non cœleſtium , & terreſtrium dumtaxat , ſed & infernorum ſupremum dominum demonſtrans . *Operatio dæmonum , eſt hominis everſio . Sic malitia ſpiritalis a primordio auſpicata eſt in hominis exitium . Itaque corporibus quidem & valetudines infligunt , & aliquos caſus acerbos ; animæ verò repentinos , & extraordinarios per vim exceſſus . Suppetit illis ad utramque ſubſtantiam hominis adeundam ſubtilitas , & tenuitas ſua .* Chriſtianos in Chriſti nomine dæmones ex energumenorum corporibus ejeciſſe , *Tertullianus* teſtatur , his verbis Ethnicos compellans : *Edatur hìc aliquis ſub tribunalibus veſtris , quem dæmone agi conſtet . Juſſus à quolibet Chriſtiano loqui ſpiritus ille , tam ſe dæmonem confitebitur de vero , quàm alibi Deum de falſo . . . . Atqui omnis hæc noſtra in illos dominatio & poteſtas de nominatione Chriſti valet , & de commemoratione eorum , quæ ſibi à Deo per arbitrum Chriſtum imminentia expectant , Chriſtum timentes in Deo , & Deum in Chriſto , & ſubjiciuntur ſervis Dei & Chriſti . Ita de contactu , deque afflatu noſtro , contemplatione & repræſentatione ignis illius correpti , etiam de corporibus noſtro imperio excedunt inviti & dolentes , & vobis præſentibus erubeſcentes .* Quantò majorem in dæmones poteſtatem habuit , qui tantam ſervis ſuis poteſtatem conceſſit ? *Et omnes male habentes*, qui ipſi oblati fuerant , curavit potentiſſimus & beneficentiſſimus Medicus: *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam , dicentem : Ipſe infirmitates noſtras accepit , & ægrotationes noſtras portavit* : Infirmitates tam corporis , quàm animi ſuſtulit . Iſaias propriè , & primariò de peccatis loquitur , quod Sanctus Matthæus ad morbos corporis accommodat , ſive quia Chriſtus corporis morbos nonniſi propter morbos animi curabat , ſive quia morbi corporis ſunt pœna fructuſque peccati . Unde & illorum curatio Prophetæ vaticinio conſequenter , & ſecundariò ſignificatur ac prædicitur . Primum ſenſum expreſſit S. Petrus his verbis : *Qui peccata noſtra*

1. Petri 2. 24. *ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum* : Secundum S. Matthæus in hoc loco . Quia enim peccata ſua , æternaſque miſerias homines non vident , nec ſpiritualem gratiam æternaque bona in Chriſto quærunt plurimi ; ideò S. Evangeliſta in morbis corporis voluit peccata , & miſerias æternas hominibus conſiderandas proponere , & per corporalium morborum curationem , mentes eorum erigere ad agnoſcenda & expetenda ſpiritualia , & æterna Chriſti beneficia . Oſtendit ergo hoc loco , ſenſum , finem & uſum miraculorum Chriſti non hunc eſſe , quaſi morbi atque miſeriæ corporis maximum eſſent hominibus malum , aut quaſi earum tantùm levatio à Chriſto quærenda eſſet : ſed quia morbi corporis ſunt effectus & pœnæ , necnon typi & figuræ morborum animæ , ac prælndia pœnarum ſpiritualium , & æternarum : ut his miraculis doceremur , in Chriſto impletum eſſe , quod *Iſaiæ* 53. de Redemptione humani generis à peccato , & morte æterna ſcriptum eſt; nec minùs promptum ac potentem eſſe ad tollendas ſpirituales , & æternas noſtras miſerias , quàm ad tollendos , ac ſanandos morbos corporis hic ſe exhibuit . *Ipſe infirmitates noſtras accepit , & ægrotationes noſtras portavit .* Quod de peccatis dictum à Propheta Sanctus Chryſoſtomus cenſet , ut cum Joanne conveniat dicente , *Ecce Agnus Dei , ecce qui tollit peccatum Mundi .*

S. Joa. Chr. ho. 29. in Matth. „ Cur ergo , inquit , de morbis id Evangeliſta interpretus eſt ? *Certe aut hiſtorice teſtimonium Prophetæ accepit , aut ſignificare voluit plurimas ægrota-*

tio-

Digitized by Google

tiones ab animi peccatis originem trahere. Nam ſi mors, quæ morborum omnium fons & caput eſt, à radicibus peccati pullulavit; quid mirum, ſi ægrotationes multæ inde naſcantur?

XV. *Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire trans fretum.* In ulteriorem ripam lacus Geneſareth abire ſe velle Chriſtus Diſcipulis ſignificavit, ſibique navim & cætera ad trajectum neceſſaria parari juſſit: Turbas autem fugit, ut oſtentationem, faſtum, & vanam gloriam fugiendam exemplo doceret.

S.Chryſ.ib.

XVI. *Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar te, quocumque ieris. Et dicit ei Jeſus: Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Legiſperitus quidam turbis præſtantiorem ſe putans, ut ſuperbum erat illud hominum genus, ad Chriſtum acceſſit, ſeque diſciplinam ejus ſectari velle profeſſus eſt, illique perpetuò adhærere, non perfectionis, ſed lucri & gloriæ ſtudio, ſperans Chriſto tot miracula edenti potentiam ſæcularem ingenteſque divitias brevi affuturas. Sed Chriſtus animo, ac ſenſui interrogantis, non verbis reſpondens ait: Pecunias te ſperas collecturum, ſi me ſequaris? Nonnè vides, nec diverſorium mihi eſſe, nec tantum quidem, quantum avibus, id eſt, ne tabernaculum quidem ex frondibus & ramis contextum: ne quidem humile tugurium, ubi quieſcere poſſim ab injuriis aeris tutus; cùm vulpes, animalia hominibus inviſa & noxia, foveas habeant, ubi commodè lateant, dormiant, & ab aeris injuriis protegantur? *Filius autem hominis, non habet ubi caput reclinet.* Se *Filium hominis* Chriſtus vocat, commendans nobis, quod miſericorditer dignatus eſt eſſe pro nobis, nempè magnum illud Incarnationis, & exinanitionis ſuæ beneficium; & ſe illum ipſum eſſe ſignificans, quem Prophetæ prædixerant carnem aſſumpturum, eoque ipſo nomine *Filium* hominis appellaverant. *Oſtenditur ergo nobis ob hoc Scribam repudiatum, quòd ſignorum videns magnitudinem, ſequi voluerit Salvatorem, ut lucra ex operum miraculis quæreret: hoc idem deſiderans, quod & Simon Magus à Petro emere voluerat. Talis ergo fides juxta ſententiam Domini condemnatur, & dicitur ei: Quid me propter divitias, & ſæculi lucra cupis ſequi: cùm tantæ ſim paupertatis, ut ne hoſpitiolum quidem habeam, & non meo utar tecto?* Non ergo Scribam illum duris verbis Chriſtus repellit, ſed mutandos illi mores ac ſtudia docet, ſi illum ſequi velit, ejuſque Diſcipulus eſſe.

S.Aug. l.2. de conſenſu Evan. c.1.
Theodor. in c. 7. Danielis, ad v.13.
S. Hier. in c. 8. Matth.

XVII. *Alius autem de Diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum. Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Alius è Diſcipulis, cui Chriſtus dixerat, *Sequere me*, ut habetur *Lucæ* 9. 59. quem fuiſſe *Philippum* unum ex duodecim Apoſtolis, tradit *Clemens Alexandrinus* lib. 3. Stromatum, pag. 436. ait illi: *Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.* Adeſſe patri quandiù vixerit, vel patrem jam defunctum ſepulturæ mandare. Ait illi Jeſus: *Sequere me*: relictis omnibus, & hoc etiam pietatis officio, mihi individuus adhæreas, mihi pareas, cùm alii non deſint, qui patri illud impendant, & ad rem majoris momenti voceris, ſcilicet ad Evangelii profeſſionem, & prædicationem. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*: Iis qui mortui ſunt quantum ad animam, peccatoribus ſcilicet, qui Deum animæ vitam amiſerunt, dimitte curam ſepeliendi mortuos ſuos, ſibi ſimiles, corpore ſcilicet mortuos. *Tu verò vade, & annuntia Regnum Dei.* Curare patris funus, & pia res erat & neceſſaria: Vult tamen Chriſtus eam poſthaberi, dum eodem tempore melioris, lon-

S. Th. 2. 2. q. 101. a. 4. ad 1.
S.Jo. Chr. ho. 28. in Matth.
Luc. 9. 60.

geque majoris negotii opportunitas daretur, Dei gloriam & animæ ſalutem ſpectantis. Corpus anima deſtitutum, ut Philo Judæus explicat, ſignificat res omnes, quæ corporales ſunt, & ad animum nihil pertinent: Ab harum rerum cura abſtrahere ſe debent, qui Deo inſerviunt. In hujus rei figuram Lex, tum Pontifici Maximo, tum Nazaræis præſcripta, erat Levitici 20. & Num. 6. ne quantumvis proximorum exequiis intereſſent.

Philo, lib. de Legibus ſpecialibus.

Ea de cauſa (inquit Philo) *maneat ſemper impollutus, non attingens corpus mortuum, ut paratus ſuis temporibus peragat preces, & ſacrificia pro genere humano, nullo intercedente impedimento. Nam cùm Deo dicatus ſit, & ſancti Ordinis princeps, debet ſeorſim ſe habere à rebus genitis: neque liberorum, neque parentum, neque fratrum ita amore vinci, ut omittat, aut differat quicquam eorum, quæ quamprimùm fieri optimum eſt.* Cum igitur Chriſtiani *Sacerdotes* & veri *Nazarei* vocentur, ad illos, & præſertim ad Evangelii Prædicatores, & Eccleſiæ Miniſtros propriè ſpectat Lex illa ſpiritaliter intellecta. Hujus itaque ſenſum hic explicuiſſe videtur Chriſtus, cùm ait Diſcipulo poſtulanti licentiam curandi paternum funus, antequam illum ſequeretur: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Oſtendit denique, auditori doctrinæ cœleſtis nihil eſſe præponendum, ſed rapiendam ambabus manibus diſcendi occaſionem: Agi enim rem maximam, conſecutionem, aut jacturam vitæ æternæ. *Etiam ſepelire patrem, tardum erat fidei* (inquit Tertullianus.)

XVIII. *Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus: Et ecce motus magnus factus eſt in Mari, ita ut navicula operiretur fluctibus; ipſe verò dormiebat*. Orta tempeſtas in Mari Galileæ, ſeu Tiberiadis, ſeu in Lacu Geneſareth; volente Chriſto, ut Diſcipulorum ſuorum fidem probaret. Ipſe verò dormiebat, ſomno quidem naturali, ad probandum naturæ ſuſceptæ veritatem; ſed voluntario, & accerſito, ut tempeſtas ſine ejus conſilio orta videretur, & ſuorum diffidentia proderetur. *Dormiebat*

Marci 4. 38.

autem *in puppi ſuper cervical*, ut ait Sanctus Marcus. *Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos, perimus*. In ſummo periculo verſamur, niſi nos adjuves. *Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei?* Quid timetis me præſente, quaſi veſtri curam & dormiens non geram? *Tunc ſurgens imperavit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna*. Tempeſtatem imperio ſuo compeſcuit: *Comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, & obmuteſce*; ut refert S. *Marcus*. Figurata locutio eſt. Imperium enim, increpatio, & minæ propriè dictæ non fiunt, niſi reſpectu creaturarum ratione præditarum. Hic autem tantùm ſignificant vocem ejus fuiſſe efficacem, ita ut venti & mare auctoritati, & voluntati ejus obedíverint, non quidem ſentiendo, ſed motum ex imperio impreſſum ſuſcipiendo, & ſequendo. *Sic omnes creaturæ ſentiunt Creatorem. Quas enim increpavit, & quibus imperavit, ſen-*

S. Hier. in c. 8. S. Matth.

tiunt imperantem, non errore Hæreticorum, qui omnia putant animantia, ſed majeſtate Conditoris, quæ apud nos inſenſibilia, illi ſenſibilia ſunt. Cum autem ad imperium Chriſti ſubitò ſedata eſſet tempeſtas, & mare tranquillum factum eſſet, *homines mirati ſunt*; tum nautæ, & alii qui hac ipſa

Luc. 8. 25.

in navicula erant; tum ipſi Diſcipuli, quibus dixerat: *Ubi eſt fides veſtra?* ut ſcribit S. Lucas, *timentes, mirati ſunt, ad invicem* dicentes: *Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?*

XIX. *Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, exeuntes de monumentis, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam*. Geraſa, ſive Gerſeſa, oppidum erat Syro-

rorum ad Mare Tiberiadis. Cujus fines eùm Chriſtus attigiſſet, occurrerunt ei duo dæmoniaci, de monumentis exeuntes, in quibus habitabant, domibus excluſi. Sepulchra veterum cavernæ erant, aut in rupibus exciſæ, aut lapideo, vel lateritio opere cameratæ. Illuc Energumenos illos dæmones compulerant, ut illos acerbiùs torquerent horrore & fætore loci; ut odio humani generis mortuorum corporibus illuderent; ut viatores illinc aggreſſi, majori horrore percellerent, illiſque moleſti eſſent; ut denique perſuaderent ſuperſtitioſis hominibus, hominum animas in dæmones mutari. *Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis & tibi, Jeſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Quid tibi nobiſcum rei, aut negotii eſt? Quid nobis moleſtius es? Filium Dei vocant veritatis evidentia coacti, & inviti. *Sciebant enim, eum eſſe Chriſtum.* Tantùm verò eis innotuit, quantùm voluit: tantùm autem voluit, quantùm oportuit. *Sed innotuit non ſicut Angelis ſanctis, qui ejus ſecundùm id, quod Dei Verbum eſt, participata æternitate perfruuntur; ſed ſicut eis terrendis innoteſcendum fuit, ex quorum tyrannica quodammodo poteſtate fuerat liberaturus prædeſtinatos in ſuum Regnum, & gloriam ſemper veracem & veraciter ſempiternam. Innotuit ergo dæmonibus non per id quod eſt vita æterna, & lumen incommutabile, quod illuminat pios, cui videndo per fidem, quæ in illo eſt, corda mundantur; ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta, & occultiſſimæ ſigna præſentiæ, quæ angelicis ſenſibus etiam malignorum ſpirituum potiùs, quàm infirmitati hominum poſſent eſſe conſpicua. Denique quando ea paululum ſupprimenda judicavit, & aliquantò altiùs latuit, dubitavit de illo dæmonum Princeps, eumque tentavit, num Chriſtus eſſet, explorans, quantùm ſe tentori ipſe permiſit, ut hominem quem gerebat, ad noſtræ imitationis temperaret exemplum. Poſt illam verò tentationem, cum Angeli, ſicut ſcriptum eſt, miniſtrarent ei, boni utique & ſancti, ac per hoc ſpiritibus immundis metuendi, & tremendi, magis magiſque innoteſcebat dæmonibus, quantus eſſet, ut ei jubenti, quamvis in illo contemptibilis videretur carnis infirmitas, reſiſtere nullus auderet.* Quid nobis & tibi, Fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos? *Clarum eſt in his verbis, quod in eis & tanta ſcientia erat, & charitas non erat. Pœnam quippè ſuam formidabant ob illo, non in illo juſtitiam diligebant.* Luc. 8. 7. Luc. 4. 41. « S. Aug. l. 9. « de Civ. Dei, c. 21.

Veniſti ante tempus torquere nos? Ante ſupremi judicii diem, in quem nimirum *reſervari* ſe norunt, *in tartaro cruciandos*, & *vinculis æternis ſub caligine* alligandos; quamvis & nunc ubique ſuarum circumferant tormenta pœnarum, cùm in aere & in terris circuire, ad exercitationem, aut punitionem hominum, à Deo permittuntur. Sed torquentur dæmones, cum hominibus nocere, vel eos tentare prohibentur; torquebuntur magis, poſt magni judicii diem, in abyſſum relegati. Unde S. Lucas notat, quòd *Rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyſſum irent.* Veniſti ante tempus torquere nos? *Sive quia ſubitum illis fuit, quod futurum quidem, ſed tardius opinabantur; ſive quia perditionem ſuam, hanc ipſam dicebant, qua fiebat, ut cogniti ſpernerentur. Et hoc erat ante tempus, id eſt, ante tempus judicii, quo æterna damnatione puniendi ſunt, cum omnibus etiam hominibus, qui eorum ſocietate detinentur: ſicut Religio loquitur, quæ nec fallit, nec fallitur.* Quemadmodum ſi ſervi fugitivi poſt multum temporis dominum ſuum videant, nihil aliud niſi de verberibus ſuſpicantur: ſic dæmones cernentes Dominum in terris repentè verſari, ad judicandos ſe veniſſe credebant. *Præſentia Salvatoris, tormentum erat dæmonum.* 2. Petri 2. 4. Judæ 6. Luc. 8. 31. S. Aug. l. 8. de Civit. Dei, c. 23. S. Hier. in c. 8. Matth. « «

XX. *Erat autem non longe ab illis*, circa montem ſcilicet, vel in monte,

Digitized by Google

te, *grex multorum porcorum paſcens*: Qui Gentilium fortè fuit, in Geraſenorum regione cum Judæis permixtorum; vel Judæorum, quibus quidem ſues comedere lex vetabat, non autem alere, & Gentilibus vendere, ut colligitur ex Deuteronomii c. 14. *Sus quoque, quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit. Carnibus eorum non veſcemini . . . . Omne quod mundum eſt, comedite. Quicquid autem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas eſt, da ut comedat, aut vende ei.* Magiſtrorum quidem traditionibus, vetitum erat Judæis porcos alere; reſque erat infamiæ plena, ut probat *Lighfoot* in Horis Hebraicis, ad c. 8. S. Matthæi: ſed plures in lucro illecti, Magiſtrorum traditiones tanta religione non ſervabant.

XXI. *Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare; & mortui ſunt in aquis.* Chriſtum agnoſcunt judicem & Dominum inviti. Optabant in porcos ire, à Chriſto ſe impediri, & prohiberi poſſe non dubitabant, qui illos ex corporibus hominum ejecerat: unde illum rogabant, permitteret, in porcos ut irent. Id autem optabant dæmones, primò odio hominum, ut ſi non corporibus, ſaltem bonis ipſorum nocerent, & incolas nova clade afficerent. Secundò, ut Chriſtum in odium adducerent, incolaſque ab ejus prædicatione abſterrerent. *Ait illis, Ite*: Permittentis vox fuit, non imperantis. Id autem permiſit Chriſtus gravibus ex cauſis.

S. Jo. Chryſ. Hom. 29. in Matth.

Primò, ad gloriam Dei, ſuæque virtutis oſtenſionem, ut omnes qui regionem illam habitabant, quanta illius poteſtas eſſet, intelligerent. 2. Ut qui liberati erant à dæmonibus, perſpectum haberent, quanta eſſet beneficii illis à Chriſto collati magnitudo: & quòd niſi in ipſa calamitate, divina Providentia ſervati eſſent, graviora longè mala paſſi eſſent à dæmonibus, à quibus vexabantur. 3. Ut hinc diſcamus, ne in porcos quidem dæmones impetum facere poſſe, niſi Deus permittat: multò minùs in homines. 4. Ut porcorum jactura homines, quorum erant, puniret, vel erudiret. 5. Ut Sadducæos refelleret, qui dæmones eſſe ſpiritus ſubſiſtentes negabant; ſed pravas corporum, & animorum affectiones eſſe fingebant.

S. Athanaſ. in vit. S. Anton.

S. Hilarius in Comment.

XXII. *Paſtores autem* porcorum *fugerunt*, terrore correpti; *& venientes in civitatem*, Geraſam vel Gadaram, *nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.* Totam miraculi à Chriſto Jeſu patrati ſeriem civibus expoſuerunt: *Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu*: id eſt, cives univerſi, aut maximo certè concurſu: *& viſo eo, rogabant, ut exiret à finibus eorum.* An ex humilitate, qua ſe Domini præſentia indignos judicarent, ſicut Petrus, cum dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum?* Imò potiùs ex timore carnali, ne ſcilicet gravioribus damnis, Chriſto præſente, afficerentur. Quod S. Lucas ſignificat his verbis: *Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum, ut diſcederet ab ipſis; quia magno timore tenebantur.*

S. Hier. in Comment.

Luc. 8. 37.

XXIII. In hujus narratione miraculi, quædam eſſe videtur prima fronte inter ſanctos Evangeliſtas diſſonantia; reverà tamen nulla eſt. Quòd enim Matthæus duos fuiſſe dicit, qui legionem illam dæmonum patiebantur, quæ in porcos ire permiſſa eſt, Marcus autem & Lucas unum commemorant: intelligas, unum eorum fuiſſe perſonæ alicujus clarioris, & famoſioris,
» quem regio illa maximè colebat, & pro cujus ſalute plurimùm ſatagebat.
» Hoc volentes ſignificare duo Evangeliſtæ, ſolum commemorandum judicave-

S. Aug. l. 2. de conſenſu Evang. c. 24.

Digitized by Google

verunt , de quo facti hujus fama latiùs præclariuſque fragraverat . . . . «
Aut certè illius dumtaxat meminit S. Lucas , qui à ſæviore dæmone ve- «
xabatur : quocirca &. quaſi tragico dicendi genere illius calamitatem «
enarrat , quòd nulla vincula , nullæ catenæ ipſum detinerent ; ſed omni- « S. Joa.Chr.
bus diruptis , infœlix erraret per deſertum . Marcus autem lapidibus ſe ip- « h. 29. in
ſum cędere ſolitum adjecit . . . Nec quòd verba dæmonum diversè ab « Matth.
Evangeliſtis dicta ſint , habet aliquid ſcrupuli ; cùm vel ad unam redigi « Marci 5.
ſententiam , vel omnia dicta potius intelligi . Nec quia pluraliter apud «
Matthæum , apud illos autem ſingulariter loquitur ; cùm & ipſi narrent , « Luc.8.
quòd interrogatus , quid vocaretur , legionem ſe eſſe reſpondit , eò quòd- «
multa eſſent dæmonia . Nec quòd Marcus dixit , circa montem fuiſſe gre- «
gem porcorum , Lucas autem in monte , quidquam repugnat : Grex enim «
porcorum tam magnus fuit , ut aliquid ejus eſſet in monte , aliquid circa «
montem . Erant enim duo milia porcorum , ſicut Marcus expreſſit . «
«

Senſus Moralis.

I. E*T ecce leproſus veniens , adorabat eum , dicens : Domine , ſi vis , potes me mundare .* In lepra , corruptio hominis per peccatum ; in leproſi curatione , ſeparatio hominis per pœnitentiam adumbratur . Lepra fœdus horribiliſque morbus , quo cùm percuſſa eſſet Maria ſoror Moyſis & Aaronis , ob æmulationem & murmurationem , Aaron ait ad Moyſen: *Obſecro , domine mi , ne imponas nobis hoc peccatum : quòd ſtultè commiſimus , ne fiat hæc quaſi mortua , & ut abortivum , quod projicitur de vulva matris ſuæ . Ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra .* At longè fędior , horribilior , & periculoſior animæ lepra , de qua S. Bernardus: *Quis in nobis tantæ patientiæ eſt , & virtutis , ut ſi forte (quemadmodum de Maria ſorore Moyſi legitur) carnem ſuam ſubitanea quadam lepra malè candentem viderit , æquo animo ſtare poſſit , & gratias agere Creatori ? Quid verò eſt caro iſta , niſi corruptibilis quædam tunica qua veſtimur ? Aut quid lepra hæc corporea rectiùs omnibus æſtimanda , niſi paternæ virga correptionis , & purgatio cordis ? Ibi tribulatio vehemens , & juſtiſſima cauſa doloris eſt , cùm excitatus à ſomno miſeræ voluptatis , interiorem cœperit quis deprehendere lepram , quam ſibi ipſe multo ſtudio , & labore quæſivit . Licet enim nemo oderit carnem ſuam , ſed multò minus odiſſe poterit anima ſemetipſam .*

Num.12.v.10. 11.

S. Bernardus, tr.de Converſione ad Clericos,c.3.

Leproſus veniens , adorabat eum , dicens : Domine , ſi vis , potes me mundare . Peccator verè pœnitens Deum fide quærit reverentiæ plena , ad eum accedit corde contrito & humiliato , Majeſtatem ejus ſupremam adorans , de peccati ſui gravitate & fœditate erubeſcens , propter quod à Chriſti , & ſanctorum ſocietate ſeparatus eſt , ut olim leproſi ab hominum conſortio ; propter quod à ſancta civitate Jeruſalem , id eſt , à Regno cœlorum ejici meruit , ut leproſi quondam ex urbibus ejiciebantur ; propter quod tandem purificari indiget , non immolati ſuper aquas vivas paſſeris ſanguine , ſed ſanguine Chriſti , propriiſque lacrymis . Imitari debet peccator pœnitens leproſi ſupplicantis fidem , humilitatem , fervorem , fiduciam de miſericordia Dei nihil præſumentem , ſed totum ipſi committentem . *Magna eſt prudentia accedentis & fides* (inquit Sanctus Joannes Chryſoſt.) *non enim quaſi inconſideratus ſermonem docentis incidit , nec illud auditorum theatrum importunus intercidit ; ſed expectavit tempus aptiſſimum , & ubi deſcendiſſet , jam ei opportuniſſime ſupplicavit . Nec ſanè negligenter ac tepide , ſed cum ingenti men-*

Lev. 14.

S.Joa. Chr. h. 26. in Matth.

mentis ardore. Nam ſicut alter Evangeliſta dicit, ſupplicavit fixis in terra genibus advolutus, cumque fide pura prorſus & vera, ac ipſa exiſtimatione digniſſima. Non enim dixit: Si oraveris Deum; ſed, Si velis, potes me mundare: Neque ait, Domine, munda me; ſed ipſi cuncta commiſit, eumque conferendæ ſanitatis dominum eſſe confeſſus eſt, atque in ipſo conſtituit omnium poteſtatem.

S. Ambr. l. 5. in Luc. nu. 1. & 2.

Adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. *Ille qui excludebatur à lege, purgari ſe Domini poteſtate præſumens, non ex lege, ſed ſupra legem eſſe gratiam judicavit, quæ leproſi maculam poſſet abluere. Verum ut in Domino poteſtatis auctoritas, ita in illo fidei conſtantia declaratur. Ille in faciem procidit, quod humilitatis eſt, & pudoris; ut unuſquiſque de ſuæ vitæ maculis erubeſcat: ſed Confeſſionem verecundia non repreſſit. Oſtendit vulnus, remedium poſtulavit: & ipſa religionis & fidei plena Confeſſio eſt.* Si vis, *inquit*, potes me mundare. *In voluntate Domini tribuit poteſtatem: de voluntate autem Domini, non quaſi pietatis incredulus dubitavit, ſed quaſi colluvionis ſuæ conſcius non præſumpſit.* Quantus lepra ſpiritali infectorum numerus, quam non agnoſcunt ipſi, nec opem cœleſtis Medici implorant; aut certè de illius poteſtate, & bona ad eos ſanandos voluntate diffidunt! Diſcant à leproſo dicente, *Domine, ſi vis, potes*; Diſcant, inquam, *divinam voluntatem ipſam eſſe pleniſſimam poteſtatem.*

S. Fulgentius, l. 2. ad Traſimundu, c. 12.

» II. *Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare.* Si
» prava fuiſſet opinio leproſi, Jeſum eſſe Deum omnipotentem credentis,
» proculdubio illam deſtrui, iſtum verò corripi oportebat & corrigi. Id ta-
» men non facit Jeſus: quinimò totum quod dixerat, aſſenſione & opera-
» tione confirmat. Idcircò non dixit ſimpliciter, *Mundus eſto*; ſed, *Volo,*
» *mundus eſto*. Non ita Apoſtoli: ſed cùm homines, ſanato ab illis claudo
» ex utero matris, obſtupuiſſent: *Quid vos*, inquiunt, *admiramini, quaſi*
» *propria poteſtate, & virtute fecerimus hunc ambulare?* Dominus autem ait:
» *Volo, mundare*. Et certè tot & tanta ſigna operatus, nunquam hoc ver-
» bo uſus refertur. Hic verò, ut de poteſtate opinionem & leproſi firma-
» ret, & populi, addidit, *Volo*. Et non ſolum id dixit verbo, verùm
» continuò ſermonem opus ſequutum eſt. Si verò non bene dixiſſet lepro-
» ſus, cohibenda fuerat virtutis operatio; nec enim blaſphemiam Deus con-
» firmaſſet miraculo. Nunc autem ſubito ceſſit juſſui natura, cum tanta
» utique celeritate, quanta Deum convenit operari; & profectò majore,
» quàm Evangeliſta memoravit. Nam ipſa quoque vox *Confeſtim*, multò tar-
» dior eſt illius operis celeritate, leproſi ſcilicet curatione. Non autem
» ait ſimpliciter, *Volo, mundare*; ſed, *extendens manum, tetigit eum*: Ut
» oſtenderet, non ſe ſubditum eſſe legi, ſed Dominum, & quod cuique
» mundo nihil ſit immundum. Eliſæus quidem neque vidit Naaman leproſum,
» ſed & offenſum eſſe audiens, quòd ad eum non eſſet egreſſus, nec teti-
» giſſet, legem ad apices obſervans manet domi, eumque ad Jordanis fluen-
» ta mittit lavandum. At verò Chriſtus oſtendit, quòd non ut famulus, ſed
» ut Dominus curet, ac tangat. Non enim tangentis manus immunda per
» lepram facta eſt, ſed per ſanctam manum corpus omne leproſi mundatum.
» Non ſolùm enim corpora curaturus advenit, ſed animas quoque eruditurus.
» Sicut ergo veſci manibus illotis, omninò non prohibet, legem de cibo-
» rum indifferentia condens: ita hic Judaicis illis externiſque purgationibus
» omiſſis, Animæ purgationi ſtudium omne adhibendum eſſe docet, ac ip-
» ſius lepram, quæ peccatum eſt, ſolummodò eſſe metuendam. Nam lepro-
» ſum eſſe corpore, nullum impedimentum poteſt afferre virtuti. Quamvis

S. Joa. Chr. ho. 25. in Matth.

autem

Digitized by Google

autem peccatum omne lethale ſit Animæ lepra , maximè tamen Verbi divi- S. Ambr. l. 5.
ni contemptus . Unde S. Ambroſius : *Nec unius tantum* (inquit) *lepra* in Luc. n. 5.
curatur , *ſed omnium* , *quibus dicitur* : Jam vos mundi eſtis propter ſer- "
monem , quem locutus ſum vobis . *Si igitur lepræ medicina verbum eſt* ; Joan. 15.
contemptus utique verbi lepra mentis eſt .

Et extendens manum , *tetigit eum* , *dicens* : *Volo* , *mundare* . In juſtificatione peccatoris , manum inviſibilem Deus extendit , cor tangit per gratiam ſuam , intùs ad cor loquitur , ſanitatis deſiderium inſpirat , fidei , ſpei , charitatis inchoatæ motus operatur , gratiam Orationis infundit , qua peccator Chriſto ſupplicat , ut animæ ſuæ lepram curet omnipotentiſſima voluntate , quæ ex nolentibus volentes , ex repugnantibus conſentientes , ex oppugnantibus amantes facit . *Domine* , *ſi vis* , *potes me mundare* . Hoc bonæ voluntatis initium , quæ præparatur à Domino . Sed hic non ſiſtit Dei manus virtuſque : ait enim , *Volo* , *mundare* . Imperio ſuo gratiam cupiditatis victricem infundit , voluntatem boni plenam , & robuſtam ; tribuit vires efficaciſſimas voluntati , rebellem propitius ad ſe convertit ; delet penitùs peccata , mundat animam , ſibique gratam efficit , idque confeſtim , & ſine mora . Nam gratiæ ejus tempus agendi ſemper adeſt ; nec mo- "
ribus illi ſit mora , nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis ; nec quod ſola poteſt, "
cura officiove miniſtri exequitur, famulíſve vicem committit agendi . Quòd igitur Chriſtus deſcendens de monte , poſteaquam præcepta illic Diſcipulis & Multitudini dedit , leproſum ſtatim , extendens manum ſuam , curat : *Significat eos,* S. Aug. l. Quæ-
qui de illis implendis dubitabant , *ſuo auxilio ab hujuſmodi varietate mundari* . ſtionum 17.

III. *Et ait illi Jeſus* : *Vide* , *nemini dixeris* ; *ſed vade* , *oſtende te Sacer-* in Mat. qu. 4.
doti , *& offer munus* , *quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis* . Ne lepra tranſire poſſit in Medicum , unuſquiſque Dominicæ humilitatis exemplo jactantiam vitet . *Cur enim præcipitur nemini dicere* , *niſi ut doceret* , *non vulganda noſtra beneficia* , *ſed premenda* , *ut non ſolum à mercede abſtineamus pecuniæ* , *ſed etiam gratiæ* ! Sine cujuſquam miniſterio lepram ſpiritalem peccati Chriſtus abſtergere poteſt , ſed quam Eccleſiæ ſuæ , & Sacerdotibus novi Teſtamenti dedit poteſtatem remittendi peccata , vult agnoſci à nobis & credi , noſque ejuſdem Eccleſiæ clavibus ſubjici : Poteſtas enim Sacerdotum novæ Legis longè major , ac præſtantior eſt poteſtate Sacerdotum Legis veteris . *Corporis lepram purgare* , *ſeu* (*ut verius dicam*) *haud purgare quidem* , *ſed purgatos probare* , *Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat* .
At verò noſtris Sacerdotibus , *non corporis lepram* , *ſed animæ ſordes* , *non* S. Joa. Chr. l. 3.
dico purgatas probare , *ſed purgare prorſus conceſſum eſt* . Verum cavere de- de Sacerdotio
bent , ne pœnitentes velut à peccati lepra mundatos ad Euchariſtiæ par- c. 5.
ticipationem admittant , niſi de ipſorum curatione per dignos pœnitentiæ fructus certiores fiant ; & Sacerdotum veteris Legis imitari debent diligentiam , qui mundos non declarabant leproſos , nec eorum munus recipiebant , neque ad ſacrificiorum participationem illos admittebant , niſi accurate diſcuſſiſſent , nihilne penitùs lepræ ipſis adhæreret . Dominicam illam ſententiam , *Quodcumque ligaveris ſuper terram* , *erit ligatum & in cælis* ; *& quodcumque ſolveris ſuper terram* , *erit ſolutum & in cælis* ; San-
ctus Hieronymus hoc in ſenſu explicat : *Iſtum locum Epiſcopi* , *& Presby-* S. Hier. in c.
teri non intelligentes , *aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio* , *ut* 16. Matth.
vel damnent innocentes , *vel ſolvere ſe noxios arbitrentur* : *cum apud Deum non ſententia Sacerdotum* , *ſed reorum vita quæratur* . *Legimus in Levitico de leproſis* , *ubi jubentur* , *ut oſtendant ſe Sacerdotibus* , *& ſi lepram habuerint* , *tunc à Sacerdote immundi fiant* : *non quò Sacerdotes leproſos faciant*

& immundos , ſed quo habeant notitiam leproſi & non leproſi , & poſſint diſcernere , qui mundus , quive immundus ſit . Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum , vel immundum facit : ſic & hic alligat vel ſolvit Epiſcopus & Presbyter : non eos qui inſontes ſunt , vel noxii , ſed pro officio ſuo , cum peccatorum audierit varietates , ſcit qui ligandus ſit , quive ſolvendus .

IV. *Cum autem introiſſet Capharnaum , acceſſit ad eum Centurio , rogans eum , & dicens : Domine , puer meus jacet in domo paralyticus , & male torquetur* , Centurionis hujus charitatem domini erga ſervos imitentur , ipſoſque ut fratres in Chriſto tractent ; illorum infirmitatibus compatiantur,
Eccl.33. v.31. illoſque in morbis , tum corporis , tum animæ, procurent , ac ſublevent . *Si eſt tibi ſervus fidelis* (inquit Sapiens) *ſit tibi quaſi anima tua ; quaſi*
1.Tim.5.8. *fratrem ſic eum tracta . . . . Si quis ſuorum , & maxime domeſticorum cu-*
Galat.3.28. *ram non habet* (inquit Apoſtolus) *fidem negavit , & eſt infideli deterior . . . . Non eſt Judæus , neque Græcus ; non eſt ſervus , neque liber ; non eſt maſculus , nec fœmina . Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu* . Domini ac ſervi , quamvis inæquales conditione , natura tamen æquales ſunt ; & ſi Chriſtiani , gratia Regenerationis fratres , æquali pretio Sanguinis Chriſti redempti ; fortè etiam ſervi juſtiores ſunt , Deoque gratiores dominis , fortè ad majorem gloriæ gradum in cœlis electi . *Puer meus* . Servum uſitato quidem loquendi more , ſed pietatem dominorum erga ſervos ſignificante , puerum vocat : Nam ut ſcribit Tertullianus : *Gratius eſt pietatis nomen , quam poteſtatis : Etiam familiæ magis patres , quam domini vocantur* .

S.Joa. Chr. ſ.in Centurionem apud Savil. To.7.aut S. Aſterius.
„ Centurionis compatientem animum ſuſcipe . Non enim ſprevit ægrotantem
„ famulum , ſed talem ſolicitudinem ei adhibuit , quantam ſibi ægrotanti exhi-
„ beri voluiſſet . Noverat enim æquales naturæ partes ; neque ut mancipium
„ ſpernebat , ſed ut conſervum miſerabatur , communem univerſorum Domi-
„ num ſciens . At multi divitum , à ſervis quidem , cum ſani ſunt , abſque
„ ulla indulgentia obſequia exigunt , ægrotantium verò nullam agunt curam :
„ quin ubi incidit morbus : jacente humi ancilla , nihil dominus attendit ,
„ nec inviſit domina . Sin autem aliquando dominum locum adire neceſſe
„ ſit , non viſitat , ut naturæ cognatione conjunctum , ſed torvo obtutu
„ aſpicit , duro compellat ſermone , ac per tumorem ſuperbiæ , naturæ co-
„ gnationem negat . Numquid Scripturas non legiſtis ? Neſcitis , quid ſanctus
Pſ. 122. „ David dicat ? *Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum : &*
„ *ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ , ita oculi noſtri ad Dominum Deum*
„ *noſtrum* . Moveat te imago . Infirmæ ac ægrotanti impende auxilium . Sal-
„ vator , Dei Filius unigenitus , hominum cauſa homo fieri voluit : Tu cum
„ ſis homo , cognatam naturam commiſeratione proſequi renuis ? Ac quidem
„ cum brutum animal crure læſum fuerit , curam ejus agis propter neceſſa-
„ rium uſum : cum autem ſervus tuus ægrotaverit , abjicis , nec curam ejus
Luc.7. „ geris . Centurionem imitare , cui ſervus *erat pretioſus* . Non ſprevit famu-
„ lum , ſed tamquam contribulem amavit , clementia & benignitate allevians
Coloſ.4.1. „ grave ſervitutis jugum . *Domini , quod juſtum eſt & æquum , ſervis præ-*
„ *ſtate ; remittentes minas , ſcientes , quia & illorum , & veſter Dominus eſt*
Epheſ.6.9. „ *in cœlis* . Permiſit Deus ſervum eſſe , ut Deo ſervire noveris . Exigis à
„ ſervo benevolentiam ? eſto & tu in Dominum benevolus . Punis peccan-
„ tem ? ne ergo peccaveris , ut non puniaris à Deo . Qui veniam non tri-
„ buis ſervo , nec tu veniam expectes à Deo .

„ *Domine , puer meus jacet in domo* . Videtis Centurionem , antequam di-
S. Petr. Chryſ.ſ.15. „ ſcipulatus ſubiret officium , locum Magiſterii ſuiſſe ſortitum . *Præbet enim*
„ *petendi formam , dat normam credendi , fidei pandit cauſas , virtutum com-*

men-

Digitized by Google

mendat exempla , qui nondum Chriſtianæ Scholæ ingreſſus eſt diſciplinam . Domine , puer meus jacet in domo . *Qui vocat Dominum , fatetur ſuam fideliter ſervitutem . Et quomodo hic Centurio , qui ſic agnoſcit Dominum , puerum ſuum auſus eſt profiteri , quaſi neſciens , ſervi peculium ad Dominum pertinere ? Aut ignorat communia , qui docet tam profunda ?* Puer meus . *Meum dico , quia jacet : ſi tuus eſſet , Domine , non jaceret . Probat hoc Propheta, cum dicit :* Ecce nunc benedicite Dominum , omnes ſervi Domini : Qui ſtatis in domo Domini . *Qui ſtatis , non jacetis , ait : Stant ſervi tui, hominum ſervi jacent . Puer meus qui jacet , ut tuus ſit , ſurgat : Meus , quia paralyticus : ut tuus ſit , jam ſanetur . Meus , quia male torquetur : ut tuus ſit , jam non ſit in pœna . Domine , tuos ſervos non decet malis ſubiacere : Injuria eſt tua , tuorum pœna ſervorum : ſervi tui etſi patiuntur mala , non potiuntur ad pœnam , ſed ſubeunt ad coronas .* Jacet in domo , & male torquetur . *Hinc eſt , quod offerre eum tibi pœnæ non finit magnitudo ; ne familiaris infirmitas publice , & dolori ſit , & pudori .* Jacet in domo paralyticus . *Diſſolutis membris omnibus interioribus , à facultate operis boni ,* ſecundùm animam paralyticus eſt peccator : movere ſe per ſe ipſum non poteſt ad bonum , nec aliquid boni , non ſolum operari , ſed nec velle, nec quidem cogitare . Liberum arbitrium captivatum atque infirmum , *nonniſi ad peccandum valet* . Spiritualis illa paralyſis longe magis dolenda , quàm corporalis . Ut illa ſanetur , Chriſti gratia medicinalis imploranda eſt.

Pſ.133.

S.Aug.ſ.3.in Pſ.36.

V. *Et ait illi Jeſus : Ego veniam , & curabo eum* . Non dubitabat Centurio , ſervum paralyticum , & in mortis proximo periculo conſtitutum , ſolo Domini verbo ſanari poſſe : Cur igitur Chriſtus non curaturum ſe ſolum , ſed in domum quoque ejus ſe venturum pollicetur ? *Certe id ita facit , ut quanta ſit ejus fides , perdiſcamus . Niſi enim ita feciſſet , ſed illico puerum ſanaſſet , ſincera illius fervenſque fides ignota nobis fuiſſet . Idipſum etiam in Chananæa muliere , quamvis contrario quodam modo , perfecit . Hic enim non vocatur , ultro ſe domum pollicetur profecturum , ut eximiam Centurionis fidem , & humilitatem perdiſcas : At verò in Chananæa negavit ſe facturum quod petebat , & illam conſtanter iterum , atque iterum petentem , in anguſtias conjicit . Cum enim ſapiens prudenſque Medicus ſit , non ignorat, contraria ex contrariis facile elicere . Ita hic ultro ſe iturum offerendo , Centurionis ; ibi verò prorogando , & quaſi renuendo , mulieris fidem cunctis aperuit* . . . . . . Navis gubernatorem Mundi Gubernator imitatur , qui in editiori navis loco conſidens , pro navigantis ratione velum circumducit , rurſus pro eo , ac unda fert atque impetus , gubernaculum transfert ; modò huc , modò illuc clavum ducens , eumdem navi curſum molitur . Sic univerſorum Dominus latentem in animis fidem prodere volens ac detegere , quandoque dona contrahit , quandoque pari cum laborante feſtinatione currit . Et nunc quidem ſe ſimulat differre ſanitatem , nunc morbum remedio occupare cupit , ut dum variè animos excutit , latentem fidem miraculorum luce evulget ; quò ſcilicet miraculorum obſervator Judæus , fidei Gentium , velit , nolit , fieri ſe diſcipulum noverit . *Ego veniam & curabo eum* (inquit .) *Promiſſi celeritate , propenſum fidei curſum excitat . Abſit* . Domine , non ſum dignus , ut intres ſub tectum meum . *Vides ſubtilem Domini artem , qua abditam venatur fidem* .

S.Jo. Chr. h. 27. in Matth.

S.Baſil.Seleucienſis, ho.in Centurionem,

VI. *Domine , non ſum dignus , ut intres ſub tectum meum : ſed tantum dic verbo , & ſanabitur puer meus* . In Centurione vivæ fidei , profundæque humilitatis exemplum habemus : quæ comites orationis eſſe debent , ſanitatem animæ à Deo poſtulantis , & gratiæ medicinalis opem implorantis.

Primus autem humilitatis gradus eſt , infirmitatem noſtræ voluntatis , ac
impotentiam , gratiæque neceſſitatem agnoſcere & fateri . Gradus alter ,
agnoſcere gratiam à Deo gratis dari , ut nomen ipſum ſonat ; non ſe-
cundum opera meritaque noſtra , cum ex nobis nihil habeamus niſi men-
S.Aug. Enar. in Pſ.38. dacium & peccatum : noſque ea eſſe indigniſſimos . Nihil animæ noſtræ cu-
rationem adeò moratur ac præſumptio . *Domine , non ſum dignus , &c.*
» Fortitudine quadam diſplicuit homo , ut erudiretur infirmitate , quia ſu-
» perbia quadam diſplicuit , ut erudiretur humilitate . Fortes ſe eſſe dicunt
» omnes ſuperbi . Ideò vicerunt multi ab Oriente & Occidente venientes , ut
» recumbant cum Abraham , & Iſaac , & Jacob in Regno cœlorum . Qua-
» re vicerunt ? Quia fortes eſſe noluerunt . Quid eſt , fortes eſſe noluerunt ?
» De ſe præſumere timuerunt : juſtitiam ſuam non conſtituerunt , ut juſtitiæ
» Dei ſubjicerentur . . . . . *Ipſa eſt ergo gratia beneficii Dei prima , redigere*
nos ad confeſſionem infirmitatis , ut quicquid boni poſſumus , quicquid poten-
Idem, ſ. 77. alias de Temp.74. » *tes ſumus , in illo ſumus : Ut qui gloriatur , in Domino glorietur* . Erat un-
» de extolleretur Gens Judæa , & per ipſam ſuperbiam factum eſt , ut Chri-
» ſto nollet humiliari autori humilitatis , repreſſori tumoris , Medico Deo ;
» qui propter hoc , cùm Deus eſſet , homo factus eſt , ut ſe homo homi-
» nem cognoſceret . Magna medicina ! Hæc medicina ſi ſuperbiam non cu-
» rat , quid eam curet , neſcio . Fit ille homo , cum ſit Deus ; & non ſe
» agnoſcit homo hominem , id eſt , non ſe mortalem agnoſcit , non ſe agno-
» ſcit fragilem , non ſe agnoſcit peccatorem , non ſe agnoſcit ægrotum , ut
» quærat vel ægrotus Medicum : ſed quod eſt periculoſius , ſanus ſibi vide-
» tur . Ergo propter hoc ille populus non acceſſit , id eſt , propter ſuper-
» biam : & dicti ſunt ex arbore oleæ , hoc eſt , de illo populo à Patriar-
» chis creato , fracti rami naturales , id eſt , Judæi meritò ſteriles ſpiritu ſu-
Rom.11.17. » perbiæ ; & in illa olea inſertus eſt oleaſter . Oleaſter populus ex Genti-
» bus . Sic dicit Apoſtolus , quòd oleaſter inſertus ſit in olea , rami autem
» naturales fracti ſint . Illi fracti propter ſuperbiam , inſertus oleaſter pro-
» pter humilitatem . *In hac humilitate Centurio ille placuit : qui cum deſide-*
raret puerum ſuum à Domino curari , & Dominus diceret : Ego veniam & cu-
» rabo eum ; *reſpondit ille* : Domine , non ſum dignus , qui ſub tectum meum
» intres . *Tecto non recipiebat , corde receperat . Quantò humilior , tanto ca-*
S. Aug. ſ. 62. alias 6. de Verbis. Do. *pacior , tanto plenior . Colles enim aquam repellunt , valles implentur . . . .*
Domine , non ſum dignus . *Dicendo ſe indignum , præſtitit dignum ; non in*
cujus parietes , ſed in cujus cor Chriſtus intraret . Neque hoc diceret cum tan-
ta fide , & humilitate , niſi illum , quem timebat intrare in domum ſuam ,
corde geſtaret . Nam non erat magna felicitas , ſi Dominus Jeſus intraret in
parietes ejus , & non eſſet in pectore ejus . . . . . Diſcumbebat Dominus in
domo Phariſæi cujuſdam ſuperbi . In domo ejus erat , & in pectore ejus non
erat . In hujus verò Centurionis domum non intravit , & pectus poſſedit . Zac-
Idem, lib.1. Quæſtion. Evang. Q. 18. *chæus verò Dominum & domo ſuſcepit & animo .*

Sed tantùm dic verbo , & ſanabitur puer meus . *Quod & puerum Cen-*
turionis , & filiam Chananææ mulieris , non veniens ad domos eorum , ſal-
vat ; ſignificat gentes , ad quas non venit , ſalvas fore per verbum ſuum .
Quod ipſis rogantibus filii ſanantur , intelligenda eſt Eccleſiæ perſona , quæ
ſibi eſt & mater , & filii : Nam ſimul omnes quibus conſtat Eccleſia , mater
dicitur ; ſinguli autem , iidem ipſi filii appellantur .

» Dic tantum verbo , & ſanabitur puer meus ; *Centurio iſte , cum ſine lege*
S. Petrus Chryſol. *eſſet , nihil ſine lege egit : Dicit* , Dic tantum verbo , *quia dictum erat :*
Dixit , & facta ſunt . *Et ſi omnia perfecta ſunt dictu , quomodo dictu ſolo*
unius

unius infirmitas non curetur? Dic tantùm verbo. *Et ſine verbo quid dici-
tur? Sed iſte poſtulat verbum non de loquendi uſu, ſed de virtute faciendi:* “
Verbum de quo dictum eſt: Miſit Verbum ſuum, & ſanavit eos. Dic ver-
bo tantùm: *Quia iſte credidit, in Verbo omnes manere virtutes. Verbum
tuum, Domine, ſanitas eſt: Verbum tuum vita eſt: Verbum tuum ubi ac-
ceſſerit, inde confeſtim fugit dolor, infirmitas mox recedit.*

VII. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me mili-
tes, & dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; & ſervo
meo: Fac hoc, & facit.* Auctoritate ſua Chriſtiane utitur, qui eam ut di-
vinæ poteſtatis emanationem ſpectat, eaque velut gradu quodam ad omni-
potentiam Dei, à qua derivata eſt, colendam aſſurgit: qui aliis imperat,
non dominandi ſuperbia, ſed conſulendi miſericordia, ut loquitur S. Augu-
ſtinus. Auctoritas aliena ſæpè carnalium hominum idolum eſt, cui litant
adulatione, aut ſpe temporalium commodorum: ſæpiùs propria, cui ſa-
crificant ſuperbiæ ſpiritu, præjudicatæ mentis affectu, pertinacia. Chri-
ſtianus verò inde occaſionem ſumit humiliandi ſe magis ſub potenti manu
Dei, illique magis adhærendi, fidelius ac ferventius ſerviendi & obſe-
quendi, ut Centurio noſter. *Nam & ego homo ſum*: Hoc eſt dicere: *Tu* S. Petr.
*Deus**. Sub poteſtate conſtitutus: *Tu ipſa poteſtatum poteſtas*. Habens ſub Chryſol.
me Milites: *Tu virtutes*. Et dico huic: Vade, & vadit. *Hoc eſt, dic* “
infirmitati, Vade, & vadit. Alii: Veni, & venit. Hoc eſt, *Dic ſani-* “
tati, Veni, & venit. Et ſervo meo: Fac hoc, & facit. *Ille puer meus* “
erit ſervus tuus, cum receperit ſanitatem. *Audiat*: Sanus factus es, jam “
noli peccare. *Faciat juſtitiam, ut liberetur à paralyſi omnium peccatorum*. S. Bernardus,
Homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. *Priùs ſe agnovit hominem, quàm po-* tr. de Morib.
tentem. Agnovit ſe hominem homo gentilis, ut in ſe jam impleri oſtenderet: & Officio
Sciant gentes, quoniam homines ſunt. Epiſc. c. 8.

VIII. *Audiens autem Jeſus, miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit: Amen
dico vobis, Non inveni tantam fidem in Iſrael*. Fides, ac humilitas fidei
mater ſimul & proles, operaque humilis ac ferventis fidei, admirationem
laudemque merentur Salvatoris. In illo, inquit, populo, ad quem ve- “
ni, non inveni tantam fidem. Tantam, quid eſt? *Tam magnam. Unde* S. Aug. ſ. 77.
*magnam? De minimo, id eſt, de humilitate grandem. Non inveni tantam
fidem: ſimilem grano ſinapis, quanto minutiori, tantò ferventiori*. Non in- Idem ſ. 62.
veni tantam fidem in Iſrael: *Id eſt, tantam cum fide humilitatem* ... *Di-
ſcamus, aut teneamus humilitatem. Si nondum habemus, diſcamus: ſi ha-
bemus, non amittamus. Si nondum habemus, habeamus, ut inſeramur: ſi
jam habemus, teneamus, ne præcidamur*. Non inveni tantam fidem in
Iſrael: *ſecundùm carnem. Nam & iſte jam Iſraelites erat ſecundùm ſpiritum*.
Poſſumus nos metiri fidem hominum, ſicut homines: *Ille qui interiora
cernebat, ille quem nemo fallebat, perhibuit teſtimonium cordis hominis, au-
diens verba humilitatis, pronuntians ſententiam ſanitatis*.

IX. *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & re-
cumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in Regno cœlorum: Filii autem
Regni ejicientur in tenebras exteriores*. Non omnes, ſed *multi*, ex Gen-
tibus vocati, ab *Oriente & Occidente*: Iſtis duabus partibus totus orbis
deſignatur. *Venient*, ad veri Dei notitiam, ad gratiam Evangelii, ad Ec-
cleſiam, ut ſint *hæredes Dei, cohæredes autem Chriſti*. Quod prophetico Iſai. 43.
ante oraculo prædictum eſt: *Noli timere, quia ego tecum ſum. Ab Orien-
te adducam ſemen tuum, & ab Occidente congregabo te. Dicam Aquiloni,
Da: & Auſtro, Noli prohibere. Affer filios meos de longinquo, & filias*
meas

Digitized by Google

meas ab extremis terræ . Et omnem qui invocat nomen meum , in gloriam meam creavi eum , formavi eum , & feci eum . Educ foras populum cæcum, & oculos habentem ; ſurdum , & aures ei ſunt . Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul , & collectæ ſunt Tribus . Fili autem Regni , *Judæi ſcilicet . Unde ſilii Regni ? Quia Legem acceperunt , ad quos Prophetæ miſſi ſunt , apud quos Templum & Sacerdotium fuit , qui celebrabant figuras omnium futurorum .*

S. Aug. ſ. 62. Ibunt in tenebras exteriores , ibi erit fletus & ſtridor dentium . *Videmus Judæos reprobatos , videmus Chriſtianos ab Oriente & Occidente vocatos ad quoddam convivium cæleſte , ut recumbant cum Abraham , & Iſaac , & Jacob ; ubi panis juſtitia , ubi potus ſapientia .* Recumbent , id eſt , *Requieſcent* :
„ Non enim debemus illic carnales epulas cogitare , aut aliquid tale
„ in illo Regno concupiſcere , ut non vitia mutemus virtutibus , ſed vitia
„ ſupponamus . Aliud eſt enim deſiderare Regnum cœlorum , propter ſapien-
„ tiam & vitam æternam : aliud , propter felicitatem terrenam quaſi illic ha-
„ beamus eam opulentiorem , atque majorem .

S. Aug. ſ. 77. alias de Temp. 74. *Si divitem te in illo Regno futurum putes , cupiditatem non amputas , ſed mutas : & tamen dives eris , & non niſi illic dives eris . Nam hic indigentia tua colligit plurima . Quare multùm habent divites ? Quia multùm indigent . Major indigentia quaſi majores comparat facultates : Illic ipſa indigentia morietur . Tunc verè dives eris , quando nullius indigens eris . Non enim tu dives , & Angelus pauper, qui non habet jumenta , & rhedas , & familias . Quare ? Quia non indiget : quia quantò fortior , tantò minùs indigus . Ergo ibi divitiæ , & veræ divitiæ . Epulas terræ hujus non ibi cogites . Epulæ enim terræ hujus medicamenta quotidiana ſunt ; ægritudini cuidam noſtræ , cum qua naſcimur , neceſſariæ ſunt . Ægritudinem iſtam ſentit quiſquis , cùm hora reficiendi tranſierit . Vis videre , quanta ægritudo ſit iſta , ut tamquam acuta febris ſeptem diebus necet ? Ne te ſanum putes . Sanitas immortalitas erit . Nam hæc longa ægritudo eſt . Quia quotidianis medicamentis fulcis morbum tuum , ſanus tibi eſſe videris : Detrahe medicamenta , & vide quid potes . . . . Quando ergo vera ſanitas , niſi quando vera immortalitas ? Si ergo vera immortalitas,*
„ *nulla corruptio , nulla defectio , quid illic alimentis opus erit ? Ergo cùm au-*
„ *dis* , Recumbent cum Abraham , & Iſaac , & Jacob : *non pares ventrem,*
ſed mentem . Implebêris ibi : & ipſe interior venter habet cibos ſuos . Se-
„ *cundùm iſtum ventrem dicitur* : Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam , quo-
„ niam ipſi ſaturabuntur . *Et verè ſaturabuntur , ut non eſuriant . . .* Illud

Idem, ſer. 90. alias 14. ex editis a Sirm. „ eſt convivium , quò non acceſſuri ſunt mali . *Hoc quod modò eſt , dignè accipiatur , ut ad illud perveniatur .*

Amen dico vobis , Non inveni tantam fidem in Iſrael . *In oliva non inveni,*

Idem, ſ. 342. alias 8. ex editis a Sirmondo. *quod inveni in oleaſtro . Ergo oliva ſuperbiens præcidatur , oleaſter humilis in-*
„ *ſeratur . Vide inſerentem , vide præcidentem .* Propterea dico vobis , quia
„ multi ab Oriente & Occidente venient : *Multus veniet oleaſter inſerendus*
„ *in oliva* : & recumbent cum Abraham , & Iſaac , & Jacob in Regno cœ-
„ lorum . *Audiſti , quemadmodum oleaſter humilis inſeratur : audi , quemadmo-*
„ *dum oliva ſuperba præcidatur* : Filii autem Regni ibunt in tenebras exterio-
„ res . *Quare ? Quia* ſui eum non receperunt . Et quare inſertus oleaſter ? *Quia*
„ quotquot receperunt eum , dedit eis poteſtatem filios Dei fieri .

Filii Regni ejicientur in tenebras exteriores . Suſcipe bonitatem & miſericordiam Salvatoris, etiam cùm minas intentat graviſſimas & maximè terri-

S. Joa. Chr. ho. 27. in Matth. „ biles . Nam & quibus minabatur Judæis , ſe illos ejecturum è Regno , non
„ ut ejiceret , minabatur , ſed ut ejectionis timore ad ipſum converſi , non
„ ejicerentur . Quòd ſi minis meliores facti non ſunt , ipſis crimen totum

eſt

eſt imputandum, atque iis omnibus, qui eodem morbo laborant. Non
enim Judæis ſolùm id accidit, ſed multis quoque Fidelibus. Nam Judas
filius Regni erat, audivitque unà cum aliis Diſcipulis illud, *Super duode-* Matth. 19.
cim ſedes ſedebitir. Factus eſt autem gehennæ filius. At verò Æthiops Eu- Act. 8.
nuchus Reginæ Candacis, quamvis barbarus eſſet homo, & unus eorum
qui ab ortu & occaſu erant, unà cum Abraham, Iſaac & Jacob æternis
bonis fruetur. Idipſum in nobis quoque nunc fit: Nam *Multi erunt* (ait) Matth. 20.
primi ultimi, & ultimi primi. Unde cavendum, ne aut illi, quaſi non
poſſint redire, omninò negligant: aut illi, quaſi jam ſtabiles ſint, con-
fidentia corrumpantur. Ita Joannes quoque, antequam hæc fierent, cla-
mans dicebat: *Poteſt Deus ex lapidibus his erigere filios Abrahæ*. Non ergo Matth. 3.
nimiùm confidant qui ſtant, ſed crebrò illud reputent, *Qui ſtat, videat ne*
cadat, Nec deſperent qui ceciderunt, ſed dicant ſecum: *Numquid qui ca-* 1. Cor. 10.
dit, non adjiciet, ut reſurgat? Novimus enim multos ad ipſius cœli ferè Pſ. 45.
verticem conſcendiſſe, omnes virtutes habuiſſe, deſerta coluiſſe & in ſo-
litudine vitam egiſſe, feminam neque in ſomnis vidiſſe: & tamen negligen-
tia lapſos, ad vitiorum barathrum perveniſſe. Contra verò non ignora-
mus fuiſſe nonnullos, qui a vitiorum barathro excitati, ad cœleſtem vitam
aſcenderunt, & à ſcena atque orcheſtra ad angelicam converſationem tra-
ducti ſunt, tantùmque virtute potuerunt, ut dæmones ejicerent, aliiſque
multis ſignis præfulgerent.

Ejicientur in tenebras exteriores. Sunt enim modò in exteris tenebris,
unde correctio deſperanda non eſt; quam ſi contempſerint, ibunt in tene-
bras exteriores, ubi correctionis locus non erit: *Quoniam Deus lux eſt,* 1. Joa. 1. 5.
& tenebræ in eo non ſunt ullæ. Si autem Deus lux eſt, & *Deus charitas* 1. Joa. 4. 8.
eſt, profectò charitas lux ipſa eſt, quæ diffunditur in cordibus noſtris per
Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Unde *Qui odit fratrem ſuum, in*
tenebris eſt uſque adhuc. Iſtæ ſunt tenebræ, in quas diabolus, & angeli 1. Joa. 2. 11.
ejus multùm ſuperbiendo progreſſi ſunt .... Quemadmodum enim
in ipſis corporibus ea, & quæ inferiora ſunt, ſicut terra, & aqua, & S. Aug. Ep.
ipſe aer, meliore fiunt participatione melioris, id eſt, cùm luce illumi- 140. aliàs
nantur, & fervore vegetantur: Sic incorporeæ creaturæ rationales, ipſius 120. ad Ho-
Creatoris fiunt participatione meliores, cùm ei cohærent puriſſima, & ſan- noratum,
ctiſſima charitate; qua omni modo ſi caruerint, tenebreſcunt, & obdu- c. 22. & 23.
reſcunt quodam modo. Proinde infideles homines tenebræ ſunt, qui per
fidem converſi ad Deum, quadam præmiſſa illuminatione lux fiunt. In
qua proficiendo, ſi ex fide ad ſpeciem pervenerint, ut id quod credunt,
etiam conſpicere, ſicut tantum bonum poteſt conſpici, mereantur, per-
fectam recipient imaginem Dei. Talibus enim dicit Apoſtolus, *Fuiſtis ali-* Ephſ. 5. 8.
quando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Porrò *Diabolus & angeli ejus,* Matth. 25.
tenebræ ſunt infidelibus hominibus exteriores. Plus enim ab illa charitate
averſi, & in ſuum faſtum obſtinationemque progreſſi ſunt. Et quoniam extre-
mo judicio Chriſtus dicturus eſt eis, quos ad ſiniſtram diſcernet: Ite in ignem
æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus: *His malignis ſpiritibus*
conjungendos, ſimulque damnandos dicit ituros in tenebras exteriores, id eſt,
in ſocietatem pœnalem diaboli & angelorum ejus. Huic pœnæ contrarium eſt,
quod bono ſervo dicitur: Intra in gaudium Domini tui: *& quantò ſunt iſtæ*
tenebræ exteriores, tantò ſit lumen illud interius. Non hæc per locorum in-
tervalla inani phantaſmate cogitanda ſunt: localia ſpatia non occupant niſi cor-
porum moles. Non eſt hoc ſpiritus vitæ, non eſt hoc anima rationalis, multò
minus Deus omnium benigniſſimus conditor, & juſtiſſimus ordinator. Volun-

tati-

Digitized by Google

tatibus & affectibus iſta vel propinquare, vel longè fieri, vel intrare, vel exire dicuntur. Sed quia malo opere, id eſt, tenebroſo delectantur facientes, ſecutura eſt autem pœna quæ torqueat; ideo Dominus ubi dixit, Tenebras
» exteriores; *addidit etiam*, Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: *ne talibus*
» *delectationibus, qualibus, hic iniqui perfruuntur, quando infidelitate atque injuſtitia tenebreſcunt, etiam in illo ſupplicio ſe uſuros dementer exiſtiment: Quia enim volentes injuſtè utuntur bonis, juſtè nolentes cruciabuntur malis. Unde poſſunt etiam tenebræ exteriores intelligi pœnæ corporales: corpus quippè eſt animæ exterius: ut ſint animæ mala, quibus à charitatis luce averſa mens in peccatis oblectatur, exteræ tenebræ; corporis autem mala, quibus æternis in finem torquebitur, exteriores tenebræ, quas ſolas timent, qui ſervili adhuc timore detinentur. Nam ſi illis liceret, in illis exteris, quæ ſunt in peccatis, impunè ſemper volvi & involvi, profectò numquam vellent accedere ad Deum, & illuminari, & inhærere illi per charitatem, ubi eſt timor caſtus permanens in ſæculum ſæculi: Qui timor non cruciat, ſed tenaciorem facit animam boni illius; quod ſi dimiſerit, cadet.*

S.Baſ. Seleucienſis. X. *Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.* O fidem miraculi adjutricem! Fidei Centurionis
» ſervus ſanatus teſtis eſt; morbuſque diffugiens, ſupplicantis deprædicat
» fidem. Modus medelæ, fidei modus extitit. O Domini benignitatem!
» Operis ſocium aſſumit ſupplicantem. Tibi (inquit) affers ſanationis reme-
» dium, veretur mors fidem tuam. Fidem colamus Domino gratiſſimam. Fi-
» dem diligamus miraculorum parentem. Fugiamus incredulitatem, cujus
» finis interitus.

XI. *Et cum veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem. Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.* Peccati poſt baptiſmum commiſſi, variique generis cupiditatum figura eſt febris, qua Petri ſocrus laborabat. *Febris noſtra avaritia eſt, febris noſtra libido eſt; eò quòd ignitæ ſint cupiditates. Unde & Apo-*

S.Ambr. l.4. in Luc.n.63. & 64. *ſtolus ait*: Si non ſe continent, nubant: Melius eſt enim nubere, quàm uri. *Febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt. Quælicèt corporis vitia ſint; ignem tamen oſſibus implicant, mentem, animum, ſenſuſque pertentant. Hæc prior diaboli ſolicitatur arte. Etenim ager bonus, veſtis, monile, ſuadela ſerpentis eſt. Honorum gratia, ſublimitas poteſtatum, epularum ſuavitas, forma meretricis, laqueus eſt diaboli, & quaſi quidam nequitiæ ſpiritalis illecebroſus afflatus, qui carnis illecebram, quæ citò fœminea quadam levitate molitur, animum quoque de gradu dejicit. Neque enim formam mulieris animus priùs quàm corporis oculus concupiſcit. Denique, quod non videris, non amabis: ſed ubi caro concupierit, compatientis quoque animi conſtantia defatiſcit, & mens conſortio amoris inflectitur, atque ita mors irrepit ſceleris affectu, tentante diabolo, carne ſuadente. Vehementior tamen eſt animi, quàm corporis febris: & ideò pro animi voluptate corporis ſalus plerumque contemnitur, nec à periculis abſtinetur. Unde non alienum videtur repetere, quemadmodum Theotimus, cùm gravi oculorum incommodo laboraret, & amaret uxorem, interdicta ſibi à Medico facultate coeundi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus, ſe moderari nequiverit. Sciens enim prudenteſque, quòd eſſet oculus amiſſurus, priùs quam conveniret uxori, in ipſo æſtu ferventis cupiditatis, & conſuetudinis apparatu: Vale, inquit, amicum lumen. Sic febre libido flagrantior eſt, graviuſque præcipitat & inflammat.* Ut febris illa, ſcilicet concupiſcentia ſanetur, Chriſti auxilium imploradum eſt, qui cor noſtrum gratiæ ſuæ efficaciſſima

virtu-

Digitized by Google

virtute tangat; qui in domum noſtram per ſanctam Euchariſtiæ Communionem corporaliter deſcendens, malignæ febris reſtinguat ardorem. Supplicandum cœleſti Medico, ut ſanet nos à morbo deſideriorum noxiorum. *Ignoſce nobis*, Domine, *ea in quibus ſumus abſtracti à concupiſcentia: Adjuva, ne abſtrahamur à concupiſcentia: Aufer à nobis concupiſcentiam.* S. Aug. l. 2. de peccatorum & remiſſ. c. 4.

Ne autem noſtra non ſatis valeat oratio, interventores ſunt adhibendi & mediatores, apud Chriſtum ſupremum & unicum Mediatorem, authoremque & conſummatorem ſalutis; quemadmodum febricitante Petri ſocru, Petrus & Andreas Chriſtum rogaverunt pro ea. *Et tu habes proximos, qui pro te ſupplicent. Habes Apoſtolos proximos, habes Martyres proximos, ſi in ipſa Martyribus devotionis ſocietate, miſericordiæ quoque muneribus appropinques; proximus eſt enim, qui miſericordiam facit. Fac & tu miſericordiam, & eris Petro proxima. Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio facit proximos; quia non in carne ambulamus, ſed in ſpiritu. Ama ergo propinquitatem Petri, affinitatem Andreæ: ut pro te rogent, & recedant cupiditates tuæ. Verbo Dei pulſata, ſurges illicò, quæ in terris jacebas, ut Chriſto miniſtres. Nemo enim jacens Chriſto miniſtrat. Miniſtra pauperi, & miniſtraſti Chriſto. Quod enim* uni horum feciſtis, *inquit*, mihi feciſtis. *Ergo rogaverunt pro vidua Petrus & Andreas. Utinam exſiſtat aliquis, qui tam citò poſſit rogare pro nobis, vel certè iſti, qui pro ſocru rogant, Petrus & Andreas frater ejus; tunc enim pro affine poterant, nunc jam poſſunt pro nobis, & pro omnibus impetrare. Videtis enim, quòd magno peccato obnoxia, minus idonea ſit, quæ pro ſe precetur, certè, quæ pro ſe impetret. Adhibeat igitur ad Medicum alios precatores. Ægri enim, niſi ad eos aliorum precibus Medicus fuerit invitatus, pro ſe rogare non poſſunt. Infirma eſt caro, mens ægra eſt, & peccatorum vinculis impedita, ad Medici illius ſedem debile non poteſt explicare veſtigium. Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt: Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quodam corporis pignore patrocinium vindicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine, etiamſi qua habuerunt peccata, laverunt. Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ actuumque noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitates corporis, etiam cùm vincerent, cognoverunt.* S. Ambr. lib. de Vid. c. 9.

Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris. *Quæ neceſſitas tangendi erat, ubi inerat virtus jubendi? Sed Chriſtus tenuit manum mulieris ad vitam, quia Adam de manu mulieris acceperat mortem. Tenuit manum ejus; ut quod manus præſumentis amiſerat, manus repararet Authoris. Tenuit manum ejus; ut acciperet indulgentiam manus, quæ carpſerat de morte ſententiam.* Et dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis. *Chriſtus ſic fugat morbos, ut vires priſtinas mox reducat. Ubi curat ars, ibi infirmitatis reſidet laſſitudo: Ubi ſanat virtus, ibi languor veſtigium non relinquit.* S. Petr. Chryſ. ſerm. 18.

Morbis, & ſanitate ad Dei gloriam utendum eſt; his ut Chriſto patienti conformemur, utque peccata noſtra patiendo expiemus; hac, ut Deo per bona opera miniſtremus.

Et tetigit manum ejus. Non ſolùm verbo, ſed etiam tactu ægros curare conſuevit. *Et tu igitur, quæ variis Mundi æſtuas cupiditatibus, vel forma viri alicujus capta, vel pecunia, roga Chriſtum, adhibe Medicum, porrige ei dexteram tuam, tangat interiora tua Dei manus, Verbique cœleſtis gratia interiorum venas ſcrutetur animorum, pulſet Dei dextera ſecreta cordis... Nec vereare moram aliquam ſanitatis. Neſcit impedimentum, qui ſanatur à Chriſto. Opus eſt, ut remedium adhibeas, quod acceperis; ſimul enim ut* S. Ambr. l. de Viduis, c. 10.

præceptum dederit, cæcus videt, paralyticus ambulat, mutus loquitur, ſurdus audit, febriens miniſtrat, lunaticus liberatur. Et tu igitur quæcumque indecorè alicujus rei cupiditate langueſcis, obſecra Dominum, fidem defer, nec ullam timeas moram. Ibid. n. 66. *Ubi adeſt oratio, adeſt Verbum, fugatur cupiditas, libido diſcedit.* Surrexit Petri ſocrus, & miniſtrabat illis. *Benè ſurrexit; Sacramenti enim typum Apoſtolica jam gratia miniſtrabat. Proprium eſt autem ſurgere Chriſti miniſtros, juxta quod ſcriptum eſt:* Surge, qui dormis, n. 65. & exurge a mortuis.... *Simul qualis eſſe debeat, qui Chriſto miniſtrat, oſtenditur; oportet enim primò carere variorum illecebris voluptatum, vitare internum corporis animique languorem, ut corpus & ſanguinem Chriſti miniſtret. Neque enim poteſt quiſquam peccatis ſuis æger, minimeque ſanus, immortalium ſanitatum remedia miniſtrare. Vide quid agas, Sacerdos, nec febrienti manu Corpus Chriſti attingas: Prius curare, ut miniſtrare poſſit. Si mundos eos, qui ante fuerant leproſi, Chriſtus jubet occurrere Sacerdotibus; quantò magis mundum ipſum convenit eſſe Sacerdotem?*

XII. *Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo: & omnes malè habentes curavit.* Omnis peccator ſub dæmonis poteſtate eſt. Longè horribilior & infelicior anima à dæmone poſſeſſa, quàm corpus ab illo occupatum, & vexatum. Verbum Dei, flagellum eſt diaboli. Cum fide viva, ſpeque firma, ejus tentationibus opponendum eſt. Quod verbum Dei ore Chriſto prolatum momento effecit, ex ore concionatorum auditum, vel in libris ſanctis ea qua par eſt religione perlectum, in peccatorum animis ſenſim efficit. *Quia ad nos Chriſtus*
S. Pet. Chryſ. ſer. 18. *carne non venit, venit verbo. Ubi ergo venit fides ex auditu, auditus per verbum, nos fecit liberos à dæmoniaca ſervitute; dæmones reddit, ex impia dominatione captivos... Ne nos infidelitas ad eorum revocet ſervitutem.* Imò etiam nunc carne venit ad nos Chriſtus per ſacram Euchariſtiæ Communionem, & vivificæ carnis ſuæ contactu languores animarum noſtrarum curat,
S. Cyrill. Alexand. in Cat. Reg. atque à dæmonum incurſu nos tuetur. *Quamquam verbo ac nutu poterat patrare prodigia, tamen etiam manus infirmis imponit. Par enim erat nos intelligere, ſic comparatam ejus ſanctam carnem, ut divini Verbi virtutis efficaciam deferret, cum divinam illi virtutem inſeruiſſet. Ergo nos quoque ille tangat, imò verò nos ipſum per myſticam benedictionem, ut & nos ab animi morbis, omnique dæmonum incurſu ac injuria liberet.*

XIII. *Ut adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit.* Immenſam Chriſti boni Paſtoris charitatem laudemus & imitemur. Infirmitates & defectus proximorum noſtrorum compatiendo feramus. Morbos curare non poſſumus, ſed poſſumus infirmos viſitare, conſolari, illiſque opem & miniſterium exhibere.

Chriſto cœleſti Medico aſſiduè ſupplicemus, ut ſanet omnes infirmitates Animarum noſtrarum: in morbis verò corporis ejus miſericordiam laudemus; ſiquidem illos immittit ad ſanandum animum. *Si Deus cuncta diſpen-*
Salv. lib. 1. de Providentia. *ſat*, inquit Salvianus, *qua ratione fortis ac ſanus eſt homo, quem peccatorem ſcio; & tu infirmus, quem ſanctum eſſe non ambigo? Cur abſque dubio, niſi quia caro concupiſcit adverſus ſpiritum, ſpiritus autem adverſus carnem? Hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis, faciatis. Non imprudenter quidam dixit, quòd ſi repugnante corporis fortitudine, quæ optamus, facere non poſſumus, infirmandum nobis ſit carne, ut optata faciamus. Infirmitas enim carnis vigorem mentis exacuit, ut affectis artubus virtutes corporum in virtutes transferantur animorum; non turpibus flammis*

me-

medullæ æſtuent; non malè ſanam mentem latentia incentiva ſuccendant; non vagi ſenſus per varia obiectiamenta laſciviant; ſed ſola exultet Anima læta corpore affecto, quaſi adverſario ſubjugato.

Denique cùm ex infirmitate corporis priſtinæ ſanitati reſtituti à Deo ſumus, ſanitate meliùs uti, eique fideliùs ac ferventius ſervire debemus, ut S. Auguſtinus monet, illa verba explicans Pſalmi 97. *Sanavit ei dexteram ejus, & brachium ſanctum ejus*. Quid eſt, inquit, brachium ſanctum Domini? Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Audi Iſaiam: *Quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui revelatum eſt?* Brachium ergo ſanctum, & dextera ipſius, idem ipſe eſt. Ergo Dominus noſter Jeſus Chriſtus brachium Dei, & dextera Dei: propterea *ſanavit ei*. Non dictum eſt tantum, ſanavit orbem terrarum dextera ejus: ſed ſanavit ei: *Multi enim ſanantur ſibi, non ei. Ecce quàm multi cupiunt ſanitatem iſtam corporalem, & ab illo accipiunt; ab illo ſanantur, & non illi ſanantur: Accepta ſanitate laſciviunt: Qui ægroti caſti erant, ſanati adulteri fiunt; qui cùm ægrotarent, neminem lædebant, receptis viribus, invadunt & opprimunt innocentes: ſanati ſunt, ſed non ei: Quis eſt, qui ſanatur ei? Qui intus ſanatur: Qui credit in eum, ut cùm interiùs fuerit ſanatus, in novum hominem reformatus, poſtea & hoc, quod languet ad tempus caro iſta mortalis, recipiat in fine & ipſa ſuam perfectiſſimam ſanitatem.* Iſal. 53. S. Aug. Enn. in Pſal. 97.

XIV. *Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire transfretum.* Turbæ fugiendæ ſunt illis, qui pietatem ſectantur: non quærenda hominum frequentia, niſi ut eorum ſalus procuretur. Turbæ quærendæ ſunt, aut admittendæ Paſtori & Concionatori Evangelico, ut ſaluti conſulat alienæ; ſeceſſus amandus, & opportunè quærendus, ut conſulat ſuæ. Jactantiæ & vanæ gloriæ vitanda occaſio.

XV. *Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar te quocumque ieris.* Chriſtum ſequi Chriſtianus quiſque debet in via mandatorum ejus; ad hoc enim per Evangelium vocatus eſt: ſed in via conſiliorum, abſque ſingulari vocatione, ipſum ſequi ſe poſſe, quis præſumat? Expectanda eſt, non prævenienda Dei vocatio & gratia; probanda vocatio, utrum à Deo ſit. *Et dicit ei Jeſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Adoranda Chriſti paupertas, *qui propter nos egenus factus eſt, cùm dives eſſet, ut illius inopia nos divites eſſemus*. Illam colimus & imitamur, cùm aliquorum vitæ illius corporiſque commodorum privationem propter ejus amorem lubenter patimur; qui non ſolum *exinanivit ſemetipſum* uſque ad formam & miſerias ſervi, verùm etiam quodam modo infrà ſortem beſtiarum, quod ſpectat privationem omnis generis commodorum. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Ab omni rerum terrenarum cupiditate alienus eſſe debet, qui Chriſtum in ſacro miniſterio ſequi ſe profitetur: qui ponit fortunæ menſam, & bona temporalia quærit ſequendo Chriſtum, ad illum non accedit, imò longè ab ipſo recedit. Qui vitam Clericalem amplectuntur, aut Evangelium prædicant, ut dignitates Eccleſiaſticas, & pinguia beneficia obtineant, commodiuſque vivant, & lautius, à Chriſto vocati non ſunt, nec ipſum ſequuntur. *Propterea vocantur Clerici,* S. Hier. Ep. 2. ad Nepot. *vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt, pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit,* Pars mea Dominus: *nihil extra Dominum habere poteſt. Quòd ſi quidpiam aliud*

habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem; cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus: nec accipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos, vivo de decimis; & Altari ſerviens, Altaris oblatione ſuſtentor: habens victum & veſtitum, his contentus ero; & nudam Crucem nudus ſequar. Obſecro itaque te, & repetens iterum iterùmque monebo, ne officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes, id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia: ne plus habeas, quàm quando Clericus eſſe cœpiſti, & dicatur tibi: Clerici eorum non proderunt eis: Nonnulli enim ſunt ditiores Monachi, quàm fuerant ſæculares; & Clerici, qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerant; ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos Mundus tenuit ante mendicos.

Jer. 12. ſecundum Verſ. 70. Interp.

S. Aug. l. 22. cont. Fauſtum cap. 48.

Magiſter, ſequar te quocumque ieris. *Avidus gloriæ fuiſſe intelligitur, quem ſe volentem ſequi Dominus in Evangelio revocat, dicens, Vulpes foveas habent, & volucres cœli diverſoria: Filius autem hominis non ubi caput reclinet. Videbat enim eum doloſa ſimulatione tenebroſum, & ventoſa elatione jactatum, non habere fidei locum, ubi ſe inclinantem Doctorem humilitatis exciperet, quia in Diſcipulatu Chriſti non illius gratiam, ſed ſuam gloriam requirebat.*

Id. Serm. 100. alias 7. De Verb. Dom.

Vulpes foveas habent, &c. Filius autem hominis non habet, ubi caput ſuum reclinet. *Sed ubi non habet? In fide tua. Vulpes enim habent foveas in corde tuo, doloſus es: Volatilia cœli habent nidos in corde tuo, elatus es: Doloſus & elatus non me ſequeris. Quomodò ſequitur doloſus ſimplicitatem?*

XVI. *Alius autem de Diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum. Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Renunciare ſæculo, quàm difficile! Vocatis à Chriſto ad vitæ perfectioris inſtitutum, aliqua ſemper vincula injiciuntur. Procul humanarum neceſſitudinum intuitus; procul vitæ civilis officia, cum de ſalutis æternæ negotio agitur. Omne aliud officium ſuppleri ab aliis poteſt: cura ſalutis noſtræ perſonale negotium eſt, quod noſtram operam deſiderat. Divinæ vocationi abſque mora parendum. *Piè quidem excuſavit Diſcipulus iſte: & ideò dignior, cujus excuſatio removeretur, vocatio firmaretur. Pium erat, quod volebat facere: ſed docuit Magiſter, quid deberet præponere. Volebat enim eum eſſe vivi Verbi Prædicatorem ad faciendos victuros. Erant autem alii, per quos illa neceſſitas impleretur:* Sine, *inquit,* mortuos ſepelire mortuos ſuos. *Infideles cadaver quando ſepeliunt, mortui mortuum ſepeliunt. Illius corpus animam perdit; illorum anima Deum. Sicut enim vita corporis anima eſt: ſic vita animæ Deus. Sicut exſpirat corpus, cùm animam emittit: ita exſpirat anima, cùm Deum amittit. Deus amiſſus, mors animæ: Anima emiſſa, mors corporis. Mors corporis neceſſaria: Mors animæ voluntaria.*

S. Aug. ſerm. 62. alias 6. De verbis Dom.

S. Aug. ſerm. 100. alias 7. de ver. Dom.

Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum. *Fides cordis ejus Domino ſe oſtendebat; ſed pietas differebat. Dominus autem Chriſtus, quando parat homines Evangelio, nullam excuſationem vult interponi carnalis hujus temporaliſque pietatis.* Hæc quidem & Lex Dei habet, & ipſe Do-
» minus arguit Judæos, quia deſtruebant ipſum mandatum Dei. Et Paulus
» Apoſtolus dixit, *Hoc eſt mandatum primum in repromiſſione.* Quod? *Ho-*
Eph. 6. 2.
» *nora patrem tuum, & matrem tuam.* Volebat ergo iſte juvenis obtempe-
» rare Deo, & ſepelire patrem ſuum. *Sed eſt locus, & eſt tempus, & eſt*

rer,

res, quæ huic rei, huic tempori, huic loco ſerviat. Honorandus eſt pater, ſed obediendum eſt Deo. Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt Creator. Ego, inquit, ad Evangelium te voco, ad aliud opus mihi neceſſarius es: Majus eſt hoc, quàm quod vis facere. Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. "
Pater tuus mortuus eſt: ſunt alii mortui, qui ſepeliant mortuos. Mortui ſepelientes mortuos, qui ſunt? Poteſtne mortuus à mortuis ſepeliri? Quomodo involvunt, ſi mortui ſunt? Quomodo portant, ſi mortui ſunt? Et involvunt, & portant, & plangunt, & mortui ſunt: quia infideles ſunt. Scriptum eſt in Cantico Canticorum, *Ordinate in me charitatem*: Id eſt, *Facite gradus, & cuique, quod debetur, reſtituite. Nolite anteriora poſterioribus* 2. Mach.7.22.
præponere. Amate parentes, ſed præponite Deum parentibus. Aſſendite Matrem Machabæorum: *Filii, inquit, neſcio, quomodo apparuiſtis in ventre.* "
Concipere vos potui, parere vos potui, formare non potui: Illum ergo "
audite, illum mihi præponite: Nolite attendere, ne ſine vobis remaneam. "
Præcepit, & ſecuti ſunt. Quod docuit Mater filios, hoc docebat Dominus Jeſus Chriſtus illum cui dicebat, *Sequere me*. Manifeſtum igitur eſt, *& honorem parentum in gradu ſuo eſſe ſervandum, & eos tamen in divini amoris comparatione, præſertim ſi impedimento ſunt, nulla dubitatione oportere contemni.* S. Aug. lib. contr. Adim. cap. 6.

XVII. *Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus: & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus: Ipſe verò dormiebat. Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos, perimus.* Navis illa in medio mari fluctibus agitata, eſt Eccleſiæ typus. In ea Chriſtus cum Diſcipulis eſt, ut ipſe promiſit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: Ideò mergi non poteſt, quamvis Tyrannorum perſecutionibus, erroribus Hæreticorum, ſcandalis improborum Chriſtianorum, velut tumentibus fluctibus operta & concuſſa. *Navicula illa* (inquit Tertullianus) *figuram Eccleſiæ præferebat, quòd in mari, id eſt, in ſæculo, fluctibus, id eſt, perſecutionibus & tentationibus inquietatur, Domino per patientiam velut dormiente, donec precibus ſanctorum in ultimis ſuſcitatus, compeſcat ſæculum, & tranquillitatem ſuis reddat.* Tert. lib. de Baptiſ. c. 12. Tunc ſolum fiet tranquillitas magna. Eſt enim modò *Pax à paganis, pax* fortè *ab Hæreticis, ſed non eſt pax à falſis filiis.* Olim prædictum eſt, & nunc impletur: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*, (Iſai. 38.) *Amara priùs in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum.* S. Bern. ſer. 6. in Pſ. 90. Id. ſerm. 33. in Cant.

XVIII. Et navigium tempeſtatibus jactatum, cor humanum eſt, variis cupiditatum fluctibus, tentationum procellis agitatum. In eo Chriſtus habitat per fidem: Chriſtus dormit, cùm ſopita fides eſt: vigilat, cùm fides excitatur. *Navigamus per quoddam ſtagnum, & ventus & procellæ non deſunt: Tentationibus quotidianis hujus ſæculi propè opprimitur noſtrum navigium. Unde autem fit, niſi quia dormit Jeſus? Si non dormiret in te Jeſus, tempeſtates iſtas non patereris; ſed tranquillitatem haberes interiùs, convigilante tecum Jeſu. Quid eſt autem, dormit Jeſus? Fides tua, quæ eſt de Jeſu, obdormivit. Surgunt procellæ ſtagni hujus, vides malos florere, bonos laborare: tentatio eſt, fluctus eſt. Et dicit anima tua, O Deus, ipſa eſt juſtitia tua, ut mali floreant, boni laborent? Dicis Deo, ipſa eſt juſtitia tua? Et Deus tibi, ipſa eſt fides tua? Hæc enim tibi promiſi? Ad hoc Chriſtianus factus es, ut in ſæculo iſto floreres? Torqueris, quia hìc mali florent, qui cum diabolo poſteà torquebuntur. Sed unde hoc dicis? Unde fluctibus ſtagni & tempeſtate turbaris? Quia dormit Jeſus, id eſt, quia fides tua, quæ eſt de Jeſu,* S. Aug. En. 2. in Pſalm. 25.

ſopi-

ſopita eſt in corde ſuo. Quid facis, ut libereris? Excita Jeſum, & dic, Magiſter, perimus. Evigilabit ille, id eſt, rediet od te fides tua; & adjuvante illo, conſiderabis in anima tua, quia quæ dantur modò malis, non cum illis perſeverabunt. Aut enim viventes eos deſerunt, aut à morientibus deſeruntur. Tibi autem, quod promittitur, manebit in æternum. Illis quod temporaliter conceditur, citò tollitur. Omnis enim caro fœnum: aruit fœnum, & flos decidit: Verbum autem Domini manet in æternum. Pone ergo dorſum ad id, quod cadit, & faciem ad illud, quod manet. Evigilante Chriſto, jam tempeſtas illa non quatiet cor tuum, non opplebunt fluctus navem tuam: quia fides tua imperat ventis & fluctibus, & tranſiet periculum.

S. Aug. ſ. 361. alias 120. de Div. c. 7. *Fluctuatis concupiſcentia voluptatum, & vultis ingurgitari, & vivi ſepeliri. Surgit cupiditas ebrietatis, & quaſi fluctus quidam irruit in animam, attractus flatu male ſuadentis. Tempeſtatem ergo magnam pateris, non vis reſpondere corruptori, cum faves propinatori; ſed fluctus concupiſcentiæ nimis erigitur, & obruere vult tamquam navem cor tuum, Chriſtiane, dormit in navi tua Chriſtus: excita illum; jubebit tempeſtatibus, ut omnia tranquillentur. Illo enim tempore, quando Diſcipuli in navi fluctuabant, Chriſto dormiente, ſignificaverunt, fluctuare Chriſtianos Chriſtiana fide dormiente. Vides enim, quid dicit Apoſtolus:* Habitare, *inquit,* Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. *Secundum enim præſentiam pulchritudinis & divinitatis ſuæ, ſemper cum Patre eſt; ſecundum præſentiam corporalem, jam ſupra cœlos ad dexteram Patris eſt; ſecundum præſentiam verò fidei, in omnibus Chriſtianis eſt. Et ideò ergo fluctuas, quia Chriſtus dormit: hoc eſt, ideò concupiſcentias illas, quæ excitantur flatibus male ſuadentium, non ſuperas, quia fides dormit. Quid eſt, fides dormit? Sopita eſt, oblitus es eam. Quid ergo eſt, excitare Chriſtum? Excitare fidem, reminiſci, quod credidiſti. Ergo recordare fidem tuam, excita Chriſtum: ipſa fides tua jubebit fluctibus, quibus turbaris, & ventis perverſa ſuadentium: ſtatim diſcedent, ſtatim omnia conquieſcent, quia etſi non deſiſtit malus ſuaſor loqui, jam non commovet navem, non fluctuum excitat, non mergit vehiculum, quo portaris.*

S. Aug. ferm. 61. alias 1. inter additos a Pariſienſib. *Somnus Chriſti, ſignum eſt Sacramenti. Navigantes ſunt animæ in ligno ſæculum tranſeuntes. Etiam navis illa Eccleſiam figurabat. Et ſinguli quippè templa ſunt Dei, & unuſquiſque in corde ſuo navigat: nec facit naufragium, ſi bona cogitat. Audiſti convitium, ventus eſt: iratus es, fluctus eſt. Vento igitur flante, fluctu ſurgente, periclitatur navis, periclitatur cor tuum, fluctuat cor tuum. Audito convitio, vindicari deſideras: & ecce vindicatus es, & malo alieno cedens, feciſti naufragium. Quare hoc? Quia dormit in te Chriſtus. Quid eſt, dormit in te Chriſtus? Oblitus es Chriſtum. Excita ergo Chriſtum, recordare Chriſtum, evigilet in te Chriſtus, conſidera illum. Quid volebas? vindicari? Excidit tibi, quia ipſe cùm crucifigeretur, dixit*

Luc. 23. 34. Pater, ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt? *Qui dormiebat in corde tuo, noluit vindicari. Excita illum, recole illum. Memoria ipſius, verbum ipſius, juſſio ipſius. Et dices apud te, ſi vigilat in te Chriſtus, Qualis ego homo, qui volo vindicari? Qui ſum ego, qui in hominem exſero comminationes? Morior fortè, antequam vindicer. Et cùm anhelans ira inflammatus, & ſitiens vindictam, exiero de corpore, non me ſuſcipit ille, qui*

Luc. 6. 37. & 38. *noluit vindicari: Non me ſuſcipit ille, qui dixit:* Date, & dabitur vobis; dimittite, & dimittetur vobis: *Ergo compeſcam me ab iracundia mea, & redibo ad quietem cordis mei. Imperavit Chriſtus mari, facta eſt tranquillitas. Quod autem dixi ad iracundiam, hoc tenete regulariter in omnibus tentationibus veſtris. Nata eſt tentatio, ventus eſt; turbatus es, fluctus eſt. Excita*

cita Chriſtum, loquatur tecum. Quis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei? *Sub juſſione Chriſti mare audit, & tu ſurdus es? Mare audit, & ventus ceſſat, & tu ſufflas? Quid? Dico, facio, fingo: Quid eſt aliud, niſi ſufflare, & ſub verbo Chriſti nolle ceſſare?*

S. Jo. Chryſ. Hom. 29. in Matth.

XIX. *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Chriſtus illos priùs, quàm mare ſedaret, reprehenuit: Ad exercitationem enim eorum hæc fieri permittebantur, eratque figura tentationum, ad quas eſſent perventuri: Majoribus enim eos tentationibus poſteà permiſit vexari: Unde & Paulus dicebat, *Supra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit*. Ut hinc igitur eos doceret, quantùm in eo confidere oporteret, cùm inſani fluctus inſurgant, diſcerentque, quòd ad melius cuncta diſpenſat, primùm ipſos increpat: nec enim fruſtra ad extremum uſque terrorem eos venire permiſit; verùm ut ſignum eis ingens videretur, & perpetua miraculi memoria reſideret. Nam quoniam poſt rem, factam oblivio ſolet ex negligentia homines occupare, propterea priùs quàm ſigna fiant, multa præſtruuntur, quæ diuturniorem memoriam faciant. Sic & Moyſes ſerpentem primò perhorruit, neque id leviter: deinde rem illam mirandam, haud tamen citra ſolicitudinem, contemplatur: & nunc Diſcipuli, cùm jam ſalutem ferè deſperaſſent, tunc ſalvantur, ut ex periculorum confeſſione, magnitudinem miraculi perdiſcant. Hac de cauſa etiam dormivit. Nam ſi vigilantem viderent, aut non adeò pertimuiſſent, aut petere ab eo ſalutem, qui pericula eorum videret, neglexiſſent; aut non poſſe ipſum fluctus ſedare putaſſent: idcircò dormit, ut & timoris cauſa ipſis major præberetur, & ſenſus eorum apertior ad videnda miracula redderetur. Nam cùm non pariter aliquis ſentiat, quæ in alienis fiunt corporibus, & quæ in ſe ipſo, oportebat Diſcipulos ejus, qui plurimos in dies liberari videbant, nec tale quid ipſi experiebantur, & negligentiores erant, in ſe ipſis omnipotentiam ejus inſpicere, ut magis obligarentur: cumque nec claudi eſſent ipſi, nec cæci, nec alia ægrotatione laborarent; tempeſtatem excitari permittit, ut liberati ab ea, manifeſtiorem beneficiorum ejus ſenſum habeant. Propterea nec præſentibus turbis id facit, ſed ſolos ipſos corripit, ne modicæ fidei à multitudine damnarentur; & antequam fluctus undarum deprimeret, nimios animorum fluctus ſedavit. Corripuit enim eos, ac dixit: *Quid timidi eſtis, modicæ fidei?* Ad hæc, cauſam reddidit, non à tentationibus, ſed ab infirmitate mentis timorem proficiſci.

2. Cor. 1. 8. 9.

Exodi 4.

Quid timidi eſtis, modicæ fidei? Apoſtolos increpat Chriſtus, & eorum tamen orationem exaudit, ne defectuum noſtrorum intuitu, etiam precibus noſtris admixtorum, ab orandi ſtudio deterreamur. Deinde ut perſuaſum habeamus, vim precum noſtrarum meritis noſtris non inniti. 3. Ut majori cum humilitate oremus. 4. Ut Chriſto magis ac ferventiùs uniamur, cùm illo & per ipſum orantes, qui *orat in nobis, orat pro nobis, & oratur à nobis. Orat in nobis, ut caput noſtrum: orat pro nobis, ut Sacerdos noſter: oratur à nobis, ut Deus noſter*. Ad illum fide accedamus, charitate illi conjungamur, oratione illum excitemus, ut nobis ſubveniat; ſeu potiùs fidem noſtram, fiduciam de ipſius bonitate & miſericordia, vigilantiam, fervorem excitemus. Identidem orationem illam breviſſimam uſurpemus, ſed ſenſu luculentam: *Domine, ſalva nos, perimus*. Sine gratia tua perit in nobis omne bonum. Nullum vitæ noſtræ momentum

S. Aug. En. in Pſal. 85.

eſt,

eſt , Chriſte Salvator , quo in ſalutis æternæ diſcrimine non verſemur , niſi gratia tua nos adjuvet . Hujus ad peccatata vitanda , ad tentationes ſuperandas , ad bonum omne ſupernaturale & inchoandum & perficiendum neceſſitatem abſolutiſſimam profitemur ; qua deſtituti , neceſſe eſt quodam modo , ut cadamus , & cadendo vexemur , & prolapſi non ſurgamus , infirma & ad bonum impotente libertate . *Domine , ſolva nos , perimus* . Hæc oratio vim exprimit omnipotentiſſimam gratiæ Salvatoris ; ſuperabundantiam meritorum Chriſti ; ſummam infirmitatem & quotidiana graviſſimaque pericula hominis . *Exſurge , quare obdormis , Domine ? Exſurge , & ne* Pſal. 49. *repellas in finem . Exſurge Domine , adjuva nos , & libera nos propter nomen tuum .*

XX. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia , de monumentis exeuntes , ſævi nimis , ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam . Et ecce clamaverunt , dicentes : Quid nobis , & tibi , Jeſu Fili Dei ? Veniſti huc ante tempus torquere nos ?* Quantus furor Dæmonis , qui peccatoris animam poſſidet ! Quanta miſeria peccatoris , qui à dæmone poſſidetur ! Quanta mala peccatum infert , non ſolum ipſi homini peccanti , ſed hominum ſocietati ! Conſcientia peccatoris , ſepulchrum eſt , tenebris , fœtore , vermibuſque repletum . Hipocrytæ , *ſepulchra ſunt dealbata , intus autem plena oſſibus mortuorum* . E conſcientia ſua , cujus ſtimulos pati non poſſunt , & obtundere modis omnibus conantur , erumpunt peccatores , ſcandaliſque ſuis ambulantes in via mandatorum Dei infeſtant , ab eoque pro viribus abducunt . Paſch. Radb. in c. 8. Matth. *Attende , quæ ſævitia dæmonum , quiſve furor , aut quæ rabies erga hominum genus , dum ferre nequeunt mori homines , qui vivos geſtiunt ſepelire ; & ſeipſos ſepulchris mandant , ut homines redigant in ſepulchra . Digna quidem utrorumque conditio , ut qui cœlo præſidere nolunt , paſcantur cadaveribus ; & ſaginentur putredine , delicientur fœtore , quibus tota voluptas eſt vitiis deſervire . Sed tremendum ſatis exemplum , quòd tam ſævi dicuntur , ut nemo poſſit tranſire per viam illam . Concluſerunt enim viam veniendi ad Deum , tranſitum denegarunt : & ideò nemo putet , quòd ſine Chriſto ad Deum poſſit pervenire* . Fœlix peccator , cui Chriſtus occurrit , & quem gratia ſua præveniens , à dæmonis ſervitute & poſſeſſione liberat ! Sed heu ! liberationi ſuæ ſæpè impedimentum apponunt peccatores , à dæmone inviſibiliter poſſeſſi ; rebelles ſunt lumini , Chriſti Salvatoris manum repellunt , averſantur ſalutaria doctrinæ Evangelicæ remedia , ſæviunt in Paſtores ac Miniſtros verbi Dei ; moras injiciunt , dicunt : *Modò & modò , & illud modò non habet modum* : timore judiciorum Dei turbantur , torquentur , nec S. Aug. Epiſt. 145. alias 144. tamen convertuntur . *Inimici ſunt juſtitiæ , mallent non eſſe juſtitiam peccata prohibentem atque punientem : Eam , ſi poteſtas daretur , præcipientem auferrent , ne comminantem , vel judicantem ferant . Gehennas metuunt , peccare non metuunt , ſed ardere . Ille* autem *timor pœnæ tormentum habet* , quia *non eſt in charitate* . Chriſto factis , ſin minùs verbis , dicunt : *Quid nobis & tibi , Jeſu Fili Dei ? Veniſti ante tempus torquere nos ? . . Recede à nobis , ſcientiam viarum tuarum nolumus* .

Joan. 21. 14. XXI. *Erat autem ibi non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens . Dæmones autem rogabant eum , dicentes : Si ejicis nos hinc , mitte nos ingregem porcorum . Et ait illis : Ite . At illi exeuntes abierunt in porcos : & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare , & mortui ſunt in aquis* . In porcis imaginem habes carnalium hominum gulæ & libidini deditorum , Phil. 3. 19. *Quorum Deus venter eſt , & gloria in confuſione ipſorum , qui terrena ſapiunt* ; Judæ 8. 2. Petri 2. 28. qui carnem luxuria *maculant* , & velut ſues *in volutabro luti* delectantur . Sap. 2. 8.

Ho-

Horum multitudo maxima, dicentium: *Coronemus nos roſis, antequàm marceſcant: nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra.* In hos mittitur dæmonum legio, & ecce impetu abeunt per præceps, quia *deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis.* Et in finalem impœnitentiam, merito impudicitiæ, quæ *majoris adhæſionis peccatum eſt*, ut loquitur S. Thomas, in mortem æternam ruunt præcipites. Unde *diabolus maximè gaudet de peccato luxuriæ, quia ex illo homo difficillìus eripitur.* Hinc Oſee 5. dicitur: *Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Qui ergo in luxuriæ peccatis ſordeſcunt, gratum dæmonibus ſunt diverſorium, & eorum ſubjicientur poteſtati, ab iiſque in abyſſum præcipites aguntur. Quod autem Chriſtus ſignificavit, permittens dæmonibus, ut in ſues irruerent, ſcilicet, homines, qui ſe in fœdis voluptatibus ſuum more volutant, Deo maximè diſplicere, & diaboli eſſe mancipia, idem Lege ſignificantum eſt eſum ſuillæ carnis Judæis interdicente, ut explicat Lactantius. *Eodem ſpectat*, inquit, *etiam ſuillæ carnis interdictio: A qua cùm abſtinere eos Deus juſſit, id potiſſimùm voluit intelligi ut ſe à peccatis atque immunditiis abſtinerent. Eſt enim lutulentum hoc animal atque immundum, nec unquam cœlum aſpicit, ſed in terra toto & corpore & ore projectum, ventri ſemper, & pabulo ſervit; nec alium ullum, dum vivit, præſtare uſum poteſt, ſicut cæteræ animantes, quæ vel ſedendi vehiculum præbent, vel in cultibus agrorum juvant, vel plauſtra collo trahunt, vel onera tergo geſtant, vel indumentum exuviis ſuis exhibent, vel copia lactis exuberant, vel cuſtodiendis domibus invigilant. Interdixit ergo, ne porcina carne veſcerentur, id eſt, ne vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam mortem nutriuntur: ne ventri ac voluptatibus ſervientes, ad faciendam juſtitiam inutiles eſſent, ac morte afficerentur.* Mitte nos in gregem porcorum: Et ait illis, Ite. *Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit poteſtatem, niſi eam de Deo impetraſſet: tantùm abeſt, ut in Dei oves habeat... Nihil ſatanæ in ſervos Dei vivi licebit, niſi permiſerit Dominus, ut aut ipſum deſtruat per fidem electorum in tentatione victricem, aut homines ejus fuiſſe traducat, qui defecerint ad illum.*

Eph. 4. 19.

S. Th. 1. 2. qu. 73. art. 5. ad 2.

Lactant. l. 4. Divin. Inſt. c. 17.

Tert. lib. de Fuga in perſecut. c. 2.

At illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis. *Ita gubernant dæmones. Atqui nihil eis erat rei cum porcis: tecum autem ſemper habent irreconciliabile bellum ſuſceptum, & pugnam acerrimam, & odium immortale. Quòd ſi illos, quibuſcum nihil illis erat commune, ne ad exiguum quidem temporis momentum tolerare potuerunt; quid non facient, ſi hoſtes ſuos obnoxios ſibi nos habuerint? Quo nos irreparabili damno non afficient? Propterea namque Deus in gregem porcorum irruere illos permiſit, ut in corporibus brutorum animantium, ipſorum nequitiam diſcas. Atque illos quidem eadem facturos fuiſſe dæmoniacis, quæ porcis, niſi Deus curam dæmoniacorum in ipſa illorum inſania gereret, omnibus manifeſtum eſt. Si quando igitur videris hominem vexatum à dæmone, Dominum adora, nequitiam dæmonum diſce: ſiquidem utrumque in his dæmoniacis cernere licet, & Dei benignitatem, & hominum improbitatem: Dæmonum quidem improbitatem, cùm turbent, & exagitent animam dæmoniaci: Dei verò benignitatem, cùm ita ſævum inquilinum, & hominem præcipitare cupientem retineat & coerceat, neque omni ſua poteſtate uti permittat; ſed tantam vim ſinat oſtendere, ut & hominem caſtiget, & ſuam nequitiam manifeſtet.*

S. Jo. Chr. ſer. 60. cujus titulus eſt, Dæmon. non gubern. mund. 10. 5.

XXII. *Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu: & viſo eo, rogabant, ut*

S. Aug. l. 3. de Doct. Chriſt. c. 18. & l. 1. c. 35.

tranſiret à finibus eorum . Impii , & ſæculi amatores , Chriſtum amittere malunt , quàm lucra temporalia . Serviunt nempè cupiditati , nolunt ſervire charitati : ideò ſine dolore non amittunt , quod cum cupiditate poſſident : *Non enim eſt in carendo difficultas , niſi cùm eſt in habendo cupiditas*. Hærent in illis *manſoria dilectione , atque delectatione* , quaſi data illis eſſent ad fruendum ; non *tranſitoria dilectione* , quaſi rerum , quæ ad uſum datæ ſunt viatoribus , ut ſubſidia neceſſitatis , ut inſtrumenta virtutum & bonorum operum , ut *viaticum itineris , non illecebræ manſionis* . Ideò Jeſum apud ſe manere nolunt , qui temporalia bona collaturus non advenit , ſed æterna : & qui temporalia poſſidere noluit , quia contemnere docuit : Chriſtianos eſſe volens non propter temporalem , ſed propter æternam fœlicitatem : *Et viſo eo , rogabant , ut tranſiret à finibus eorum* . Ut enim ſcitè ait S. Aug. *Temporalibus dediti , tamquam rotæ conſtricti , non intrant ad veritatem , quia non amant æternitatem* . . . quibus dicitur : *Deus meus , pone illos ut rotam* : & , *In circuitu impii ambulant* .

S. Amb.

S. Aug. Ena. 3. in Pſ. 30. ad v. 14.

CAPUT NONUM.

Senſus Litteralis.

I. E*T aſcendens in naviculam , transfretavit , & venit in civitatem ſuam* . Quòd Geraſenis Evangelii lumen inferre , & apud illos edere miracula Chriſtus voluerit , miſericordiæ fuit : quòd annuerit eorum precibus, rogantium , ut ab illis recederet , & dimiſerit eos ſecundùm deſideria cordis eorum , juſti judicii fuit . Diſceſſit igitur ab eis , tum ne margaritas porcis projiceret ; tum ut ſe non miſſum oſtenderet , niſi ad oves , quæ perierant , domus Iſrael . Trajecto itaque lacu Geneſareth , in Galilæam reverſus eſt , & venit Capharnaum *civitatem ſuam* , ut conſtat ex *Marc. c.* 11. *v.* 1. Quò Chriſtum immigraſſe jam ante à Matt. proditum erat . Hanc autem civitatem Chriſti vocat Evangeliſta , quia relicta Nazareth , in ea domicilium veluti elegerat . Tres enim patrias & civitates quaſi proprias habuit Chriſtus : ſcilicet Bethlehem , ubi natus eſt ; Nazareth , ubi educatus ; Capharnaum , ubi frequentiùs verſari ſolitus , quam frequentibus miraculis illuſtravit , & quæ Galilææ metropolis erat .

S. Jo. Chryſ. hom. 30. in Matth.
S. Th. comm. in c. 9. Matth.
S. Aug. l. 2. de conſ. Evang. c. 25.

Marc. 2. v. 1. Luc. 5.

II. *Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto . Et videns Jeſus fidem illorum , dixit paralytico : Confide , fili , remittuntur tibi peccata tua* . Offerebant ei ſedenti & docenti in domo , paralyticum , demiſſum à quatuor viris , qui eum in lecto jacentem portabant , per faſtigium domus , ſubductis tegulis , grabato ; quia non inveniebant aditum in domum præ turba, quæ ad Chriſtum audiendum confluxerat , ſedentibus etiam intra domum Phariſæis & Legis Doctoribus , qui venerant ex omni caſtello Judææ , & Jeruſalem , & Galilææ , illum audituri . Et videns Jeſus fidem hominum, qui paralyticum illum per tegulas demiſerant , & ſanandum offerebant, necnon ipſius paralytici , qui ſe eo modo paſſus eſt offerri , dixit illi : *Confide , fili* , bono animo eſto : plus quàm petis , impetrabis ; non ſolùm enim corporis ſanitatem , quam rogas , ſtatim obtinebis , verùm etiam animæ ſanitatem , remiſſionemque peccatorum , quæ infirmitatis tuæ cauſa ſunt : Radicem enim morbi tollo .

S. Jo. Chryſ. Hom. 30. in Matth.

a Paralyticum illum alium eſſe ab illo , cujus meminit S. Joan. c. 5. Evangelii ,

Digitized by Google

gelii ſui, opportunè monet S. Jo. Chryſoſtomus. Nam ille juxta piſcinam Jeroſolymis jacebat, hic in Capharnaum: Ille triginta & octo annis paralyſi laboraverat, de iſto verò nihil hujuſmodi ſcriptum eſt: nullos ille habuit miniſtros, dixit enim, *Hominem non habeo*; hunc afferri à miniſtris videmus, per tegulas dimitti, & offerri Jeſu: illum interrogavit, an, vellet ſanus fieri; huic nulla præmiſſa interrogatione, ait, *Confide, fili remittuntur tibi peccata tua*: illum Sabbato curavit, non iſtum: poſt iſtius curationem Judæi ſtupent, & Deum glorificant turbæ: poſt illius ſanationem Jeſum perſequebantur, ejuſque vitæ inſidiabantur.

Eumdem autem fuiſſe paralyticum, cujus Matthæus, Marcus & Lucas meminerunt, certiſſimum eſt, quamvis duo poſteriores Evangeliſtæ circumſtantias aliquas referant, quas prior prætermiſit. Quòd autem Dominus apud Matthæum dixiſſe referatur, *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*; apud Lucam verò, *Homo, remittuntur tibi peccata tua*; nullam inter Evangeliſtas diſſonantiam arguit, ſed eumdem ſenſum habet. Blandior quidem illa compellatio eſt, *Fili*: ſed vox illa, *Homo*, ad ſententiam Domini expreſſius inſinuandam valet; quia homini dimittebantur peccata, qui hoc ipſo, quòd homo erat, non poſſet dicere, *Non peccavi*: ſimul etiam ut ille, qui homini dimittebat, intilligeretur Deus. S.Aug.l.2.de conſ.Evang. c. 25. " "

III. *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe*, in cordibus ſuis tacitè cogitantes: *Hic blaſphemat*: Id eſt, injuriam Deo facit, arrogando ſibi, quod ſolius Dei proprium eſt, ſcilicet poteſtatem remittendi peccata. Luc. 21. *Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Ex illorum porrò invidia & calumnia occaſionem nactus Chriſtus, divinitatem probavit ſuam certiſſimis & invictiſſimis argumentis: primùm docendo, & confirmando, ſe poteſtatem habere dimittendi peccata, quod ſolius Dei proprium eſſe rectè dixerant: *Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata, &c.* Secundò, ſibi perſpectas eſſe illorum cogitationes oſtendens: *Corda* autem *ſcrutari*, & intimas cogitationes noſſe, Dei proprium eſt: *Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum*. Tertiò, ſanitatem integerrimam ſtatim reſtituendo paralytico, idque ſolo verbo. S. Jo. Chryſ. Hom. 30. in Matth. 1.Reg.16.7. 2.Paral.6.30. Pſ.7.10. 1.Cor.2.10.

IV. *Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Quo fine mihi tacitè affingitis blaſphemiam, qui tot meæ erga Deum pietatis habetis argumenta? Non zelo utique gloriæ Dei, ſed obtrectandi libidine, & ſuperba cæcitate. *Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere, Surge, & ambula?* Utrumque Deo æquè facile eſt, ſed difficiliùs vanitatis & fallaciæ convincetur, qui rem inviſibilem pollicetur, qualis eſt remiſſio peccatorum, quàm qui rem viſibilem, & ſenſibus ſubjectam. Remiſſio peccatorum latet: reſtitutio ſanitatis paralytico jacenti, opere ipſo patet. Ex illo igitur viſibili externoque miraculo, aliud interius, & inviſibile, remiſſionis ſcilicet peccatorum, Chriſtus probat. *Inter dicere, & facere, multa diſtantia eſt. Utrum ſint paralytico dimiſſa peccata, ſolus noverat, qui dimittebat.* Surge *autem*, & ambula: *tam ille, qui conſurgebat, quàm hi, qui conſurgentem videbant, approbare poterant. Fit igitur carnale ſignum, ut probetur ſpirituale: Quamquam ejuſdem virtutis ſit, & corporis & animi vitia dimittere.* S.Hie.in c.9. Matth.

V. *Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Ut autem convincamini, me poteſtatem habere in terra re-

mittendi peccata, adeòque me Dei verum Filium eſſe, æterno Patri in omnibus æqualem, attendite, quid modò ſim in hujus rei probationem facturus. Et dixit paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*; ne ſuperſit ullus dubitandi locus, tibi reſtitutam à me ſanitatem; & hinc omnibus innoteſcar, me tametſi homo ſim mortalis, tamen poteſtatem habere dimittendi peccata (ut dixi) & conſequenter verum eſſe Deum; ſiquidem res falſa miraculo confirmari non poteſt; cum Deus, qui ſumma & prima Veritas eſt, falſum ac mendacium, blaſphemiamque teſtimonio ſuo approbare & confirmare non poſſit.

VI. *Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam*. Imperium Domini ſtatim conſequutus eſt effectus. Surrexit homo, qui prius omnibus membris captus jacebat; lectum portavit, qui priùs movere ſe non poterat, ſed ab aliis ferri indigebat; abiit in domum ſuam, qui priùs ambulare non valebat, ut ſuis fauſtum miraculi in ſui gratiam à Jeſu editi nuntium afferret, de quo dubitare non poſſent ipſum aſpicientes, ejuſque præſentem ſtatum cum priſtino comparantes. *Videntes autem turbæ timuerunt*, præ ſtupore & admiratione divini operis: quo ex ſtupore, timor quidam reverentiæ erga Chriſtum natus eſt. Hæc vis verbi, *Timere*, 3. Reg. cap. 3. 28. *Timuerunt Regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum judicium*. Et qui teſtes miraculi fuerant, ſenſu pietatis affecti, Deum laudaverunt, qui talem ac tantam poteſtatem hominibus conceſſiſſet, remittendi ſcilicet peccata, & id viſibilibus miraculis confirmandi. *Hominibus*, id eſt, homini. Enallage enim, ſive permutatio numeri, eſt Scripturæ ſacræ uſitata, quoties aliquid indefinitum denotatur. Nondum autem Chriſtum Deum agnoviſſe videntur, neque Incarnationis Filii Dei Myſterium abſconditum.

VII. *Et, cum tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum*. Jeſus domo egreſſus ad *Mare Galilææ*, vidit in itinere hominem ſedentem *in telonio*, id eſt, ad menſam publicanorum, ad quam tributa numerabantur; *Matthæum* ſcilicet, qui publicanus erat officio, id eſt, publicorum vectigalium redemptor & exactor, natione Judæus, patria Galilæus, ad Apoſto-

Marci 2.14. Luc.5.27. latum poſteà vocatus, quem hujus Evangelii ſcriptorem fuiſſe conſtat; *Levi* appellatus à Marco & Luca Evangeliſtis, ut S. Hieronymus obſervat. *Levi Alphæi* vocat S. Marcus. Neſcio verò, cur Origines adverſùs *Celſum* diſputans, cùm *Matthæum* publicanum fuiſſe dixiſſet, neget tamen, *Levi* Apoſtolum fuiſſe, quamquam *Marci* quædam Exemplaria id præferre videantur; ſed à vulgata opinione nihil movet ut recedamus, cùm & officium, & circumſtantiæ vocationis, *Levi* eundem eſſe ac Matthæum probent. Huic ait Jeſus: *Sequere me*: Individuus mihi comes eſto, ac Diſcipulus. Et *ſurgens, ſequutus eſt eum*: Non temerè, ut Porphyrius & Julianus Apoſtata objiciebant, ſed prudentiſſimo conſilio, cùm tanta miracula à Chriſto ante patrata, vel ipſe vidiſſet, vel audiviſſet ex fama publica,

S. Hier. c. 9. Matth. minimèque dubia: & inſuper *Fulgor ipſe & Majeſtas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, primo ad ſe videntes trahere poſſet aſpectu. Si enim in magnete, lapide, & ſuccinis hæc eſſe vis dicitur, ut annulos, & ſtipulam, & feſtucas ſibi copulent: quantò magis Dominus omnium creaturarum ad ſe trahere poterat, quos volebat?* Gratiæ denique vis potentiſſima ipſum intus traxit, cor illius movit, in ipſo operando non ſolùm veram relevationem, ſed etiam bonam voluntatem. Agit enim quando vult Deus in cordibus hominum miris & ineffabilibus modis, non ut (quod fieri non poteſt) nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant,

Digitized by Google

fiant , ut paſſim loquitur S. Auguſtinus . Sequutus autem Chriſtum eſt *relictis omnibus* .

VIII. *Et factum eſt , diſcumbente eo in domo* , ipſius Matthæi , qui *fecit ei convivium magnum in domo ſua* , (ut ſcribit Sanctus Lucas :) *ecce multi publicani & peccatores* , ſive Matthæi collegæ & amici ab eo invitati, ſive Chriſti gratia & bonis voluntatibus , quas in illis fecerat , pariter tracti , Matthæique exemplo ad meliora converſi : *Erant enim multi* , *qui & ſequebantur eum* (inquit S. Marcus .) Hi igitur homines ex vitæ inſtituto vitiis dediti , & velut profani à Judæis habiti , ad menſam *diſcumbebant cum Jeſu & Diſcipulis ejus* . Luc. 5. 27. Marci 2. 15. Luc. 5. 24. S. Aug. l. 2. de Conſ. Evang. c. 27.

IX. *Et videntes Phariſæi* , id eſt , cùm id intellexiſſent , *dicebant Diſcipulis ejus* , tamquàm minùs ad reſpondendum paratis : *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter ?* peſſimum enim exemplum vobis præbet : unde S. Lucas rem ita refert : *Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum , dicentes ad Diſcipulos ejus : Quare cum publicanis , & peccatoribus manducatis & bibitis ?* Hæccine eſt hominis ſancti inſtitutio ? Sic S. Aug. ibid.
vos contra Legiſperitorum doctrinam & traditiones agere docet ? Nam cum "
de Diſcipulis dicebatur , Magiſtro magis objiciebatur , quem ſectando imi- "
tabantur . Una ergo Lucæ & aliorum Evangeliſtarum ſententia eſt , & tan- "
tò meliùs inſinuata , quantò quibuſdam verbis , manente veritate , va- "
riata . "

X. *At Jeſus audiens , ait : Non eſt opus valentibus Medicus , ſed malè habentibus* . Si vos tales eſtis , quales vobis ipſis videmini , ſani & integri quoad animum opera certè mea non indigetis : Miſſus ſum enim ut Medicus animarum , ideò peccatoribus familiariter utor , ut ipſos à peccatis ſanem , non ut in peccatis foveam : non ergo eo ſum nomine reprehendendus , ſiquidem & corporum Medici ægrotis ſe ſe inclinant , eorumque fœtores ſuſtinent , ut illis ſanitatem reſtituant . Proverbialis igitur ea locutio eſt , quam & Græcorum Philoſophi , & alii Scriptores Ethnici uſurparunt . Sic Antiſthenes , cùm objectum illi eſſet , quòd cum improbis verſaretur : *Etiam* (inquit) *Medici cum ægrotis* . Et Diogenes rogatus , cùm Lacedæmoniorum laudaret inſtituta , cur non apud eos viveret : *Medicus* (ait) *inter ſanos non commoratur* . Oſee 6.

XI. *Euntes autem diſcite quid eſt : Miſericordiam volo , & non ſacrificium . Non enim veni vocare juſtos , ſed peccatores* . Ite , expendite apud vos , quid ſibi velit hic Scripturæ locus : *Miſericordiam volo , & non ſacrificium* , id eſt , magis quàm ſacrificium . Pietatis ſcilicet , beneficentiæ , humanitatis & miſericordiæ officia , quæ naturæ lege præſcripta ſunt , Deo magis grata ſunt , magiſque obligant , quàm ritualia præcepta , quale illud eſt de vitanda familiari conſuetudine peccatorum . Lex igitur , quæ nocentes vitari præcipit , ad conſuetudinem vitæ & morum referenda eſt ; ne tangens picem , inquinetur ab ea , & cum perverſo pervertatur : non ad converſionem & reconciliationem eorum cum Deo . Nulla enim negligenda occaſio eſt eos reducendi in rectam viam , & ad Deum revocandi , ut Dei fugitivos . Id igitur iniquè mihi vitio vertitis : (inquit Chriſtus) *Non enim veni vocare juſtos , ſed peccatores* . Ad hoc miſſus ſum à Patre in Mundum , & cum hominibus verſor , non ut ante juſtos vocarem , ſed ut homines , qui *peccaverunt omnes , & egent gloria Dei* , ex injuſtis juſtos facerem . Quod egregiè *S. Proſper* exprimit his Verſibus : S. Aug. l. 10. de Civ. Dei, c. 5. S. Proſper Carm. de Ingratis.

Salvator Mundi non præmia juſtis
Salvere , nec ſanis venit conferre medelam :

Sed

Sed quod diſperſum exciderat, fractumque jacebat,
Quærere, & inventum reparare, & reddere curæ.

S. Lucas Chriſti ſententiam ita refert: *Non veni vocare juſtos, ſed pecca-* S. Aug. l. 2. de Conſ. Evang. c. 27. *tores ad pœnitentiam*. Quæ poſtrema verba, licèt alii Evangeliſtæ non habeant, nullam tamen Lucæ cum illis diſſenſionem probant; ſed ad Chriſti ſententiam explanandam valent: *Ne quiſquam peccatores, ob hoc ipſum, quod peccatores ſunt, diligi arbitretur à Chriſto: cum & illa ſimilitudo de ægrotis benè intimet, quid velit Deus vocando peccatores, tamquam Medicus ægros, utique ut ab iniquitate tamquam ab ægritudine ſalvi fiant: quod fit per pœnitentiam.*

XII. *Tunc acceſſerunt ad eum Diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos, & Phariſæi, jejunamus frequenter: Diſcipuli autem tui non jejunant?* Non ſolùm Joannis Diſcipuli, ut Matthæus refert; ſed etiam Phariſæi, teſtibus Marco & Luca, id Domino objecerunt. Marci namque c. 2. verſ. 18. legitur: *Et erant Diſcipuli Joannis, & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare Diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem non jejunant?* Lucas verò c. 5. cùm reſponſum Chriſti de vocatione peccatorum tamquam ægrotorum retuliſſet, ſubjungit: *At illi dixerunt ad eum: Quare Diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum, tui autem edunt & bibunt?* id eſt, populariter vi-
S. Aug. ibid. vunt. Sed intelligendum eſt, & Diſcipulos Joannis æmulatione quadam & zelo pro Magiſtri ſui documentis & inſtitutis; & Phariſæos invidia
S. Jo. Chryſ. Hom. 31. & obtrectandi libidine, atque verſipelli malitia, ut cum Joannis Diſcipulis Chriſti Diſcipulos committerent, ipſumque Dominum ad Joannis diſciplinam improbandam adducerent, id certatim objeciſſe, ut quiſque poterat: quorum ſententia diverſo loquendi modo, ſed tamen à veritate non alieno, à tribus Evangeliſtis inſinuata eſt. De publicis autem jejuniis Lege præſcriptis (*Lev. 23. 27. 29.*) non agitur, ſed de illis, quæ vel ex traditione Seniorum, vel proprio cujuſque conſilio, privataque religione obſervabantur; quod quidem fiebat à Phariſæis ad opinionem ſanctitatis ſibi conciliandam: unde illud cujuſdam ex illa ſecta in Templo ſe jactantis potiùs, quàm orantis: *Jejuno bis in Sabbato*, id eſt, quavis hebdomada: à Diſcipulis verò Joannis Baptiſtæ ob captivitatem Magiſtri, pro quo preces ad Deum fundebant: quod & ratio temporum, & obſecrationum mentio apud Lucam oſtendit.

XIII. *Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus; & tunc jejunabunt*. Sponſi filios vocat ejus amicos, ſodales, & pronubos, qui intra thalamum admittebantur cum ſponſo, ſicut cum ſponſa virgines, ejuſque nuptias variis lætitiæ ſignificationibus celebrabant (*Judic. 14. verſ. 12.*)
Marci 2. 19. S. Marcus *Filios nuptiarum* vocat. Hebraiſmus eſt, quo filii dicuntur ad aliquid deſtinati: ſic *Filius mortis*, id eſt, dignus morte 2. *Reg.* 12. 5. & *Joan.* 17. 12. Judas Filius *perditionis dicitur*. *Lugere*, id eſt, *jejunare*, Marci 2. 19. Jejunia, ſcilicet luctus ſigna. Unde Sabbato non jejunare religio erat Judæis, ſicut & die Dominica non jejunare Chriſtianis religio eſt, quia Sabbatum apud illos, apud nos Dominica dies, lætitiæ dicata.
Joan. 3. 29. Se unicum Eccleſiæ *ſponſum* eſſe Chriſtus indicat, quo nomine & à Joanne deſignatus fuerat, dicente: *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: Amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt*. Oſtendit igitur Chriſtus, cauſam, propter quam Joannes & ejus Diſcipuli jejunarent, ſuis Diſcipulis nunc

qui-

Digitized by Google

quidem non congruere : cum illis ſcilicet non ſemper erat ſponſus , ſcilicet Chriſtus ipſe ; cum iſtis autem ſemper verſabatur . Ventura autem ſignificat tempora , cùm ipſi quoque Magiſtro orbati , non jejunia tantùm luctus ſigna , ſed graviora quoque tolerarent . Æquum igitur eſſe , eos , quos tam acerba manerent , frui interim brevis gaudii interuſurio , & majore indulgentia tractari . *Venient autem dies , cùm auferetur ab eis ſponſus*, per Paſſionem , & in cœlos Aſſumptionem : *& tunc jejunabunt* . Hinc Eccleſia Quadrageſimale Jejunium ex Apoſtolica inſtitutione & traditione celebrat , ad ſacratiſſimos dies ſe præparans , quibus ejus Sponſus per paſſionem & mortem ab ea ablatus eſt .

S. Hie. in c. 9. Matth.

S. Aug. ſerm. 210. alias de Div. 74 c. 3.

XIV. *Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus à veſtimento , & pejor ſciſſura fit . Neque mittunt vinum novum in utres veteres : alioquin rumpuntur utres , & vinum effunditur , & utres pereunt . Sed vinum novum in utres novos mittunt , & ambo conſervantur* . Similitudine duplici probat Chriſtus , prudenti œconomia , & indulgentia ſe cum Diſcipulis agere , non imponendo illis , quamdiu ſub ipſo vitæ perfectioris tyrocinium agunt , auſterioris vitæ præcepta. Prima eſt panni veteris , altera utrium novorum . Nemo inſuit fruſtum panni novi , quod durum adhuc , rude , ac forte eſt , ad reſarciendam veſtem veterem ac detritam : Alioquin commiſſura illa , ſeu additamentum panni novi , non diu hærebit ; ſed ad ſe trahens , & abrumpens id quod plenum adhuc & integrum erat in veſtimento veteri , pejorem ſciſſuram efficiet . Nemo etiam prudens infundit vinum novum in utres veteres ; alioquin vini novi , & adhuc ferventis ſpiritibus perrumpentibus , utres franguntur , & vinum effunditur : ſed in utres novos , qui vini ferventis vim ferant . Sic Diſcipuli mei populari vitæ rationi aſſueti , adhuc rudes & infirmi , nondum ſpiritu renovati ſunt : propterea hujuſmodi indulgentia adhuc egent , ut majora illis pondera præceptorum ita affectis non ſint imponenda .

S. Joa. Chryſ. Hom. 31. in Matth.

S. Hie. in c. 9. Matth.

XV. *Hæc illo loquente ad eos , ecce Princeps unus acceſſit , & adorabat eum , dicens : Domine , filia mea modò defuncta eſt : ſed veni , impone manum tuam ſuper eam , & vivet* . Poſt Matthæi vocationem & convivium, *Princeps Synagogæ* nomine *Jairus* , à quo res Synagogæ , ſcilicet conventus populi , lectio & interpretatio Scripturarum , publicæ preces , &c. dirigebantur ; ſupplex ad Jeſum acceſſit , & procumbens ad pedes ejus , dixit: *Domine , filia mea modò defuncta eſt* : Ipſam enim *in extremis* reliqui , jamque ſpiritum agebat , cùm è domo diſceſſi ad te venturus , & tuam imploraturus opem . Et reverà cùm Jeſus in domum ejus iret , venerunt Archiſynagogi domeſtici , mortem filiæ ipſius nunciantes : *Filia tua mortua eſt : quid ultra vexas Magiſtrum ?* Aut certè Marcus & Lucas apud quos Jairus ait , filiam ſuam *in extremis* eſſe , & jam *mori* , referunt , quid ille dixerit; Matthæus autem , quid voluerit atque cogitaverit : illi verba , hic voluntatem cui verba ſervire debent ; eò quòd certum ſit , Jairum utrumque voluiſſe , & utrumque à Domino poſtulaſſe , ut filiam ſuam vel morientem ſalvam facere , vel mortuam ſuſcitaret : ſed cùm inſtituiſſet Matthæus totum breviter dicere , hoc patrem rogantem dixiſſe narravit , quod & ipſum voluiſſe , & Chriſtum feciſſe certum eſt . Atque ex variis hujuſmodi, ſed minimè contrariis Evangeliſtarum locutionibus , rem planè utiliſſimam & perneceſſariam diſcimus , *Nihil in cujuſque verbis nos inſpicere debere , niſi voluntatem , cui debent verba ſervire ; nec mentiri quemquam , ſi aliis verbis dixerit , quid ille voluerit , cujus verba non dicit : ne miſeri aucupes*

Luc. 8. 41. Marci 5. 22.

Marci 5. 35.

S. Aug. l. 2. de Conſ. Evang. c. 28.

vocum,

vocum, apicibus quodammodo litterarum putent ligandam eſſe veritatem; cùm utique non in verbis tantùm, ſed etiam in cæteris omnibus ſignis animorum, non ſit niſi ipſe animus inquirendus. Filia mea *unica*, *annorum ferè duodecim* modò defuncta eſt: *ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet*.

Luc. 8.

Rudis erat & imperfecta Principis illius fides, qui Chriſtum ſolo verbo, & imperio filiam ejus ſanare, vel ſuſcitare poſſe, nondum credebat: quamobrem rogat, ut veniat, & manum imponat; id eſt, Dei potentiam, & bonitatem pro puella invocet, cui invocationi, ſeu orationi, manuum impoſitionem Prophetæ adjungere ſolebant. Unde Moſes Joſue manus imponere juſſus eſt, ut ille ad Moſis preces Divini Spiritus acciperet incrementum. (*Num.* 27. 18. 20.) Et Naaman Syrus manum ſibi ab Eliſæo imponi, & orationem ſuper ſe fundi optabat, ut Deo manum ſuam, ſive potentiam, ad Prophetæ preces inviſibiliter ſuper illum extendente, à lepra curaretur. (4. Reg. 5. verſ. 11. *Putabam* (inquit) *quòd egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me*. Unde S. Auguſtinus de manuum impoſitione, quæ à Judæis ad Chriſtianos tranſiit, & ad Ritus ſacratiſſimos adhibetur;

L. 3. de Bapt. cont. Donat. c. 16.

ait: *Manus impoſitio quid eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?* Id eſt, orationis ſymbolum. Igitur minùs præclarè de Chriſto ſenſiſſe videtur ille Synagogæ Princeps, quàm alii, qui ſolo contactu; aut quàm Centurio, qui ſolo juſſu ſanitatem à Chriſto reſtitui poſſe credebat.

XVI. *Et ſurgens Jeſus ſequebatur eum, & Diſcipuli ejus*. Cùm autem Diſcipulis, & turba frequenti comitatus in Archiſynagogi domum pergeret, miraculum edidit, quo Jairi fides augeretur, & ad ſpem majoris miraculi, divina Jeſu Chriſti potentia in filia ſua edendi, animus ejus excitaretur.

XVII. *Et ecce Mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero*. Morbus erat fœdus & pudendus, pertinax, inveteratus, & incurabilis, ægritudine velut in naturam verſa. Duodecim erant anni, ex quo infirmitatem illam patiebatur, & omnes facultates ſuas in Medicos erogaverat, nec quicquam profecerat, ut

Mar. 5. Luc. 8.

Marcus & Lucas referunt. Hæc *acceſſit retro*, partim ex pudore, ob morbi fœditatem; partim ex metu, ne à turba, cui ſe admiſcuerat, ob legalem immunditiam ex morbo illo contractam repelleretur. (*Lev.* 15. 25.) Et *tetigit fimbriam veſtimenti ejus*; extremam oram veſtis. Divinam ſcilicet virtutem miraculorum effectricem, qua Chriſtus totus plenus erat, ex ejus carne vivifica in imas oras veſtimenti defluere, certiſſimè credens. *Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero*. Eximia certè mulieris illius fides, ex cujus facto ac religione, & ſacrarum Reliquiarum, & Fidei in omnipotentiam Dei per illas miracula operantis, & Sanctos ſuos, prout ipſi placet, honorantis atque glorificantis, confirmatur. Quænam fuerit illa mulier, haud anxiè quærendum, cùm ejus nomen Evangeliſtarum nullus indicet. *Martham* fuiſſe Lazari & Mariæ ſororem, nonnulli colligunt ex libro *de Salomone*, quem perperàm laudant ſub S. *Ambroſii* nomine, ſive ex Sermone 46. in Appendicem Ambroſianorum Operum cum aliis rejecto in Editione noviſſima Pariſienſi. Verùm ea opinio improbabilis eſt. Civem fuiſſe Cæſareæ Philippi, quæ Chriſto ſtatuam ante domum ſuam poſuerit, accepti beneficii monumentum, tradunt *Euſebius* l. 7. *Hiſt. Eccleſ.* c. 18. *Sozomenus* l. 5. c. 21. &. *Philoſtorgius* l. 7. n. 3. Certè S. Ambroſius curationis hujus miraculum diligenter explicans

l. 6.

l. 6. Comment. in Lucam, n. 57. & 58. *Marthæ* nullatenùs meminit. Nec admodùm refert, cujus fuerit, aut quo vocata ſit nomine; ſed fidem ejus eximiam fuiſſe, ut dixi, certum eſt, quæ ex contactu veſtis Chriſti ſanitatem ſe conſequi poſſe credidit, quaſi ipſum eſſe noſcens, intùs docente Spiritu ſancto, de quo à Propheta prædictum eſſet: *Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* Malac. 4. 2.

XVIII. *At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.* Converſus eſt Jeſus, quaſi ignorans & quærens, quis ipſum tetigiſſet, virtutem de ſe ipſo exiviſſe teſtatus, ut Marcus & Lucas referunt: ut mulier videns ſe latere non poſſe, ipſa ſe proderet, ac miraculum in ſe editum coram omnibus declararet: quod reverà contigit. Nam cùm ſubitò ſiccatus eſſet fons ſanguinis ejus, & Chriſtus humano more agens & loquens dixiſſet, *Quis eſt, qui me tetigit?* & negantibus omnibus, Petrus & qui cum illo erant, reſpondiſſent: *Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?* rurſuſque Jeſus dixiſſet, *Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exiſſe. Videns mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.* Tunc dixit illi Jeſus: *Confide filia*, bono animo eſto: *Fides tua te ſalvam fecit*. Fides in Deum, & in me tua tibi ad ſanitatem impetrandam profuit. *Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora*, qua veſtimentum Chriſti tetigerat: vel, Chriſti verbo confirmata illi ſanitas eſt, quam contactu veſtis ejus fuerat conſequuta.

Marci 5. Luc. 8. Luc. 8.

XIX. *Et cùm veniſſet Jeſus in domum Principis* Synagogæ, Jairi; *& vidiſſet tibicines*, ex more gentis ad plangendos mortuos, & ad pompam funebrem adhibitos; *& turbam tumultuantem*, domeſticorum ſcilicet, cognatorum, amicorum multitudinem, mortem immaturam puellæ deplorantium; *dicebat: Recedite. non eſt enim mortua puella, ſed dormit*. Procul næniæ, & funebris ille apparatus: Non enim ita mortua eſt puella, quemadmodum vos putatis, ut in morte manſura ſit, nec reſurrectura, niſi in noviſſimo die; ſed mox ſuſcitanda eſt: unde ejus exceſſus tam brevi duraturus, ſomno ſimilior eſt, quàm morti. *Et deridebant eum*, cùm ſenſum verborum ejus non caperent. Jeſus autem, ejectis omnibus qui planctu & ejulatu domum implebant, ſoliſque patre & matre puellæ, & Petro, Jacobo, & Joanne fratre Jacobi ſecum aſſumptis, ingreſſus eſt in cubiculum, ubi puella defuncta jacebat. *Et tenuit manum ejus*: tetigit manum, ut facere ſolemus, cùm aliquem à ſomno excitamus; cùm ut oſtenderet, vivificandi vim ex conjuncta Divinitate carni ſuæ convenire; tum æquè facile ſibi eſſe mortuos ſuſcitare, quàm expergefacere dormientes. Addunt alii Evangeliſtæ, eum clamaſſe: *Puella, ſurge*: ut non ſolùm geſtu, ſed & voce ipſa, quaſi cum dormiente agere videretur. Addunt, illam ambulaſſe, & juſſiſſe Chriſtum, illi cibos apponi, ad reſurrectionis ſcilicet illius veritatem confirmandam. Addunt denique, Chriſtum præcepiſſe parentibus puellæ, ne alicui dicerent, quod factum erat: quod & aliis præſentibus juſſum intelligendum eſt à Chriſto, ut oſtentationem, & inanem gloriam fugiendam exemplo ſuo doceret: nam ipſum abſolutè voluiſſe, ut miraculum illud publica fama vulgarent, ſequentia hæc Evangeliſtæ noſtri verba oſtendunt: *Et exiit fama hæc in univerſam terram illam*, ſcilicet Galilæam.

Marci 5. Luc. 8.

XX. *Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes & di-*

centes : *Miſerere noſtri* , *Fili David* . Cùm autem ex Jairi domo in domum
ſuam Capharnaum Chriſtus reverteretur , duo cæci , miraculi fama in ſpem
recipiendi viſus erecti , ſecuti ſunt eum , clamore ſanitatis vehemens deſi-
derium , & ardorem fiduciæ exprimentes . Clamabant autem : *Miſerere no-*
ſtri , *Fili David* : Hoc eſt , non dubitamus , optime Salvator Davidi pro-
miſſe , & haſtenùs & imprimis hoc tempore à nobis expectate , quin vi-
ſum nobis reſtituere poſſis , ſi velis : noſtræ igitur calamitatis miſerere ,
ut id beneficii nobis impræſentiarum præſtes . *Fili David* . Honorificentiſ-
ſima erat hæc appellatio ; unde Prophetæ quoque ſæpiùs Reges , quos
honorare & magnos oſtendere volebant , eo nomine appellabant , ut S.Joan-
S.Jo.Chryſ. Hom.33.in Matth. nes Chryſoſtomus obſervat . Verùm altius quiddam cæci illi jam intùs à
Chriſto illuminati cogitabant & credebant , ſcilicet , ipſum eſſe Meſſiam
à Deo promiſſum Davidi , de quo prædictum erat à Prophetis , quòd aper-
turus eſſet oculus cæcorum . *Iſa.* 35. 5. *&* 42. 7. Chriſtum *Davidis* nomi-
ne Prophetas appellare , manifeſtum eſt . *Iezec.* 34. verſ. 23. *&* 24. *Et*
ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum , *qui paſcat eas* , *ſervum meum David* , &c.
Et *Filii David* nomine ſignificatum Meſſiam tempore Prædicationis Chriſti ,
conſtat ex *Matth.* c. 12. v. 23. *Et ſtupebant* , inquit , *omnes turbæ* , *& di-*
cebant : *Numquid hic eſt Filius David* ? Certè frequentiora & majora vete-
ribus exemplis miracula jam hoc effeciſſe , ut Jeſus à multis non Prophe-
ta tantùm , ſed promiſſus ille Meſſias crederetur , perſpicuum eſt ex *Joan.* 7.
v. 26. & 31. *Numquid verè cognoverunt Principes* , *quia hic eſt Chriſtus* ? . .
De turba autem multi crediderunt in eum , *& dicebant* : *Chriſtus cùm ve-*
S.Aug. l.2. de conſ. Evang. c. 29. *nerit* , *numquid plura ſigna faciet* , *quàm quæ hic facit* ? Cæcos autem , de
quibus alii Evangeliſtæ narrant , ſcilicet S. Marcus c. 10. verſ. 46. & S. Lu-
cas cap. 18. 35. alios eſſe ab iſtis , quamvis circumſtantiæ quædam ſimi-
les ſint , ex illorum occurſu prope Jericho ; Chriſti interrogatione diver-
ſa , illorum curatione in via , non in domo , variiſque aliis circumſtan-
ſtantiis , & ex *S. Matthæo* illam ſeorſim ab illorum duorum illuminatione
commemorante , nempè c. 20. v. 29. perſpicuum & exploratum eſt .

XXI. *Cum autem veniſſet domum* , *acceſſerunt ad eum cæci* . *Et dicit eis*
Jeſus : *Creditis* , *quia hoc poſſum facere vobis* ? *Dicunt ei* : *Utique* , *Domi-*
ne . Illos non illuminavit in via , ut eorum fidem ac perſeverantiam ma-
gis experiretur & excitaret . Diſtulit itaque beneficium , donec in domum
ſuam , in qua in urbe Capharnaum habitabat , ſive conducta , ſive commo-
data , veniſſet . Illos interrogavit : *Creditis* , *quia hoc poſſum facere vobis* ?
Non dixit , Creditis , quòd poſſim precibus id à Deo impetrare , ſed ,
quòd ipſe poſſim id facere propria virtute ? *Dicunt ei* : *Utique* , *Domine* .
Firmiter & abſque hæſitatione credimus . *Tunc tetigit oculos eorum* , *dicens* :
S.Jo.Chryſ. Hom.33. in Matth. *Secundùm fidem veſtram fiat vobis* . Siquidem id me poſſe creditis , fiat ;
illuminentur oculi veſtri . Ita porrò locutus eſt , ut & fidem eorum fir-
miorem redderet , ſimulque oſtenderet ipſos ſaluti ſuæ fuiſſe cooperatos ;
& teſtaretur , non adulationis verba iſta fuiſſe , ſed firmæ de divina ſua
potentia perſuaſionis , & fidei . Unde non dixit , Aperiantur oculi veſtri ;
ſed , *Secundùm fidem veſtram fiat vobis* . Id penè ſemper faciebat Chriſtus ,
antequam corpora curaret , cùm ut eos quos ſanabat , ſecundùm animam
perficeret , telioreſque redderet : tum ut alios eorum exemplo erudiret ,
ut in Paralytico & Centurione videre eſt . Ita & hic latentem cæcorum
fidem diſcuſſit , ut augeret ac perficeret , aliiſque per hoc miraculum & eo-
rum exemplum fulgeret *illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti* , *qui eſt imago*
2.Cor.4. *Dei* .

XXII. *Et*

Digitized by Google

XXII. *Et aperti ſunt oculi eorum*. Protinùs viderunt, completo in iſ-
lis Prophetæ oraculo, Pſal. 145. 8. *Dominus illuminat cæcos*. Et ut ina-
nem gloriam ſinceré & ex animo fugere ſe oſtenderet, neque miracula
edere ad nominis celebritatem conſequendam, *Comminatus eſt illis Jeſus,
dicens: Videte, ne quis ſciat*. Ipſis graviter ac ſeveré prohibuit, ne opus
admirabile proderent, ſed collato beneficio taciti fruerentur: *Illi autem* S. Hier. in c. 9. Matth.
exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa. Famam ejus in univerſa
regione celebraverunt, non pertinacia, ſed grati animi ſenſu. Intellige-
bant enim, Chriſtum modeſtiæ cauſa id prohibuiſſe, non abſoluté; ſui
autem eſſe officii, ut Medici potentiſſimi, ac optimi beneficentiam præ-
dicarent. *Et Dominus propter humilitatem fugiens jactantiæ gloriam, hoc præ-
ceperat, & illi propter memoriam gratiæ non poſſunt tacere beneficium.*

XXIII. *Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmo-
nium habentem*. Cùm porrò egreſſi eſſent cæci, qui viſum beneficio Jeſu
receperant, oblatus eſt ei homo à dæmone vexatus, qui ipſi linguæ uſum
interceperat. Unde ipſum dæmonium S. Lucas *mutum* appellat ab effectu, Luc. 11. 14.
quia impedito & ligato locutionis organo, hominem mutum effecerat.
Græca vox κωφὸς, ſurdum æquè ſignificat ac mutum; & hæc duo ita con-
juncta eſſe nemo neſcit, ut qui ſurdi ſunt à nativitate, etiam muti ſint,
cùm diſcere numquam potuerint, quomodo voces formandæ.

XXIV. *Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, di-
centes: Numquam apparuit ſic in Iſrael*. Imperio Chriſti, dæmon ex infe-
licis hominis corpore protinùs ejicitur, non fidei ejus ac precum intuitu,
cùm nec linguæ compos eſſet, ut liberationem ſuam poſtulare; nec men-
tis, eam ut optare poſſet; ſed intuitu fidei ac pietatis offerentium. Po-
pulus verò tot viſis, vel auditis miraculis, à Jeſu hac ipſa die editis,
ſcilicet reſurrectione filiæ Jairi, curatione Hemorrhoiſſæ, illuminatione cæ-
corum, & hujus dæmoniaci liberatione, ac linguæ illius ſolutione, in
admirationem raptus, ſtuporem ſuum his verbis exprimebat: *Numquam
apparuit ſic in Iſrael*: Id eſt, tot ac tanta miracula, in omni morborum
genere, non contactu ſolùm, ſed & verbo, tam celeriter, tanta aucto-
ritate ac poteſtate, à nemine antehac edita ſunt, ne à Moſe quidem, aut
Prophetis. Chriſtum porrò mutorum linguas ſoluturum prædixit Iſaias cap. 35.
v. 4. & 6.

XXV. *Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones*.
Phariſæi invidia cæci, operum & ſignorum à Chriſto Jeſu editorum ad-
mirabilitatem negare cùm non poſſent, diabolica malitia modum calumnian-
tur: non divina virtute, ſed principis dæmonum ope, & arte magica,
hæc à Jeſu effici blaſphemant. Quam calumniam ac blaſphemiam ab iiſdem S. Jo. Chryſ.
gloriæ ſuæ æmulis repetitam, Chriſtus refellit Matth. 12. Quid hac Pha- hom. 33. in
riſæorum calumnia dementius? Nam dæmonia à dæmone ejici, impoſſibi- Matth.
le eſt, cùm ſuos juvare confirmareque ſoleant, non deſtruere. Præterea,
Chriſtus non dæmonia tantùm ejecit, verùm etiam leproſos mundavit, mor-
tuos ſuſcitavit, tempeſtates ſedavit, hominum peccata propria poteſtate
dimiſit, æternam immortalitatis beatitudinem prædicavit, ac denique ad
Patrem converſos adduxit, quæ omnia nec vellent facere dæmones, nec
poſſent. Ad idola enim homines adducunt, à Deo abducunt: nullam eſſe
futuram vitam, perſuadere conantur: contumeliarum impatientiſſimi ſunt,
& quid in ſui contemptores non tentarent, niſi illorum malitiæ frænum
injiceretur, qui ipſis cultoribus ſuis ſunt exitio? Chriſtus autem his aliiſ-
que contumeliis ne commotus quidem eſt; tantùm abeſt, ut illatas ſibi

Digitized by Google

tam graves injurias ultus ſit. Et non ſolùm non punivit Phariſæos inſipientes, ſed ne leviter quidem impræſentiarum objurgavit, ſimul & manſuetudinem oſtendens, & hac ratione illorum maledicentiam redarguens, ſequentibuſque miraculis evidentiorem exhibens Divinitatis ſuæ demonſtrationem.

S.Hie. in c. 9. Matth. XXVI. *Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Beneficentiam & charitatem non ſolùm in majores urbes, ſed & in vicos & caſtella Galilææ diffundens, docebat in ſynagogis eorum, quæ non ſolùm in civitatibus, ſed etiam in vicis majoribus ac frequentioribus conſtitutæ fuiſſe videntur; & prædicabat Evangelium Regni, ſeu Legem novam ad Regnum Cœlorum perducentem; & omnis generis morbos propria virtute curabat: *Ut quibus ſermo non ſuaſerat, opera perſuaderent.* In urbibus verò & caſtellis, & villis, id eſt, magnis & parvis, Evangelium æqualiter prædicavit: *Ut non conſideraret nobilium potentiam, ſed ſalutem credentium.* De ſolo denique Domino propriè dicitur: *Curans omnem languorem, & omnem infirmitatem*: quippè cui nihil impoſſibile eſt.

XXVII. *Videns autem turbas, miſertus eſt eis: Quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes Paſtorem.* Vidit Jeſus, plebem Iſraeliticam peſſimè haberi ab iis, qui paſcere ipſos debebant, Sacerdotibus & Legiſperitis, qui piis monitis illos inſtruere, & ab erroribus, ac vitiis revocare non curabant, ſed honori commodiſque ſuis unicè ſerviebant, *Vindicantes improbiſſimis quæſtibus nomen Religionis, & præferentes ad ſordidiſſimas negotiationes titulum ſanctitatis* (ut Salviani verbis utar.) Vidit (inquam) ipſos animo vexari, diſſipari, & hinc à Phariſæis, inde à Saducæis in diverſas partes trahi; ita ut quid ſequerentur, quid fugerent, non ſatis ipſis exploratum eſſet: Vidit languentes ſicut oves non habentes Paſtorem, qui Paſtorali animo gregem curaret. Infelici namque Judæorum ſtatui tunc temporis congruebat illud Jeremiæ vaticinium: *Grex perditus factus eſt populus meus: Paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus:* Jer. 50. 6.
de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui. Ideò Chriſtus intima & vehementi commiſeratione erga ipſos eſt affectus, *Viſcera miſericordiæ*, gerens, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto*, Deus noſter, & miſericordia noſtra. Luc. 1.

Joan. 4. 35. XXVIII. *Tunc dicit Diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Meſſis quidem uberrima, ingens multitudo populi, tum Iſraelitici, tum Gentilis, jam *alba ad meſſem*, matura & parata ad audiendum Evangelium, ad accipiendam doctrinam ſalutis. *Rogate ergo dominum meſſis*, Deum ſcilicet, cujus providentiſſima miſericordia & gratia ſingulari Miniſtri fideles, & idonei vocantur, Eccleſiæque dantur: *ut mittat operarios*. Prædicatores ſcilicet, ac Paſtores, qui prædicare non poſſunt, & regere gregem, niſi mittantur cum peculiaribus mandatis, & auctoritate: *operarios*, non ſolo titulo, ſed reipſa tales, muneris exercendi ſtudioſos. Iſti ſunt operarii, de quibus Pſalmiſta loquitur: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent: Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Et ut apertiùs loquamur: *Meſſis multa, omnis turba credentium eſt. Operarii autem pauci, & Apoſtoli, & imitatores eorum, qui mittuntur ad meſſem.* Meſſis multa: *Non mitto vos*, inquit, *ad arandi ſeminandique laborem, ſed ad ſegetis jam*

Pſ. 125. S.Hie. in c. 9. Matth.

præ-

Digitized by Google

præparatam meſſem . Quod S. Joannes aliis verbis expreſſit : *Alii* , inquit, *laboraverunt* , *& vos introiſtis in labores eorum* . Quibus verbis ipſos in modeſtia continebat Chriſtus , ne ſibi ipſis Evangelicæ Prædicationis fructum tribuerent atque arrogarent : & cùm magnos labores jam præceſſiſſe oſtenderet , promptiores eos reddebat , ipſiſque ad ſtrenuè operandum in meſſe Domini colligenda addebat animos . *Rogate ergo dominum meſſis* , &c. His verbis doni magnitudinem oſtendit , & ſeipſum eſſe meſſis dominum , qui duodecim Apoſtolos mittit , & inaugurat . Nam ſi ad metendum operarios mittebat , palam eſt , quòd ipſos non mitteret , ut aliena meterent, ſed quæ per Prophetas ſeminaverat.

Joan. 4. 38. S. Jo. Chry. Hom. 33. in Matth.

Senſus Moralis.

I. **E**T *ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto* . Paralyticus ille hominis lapſi typus eſt . Natura & voluntas humana , Adami peccato vitiatæ , ſpiritalem paralyſim contraxerunt , impotentiam operandi , loquendi , cogitandi ſupernaturalis , & quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem , niſi gratia medicinali Salvatoris ſanentur , ſine qua ad nos movere nullatenus poſſumus , ut ipſe ait : *Sine me nihil poteſtis facere* : & , *Nemo poteſt venire ad me , niſi Pater meus traxerit eum* : Et , *Deus eſt , qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate* . Ut ergo velimus , ſine nobis operatur ; cùm autem volumus , & ſic volumus , ut faciamus ; nobiſcum cooperatur : *Tamen ſine illo vel operante ut velimus , vel cooperante cùm volumus , ad bona pietatis opera nihil valemus* : . . *Idonea fuit humana natura per liberum arbitrium vulnerare ſe , ſed jam vulnerata , & ſaucia , non eſt idonea per liberum arbitrium ſanare ſe* . *Si enim volueris intemperanter vivere , ut ægrotes , ad hoc Medicum non requiris : ad labem ſufficis tibi . Cùm autem intemperanter agens cœperis eſſe ægrotus , non ſic potes ab ægritudine liberare te , quomodo potuiſti per intemperantiam te in ægritudinem præcipitare . Et tamen Medicus etiam ſano præcipit temperantiam . Bonus Medicus hoc facit : non vult eſſe neceſſarius ægrotanti . Sic etiam Dominus Deus creata homini ſine vitio temperantiam præcipere dignatus eſt : quam ſi ille ſervaſſet , Medicum poſteà morbo ſuo non deſideraret . Sed quia non ſervavit , languidus ſactus eſt , cecidit , infirmus genuit infirmos . Et tamen in omnibus, qui naſcuntur , infirmis Deus quod bonum eſt , operatur , formando corpus , vivificando corpus , alimenta præbendo , pluviam ſuam & ſolem ſuum ſuper bonos & malos dando : non eſt , unde accenſent bonum nec mali . Inſuper etiam genus humanum juſto ſuo judicio condemnatum noluit in interitum ſempiternum relinquere : ſed miſit & Medicum , miſit Salvatorem , miſit eum , qui gratis ſanaret , qui ſanatis etiam mercedem daret . Nihil addi ad iſtam benevolentiam poteſt . Quis eſt qui dicat , Sanem te , & do tibi mercedem ? Optimè fecit . Sciebat enim ſe divitem veniſſe ad pauperem : & ſanat ægrotos, & ſanatis donat , & non aliud , quàm ſeipſum donat . Salvator eſt adjutorium languidi , ipſe Salvator eſt præmium ſanati.*

Joann. 15. 5. Joan. 6. 4. Phil. 2. 13. S. Aug. lib. de Gr. & lib. arb. c. 17. Id. ſerm. 156. alias 13. De Verb. Apoſt.

Paralyticus in lecto jacens , mala cupiditate languentem animam ſignificat , viribuſque ad bonum agendum deſtitutam . *Infirmo ne accidat tentatio , & eum frangat , timendum eſt : languens autem jam cupiditate aliqua ægrotat , & cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei , à ſubeundo jugo Chriſti . Attendite illos homines volentes benè vivere , jam ſtatuentes benè vivere ; & minùs idoneos mala pati , ſicut parati ſunt bona facere . Pertinet autem ad Chriſtianam firmitatem , non ſolùm operari , quæ bona ſunt , ſed*

S. Aug. ſerm. 46. de Paſt. alias de Tempore 165. c. 6.

ſed & tolerare, quæ mala ſunt. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, ſed imminentes paſſiones tolerare nolle, aut non poſſe, infirmi ſunt. Qui verò aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipſis bonis operibus recreantur, languidi & ægroti jacent: quippè qui ipſo languore, tamquam ſine ullis viribus, nihil boni poſſunt operari. Talis in animo Paralyticus ille fuit, quem cùm ad Dominum inferre non poſſent, qui eum portabant, tectum aperuerunt, & depoſuerunt: id eſt, tamquam ſi in anima hoc velis facere, ut tectum aperias, & deponat ad Dominum animam paralyticam, diſſolutam omnibus membris, & vacantem ab omni opere bono, gravatam utique peccatis ſuis, & languentem morbo cupiditatis ſuæ. Si ergo diſſoluta ſint membra omnia, & eſt paralyſis interior, ut pervenias ad Medicum, (fortè enim latet Medicus, & intùs eſt, hoc eſt, verſus intellectus in Scripturis occultus eſt) exponendo quod occultum eſt, aperi tectum, & depone paralyticum.

Verum cùm ſe offerre ipſe Chriſto ſupremo animarum Medico non poſ-
S. Amb. l. 5. in Luc. n. 10. & 11. ſit, Eccleſiæ piorumque precibus fide illi offerendus & commendandus eſt. *Primùm omnium unuſquiſque æger petendæ precatores ſalutis debet adhibere, per quos noſtræ vitæ compago reſoluta, actuumque noſtrorum clauda veſtigia, verbi cæleſtis remedio reformentur. Sint igitur aliqui monitores mentis, qui animum hominis, quamvis exteriori corporis debilitato torpentem, ad ſuperiora erigant. Quorum rurſus adminiculis & attollere & humiliare ſe facilè, ante Jeſum locetur, Dominico videri dignus adſpectu. Humilitatem enim reſpicit Dominus... Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoſcit aliis, & dum alios probat, aliis relaxat errata. Cur apud te homo collega non valeat, cùm apud Dominum ſervus & interveniendi meritum, & jus habeat impetrandi? Diſce qui judicas, ignoſcere: Diſce qui æger es, impetrare. Si gravium peccatorum diffidis veniam, adhibe precatores, adhibe Eccleſiam, cujus contemplatione, quod tibi Dominus negare poſſet, ignoſcat.*

II. *Et videns Jeſus fidem illorum dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Radix morborum corporis, eſt peccatum. Ideò Chriſtus, ut paralyticum in ſpem ſanitatis erigat, peecata ipſi remittit, & remiſſa eſſe ſignificat. Quamvis ergo & naturales interdum morborum corporalium cauſæ ſint, ſæpè tamen ex hominum culpa cauſam trahunt; colligitur ex *Joannis* 5. verſ. 14. & 1. *Corinth.* 11. verſ. 30. Quamobrem quando corpore nos malè affectos eſſe contingit, de animæ noſtræ ſalute, & curatione per ſinceram converſionem, & veram pœnitentiam ſatagere imprimis debemus, Deoque, & Chriſto ſummo Medico verbis Pſalmiſtæ ſupplicare: *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Ideò ſæpè morbi corporis à Deo immittuntur, ut animi ægritudines ſanentur, ut ſuperbiæ tumor curetur, ut abuſus ſanitatis puniatur, laſciviens caro dometur, ut ad Deum animus revertatur. Pſalm. 15. 4. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà*
S. Gre. M. p. 3. Curæ Paſt. Admon. 13. *acceleraverunt... Salus corporis quando ad benè operandum accepta deſpicitur, quanti ſit muneris amiſſa ſentitur, & infructuosè ad ultimum quæritur, quæ congruo conceſſa tempore utiliter non habetur. Unde benè per Sa-*
Prov. 3. *lomonem dicitur*: Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli:
„ ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo alie-
„ na, & gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes, & corpus tuum. *Qui namque à nobis alieni ſunt, niſi maligni ſpiritus, qui à cæleſtis ſunt patriæ ſorte ſeparati? Quis verò honor noſter eſt, niſi quia in luteis corporibus conditi, ad Conditoris tamen noſtri ſumus imaginem & ſimilitudinem creati? Vel quis alius crudelis eſt, niſi ille Angelus apoſtata, qui & ſemetipſum pœna mortis ſuperbiendo perculit, & inferre mortem humano generi*

etiam

Google

etiam perditus non perpecit? Honorem itaque ſuum alienis dat, qui ad Dei imaginem & ſimilitudinem conditus, vitæ ſuæ tempora malignorum ſpirituum voluntatibus adminiſtrat. Annos etiam ſuos crudeli tradit, qui ad voluntatem malè donantis adverſarii accepta vivendi ſpatia expendit. Ubi benè ſubditur: Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena. *Quiſquis enim per acceptam valetudinem corporis, per tributam ſibi ſapientiam mentis, non exercendis virtutibus, ſed perpetrandis vitiis elaborat, nequaquam ſuis viribus ſuam domum, ſed extraneorum habitacula, id eſt, immundorum ſpirituum facta multiplicat; nimirum vel ſuperbiendo agens, ut etiam ſe addito, perditorum numerus creſcat. Benè autem ſubditur:* Et gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes, & corpus tuum. *Plerumque enim accepta ſalus carnis per vitia expenditur: ſed cùm repentè ſubtrahitur, cùm moleſtiis caro atteritur, cùm jam egredi anima urgetur diu malè habita quaſi ad benè vivendum ſalus amiſſa requiritur. Et tunc gemunt homines, quòd Deo ſervire noluerunt, quando damna negligentiæ ſuæ recuperare ſerviendo nequaquam poſſunt. Unde aliàs dicitur: Cùm occideret eos, quærebant eum..... Admonendi ſunt ægri, ut conſiderent, quanta ſalus cordis ſit moleſtia corporalis, quæ ad cognitionem ſui mentem revocat, & quam plerumque ſalus abjicit, infirmitatis memoria reformat: ut animus, qui extra ſe in elationem ducitur, cui ſit conditioni ſubditus, ex percuſſione, quam ſuſtinet, carne memoretur. Quod rectè per Balaam in ipſa itineris ejus retardatione ſignatur. Balaam namque pervenire ad propoſitum tendit, ſed ejus votum animal cui præſidet, præpedit. Prohibitione quippè immorata aſina Angelum videt, quem humana mens non videt: quia plerumque caro per moleſtias tarda flagello ſuo menti Deum indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat: ita ut anxietatem ſpiritus proficere in mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei Inviſibilem, qui ſibi obviat innoteſcat. Unde & benè per Petrum dicitur:* Correptionem habuit ſuæ veſaniæ ſubjugale mutum, quod in hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam. *Inſanus quippe homo à ſubjugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum, quod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur. Sed hujus correptionis donum idcircò Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens, vocem, non mentem mutavit. Admonendi ſunt ægri, ut conſiderent, quanti ſit muneris moleſtia corporalis, quæ & admiſſa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compeſcit; quæ ſumpta ab exterioribus plagis concuſſæ menti penitentiæ vulnera infligit.*

Pſ.77. Num.22. 2. Petri 2.

III. *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.* Quid prodeſt ſcientia legis ſine charitate? *Scientia inflat, charitas ædificat.* Doctores cæci, infideles, ſuperbi, invidi, calumniatores, vocant bonum malum, & malum bonum; lucem tenebras, & tenebras lucem; Chriſto blaſphemiam affingunt, Sancto ſanctorum peccatum exprobrant; ſcandalum ſine cauſa patiuntur: ſed ſcandali Phariſaici nullam habendam eſſe rationem, Chriſtus exemplo ſuo docet. Ipſo paralytico languidiores erant Scribæ: *Fecit ergo Medicus aliquid, & in corpore paralytici; ut & illorum, qui talia dixerunt, interiorem paralyſim ſanaret. Fecit enim quod viderent, & dedit quod crederent.*

S. Aug. ſer.3. in Pſ. 36.

IV. *Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Admiranda Chriſti lenitas, & manſuetudo, atque in neceſſariæ correptionis officio imitanda. Cogitandum feriò, Chriſtum ſummum Judicem omnium hominum corda noſtra ſcrutari, cogitationes intueri: *Homo videt ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Cognoſcit & judicatu-

1. Reg. 16. 7.

caturus eſt omnes cogitationes hominum, malas, temerarias, vanas, otio-
ſas. *Ut quid* ergo *cogitatis mala in cordibus veſtris?* Ut quid cor veſtrum
ſolicitè non cuſtoditis? Ut quid cor veſtrum non eſt rectum cum Deo,
Pſ.118. v.118. nec fideles eſtis in teſtamento ejus, qui bonus eſt rectis corde? *Sprevisti*
” *omnes diſcedentes à judiciis tuis*, (inquit Propheta) *quia injuſta cogitatio*
” *eorum*. Ibi acceditur, ibi diſceditur. Omnia opera, vel mala, vel bona,
” à cogitatione procedunt. *In cogitatione quiſque innocens, in cogitatione reus*
” *eſt*: propter quod ſcriptum eſt, *Cogitatio ſancta ſervabit te*. Et alibi le-
Prov.2.11. Sap. 1. 9. ” gitur, *In cogitationibus impii interrogatio erit*. Et Apoſtolus, *Cogitationi-*
Rom. 2. 15. ” *bus*, ait, *accuſantibus, aut etiam defendentibus*. Ubi autem fœlix eſt, qui
S.Aug. Ser. ” in cogitatione miſer eſt? Aut quomodo ibi miſer non eſt, qui ad nihilum
4. in Pſ.18. ” redactus eſt? *Magna quippe eſt ſterilitas, iniquitas*. Et, *Ad nihilum reda-*
2. Cor. 7.1. ” *ctus eſt in conſpectu Dei malignus*. Quamobrem *Mundemus nos ab inquina-*
” *mento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*. Coin-
” quinatio ſpiritus quæ eſt? Libido. Coinquinatio carnis? Perpetratio adul-
Matth.5.28. ” terii. Sed quid prodeſt, quia caro munda eſt, & habitator carnis im-
S. Aug. ſer. ” mundus? Ille qui fortè mundus eſt in carne, adulterum eum Deus tenet
45. alias 12. ” in corde, ſicut Dominus dicit: *Amen dico vobis, qui viderit mulierem ad*
ex editis. Sirmondo. ” *concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Iſta eſt coinquina-
” tio ſpiritus. Quando autem fit perfecta ſanctificatio? Quando eſt & carnis
” & ſpiritus. Sunt enim homines, qui temperant ſe à factis, & non tem-
” perant ſe à cogitationibus malis: faciunt mundationem carnis, & non fa-
” ciunt mundationem ſpiritus. Tales ideò non faciunt, quia timent homines.
” Libido ardet, timor revocat. Quid times? Inveniri & damnari; inveniri
” & expompari. Ergo incoinquinata videtur caro, ſed non eſt perfecta ſan-
” ctificatio: quia quid dicit Apoſtolus? *Mundemus nos ab omni coinquinatione*
” *carnis, & ſpiritus*. Ut quomodo te temperas à malis factis, ſic te tem-
” peres à mala voluntate, à malis cogitationibus. A malo facto contine, &
” mundas te à coinquinatione carnis: à mala voluntate abſtine te, & mun-
” das te à coinquinatione ſpiritus.

V. *Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimit-
tendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam*. Poteſtatem remittendi peccata Chriſtus non ſolùm in terra
exercuit, ſed Eccleſiæ ſuæ, & Apoſtolorum ſucceſſoribus, qui eam regunt,
exercendam commiſit. Verùm non dimittuntur, niſi toto corde ad Deum
converſis, & verè pœnitentibus, qui ſanatum paralyticum imitantur, qui
è peccati habitu, prava conſuetudine, proximis occaſionibus ſurgunt, à
terrenarum rerum ſtudio & amore ad cœleſtia ſe erigunt, & ſurſum cor
habent ad Dominum: qui tollunt lectum in quo jacebant, carnem ſcilicet
continent in officio, voluptatibus renuntiant, pravarum cupiditatum obje-
cta removent, in quibus adhæſione & fruitione crimìnoſa quieſcebant: qui
denique ambulant in via mandatorum Dei, & in cor ſuum redeunt, ibi-
S. Aug. l. 2. que Deo ſolo fruentes, illique fideliter ſervientes, ac illum ſuper omnia
qu. Evangel. qu. 4. diligentes, ad Paradiſum, unde exciderant, revertuntur. *Lectum ſanus*
Pſ. 40. 4. *jubetur portare, & in domum ſuam, ut remiſſione peccatorum convaleſcenti-
bus per ſpem bonam membris animæ hoc corpus reſtaurare intelligatur: ut jam
non in carnalibus gaudiis tamquam in lecto requieſcat infirmitas animi, ſed*
S. Aug. En. in *magis ipſa contineat affectiones carnales, & tendat ad requiem ſecretorum cordis*
Pſ. 40. *ſui*.... Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus. *Lectus dolo-
ris, infirmitas eſt carnis. Ne dicas, Non poſſum tenere, & portare, &
frænare carnem meam: adjuvaris ut poſſis. Dominus opem ferat tibi ſuper*
lectum

Digitized by Google

lectum doloris tui. Portabat te lectus, non tu portabas lectum; ſed paralyticus intus eras: adeſt qui dicat tibi, Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Ut autem nobis Dominus opem feras, & ſanata interiori paralyſi, nobis vires tribuat ad lectum ferendum, & ad ambulandum in via mandatorum ejus, lectus ipſe infirmitatis noſtræ, in quo jacebamus, lacrymis rigandus eſt, ſecundùm illam Davidis pœnitentis ſententiam: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Pſ. 6. 7. Quæ verba S. Auguſtinus ſic explicat: *Lectus eſt hoc loco appellatus, ubi requieſcit animus æger & infirmus, id eſt, in voluptate corporis, & in omni delectatione ſæculari.* S. Aug. En. in Pſ. 6. *Quam delectationem lacrymis lavat, qui ſe ſe ab illa conatur extrahere. Videt enim jam ſe damnare carnales concupiſcentias: & tamen delectatione tenetur infirmitas, & in ea libenter jacet; unde ſurgere niſi ſanatus animus non poteſt. Quod autem ait,* Per ſingulas noctes, *hoc fortaſſe accipi voluit, quod ille, qui ſpiritu promptus ſentit aliquam lucem veritatis, & tamen in delectatione hujus ſæculi per carnis infirmitatem aliquando requieſcit, tamquam dies & noctes interno affectu cogitur pati: ut cum dicit,* Mente ſervio legi Dei, *tamquam diem ſentiat; rurſus cùm dicit,* Carne autem legi peccati, *inclinetur in noctem: donec omnis nox tranſeat, & veniat unus dies, de quo dicitur,* Mane adſtabo tibi, & videbo. Pſ. 5. 5. *Tunc enim adſtabit, nunc autem jacet, quando in lecto eſt; quem lavabit per ſingulas noctes, ut tantis lacrymis impetret efficaciſſimam de Dei miſericordia medicinam.*

Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. *Domus noſtra interior, cor noſtrum eſt.* Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. S. Aug. En. in Pſal. 100. ad v. 2. *Hanc domum quiſquis habet malam, pellitur ab illa foras. Quiſquis enim in corde premitur mala conſcientia, quomodo quiſque ab ſtillicidio exit de domo ſua, aut à fumo, non ibi ſe patitur habitare: ſic qui non habet quietum cor, habitare in corde ſuo libenter non poteſt. Tales foras exeunt à ſe ipſis animi intentione, & de his, quæ foris ſunt circa corpus, delectantur; quietem in nugis, in ſpectaculis, in luxuriis, in omnibus malis quærunt. Quare foris ſibi volunt eſſe benè? Quia non eſt illis intus benè, unde gaudeant in conſcientia. Ideo Dominus cùm ſanaſſet paralyticum, ait:* Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. *Faciat illud anima, quæ quaſi paralyſi diſſoluta eſt: in membris bonæ operationis conſtringatur, ut benè operetur; tollat grabatum ſuum, regat corpus ſuum; jam eat in domum ſuam, intret in conſcientiam ſuam: jam latam inveniet, ubi deambulet, & pſallat, & intelligat.*

VI. *Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.* Mandato Domini ſtatim paret, qui à paralyſi ſanatus eſt. In ipſo enim operatur, ut ſurgat, ut lectum ſuum tollat, ut ambulet, & in domum ſuam abeat, qui ait: *Faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Ezec. 36. 27. S. Aug. lib. de G. & libero arbit. c. 16. Certum eſt enim, nos mandata ſervare, ſi volumus: ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantùm ſufficit, ut volendo faciamus. *Certum eſt, nos velle cùm volumus: ſed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum eſt,* Præparatur voluntas à Domino: *de quo dictum eſt,* A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet: *De quo dictum eſt,* Deus eſt, qui operatur in vobis & velle. *Certum eſt, nos facere cùm facimus: ſed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit,* Faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis. *Cùm dixit,* Faciam, ut faciatis: *Quid aliud dicit, niſi,* Auferam à vobis cor lapideum, *unde non faciebatis;* & Prov. 31. ſecundum 70. Pſ. 36. 23. Phil. 2. 13.

dabo vobis cor carneum, *unde faciatis? Et hoc quid eſt, niſi, Auferam*
S. Aug. lib. de Naſ. & Grat. c. 26. *cor durum, unde non faciebatis; & dabo cor obediens, unde faciatis? ... Sicut ergo vulnere, verbi gratia, claudicans ideò curatur, ut ſanato malo præterito, futurus dirigatur inceſſus: ſic mala noſtra non ad hoc ſolùm ſupernus Medicus ſanat, ut illa jam non ſint, ſed ut de cætero rectè ambulare poſſimus; quod quidem etiam ſani nonniſi illo adjuvante poterimus. Nam Medicus homo cùm ſanaverit hominem, jam de cætero ſuſtentandum elementis & alimentis corporalibus, ut eadem ſanitas apto ſubſidio convaleſcat atque perſiſtat, Deo dimittit; qui præbet iſta in carne viventibus, cujus erant etiam illa, quæ dum curaret, adhibebat. Ipſe autem Deus, cùm per Mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum, ſpiritualiter ſanat ægrum, vel vivificat mortuum, id eſt, juſtificat impium, & eum ad perfectam ſanitatem, hoc eſt, ad perfectam vitam juſtitiamque perduxerit, non deſerit, ſi non deſeratur, ut piè ſemper juſtèque vivatur ... Sanat ergo Deus, non ſolùm ut deleat, quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam ne peccemus.*

VII. *Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.* Longè admirabilior curatio hominis ſecundum animam, quàm ſecundùm corpus paralytici. Pedes habebat, ſed ambulare non poterat: nunc in via mandatorum Dei non ambulat ſolùm, ſed
Pſ. 18. currit, cùm Davide dicens: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Manus habebat ad furtum, ad rapinam, ad fraudem pa-
Eph. 4. 28. ratas, ad opera juſtitiæ & charitatis immobiles: nunc *laborat operando manibus ſuis, quod bonum eſt, ut habeat, unde tribuat neceſſitatem patienti.* Linguam habebat, & loqui non poterat, niſi mala: Ex abundantia enim
Eph. 4. 29. cordis os loquitur: nunc os aperit, linguam movet ad laudem Dei, *ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Senſu deſtituti erant reſpectu rerum divinarum, & ſalutem animæ ſuæ ſpectantium, & non ſapiebant, niſi quæ ſunt carnis: nunc *quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.* Jacebant in lecto, in corporis deliciis quieſcebant, nunc lectum portant: non amant, ſed tolerant legitimas etiam delicias, quibus Deus animales actiones corporis conſervationi neceſſarias condivit, in iiſque uni ſerviunt neceſſitati,
Pſ. 24. 17. non voluptati; ex intimo corde gementes ad Deum, & dicentes: *De neceſſitatibus meis erue me.* Hæc mutatio dexteræ Excelſi, hæc vis gratiæ ſanctificantis animam, facultatibus omnibus veluti membris diſſolutam. Id bonorum Doctorum, Concionatorum, Sacerdotum miniſterio factum eſt, paralyticum Chriſto ſiſtentium, qui peccata remittit in cœlo, cùm ipſi in terra peccatorem pœnitentem, ejus nomine, & auctoritate abſolvunt. Hoc totum Dei opus, cujus proinde nomini gloria danda eſt de juſtificatione peccatoris, ſeu paralyſis interioris curatione. *Confeſſio, & magnificentia*
Pſ. 110. 3. *opus ejus.* Quid magnificentius, quàm juſtificare impium? *Hæc eſt magnifi-*
S. Auguſt. in eum Pſalm. *centia Domini, juſtificatio peccatoris.* Hæc magnificentia Domini, quoniam
Rom. 5. 20. *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit & gratia.* Opus certè admirabilius, quàm cœli & terræ creatio, quo ex nihilo meritorum novum hominem creat. *Ipſius enim ſumus figmentum, creati in Chriſto Jeſu, in ope-*
Eph. 2. 10. *ribus bonis, quæ præparavit Deus, ut in iis ambulemus.* Juſtitiam enim homo non operatur, niſi juſtificatus: *Credenti autem in eum, qui juſtificat*
S. Pet. Chryſ. Ser. 30. *impium, à fide incipit; ut bona opera non præcedentia, quod meruit, ſed conſequentia, quod accipit, oſtendant.*

VIII. *Et cùm tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum.* Mira vis divinæ vocationis! quæ *Publicanum in Apoſtolum commutavit*, ut

[illegible] *qui*

qui erat fraudator pecuniæ, fieret gratiæ diſtributor: & de impietatis ſchola ad pietatis magiſterium perveniret; fieretque Doctor miſericordiæ, qui avaritiæ fuerat inſtitutor. Inſcrutabile divinæ vocationis myſterium! Deus omnis generis & conditionis homines vocat, ne de illius miſericordia quiſquam deſperet. Suſcipit pauperes, divites non repellit. Habentes ſuſcipit, ad ſe trahit non habentes. Abraham, Job, David, divites: Pauperes Apoſtoli, unus ex illis dives ante vocationem Matthæus: illos ex piſcatione, iſtum ex telonio vocavit; nullis quidem præcedentibus meritis univerſos: *Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei?* Nullos ex operibus juſtitiæ vocavit, & juſtificavit: prævenit omnes in benedictionibus dulcedinis; ſed in Matthæo præſertim vocantis miſericordia eluxit, quæ dedit *fraudulento fidem, venali gratiam, cupiditatis magiſtro officium largitatis, doctori fœnoris magiſterium ſanctitatis, publicano ſæculi cœleſte ſecretum*. Vidit hominem ſedentem in telonio. *Vidit plus divinis oculis, quàm humanis*. Vidit hominem, *Ut peccata hominis non videret. Vidit opus ſuum, ut deſpiceret opera peccatorum. Vidit illum Deus, ut ille videret Deum. Vidit illum Chriſtus, ut ille pecuniæ latebras ampliùs non videret. Vidit illum Chriſtus ſedentem, quia preſſus cupiditatis pondere, ſurgere non valebat. Deteriùs ſedebat in telonio publicanus ille, quàm paralyticus jacebat in lecto: quia ille carnis patiebatur paralyſim, iſte mentis: in illo fuerat compago turbata membrorum, in iſto totus ordo fuerat ſenſuum diſſipatus: Ille jacebat captus carne, ſedebat corpore & animo iſte captivus: Ille doloribus ſuccumbebat invitus, iſte vitiis voluntarius ſerviebat: Iſte ſibi innocens avaritiæ videbatur in crimine, ille ſe cognoſcebat inter vulnera peccatorem: Iſte lucrorum cumulabat peccata, ille dolorum gemitibus peccata delebat. Meritò igitur paralytico dicitur*, Confide, fili, dimittuntur tibi peccata tua, *quia compenſarat delicta doloribus: Publicano autem dicitur*, Veni, ſequere me: *Hoc eſt; ut ſequendo me repares, quod conſequendo pecuniam perdidiſti*. Veni, ſequere me: *Hoc eſt, depone pondera, diſrumpe vincula, ſolve laqueos*. Me ſequere: *quære te, perde uſuram, ut te valeas invenire*.

Rom. 9.

S. Pet. Chr. ib.

Veni, ſequere me. *Sunt aliqui ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpiùs tamen improperent. Sunt & alii, qui ſileant licèt, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo. Longè ab his omnibus benigniſſima eſt Divinitatis natura; liberaliter agit, ignoſcit plenariè; ita ut propter fiduciam peccatorum, ſed pœnitentium, ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Teſtis eſt Paulus Gentium Doctor, qui plus omnibus cum divina gratia laboravit. Teſtis eſt Matthæus de telonio electus in Apoſtolum, cui etiam Novi Teſtamenti primum Scriptorem eſſe donatum eſt*. « De telonio cumulandæ pecuniæ, in cathedram tranſlatus Eccleſiæ; & qui « prius exigendi vectigalis fungebatur officio, conſtitutus eſt fidei diviſiarum- « que cœleſtium miniſtrare theſauros: quique tunc turpis lucri quæſtu ſata- « gebat implere marſupium, nunc per mundi latitudinem ſpargit cœleſtis eloquii Sacramentum.

S. Bern. ſer. 3. de Fragmentis ſeptem. Miſericord.

S. Petr. Damia. ſer. in Feſt. S. Mat.

Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Vocanti prompto animo obtemperat. Non enim repugnavit, nec ambigendo intra ſe dixit: Putaſne Publicanum, peccatoremque me rectè abſque fraude vocaverit? Non eſt enim hujuſce- « modi humilitas laudabilis: ſed confeſtim ita obtemperavit, ut nec domum « quidem ad communicandum rem cum ſuis profectus ſit: Verùm ſicut piſca- « tores priùs retibus cum navigio atque patre relictis, ſic iſte publico offi- « cio, & quæſtu relicto ſequebatur: ſic præparatum & ad omnia expeditum « animum oſtendens, ſic ab omni ſæculari negotio ſeipſum eripiens, mira-

S. Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matth.

„ bili hac obedientia teſtimonium vocanti perhibuit, quòd opportunè ipſum „ vocaverit. *Matthæus non ſubtrahitur operi, ſed mutatur: & telonium ſuſcipit magis, quàm relinquit: ut manſura Deo, non homini peritura conquirat: ut non trigeſimum in quadrageſimum quinquageſimumque nummum triſtis redigat ſupputator: ſed trigeſimum in ſexageſimum, & centeſimum gaudii fructum lætus recondat divinis commodis profuturum.* Et ſurgens, ſequutus eſt eum. *Generoſus animus, qui ſic ea, quæ magna putarat, facilè, & quaſi nulla contempſit. Apparet, illum per ignorantiam lucra ante præſentia conquiſiſſe, à quibus ut ſe ſerſit & vidit liberum, ſic raptus eſt ad divina.* Et ſurgens, ſecutus eſt eum. *Sequi, imitari eſt. Ideòque ut pauperem Chriſtum non tam greſſu, quàm affectu conſectari poſſet, reliquit propria, qui rapere ſolebat aliena: Perfectamque nobis abrenuntiationis ſæculi formam tribuens, non ſolùm lucra reliquit vectigalium, ſed & periculum contempſit, quod evenire poterat à Principibus ſæculi: quia vectigalium rationes imperfectas atque incompoſitos reliquerit. Tanta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, ut in nullo prorſus hujus vitæ reſpectum, vel cogitationem ſibimet reſervaverit. Propter quod juſta mercede, dum humana ſedulus negotia deſeruit, Dominicorum fidelis diſpenſator meruit eſſe talentorum.*

S. Pet. Chryſ. ſerm. 29.

Ven. Beda, l. 2. in Lucam.

Vide & S. Baſil. in Reg. fuſius diſputatis, cap. . .

Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Fideliter implevit officia vocationis ſuæ, non ſolum firma fide, qua Chriſto credidit; ardentiſſima charitate, quæ totam in illius corde rerum terrenarum cupiditatem, & radicem omnium malorum avaritiam extinxit; obedientia, qua Chriſtum ſine cunctatione ſequutus eſt; ſed humilitate, qua ſuum ipſe nomen, & publicani, id eſt, publici peccatoris profeſſionem adſcripſit, cùm alii noluerint ipſum nomine appellare vulgato, ſed *Levi*. Ipſe autem Matthæus, ſecundum illud, „ quod dicitur à Salomone, *Juſtus accuſator eſt ſui in principio ſermonis*: Et „ ab Iſaia, *Dic tu peccata tua, ut juſtificeris*: Matthæum ſe, & Publica„ num nominat, ut oſtendat legentibus, nullum ſalutem debere deſperare, „ ſi ad meliora converſus ſit, cum ipſe de Puplicano in Apoſtolum ſit re„ pentè mutatus. Grati etiam animi ſpecimen eximium dedit, qui hac ratione magis celebravit magnam Chriſti illum è telonio vocantis miſericordiam. Publicani *ex officio peccatores*, (inquit Tertullianus,) quorum nomen apud Dominum execrabile, *vendentium ipſius cœli & terræ & maris tranſitus*. Eò major Chriſti miſeratio, & gratia, qui illum non ſolùm in clientelam Diſcipulatus elegit, ſed in Senatus Apoſtolici faſtigium invexit, & ad ſcribendum Evangelium primum omnium applicuit. *Planè ſicut Moſes & Prophetis non abſurdè præponitur, & omnibus, qui aliquid ſcripſerunt in Veteri Teſtamento: ita beatus Evangeliſta Matthæus omnes jure præcellit, qui ſcripſiſſe reperiuntur in Novo. . Sicut enim ille naſcentis Mundi texit originem; ſic iſte, tamquam ſpiritalis cujuſdam Mundi, orientem deſcribit Eccleſiæ novitatem. Unde Spiritu Sancto calamum temperante proviſum eſt, ut uterque non diverſum, ſed unum idemque ſuis libris præmitteret initium, dicens:* Liber generationis. *Sed illa generatio filios parturit iræ; iſta filios parturit gratiæ. Moſes veterem Adam atque terrenum, veterem Mundum, vetus digerit Teſtamentum: Matthæus autem pro veteribus nova, pro terrenis ſive carnalibus ſpiritualia, pro temporalibus introducit æterna. Pro Adam Chriſtum, pro Lege veteri Evangelium, pro Mundo, vel terra ſanctam deſcribit Eccleſiam, diverſa ſpiritualium fructuum virtualia germinantem . . . .* Matthæus igitur *Evangeliſta Evangeliſtarum* non immeritò dicitur, qui aliis Evangeliſtis formam, & exemplum ſcribendi dedit. Hunc ducem & nos ſequamur, non Evangelium ſcribendo, ſed Evangelica præcepta ſervando.

Prov. 8. 17. Iſa. 49. 26. S. Hier. c. 9. in Matth.

Tert. lib. de Pudic. c. 7.

B. Petr. Dam. Ser. in Feſto S. Matth.

Hunc

Hunc ad vitam ſequamur itineri prævium . Hujus ſalutiferum imitemur exemplum , qui mox ut vocantis Salvatoris audivit imperium , non cunctatus eſt , non ſua diſponendi quæſivit inducias , non amicorum petenda conſilia : ſed illicò divitias ſprevit , neceſſarios abdicavit , carnalium affectuum nexus abrupit ; ſicque ſolutus , poſt Chriſti veſtigia lætus & impiger properavit , cùm Propheta dicens : *Dirupiſti* , Domine , *vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis* .

IX. *Et factum eſt , diſcumbente eo in domo , ecce multi publicani , & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu , & Diſcipulis ejus* . Arguitur Deus, quare inclinat ſe homini , quare conjacet peccatori , quare eſurit pœnitentiam , quare ſitit reditum peccatorum , quare acceptat miſericordiæ fercula , quare ſumit poculum pietatis . Venit ad prandium Chriſtus , venit ad convivium vita , ut faceret ſecum convivere morituros : venit ad languentes Medicus , ut reficeret conveſcendo defeſſos : inclinavit Paſtor bonus humeros ſuos , ut ovem perditam ſalutares reportaret ad caulas . Sed hoc Phariſæus arguit , qui prandium Dominicum putat non virtutis eſſe , ſed ventris ; non ſpiritus , ſed carnis ; non divinæ bonitatis , ſed voluptatis humanæ ; terreni luxus , non gratiæ cœleſtis . Sic ſe videt , qui Deum non videt . *Quis arguit Medicum jacentibus conjacentem , niſi ſalutis inimicus ? Quis Paſtorem ſubnixum laſſo pecori reprehendit , niſi qui lucroſi gregis amorem neſcit ? Quis judicem de pietate judicat , niſi qui fuerit deſperatus ? Quis communionem Dei , niſi ſacrilegus ſpernit ? Indulgentiam quis niſi ſacrilegus horreſcit ?* S. Petr. Chr. Serm. 30.

Ecce Publicani , & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu . *Unius Publicani converſio multis exemplum pænitentiæ ac indulgentiæ Publicanis , & peccatoribus tribuit* . Non enim dubitandum , quin Publicani ac peccatores eſſe deſierant , qui cum Jeſu , & Diſcipulis ejus diſcumbebant : nec ſi in peccatis perſeverare decernerent , ei qui ſine peccato eſt , conveſci auderent . *Et pulchro ſanè præſagio , qui Apoſtolus & Doctor gentium erat futurus , in prima ſua converſione peccantium poſt ſe gregem trahit ad ſalutem: officiumque evangelizandi , quod proficiente merito virtutum erat expleturus , à primis jam fidei ſuæ rudimentis incipit . Neque enim ſolum , qui fratrem verbo erudit ; ſed etiam , qui exemplo ad meliora convertit , miniſterium gerit Doctoris* . Denique iidem Publicani non tunc ſolummodò cum Domino diſcumbebant , verùm & deinceps abjectis ſæcularibus negotiis , ad imitationem Matthæi , illum ſequi gaudebant , teſte Evangeliſta Marco : *Multi,* inquit , *Publicani , & peccatores diſcumbebant cum Jeſu & Diſcipulis ejus . Erant enim multi , qui & ſequebantur eum* . Vener. Beda, ho. de S. Mat.

Et factum eſt , diſcumbente eo in domo , ecce multi Publicani , & peccatores diſcumbebant cum Jeſu , Chriſti corpori , ſcilicet Eccleſiæ , ſpiritale convivium S. Matthæus inſtruxit . *Nonne* , Domine Jeſu , *quoties in Eccleſiis Evangelium recitatur , quod ſcripſit , toties corpori tuo ſalutarem alimoniam ſubminiſtrat ? Paſcit equidem animas eſurientium te , dum infantiam tuam mores tuos , doctrinam tuam , ſolicitudinem , fatigationem , paſſionem , mortem , reſurrectionem , aſcenſionem , earum inſinuat auribus . Magnum prorſus ac ſolemne convivium , quod in toto orbe terrarum noſcitur eſſe diffuſum . Redivivis ſemper nobilitatur alimentis , quoniam numquam Dei verbum inveteratur , corrumpitur numquam ; quin potiùs erogatum multiplicatur , prædicatum creſcit , geſtatum nutrit , accendit meditatum , agnitum concupiſcitur ; expoſitum , integrum ; & intelligentiæ faucibus manſum , permanet incorruptum* . . . S. Laur. Juſt. ho. de S. Matt.

X. *Et*

S. Pet. Chryſ. Ser. 30.

X. *Et videntes Phariſæi, dicebant Diſcipulis ejus: Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter? At Jeſus audiens ait: Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus.* Quis eſt peccator, niſi qui ſe peccatorem negat? *Magis ipſe peccator eſt, & ut verius dicam, ipſe jam peccatum eſt, qui ſe non intelligit peccatorem.* Legiſti, Phariſæe, quia *Non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens?* Quamdiu ſumus in mortali corpore, & fragilitas dominatur in nobis, etſi actu peccata vincimus, vincere peccata cogitationum non poſſumus, & injuſtitias fugere: & ſi corporea poſſumus evitare, & ſi conſcientiam malam devincere valemus, culpas negligentiæ, ignorantiæ peccata, quemadmodum poſſumus abolere? *Phariſæe, confitere peccatum, ut Chriſti venire poſſis ad menſam; ut ſit tibi panis Chriſtus, & panis ipſe frangatur in tuorum veniam peccatorum: ut fiat tibi poculum Chriſtus, qui in tuorum delictorum remiſſionem funditur. Prande cum peccatoribus, ut poſſis prandere cum Chriſto: Agnoſce te peccatorem, ut tecum prandeat Criſtus: Intra cum peccatoribus convivium Domini tui, ut poſſis non eſſe peccator: Intra domum miſericordiæ cum Chriſti venia, ne cum tua juſtitia extra domum miſericordiæ puniaris excluſus. Agnoſce Chriſtum, audi cæleſtem Medicum, calumnias tuas peremptoriè confutantem:* Non eſt opus ſanis Medicus, ſed malè habentibus. *Si vis curam, agnoſce languorem.* Non veni vocare juſtos, ſed peccatores. *Si cupis miſericordiam, confitere peccatum.*

S. Aug. tr. 7. in Joan.

Idem in Enarr. in Pſ. 58.

Non eſt opus ſanis Medicus, ſed malè habentibus, *Quia vos juſtos dicitis, cùm ſitis peccatores; ſanos vos judicatis, cùm languetis; medicinam repellitis, non ſanitatem tenetis . . . . O fortes, quibus Medicus opus non eſt! Fortitudo iſta non ſanitatis eſt, ſed inſaniæ. Nam & phreneticis nihil fortius, valentiores ſunt ſanis: ſed quantò majores vires, tantò mors vicinior. Avertat Deus ab imitatione noſtra fortes iſtos. Timendum eſt enim, ne eos quiſque velit imitari. Doctor autem humilitatis, particeps noſtræ infirmitatis, donans participationem ſuæ Divinitatis, ad hoc deſcendens, ut viam doceret, & via fieret, maximè ſuam humilitatem nobis commendare dignatus eſt.* Hanc imitemur, ne de juſtitia noſtra præſumamus, & Phariſaico ſupercilio peccatores contemnamus, ac ipſis inſultemus; ſed magis nos peccatores eſſe cognoſcamus, & confiteamur; cœleſtiſque Medici opem implorare non ceſſemus, qui ſanguine ſuo medicamentum fecit ægrotis. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.* Primus homo ita conditus eſt, ut ſi obediret Deo, ſemper beatus & immortalis eſſet; ſi negligeret & contemneret præceptum ejus, qui volebat in illo ſalutem perpetuam cuſtodire, in morbum mortalitatis irrueret. Tunc ergo Medicus à ſano contemptus eſt, nunc curat ægrotum. Alia enim ſunt præcepta quædam medicinæ ad tenendum ſanitatem; ſanis enim dantur, ne ægrotent: alia ſunt, quæ jam ægroti cùm accipiunt, recuperant quod amiſerant. Bonum erat homini, ut obediret Medico, cùm ſanus eſſet, ne Medicus illi opus eſſet: *Non eſt enim opus ſanis Medicus, ſed malè habentibus*: Propriè enim Medicus dicitur, per quem ſanitas recuperatur. Nam ſemper Deus Medicus opus eſt etiam ſanis, ut ſanitas ipſa teneatur. Bonum ergo illi erat tenere perpetuam ſanitatem, in qua conditus erat. Contempſit, abuſus eſt intemperantia ſua decidit in malam valetudinem hujus mortalitatis; audiat vel modò præcipientem Medicum, ut poſſit inde ſurgere, quò per peccatum ipſe decubuit. Sed quemadmodum in ipſa medicina ſanus faciendo, quæ imperat Sapientia ſalutis, manet in eo quod habet; ſi autem cœperit ægrotare, incipit audire præceptum, & incipit facere, ſi verè curat recipere bonam & integram valetu-

S. Aug. ſer. 88. alias de Div. 34.

ſetudinem ; cùm autem cœperit id facere , non continuò jam ſanus eſt ; ſed diu obſervando pervenit ad illam ſanitatem , quam minus temperando perdiderat : Hoc illi autem prodeſt quod jam incipit obſervare , ne augeat ægritudinem ; & ut non ſolùm deterior non fiat , ſed etiam incipiat melius habere , qui paulatim fit ſanus : ſpes eſt enim perfectæ ſanitatis , quando incipit homo minùs minùſque ægrotare . Sic etiam juſtè vivere in hac vita , quid eſt aliud , niſi audire præcepta legis & facere ? Numquid ergo quicumque faciunt præcepta legis , jam ſani ſunt ? Nondum : ſed ut ſani fiant , faciunt . Non deficiant faciendo , quia paulatim recipitur , quod ſemel amiſſum eſt . Si enim citò rediret homo ad priſtinam beatitudinem , ludus illi eſſet peccando cadere in mortem . . . . . Sic venit ad afflictum & laborantem Medicus Chriſtus , qui ait : *Non eſt opus ſanis Medicus , ſed malè habentibus : Non enim veni vocare juſtos , ſed peccatores* . Vocat peccatores ad pacem , vocat ægrotantes ad ſanitatem . Imperat fidem , imperat continentiam , temperantiam , ſobrietatem , refrænat concupiſcentiam avaritiæ : dicit , quid faciamus , quid obſervemus . Qui obſervat hæc , jam poteſt dici juſtè vivere ſecundùm præcepta medicinæ : ſed nondum recepit illam ſanitatem & integram valetudinem , quam Deus promittit per Apoſtolum , dicens , Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem , & mortale hoc induere immortalitatem . *Tunc plena ſanitas erit , & cum Angelis ſanctis æqualitas* .

XI. *Euntes autem diſcite quid eſt , Miſericordiam volo , & non ſacrificium. Non enim veni vocare juſtos , ſed peccatores* . Scribis , & Phariſæis , qui in ſacrificiis confidebant , & virtutem negligebant , oſtendit ex Scripturis , miſericordiam , & charitatem ſacrificiis præſtare . Demonſtrat , *Legem ſacrificiorum obſervatione devinctam opem ferre non poſſe ; ſed ſalutem univerſis in miſericordiæ indulgentia reſervari* . Non enim veni vocare juſtos , ſed peccatores . *Omnibus venerat ; quomodo ergo non ſe juſtis veniſſe dicit ? Erant ergo , quibus neceſſe non erat , ut veniret ? Sed nemo juſtus ex lege eſt . Oſtendit ergo , inanem juſtitiæ eſſe jactantiam : quia ſacrificiis infirmis ad ſalutem , miſericordia erat univerſis in lege poſitis neceſſaria . Nam ſi juſtitia fuiſſet ex lege , venia per gratiam neceſſaria non fuiſſet* .

S. Hil. in c. 9. Matth.

Oſee 6. 6.

Miſericordiam volo , & non ſacrificium . *His verbis ſatis declaratum eſt , illa ſacrificia per ſeipſa non requirere Deum , quibus ſignificantur hæc ſacrificia , quæ requirit Deus . Ac per hoc ubi ſcriptum eſt* , Miſericordiam volo , quàm ſacrificium ; *nihil aliud , quàm ſacrificium ſacrificio prælatum oportet intelligi : quoniam illud quod ab omnibus appellatur ſacrificium , ſignum eſt veri ſacrificii . Porrò autem miſericordia verum ſacrificium eſt : Unde dictum eſt* , Beneficentiæ , & communionis nolite oblivisci : Talibus enim hoſtiis promeretur Deus . *Proinde verum ſacrificium eſt omne opus , quod agitur , ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo ; relatum ſcilicet ad illum finem boni , quo veraciter beati eſſe poſſimus . Unde & ipſa miſericordia qua homini ſubvenitur , ſi propter Deum non fit , non eſt ſacrificium* . Sed miſericordia , qua bonus Paſtor peccatoribus miſeretur , infirmiſque ovibus condeſcendit , & compatitur , ut eas curet , Deo gratior eſt ſacrificio . Opera externa pietatis , & mortificationis ſine miſericordia & charitate , Phariſaica ſunt , non Chriſtiana ; ſpeciem religionis habent , non veritatem . *Non veni vocare juſtos , ſed peccatores* : *Ut* ſcilicet *nullus magnus ſuperbiret , nullus infirmus deſperaret* .

S. Aug. l. 10. de Civ. Dei, c. 5. & 6.

S. Aug. ſerm. 200. aliàs de Temp. 200.

XII. *Tunc acceſſerunt ad eum Diſcipuli Joannis , dicentes : Quare nos & Phariſæi jejunamus frequenter ; Diſcipuli autem tui non jejunant ? Et ait illis*

Jeſus :

Jeſus : Numquid poſſunt filii ſponſi lugere , quamdiu cum illis eſt ſponſus ? Venient autem dies , cùm auferetur ab eis ſponſus , & tunc jejunabunt . Pharisæi Joannis Diſcipulos ut veriſimile eſt , ſubornarunt , ut Chriſto id objicerent , ſicut Herodianos poſteà immiſere. Quadam enim æmulatione contra Chriſtum Diſcipuli Joannis diſputabant , tunc ſolum ad humanitatem redacti , cum Joannes in carcerem detruſus eſt . Modeſtiùs enim tunc acceſſerunt ad Jeſum , ipſique Magiſtri nomine , quæ præceperat , nuntiaverunt, quamvis poſteà ad æmulationis vitium ſint reverſi . *Quare* , inquiunt , *nos & Phariſæi jejunamus frequenter : Diſcipuli autem tui non jejunant ?* Ecce hæc illa eſt ægritudo , quam Chriſtus jampridem depellebat , dicens : *Quando jejunas , unge caput tuum , & faciem tuam lava*. Prævidebat enim , quot quantaque vitia ex jejunii , aliorumque externorum pœnitentiæ operum oſtentatione oriantur . Plerique enim , in quorum animis charitas & humilitas Chriſtiana radices non egerunt , in his non cavent ſuperbiam , quæ bonis operibus inſidiatur : non attendunt viam regiam & generalem , qua ad Deum itur , & ſine qua ad ipſum non pervenitur , charitatem eſſe cum humilitate conjunctam ; vias alias particulares varias eſſe , ſecundùm donum unicuique divinitùs conceſſum : Proinde illos , qui jejuniis , & ſeveriori vivendi ratione ab hominum vulgo diſcreti ſunt , alios in via Dei ambulantes , & populariter viventes contemnere non debere , qui charitate , & humilitate præſtantiores fortè ſunt , & hoc nomine Deo gratiores. Cogitare debent quòd *Jejunium magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus , & illicitis voluptatibus ſæculi* . Quare Diſcipuli tui non jejunant ? *Serpentina iſta vox eſt* . Jejunium exemplo ſuo conſecraverat Chriſtus , Diſcipulis illud commendavit , & genus eſſe dæmonum docuit , quod non ejicitur , niſi *jejunio & oratione* . Sed quandiù Chriſtus Eccleſiæ ſponſus cum ipſis verſabatur , tempus erat indulgentiæ & lætitiæ , ac proinde auſteriore vivendi ratione adſtringendi non erant ; tempus erat nuptiarum myſticarum , quo filii ſponſi gaudere deberent , luctu , jejunio , gravioribuſque malis affligendi , poſtquàm ſponſus illis viſibilem præſentiam ſuam ſubtraxiſſet . Chriſtus verò Joannis Diſcipulos , & Phariſæos ipſos pro meritis non increpat , tamquam inanem quærentes gloriam , & vanè ſe oſtentantes . Quando enim pro aliis loquebatur , verbi gratia , pro publicanis, ut animos eorum vulneratos mitigaret , acrius in exprobratores inſurrexit : Nunc verò cùm ipſum ejuſque Diſcipulos carperent , clementer & humiliter reſpondet : *Numquid poſſunt filii ſponſi lugere , quamdiu cum illis eſt ſponſus ?* Se prius quidem Medicum , nunc verò Sponſum appellavit , ineffabilia quædam Myſteria his nominibus aperiens . Et quamvis potuiſſet in eos acriter invehi , dicens : Qua auctoritate jejunandi legem aliis imponere poteſtis ? Res veſtras agite . Quam verò jejunia vobis afferunt utilitatem , cùm mens veſtra ſceleribus repleta ſit , cum alios accuſetis , cùm judicetis , non parvas ipſi trabes gerentes in oculis cùm ad aucupandam hominum gloriam omnia faciatis ? Potiùs inanis gloria abjicienda eſſet , omneſque virtutes adhibendæ , fratrum dilectio , charitas , manſuetudo . Nihil tamen hujuſmodi reſpondet , ſed : *Numquid poſſunt filii ſponſi lugere , quamdiu cum illis eſt ſponſus ?* Præſens igitur tempus , quo ego ſponſus à Joanne appellatus cum Diſcipulis verſor , lætitiæ & gaudii tempus illis eſt . Nolite igitur adhibere mœſta : Mœſtum autem quid jejunium eſt , non natura quidem ſua , ſed illorum , qui imbecilliores adhuc ſunt comparatione . Nam provectioribus & perfectioribus jucunda res eſt & amabilis : & quemadmodum ex bono corporis habitu lætitia conſequitur , ſic multò major animi virtuti dediti volu-

S. Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matth.

S. Aug. tr. 17. in Joan.
S. Ambr. l. 5. in Luc.

S. Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matth.

voluptas eſt. Sed ad mentem eorum reſpondet. Sic & Iſaias, & Moyſes jejunium humiliationem animi & afflictionem appellant. Addit autem: *Venient dies quando auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt*. Unde patefacit, non ventris & voluptatis cauſa Diſcipulos ſuos extraordinaria tunc jejunia non frequentaſſe; ſed ipſius indulgentia, & diſpenſatione mirabili, prudentiæque in hominibus adhuc infirmis & imbecillis regendis planè divinæ exemplum præbente, Paſtoribus omnibus & animarum Rectoribus imitandum. Duplex etiàm genus jejunii Diſcipulis & Chriſtianis aliquando frequentandum innuit. Nam *Jejunium aut in tribulatione eſt, aut in gaudio: in tribulatione, ad propitiandum Deum pro peccatis, in gaudio verò, cùm tantò minùs delectant carnalia, quantò ſpiritalium major ſagina eſt. Cùm ergo Dominus interrogatus eſſet, cur Diſcipuli ejus non jejunarent, de utroque jejunio reſpondit. Namque ad illud, quod in tribulatione jejunari ſolet, pertinet, quod ait, Sponſi filios tunc jejunaturos, cùm ab eis ablatus fuerit Sponſus: Tunc enim deſolabuntur, & in mærore ac luctu erunt, donec eis per Spiritum Sanctum gaudia conſolatoria retribuantur. Quo dono percepto, etiam jejunii alterum genus, quod fict per lætitiam, jam renovati in vitam ſpiritalem convenientiſſimè celebrabunt*. Jejunium utrumque frequentandum, ſecundùm diverſos ſtatus. Primum pœnitentibus & incipientibus convenit; alterum perfectis. *Venient dies, quando auferetur ab eis Sponſus, & jejunabunt*. Qui ſunt illi dies, quibus nobis Chriſtus aufertur, maxime cum ipſe dixerit: *Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: &, *Non relinquam vos orphanos*? Certum eſt enim, quòd ſi nos relinquat, ſalvi eſſe nequeamus. *Nemo tibi Chriſtum poteſt auferre, niſi te illi ipſe auferas. Non te auferat jactantia tua, non te auferat arrogantia*. Si autem Sponſum animæ tuæ peccando amiſeris, pœnitentiam age: *Nam ſi gratia ex pœnitentia, qui faſtidit pœnitentiam, abdicat gratiam*. Ad ſatisfationem autem pœnitentiæ pertinet jejunium tribulationis, quo conficitur caro, & corporalis luxuria caſtigatur. Sed etſi per gratiam præſens ſit Sponſus, jejunium gaudii frequentandum eſt, ne carne in terram vergente retardatus animus, ſurſum, ubi Sponſus eſt ad dexteram Patris ſedens, non feratur. *Ergo, chariſſimi, quia eſt terrenus cibus, quo carnis infirmitas paſcitur; eſt autem & cæleſtis cibus, quo pietas mentis impletur; & habet cibus iſte terrenus vitam ſuam, habet & ille ſuam: Hujus cibi vita hominum eſt, illius cibi vita Angelorum eſt. Fideles homines, diſcreti jam corde à turba infidelium, ſuſpenſi in Deum, quibus dicitur*, Surſum cor, *aliam ſpem gerentes, & ſcientes ſe peregrinari in hoc mundo, medium quemdam locum tenent: nec illis comparandi ſunt, qui nihil aliud putant bonum, quàm deliciis terrenis perfrui; nec illis adhuc ſupernis habitatoribus cœli, quibus ſolæ deliciæ ſunt Panis ipſe à quo creati ſunt . . . . Nondum pervenimus, ſed jam imus: nondum ibi lætamur, ſed jam hic ſuſpiramus. Quid ergo nobis prodeſt abſtinere aliquantum à paſtu, & lætitia carnali? Caro in terram cogit, mens ſurſum tendit: rapitur amore, ſed tardatur pondere. Si ergo caro in terram vergens, onus eſt animæ, & ſarcina prægravans volantem: quantùm quiſque delectatur ſuperiore vita ſua, tantùm deponit de terrena ſarcina ſua. Ecce quid agimus jejunantes*.

Iſa. 8. n. 30.

S. Auguſt. l. 2. qu. Evangel. c. 18.

Matth. 28. 20.
Joann. 14. 18.

S. Ambr. l. 5. in Lucam.

S. Aug. lib. de Util. jej. c. 2.

Venient autem dies, quando auferetur ab illis Sponſus, & jejunabunt. Piis tempus tribulationis eſt, quo probantur; tempus gaudii, quo cœleſtibus ſolatiis revocantur. Interiora gaudia & ſolatia, carnis afflictione, & immiſſarum à Deo tribulationum, ſive exteriùs, ſive interius, perpeſſione promereri debent. Interna pace, gaudiiſque & conſolationibus

cœleſtibus abuti non debent ; ſed tum maximè ad ſuſtinenda Chriſtianæ militiæ certamina ſe præparare , & omnium deliciarum terrenarum abſtinentia , quæ jejunii nomine ſignificatur , ipſoque jejunio corporali carnem ſuam cruciare , ut placeant oculis Sponſi , ut delectent ſuavitatem ejus :
S. Aug. lib. de Util. jej. c. 3. *Nam & victima excruciatur , ut in aram imponatur* . Tempore verò ſpiritualis deſolationis , ſiccitatis , & tribulationis interioris , multò magis frequentandum jejunium eſt , ut ad Sponſi amplexus anima perveniat , & ab illo introducatur in cellaria myſtica , ubi vino cœleſtium conſolationum
Pſ. 41. 3. & 4. recreetur . *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte , dum dicitur mihi per ſingulos dies , Ubi eſt Deus tuus ? Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum ; quando veniam , & apparebo ante faciem Dei ?* Sponſus abeſt, quamobrem luctus & jejunii tempus eſt . Quaſi vidua eſt anima , Chriſti ſponſi ſui viſibili præſentia & Dei ſui fruitione deſtituta .

XII. *Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus ... Neque mittunt vinum novum in utres veteres ... Sed vinum novum in utres novos mittunt* , &c. Prudentiæ Chriſtianæ & Paſtoralis eſt , recèns converſorum ad Deum peccatorum , infirmorumque rationem habere , & cum illis indulgentiùs agere ; nec ſtatim ipſis imponere auſterioris vitæ jugum , & corporalium mortificationum onera , quæ abſolutè neceſſariæ non ſunt ad ſalutem ; ne à virtutis tramite deterreantur , & ut ferendo Chriſti jugo paulatim aſſueſcant . In Dei opere , ejus gloriæ , ac animarum Chriſti ſanguine redemptarum ſaluti unicè ſtudendum & conſulendum eſt : & quemadmodum de præceptis Dei , de Evangelii vigore , de Eccleſiæ mandatis nihil remittere debent Paſtores & conſcientiarum Moderatores : ita in aliis exigendis præcipites eſſe non debent , & nimis importuni ; ſed ſenſim ſibi commendatas Animas ad perfectionem provehere , neceſſaria ſtatus , in quo à Deo poſitæ ſunt , officia primùm imperare , paulìſper accommodare ſe
S. Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matth. humanæ infirmitati , exſpectare , donec uberiori & fortiori gratia omninò renovati ſint pœnitentes ac perfecti . *Nemo immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus* , &c. Id eſt , *Nondum diſcipuli mei ad majora*
Joan. 16. *conſcenderunt , nondum Spiritu renovati ſunt : propterea hujuſmodi indulgentia adhuc egent , ut majora ſibi pondera præceptorum ita affectis imponenda non ſint . Hoc autem dicebat , leges jam Diſcipulis atque regulas præbens : ut cùm etiam ipſi à quacumque orbis parte Diſcipulos adſciſcant , mites ergo eos & faciles ſint* . Ea œconomia Chriſtus in ſermone quem ad Diſcipulos habuit in ſuprema Cœna , ait : *Multa habeo vobis dicere , ſed non poteſtis portare modò* . Quamobrem *Non debemus cuncta à quibuſvis ſtatim expoſcere, ſed ea ſolùm , quæ poſſibilia ſunt , atque illorum viribus conveniunt , & tum citò ad alia etiam perveniemus . Quòd ſi curris atque feſtinas , velociùſque rem agere cupis , ideò noli feſtinare , quia quantò velociùs perficere feſtinas , tantò tardiùs perages . Nec te quiſpiam eorum , qui importunè criminatur , conturbet . Nam & tunc Phariſæi criminabantur , & Diſcipuli carpebantur , nec tamen Chriſtus propterea ſententiam immutavit : nec conceſſit dedecus eſſe, ut Phariſæi jejunarent . Verùm ut gubernator optimus non commotis fluctibus,*
„ *ſed arti ſuæ intentus eſt , ita egit* . His inſtitutis noſtros gubernemus . Uxo-
„ rem habes ornatum corporis nimis adamantem , fuco perfuſam , deliciis
„ & loquacitate diffluentem : vis eam ad ſaniorem mentem reducere ? Id aſſe-
„ queris , ſi non univerſa ſimul imperes , ſed faciliora , eaque priùs , qui-
„ bus illa minùs ſtudere videatur : Nam ſi cuncta ſtatim in melius vertere vo-
S. Jo. Chryſ. „ lueris , nihil efficies . Non ergo ſtatim aureis ornamentis privare tentes ,
„ habeat interim atque utatur : Nam id minus malum eſſe videtur , quàm

fa-

Digitized by Google

facies fuco adulterata . Fucum igitur priùs auferas ; idque non terrore ac "
minis , ſed miti blandaque ſuaſione , partim alias accuſando , partim tuo "
judicio , & auctoritate improbando . A te ſæpè audiat , non placere tibi "
fucatas facies , inde tibi faſtidium creari , venuſtas fuco deformari . Inte- "
reà nihil adhuc de gehenna dixeris , nihil de Regno cœlorum ; fruſtra "
enim hoc dices : ſed perſuade ipſi , magna te affici voluptate , cùm talem "
ejus faciem vides , qualis à Deo creata eſt : faciem verò fuco adulteratam "
apud homines bonos vulgò improbari . Priùs igitur his tritis rationibus , "
& communi ſententia , morbum ab ejus anima extermina : & poſtquam his "
verbis permulſeris , de inferno etiam ac cœlo dicito ; nec ſemel ; ſed ite- "
rum atque iterum hæc diſſerere non graveris ; non odio , aut ira , ſed "
cum amore & lepore ; nunc quaſi adulando , nunc quaſi ex faſtidio oculos "
avertendo , nunc colendo . Nonnè vides pictores modò hos , modò illos "
colores prioribus deletis inducere , cùm formoſam faciem pingunt ? Noli "
tu pictoribus negligentior eſſe . Illi corporis effigiem in tabulis pingentes, "
tanto ſtudio , & cura utuntur : nos cum meliores animas facere volumus, "
nonnè æquum eſt , omnem adhibere conatum ? &c.

Neque mittunt vinum novum in utres veteres , id eſt , *ſpiritalia non capit carnalis . Carnalitas vetuſtas eſt , gratia novitas eſt . Quantocumque homo in melius fuerit innovatus , tantò ampliùs capit , quod verùm ſapit .* S. Aug. ſ. 267. alias de Temp. 186.

Nemo immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus . Veſtimentum vetus illud eſt , quod exuendum Apoſtolus docuit , dicens : *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis , & induentes novum , eum qui renovatur in agnitionem , ſecundùm imaginem ejus qui creavit illum* : Quod quidem fit baptiſmatis ſanctificatione . Eòdem igitur collineat utriuſque ſeries præcepti ; *Ne actus veteris & novi hominis miſceamus ; cùm ille corporalis exterior opera carnis operetur , & hic interior qui renaſcitur , non verſicolorem ſpeciem veterum novorumque debeat habere geſtorum , ſed concolor Chriſto , illum ſtudio mentis imitari , cui renatus eſt in lavacro . . . . Servemus igitur veſtem , quam nos ſacro Dominus emergentes fonte veſtivit . Citò ſcinditur veſtis , ſi facta non congruant : citò tineis carnis atteritur , & veteris hominis errore maculatur . Ergo hìc nova veteribus copulare : in Apoſtolo autem etiam novis vetera ſuperveſtire probibemur , ſed exuere vetus , novum ſumere ; ut expoliati , non nudi inveniamur* . Et nemo mittit vinum novum in utres veteres . *Fragilitas humanæ conditionis aperitur , cùm corpora noſtra exuviis defunctorum animalium comparantur* : (Veteres ſcilicet utribus coriaceis pro vaſis utebantur .) *Atque utinam bonorum utrium uſum poſſimus implere , ut Sacramentum quod accepimus , reſervemus . Levat injuriam induſtria , ſi renovatis utribus nova vina credantur . Et ideo utres hos plenos ſervare ſemper debemus ; vacuos enim citò tinea & ærugo conſumit , gratia ſervat impletos .*

Coloſſ. 3. 9. & 10.

S. Ambr. l. 5. in Luc. n. 23. & 25.

2. Cor. 5. 2. 3. 4.

XIV. *Hæc illo loquente ad eos , ecce Princeps unus acceſſit , & adorabat eum , dicens : Domine , filia mea modò defuncta eſt : ſed veni , impone manum tuam ſuper eam , & vivet . Et Jeſus ſurgens , ſequebatur eum* . Et nos ad Chriſtum ſtatim confugere debemus , cùm Anima noſtra , unica noſtra, mortua eſt , peccato intùs in corde concepto , nondum opere conſummato , ut eam gratia ſua ſuſcitet . Id enim Jairi Principis Synagogæ filia intra domum defuncta , nondum elata , nondum ſepulta , ſignificat . *Dominus noſter Jeſus Chriſtus ea , quæ faciebat corporaliter , etiam ſpiritaliter volebat intelligi . Neque enim tantùm miracula propter miracula faciebat : ſed ut illa quæ faciebat , mira eſſent videntibus , vera eſſent intelligentibus . Quemadmo-* S. Aug. ſ. 98. alias 44. de Verbis Do.

admodum qui videt litteras in codice optimè ſcripto , & non novit legere , laudat quidem antiquarii manum , admirans apicum pulchritudinem ; ſed quid ſibi velint , quid indicent illi apices neſcit ; & eſt oculis laudator , mente non cognitor : alius autem & laudat artificium , & capit intellectum , ille utique qui non ſolùm videre , quod commune eſt omnibus , poteſt , ſed etiam legere; quod qui non didicit , non poteſt . Ita qui viderunt Chriſti miracula , & non intellexerunt quid ſibi vellent , & quid intelligentibus quodammodo innuerent, mirati ſunt tantùm , quia facta ſunt : alii verò & facta mirati , & intellecta aſſecuti . Tales nos in ſchola Chriſti eſſe debemus . Tres mortuos Chriſtus ſuſcitavit , Lazarum triduo ſepultum , jamque fœtentem in monumento ; filium viduæ Naim adoleſcentem , cùm ad tumulum efferretur ; & filiam Jairi Synagogæ Principis recèns defunctam , cùm adhuc intra domum eſſet . Videamus ergo , quid nos diſcere voluit in tribus illis mortuis quos ſuſcitavit . *Iſta tria genera mortuorum , ſunt tria genera peccatorum , quos hodieque ſuſcitat Chriſtus . Sunt qui peccatum intus in corde habent , in facto nondum habent . Neſcio quis commotus eſt aliqua concupiſcentia . Dicit enim ipſe Dominus :* Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam , jam mœchatus eſt eam in corde ſuo . *Nondum acceſſit corpore , conſenſit in corde : Mortuum intus habet , nondum extulit . Et ut fit , ut novimus , ut quotidie homines in ſe experiuntur , aliquando audito verbo Dei , tamquam Domino dicente ,* Surge , *condemnatur conſenſus ad iniquitatem , reſpiratur in ſalutem atque juſtitiam . Surgit mortuus in domo , reviviſcit cor in cogitationis ſecreto . Facta eſt iſta reſurrectio animæ mortuæ intus intra latebras conſcientiæ , tamquam intra domeſticos parietes . Alii poſt conſenſum , eunt in factum , tamquam efferentes mortuum , ut quod latebat in ſecreto , appareat in publico. Numquid jam iſti , qui in factum proceſſerunt , deſperati ſunt ? Nonne & illi juveni dictum eſt ,* Tibi dico , ſurge ? *Nonnè & ille redditus eſt matri ſuæ ? Sic ergo & qui jam fecerit , ſi fortè commonitus , & commotus verbo veritatis ad Chriſti vocem reſurgit , vivus redditur . Potuit progredi , in æternum perire non potuit . Qui autem faciendo quod malum eſt , etiam mala conſuetudine ſe implicant , ut ipſa conſuetudo mali non eos ſinat videre , quia malum eſt , fiunt defenſores malorum factorum ſuorum , iraſcuntur cùm reprehenduntur . . . Tales conſuetudine maligna preſſi , tamquam ſepulti ſunt . Ita ſepulti , ut de Lazaro dictum eſt , Jam putet . . . Hæc ergo ſic audiamus , ut qui vivunt , vivant ; qui mortui ſunt , reviviſcant . Sive adhuc peccatum in corde conceptum eſt , & non proceſſit in factum ; pœniteat , corrigatur cogitatio , ſurgat mortuus intra domum conſcientiæ . Sive jam quod cogitavit , admiſit ; nec ſic deſperatur . Non ſurrexit mortuus intus , ſurgat elatus . Pœniteat facti , de proximo reviviſcat : non eat in profundum ſepulturæ , ne accipiat deſuper conſuetudinis molem . Sed fortè jam illi loquor , qui jam duro ſui moris lapide premitur , qui jam urgetur conſuetudinis pondere , qui jam quatriduanus putet . Nec ipſe deſperet : profundus mortuus eſt , ſed altus eſt Chriſtus . Novit clamando terrena onera rumpere , novit intrinſecus per ſe ipſum vivificare , ſolvendum Diſcipulis tradere . Agant etiam tales pœnitentiam.*

S.Aug. ib.

Ecce princeps unus acceſſit , & adorabat eum , dicens : Domine , filia mea modò defuncta eſt . Ut animæ noſtræ reſurrectionem impetremus , ad Deum accedere per fidem oportet , ſub ejus potenti manu humiliari , ſupremam ejus Majeſtatem in ſpiritu & veritate adorare ; illi miſeriam noſtram , & Animæ mortuæ ſtatum ferventi ſollicitudine exponere ; cum fiducia in Dei bonitate , & in virtute ſanctiſſimæ humanitatis , paſſionis , & mortis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu ipſi ſupplicare , ut Animam ipſius Spiritu ,

quo

quo vivebat, deſtitutam, ejuſdem Spiritus nova effuſione vivificet: *Cor mundum crea in me Deus; & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis.* Pſ. 50.
Quæram te, Domine, ut vivat anima mea. *Vivit enim corpus meum de Anima mea, & vivit Anima mea de te.* Audiam Prophetæ tui monitum ſalutiferum: *Quærite Deum*, inquit, *& vivet anima veſtra*. Et Apoſtolum dicentem, *Nolite conformari huic ſæculo. Evitando vivit anima, quæ appetendo moritur. Faſtus elationis, & delectatio libidinis, & venenum curioſitatis, motus ſunt animæ mortuæ; quia non ita moritur, ut omni motu careat, quoniam diſcedendo à fonte vitæ moritur, atque ita ſuſcipitur à prætereunte ſæculo, & conformatur ei. Verbum autem tuum, Deus, fons vitæ æternæ eſt, & non præterit: ideoque in verbo tuo cohibetur ille diſceſſus, dum dicitur nobis: Nolite conformari huic ſæculo.*

S.Aug. l. 13. Confeſſionum, c. 20. — Pſ. 68. 33. — Rom. 12. 1. — S. Aug. l. 13. Confeſſ. c. 21.

Sed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet. Legis notitiam habebat Synagogæ Princeps, hominem manu Dei legerat eſſe figuratum: *Credidit ergo Deo, quia eadem manu, qua creatam ſenſerat filiam, recreari & reduci poſſet ad vitam. Cognovimus quid ſit:* Veni, & impone manum tuam ſuper eam: *Ut qui ſponte poſuit ad creandum, ad reparandum iterum exoratus imponat. Hoc eſt quod Propheta fatetur, cùm decantat in Pſalmis:* Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. *Quia qui poſuit, cùm formaret ex nihilo, impoſuit iterum, ut reformaret ex perdito.* Denique idem Pſalmiſta, ut manus hujus ſalutare ſenſit, & adeptus eſt largitatem, repetitam prorupit in vocem: *Dextera*, inquit, *Domini fecit virtutem: Dextera Domini exaltavit me: Dextera Domini fecit virtutem*. Et ut meruiſſe ſe quod Archiſynagogus popoſcit, demonſtraret, adjecit: *Non moriar, ſed vivam*. Ille cùm peteret, dixit: *Veni, impone manum tuam, ut ſalva ſit, & vivat: hic jam conſecutus exultat:* Non moriar, ſed vivam. *Dextera Domini Chriſtus eſt. Et verè fecit virtutem, diabolum dum debellat; dum alligato forti, ſicut ipſe dixit, vaſa fortis diripit; dum infernum deſtruit, dum ipſam mortificat mortem.*

S.Petr. Chryſol. ſ. 33. — Pſ. 138. — Pſ. 117.

Et Jeſus ſurgens, ſequebatur eum, & Diſcipuli ejus. Nullis laboribus parcere debent Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, cùm de animabus à morte peccati ſuſcitandis agitur. Confidere debent, ſi quiete ſua poſthabita, ſe impendant Animarum ſaluti, & peccatorum converſioni, adfuturum Chriſtum gratia ſua, ſine qua inutiles eſſent Miniſtrorum ejus conatus.

Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis.
Pulſant, non intrant animas: Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſolvit peccati compede vinctos:
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum:
Ille ex injuſtis juſtos facit, indit amorem,
Quo redametur amans: & amor quem conferit, ipſe eſt.

S. Proſper. Carmine de Ingratis.

XV. *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.* Occulto vulneri, & verecundo languori remedium ſic quæſivit, ut & ſuum pudorem tegeret, & curantis reverentiam cuſtodiret. Poſt certamina deſperata Medicorum, poſt medicamina ſumptuoſa, poſt inanem & antiquiſſimam curam, ubi ars & peritia defecerat, ubi languentis omnis jam conſumpta fuerat ſubſtantia, ipſi Autori pudendum vulnus occurrit: *Ut quod humana arte tot annis curari non potuit, ſola fide & humilitate curaretur. Mulier ſtabat eminus, quam natura pudore perfuderat, quam per hoc immundam Judaica Lex notarat dicens:* Immunda erit, & ſanctum non contiget: *contingere metuens,*

S. Petr. Chryſol. ſ. 33.

ne

ne Judaicum furorem, ne Legis poſſet ſubire ſententiam. Dicere non eſt auſa, ne circumſtantium confunderet & oneraret auditum: ne fieret populorum fabula, quæ tot annis ſtadium fuerat paſſionum. Siquidem & ampliùs ferre & ſuſtinere dolor diuturnus & continuus non ſinebat: & deliberandi tempus Chriſti prætereuntis celeritas amputabat: & noverat, quòd tacenti, quòd occultanti morbum ſuum ſanitas non daretur. Inter hæc bella cogitationum ſolam ſalutis viam mulier, curam ut furaretur, invenit; ut raperet tacita, quod petere non valebat, & pro ſua verecundia, & pro reverentia præſtituri: & quæ non merebatur corpore, corde perveniret ad Medicum; fide Deum, manu tantùm tangeret veſtimentum; ſciens hanc fraudem non ſolùm veniam, ſed & remedium præſtituram; quam non voluntas, ſed neceſſitas verecunda generavit: præſertim cùm & furantis lucrum quæreret, & ei, cui auferebatur, nullum gigneret detrimentum. Pium latrocinium, quod miniſtra fide committitur. Ecce ubi virtus eſt quæſita contrariis, ubi fraus fide conveniente, quod nitebatur, obtinuit. Mulier inter comprimentes, ut neſciretur, accedit, & præſumpſit furari ſe poſſe curam fide ſola: Ut habitu lateret & corpore, retro accedit: & ad videndum ſe judicabat indignam. Curavit fides intra iſtum temporis, quod duodecim annis ars humana curare non potuit . . . Tetigit veſtimentum mulier, & curata eſt. Miſeri, qui quotidie Corpus Domini tractamus, & ſumimus, & noſtris vulneribus non curamur! Non Chriſtus infirmantibus, ſed fides deeſſ: nam multò magis in nobis manens poterit vulneratos curare, qui latentem mulierem præteriens ſic curavit.

XVI. *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis*, &c.
Hemorrhoiſſa mulier, peccatoris typus. Morbo laborabat, ex quo im-
munda erat ſecundùm Legem; Templi & Synagogæ aditu, urbium ingreſ-
ſu, omni ſocietate civili prohibita. Qui vel ejus veſtimenta tetigiſſet,
Oſee 9. 10. legalem immunditiam contrahebat. Peccator coram Deo immundus eſt.
Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt. Ab Angelororum ſocietate,
à cœleſti Jeruſalem excluſus, Templorum aditu, & ſacrorum Myſteriorum
participatione indignus, qui dæmonem in Templum cordis ſui, expulſo
Deo, admittere non dubitavit. Sæpè illos inficit & commaculat peccator,
qui ad ipſum accedunt, qui ipſum audiunt, qui cum illo ſocietatem ineunt:
1. Cor. 15. 33. inficit, inquam, aut funeſtis conſiliis, aut pravis colloquiis: *Corrumpunt*
Eccl. 13. 1. enim *bonos mores colloquia mala*; aut denique malis exemplis: *Qui tetigerit*
picem, inquinabitur ab ea. Hemorrhoiſſa fœdo gravique morbo à duodecim
annis laborabat, peccatores plurimi diutiùs perſeverant in lethali peccato,
Dan. 13. 52. in fœdis vitiis, in impudicitia: *Quibus dici poteſt, Inveterate dierum ma-*
Pſ. 17. 46. *lorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs* ...... *Filii alieni*
inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis. Filii non mei dicendi,
S. Aug. ſed potiùs alieni, quibus rectè dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis*, mentiti
» ſunt mihi. Filii alieni, quibus Novum Teſtamentum attuli, ut renovaren-
Marci 5. » tur, in veteri homine remanſerunt. Hemorrhoiſſa *multa perpeſſa fuerat à*
» *compluribus Medicis; nec quidquam profecerat, ſed magis deteriùs habebat*.
Peccatores ſæpè curam animæ ſuæ, Medicis imperitis, imprudentibus, aut
ignaris commendant, qui morbos eorum non curant ſecundùm regulas Di-
vinæ medicinæ, cujus ipſi miniſtri ſunt & adjutores; peccatorum conſcien-
tias moderantur ad eorum voluntatem, & ſecundùm deſideria cordis eorum,
non ſecundùm Evangelicæ Moralis veritatem. Peccatores enim adulari vo-
Prov. 18. 2. lunt, non uri, non ſecari. *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea*
dixeris, quæ verſantur in corde ejus: Inde fit, ut deteriùs ſe habeant.
S. Cypr. tr. de Lapſis. Hinc Sanctus Cyprianus ait: *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat,*
pec-

peccandi fomitem ſubminiſtrat ; nec comprimit delicta , ſed nutrit . . . Aperiendum vulnus eſt , & ſecandum , & putraminibus amputatis , medela fortiore curandum . Vociferetur & clamet licèt & conqueratur æger impatiens per dolorem , gratias aget poſtmodum , cùm ſenſerit ſanitatem . Hinc Clerus Romanus ad Sanctum Cyprianum ſcribit : *Ubi poterit indulgentiæ medicina procedere , ſi etiam ipſe Medicus intercepta pœnitentia indulget periculis ? Si tantummodo operit vulnus , nec ſinit neceſſaria temporum remedia obducere cicatricem ? Hoc non eſt curare , ſed , ſi dicere verum volumus , occidere .* Epiſt. inter S.Cypriani, 31.

Hinc Sanctus Ambroſ. verſum illum explicans Pſalmi 118. *Viam iniquitatis amove à me , & de lege tua miſerere mei* , ait : Meritò , quia vulnus grande ac vetus eſt , & diù ſerpens , perfectioris medicinæ remedia depoſcit , obſecrans , ut Domini legitima miſeratione curetur . Citò enim refricatur vulnus , quod ſanatum medecinæ lege non fuerit ; imò etiam ſeriorem curatio ſentit profectum . Ideòque ſi virus in interiora proſerpit , medicamenta foris appoſita non ſentit . Exigit ergo medicinæ ratio , ut aut ſectione , aut aduſtione curetur . Ideoque bonus Medicus hujuſmodi ægrum , legitimè dicit eſſe curandum , ut poſſit medicina proficere . Lege ergo miſeretur , qui cum ſapientia juſtitiaque miſeretur ; ut ea dimittat , quæ ſcit jure poſſe dimittit ; ne cùm alterius miſeretur , ſe ipſum legi faciat obnoxium . . . Conſideremus etiam , ne & ipſum deteriorem faciamus , cujus miſeremur injuſtè . Plerumque enim non coercere delinquentes , majoris auſteritatis eſt , quàm ſi ulciſcaris . Traduntur enim in paſſiones ignominiæ , quicumque aliquid inhoneſtum commiſerunt , nullumque culpæ pretium ferunt . Hemorrhoiſſa omnes facultates ſuas in Medicos erogaverat : peccator divitiis bonitatis & longanimitatis Dei , opibus gratiæ , donis cœleſtibus abuſus eſt , & in extremam paupertatem incidit , quia Deum ſuum amiſit & omnia ; nec ſuam tamen agnoſcit egeſtatem . *Dicis : Dives ſum , & locupletatus , & nullius egeo : & neſcis , quia tu es miſer , & miſerabilis , & pauper , & cæcus , & nudus .* Hemorrhoiſſæ infirmitas non ſolum ingraveſcebat in dies , ſed humana arte inſanabilis evaſerat : peccatorum inveteratorum ſpiritales ægritudines eò magis ingraveſcunt , quò magis pœnitentiam differunt , & tandem penè inſanabiles & deſperati evadunt . *Hæc dicit Dominus : Inſanabilis fractura tua , peſſima plaga tua . . . . Curationum utilitas non eſt tibi . . . Propter multitudinem iniquitatis tuæ , dura facta ſunt peccata tua . . .* Hinc Sanctus Ambroſius ait : *Faciliùs inveni qui innocentiam ſervaverint , quàm qui congruè egerint pœnitentiam .*

118.Ambr.ſ.4. in Pſ.118.

Apoc.3.17.

Iſa.30.12.

S. Ambr. l. 2. de Pœnit.c.2.

XVII. *Acceſſit retrò , & tetigit fimbriam veſtimenti ejus* , &c. Hemorrhoiſſa pudore ſuffuſa , retrò ad Chriſtum accedit , cum tremore : ſic peccator accedere debet ad Deum pudore ſuffuſus , ex peccati ſui conſideratione , & ex divinæ Majeſtatis , quam graviter offendit , reverentia ortò ; pudore illo ſalutari , qui pœnitentiam parit , non pudore malo , quo nonnulli pœnitentiam & confeſſionem peccatorum , ut publicationem ſui , aut ſuffugere , aut de die in diem differre præſumunt : *Pudoris magis memores , quàm ſalutis : velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione , conſcientiam medentium vitant , & ita cum erubeſcentia ſua pereunt .* Quibus meritò dici poteſt : *Ne tu verecundia bona , ad delinquendum expandens frontem , ad deprecandum verò ſubducens !* Veræ converſionis & ſinceræ pœnitentiæ , pudor & verecundia ſalutaris comes eſt . Hac ſuffuſus David pœnitens ajebat : *Anima mea turbata eſt valde . . . Iniquitatem meam ego cognoſco , & peccatum meum contra me eſt ſemper . . . Tota die verecundia mea contra me eſt , & confuſio faciei meæ cooperuit me .* Temporali illa con-

Tert.lib.de Pœnit.c.8.

Pſalm.6.4. Pſ.50.5. Pſ.43.16.

fu-

Pſ.30. fuſione, æterna confuſio vitatur, de qua idem Rex pœnitens ait: *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum*. Nam eſt quædam confuſio tem-
S. Aug. Enar. 2. in Pſ.30. poralis utilis, *Perturbatio animi reſpicientis peccata ſua, reſpectione horrentis, horrore erubeſcentis, erubeſcentia corrigentis*. Unde dicit & Apoſtolus: *Quam enim gloriam habuiſtis tunc in his, in quibus nunc erubeſcitis?* Ergo erubeſcere illos dicit jam fideles, non de præſentibus donis, ſed de præteritis peccatis: *Hanc confuſionem non formidet Chriſtianus: imò ſi hanc non habuerit, æternam habebit*. Hemorrhoiſſa indignam ſe exiſtimat, quæ ſtet ante faciem Chriſti. Piæ hujus mulieris humilitatem peccator imitetur, indignum ſe Chriſti exiſtimet aſpectu & beneficiis, indignum Corporis Chriſti Communione, indignum miſericordia & abſolutione. Felicem ſe ſatis arbitretur, ſi veſtimenti fimbriam tangat, ſi verbum Dei audiat, legat, meditetur; ſi humillimæ pœnitentiæ actione vitæ & paſſionis Chriſti humilitatem, labores, & dolores imitetur. Ne furari ſe poſſe Abſolutionem putet, ſicut Hemorrhoiſſa errore muliebri furtivam ſe poſſe conſequi ſanitatem exiſtimavit, retrò accedendo ad Chriſtum turba comprimente comi-
Tert. l. de Pœnit. c.6. tatum. *Furto quidem aggredi, & præpoſitum hujus rei aſſeverationibus tuis circumduci facile eſt. Sed Deus theſauro ſuo providet, nec ſinit obrepere indignos*. Hemorrhoiſſa cum ſpe firma ad Chriſtum acceſſit, ſanitatem quam fruſtra duodecim annis ſperaverat ex arte & curis medicorum, ſtatim ſe conſequi poſſe confidens virtute Deitatis, in Chriſto corporaliter ſecundùm plenitudinem omnem ſuam inhabitantis, ſi vel fimbriam veſtimenti ejus
Hebr. 4.15.16. tetigiſſet. Hanc ſpem, hanc fiduciam peccator pœnitens imitetur. *Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur*.

Acceſſit retro, Sed ubi? Retro nihil erat: ibi faciem quam declinabat,
S. Petrus Chryſ. ſ.34. " invenit. Erat in Chriſto corpus multiplex, ſed erat Deitas ſimplex; erat " totus oculus, qui poſt ſe ſupplicem ſic videbat. *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus*. O quid iſta mulier vidit habitare in interio- " ribus Chriſti, quæ in Chriſti fimbria Divinitatis totam vidit inhabitare " virtutem! O quid docuit mulier, quantum ſit Corpus Chriſti, quæ in " Chriſti fimbria tantum eſſe monſtravit! Audiant Chriſtiani, qui quotidie " Corpus Chriſti attingunt, quamnam de ipſo corpore ſumere poſſunt medi- " cinam; quando mulier totam rapuit de ſola Chriſti fimbria ſanitatem. Sed " quod nobis flendum eſt, mulier de vulnere medicinam tulit, nobis medi- " cina ipſa retorquetur in vulnus. Hinc eſt, quòd Apoſtolus tangentes in- " dignè Corpus Chriſti taliter admonet & deplorat: *Qui enim tangit indi-*
1. Cor. 11. " *gnè Corpus Chriſti, judicium ſibi ſumit*. Et quòd inde temeritas infirmita- " tem capiat, unde fides accipere debebat ſanitatem, rursùs intulit: *Pro-* " *pter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*.

" *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus*. Sciens, quòd Deum
S. Petr. Chryſol. ſ. 35. " nec tactus polluit, nec offendit viſus, nec odor exaſperat, nec auditus " fauciat, nec inquinat humana cogitatio. Nam ſi Medicus cùm ſaniem vul- " nerum tractat, cùm curat verecunda membrorum, non injuriam computat, " ſed honorem: quantò magis Deus non arbitratur injuriam, dum vulnera " noſtra curando reſpicit, tangit ad remedium, viſitat ad ſalutem? Dei " conſpectum offendunt peccatorum vulnera, non dolorum; morbi criminum, " non corporum paſſiones; vitiorum ſanies, non viſcerum fluxus: quia ho- " mo habetur voluntarius in delictis, in doloribus tenetur invitus. Hinc eſt, " quòd peccator pœnam recipit, ægrotus recipit curam. Mulier ergo non " voluntatis conſcia, ſed doloris; nec confuſa crimine, ſed confuſa languo- "

re,

re , acceſſit retrò , ut turbæ declicaret oculos , non Chriſti vitaret aſpectum : A populis neſciri voluit non , à Chriſto ; geſtivit non Deum latere, ſed homines : quia non niſi à ſolo Deo potuit latens videri , audiri tacens, celata curari . *Acceſſit , & tetigit fimbriam veſtimenti ejus* . Quia In Chriſto nil poſtremum credidit , nil judicavit extremum ; quia nec minoratur Deus in homine , nec virtus attenuatur in fimbria , nec cœleſtis natura membrorum variatur officiis . Hinc eſt , quòd mulier per dorſum pervenit ad faciem , per veſtimentum penetravit interna ; & per fimbriam , capitis tetigit ſummitatem ; nec hoc ſine Myſterio : Audite Prophetam , dicentem: *Sicut unguentum in capite , quod deſcendit in oram veſtimenti ejus* . Videtis, [Pſ. 132.] fratres , in fimbriam veſtimenti hujus totam plenitudinem divini chriſmatis, totam divini capitis tranſiſſe virtutem . Scienter ergo mulier ſacram Chriſti fimbriam geſtivit attingere , ut vel de occulto myſterio , vulneris poſſet ſumere Medicinam . Magna hæc mulier , & nimiùm permiranda , quæ ſcientia Doctores Legis vicit , Sacramento omnes Judæos ſuperavit , fide præceſſit Apoſtolum ! Nam Judæa cum Scribis & Doctoribus ſuis , Deum totum deſpexit in corpore : Thomas Apoſtolus , ut Chriſtum Deum crederet, immiſit manus , injecit digitos , patefecit vulnera : & ut Chriſtum crederet , iterùm pati compulit Chriſtum . . . . Petrus & Paulus principes fidei [S. Petrus Chryſ. ſ. 34.] Chriſtianæ , notitiam nominis Chriſti toto orbe diffuderunt : mulier accedendi ad Chriſtum prima tradidit diſciplinam : mulier prima dedit formam, quomodo peccator tacita confeſſione deleat ſine confuſione peccatum ; quomodo delinquens ſoli Deo cognitus de reatu , nudare apud homines verecunda conſcientiæ non cogatur ; quomodo homo poſſit venia judicium prævenire .

XVIII. *At Jeſus converſus , & videns eam , dixit : Confide , filia , fides tua te ſalvam fecit . Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora* . Nihil eſt , quod Orationi cum fide & humilitate factæ Deus non concedat . Pœnitentem humiliatum , qui ad cœlum oculos attollere non audet , propitius reſpicit Chriſtus , modò fide per dilectionem operante ipſum tangat . *Tangit Chriſtum , qui credit in Chriſtum . Nam & illa mulier quæ fluxum ſanguinis patiebatur, dixit apud ſe ipſam* , Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus , ſalva ero . *Fide* [S. Aug. ſ. 243. alias de Diverſis 6.] *tetigit , & ſanitas ſubſecuta eſt , quam præſumpſit . Denique ut noſſemus , quid ſit verè tangere , Dominus continuò dixit Diſcipulis ſuis* , Quis me tetigit ? *Et dixerunt Diſcipuli* , Turbæ te comprimunt , & dicis : Quis me tetigit ? *Et ille* , Tetigit me aliquis . *Quaſi dicens , Turba premit , fides tangit* .

[S. Ambr. l. de Virgin. c. 16.] *At Jeſus converſus , & videns eam , dixit , Confide filia* , &c. Omnia habemus in Chriſto . Omnis anima accedat ad eum , ſive corporalibus ægra peccatis , ſive clavis quibuſdam ſæcularis cupiditatis infixa , ſive imperfecta adhuc quidem , ſed intenta tamen meditatione proficiens , ſive multis aliqua ſit jam perfecta virtutibus : Omnis in Domini poteſtate eſt , & omnia Chriſtus eſt nobis . Si vulnus curare deſideras Medicus eſt : ſi febribus æſtuas , fons eſt : ſi gravaris iniquitate , juſtitia eſt : ſi auxilio indiges , virtus eſt : ſi mortem times , vita eſt : ſi cœlum deſideras , via eſt : ſi tenebras fugis , lux eſt : ſi cibum quæris , alimentum eſt . *Guſtate igitur , & videte , quoniam ſuavis eſt Dominus : Beatus vir qui ſperat in eo* . Speravit in eo illa , quæ fluxu ſanguinis laborabat , & continuò ſanata eſt ; ſed quia fidelis acceſſit . Et tu cum fide , filia , vel fimbriam ejus attinge . Jam ſæcularium fluxus voluptatum modo torrentis exundans , verbi ſalutaris calore ſiccabitur ; ſi cum fide tamen accedas , ſi pari devotione divini Ser-

menis extremam ſaltem fimbriam comprehendas, ſi tremens procidas ante
” Domini pedes. *Ubi ſunt pedes Verbi, niſi ubi Corpus eſt Chriſti?* O the-
” ſauris omnibus opulentior fides! ò virtutibus corporis omnibus fides for-
” tior! ò Medicis omnibus ſalutarior! ſimul ut acceſſit mulier, virtutem
” ſenſit, medicinam impetravit; ut ſi oculum lumini admoveas, illumina-
” tur antequam ſentias, & operatio lucis prævenit apparatum.

S. Petrus Chryſol. ſ. 34. & 36. ” *At Jeſus converſus, & videns eam, dixit, Confide, filia, fides tua te*
” *ſalvam fecit*. Chriſtus converſus eſt ad mulierem, ut mulier converteretur
” ad Chriſtum: vidit eam, ut ſaluti redderet, non ut agnoſceret, quam
” ſciebat. Chriſtus mulieris docuit exemplo, quàm fides ſola totam proficiat
” ad ſalutem. Addit S. Marcus: *Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtu-*
” *tem, quæ exierat de illo, converſus ad turbam ajebat: Quis tetigit veſti-*
” *menta mea?* Interpellatricem tacitam, & ſuggerentem cogitationibus ſolis,
” ac poſt tergum virtutis ſuæ conſiliis adhærentem, non ut diſcuſſor neſcius,
” ſed ut præſcius inquiſitor producit in medium, ſuiſque facit adſtare con-
” ſpectibus... Ut quem occultè ſenſerat Medicum, palam profiteretur &
” adoraret ut Deum: & tam præſentibus, quàm futuris fieret de tanto ſuo
” languore medicina, dicente Evangeliſta: *Mulier autem timens, ac tremens,*
” *ſciens quid factum eſſet in ſe, venit, & procidens ante pedes ejus, dixit ei*
” *omnem veritatem*.

XIX. *Et cùm veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum. Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus, & ſurrexit puella*, &c. Qui dolore immodico ob conſanguineorum, vel amicorum ſuorum mortem affliguntur, ac doloris vehementia, vique lacrymarum fidei, ſuæ teſtantur infirmitatem, miraculorum Chriſti teſtes eſſe non merentur, gratiarumque ipſius conſcii. Hanc ob cauſam tibicines, & alios inani doloris oſtentatione, pompæ funebris apparatum

S. Ambr. l. 6. in Luc. n. 62. inſtruentes, domo Principis Synagogæ ejecit Jeſus, filiam ejus ſuſcitaturus. *Fleant mortuos ſuos, qui putant mortuos: ubi reſurrectionis fides eſt,*

S. Gr. M. l. 18. Moral. c. 25. *non mortis eſt ſpecies, ſed quietis*. Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit. *Cùm mira ope pietatis ad cor veritas venit, priùs ab eo cogitationum carnalium æſtus ejicit, & poſt in eo virtutum dona diſponit. Quod benè nobis ſacra Evangelii hiſtoria innuit, in qua dum ad reſuſcitandam filiam Principis Dominus duceretur, protinus additur*: Et cum ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus, & ſurrexit puella. *Foras ergo turba ejicitur, ut puella ſuſcitetur: quia ſi non priùs à ſecretioribus cordis expellitur importuna ſæcularium multitudo curarum, anima quæ intrinſecùs jacet mortua, non reſurgit. Nam dum ſe per innumeras terrenorum deſideriorum*

S. Jo. Chryſ. Hom. 32. in Matth. *cogitationes ſpargit, ad conſiderationem ſui ſeſe nullatenus colligit*. Recedite, non eſt mortua puella, ſed dormit. *His verbis docet, non eſſe timendam mortem; nequaquam enim eſſe mortem, cùm ad conditionem ſomni jam redacta ſit. Deinde quoniam ipſe quoque moriturus erat, aliorum morte ac reſurrectione faciebat, ut Diſcipuli confiderent, ac æquiſſimo animo mortem ipſam ferrent, cujus adventu mors, in ſomni conditionem deveniſſet*. Recedite. *Conſidera flentes atque plorantes, quaſi tam magna videre miracula indignos, omnes ejectos fuiſſe: nec velis cum lugentibus exire, ſed cum Petro, Joanne & Jacobo unà remaneas. Nam ſi tunc eos, qui flebant, ejecit, quando non erat ita planum, quaſi in ſomnum jam mortem eſſe redactam: quid nunc faciet, cùm id luce ipſa jam clarius ſit? Sed non ſuſcitavit filiam tuam nunc: ſed ſuſcitabit omninò longè majori cum gloria. Puella namque illa*

reſu-

reſuſcitata , rurſus mortua eſt : tua verò , poſtquam reſurrexerit , nunquam in poſterum mortem videbit . Nemo ergo defunctos deinceps lugeat , nemo mortem Chriſti ; qua mors ſuperata eſt , calumnietur . Quid fruſtra fles , ſi mortem in ſomnum redactam eſſe credis ? Quid te cædis , & luges ? Gentes id faciunt , quia non credunt : ſi autem fidelis pariter , atque infidelis hac in re peccat , quid ille reſpondebit ? Quomodo veniam petere audebit ? Præſertim cùm nemo Chriſtianus de reſurrectione ambigat . Dormit puella tua , non eſt mortua ; quieſcit , non eſt perdita : Reſurrectio ac æterna in poſterum immortaliſque vita illam excipiet , & quies angelica . Non audis Prophetam dicentem : Convertere anima mea in requiem tuam , quia Dominus benefecit tibi? Pſ. 114.
Beneficium Deus hanc rem vocat , & tu ploras ? Et quid feceres , ſi hoſtis , ſi invidus , ſi inimicus eſſet defuncti ? Nam ſi quempiam lugere oportet , diabolum certè oportet , quoniam mortui ad immortalitatem tendunt . Illius malitiam hi clamores , & fletus decent ; non te , qui ad requiem & coronas proficiſceris . Et certè harum turbationum omnium tranquillus quidam portus in morte eſt . Examina , quot quantaque mala ſunt in hac vita ; quoties ipſe
præſentibus rebus maledixiſti , cùm ſemper in pejus omnia ruere , & videris , & videas : quamvis & ab initio non parva pœna huic vitæ ſit attributa . *In doloribus* , inquit Scriptura , *paries filios . . . In ſudore vultus tui comedes panem tuum . . . . In mundo tribulationem habebitis . . . . .* Gen. 3. Joa. 16. Iſai 33. Matth. 8. Ezech. 40.
Nihil autem hujuſmodi de futuris rebus ſcribitur , quin imò oppoſitum : *Effugit* , inquit , *dolor , triſtitia , gemitus . . . . . Ab Oriente , atque Occidente venient , & recumbent cum Abraham , Iſaac , & Jacob.* Et alibi , *Talamus ſpiritalis* , dicuntur quæ illic ſunt , *inextinguibiles fulgidæque lucernæ , cæleſtis vita* . Cur ergo defunctum exagitas ? Cur efficis , ut mortem timeant alii atque formident ? Cur cauſam præbes , ut nonnulli Deum inculare audeant , quòd tanta mala nobis invexerit ? Imò verò cur poſt mortem tuorum pauperes convocas ? Cur Presbyteros ; ut pro eo velint otare , obſecras ? Non ignoro te reſponſurum , ut defunctus requiem adipiſcatur , ut propitium Judicem inveniat . His ergo de rebus flendum arbitratris ? Nonnè vides , quàm maximè tibi ipſi repugnes ? Nam cùm illum abiiſſe in loca amœna putes , ingentes tamen adverſus te ipſum fluctus excitas & tempeſtates . Sed quid faciam ? inquies , talis eſt natura parentum. Non eſt naturæ culpa iſta ; ſed nos qui omnia evertimus , animos noſtros molles nimis , atque dejectos efficimus , & divinam noſtram perdimus nobilitatem , & ſimul infideles facimus deteriores . Quomodo enim de immortalitate Animæ cum ipſis diſputabimus ; qua ratione nos reſurrecturos illis perſuadebimus , cùm longè magis , quàm illi , mortem formidemus ? Multi enim apud Gentiles , cùm nihil de immortalitate animæ crederent , nihilominùs mortuis filiis , ut inanem gloriam conſequerentur , corona ornati , & candidam induti veſtem , in publicum prodierunt . Oro ut futura illa quidem & vera gloria moveat , ut effeminatos illos molleſque animos deponere velis . Sed hæredem non habeo , inquies , nec quem rerum mearum ſucceſſorem conſtituam. Ego verò te libenter interrogarem , tuarumne rerum , an cælorum malis filios tuos eſſe hæredes ? Et utrum magis deſideres , caduca hæc & corruptibilia poſſideri ab illis , quæ tamen poſt omninò eſſent relicturi , an ſtabilia illa & æterna ? Non habes hæredes filios, ſed habet ipſos pro te Deus : non hæredes facti fratrum ſuorum , ſed facti ſunt Chriſti cohæredes . Sed cui inquies , pretioſas veſtes noſtras , cui magnificas ædes , cui ſervos , cui agros relinquemus ? Illis ipſis profectò , & multò tutiùs quàm ſi viverent ; nihil enim prohibet . Nam ſi multæ bar- S. Joa. Chr. h. 32. in Matth.

» baræ gentes unà cum defunctis res eorum cremare ſolent, quantò æquius
» defuncto filio tua tradere potes, non ut in cinerem redigantur, ſed ut
» magis glorioſum illum reddant? Putas illum maculis inquinatum abiiſſe?
» Da ipſi ſua, ut illis ſe à maculis detergat. Putas in juſtitia ipſum deceſ-
» ſiſſe? Præbe ipſi tua ad mercedis & retributionis adjectionem. Sed into-
» lerabilis tibi caſus tuus videtur. Propterea ergo defuncti gratia plorandum
» non eſt, quoniam à multis hujuſmodi caſibus liberatus eſt. Noli ergo fa-
» cere, ut invidere videaris. Nam qui mortem ſibi optat, quoniam ante
» tempus aliquis ſuorum ereptus eſt, ploratque propter illum, quia vivit,
» ut multa hujuſmodi ſubeat, invidere magis, quam amare illum videtur.
» Noli ergo cogitare, quòd non redibit unquam domum filius tuus, ſed quia
» & tu paulò poſt ad ipſum gradieris. Quòd ſi in peccato mortui ſunt, fi-
» nem tamen peccandi habuerunt. Nam ſi pœnitentiam fuiſſent acturi, Deus
» cui omnia patent, non antequam eam egiſſent, ipſos rapuiſſet: ſin verò
» juſti deceſſerunt, evaſerunt jam à periculis, & tuti ſupremam beatitudinem
» poſſident. His rebus omnibus planum factum eſt, non eſſe amoris has la-
» crymas, ſed turbationis, & animi parùm ſapientis. Nam ſi defunctum
» diligeres, gauderes profectò, quia fluctus præſentis vitæ pernavigavit.
» Quid enim mirabile, aut novum atque inauditum factum eſt? Annon ea-
» dem ipſa quotidie revolvi videmus? Diem nox, noctem dies, hyemem
» æſtas, æſtatem hyems modò præcedit, modò ſequitur: Mala verò alia
» atque alia in dies, quæ filium tuum haurire quotidie, & tecum eſſe vel-
» les omni morbo ſubjectum, omni luctui, cum ſua formidine & horrore
» vitam miſerè agere, & alia qidem mala jam ſubeuntem, alia verò timen-
» tem ne ſubeat. Ad hæc etiam illius tibi rationis memoria veniat, non
» immortalem te genuiſſe: ſed ſi nunc diem ſuum non abiiſſet, paulò poſt
» certè ad hoc ipſum perveniſſet. Sed non ſaturaſti te amore illius? Sed ibi
» omninò perfrueris. At vellem, inquies, hic quoque ipſum videre. Et
» quid prohibet? Licet tibi eum hic quoque videre, ſi ſapis. Certa enim
» ſpes futurorum, & jucundior viſu, & clarior eſt. Tu verò ſi ad impe-
» randum regnandumque hoc caduco perituroque Regno filius tuus abiiſſet,
» nolles eum inde redire, ut ipſum videres: nunc verò cùm ad majora me-
» lioraque Regna proceſſerit, parvi temporis abſentiam ferre non poteris?
» Sed non eſt mihi conjux, inquies. Conſolatorem habes Patrem orphano-
1. Tim. 5. » rum, & viduarum Judicem. Audi Paulum talem viduitatem extollentem,
» atque dicentem: *Quæ autem verè vidua eſt ac ſolitaria, ſperat in Domino*:
» Præſtantior enim hæc videbitur, cùm majori patientia fulgeat. Noli ergo
» plorare, aut dolere ea de re, qua tibi corona præparatur, pro qua tibi
» merces debetur. Reddidiſti enim depoſitum, quod tibi creditum erat: non
» ſis ergo ſolicita, ſi vides in inviolabili ærario theſaurum tuum eſſe depo-
» ſitum.

XX. *Et deridebant eum*. Ita mutationem peccatoris in melius, & ſpiri-
ritalem reſurrectionem, Dei virtute, pii Concionatoris, Paſtoris, aut
conſcientiæ Moderatoris miniſterio factam, irrident carnales homines: Nam
1. Cor. 2. *Animalis homo non percipit quæ Dei ſunt*. Et irridebant eum. *Quicumque*
S. Ambr. l. 6. *enim non credit, irridet*. Sed quemadmodum eorum irriſionibus inſuperha-
in Luc. n. 62. bitis, opus tamen potentiæ ac miſericordiæ ſuæ Chriſtus perfecit; ita
inſuperhabitis impiorum hominum irriſionibus & dicteriis, opus miniſterii
ſui peragit Paſtor vigilans, vel conſcientiæ pius Moderator.

1. Joan. 2. 15. *Et cùm ejecta eſſet turba, intravit*. Chriſtus & Mundus habitare ſimul
Jacob. 4. in corde hominis non poſſunt. *Si quis diligit Mundum, charitas Patris non*
eſt

S

eſt in eo . . . . Et, *Qui voluerit amicus eſſe hujus ſæculi, inimicus Dei conſtituitur : Amicitia* enim *hujus Mundi, inimica eſt Dei*. Quamobrem neceſſe eſt
Mundum, & ejus amorem ex anima ejici, ut intret Chriſtus, illumque ſuſcitet.

XXI. *Tenuit manum ejus : & ſurrexit puella*. A peccati morte reſurgere
nemo poteſt, niſi Chriſti manus illius manum apprehendat, niſi gratia il-
lius voluntatem potenter præveniat, ac teneat. *Infelix ego homo, quis* Rom. 7. 24.
me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum (inquit
Apoſtolus.) *Nemo itaque liberat à vulneribus illius crucidatoris, niſi hujus
gratia Salvatoris. Nemo liberat venundatos ſub peccato à vinculis captivan-
tis, niſi gratia redimentis . . . . Cum verò non liberat niſi gratia, nihil
juſtum invenit in eo quem liberat, non voluntatem, non operationem, non* S. Aug. Ep.
ſaltem ipſam excuſationem : nam ſi hæc juſta eſt, quiſquis ea utitur, merito, 194. alias 105.
non gratia liberatur. Tenuit manum ejus. *Quoniam ipſe, ut velimus,
operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*. Conjunctio itaque
manus Chriſti cum manu puellæ defunctæ, operationem gratiæ, & liberi Idem, lib. de
arbitrii cooperationem ſignificat. *Ut ergo velimus, ſine nobis operatur;* Gratia & Libero Arbitrio,
cum autem volumus, & ſic volumus, ut faciamus, nobiſcum cooperatur. c. 17.
*Tamen ſine illo, vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad
bona pietatis opera nihil valemus*. Beatus ille, cui manum Sapientia tenet.
Utinam meos quoque teneat actus, teneat manum juſtitia, teneat Dei S. Ambr. l. 6.
verbum, inducat in penetralia ſua, ſpiritum avertat erroris, convertat in Luc. n. 63.
ſalutis, dari mihi jubeat manducare, panis enim cæleſtis Dei Verbum eſt. "
Inde & illa Sapientia, quæ divini Corporis & Sanguinis ſacroſancta Alta- "
ria replevit alimentis : *Venite*, inquit, *edite panes meos, & bibite vinum* "
quod miſcui vobis. Prov. 9. 5.

XXII. *Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, &
dicentes : Miſerere noſtri, Fili David*. Cæci ſunt peccatores, quibus non
ſubeſt ſcientia Dei, qui tenebris obſcuratum habent intellectum, qui ſe-
dent in tenebris & umbra mortis. Oculos habent apertos & perſpicaces
ad temporalia, cæcutiunt ad æterna. Longè gravius malum cæcitas cor-
dis, quàm corporis. Hæc privat nos aſpectu lucis corporeæ, quam &
pecudum vident oculi; illa intuitu lucis immortalis, quæ Deus eſt : hæc
præter voluntatem accidit, iſta ex voluntate originem ducit : hæc miſeria
& calamitas eſt, non peccatum, nec cauſa peccati; iſta & pecca- S. Aug. lib. 5.
tum eſt, & pœna peccati, & cauſa peccati. *Cæcitas cordis* (inquit contra Julianum,
S. Auguſtinus) *quam ſolus removet illuminator Deus, & peccatum eſt,* num, c. 3. n. 8.
*quo in Deum non creditur; & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna ani-
madverſione punitur, & cauſa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore
committitur*. Pluit enim Deus ſuper peccatores laqueos; ſuperceciditt ignis Idem, lib. 1.
pravarum cupiditatum, & non viderunt Solem juſtitiæ; & *Lege infatiga-* Confeſſionum, c. 18.
bili ſpargit Deus pœnales cæcitates, ſuper illicitas cupiditates. Putaſne ob-
ſcuratio mentis, excæcatio cordis parva eſt pœna? *Si quis furtum faciens,
ſtatim oculum perdidiſſet, omnes dicerent, Deum præſentem vindicaſſe, Ocu-* S. Aug. Enarr.
lum cordis amiſit, & ei pepeciſſe putatur Deus? Si cæcus oculis carnis ad in Ps. 57.
*menſam ſuam quamlibet opimam diſcumberet, miſerum eum diceres : cæcus interius
Panem Chriſtum non videt, & beatus eſt? Hoc non dicit, niſi pariter cæcus.*

Verùm ut illuminentur oculi cordis noſtri, Chriſtus orandus eſt, &
orando ſequendus, miſericordia ejus imploranda; id unum ab ipſo poſtu-
landum, ut noſtri miſereatur, quia ipſe illuminatio noſtra eſt. *Dominus
illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo?* Ille me illuminat, rece-
dant tenebræ : ille me ſalvat, recedat infirmitas : Dominus illuminans,

nos

Pſalm. 26. ,, nos illuminati : Dominus ſalvans , nos ſalvati : ſi ergo ille illuminans,
S. Aug. ,, nos illuminati : & ſi ille ſalvans, nos ſalvati : præter ipſum nos tenebræ,
Enar. 2. in ,, & infirmitas . A Deum nos converti neceſſe eſt , ut illuminemur , qui
hunc pſ. ,, ad nos ipſos converſi , obtenebramur & excœcamur . Incipimus autem
,, illuminari , cùm noſtram cæcitatem , cum tenebras noſtras agnoſcimus , &
,, Chriſti miſericordiam imploramus , ut audiamus vocem laudis , & enarremus mirabilia Domini , qui cæcos illuminat , Audire vocem laudis (in-
S.Aug. Enar. 2. in Pſal. 25. ,, quit S. Auguſtinus) eſt intelligere intùs , quia quicquid in te mali eſt de
,, peccatis , tuum eſt ; quicquid boni in juſtificationibus , Dei eſt . Ita audi
,, vocem laudis , ut non te laudes , & quando bonus es . Nam laudando te
,, bonum , fis malus : Bonum enim te fecerat humilitas , malum te facit
,, ſuperbia . Converſus eras ut illuminareris , & converſione tua factus es
,, luminoſus , factus illuſtratus converſione . Sed quò ? Numquid ad te ? Si
,, ad te converſus poſſes illuminari , numquam poſſes tenebrari , quia tecum
,, ſemper eſſes . Quare illuminatus es ? quia convertiſti te ad aliud , quod
,, tu non eras . Quid eſt aliud , quod tu non eras ? Deus lumen eſt . Non
,, tu lumen eras , quia peccator eras . Dicit enim Apoſtolus eis , quos vult
,, audire vocem laudis ; *Fuiſtis aliquando tenebræ , nunc autem lux* . Quid
,, eſt , *Fuiſtis aliquando tenebræ , niſi veteres homines* ? Nunc autem lux :
,, *Non ſine cauſa lux eſtis , qui fuiſtis jamdudum tenebræ , niſi quia illuminati*
,, *eſtis . Noli putare te ipſum eſſe lucem* : *Illa eſt* Lux quæ illuminat omnem
,, hominem venientem in hunc mundum : *Tu autem per te ipſum , per malam*
Pſ.17. *voluntatem , per averſionem tuam tenebratus eras , modo luces . Sed ſubjecit ſtatim ; ne ſuperbirent illi , quibus dictum eſt* : Nunc autem lux ; *& addidit , In Domino* . Clamabo igitur ad Deum altiſſimum , de profundis te-
S. Aug. Enar. in Pſ.37. nebrarum mearum : *Deus meus , illumina tenebras meas* . Clamabo ut illi cæci : *Miſerere noſtri , Fili David* . Oratio vox cordis eſt : *Clamor cordis, fragantia charitatis* . Miſerere noſtri , Fili David . *Illumina oculos meos,*
Pſ.12. *nequando obdormiam in morte* : *Ego* Enim *in miſericordia tua ſperavi*.

XXIII. *Cùm autem veniſſet domum , acceſſerunt ad eum cæci . Et dicit eis Jeſus : Creditis , quia hoc poſſum facere vobis ? Dicunt ei Utique Domine. Tunc tetigit oculos eorum , dicens : Secundùm fidem veſtram fiat vobis , Et aperti ſunt oculi eorum*. Clamantes & miſericordiam ejus implorantes , non ſtatim exaudit Jeſus , ut ferventiùs orent , ut ad illum propiùs accedant, ut illum ſequantur , utque illorum fiducia beneficii dilatione magis augea-
S. Aug. Enar. in Pſ.37. tur . *Ad hoc oratio dilatione beneficii , & tribulationum adverſitate quaſi repellitur , ut tamquam ignis flatu repercuſſus inflammetur ardentiùs* . Extra domum , id eſt , extra Eccleſiam , quæ eſt domus Dei , nemo cæcus illuminari poteſt . Pagani , Hæretici , Schiſmatici , cæci ſunt , in tenebris ambulant ; quia ſunt extra Eccleſiam , quæ domus eſt lucis . Ad Eccleſiam niſi revertantur , Chriſtum in domum ſuam niſi ſequantur , numquam illuminabuntur. *Accedite ad eum , & illuminamini*. Accedite , *Fide ſecdan-*
Pſ.33.6. S. Aug. Enar. in Pſ.33. *do , corde inhiando , charitate currendo . Pedes tui , charitas tua eſt . Duos pedes habeto , noli eſſe claudus . Qui ſunt duo pedes ? Duo præcepta dilectionis , Dei & proximi . Iſtis pedibus curre ad Deum , accede ad illum : quia & ut curreres , ipſe hortatus eſt , & ipſe ſuum lumen eſperſit ſic , ut magnificè & divinè ſequi poſſis* . Acceditur autem ad Deum per fidem & pœnitentiam . *Paganus* enim , etſi velit benè vivat , *patentibus oculis eſt in*
Idem , Enar. in Pſ.25. *tenebris ; quia non agnoſcit lucem ſuam Dominum : Chriſtianus autem malè vivens , in luce quidem eſt nonniſi Dei , ſed clauſis oculis . Malè vivendo enim videre non vult eum , in cujus nomine tamquam cæcus , eſt in lumine*

con-

conſtitutus, nulla viſione veri luminis animatus. Ut porrò illuminetur, accedat ad Chriſtum, credat ipſum lumine potentiſſimo gratiæ ſuæ, mentis ejus oculos illuminare poſſe, & ſanare, ut puram illam lucem videant, quæ Deus ipſe eſt. *Acceſſerunt ad eum cæci: & dicit eis Jeſus: Creditis, quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine*. Ita fide viva, oratione fervente, humili, perſeverante, quæ clamor cordis eſt; fiducia in miſericordiam Filii Dei, qui propter nos, & propter noſtram ſalutem Filius David ſecundùm carnem fieri dignatus eſt; Eccleſiæ & Sacerdotum miniſterio, verbo Dei & gratia illius interiores oculos tangente, cæcus, id eſt, peccator pœnitens illuminabitur ut in via immaculata, in via mandatorum Domini ambulet, cujus preceptum lucidum, illuminans oculos. *Et aperti ſunt oculi eorum*. Vera converſione & ſincera pœnitentia ſtatim aperiuntur oculi peccatoris, ut peccati fœditatem, ut juſtitiæ pulchritudinem, ut ſupremam Dei magnitudinem ac majeſtatem, immenſam miſericordiam, infinitam bonitatem, ſummam hominis peccatoris miſeriam, infirmitatem, indignitatem agnoſcat; ut ſæculi, rerumque temporalium vanitatem; ut æternorum bonorum, quæ promittit Deus diligentibus ſe, veritatem, magnificentiam, firmitatem videat.

XXIV. *Et comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat*. Fugiendam ſcilicet in bonis operibus jactantiam & inanem gloriam Chriſtus oſtendit. Ejus exemplum ſequi debent ipſius Miniſtri ac Diſcipuli, & ex animo dicere: *Non nobis, Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam*. Pſ. 113.
Si quid boni per ipſos operatus eſt Deus, totum illi tribuat, illique gratias agant, ſcientes, quòd *Neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus*. Gratum tamen animum ſignificent, qui ipſorum opera ad Deum ſunt adducti, & Deum in miniſtris ſuis honorent, ac laudent, ſicut illi duo cæci à Jeſu illuminati, *Exeuntes diffamaverunt eum, ejuſque nomen celebraverunt in tota terra illa*. Dominus igitur Jeſus, cui hoc velle eſt, quod poſſe, & taceri virtutes ſuas voluit, & tamen ab his qui illuminati ſunt, quaſi invitus indicatur: ſervis ſuis ſe ſequentibus dans exemplum, ut ipſi quidem virtutes ſuas occultare deſiderent: & tamen ut alii eorum exemplo proficiant, prodantur inviti: & ſe tam quidem ſua occultando, ſe ipſos cuſtodiant; ſed dum produntur inviti, bona ad proximos ſuos exempla tranſmittant. *Occultentur ergo ſtudio, neceſſitate publicentur: & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorumque publicatio ſit utilitas aliena*.

1.Cor.8.7.

ſ. Gr. M. l. 19. in Job c. 14.

XXV. *Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem, & ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ*. Dæmonos peccatoris claudit, uſum linguæ ipſi intercipit, ne lingua ejus in Dei laudes, in Orationem & Confeſſionem peccatorum ſolvatur. Peccator infœlix miſeriam ſuam exponere non poteſt, niſi dæmon linguam ejus ligans expellatur à Chriſto; ſed Eccleſia ipſum exhibet curandum Salvatori, pro illo gemit, pro illo Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti offert; orant pro illo juſti, quorum *Oratio clavis eſt cæli: Aſcendit oratio, & deſcendit miſeratio*. Confeſſio duplex, aut peccati, aut laudis. *Confitere modò, quod tu feciſti in Deum, & confiteberis, quid tibi fecerit Deus. Quid feciſti? Peccata. Quid Deus? Confitenti iniquitatem tuam, dimittit tibi peccata tua, ut ei poſtea laudes ipſius confitens in æternum, non compungaris peccato*. Utraque illa confeſſio effectus eſt gratiæ Dei, labia aperientis, & dæmonium, quod mutum faciebat peccatorem, expellentis. Confeſſio peccatorum viam Domino in animas noſtras parat, aperit, quam intercludit im-

S. Aug.

S. Aug. Enarr. in Pſ. 29.

Pſ.84. impœnitentia. *Juſtitia ante illum ambulabit, & ponet in via greſſus ſuos* (inquit Propheta) Juſtitia illa, quæ eſt in confeſſione peccatorum: *Veritas enim ipſa eſt, quæ orta eſt de terra, ut juſtitia de cœlo reſpiceret: Juſtus enim debes*
S. Aug. Enar. in Pſ.84. *eſſe in te, ut punias te. Ipſa eſt prima hominis juſtitia, ut punias te malum, & faciat te Deus bonum. Quia ergo ipſa eſt prima hominis juſtitia, ipſa ſit via Deo, ut veniat ad te Deus. Ibi illi fac viam in confeſſione peccatorum. Ideo & Joannes cùm baptizaret in aqua pænitentiæ, & vellet ad ſe venire pænitentes de ſuis prioribus factis, dicebat*, Parate viam Domino, rectas facite ſemitas ejus. *Placebas tibi in peccatis tuis, ò homo: Diſpliceat tibi quod eras, ut poſſis eſſe quod non eras*, Parate viam Domino: *Præcedat iſta juſtitia, ut confitearis peccata tua. Veniet ille & viſitabit te, quia ponet in via greſſus ſuos. Eſt enim jam ubi ponat greſſus ſuos, eſt ubi ad te veniat. Ante autem quam confitereris peccata, intercluſeras ad te viam Dei, non erat, qua ad te veniret. Confitere vitam, & aperis viam. Et veniet Chriſtus, & ponet in via greſſus ſuos, ut te informet veſtigiis ſuis.* Ideò dæmon malo pudore & timore cor peccatoris replens, linguam ejus ligat, eumque mutum efficit, ne peccata ſua Deo & Sacerdoti confiteatur: certiſſimè novit, peccatorem numquam à tyrannide ſua liberandum, numquam ſanandum, ſed æterna ſecum damnatione plectendum, niſi peccata ſua
S. Aug. Enar. in Pſ.65. confiteatur. *Confiteri times Deo* (inquit Sanctus Auguſtinus) *ne confeſſum damnet? Damnaberis tacitus, qui poſſes liberari confeſſus.* Lætentur & exultent gentes. *Unde? Per ipſam confeſſionem. Quare? Quia bonus eſt cui confitentur. Ad hoc exigit confeſſionem, ut liberet humilem; ad hoc damnat non confitentem, ut puniat ſuperbum. Ergo triſtis eſto, antequam confitearis; confeſſus exulta, jam ſanaberis*, Id prævidens diabolus, hominis peccatoris linguam ligat, ne peccata confiteatur: ſed Chriſtus verbo ſuo, gratia ſua dæmonem expellit, & ſolvit vinculum linguæ ejus: loquitur mutus, tum peccata ſua confitendo, tum Deum laudando. Nam *cùm ſua*
S. Aug. Enar. in Pſ.105. *quiſque confitetur peccata, cum Dei laude confiteri debet: nec aliter pia eſt confeſſio peccatorum, niſi non deſperans, & poſcens miſericordiam DEI. Habet ergo ejus laudem, ſive etiam in verbis, cum eum, bonum & miſericordem dicit; ſive in ſolo affectu, cùm hoc credit. Nam & ille Publicanus. cujus illa ſola verba commemorata ſunt*, Domine propritius eſto mihi peccatori, *et ſi non dixit*, Qoniam bonus & miſericors es, *vel aliquid hujuſmodi; non tamen illud diceret, niſi hoc crederet; quoniam cum ſpe oravit, quæ ſine illa fide eſſe non poſſet. Poteſt ergo eſſe laus Dei vera & pia, ubi non ſit confeſſio peccatorum: nulla eſt autem confeſſio peccatorum pia & utilis, ubi non laudatur Deus, ſive corde, ſive etiam ore atque ſermone.* Locutus eſt mutus, *& miratæ ſunt turbæ.* Nihil quippè admirabilius converſione, & juſtificatione peccatoris: ſed carnalium oculi nihil in ea, niſi contemptibile, vident: ſola fides eam intuetur, & ob hanc Deum laudat,
Math. 11.25. qui myſteria gratiæ ſuæ *abſcondit à ſapientibus & prudentibus ſæculi, & revelat ea parvulis.*

XXVI. *Phariſæi autem dicebant: In Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Phariſæorum animos deteriùs occupabat, magiſque tenebat dæmon, quàm illius muti corpus. Iſtius linguam ligaverat, ne loqueretur: illorum linguas ſolverat, ut male loquerentur. Extrema erat iſtius muti miſeria: extrema illorum malitia, quid enim malignius, quàm opera divina dæmoni tribuere? Spiritus Sanctus in Pentecoſte, in igneis linguis apparens, Apoſtolorum ac Diſcipulorum Chriſti animis illapſus eſt, & eorum corda charitate accendens, linguas movit ad Evangelii prædicationem: Diabolus

Pha-

Phariſeorum animos invidia & calumniandi libidine replens, linguas eorum movit ad blaſphemiam, & ad credentium ſubverſionem. Apoſtoli gloriam Chriſti prædicarunt, & miracula virtute nominis Jeſu à ſe edita, ad ejus Divinitatem probandam adhibuerunt: Phariſæi miracula ab ipſo Jeſu patrata, magicis artibus & dæmoni tribuere non erubuerunt. *In Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Sic alii Chriſti & Chriſtiani nominis hoſtes cauſabantur Jeſum, *clandeſtinis artibus omnia illa perfeciſſe, Ægyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina, & remotas furatum eſſe diſciplinas*, ut refert *Arnobius* lib. 1. *Adverſus Gentes*. Simile quiddam objiciebat *Celſus*, referente Origine.

Origenes l. 2. contra Celſum.

Alii librum magicas artes complexum, & Petro ac Paulo inſcriptum, ſub Jeſu nomine ſuppoſuerunt: quod figmentum Sanctus Auguſtinus firmiſſimis argumentis refellit.

S. Aug. l. I. de conſenſu Ev. c. 9. & ſeq.

Chriſti miracula adeò certa, adeò nota, adeò celebria ſunt, ita ut negare non potuerit Julianus Apoſtata Jeſu Chriſti hoſtis infenſiſſimus, nec ea magicis incantationibus & præſtigiis tribuere auſus fuerit; ſed eorum conatus fuerit dumtaxat obſcurare claritatem. *Jeſus*, inquit, *nihil admodum memoratu dignum egit. Niſi quis claudos ac cæcos curare, & dæmonio correptos adjurare in pagis Bethſaida & Bethania, magni alicujus facinoris numero habeat*.

Julianus, apud S. Cyr. Alex. l. 6. Adverſus Julianum.

Poſteriorum temporum Judæi blaſphemias Magiſtrorum ſuorum, omni rationis ſpecie deſtitutas agnoverunt, quòd Jeſus in Principe dæmoniorum ejecerit dæmonia, ideò divini Nominis pronuntiatione, ipſum edidiſſe miracula ſcripſerunt. Hanc ſcilicet adornarunt fabulam: Helenæ Adiabenorum Reginæ temporibus extitiſſe lapidem in templo Jeroſolymitano, cui olim Arca imponi ſolita fuerat, in eoque inſcriptum fuiſſe nomen Dei tetragrammaton, cujus ea vis erat, ut quicumque illud didiciſſet, omnium prodigiorum potens eſſet. Veritos ergo Sapientes, ne quis ea facultate abuteretur, canes æreos portæ cuſtodes appoſuiſſe, qui hac arte fuerant fabricati, ut ſi quis memoriæ mandato nomine parâret exire, magnis eorum latratibus territus, ſacri Nominis obliviſceretur. Horum igitur gnarum Jeſum, deſcripſiſſe Nomen adorandum in membrana, eamque vulnere deinde facto cruri inſeruiſſe, & ejus virtute, tot deinde miracula edidiſſe. Conſummata ergo Phariſæorum malitia eſt, & diabolica adverſus Jeſum invidia, dicentium: *In Principe dæmoniorum ejecit dæmonia*. Invidia aliorum virtutes & bona opera laudari ægrè patitur: invidia calumniam & obtrectationem parit: invidia vitium dæmonis, diabolica verba in ore invidorum edit. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius*.

Sap. 2. 24. 25.

Invidiam fugiamus, quæ non modò Phariſaicum, ſed diabolicum crimen eſt; ſed tamen apud homines (heu!) frequentiſſimum, & eò frequentius, quò leve paſſim exiſtimatur. *Zelare quod bonum videas, & invidere melioribus, leve apud quoſdam & modicum crimen videtur; dumque exiſtimatur leve & modicum, non timetur; dum non timetur, contemnitur; dum contemnitur, non facilè vitatur, & fit cæca & occulta pernicies*.

S. Cypr. tr. de zelo & livore.

XXVII. *Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Exemplo ſuo docuit Salvator, Diſcipulos ſuos ac Miniſtros, nec popularis auræ ſuavitate, & turbarum applauſu trahi ac permulceri debere; nec invidia, & calumniis à miniſterio ſuo ſanctè obeundo deterreri.

S. Joa. Chr. h. 33. in Matt.

“ Circuibat ergo urbes & Judææ regionem docens in Synagogis, ut diſcamus, non maledictis maledicta, ſed beneficia eſſe referenda. Et certè qui non gratia hominum, ſed propter Deum benè de conſervis ſuis mereri ſtudet, etſi maleficia pro beneficiis referantur, minimè tamen ſoli-

» tam benignitatem omittet : non enim latet , eum majorem ſibi propter hoc
» mercedem eſſe repoſitam . Qui verò maledictis atque injuriis laceſſitus,
» benefaciendi ſtudium neglexerit , is non propter Deum , ſed ut ab homi-
» nibus laudetur , beneficus fuit in proximum . Quapropter Chriſtus , ut
» luce clarius videremus , ſola ipſum benegnitate atque miſericordia illa
» omnia feciſſe , non ſolùm non expectabat ægrotos afferri , ſed ipſe quo-
» que ad laborantes ac ſua ope indigentes ultrò profectus eſt , duo eis ma-
» xima beneficia conferens : primum , æterni Regni Evangelium , deinde
» omnis morbi atque languoris depulſionem . Nullam ergo civitatem præte-
ribat , nullum vicum negligebat . Sic docuit verbi Dei Miniſtros & Con-
cionatores , majorum urbium pulpita , & palatia Principum , ambitionis
aut avaritiæ ſtudio non quærere , ſed in oppidis & pagis lubenti animo
verbum Dei prædicare , catecheſes habere ad inſtructionem & ſalutem ru-
dium populorum ac pauperum , quorum animę non minoris ſunt pretii apud
Deum , quàm nobilium ac divitum ; atque ea in re Chriſtum Jeſum imi-
Luc. 4. 16. tari , qui de ſe ipſo ait : *Dominus evangelizare pauperibus miſit me* . Invi-
dia verò , maledictis , calumniis ab amatoribus ſæculi & miniſtris dæmo-
nis appetiti , cùm illi prædam eripiunt , & ab ejus tyrannide animas per
S. Aug. Enar. in Pſ. 93. Dei verbum & gratiam , cujus ſunt organa & cooperatores , liberant , mi-
niſterii ſui curſum nequaquam interrumpant . Imò ardentiori charitate ma-
jorique ſtudio ac vigilantia illud obeant , ſtellarum inſtar , quæ cùm ho-
minum conviciis appetuntur , nihilominùs peragunt curſus ſuos . *Quanta
& de ipſis cœli luminaribus fingunt homines , & patienter ferunt ? Quomodo
juſti patienter debent ferre omnes etiam de ſe falſas criminationes*. Hoc ipſum
quod dicitur , quia *illa ſtella Mercurii eſt* , *& illa ſtella Saturni eſt* , *& illa
ſtella Jovis eſt* , *convitia ſunt ſtellis* . *Quid , illæ cùm audiunt tanta convitia ,
numquid moventur , aut non exercent curſus ſuos ? Sic & homo qui in natio-*
Philip. 2. 15. *ne perverſa habet verbum Dei , ſicut luminare eſt fulgens in cœlo* , Apoſtolo
dicente : *Ut ſitis ſine querela & ſimplices filii Dei , ſine reprehenſione in
medio nationis pravæ & perverſæ : inter quos lucetis , ſicut luminaria in Mun-
do , verbum vitæ continentes* . Tales enim ſancti , in quibus eſt verbum
» vitæ de converſatione quam habent in cœlo , deſpiciunt omnia iniqua quæ
» fiunt in terra : & quomodo luminaria in cęlo per diem & per noctem pro-
» cedunt , peragunt itinera ſua , curſus ſuos certos habent ; & committun-
» tur tanta mala , nec deviant deſuper ſtellę fixę in cœlo , agentes per tra-
» ctus cœleſtes , quæ illis præſtituit & conſtituit Creator ipſarum : ſic de-
Philip. 3. 20. » bent Sancti , ſed ſi in cœlo figantur corda eorum , ſi non fruſtra audiant
» & reſpondeant , ſurſum ſe habere cor ; ſi imitentur eum qui ait , *Noſtra
» autem converſatio in cœlis eſt* . Quia ergo ſunt in ſupernis , & de ſupernis
Mat. 6. 21. » cogitant , ſicut dictum eſt , *Ubi eſt theſaurus tuus , ibi eſt & cor tuum* ,
» de ipſis cogitationibus ſupernorum patientes ſunt ; & quicquid in terra
» committitur , non curant , donec peragant itinera ſua : quemadmodum non
» curant luminaria cœli , niſi quomodo exerceant dies & noctes , quamvis
» tanta mala videant fieri ſuper terram .

XXVIII. *Videns autem turbas , miſertus eſt eis : quia erant vexati , &
Pſ. 94. 7. jacentes ſicut oves non habentes Paſtorem* . Oves Dei ſumus , *Nos populus
paſcuæ ejus , & oves manus ejus* . Sed jacentes eſſemus & diſperſi , niſi
1. Petr. 2. 25. Chriſtus , quem dedit nobis æternus Pater *Paſtorem animarum noſtrarum* ,
nos in viam ſalutis reduceret , ſalutari verbo paſceret , & à luporum in-
fernalium inſidiis , incurſibus , ac morſibus , gratiæ ſuæ præſidio tueretur.
Miſericordiæ magni bonique Paſtoris gratias immortales agamus , ipſumque
fer-

ferventibus precibus obſecremus , ut bonos Paſtores Eccleſiæ ſuæ donare di-
gnetur , ac animum zelumque Paſtoralem Epiſcopis , aliiſque Eccleſiæ Re-
ctoribus Miniſtris ſuis impertiat , ut non quærant quæ ſua ſunt , ſed quæ
ipſius Jeſu Chriſti ; ut non ſint Paſtores & idola , derelinquentes gregem : Zach. 11. 17.
ne in illam Dei maledictionem incurrant , *Væ Paſtoribus Iſrael , qui paſce-
bant ſemetipſos ! Nonne greges à Paſtoribus paſcuntur ? Lac comedebatis , &
lanis operiebamini , & quod craſſum erat occidebatis : gregem autem meum
non paſcebatis . Quod infirmum fuit , non conſolidaſtis : & quod ægrotum
erat , non ſanaſtis : Quod confractum eſt , non alligaſtis , & quod abjectum
eſt , non reduxiſtis , & quod perierat , non quæſiſtis : ſed cum auſteritate im-
perabatis eis , & cum potentia . Et diſperſæ ſunt oves meæ , eo quòd non eſ-
ſet Paſtor : & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri , & di-
ſperſæ ſunt* . Talis erat ſtatus Iſraelitici gregis ; cujus Jeſus miſertus eſt.
Quamquam verò boni Paſtores in Eccleſia non deſint , Dei providentia
& Chriſti miſericordia , timendum tamen eſt , ne populi vitio mali Paſto-
res interdum præficiantur particulari gregi , ad ipſarum ovium perditionem,
quarum peccata meruerunt , ut malorum Paſtorum regimini dimittantur.
*Abſit , ut deſint modò boni Paſtores : abſit à nobis ut deſint : abſit à miſe-
ricordia ipſius , ut non eos gignat atque conſtituat . Utique ſi ſunt bonæ oves ,
ſunt boni Paſtores : nam de bonis ovibus , fiunt boni Paſtores . Sed omnes bo-
ni Paſtores in uno ſunt , unum ſunt . Illi paſcunt , Chriſtus paſcit . Non
enim vocem ſuam dicunt amici ſponſi , ſed gaudio gaudent propter vocem ſponſi .
Idem ergo ipſe paſcit , cùm ipſi paſcunt : & dicit ,* Ego paſco ; *quia in illis
vox ipſius , in illis charitas ipſius .*

S. Aug. ſerm. 46. de Paſtoribus alias de Tempore 165.

XXIX. *Tunc dicit Diſcipulis ſuis : Meſſis quidem multa , operarii autem
pauci . Rogate ergo Dominum meſſis , ut mittat operarios in meſſem ſuam .*
Ager , mundus eſt ; Deus , agricola ; Chriſtus , dominus meſſis ; opera-
rii , Apoſtoli & eorum ſucceſſores , ac Evangelii Prædicatores ; Ager po-
tiori titulo Eccleſia , & quæcumque fidelis Anima : *Dei agricultura eſtis* (in- 1. Cor. 3. 9.
quit Apoſtolus .) Eccleſiaſticorum Virorum officium eſt , hoc in agro la-
borare , Meſſem Domino parare , colligere . Sacerdotes torpentes in otio ,
vel aliis quàm ſacri miniſterii negotiis occupati ; vel talenta ſibi à Deo
conceſſa ad prædicandum Dei verbum , ad catechizandum ; ad docendum ,
negligentes & quaſi infodientes ; indigni ſunt Sacerdotali charactere & no-
mine . Laboraverunt in agro Domini Prophetæ & Apoſtoli , Eccleſiam
laboribus ſuis , ſudoribus , ſanguine coluerunt , irrigarunt : Paſtores & Sacer-
dotes introierunt in labores eorum . Debent igitur & ipſi pro virili parte labo-
rare , ſi verè Chriſtum ejuſque Eccleſiam diligunt ; ne damnentur , ut ſervi
inutiles . Meſſis adhuc multa , operarii plurimis in regionibus ac provinciis
pauci , quamvis albæ ſint ad meſſem . Quot infideles ad audiendum Evan-
gelium non prorſus imparati ? Quot Heretici ab erroribus revocandi ? Quot
fideles in doctrina Chriſtiana , in fidei myſteriis , in juſtitiæ præceptis &
officiis inſtruendi ? Nunc quidem non ſine labore , dolore , tædio excoli-
tur , ſeminatur , rigatur ager Dominicus : ſed erit tempus exultationis ac
lætitiæ , cùm meſſores manipulos quiſque ſuos , Animas ſcilicet ad fidem
aut ad meliorem frugem revocatas , vel auctas virtutum incrementis , do-
mino meſſis offerent . *Qui ſeminant in lacrymis , in exultatione metent . Eun-
tes ibant & flebant , mittentes ſemina ſua . Venientes autem venient cum* Pſ. 125. 5.
exultatione , portantes manipulos ſuos . Unuſquiſque Sacerdos , ſed illi præ-
cipuè qui ad Paſtoralem curam , aut Doctoris munus ſunt vocati , ſibi di-
ctum exiſtimare debent : *In omnibus labora , opus fac Evangeliſtæ , mini-*

1. Tim.4. *ſterium tuum imple . Prædica verbum , inſta opportunè , importunè* , &c.

Quamvis autem multis operariis , & miniſtris opus ſit Eccleſiæ ; nemo tamen in opus miniſterii intrudere & ingerere ſe debet , ſed qui à Deo vocatur , & per ordinarios Eccleſiæ Prælatos Apoſtolorum ſucceſſores mittitur . Prelatos , Animarum Rectores , Verbi divini Prædicatores , conſcientiarum Moderatores ſanctos , eruditos , zelo gloriæ Dei & ſalutis hominum flagrantes , à Deo ferventiſſimis precibus poſtulare debemus ; quos charitas , non cupiditas ; non ambitioſæ hominum preces , ſed Eccleſiæ Orationes ; non honoris & temporalium commodorum ſtudium , ſed ſancti laboris & boni operis deſiderium ſacro miniſterio applicent ; non qui ſe gerant tamquam dominos meſſis , ſed qui uni Domini gloriæ ac Eccleſiæ utilitatibus ſerviant : qui cum Apoſtolo dicere poſſint ; *Gratia Dei ſum id*
1. Cor.15. 10. *quod ſum , & gratia Dei in me vacua non fuit* : Qui denique ſeſe exhi-
2. Tim. 2. 15. beant *operarios inconfuſibiles* & fideles , *rectè tractantes verbum veritatis*. Rogemus dominum meſſis , ut tales operarios mittat in meſſem ſuam : *Præ-*
Paſchaſius Rathertus , l. 6. in Matt. *ſtatur enim Spiritus ſancti gratia pulſantibus & petentibus , ut cooperatores ſint gratiæ Dei , Alioquin in vacuum ſine Spiritus ſancti copia paſſim meſſores laborant , dum jurè prædicare , niſi mittantur , nequeunt* .

Videns turbas , miſertus eſt eis . . . . . Tunc dicit Diſcipulis ſuis : Meſſis
Idem , ib. *quidem multa , operarii autem pauci . Rogate ergo dominum meſſis , ut mit-*
” *tat operarios in meſſem ſuam* . Per eos quorum miſertus legitur , omne ge-
” nus humanum deſignatur ; quia nimirum vexati erant omnes variis nequi-
” tiarum præſtigiis . Alii quidem Philoſophicis artibus pellecti , & magicis:
” alii Scribarum & Phariſæorum pravis traditionum ſuarum doctrinis imbuti:
” alii deceptione dæmonum idololatriis occupati : alii peccati oneribus preſſi ,
” & ſæcularibus curis intenti , non habentes poteſtatem reſurgendi . Perierat
” enim lex naturæ . Patriarchæ defuncti erant , Propheta nullus , totus
” orbis incultus jacebat , etiam ipſi Judæi , in quibus olim Patres vitæ ſe-
” mina ſparſerant . Ad cujus utique comparationem multitudinis , operarii ,
” videlicet Apoſtoli , pauci erant , nec ipſi gratia Spiritus eatenus illuſtra-
” ti , ut ſufficerent . In cujus planè rei figuram , ex conſilio ſoceri Moy-
” ſen , ad erudiendum populum unius gentis , plures conſtituiſſe gradus le-
” gimus : quantò magis in hac multitudine humani generis rogandum , ut
” mittantur à Chriſto plures operarii , quorum doctrinis meſſis & vinea , in
” qua Pater agricola eſt , ulteriùs exculta , copioſiùs exuberet , & ampliùs
” fructificet .
”

CAPUT X.

Senſus Litteralis.

I. E*T convocatis duodecim diſcipulis ſuis , dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum , ut ejicerent eos , & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem* . Se ipſum ſpiritualis meſſis dominum Chriſtus oſtendit , ſiquidem quod rogandum ante dixerat dominum meſſis , ut mitteret operarios in meſſem ſuam , ipſe auctoritate ſua fecit . Et Diſcipulos duodecim jam
Luc.6. 13. ante ſelectos , divinæque ſuæ doctrinæ continuos auditores , & miraculorum teſtes , Apoſtolos creavit , & ad colligendam meſſem , Eccleſiamque

in

in orbe univerſo conſtituendam, miſit. Ut autem eorum legatio probaretus, & doctrinæ prædicationique fides conciliaretur, & reverentia, hanc divinæ auctoritatis ſuæ ſigillo munivit, donum miraculorum ipſis impartiens. Quo facto divinitatem ſuam & omnipotentiam egregiè demonſtravit, ſiquidem non ſolùm vim habuit edendorum prodigiorum, ut Prophetæ ſed ſummo jure, ipſam aliis pro arbitrio tribuens, quod à nemine Prophetarum factum eſt. *Dedit illis poteſtatem*, non ſupremam & inſitam qualem ipſe habuit, ſed miniſterialem, cui ipſe virtute ſua adſiſteret; unde ſe non ſua poteſtate, aut virtute, *ſed in fide nominis ejus*, miracula patrare profitebantur. *Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum*, id eſt, Act.3.12.
in ſpiritus immundos, in dæmones, qui ſpiritus immundi vocantur, quòd S. Hier. in c.
impuris hominum moribus delectentur, & ſanctimoniam oderint, a qua 10. Mat.
ſuperbia ſua ceciderunt, cùm in gratia fuiſſent creati. Hoc etiam nomine evidentius opponuntur Spiritui ſancto, qui puritatis Spiritus eſt. Ejiciendi quippè erant ſpiritus immundi, ut Sancto Spiritui via & habitaculum pararetur. Dedit autem illis poteſtatem dæmones ejiciendi, non ſolùm ex hominum quos vexabant, corporibus; ſed, quod longè admirabilius eſt ex mentibus & cordibus. *E ut curarent omnem languorem*, *& omnem infirmitatem*. S. Hier.
Benignus ſcilicet clemenſque Dominus ac Magiſter non «
invidet ſervis ſuis, atque diſcipulis, virtutes ſuas: & ſicut ipſe cura- «
verat omnem languorem, & omnem infirmitatem, Apoſtolis quoque ſuis «
hanc tribuit poteſtatem: ſed multa diſtantia eſt inter habere & tribuere, «
donare & accipere. Iſte quodcumque agit, poteſtate Domini agit: illi ſi «
quid faciunt, imbecillitatem ſuam, & virtutem Domini confitentur, di- « Paſchaſius
centes: *In nomine Jeſu ſurge & ambula*. Priùs autem ſpirituum immundo- « Radbert. l.
rum poteſtas tribuitur, ut ſciamus, quòd morborùm genera ab eiſdem « 6. in Mat.
corporibus infliguntur, quibus demùm expulſis, tribuit ſanandi facultatem, «
ſi quid ab eis eſt ingeſtum. Alioquin niſi auctor tormenti priùs pelleretur, «
vitus languoris atque infirmitatis maneret. Hac etiam ratione oſtenditur contra Manichæos, Deum conditorem eſſe corporum pariter ac ſpirituum. Ideò curandi omnem languorem, & omnem infirmitatem verbo poteſtatem diſcipulis ſuis dedit, *Ut quod ſauciaverat hoſtis, jure ſanetur ab Opifice*.
Languor diuturnam vexationem carnis, infirmitas ingruentem ſubitò mor- «
bum & corruptionem ſignificat. Vel (ut placet Paſchaſio Ratberto) lan- «
guor ad infedelitatem animæ, infirmitas ad vexationem carnis pertinet. «
Quæ duo morborum genera de obſeſſione dæmonum venire, manifeſtum eſt. «
Et ideò priùs illi pellendi erant, deinde anima per fidem purganda, tum «
ſanitas carnis conſequenda. Quapropter & fides quàmſæpè requiritur in «
miraculis, & pleniùs confirmatur ex beneficiis, ut totus homo ſalvetur, «
& nulla deſit Apoſtolis gratia ſalutis.

II. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas & Matthæus Publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon, Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum*. Apoſtoli quaſi miſſi, ſeu legati Dei cauſa. Duodecim electi, non abſque myſterio: Chriſtus enim ſpirituale Regnùm conditurus, Judaicæ Reipublicæ imaginem quodam modo expreſſit, ut clarius appareret Regni æterni promiſſiones in ipſo ſolidè impletas. Sicut enim Tribus duodecim, ita duodecim erant Principes eximia dignitate; ad quam alludens Chriſtus alibi, ait: *Vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit* Mat.19.8.
Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,
judi-

Num. 13. *judicantes duodecim tribus Iſrael* . Duodecim exploratores in terram promiſ-
ſam Moſes miſerat , qui palmitem cum botro , aliiſque fructibus , in ſi-
gnum fertilitatis terræ retulerunt ; Chriſtus in mundum univerſum , in he-
reditatem ſibi à Patre promiſſam ac datam , duodecim legatos miſit cum man-
Joa. 15. 16. datis longè præſtantioribus , qui fructus operatos ipſi reportarent . *Elegi vos* (in-
quit alibi) *& poſui vos , ut eatis , & fructum afferatis , & fructus veſter maneat.*
Hęc duodecim fundamenta Civitatis Dei , ſcilicet Eccleſiæ , ut S. Joannes in
Apoc. 21. 14. divina Apocalypſi ſua teſtatur : *Et murus civitatis habens fundamenta duode-
cim , & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum Agni* . Horum ſciri
nomina magni intererat , ex quorum conſentiente teſtimonio , geſtorum ac
doctrinæ Chriſti , religioniſque Chriſtianæ veritas erat æſtimanda : & quia
2. Cor. 11. 13. nonnulli futuri erant , qui hoc nomen ementirentur , de quibus S. Paulus:
*Nam ejuſmodi Pſeudoapoſtoli , ſunt operarii ſubdoli , transfigurantes ſe in
Apoſtolos Chriſti* : ideò operæ pretium erat , duodecim Apoſtolorum nomina
ſigillatim recenſere . *Primus Simon , qui dicitur Petrus* , non ætate , aut
S. Epiph. Hæreſi 51. vocatione , cùm frater ejus Andreas prior eſſet vocatus , nec in cæterorum
Joa. 1. 40. 41. 42. enumeratione ulla vocationis ætatiſve ratio habeatur ; ſed dignitate & au-
ctoritate primus : *Princeps haud dubiè collegii a Chriſto deſignatus , ad re-
Grotius, in c. 10. Matt. tinendam corporis compagem* (inquit *Grotius* , quem reliquis Heterodoxis
oppono .) Hinc vox Primatus S. Petri accepta , & à Patribus uſurpata,
Eccleſiæque uſu conſecrata eſt . *Super illum unum ædificat Eccleſiam
ſuam . . . . Ut unitatem manifeſtaret , unam cathedram conſtituit , & unita-
tis ejuſdem originem ab uno incipientem , ſua auctoritate diſpoſuit . . . Exor-
dium ab unitate proficiſcitur ; primatus Petro datur , ut una Chriſti Eccleſia,
S. Cypr. l. de Unit. Eccl. & cathedra una monſtretur* (inquit S. Cyprianus) *Apoſtolus Petrus , in quo
Primatus Apoſtolorum tam excellenti gratia præeminet . . . Quis enim neſcit ,
Quod teſtimonium iiſdem verbis profert Pelagius 2. in Epiſt. ad Epiſcopos Iſtriæ. illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum ?* (inquit San-
ctus Auguſtinus.) *Petrus Princeps caputque cæterorum* (inquit Sanctus Cy-
rillus Alexandrinus .)

Primus , Simon , qui dicitur Petrus : quo cognomine diſtinguitur à Simone
Cananæo , filius Jonæ , ſeu Joannis , ex Bethſaida Galilææ oppido natus:
S. Aug. l. 2. de Baptiſmo con. Donat. c. 1. *Andreæ frater* : *Et Andreas frater ejus* . An major an minor natu , incer-
tum . Majorem natu fuiſſe , Sanctus Epiphanius aſſerit Hæreſi 51. cap. 17.
Natu minorem , Sanctus Joannes Chryſoſtomus hom. 59. in Matthæum , San-
ctus Proclus Oratione 20. Caſſianus lib. 3. contra Neſtorium , cap. 12. cen-
S. Cyr. Alex. l. 12. in Joan. ſent . *Jacobus Zebedæi* , filius , hoc deſignatus epitheto , ut diſtinguatur
à Jacobo Alphæi . Hic Jacobus Major, ille Minor vulgò nuncupatur . *Et Joan-
nes frater ejus* , Chriſto ſingulariter dilectus . Ambo illi fratres à Chriſto
Boanerges , id eſt , *Filii tonitrui* , appellati *Marci* 3. 17. quòd Prædicatio-
nis Evangelicæ ſublimitate & ſonitu orbem eſſent commoturi , Chriſtoque
ſubjecturi . *Philippus* , à Diacono cognomine diverſus , cui quatuor filiæ
Virgines & Propheteſſæ celebrantur ; quamvis nonnulli Veterum Philippo
Apoſtolo , uni ex duodecim , illas tribuerint , utrumque Philippum con-
fundentes ; ſcilicet Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum p. 448. Euſe-
bius lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 31. & lib. 5. c. 24. *Et Bartholomæus* , quem
nonnulli cum *Nathanaele* perperàm confuderunt , quem Apoſtolum non
fuiſſe , confirmant Sanctus Auguſtinus Tractatu 7. in Joannem , & Sanctus
S. Hier. in c. 10. Matt. Gregorius lib. 33. in Job , cap. 55. *Thomas* , qui & *Dydimus* , id eſt , *Ge-
mellus* . Et *Matthæus Publicanus* . Cæteri Evangeliſtæ primùm ponunt Mat-
„ thæum , & poſteà Thomam , nec Publicani nomen adſcribunt , ne anti-
„ quæ converſationis mentione ſugillare Evangeliſtam viderentur. : iſte verò

& ſe

& ſe Thomæ poſtpoſuit, & Publicanum appellavit, ut ubi abundaverat iniquitas, ſuperabundaret & gratia. *Jacobus Alphæi*, filius, *Juſtus* appellatus, & *Frater Domini*, id eſt, cognatus, ex Maria Deiparæ Virginis ſorore, vel (ut aliis placet) cognata; idem ille qui Jeroſolymorum Epiſcopus poſt Chriſti in cœlos Aſcenſionem ab Apoſtolis conſtitutus eſt, Judæ frater, auctor Epiſtolæ Canonicæ: De quo Sanctus Paulus ad Galatas ſcribit cap. 1. verſ. 18. 19. *Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum. Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini*. Quem & primariis Apoſtolis coæquat cap. 2. verſ. 9. *Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis*. Hic Jacobus Minor appellatus, qui in Concilio Jeroſolymitano de legalium cæremoniarum obſervantia ab Apoſtolis celebrato, poſt Petrum ſuffragium dixit, *Act.* 15. 13. & ſeq. De quo Sanctus Hieronymus (cui ſententia in Scriptura Sacra fundata, quorumdam Græcorum tres Jacobos aſſerentium, & Jeroſolymitanum Epiſcopum Domini fratrem diſtinguentium à Jacobo Alphæi, aſſertioni præponenda eſt,) ita ſcribit lib. adverſùs Helvidium, cap. 7. *Nulli dubium eſt, duos fuiſſe Apoſtolos, Jacobi vocabulo nuncupatos, Jacobum Zebedæi, & Jacobum Alphæi. Iſtum, neſcio, quem Minorem Jacobum, quem Mariæ filium, nec tamen Matris Domini, Scriptura commemorat, Apoſtolum vis eſſe, an non? Si Apoſtolus eſt, Alphæi filius erit: & credidit in Jeſum, & non erit de illis fratribus, de quibus ſcriptum eſt*: Neque enim fratres ejus credebant in eum. *Si non eſt Apoſtolus, ſed tertius neſcio qui Jacobus: quomodo eſt frater Domini putandus? Et quomodo tertius ad diſtinctionem Majoris appellabitur Minor? Cùm major non inter tres, ſed inter duos ſoleat præbere diſtantiam, & frater Domini Apoſtolus ſit, Paulo dicente*: Deinde poſt triennium veni Jeruſalem videre Petrum, & manſi apud illum diebus quindecim. Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. *Et in eadem Epiſtola*: Et cognita gratia quæ data eſt mihi, Petrus & Jacobus, qui videbantur columnæ eſſe. *Ne autem hunc putes Jacobum filium Zebedæi, lege Actus Apoſtolorum: jam ab Herode fuerat interemptus. Reſtat concluſio, ut Maria iſta, quæ Jacobi Minoris ſcribitur mater, fuerit uxor Alphæi, & ſoror Mariæ Matris Domini, quam Mariam Cleophæ Joannes Evangeliſta cognominat ſive à patre, ſive à gentilitate familiæ, aut quacumque alia cauſa, ei nomen imponens. Si autem inde tibi alia atque alia videtur, quòd alibi dicatur, Maria Jacobi Minoris mater, & hic Maria Cleophæ: diſce Scripturæ conſuetudinem, eundem hominem diverſis nominibus nuncupari*. Quamvis itaque *Sanctus Gregorius Nyſſenus*, Oratione 2. de Reſurrectione, *Sanctus Epiphanius*, in Hæreſi Collyridianorum, *Sanctus Joannes Chryſoſtomus*, Homilia 5. in Matthæum, & Homil. 33. in Acta, & Conſtitutionum Apoſtolicarum Autor lib. 6. cap. 12. Jacobum Alphæi Apoſtolum à Jacobo fratre Domini diſtinguant, *Sancti Pauli*, & *Sancti Hieronymi* auctoritate fultam ſententiam, nec non *Sancti Auguſtini* libr. 2. contra Creſconium cap. 37. amplectimur & propugnamus. Sanctus quidem Hieronymus, Expoſitione 1. in cap. 17. Iſajæ, poſt illa verba verſ. 7. *In die illa inclinabitur homo ad factorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſrael reſpicient*, addit, *Duas olivas & tres & quatuor & quinque*, de quibus ante actum erat, *quatuordecim Apoſtolos interpretantur, id eſt, duodecim qui electi ſunt, & tertium decimum Jacobum, qui appellatur Frater Domini, Paulum quoque Apoſtolum vas electionis*. Sed ex aliorum ſententia, non ex propria mente ibi loqui Sanctum Hieronymum, evidens eſt, referendo, non aſſerendo. Sed in ſecunda ejuſdem capitis expoſitione,

Joa. 7.

Digitized by Google

tione, lib. 7. Commentariorum in eundem Prophetam, Jacobum Fratrem Domini, extra numerum duodecim Apoſtolorum non recenſet, ſed ſolos Paulum & Barnabam: Videtur aliquibus Sanct. Cyrillus Jeroſolymitanus Epiſcopus Jacobum Fratrem Domini, extra numerum duodecim Apoſtolorum poſuiſſe, Catecheſi 14. *Nunc vero*, inquit, *Chriſtus reſurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. Et apparuit Cephæ, poſtea duodecim Apoſtolis: ſi enim uni teſti non credis, habes duodecim teſtes: deinde apparuit pluſquam quingentis fratribus ſimul. Si illis duodecim non credant, quingentos teſtes recipiant. Poſtea viſus eſt a Jacobo fratre, primo hujus Parœciæ Epiſcopo . . . Sed dices, quòd Jacobus frater ad gratiam teſtatus eſt. Viſus eſt poſtea & Paulo inimico, quale autem non ſit hoſtis teſtimonium, ſcitis.* Verùm non magis ac meliùs colligitur ex hoc loco, Jacobum Fratrem Domini, ex duodecim Apoſtolorum numero non fuiſſe, quàm S. Petrum, ſiquidem & Sanctus Paulus 1. *Cor.* 15. 5. ſcribit, *Quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim: deinde viſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul . . . Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus*: Quod & S. Cyrillus refert. Sed duodecim Apoſtolorum nomina recenſere pergamus. In eorum ſerie ſequitur *Thaddæus*, qui & *Lebbæus*, id eſt, *Corculum*, cognominatus: *Judas* appellatus, & *Judas Jacobi*, quia Jacobi Minoris frater, autor Epiſtolæ Canonicæ. *Simon Cananæus*, qui & *Zelotes* appellatus eſt, alter à Simone fratre Domini, de quo Sanctus Matthæus cap. 13. verſ. 55. ut Theodoretus confirmat in Pſal. 67. Principes Juda, duces eorum, Principes Zabulon, Principes Nephtalim. *Ex his tribus*, inquit, *cæteri Apoſtoli originem duxerunt. Et illi quidem qui vocabantur fratres Domini, ex tribu Judæ planè genus traxerunt. Petrus autem & Andreas, & Jacobus & Joannes, & Philippus ex vico Bethſaida fuerunt: Matthæus & Jacobus dicti ſunt habitaſſe Capharnaum. Simon Zelotes Cananæus nominatus eſt. Omnia autem hæc loca Galilææ ſunt. Zabulon autem & Nephtalim ibi ſuam habuerunt ſortem.* Alter etiam eſt Simon Apoſtolus à Simeone Jeroloſymorum Epiſcopo, S. Jacobi Minoris in illa ſede ſucceſſore, cujus cum frequens ſit in Hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebii mentio, nuſquam Apoſtolus appellatur; & quæ ipſum ſpectant, poſt Apoſtolorum tempora referuntur. Poſtremus in Apoſtolorum ſerie nominatur *Judas Iſcariotes*, proditoris, quàm Apoſtoli, nomine notior, vel à vico, vel ab urbe, unde ortus eſt, vel ex Tribu Iſachar appellatus, quaſi Iſachariotes: ut quodam vaticinio in condemnationem ſui natus ſit: *Iſachar* enim interpretatur *Merces*, ut ſignificetur pretium proditoris.

S. Hier. in c. 10. S. Matt. III. *Hos duodecim miſit Jeſus: præcipiens eis, & dicens: In viam Gentium ne abieritis, & civitates Samaritanorum ne intraveritis: ſed potiùs ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.* Hos duodecim Legatos Rex noſter Chriſtus miſit in orbem ſequentibus mandatis inſtructos: Ne abeatis verſùs Gentes prædicandi cauſa: Judæis enim, ut filiis Regni, quibus facta fuerat promiſſio Meſſiæ, ſecundùm decretum Dei oportebat primùm prædicari verbum Dei: cùm verò illud repellerent, & ſe indignos judicarent, ſeu efficerent æternæ vitæ, oportebat converti ad Gentes, ut S. Paulus

Act. 13. 46. docet. Hinc alibi aſſerit, *Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones Patrum*. Hinc Luc. 1. dicitur: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ: ſicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini ejus in ſæcula*. Vetat etiam, ne

Joa. 4. 12. Samaritanorum civitates intrent. Quamvis enim ſe Jacobi filios jactarent, legem Moſis amplecterentur, Meſſiam expectarent: Gentium tamen ſuperſtitioni-

Digitized by Google

tionibus Judaicam Religionem miſcebant, adorabant quod neſciebant, à Gente Judaica & Fide ſegreges erant, Apoſtatæ, Schiſmatici: hinc Samaritanos non minùs, quàm Ethnicos, oderant vitabantque Judæi. Ideò Chriſtus ne Judæis offenſionis occaſionem præberet, eodem loco Samaritanos ac Ethnicos habuit, Evangelii prædicationem apud illos fieri pariter prohibens, donec Judæis annuntiatum eſſet, Chriſtique generali mandato paulò antè Aſcenſionem, & deinde afflatu ſingulari Spiritus ſancti, Apoſtoli impulſi eſſent, ut ſe converterent ad Gentes, illiſque Chriſtum prædicarent. *Sed potiùs ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*: Prædicate primùm Judæis, ovibus perditis, ſeductis, errantibus, de quibus *Iſajæ* 53. 6. dicitur: *Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam*
« *ſuam declinavit*. Et Jeremiæ 50. 6. *Grex perditus factus eſt populus meus*. Et « Mat. 15. 24.
« Chriſtus ipſe: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*. « S. Hie. in c. 10. Matt.
« Oportebat nimirùm primùm Adventum Chriſti nuntiare Judæis, ne juſtam
« excuſationem habere viderentur, dicentes, ideò ſe Dominum rejeciſſe,
« quia ad Gentes & Samaritanos Apoſtolos miſerit, *In viam Gentium ne abieritis*: Ne putetis, odio mihi eſſe Judæos, vel animum meum ab ipſis aver- « S. Joa. Chr. h. 33.
« ſum eſſe, quia contumeliis me afficiunt, & dæmoniacum appellant. Vi-
« detis enim, tantam me coram horum gerere, ut non ad alios, ſed ad
« iſtos imprimis vos mittam, ut & Doctores & Medici eis ſitis: nec ſolùm
« jubeo, his priùs, quàm cæteris, prædicare; ſed ne viam quidem attin-
« gere quę ad alios ducat, permitto: nec in civitates Samaritanorum intra-
« re, quoniam non bono in Judæos erant animo Samaritani. Et quamvis iſti
« faciliores ad credendum eſſent, ad difficiliores tamen Judæos mittis, ut
« quantam illorum curam gereret, ipſe demonſtraret; & ſic ora ipſorum ob-
« ſtrueret, & ad doctrinam Apoſtolorum præpararet: ne crimini ipſis verte-
« rent profectionem ad gentes incircumciſas, ac ideò ipſos jure odiſſe & abo-
« minari viderentur. Oves autem quæ periere, ipſos appellat, non quę
« ſponte fugam ceperunt; ut undique paratam eis eſſe veniam oſtendendo,
« mentes eorum permulceret.

IV. *Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit Regnum cælorum*. Quod argumentum fuit, & exordium prædicationis Joannis Baptiſtæ, & ipſius Chriſti, idem eſſe debuit prædicationis Apoſtolorum, ut Domini à quo miſſi erant, verbis magis, quàm ſuis prædicarent, & per viam pœnitentiæ homines ad Regnum cœlorum perducerent. Hinc S. Marcus Apoſtolorum narrata miſſione, ſubdit: *Et exeuntes, prædicabant, ut pœnitentiam agerent*. S. Hier. in c. 10. Matth.

V. *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite.* Ne hominibus ruſticis, indoctis, illiteratis, eloquii venuſtate deſtitutis nemo crederet pollicentibus Regnum cœlorum, dat illis poteſtatem infirmos curandi, leproſos mundandi, dæmones ejiciendi: *Ut magnitudinem promiſſorum probet magnitudo ſignorum*. Hæc verba, *mortuos ſuſcitate*, irreptitia eſſe, perperam aſſerit Grotius, quòd abſint à vetuſtiſſimis Exemplaribus, à Complutenſi, aliiſque Grecorum Exemplarium Editionibus, & à Syriaca Imperatoris Editione, neque agnoſcatur à Græcis hunc locum exponentibus, Theophylacto & Euthymio: Nam Textus Græcus ſecundùm Editionem Roberti Stephani, cum ſexdecim Miſſ. collatus, & in Bibliis Polyglottis Londinenſibus editus, hæc verba habet. Illa Sactus Hieronymus, qui novum Teſtamentum Græcæ fidei reddidit, agnoſcit, ut ex Divina illius Bibliotheca nuper edita conſtat, & ex Vulgata Verſione Latina, quæ Eccleſiæ auctoritate ac judicio authentica declarata, & uſu con-

Digitized by Google

ſecrata eſt. Eadem verba habent Verſiones Orientales, Syriaca, Arabica, Æthiopica, in Bibliis Londinenſibus editæ. Illa etiam agnoſcit S. Hilarius.

VI. *Gratis accepiſtis, gratis date*. Poteſtatem illam nullis meritis veſtris, aut pretio accepiſtis; ideòque ejus effectus & beneficia gratis & liberaliter date. His verbis inanem gloriam, avaritiam, & turpem quæſtum, ſimoniamque in rerum ſpiritualium uſu, ac diſpenſatione, convellit ac damnat. Sententia enim illa generalis eſt, ſpiritualia omnia Dei dona complectens; quæ cùm nulla humana induſtria, aut labore comparati poſſint, non abſque gravi irreverentia & ſacrilegio ad humana commercia deprimerentur. Jubet ergo, *ut ſit miniſtratio gratuita muneris gratuiti*, ne Evangelii gratia corrumpatur. Qua in re non minorem ſe curam gerere Chriſtus oſtendit, ut mores Diſcipulorum integri ac ſancti eſſent, quàm ut miraculorum virtute eſſent conſpicui. Nam ut demonſtret, miracula abſque morum integritate nihil prodeſſe facientibus, neque faſtu animi & inani gloria propterea efferentur, ait: *Gratis accepiſtis*: deinde ne cupiditate pecuniarum moverentur, addidit: *Gratis date*. Ne, inquam, quaſi ſua ipſorum poteſtate miracula facientes, inde ſuperbirent: *Gratis*, inquit, *accepiſtis*: Nihil ex veſtro largimini his qui vos recipiunt, & quibus Evangelium, aliave dona ſpiritualia largimini, aut quorum in gratiam miracula editis. Non enim tamquam mercedem veſtris laboribus debitam iſta accepiſtis: mea enim eſt gratia. Sic & aliis hæc beneficia, quorum nullum condignum pretium inveniri poteſt, gratis date: *Neque enim pretio ulla res Dei conſtat*.

S.Hilar. c.10. in Matth. S. Hier.

S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth.

Tert. in Apolog.

VII. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, nec virgam: Dignus enim eſt operarius cibo ſuo*. De commeatu ne ſoliciti ſitis, ſive de pecunia ad viaticum acquirenda & paranda, quam in zonis ſeu crumenis veſtris feratis. Nec peram ſeu manticam habeatis, in quam obſonium condatis, ut viatores ſolent; nec tunicas mutatorias, unam, qua induti ſitis, alteram futurorum timore, ne fortè ſit opus; neque duo calceamentorum ſeu ſandaliorum paria; ſed neque virgam, ſeu baculum, præter illum quem manu geritis: *Dignus eſt enim operarius cibo ſuo*, id eſt, omnibus ad ſuſtentationem vitæ neceſſariis. Non ſolùm itaque poſſeſſionem theſaurorum illis prohibet Chriſtus, ſed & viaticum, ut omni ſolicitudine expediti, toti à Deo penderent, toti Evangelii prædicationi inſiſterent, & exemplo contemptus rerum terrenarum, omnes ad Chriſtum traherent. Lucæ 9. ita mandatum illud Chriſti exprimitur: *Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis*. Marci verò 6. 8. *Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs; ſed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis*. S. Matthæus Chriſtus prohibuiſſe refert, ne calceamenta portarent, & virgam, utique duplicem, timore & cautione, ne in futurum deficerent, ut S. *Hieronymus* explicat; quam interpretationem & S. *Auguſtinus* amplectitur: *Curam*, inquit, *prohibet, qua ideo portanda cogitantur, ne deſint*. Permiſit tamen uſum calceorum, ſive ſandaliorum quibus eorum pedes tecti erant, & baculi cui innitebantur, ut S. Marcus ſignificat; cujus proindè narratio ab aliorum Evangeliſtarum narratione non diſcordat. S. Auguſtinus virgam apud Matthæum propriè ſumi cenſet, ut quod dictum eſt, *Neque virgam*, intelligatur, *Ne minimas quidem res*: apud Marcum verò metaphoricè ſumi pro poteſtate accipiendi ab auditoribus ſuis omnia neceſſaria. Sed quamvis hæc explicatio minimè ſpernenda ſit, ea tamen non eſt opus ad Evangeliſtarum conciliationem

S. Hieron.

S.Aug. 2. l. de conſenſu Ev. c. 30.

cilia-

ciliationem ; & probabilius videtur , ibi tam proprie ſumi virgam , ac caſ-
ceos , tunicas , peram , panem , & æs ; quæ metaphoricè intelligenda ,
nemo dixerit . Oſtendit autem , Deum cujus res gerant , ipſis proſpectu-
rum : *Dignus eſt enim* (inquit) *operarius cibo ſuo* . S. Lucas hæc repetens
cap. 10. ait : *Dignns eſt enim operarius mercede ſua* : Quo mercedis nomine
non ſignificatur , ſuſtentationem eſſe adæquatum pretium operis tam divini,
ſcilicet prædicationis Evangelicæ ; ſed Evangelicis Prædicatoribus ex juſtitia
deberi , & ex grati animi vice , ab iis quibus Evangelium annuntiarent ,
tamquam ſtipendia militantibus , tamquam fructum vineæ plantatoribus ,
tamquam lac gregis paſtoribus . Unde Sanctus Paulus , ait : *Quis militat
ſuis ſtipendiis umquam ? Quis plantat vineam ; & de fructu ejus non edit ?
Quis paſcit gregem , & de lacte ejus non percipit ? . . . . Si nos
vobis ſpiritualia ſeminavimus ; magnum eſt , ſi nos carnalia veſtra metamus ? Si* 1. Cor. 9. 7.
*alii poteſtatis veſtræ participes ſunt , quare non potiùs nos ? Sed non uſi ſumus
hac poteſtate* . Unde apparet , hæc non ita præcepiſſe Dominum , tamquam
Evangeliſtæ vivere aliunde non debeant , quàm eis præbentibus , quibus “
annuntiant Evangelium ; alioquin contra hoc præceptum feciſſet idem Apo- “
ſtolus , qui victum de manuum ſuarum laboribus tranſigebat , ne cuiquam “
gravis eſſet : ſed poteſtatem dediſſe , in qua ſcirent , ſibi iſta deberi . Cùm “
autem à Domino aliquid imperatur , niſi fiat , inobedientiæ culpa eſt : cùm “ 1. Theſſ. 3. 9.
autem poteſtas datur , licet cuique non uti , & tamquam de ſuo jure ce- “
dere . Hæc ergo Dominus loquens Diſcipulis , id agebat , quod ipſe Apo- “
ſtolus paulò poſt apertiùs ita explicat . *Neſcitis , quoniam qui in ſacrario* “
operantur , quæ in ſacrario ſunt , edunt : & qui altari deſerviunt , cum “
altari participant ? Ita & Dominus ordinavit iis , qui Evangelium annuntiant, S. Aug. l. 2. de
de Evangelio vivere . Ego autem nullò horum uſus ſum . Cum itaque dicit , conſenſu Ev.
ita Dominum ordinaſſe , ſe autem uſum uon eſſe , utique oſtendit utendi c. 30. n. 73. &
poteſtatem datam , non impoſitam ſerviendi neceſſitatem . Hoc ergo ordi- 74. “
nans Dominus , quod eum ordinaſſe dicit Apoſtolus ; qui Evangelium an- “
nuntiant , de Evangelio vivere ; illa Apoſtolis loquebatur , ut ſecuri non “
poſſiderent , neque portarent huic vitæ neceſſaria , nec magna , nec mini- “
ma . Ideò poſuit , *nec virgam* , oſtendens , à fidelibus ſuis omnia deberi “
Miniſtris ſuis , nulla ſuperflua requirentibus . “

VIII. *In quamcumque autem civitatem , aut caſtellum intraveritis , interro-* “
gate , quis in ea dignus ſit : & ibi manete , donec exeatis . Quocumque vos
contuleritis prædicandi cauſa , inquirite , quis dignus ſit hoſpitio veſtro,
qui ſcilicet morum integritate ac beneficentia ſpem præbeat promptæ ho-
ſpitalitatis . Ad dignitatem Evangelici miniſterii ac Miniſtrorum id pertinet,
ut nonniſi apud boni nominis viros commorentur , & qui ipſis hoſpitibus
digni ſint , putentque ſe magis accipere beneficium , quàm dare . *Ergo
hoſpes fama eligendus eſt populi , & judicio vicinorum* , (inquit Sanctus Hie-
ronymus) *ne prædicationis dignitas , ſuſcipientis infamia deturpetur . Cùm* S. Hier. in c.
univerſis debeant prædicare , hoſpes unus eligitur , non tribuens beneficium ei , 10. Matth.
qui apud ſe manſurus eſt , ſed accipiens . Hoc enim dicitur , Quis in ea di-
gnus eſt , *ut magis ſe noverint accipere gratiam , quàm dare* . Et ibi manete:
Alienum enim eſt à Prædicatore Regni cæleſtis curſitare per domos , & invio- S. Ambr. l. 6.
labilis hoſpitii jura mutare ; ne deſultoriæ levitatis arguatur , ne menſæ lau- in Luc. n. 66.
tioris appetens videatur , ne ſe contemni prior hoſpes exiſtimet , ideòque
offendatur . *Et ibi manete , donec exeatis* ex illa urbe , aut pago . Id paulò
aliter exprimitur à S. Luca : *In eadem autem domo manete , edentes , &* S. Ioa. Chr. h.
bibentes quæ apud illos ſunt : Dignus eſt enim operarius mercede ſua . Nolite 33. in Matth.

tran-

tranſire de domo in domum . Et in quamcumque civitatem intraveritis , & ſuſceperint vos , manducate quæ apponuntur vobis .

IX. *Intrantes autem in domum , ſalutate eam , dicentes : Pax huic domui. Et ſiquidem fuerit domus illa digna , veniet pax veſtra ſuper eam : ſi autem non fuerit digna , pax veſtra revertetur ad vos .* Salutari jubet domum , id eſt , habitatores ejus , in ſignum benevolentiæ & charitatis , *Dicentes , Pax huic domui* . Salutandi formula eſt Hebræis familiaris , qua proſpera lætaque omnia adprecantur : Chriſtus autem & Apoſtoli pacem illam optabant, quam dare non poteſt mundus ; pacem nimirùm Evangelicam , & æternæ vitæ felicitatem . Cæterùm illa verba , *Dicentes , Pax huic domui* , in Græco Textu non habentur : nec ea Græcus Sancti Joannis Chryſoſtomi Textus habet : nec Sanctus Hieronymus in commentariis , nec in ipſo Textu , quamvis in ejus Divina Bibliotheca , nuper à Benedictinis S. Germani Pratenſis Pariſiis edita , extent . Irreptitia tamen hæc exiſtimaſſe Sanctum Hieronymum , Commentarius ejus indicat , quamvis ea Latina Verſio , qua tempore Sancti Hilarii utebatur Eccleſia , jam haberet , ut ex ejuſdem Commentario conſtat . Verba Sancti Hieronymi ſubjicio : *Occultè* , inquit , *ſalutationem Hebræi ac Syri ſermonis expreſſit . Quod enim Græcè dicitur* χαῖρε , *& Latinè* , Ave ; *hoc Hebraico Syroque ſermone appellatur* Salom lach, *id eſt* , *Pax tecum* . Non autem occultè ſolùm Sanctum Matthæum hanc ſalutationem expreſſiſſe , Sanctus Hieronymus diceret , ſi apud illum hæc verba legiſſet in Textu Græco à ſe emendato : *Dicentes , Pax huic domui. Et ſi quidem fuerit domus illa* , ſeu familia , *digna* Evangelica pace , quam

S. Aug. lib. de Correptione & Gratia, c. 15.

adprecati fueritis , *ſi fuerit ibi filius pacis* , ut apud S. Lucam legitur , id eſt , pace illa dignus ſecundùm præſcientiam & prædeſtinationem Dei , *veniet pax veſtra ſuper eam* , id eſt , annuntiatio pacis , & prædicatio illi proderit : *Si autem non fuerit digna , pax veſtra revertetur ad vos* : ſpiritalem fructum ex veſtra charitate & prædicatione pacis referetis : quod ipſis adprecati eſtis , vobis quidem eveniet ; qua ratione Pſ. 35. 14. dicitur , *Oratio mea in ſinu meo convertetur* . Quoad illos verò , eventu optato carebit , contrario ſenſu divinæ illi ſententiæ , Iſaiæ 55. 11. *Verbum meum ,*

S. Hier. in c. 10. Matth.

quod egredietur de ore meo , non revertetur ad me vacuum : ſed faciet quæcumque volui , & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud . Si fuerit domus illa digna , veniat pax veſtra ſuper illam , &c. *Introeuntes domum , pacem imprecamini hoſpiti , & quantum in vobis eſt diſcordiæ bella ſedate . Si autem orta fuerit contradictio , vos mercedem habebitis de oblata pace : illi bellum quod habere voluerint , poſſidebunt* .

X. *Et quicumque non receperit vos , neque audierit ſermones veſtros , exeuntes foras de domo vel civitate , excutite pulverem de pedibus veſtris* . Addunt

S. Hier. ib.

SS. Marcus & Lucas , *in teſtimonium ipſis* ; quòd nullam ſcilicet cum illis communionem habere velint , nihilque ab eis recipere , ne ad victum qui-

S. Aug. lib. Quæſt. Ev. in Matth. Quæſt. 7.

dem neceſſarium , qui Evangelium ſpreverint : vel in teſtimonium indignationis divinæ in eos effundendæ : vel in teſtimonium laboris ſui , quem illi obduratione ſua & inhumanitate ſibi inutilem reddiderunt . *Si comminatio non poteſt ſine executione , habes Deum executorem in comminatore , &*

Tert. lib. 4. contra Marcionem , c. 24.

judicem in utroque : (inquit Tertullianus) *ſic & pulverem jubet excuti in illos in teſtificationem , & abhorrentiam terræ eorum , nedum communicationis reliquæ . Si enim inhumanitas & inhoſpitalitas nullam ab eo relaturæ ſunt ultionem , cui rei præmittit teſtificationem , minas utique portendentem ? Porrò cùm etiam Creator in Deuteronomio , Ammonitas & Moabitas prohibeat recipi in Eccleſiam , quòd populum ab Ægypto profectum inhumanè & inhoſpita-*

liter

liter copiis defraudaſſent : *ergo in Chriſtum inde manaſſe conſtabit communicationis interditium*, *ubi habet formam*, Qui vos ſpernit, me ſpernit : *Hec & Moyſi Creator* : Non te contempſerunt, ſed me. *Tam enim Apoſtolus Moyſis*, *quàm & Apoſtoli Prophetæ*. *Æquanda erit auctoritas utriuſque officii*, *ab uno eodemque Domino Apoſtolorum & Prophetarum*.

XI. *Amen dico vobis* : *Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii*, *quàm illi civitati*. De Sodomitis & Gomorrhæis, non tam judicatum olim, quàm præjudicatum eſt, cum urbes illæ, incolarum ſuorum flagitiis infames, incendio cœleſti conflagrarunt. Atrociorum itaque pœnam ſubituros in die judicii, quam olim ſuſtinuerint, Chriſtus ſignificat: longè verò graviorem pœnam imminere Evangelii contemptoribus. Sodomitæ enim Monitorem Lothum dumtaxat habuerunt; Judæi verò habuerunt Apoſtolos tanta promiſſa afferentes, promiſſionemque ſalutis tot miraculis confirmantes. Sodomitæ ſine lege perierunt, quia ſine lege peccaverant : Judæi in lege peccaverunt, ideòque *per legem judicabuntur*. Ex hoc loco inæqualitas peccatorum contra Jovinianum oſtenditur, ex inæqualitate ſuppliciorum. Rom. 2. 12.

XII. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes*, *& ſimplices ſicut columbæ*. Cùm Apoſtolos omni ſollicitudine rerum, ad vitæ ſuſtentationem neceſſariarum, Chriſtus exemiſſet, ac miraculorum dono inſtruxiſſet, omnique ſæculari negotio & cura liberos, quaſi ferreos atque adamantinos feciſſet, nunc eventura ipſis adverſa prædixit; non ea ſolum quæ paulò poſt futura erant in prima ſcilicet illa Miſſione, verùm etiam poſt longa temporum ſpatia, cùm apud Gentiles eſſent prædicaturi, ut ab initio, & antequam duri labores acciderent, ipſos adversùs diaboli bellum inſtrueret. Ideò autem de his illos præmonuit; primò, ut ſummam ejus virtutem atque potentiam, qua etiam futura noverat, non ignorarent. Deinde, ut nemo ſuſpicari poſſet, ex illius, qui ipſos miſit, imbecillitate tot illis mala contigiſſe. Tertiò, ne turbarentur, malis & perſecutionibus repentè & præter expectationem venientibus. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*. Sicut oves, id eſt, imbelles, inermes, humanis præſidiis deſtitutos, ſimplices, innocentes, manſuetos, nullis malis artibus voſmetipſos defendentes, ſed à ſolius Dei protectione pendentes, mitto vos in medium Judæorum & Gentilium, qui vobis non minùs infeſti erunt, quàm ovibus lupi, nec minori vos odio & crudelitate perſequentur : quibus & numero & defenſionis impotentia prorsùs impares eritis. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes*, *& ſimplices ſicut columbæ*. Circumſpicite, quomodo vos habere & gerere debeatis, declinando inſidias, quantùm vobis ſalva miniſterii veſtri ratione, Deique gloria, licebit. Arma porrò veſtra ſint prudentia & ſimplicitas : prudentia ſerpentis, ut inſidias caveatis; columbæ ſimplicitas, ut nemini noceatis : ut nec prudentia in vafritiem improbam, nec ſimplicitas in ſtoliditatem degeneret. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*. Prudentiam ſerpentium imitamini, acutè circumſpicientium & obſervantium pedes hominum, ne ab ipſis obterantur, & in certaminibus capitis potiſſimùm ſui curam habentium, ut illud illæſum ſui curam habentium, ut illud illæſum ſervent. *Et ſimplices ſicut columbæ*. Prudentiam innocentia & ſimplicitate ornate, cujus columba ſymbolum eſt, felle carens, nemini nocens, ne iis quidem à quibus malè afficitur, direptoribus ovorum, atque pullorum.

S. Joa. Chr. h. 34. Matth.

Gen. 3. 1.

XIII. *Cavete autem ab hominibus*. *Tradent enim vos in Conciliis*, *& in Synagogis ſuis flagellabunt vos* : *& ad Præſides & ad Reges ducemini propter*

me,

me , in teſtimonium illis & Gentibus . Nolite in hominibus confidere, inter quos vos mitto : nolite ipſorum vultibus verbiſque facilè credere : hominum enim effigies habent , plerique verò animos ferarum . Homo homini lupus . Id experiemini , cùm vos trahent quaſi reos ad tribunalia & in Synagogis ſuis , ſeu juridicis conventibus , flagellabunt vos . Quod in Apoſtolis impletum , conſtat ex Actuum cap. 4. & 5. aliiſque locis . Sanè in Synagogis exerceri ſolitam animadverſionem in populares in cauſis religionis , conſtat ex Euſebio libro 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ , cap. 16. ubi meminit libri ab Auctore quodam Eccleſiaſtico , adversùs Montaniſtas , ſub Imperio Commodi conſcripti , in quo hæc legebantur : *Reſpondeant nobis quæſo per Deum : Eſtne aliquis eorum , qui jam inde à Montano & mulierculis garrire primùm cœperunt , qui à Judeis perſecutionem paſſus ſit , aut ab impiis trucidatus ? Nemo certè . Nec verò ullus eorum , pro Chriſti nomine prehenſus , in crucem actus eſt : ſed neque ulla mulier in Judeorum ſynagogis , aut flagris cæſa , aut lapidibus impetita eſt . Nuſquam profectò , nec unquam* . Addit Chriſtus : *Et ad præſides* Provinciarum , quales fuerunt Pontius Pilatus , Felix & Feſtus : *& ad Reges ducemini propter me* , nominis mei cauſa vos in jus vocabunt , & captivos trahent : *in teſtimonium illis & Gentibus* : id eſt , ut illis de me teſtimonium conſtanter fortiterque patiendo præbeatis : ſic enim intelligere poterunt , vos prædicare veritatem , quam veſtro ſanguine vos conſignare viderint : ſive in teſtimonium contra eos in die judicii ; nec ſolùm contra ipſos Judæos , ſed & adversùs Gentiles illis permixtos ; aut qui illorum tribunalibus adſtabunt.

XIV. *Cùm autem tradent vos , nolite cogitare , quomodo , aut quid loquamini : Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini : Non enim vos eſtis qui loquimini , ſed Spiritus Patris veſtri , qui loquitur in vobis* . Cùm autem in Conciliis & Synagogis , vel coram Præſidibus & Regibus ſiſtemini , ne ſitis anxii , qua ratione cauſam veritatis agatis , ſicut ſolent eſſe ſoliciti , qui cauſam acturi ſunt apud Principes ; & quid dicendum , & qua ratione ac forma , anxiè meditari . Vobis enim à Deo Patre , & à me ſuggeretur in illis anguſtiis , quid loquamini ; orantibus tamen , & humanam alioquin diligentiam adhibentibus . Et quod vobis deerit naturalium talentorum , eo ipſo tempore ſupplebitur ope cœleſti : ſiquidem Spiritus ſanctus & animo ſapientiam & ori eloquium ſubminiſtrabit , non comptum quidem & ornatum , ſed ſimplici gravitate ipſam
Tert. nudæ veritatis naturam referens , quæ ornari ipſa negat , contenta doceri ; & quæ *Nihil erubeſcit , niſi tantummodo abſcondi : Simplicitate* ſcilicet *veritatis , non curioſitate , ejus beſtes revincuntur* . Dabitur vobis in illa
Luc.21.15. hora quid loquamini : *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam , cui non poterunt reſiſtere , & contradicere omnes adverſarii veſtri* . Sic olim Moyſem
Exod.4.12. legatum ad Pharaonem mittens Dominus : *Perge* , inquit , *& ego ero in ore tuo , doceboque te quid loquaris* . Non igitur ex vobis ipſis loquemini , ſive reſpondebitis (inquit Chriſtus) ſed Spiritus Dei Patris veſtri , cujus negotium geritis , per vos loquetur , linguam veſtram diriget , verbaque ſuggeret , formabit , librabit , ut quod cauſæ Dei & ejus gloriæ conueniens erit , extempore reſpondeatis . *Non enim vos eſtis qui loquimini , ſed Spiritus Patris veſtri , qui loquitur in vobis* . His verbis humana operatio
S. Aug. Epiſt 194. alias 105. cap. 4. non excluditur , quaſi Evangelii Prædicatores inſtrumenta ſint inanima ; *Neque enim hoc ita fit de nobis , tamquam nihil facientibus nobis . Adjutorium igitur Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt , ut ipſe facere diceretur , quod ut faciamus facit* .

XV.

XV. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.* Non ſolum contra externas, ſed etiam contra domeſticas perſecutiones, illorum animos præmunit ac roborat. Tradet, inquit, frater infidelis fratrem fidelem in mortem, & pater filium: Nullus enim inter eos fidus affectus, quorum diverſa religio. Et eritis odio omni hominum generi, Judæis & Gentibus, viris & fœminis, conſanguineis & extraneis, Principibus & plebi, non propter crimen aliquod, ſed tantùm propter me, propter fidem qua in me creditis, doctrinamque ac legem meam profitemini. Tertullianus: *Chriſtianis ſolis nihil permittitur loqui, quod cauſam purget, quod veritatem defendat, quod judicem non faciat injuſtum: ſed illud ſolum expectatur, quod odio publico neceſſarium eſt, confeſſio nominis, non examinatio criminis.... Nomen æmulæ rationis inimicum, præſumptis non probatis criminibus, de ſuo ſola confeſſione damnatur. Ideo torquemur confitentes, & punimur perſeverantes, & abſolvimur negantes, quia nominis prælium eſt. Denique quid de tabella recitatis illum Chriſtianum, cur non & homicidam? Si homicida Chriſtianus, cur non & inceſtus, vel quodcumque aliud eſſe non creditis? In nobis ſolis pudet, aut piget, ipſis nominibus ſcelerum pronuntiare. Chriſtianus ſi nullius nominis crimen eſt, valde ineptum ſi ſolius nominis crimen eſt. Quid quod ita plerique clauſis oculis in odium ejus impingunt, ut bonum alicui teſtimonium ferentes: admiſceant nominis exprobrationem? Bonus vir Cajus Sejus, tantùm quòd Chriſtianus... Alii quos retro ante hoc nomen, vagos, viles, improbos noverant, ex ipſo denotant, quo laudant: cæcitate odii in ſuffragium impingunt. Quæ mulier! Quàm laſciva, quàm feſtiva! Qui juvenis! Quàm luſus, quàm amaſius! Facti ſunt Chriſtiani. Ita nomen emendationi imputatur. Nonnulli etiam de utilitatibus ſuis cum odio iſto paciſcuntur, contenti injuria, dum ne domi habeant quod oderunt. Uxorem jam pudicam maritus, jam non zelotypus ejecit. Filiam jam ſubjectam pater retro patiens abdicavit. Servum jam fidelem dominus olim mitis ab oculis relegavit. Ut quiſque hoc nomine emendatur, offendit. Tanti non eſt bonum, quanti eſt odium Chriſtianorum.* Et eritis odio *omnibus*, incredulis, *propter nomen meum*. Dicit Propheta: *Omnes gentes quaſcumque feciſti, venient, & adorabunt coram te, Domine: & glorificabunt nomen tuum in æternum.* Dominus autem ſuis Fidelibus dicit: *Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.* Numquid ergo contrariis ſibi repugnat Scriptura Divina ſententiis? Abſit. *Sed & illos omnes, & illos omnes veraciter dicit, id eſt, & omnes Fideles qui nomen Domini in omnibus Gentibus glorificant, & omnes incredulos, qui per eaſdem omnes gentes, in odio nominis Chriſti Fideliumque ejus, mortifera impietate perdurant.*

S. Hier. in c. 10. S. Matth.

Tertul. Apolog. c. 2. & 3.

Pſ. 85. 9.

S. Fulgentius, l. de incarnat. & Grat. c. 31.

XVI. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Qui conſtanter & perſeveranter perſecutiones & adverſitates illas propter me toleraverit uſque in finem vitæ, mihique fideliter adhæſerit, quamvis carnalium hominum oculis perditus videatur, ſalutem æternam conſequetur. Marci 13. 13. *Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit*, Quid ſuſtinendo, niſi perſecutionem, niſi traditionem, niſi occiſionem? Nec enim aliud eſt ſuſtinere in finem, quàm pati in finem.

Tert. Scorpiaci, c. 9.

XVII. *Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.* Cùm perſequentur vos in una civitate, non ſinendo ibi Evangelium prædicari, vobiſque ſtruendo inſidias, in aliam fugite: tum ut periculum de-

cline-

clinetis, quod ultrò non eſt arceſſendum, niſi ejus incurſio cum officio conjuncta ſit; tum maximè, ut Evangelii propagationi vos ſervetis. Apoſtolis quidem, occaſione primæ Miſſionis, hæc à Chriſto dicta ſunt: ſed generalis ſententia eſt. Apoſtoli fugiendam eſſe perſecutionem exemplo ſuo docuerunt, ut eorum Acta teſtantur. Tertulliani errorem, qui fugam omnem damnabat, Eccleſia reprobavit: SS. Cyprianus & Athanaſius documentis & exemplis confutarunt. Cæterùm pro temporum, perſonarum, & officiorum diverſitate, fuga nunc præcepti eſt, nunc conſilii, nunc indulgentiæ. Præcepti eſt, cùm major Dei gloria & Eccleſiæ utilitas id poſtulat: conſilii, cùm Prædicatoris, aut Paſtoris capiti ſpeciatim imminet perſecutionis tempeſtas: indulgentiæ, cùm quis infirmitatis ſuæ conſcius, veretur Chriſti negandi periculum. *Chriſtum* enim *fugiendo non negat, qui ideo fugit, ne neget*; (inquit S. Joannes Chryſoſt.) Quando porro, quibus, & qua ratione fugiendum ſit, vel manendum, *S. Auguſtinus* plenè ac deſertè explicat in Epiſtola ad Honoratum. *Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël*: Non percurretis omnes Iſraelitarum civitates, ex una in aliam fugiendo, *donec veniat Filius hominis* ad judicium, id eſt, uſque ad finem ſæculi. Quaſi dicat, Non deerunt civitates, quò fugiant Diſcipuli Fideleſque mei, & ubi tamquam in portu à perſecutionis tempeſtate requieſcant, uſque ad conſummationem ſæculi.

S. Cypr. Ep. 56. & tr. de Lapſis. S. Athanaſ. in Apologia pro Fuga ſua.

S. Aug. Ep. 228. alias 180.

S. Aug. l. 1. contra Gaudentium Donatiſtam, c. 18.

XVIII. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus; & ſervo ſicut dominus ejus. Si Patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus?* Exiſtimare non debent diſcipuli & ſervi, ſe melioris conditionis eſſe debere, quàm magiſtrum & dominum: Si ergo me, qui magiſter veſter ſum ac dominus, Judæi Beelzebub vocaverunt, & in Beelzebub Principe dæmoniorum, me dæmonia ejicere dixerunt: quantis convitiis vos diſcipulos meos, ac domeſticos laceſſent? *Beelzebub, Idolum eſt Accaron, quod vocatur in Regum Volumine Idolum Muſcæ. Beel, ipſe Bel, ſive Baal: Zebub autem muſca dicitur. Principem ergo dæmoniorum ex ſpurciſſimi Idoli appellabant vocabulo, qui muſca dicitur propter immunditiam, quæ exterminat ſuavitatem olei.* Chriſti prædictioni reſpondet eventus: Apoſtolos enim Celſus *maleficos* vocat; Ulpianus Juriſconſultus Chriſtianos Exorciſtas *impoſtores* appellat; Tacitus eos dicit *convictos in odia humani generis*. Paſſim Chriſtiani & *Athei* à Gentilibus pari loco ponebantur. *Sceleratiſſimi dicebantur de ſacramento infanticidii, & pabulo inde & poſt convivium inceſta, quòd everſores luminum canes, lenones ſcilicet, tenebras, tum & libidinum impiarum inverecundiam procurarent. Omnium ſcelerum rei, Deorum, Imperatorum, legum, morum, naturæ totius inimici exiſtimabantur. Omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Chriſtianos eſſe cauſam* conclamabant. Si Tiberis aſcenderet ad mœnia, ſi Nilus non deſcenderet in arva, ſi cœlum ſtaret, id eſt non plueret, ſi terra moveretur, ſi fames, ſi lues, ſtatim, *Chriſtianos ad leonem*.

4. Reg. 1. ſecundum Verſionem 70. Interp. S. Hier. in c. 10. Matth.

Tert. in Apolog.

XIX. *Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur; & occultum, quod non ſcietur.* Ne ergo conviciorum & perſecutionum metu prædicationem Evangelii omittatis, quin potiùs publicè & intrepidè prædicate, quod à me privatim didiciſtis: Nam in hoc quoque negotio locus eſt illi proverbio: *Nihil eſt opertum, quod non revelabitur.* Futuri etiam ſæculi cogitatio vos conſolari debet: veniet enim dies, in quo veſtra virtus & perſecutorum veſtrorum nequitia omnibus reveletur, cùm judicabo abſcondita hominum, & illuminabo latebras tenebrarum, & manifeſtabo conſilia cordium.

S. Hier. 1. Cor. 4.

Quod

Quod dico vobis in tenebris , dicite in lumine ; & quod in aure auditis , prædicate ſuper tecta . Non ea ſolum quæ publicè ad populum loquor , ſed & ea quæ in privatis colloquiis à me audiviſtis , vel quæ deinceps vobis ſolis familiariter ediſſeram , aut in parabolarum myſterio tradam , & poſtea per Spiritum ſanctum clariùs explicabo , palam omnibus enuntiate : & in editis locis , unde ab omnibus audiri poſſit ſermo veſter , imò in toto Mundo audacter prædicate . Loquitur juxta Paleſtinæ morem , ubi tecta plana erant , ita ut illic ambulare , & inde cum tranſeuntibus colloqui poſſent . S. Hier.

XX. *Et nolite timere eos , qui occidunt corpus , animam autem non poſſunt occidere : ſed potiùs timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam* . Ne animos veſtros timor ille malè ſanus concutiat , quo à libertate confitendi nomen meum , prædicandique ac palam propugnandi Evangelii decidatis : Perſecutores enim & tyranni ſolum corpus occidere poſſunt , tandem aliquando moriturum ; Animam autem non poſſunt occidere , cùm ſuapte natura ſit immortalis , & ſupernaturali ratione Deo vivat : Quam vitam ipſi eripere invitæ nemo poteſt . Sed unum potius Deum timete , qui poteſt & animam & corpus , totum ſcilicet hominem corpore & anima conſtantem , irreparabiliter perdere , ab ipſo qui vera animæ vita eſt ſeparatum , æterniſque ſuppliciis addictum . Nomen Gehennæ in Veteris Teſtamenti libris non invenitur , ſed primùm à Salvatore poſitum eſt . Cujus nominis ſignificatio ut intelligatur , obſervandum eſt cum S. Hieronymo , Idolum Baal fuiſſe juxta Jeruſalem , ad radices montis Moria , in quibus Siloa fluit . Hæc vallis & parva campi planities , irrigua erat & nemoroſa , plenaque deliciis ; lucuſque in ea idolo conſecratus erat . In tantam autem dementiam populus Iſrael venerat , ut deſerto templo , ibi hoſtias immolaret , & rigorem Religionis deliciæ vincerent , filioſque ſuos dæmoniis incenderent vel initiarent : Et appellabatur locus ille *Gehennon* , id eſt , *vallis filii Hennon* . Hoc Regum Volumen , & Paralipomenon , & Jeremias ſcribunt pleniſſimè . Et comminatur Deus , ſe locum ipſum impleturum cadaveribus mortuorum : ut nequaquam vocetur *Tophet* , & *Baal* , ſed *Polyandrium* , id eſt , tumulus mortuorum . Futura ergo ſupplicia & pœnæ perpetuæ , quibus peccatores cruciandi ſunt , hujus loci vocabulo denotantur . S. Hier. in nunc loc.

XXI. *Nonnè duo paſſeres aſſe væneunt ? Et unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro ? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt . Nolite ergo timere : multis paſſeribus meliores eſtis vos* . Quamvis autem homines improbi perſecutores , tyranni , tam liberam habeant ſæviendi in vos licentiam ; ne tamen deſpondeatis animum , & à Deo vos eſſe derelictos exiſtimetis . Quid vilius inter aviculas paſſeribus , quorum duo aſſe væneunt , nummulo ſcilicet viliſſimo ? & tamen hæc animalcula Deo ita ſunt curæ , ejuſque providentia ita conſervantur , foventur , & reguntur , ut nullus illorum abſque ejus voluntate pereat . Huic ſententiæ omninò conſona eſt illa S. Lucæ : *Nonnè quinque paſſeres væneunt dipondio ? Et unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo* . Æs vel aſſarium quaternos denariolos noſtros valuit , ex Budæi ſupputatione . Dipondium ſunt duo aſſes : Itaque ſinguli paſſeres ſemiſſe vendebantur , aut paulò minùs . Viliſſimæ ſunt illæ aviculæ , quæ tam vili pretio proſtant ; nec tamen à divina Providentia , negliguntur : *Unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo* . Phraſis ſumpta ex Pſalm. 9. verſ. 19. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis* . Unde & Pſalm. 104. 27. tam de puſillis , quàm de magnis animali- Luc. 12.

bus Deo dicitur : *Omnia à te expectant , ut des illis eſcam in tempore*. Sed
& minutiſſima quæque veſtra Deus in numerato habet , ſicut numerare ſo-
lent homines , quæ in pretio habent : *Veſtri autem capilli capitis omnes nu-
merati ſunt* . Veſtri , qui non tantùm homines eſtis ad imaginem Dei con-
diti , verum etiam Divinæ veritatis nuncii , minima quæque Deo Patri ve-
ſtro pretioſa ſunt , qui vos ut Miniſtros ſuos in tutelam ſingularem ſu-
ſcipit . Utcumque igitur in vos ſæviant homines , confidite nihil damni
vobis eventurum vel in minimis rebus , quod non in majorem veſtram utili-
tatem ceſſurum ſit , alioquin id minimè permiſſurum Deum , qui non tan-
tum Creator veſter eſt , ut paſſerum ; ſed Pater , & paterno vos amore
proſequitur . *Multis paſſeribus meliores eſtis* , Deoque pretioſiores , cujus
Providentia cum omnibus rebus ab ipſo conditis proſpiciat , ſingularem
tamen veſtri curam gerit . Luc. 12. 7. *Multis paſſeribus pluris eſtis vos*. Un-
de & Zachariæ 2. 8. ſcriptum eſt : *Qui tetigerit vos , tangit pupillam oculi
mei* . Et Sapientiæ 3. *Juſtorum animæ in manu DEI ſunt , & non tanget
illos tormentum mortis . Viſi ſunt oculis inſipientium mori : & æſtimata eſt
afflictio exitus illorum , & quod à nobis eſt iter , exterminium : illi autem
ſunt in pace . Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt , ſpes illorum im-
mortalitate plena eſt . In paucis vexati , in multis bene diſponentur : quo-
niam Deus tentavit eos , & invenit illos dignos ſe , &c.*

XXII. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus , confitebor & ego
eum coram Patre meo , qui in cœlis eſt . Qui autem negaverit me coram ho-
Marc. 8. 38. minibus , negabo & ego eum coram Patre meo , qui in cœlis eſt* . Qui ſin-
cerè , palam , conſtanter me Filium eſſe Dei & Salvatorem , in quem
credat , quem colat , cui adhæreat , verbis & operibus confeſſus fuerit .
illum pro meo agnoſcam in judicii die , cùm venero in gloria Patris mei ,
cum Angelis ſanctis . Fidem itaque noſtram profiteri debemus , non ſo-
lùm coram bonis ac piis , ſed etiam coram profeſſis veræ Religionis ho-
ſtibus , eamque ſanguine & morte ſigillare , ſi pro cauſa Dei nobis infe-
ratur . Nam *Qui negaverit me coram hominibus* (inquit Chriſtus ;) id eſt ,
qui fidei in me , aut obedientiæ præceptis meis debitæ , qui doctrinæ meæ ,
aut legi coram hominibus renuntiaverit , ſeu metu , ſeu cupiditate rerum
humanarum , etiamſi corde credat , ipſum ad me non pertinere declarabo ,
pro meo non agnoſcam in magna illa & terribili die . *Nam qui me eru-
Luc. 9. 26. buerit & meos ſermones , hunc Filius hominis erubeſcet , cùm venerit in Ma-
jeſtate ſua , & Patris , & ſanctorum Angelorum* . Confuſioni confuſionem
Tert. Scorpiac. c. 9. comminatur : *Sciebat enim , è confuſione maximè formari negationem : men-
tis ſtatum in fronte conſiſtere : priorem eſſe pudoris , quàm corporis plagam*.

XXIII. *Nolite arbitrari , quia pacem venerim mittere in terram . Non
veni pacem mittere , ſed gladium . Veni enim ſeparare hominem adverſùs pa-
Michææ 7. 6. trem ſuum , & filiam adverſùs matrem ſuam , & nurum adverſus ſocrum
ſuam* . Quamvis me pacis Principem Prophetæ prædixerint , ne putetis ,
quòd venerim , ut pacem afferrem , quam Mundus optat , in temporali ſci-
licet proſperitate & tranquillitate poſitam ; pacem qua homines liberè poſ-
ſint emere , vendere , comeſſari , cupiditatibus & vitiis nemine prohibente
ſervire . Non veni , ut illos in infidelitate , & peccatis concordes effice-
rem ; Imò veni , ut prædicarem Evangelium , Legemque conderem , quæ
gladii inſtar malam pacem ſolvat : ita ut Diſcipuli ſectatoreſque mei à ſe-
Hebr. 4. 12. ctatoribus Mundi , placitis , inſtitutis , moribuſque diſcordent : *Vivus eſt
enim ſermo Dei & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti* . Quamvis
igitur omnia Chriſti conſilia & vota ad pacem , atque concordiam ſpecta-
rent ,

rent , ejuſque propoſitum non fuerit diſſidia excitare : quia tamen Evangelium ejus occaſio eſt , qua diſſidia inter Fideles & Infideles oriantur , aliis ipſi credentibus , illudque propugnantibus ac ſecundùm ejus præcepta viventibus ; aliis ipſum rejicientibus , contemnentibus , oppugnantibus , vel ſecundùm Chriſti legem ac diſciplinam vitam inſtituere ſuam nolentibus , & iis qui ſecundùm Evangelium vivunt , moleſtiam creantibus , eoſque perſequentibus : ideò ſe non veniſſe declarat , ut pacem mitteret , ſed gladium. Gladio autem illo omnes humanos affectus , omnes neceſſitudines ſeparaturus advenit , nolens , ut filius patri , aut filia matri , aut nurus ſocrui in malo conſentiat . Ideò bellum inteſtinum erit & domeſticum , dum hinc amor ſui & Mundi , uſque ad contemptum Dei & Evangelii ejus ; hinc amor ardentiſſimus Dei & Evangelii , uſque ad contemptum Mundi ac ſui ; illos Babylonis , iſtos cœleſtis Jeruſalem cives efficiet , ſecum immaniter diſſidentes , non Evangelii , aut Fidelium vitio , ſed improborum. S.Joa. Chr. h. 35. in Matt.
Et inimici hominis domeſtici ejus . Qui olim conjunctiſſimi fuerant , fient inimiciſſimi , ita ut omnia naturæ jura pro nihilo ducantur ab infidelibus & improbis , qui filios , nepotes , domeſticos , ac neceſſarios , eo ſolùm nomine inſectabuntur & perſequentur , quòd Chriſtianam Fidem profiteantur , pieque in Chriſto vivant .

XXIV. *Qui amat patrem , aut matrem plus quam me , non eſt me dignus : & qui amat filium , aut filiam ſuper me , non eſt me dignus* . Qui patrem , aut matrem , filium , aut filiam mihi præpoſuerit ; ſive qui , ut illis placeat , aut illorum utilitatibus ſerviat , me vel doctrinam meam verbis , aut factis negaverit ; me Domino & Magiſtro , conſortio , promiſſis , Regnoque meo non eſt dignus ; ſed planè ut indignus à me repudiabitur . Eamdem ſententiam verbis paulò durioribus , ſed eodem ſenſu intelligendis , exprimit S. Lucas : *Si quis venit ad me , & non odit patrem ſuum , & matrem , & uxorem , & filios , & fratres , & ſorores : adhuc autem & animam ſuam* , (id eſt vitam) *non poteſt meus eſſe Diſcipulus* . Ubi odiſſe comparativè ſumi , idemque eſſe ac minùs amare , conſentiens Interpretum ſententia eſt , Luc.14.26.

XXV. *Et qui non accipit crucem ſuam , & ſequitur me , non eſt me dignus* . Hoc loquendi genus morem illum reſpicit , quo qui ſupplicio crucis addicti erant , crucem ipſi ſuam humeris efferre cogebantur . Qui non ſuſcipit & patitur libenti animo , propoſito gaudio , juſtitiæ cauſa , propter Deum , afflictionem quamcumque & cruciatum ſibi divinitùs deſtinatum , etiam atrociſſimum & ignominioſiſſimum ſupplicium crucis , ſi pro veritate & juſtitia ſubeundum ſit ; & vitam ſuam ad dicta factaque mea non componit , quatenùs fieri poteſt , non eſt dignus , qui diſcipulus meus habeatur .

XXVI. *Qui invenit animam ſuam , perdet illam : & qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam* . Qui ſemetipſum ſervaſſe viſus fuerit , mei nominis negatione , crucisque ſibi à Deo deſtinatæ repudiatione fugiendo extrema pericula , ſeipſum æterno exitio perdet in futuro ſæculo , & qui ſe ipſum perdidiſſe viſus fuerit in hoc ſæculo , vitæ temporalis jacturam faciendo , *propter me & Evangelium* , ut addit alius Evangeliſta : (Martyrem enim non facit pœna , ſed cauſa) ſalvus erit in futuro ſæculo . Marci 8.35.
Hæc explicatio confirmatur ex loco parallelo Luc. 9. 24. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere , perdet illam : nam qui perdiderit animam ſuam propter me , ſalvam faciet illam . Quid enim proficit homo , ſi lucretur univerſum Mundum , ſe ipſum autem perdat , & detrimentum ſui faciat ?* Luc.9. 24.

XXVII. *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit*. Qui vos excipit hoſpitio, & honorificè, humaniter, benignèque tractat, ut Legatos meos; non minùs me promeretur, quàm ſi in me id pietatis officium collocaret. Honorem enim Legatis ſuis exhibitum Reges ita ſpectant & habent, ac ſi Majeſtati ſuæ deferretur. Et qui me recipit, Deum Patrem meum recipit, qui me miſit, & in me eſt, ſibique tributum cenſet ac remunerat honorem & officium mihi impenſum.

S.Hier. in hunc locum.

Ordo pulcherrimus! Ad prædicationem mittit: docet pericula non timenda: affectum ſubjicit Religioni. Aurum ſupra tulerat, æs de zona excuſſerat. Dura Evangeliſtarum conditio. Unde ergo ſumptus? Unde victus neceſſaria? Auſteritatem mandatorum, ſpe temperat promiſſorum. Qui recipit (*inquiens*) vos, me recipit; & qui me recipit, recipit eum qui me miſit: *Ut in ſuſcipiendis Apoſtolis unuſquiſque credentium Chriſtum ſe ſuſcepiſſe arbitretur*.

S.Jo. Chriſ. Hom.36. in Matth.

XXVIII. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet*. Qui recipit Prophetam, ſeu Prædicatorem Evangelii, non ob rationem aliquam ſæcularem, ſed ea tantùm ratione & eo nomine, quòd ſit Propheta, ſive Prædicator Evangelii: & qui recipit juſtum, non quia cognatus, quia nobilis, dives, aut potens, ſed quia juſtus eſt, mercedem accipiet, quam Dei bonitas ac juſtitia reddit illi, qui Prophetam, aut juſtum recipit; vel certè qualem ipſe Propheta, aut juſtus conſequetur. Quod & Paulus confirmat, dicens: *Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum*. Et ſi fortè Propheta non ſit, vel juſtus, qui tamquam Propheta, & tamquam juſtus honoratur & recipitur, mercedem nihilominùs à Deo recipiet qui ipſos ſuſcipit:

2.Cor. 8.

S.Hier. in hunc loc.

Ad ſuſceptionem Magiſtrorum diſcipulos provocaverat: poterat occulta eſſe credentium reſponſio: Ergo & pſeudoprophetas, & Judam proditorem debemus recipere, & illis alimoniam miniſtrare? Hoc Dominus prævidens, dicit: *Non perſonas ſuſcipiendas eſſe, ſed nomina, & mercedem non perdere ſuſcipientes, quamvis indignus fuerit qui ſuſceptus ſit*.

XXIX. *Et quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam*. Et quicumque minimum aliquod beneficium, vel miniſterium exhibuerit alicui ex pauperculis, qui in me credunt, tamquam meo diſcipulo, non fraudabitur mercede bonis operibus à Deo reddenda.

S.Hier.

Poterat aliquis paupertatem cauſari, & dicere: Paupertate prohibeor, tenuitas me retinet, ut hoſpitalis eſſe non poſſim. Hanc excuſationem leviſſimo præcepto diluit, ut calicem aquæ frigidæ toto animo porrigamus. Frigidæ (inquit) aquæ, non calidæ; ne & in calida paupertatis ex penuria lignorum occaſio quæreretur. Hinc meritum bonorum operum apud Deum invictè probatur:

Conc. Arauſ. 2. Canon. 18. S.Proſper in Reſp. ad cap. 6.Gallorum.

Debetur merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Et juſtificatus homo, id eſt, ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum.

Senſus Moralis.

I. ET *convocatis duodecim Diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Ad miniſterium Eccleſiaſticum abſque vocatione provehi nemo debet, niſi à Deo vocatus, & Chriſti gratia ſegregatus. Dei

quippè

quippè ſolius eſt poteſtatem dare in dæmones, in peccata, in ægritudines animarum, ut expellantur, remittantur, curentur ab ejus miniſtris, & cœleſtis Medicinæ cooperatoribus. Tria porrò peccatorum genera hic ſignificata intelligo. Prima ſunt peccata impudicitiæ, magis adhærentia, quæ totam poſſident animam, omneſque facultates ejus ligant, inficiunt, vexant, confuſione replent. His eradicandis incumbere debet imprimis Sacerdotum opera, ut ejectis ſpiritibus immundis, Spiritus ſanctus in animis pœnitentium habitet; eoſque ſibi totos ſubjiciat. *Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos*. Luxuria *ſeminarium & origo vitiorum eſt*. De Magdalena ſeptem dæmonia ejecta dicuntur, quia luxuriæ ſerviebat, quam cætera plerumque peccata comitantur. *Septenario numero univerſitas deſignatur: ſeptem ergo dæmonia habuit, quæ univerſis vitiis plena fuit*. Alia ſunt peccata pravi habitus & conſuetudinis, quæ diuturnarum & inveteratarum infirmitatum inſtar difficilè curantur: quamobrem periti Medici vigilantiam, aſſiduitatem, induſtriam, & acriora, ut plurimùm, remedia poſtulant. His animæ tam periculoſis infirmitatibus ſecundùm divinæ Medicinæ Regulas à Chriſto & à Spiritu ſancto præſcriptas mederi Sacerdotes debent, quibus Chriſtus poteſtatem dedit, ut curent *omnem infirmitatem*: ſed cavere debent, ne conniveant nimium peccatoribus hujus generis, qui *non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam*: de quorum pectoribus excuſſa pœnitentia, & graviſſimorum delictorum memoria ſublata eſt; qui præpropera feſtinatione Abſolutionem, & Euchariſtiam ſibi dari volunt, ac ſurripere nituntur, antequam probati fuerint, ac purgati ſaluberrimis ſatisfactionum remediis. *Imperitus eſt Medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſſibus viſcerum virus incluſum, dum ſervat, exagitat*. Tertium denique peccati genus eſt, ex languore animæ proveniens, ſcilicet peccata venialia, quæ negligentia, tepor, & languor charitatis, & adhæſio ad res terrenas pariunt, quarum amor *ſpiritualium viſcus eſt pennarum*, quibus in Deum ferri debet anima. His etiam curandis Chriſti miniſtri incumbunt, quibus poteſtatem dedit *ſuper omnem languorem ſpiritualem*.

S. Ambr. l. de Elia & Jejunio c. 19.

S. Gr. M. h. in Evang.

S. Cyp. tr. de Lapſis.

S. Aug.

II. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, &c.* Licèt ex æquo ſuper Apoſtolos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur, *tamen inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio*. Ut Eccleſiæ ſuper Petrum à ſe fundatæ unitatem Chriſtus manifeſtaret, *Unam cathedram conſtituit, & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hanc unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet: non tenet Patris & Filii fidem, vitam non tenet & ſalutem*. Divinum Petri primatum qui non agnoſcit, non credit, non reveretur: profanus eſt, impius, ſchiſmaticus. *Non habent Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligit unitatem*. Hunc primatum Andreæ, licèt antè Petrum vocato, Chriſtus non dedit, nec illum Apoſtolorum caput conſtituit, ut deinde diſcamus, Deum donorum ſuorum ſupremum eſſe dominum, nihilque ad illa jus dare præter ejus adorandam voluntatem . . . . . *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc* . . . . . Hujus numeri figuras apud Creatorem deprehendo duodecim fontes Elim, & duodecim gemmas in tunica Sacerdotali Aaronis, & duodecim lapides ab Jeſu de Jordane electos, & in Arcam Teſtamenti conditos. *Totidem enim Apoſtoli portendebantur, proinde ut fontes & amnes rigaturi aridum retro, & deſertum à notitia orbem Nationum, ſicut & per Iſaiam*: Ponam in terram inaquoſa flumina. *Proinde ut gemmæ illuminaturi*

S. Hier. l. 1. Adverſus Jovinianum.

S. Cypr. l. de Unitate Eccleſiæ.

S. Aug. l. 3. de Baptiſmo, contra Donat.

Tert. lib. 4. contr. Marc. c. 13.

ſacram

ſacram Eccleſiæ veſtem, quam induit Chriſtus Pontifex Patris; proinde ut & lapides ſolidi fide, quos de lavacro Jordanis Jeſus verus elegit, & in ſacrarium Teſtamenti ſui recepit. Olim, ad dividendum duodecim Tribus, duodecim

3. Reg. 11. 30.

factę ſunt partes per Ahiam Silonitem Prophetam: nunc ad colligendum, & congregandum orbem in unitate fidei & religionis, Apoſtoli duodecim à Chriſto mittuntur, Duodecim elegit, *Quos ad propagandum auxilium ſalutis humanæ per terrarum orbem, ſatores fidei deſtinaret* . . . . adverte cœ-

S. Amb. l. 5. in Luc. n. 44.

leſte conſilium: *Non ſapientes aliquos, non divites, non nobiles: ſed piſcatores & publicanos, quos dirigeret, elegit; ne traduxiſſe prudentia, redemiſſe divitiis, ne potentiæ nobilitatiſque auctoritate traxiſſe aliquos ad ſuam gratiam videretur; ut veritatis ratio, non diſputationis gratia prævaleret.* Illos verò poteſtatem miraculorum inſtruxit, ut novæ doctrinæ, quam prędicabant, fidem faceret, eamque divinam eſſe confirmaret. *Reſurrectio*

S. Aug. l. 22. de Civ. Dei, cap. 5.

Chriſti, & in cœlum cum carne in qua reſurrexit Aſcenſio, toto jam Mundo prædicatur & creditur: ſi credibilis non eſt, unde toto terrarum orbe jam credita eſt? Si multi nobiles, ſublimes, docti eam ſe vidiſſe dixerunt, & quod viderunt, diffamare curarunt, eis Mundum credidiſſe non mirum eſt; ſed iſtos adhuc credere nolle perdurum eſt: Si autem, ut verum eſt, paucis, obſcuris, minimis, indoctis, eam ſe vidiſſe dicentibus & ſcribentibus credidit Mundus, cur pauci obſtinatiſſimi, qui remanſerunt, ipſi Mundo jam credendi adhuc uſque non, credunt? Qui propterea à numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia in tam contemptibilibus teſtibus multò mirabiliùs Divinitas ſe ipſa perſuaſit. Eloquia enim per-

Id. l. 18. c. 49. & 50.

ſuadentium, quæ dicebant, mira fuerunt facta, non verba . . . . Elegit Diſcipulos, quos & Apoſtolos nominavit, humiliter *natos, inhonoratos, illiteratos; ut quicquid magnum eſſent, & facerent, ipſe non eis eſſet & faceret. Habuit inter eos unum, quo malo utens benè, & ſuæ paſſionis diſpoſitum impleret, & Eccleſiæ ſuæ tolerandorum malorum præberet exemplum* . . . . *Hos ſicut luminaria. & aptavit verbo, & accendit Spiritu Sancto*. Inter duedecim Apoſtolos eligitur à Chriſto, qui proditurus illum

S. Amb. l. 5. in Luc. n. 45.

erat. *Eligitur Judas, non per imprudentiam, ſed per providentiam. Quanta eſt veritas, quam nec adverſarius Miniſter infirmat! Quanta mortalitas Domini, qui periclitari magis apud nos judicium ſuum, quàm affectum maluit! Suſceperat enim hominis fragilitatem; & ideò nec has partes recuſavit infirmitatis humanæ. Voluit deſeri, voluit prodi; voluit ab Apoſtolo ſuo tradi; ut tu à ſocio deſertus, à ſocio proditus, moderatè feras tuum erraſſe judicium, periſſe beneficium*. Hoc in exemplo ſolatium inveniunt Epiſcopi, cùm fortè in ſacrorum Miniſtrorum delectu ſpem ſuam, & vigilantiam fruſtratas vi-

S. Aug. Epiſt. 78. alias 137. n. 8.

dent. *Nec mihi* (inquiebat S. Auguſtinus) *arrogare audeo, ut domus mea melior ſit, quàm Arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobus unus inventus eſt: aut melior ſit, quàm domus Abrahæ, ubi dictum eſt*, Ejice ancillam, & filium ejus: *aut melior ſit, quàm domus Iſaac, cujus de duobus geminis dictum eſt*, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui: *aut melior ſit, quàm domus ipſius Jacob, ubi lectum patris filius inceſtavit: aut melior ſit, quàm domus David, cujus filius cum ſorore concubuit; cujus alter filius contra patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit: aut melior, quam cohabitatio Apoſtoli Pauli, qui tamen ſi inter omnes bonos habitaret, non diceret*, Foris pugnæ, intùs timores; *nec diceret, cùm de ſanctitate, & fide Timothei loqueretur*: Neminem habeo, qui germanè de vobis ſolicitus ſit: Omnes enim ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti: *aut melior, quàm cohabitatio ipſius Domini Chriſti, in qua undecim boni perfidum & furem Judam tole-*

toleraverunt : aut melior ſit poſtremò , quàm cælum , unde Angeli ceciderunt.
III. *In viam gentium ne abieritis , & in civitates Samaritanorum ne intraveritis : ſed potiùs ite ad oves quæ perierunt domus Iſrael .* Fidelis eſt Deus in promiſſis ſuis: voluit primùm prædicari Judæis Evangelium Regni Dei , quia illis factæ fuerant promiſſiones Meſſiæ venturi ; ſed quia ſe indignos præſtiterunt æternæ vitæ , & repulerunt verbum Dei , Apoſtolos ſuos ſubinde converti voluit ad Gentes . Sic fidelitas , & gratia Dei in illorum condemnationem , ipſorum vitio & obduratione verſa eſt . Timere debent Chriſtiani , qui reprobatis Judæis à Chriſto vocati ſunt , & radici ſanctæ inſerti , ne dum vocati gratiæ non reſpondent , & nominis Chriſtiani non implent officia , rami inutiles fiant : Graviora ſunt enim Chriſtianorum , quàm Judæorum peccata . *Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt , tu autem , cùm oleaſter eſſes , inſertus es in illis , & ſocius radicis & pinguedinis olivæ factus es , noli gloriari adverſùs ramos . Quòd ſi gloriaris , non tu radicem portas , ſed radix te . Dices ergo : Fracti ſunt rami , ut ego inſerar . Benè : propter incredulitatem fracti ſunt . Tu autem fide ſtas : Noli altum ſapere , ſed time . Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit : ne fortè nec tibi parcat . Vide ergo bonitatem & ſeveritatem Dei : in eos quidem, qui ceciderunt , ſeveritatem : in te autem bonitatem Dei , ſi permanſeris in bonitate , alioquin & tu excideris .* In viam gentium , ne abieritis , *&c.* Rom. 11. 17. 18, ſequ.
Abſtinere ſe à viis gentium admonentur : non quòd non etiam ad ſalutem gentium mitterentur, ſed ut opere & vita gentilis ignorantiæ abſtinerent . In civitates Samaritanorum vetiti ſunt introire . Numquid non potiùs Samaritanam ipſe curavit ? Sed ut Eccleſias Hæreticorum non adeant , admonentur . Nihil enim differt ab ignoratione perverſitas . Mittuntur deinde ad oves perditas domus Iſrael . Atqui in eum luporum ac viperarum linguis , & faucibus ſævierunt . Sed legiſlatio obtinere privilegium Evangelii debebat : Hoc minùs Iſrael ſceleris ſui excuſationem habiturus , quò plus ſedulitatis in admonitione ſenſiſſet . Quot Chriſtiani in viam gentium abeunt , moribuſque ſunt minus integris , minùs caſtis , quàm Pagani ! Quot , Samaritanorum inſtar , veri Dei cultum depravantes , imò abnegantes , vitulos adorant in Bethel , pravas cupiditates ſuas ! *Colis autem non ſpiritu nidoris alicujus , ſed tuo proprio ; nec anima pecudis impenſa , ſed anima tua . Illis ingenium tuum immolas , illis ſudorem tuum libas , illis prudentiam tuam accendis . Diligentia tua nomen illorum eſt , quibus hanc ſaginatiorem , & aurationem , & majorem hoſtiam cædis , ſalutem tuam .* S.Hil.in Mat. c.10. Vide & S. Hier. / Tert. lib. de Idolat. c. 5.

Ite ad oves , quæ perierunt domus Iſrael . Spiritus Sancti vocationem in ſacro Miniſterio obeundo ſequantur Evangelii Prædicatores , & Moderatores conſcientiarum : Vocationem non præveniant , nec illi reſiſtant : ſequantur quò trahit charitas , non quò illicit vanitas & cupiditas . Eant ad oves , quæ perierunt , errantes revocare conentur in ovile , magis ægras , & propè deſperatas majori curent ſolicitudine , vigilantia , charitate : ne ipſis Chriſtus olim exprobret , *Quod infirmum fuit , non conſolidaſtis ; & quod ægrotum , non ſanaſtis ; quod confractum eſt , non alligaſtis ; & quod abjectum eſt , non reduxiſtis ; & quod perierat , non quæſiſtis .* Domine , qui inventus es à non quærentibus te , quære me , ut inveniam te . *Erravi ſicut ovis , quæ periit : Quære ſervum tuum .* Ezec. 34. 4. / Pſ.118. v.176.

IV. *Euntes autem prædicate , dicentes : Quia appropinquavit Regnum cælorum .* Prædicate , ut fides ſtabiliatur ; Regnum , ut ſpes excitetur ; cælorum , ut charitas , ſive bonorum cæleſtium amor , accendatur ; proximum, ut ad illud recipiendum quiſque ſe præparet , eoque dignum ſe præbeat .

Vides

S. Jo. Chryſ. ho. 33. in Matth. „ Vides Miniſterii magnitudinem, vides ſublimem Apoſtolorum dignitatem, nihil quod ad corpus, nihil quod ad hos ſenſus pertineat: nec ſimilia Moſis & Prophetarum doctrinæ, ſed nova quædam atque inaudita, qualia priores non docuerunt, quia terrena hæc bona promittebant: ſed cœlorum Regnum, & totam illam beatitudinem prædicare jubentur. Nec tamen hac ſolùm ratione majores, ac præſtantiores iſti ſunt; verùm etiam, quia confeſtim obtemperarunt. Non enim recuſant neque cunctantur, quemadmodum nonnulli Veteres; ſed pericula quoque ipſa & bella, cæteraſque afflictiones audiendo, ſingulari obedientia juſſa capeſſerunt, gaudentes, quòd Regni cœlorum facti eſſent Prædicatores. *Prædicate*, *dicentes*: *Quia appropinquavit Regnum cœlorum*.

S. Aug. En. in Pſ. 73. „ Promiſſa Veteris, & Novi Teſtamenti non eadem: quia promiſſa eſt Iſraelitis terra Chanaam, terra copioſa, fructuoſa, fluens lacte & melle; promiſſum regnum temporale, promiſſa fœlicitas ſæculi, promiſſa fœcunditas filiorum, promiſſa ſubjectio inimicorum. Hæc omnia ad terrenam fœlicitatem pertinent. Sed quare ipſa primò promitti oportebat? Quia *Non primò quòd ſpiritale eſt, ſed quod animale; poſteà*, inquit, *ſpiritale. Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis: qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus, qui de cœlo eſt*. Ad imaginem terreni pertinet Vetus Teſtamentum, ad imaginem cœleſtis Novum Teſtamentum. Sed ne quiſquam putaret, ab alio factum eſſe hominem terrenum, ab alio cœleſtem; ideò Deus oſtendens ſe eſſe utriuſque Creatorem, etiam utriuſque Teſtamenti ſe eſſe voluit authorem, ut & terrena promitteret in Veteri Teſtamento, & cœleſtia in Novo Teſtamento. Sed quamdiu priùs homo terrenus es, quamdiu terrena ſapis? Numquid quoniam puero dantur quædam puerilia ludicra, quibus puerilis animus avocetur, propterea grandeſcenti non ei excutientur è manibus, ut aliquid jam utilius tractet, quod grandem decet? Veruntamen tu ipſe dediſti filio tuo, & nuces parvulo, & codicem grandi: non ergo, quia illa quaſi ludicra puerorum Deus per Novum Teſtamentum excuſſit de manibus filiorum, ut aliquid utilius daret grandeſcentibus, propterea priora illa non ipſe dediſſe putandus eſt. Ipſe utrumque dedit. Sed *Lex ipſa per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*: Gratia, quia impletur per charitatem, quod per litteram jubebatur: Veritas, quia redditur, quod promittebatur . . . *Inhærere ergo terrenis, quamvis ea Deus donet, non debes . . . Noli pro magno expectare ab eo bonum, quod dat & non bono. Nam ſi pro magno ea daret, malis ea non daret. Ideò autem ea voluit dare & malis, ut diſcant boni aliud ab eo quærere, quod non dat & malis. Hæc dicimus, Fratres, ut homines de Novo Teſtamento diſcatis non inhærere terrenis. Si enim illi inexcuſabiliter terrenis inhæſerunt, quibus ipſum Novum Teſtamentum nondum fuerat revelatum; quantò inexcuſabilius terrena ſectantur, quibus jam promiſſa cœleſtia in Novo Teſtamento revelata ſunt?*

V. *Infirmos curate, leproſos mundate, dæmones ejicite: Gratis accepiſtis, gratis date*. Miraculorum poteſtatem deſiderare non debent Eccleſiæ Miniſtri, ſed Apoſtolicam habere charitatem, qua fideles *Dei adjutores* ſint in morbis animarum curandis. Miraculorum donum gratuitum eſt, in Eccleſiæ utilitatem datum, non gratum Deo ſanctumque Miniſtrum efficiens; charitas verò ſola ſanctificat hominem, & veros Chriſti Diſcipulos à falſis diſtinguit. Joan. 13. 35. *In hoc*, inquit, *cognoſcent omnes, quia Diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Donum miraculorum habuit & Judas,

chari-

charitatem non habuit ; dæmones ejecit , ut Apoſtolus ; cum dæmonibus in æternum ardebit , ut apoſtata . Nihil verò magis opponitur charitati , quàm cupiditas , cui cum bellum indicere debeant Eccleſiæ Miniſtri , ab ea penitùs alieni ſint oportet , maximè in Sacramentorum & verbi divini diſpenſatione . Eliſæus Propheta Naamam Syri munera recuſavit , expetendam paupertatem divitiis omnibus anteponens , & Legem Evangelicam adimplens priùs , quàm ferretur. Probavit fidem , qui præmia recuſavit . Diſce utroque dictorum factorumque Magiſterio , quid ſequaris .. *Habes Domini præceptum , Vatis exemplum : gratis accipere , gratis dare : nec vendere miniſterium , ſed offerre . Non enim pretio taxatur Dei gratia , nec in Sacramentis lucrum quæritur , ſed obſequium Sacerdotis . Non tamen ſatis eſt , ſi lucrum ipſe non quæras : familiæ quoque tuæ cohibendæ ſunt manus . Inſtrue ergo familiam tuam , hortare , cuſtodi : & ſi te feſellerit ſervulus , Prophetico deprehenſus repudietur exemplo . Citò turpem ſequitur lepra mercedem , & pecunia corpus animumque malè quæſita commaculat* . Accepiſti pecuniam , & poſſidebis ex ea agrum , & vineam , & oliveta , & greges : & lepra Naaman applicabit ſe in te , & ſemini tuo uſque in æternum . *Inexpiabilis eſt enim venditi culpa myſterii & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros... Ergo omnes cupidi , omnes avari , Giezi lepram cum divitiis ſuis poſſident : & malè quæſita mercede , non tam patrimonium facultatum , quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio , & brevi fructu* .

Theod. Inter. 19. in 4. Reg.

S. Amb. l. 4. in Luc. nu. 52. & 53.

« I. Reg. 5. 26. « 27.

VI. *Nolite poſſidere aurum , neque argentum , neque pecuniam in zonis veſtris* , &c. Prohibet eos victui , aut veſtitui quid in viam ferre . Quis hoc mandaſſet , niſi qui & corvos alit , & flores veſtit ? Qui bovi quoque terenti libertatem oris ad veniam pabuli , ex opere ſummovendi , ante præcepit ; quia *Dignus operarius mercede ſua* . . . *Nolite poſſidere aurum , neque argentum* . Non dixit , Non accipiatis , ſed non poſſideatis : ut ſi & aliunde ſumere poſſent , recuſarent tamen , ac pernicioſam hanc ægritudinem fugerent . Quo quidem præcepto multa complectitur commoda . Primum , ut nulla de Diſcipulis poſſit eſſe ſuſpicio : deinde ab omni ſæculari cura ſic ipſos liberos reddit , ut prædicationi ſolùm vacare poſſint : ad hæc , immenſam potentiam ſuam ipſis patefacit , quod & poſteà commemoravit , dicens : *Numquid vobis tunc aliquid defuit , quando vos nudos , & abſque calceis miſi ?* Illud etiam conſideratione dignum eſt , quòd non incipiens ſtatim dixit , *Non poſſideatis aurum , neque argentum , &c.* Sed cùm priùs mundandi leproſos , ejiciendi dæmonia poteſtatem eis dediſſet , tunc intulit : *Non poſſideatis aurum , neque argentum : gratis accepiſtis , gratis date* . Sic rebus ipſis docuit , utilia ſe & honeſta , & facilia factu eis præcipere . Sublimioris certè vitæ fundamenta jacere voluit : nam cùm ad univerſi terrarum orbis magiſterium ipſos miſſurus eſſet , jure optimo illos ad angelicam , ut ita dixerim , diſciplinam ex humana vita traduxit , ab omni cura rerum ſæcularium liberos reddens , ut uni Evangelii prædicationi vacarent . Elias cùm igneo curru in cœlum raperetur , pallium Eliſæo dimiſit , ne quid terreni ponderis ejus iter retardaret : *Elias ad cælorum Regna feſtinans , ire non poteſt cum pallio , ſed Mundi in Mundo veſtimenta dimiſit* . Miniſtri igitur Chriſti , qui Regnum cœlorum prædicant , à rerum terrenarum affectu liberi & expediti eſſe debent , exemploque ſuo temporalium bonorum contemptum docere , cœleſtium amorem accendere . Eradicare cupiditatem , inſerere charitatem , pars eſt ſacri miniſterii maxima . *Radix malorum omnium cupiditas* (inquit Apoſtolus .) *Cupiditas venenum charitatis* , (inquit S. Aug.) Hanc radicem exſcindere , veneni illius vim prohibere , diſ-

Tert. l. 4. adv. Marc. c. 21.

S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth.

S. Hieron.

1. Tim. 6.

difficillimum ſane eſt : verba non ſufficiunt Sacerdotum & Concionatorum, ſed exempla deſiderantur . Joſue vir ille mirabilis ſolem in medio curſu ſiſtere potuit , militis unius avaritiam cohibere non potuit : *Ad vocem ipſius*

S. Ambr. l. 2. de offic. c. 26. Id. lib. de Joſeph. Patriar. c. 13.

ſol ſtetit , avaritia non ſtetit . Nolite poſſidere aurum , neque argentum , &c. neque virgam . *Dominus Jeſus mittens ad evangelizandum Diſcipulos , miſit eos ſine auro , ſine argento , ſine pecunia , ſine pera , ſine virga , ut & incentiva litis , & inſtrumenta eriperet ultionis* . Juſtum quidem eſt , ut qui in ſacrario operantur , quæ de ſacrario ſunt edant ; ut qui altari deſerviunt , cum Altari participent ; ut de Evangelio vivant , qui Evangelium annuntiant : ſed iniquum eſt , ut de ſacrario , Altari , Evangelio diteſcant. Æquum eſt , ut ſuſtententur ; iniquum & ſacrilegium ut luxurientur : *Dignus eſt enim operarius cibo ſuo* . Si tibi lucerna accenderetur in domo ,
» nonne adjiceres oleum , ne extingueretur ? Porrò ſi lucerna , accepto oleo
» non luceret , non erat ſanè digna , quæ in candelabro poneretur , ſed quæ

S. Aug. ſerm. 46. alias de Temp. 165.

continuò frangeretur . *Unde ergo vivitur , neceſſitatis eſt accipere , charitatis eſt præbere ; non tanquam venale ſit Evangelium ut iſtud ſit ejus pretium, quod ſumunt , qui annuntiant , unde vivant : Qui enim ſic vendunt , magnam rem vili pretio vendunt . Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à populo , mercedem diſpenſationis à Domino . Non enim idoneus eſt populus reddere mercedem illis , qui ſibi in charitate Evangelii ſerviunt : Non expectent illi mercedem , niſi unde & iſti ſalutem* . Magnanimitatem Abrahæ imitari debent Chriſti & Eccleſiæ Miniſtri , cui poſt inſignem de quatuor Regibus reportatam victoriam , cùm Rex Sodomorum , quem adversùs illos defenderat,

Gen. 14. 22. 23.

ſpolia afferret univerſa , reſpondit Patriarcha : *Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli & terræ , quòd à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ , non accipiam ex omnibus , quæ tua ſunt , ne dicas :*

S. Jo. Chryſ. Hom. 35. in Matth.

Ego ditavi Abram . Quaſi diceret : *Habeo Deum , qui innumera mihi ſuppeditet bona , ſuperno innitor auxilio : non opus mihi divitiis tuis , non indigeo humanis facultatibus , contentus ſum Dei in me beneficentia . Scio illius ingratitatem . Paucis & vilibus ceſſi meo Lot , magnas & ineffabiles promiſſiones aſſecutus ſum , & nunc majorum divitiarum negotiatio mihi eſt , & majorem ejus gratiam mihi concilio , quare opes tuas non accipio . Ideo juramentum adhibuit. , & dixit* , Levo manum meam ad Deum excelſum , *ne putet eum ſimulare , ut ſæpè contingit ; ſed ut ſciat , hoc planè decretum apud Abraham , ut ne minimum quid inde ſibi eligeret . Atque ita mandatum illud implebat à Chriſto Diſcipulis datum* : Gratis accepiſtis , gratis date . *Non enim* , inquit , *aliud ab belli rem attuli , præter voluntatem , & conficiendi celeritatem : Victoriam autem ac triumphum operatus eſt Deus invisibili virtute. Deinde ne putet Rex , quòd ex contemptu oblata ſpolia recuſaret , humanitatem hac in re ſuam , & benè moratam mentem declarans* : Non accipiam, *inquit* , exceptis his , quæ comederunt juvenes , & partibus virorum , qui venerunt mecum , Aner , Eſcol , & Mambre : Iſti accipient partes ſuas. *Hi enim erant confœderati , & amici Abrahæ , qui cum ipſo periculum adire voluerunt* : Unde partem aliquam ſpoliorum ipſis tribui voluit , ut ſtipendium militiæ , Domini Legem in hoc etiam implens : *Dignus eſt operarius cibo ſuo* . Sancti hujus Patriarchæ exemplo , Miniſtri Eccleſiæ , & Evangelii Prædicatores , ſi quando , favente Deo , proſperum in ſacro Miniſterio exitum habent , & de ſæculi vitiis , pravis hominum cupiditatibus , erroribus , Principibuſque tenebrarum , victoriam reportarunt , nihil cupiant, nihil exſpectent , nihil accipiant de ſæculi rebus , præter neceſſariam ſuſtentationem , præter militiæ ſtipendium , ut in eadem militia Domino ſervire

vire

vire pergant; nihil ſibi tribuant, nec quærant ab hominibus laudem, ſed
in ſolo Domino glorientur. Quid enim habent, quod noo acceperint? Si
ita ſe gerant, ſperent ſe à Deo cum Abraham auditturos: *Nolite timere,* Gen. 15. 1.
ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.

VII. *In quamcumque autem civitatem, vel caſtellum intraveritis, interrogate,
quis in ea dignus ſit*, &c. Chriſti Miniſtros, & Evangelii Prædicatores
recipere, magna fœlicitas eſt, magnus hooor, quo digni ſunt, non qui
nobiliores, aut ditiores, ſed qui juſtiores, Deoque gratiores. Abram,
dum peregrinantibus defert hoſpitium, Deum atque Angelos ejus hoſpitio
ſuſcepit: Qui Chriſti Miniſtrum ſuſcipit, minimè dubitet, ſe Chriſtum
ipſum ſuſcipere. Evangelii porrò Prædicator, & Sacerdos quilibet, apud
malæ famæ homines non moretur, ne vitiis eorum convivere videatur:
non apud concubinarios, ebrioſos, uſurarios, aleatores, blaſphemos, aut
qui publica odia & capitales inimicitias exercent, hoſpitium eligat: non
apud eos, qui bona, aut jura Eccleſiaſtica invadunt, aut retinent; nec
apud illos, qui ad pœnitentiæ Sacramentum, & ad Paſchalem Communio-
nem eo anno, ſecundùm Eccleſiæ præceptum, non acceſſerunt; aut qui-
cumque talis criminis rei ſunt, aut ejus laborant infamia, propter quod
ab Altaris Communione præſcindi mereantur. Famæ namque ſuæ conſulere
debet, quæ ipſi neceſſaria eſt, ut apud populum auctoritate valeat, &
fructum ſpiritalem faciat in ſacro Miniſterio. Ne verò convivium ornatum
quærat, ſed cibum obvium: Ne ſæcularium hominum menſas ſtudioſè fre-
quentet, eligatque lautiores: illius memor ſententiæ S. Hieronymi: *Facilè
contemnitur Clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium, non recuſat*. Quòd ſi
apud illos prandere, vel cœnare compellat neceſſitas, vel charitas invitet,
ita ſe gerat Chriſti Miniſter, & prædicator Evangelicus, ut exemplo ſuo,
gravitate, modeſtia, frugalitate, colloquio, Chriſtum annuntiet, & hoſpi-
tes atque convivas ædificet ad ſalutem: *Ut non tam cœnam cœnaſſe videatur,* Tert. in Apol.
quàm diſciplinam.

VIII. *Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.
Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: Si autem
non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos. Et quicumque non receperit
vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras, excutite pulverem de
pedibus veſtris. Amen dico vobis: Tolerabiliùs erit terræ Sodomorum &
Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati*. Pacem hoſpitibus debent
adprecari Mioiſtri Chriſti, qui eſt *Pax noſtra*; diſſidentes ad concordiam Eph. 2. 4.
ſtudiis omnibus revocare debent Sacerdotes ejus, *Qui fecit utraque unum,* Coloſſ. 1. 20.
pacificans per ſanguinem crucis, ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt.
Abſit, ut ſtudio partium agantur, vel diſſidentibus civibus & familiis, uni
contra alterum adhæreant, vel faveant, qui omnium animos in Chriſto
conciliare debent per Evangelium pacis; ut de ipſis verè dicatur: *Quàm* Rom. 10. 15.
ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! Pacem hoſpi- Iſa. 52. 7.
tibus uon ſolùm optant ſancti Prædicatores, & miniſtri Chriſti, ſed affe-
runt, Deo per ipſos veram proſperitatem, & benedictionem omnem ſpi- S. Aug. lib. de
ritalem impertiente. *Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra* Corrept. &
ſuper eam . . . Si ibi fuerit filius pacis, id eſt, aliquis pace dignus, *re-* Gratia, c. 15.
quieſcet ſuper illum pax veſtra (ut apud S. Lucam legitur.) *Nobis quidem
tunc incipit eſſe quiſque filius pacis, cùm obedierit, & crediderit Evangelio,
& ex fide juſtificatus, pacem ad Deum habere cœperit: ſecundùm autem præ-
deſtinationem Dei, jam filius pacis erat. Neque enim dictum eſt, Super quem
requieverit pax veſtra, fiet filius pacis: ſed*, Ubi fuerit filius pacis, requie-

Pp 2 ſcet

ſcet ſuper eum pax veſtra . *Jam ergo & antequam illi annuntiaretur hæc pax , filius pacis ibi erat , ſicut eum noverat atque præſcierat non Evangeliſta , ſed Dominus . Ad nos ergo , qui neſcimus , quiſnam ſit filius pacis , aut non ſit , pertinet nullum exceptum facere , nullumque diſcernere ; ſed velle omnes ſalvos fieri , quibus prædicamus hanc pacem . Neque enim metuendum eſt , ne perdamus eam , ſi ille cui prædicamus , non eſt filius pacis , ignorantibus nobis : Ad nos enim revertetur , id eſt , nobis proderit hæc prædicatio , non illi : ſi autem ſuper eum pax prædicata requieverit , & nobis & illi* . Pax illa eſt , quæ exſuperat omnem ſenſum , quæ oritur ex charitate per Spiritum Sanctum in *corde puro* diffuſa , *ex conſcientia bona , & fide non ficta* ; quam Deus tribuit *hominibus bonæ voluntatis* . Hac ſi quis indignum ſe præbuerit , jubet Chriſtus , ab Apoſtolis contra illum excuti pul-
S.Aug. q.7. in Matth. verem de pedibus eorum , in teſtimonium : *Ad conteſtationem* ſcilicet *laboris terreni , quem pro illis inaniter ſuſcepiſſent : aut ut oſtenderent uſque adeò ſe ab ipſis nihil terrenum quærere , ut etiam pulverem de terra eorum ſibi non*
4. Reg. 8. *paterentur adhærere* . Cùm Naaman Syriæ Princeps leproſus ab Eliſæo miraculo curatus eſt , licentiam ab illo poſtulavit auferendi duos cophinos terræ , in qua Deus colebatur , in religionis ſuæ ac pietatis monumentum. Chriſtus verò in execrationem eòrum , qui verbum ejus contempſerunt , Apoſtolis ſuis jubet , ut pulverem ex pedibus ſuis contra illos excutiant . Quod Domini Mandatum illos impleviſſe legimus contra Judæos Antiochiæ
Act.13.46.51. Piſidiæ : *Vobis* , inquiunt , *oportebat primùm loqui verbum Dei : ſed quoniam repellitis illud , & indignos vos judicatis æternæ vitæ , ecce convertimus ad Gentes* . Et *excuſſo pulvere pedum in eos , venerunt Iconium* . . Contemptoribus autem verbi Dei , & miniſtrorum Chriſti , qui illud prædicant , graviorem damnationem in die judicii Dominus comminatur , quàm Sodomitis & Gomorrhæis : *Tolerabilius erit terræ Sodomorum , & Gomorrhæorum in die judicii , quàm illi civitati* . Sodomitæ ſcilicet non Legem , non Prophetas habebant : illi autem non ſolùm Legem & Prophetas habuerunt , & ſpreverunt , ſed Evangelium , & Apoſtolos , imò Chriſtum ipſum Dominum Prophetarum & Apoſtolorum , cujus audita voce , obduraverunt corda
Job.21. 14. ſua , dicentes : *Recede à nobis , ſcientiam viarum tuarum nolumus* . Dei certè verbum contemnit , qui non audit ; aut qui audit quidem , ſed ex eo non proficit . Quocirca de parte maxima Chriſtianorum verè dici poteſt , quod
Thren. 4.6. olim Deus per Prophetam de Judæis dixit : *Major effecta eſt iniquitas filiæ*
Ezech.16.48. & 52. *populi mei peccato Sodomorum , quæ ſubverſa eſt in momento* . Et , *Vivo ego , dicit Dominus Deus , quia non fecit Sodoma ſoror tua ipſa , & filiæ ejus , ſicut feciſti tu , & filiæ tuæ . Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit ; ſed viciſti eas ſceleribus tuis* .

IX. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum* . Omnipotentiam amoremque ſuum Apoſtolis ſuis teſtari volens Chriſtus à mortuis redivivus ,
Jo. 20. v. 21. ait : *Sicut miſit me Pater , & ego mitto vos* . Pater autem æternus Filium ſuum humana carne indutum miſit ſicut ovem in medium luporum . In illo ſemper eluxit ovis manſuetudo cum innocentia conjuncta , cùm vitæ totius mortalis tempore , tum maximè Paſſionis , cujus efficacia , luporum ple-
Iſa. 53. 7. rique in oves ſunt converſi . Hanc manſuetudinem ſpectans Propheta , ait : *Sicut ovis ad occiſionem ducetur , & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet , & non aperiet os ſuum* . Divinam illam virtutem imitentur Evangelii Prædicatores , ut animos auditorum flectere poſſint , lupoſque ipſos in oves
S. Amb. l. 7. in Luc. n. 45. divini verbi virtute mutare . *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum* , Bonus Paſtor lupos gregi ſuo timere non novit : ideòque Diſcipuli non

Digitized by Google

non in prædam, ſed ad gratiam diriguntur; ſolicitudo enim boni Paſtoris efficit, ut lupi in agnos audere nihil poſſint. Mittit ergo agnos inter lupos, ut compleretur illud: *Tunc lupi & agni ſimul paſcentur*. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. *Si unus lupus inter multas oves veniat, quantacumque ſint ovium millia, uno lupo in medio turbabuntur: etſi non omnes laniantur, omnes tamen terrentur. Qualis ergo erat iſta ratio, quale conſilium, qualis poteſtas, nec lupum ad oves admittere, ſed in lupos oves mittere? Erat luporum agmen, oves paucæ. Cùm enim multi lupi occiderunt paucas oves converſi ſunt lupi, & facti ſunt oves*. Quam pauci Chriſtiani Dominicum illud præceptum implent! Quàm multi ſpecie tenus oves ſunt, intùs lupi! Sunt qui in medio ovium poſiti, manſuetudinem & innocentiam ovium ſervant, ab ovili non recedunt, Paſtoris vocem audiunt, in paſcuis optimis & ſaluberrimis placidè paſcuntur: ſed pauci ſunt, qui manſuetudinem & innocentiam ſervent in medio luporum, qui injuriis non commoveantur, non excandeſcant, qui vim vi ſaltem non repellant, qui juſtam ac permiſſam iram non exiſtiment, qua in illos exardeſcunt, à quibus injuſtè vexantur; qui homines diligant, quorum vitia oderunt, corripiunt, inſectantur; qui lingua, & dentibus maledicis inimicos non lacerent; qui duriora ut minimùm verba non proferant, cùm ſe læſos arbitrantur; qui verè dicere poſſint, ut Propheta: *Cùm his, qui oderunt pacem, eram pacificus*.

S. Aug. ſerm. 64. alias de Div. 119. c. 1.

Pſ. 119. 7.

X. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*. Duplex in ſerpente prudentiæ ſpecimen apparet: primum, quòd appetitus ab aliquo, cum in capite vitam omnium & ſuam reſidere ſentiat, veluti interdictum illud veritus, quod propter hominem Deus olim in ſeſe pronuntiavit: Caput ab ipſo cuſtodies, ille à te calcaneum; toto in caput complicato corpore, illudque protegens, & occultans, ſumma calliditate reliquum corpus opponit. Sic nos Unigena Dei Filius à Patre progreſſus, ſive hoſte perſequente, ſive quavis ingruente calamitate, jubet noſtra omnia ferro ac flammis exponere, ſolumque tutari caput; hoc eſt, minimè abnegare Chriſtum; quoniam *Caput omnis viri eſt Chriſtus; vir autem mulieris caput eſt, caput verò Chriſti Deus*, ut Apoſtolus loquitur. Ineſt verò & alterum in ſerpente prudentiæ genus, ut de eo Phyſiologi teſtantur. Cùm enim è cavea ſitiens ad aquam bibendi cauſa prorepit, virus ſecum non effert; ſed in latibulo relinquit, atque ita ad potum egreditur. Quod quidem nobis imitandum proponitur: ut cùm ad ſanctam Dei Eccleſiam orandi gratia, vel ad uſurpanda Dei Myſteria convenimus, nullum nobiſcum ſcelus, voluptatem nullam, nullas cum quoquam ſimultates, nullum denique in animis noſtris improbitatis veſtigium efferamus. Alioqui quomodo columbam imitabimur, niſi malitiæ ſimus expertes? Quamquam genus illud avium non omni ex parte laudabile ſit: Eſt enim propenſius in libidinem, imbecillum, & ignavum. Sed quod idem minimè malum, patienſque ſit, nec injuriæ meminerit, tum verò quòd columbæ ſpecie Spiritus Sanctus apparverit; idipſum, quod Spiritui Sancto gratum, ac jucundum eſt, innocentis columbæ ſimplicicitatem imitari nos Dei Verbum admonuit: ut quod ad bonum attinet, prudentes & callidi; ad malum verò ſimplices eſſe ſtudeamus.

S. Epiph. Hær. 37. n. 8.

Ge. 1. 3.

Cor. 12. 3.

Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Si ſimplicitas columbarum indicta eſt nobis, aſtutia ſerpentis quid facit in columbæ ſimplicitate? Amo in columba, quòd fel non habet: timeo in ſerpente, quòd venenum habet. Noli ex omni parte horrere ſerpentem:

S. Aug. ſerm. 64. alias de Diver. 119. c. 2.

Matt. 7. 13.

Colo. 1. 2. 9.

Epheſ. 4. 22. & 24.

habet

habet quod oderis, habet quod imiteris. Serpens enim cùm fuerit ſene-
" ctute prægravatus, & ſenſerit pondus vetuſtatis, coarctat ſe per caver-
" nam, & deponit tunicam veterem, ut novus exultet. Imitare illum Chri-
" ſtiane, qui audis Chriſtum dicentem, *Intrate per anguſtam portam*. Et Pau-
lus Apoſtolus tibi dicit. *Exuite vos veterem hominem cum actibus ſuis, &
induite novum. Habes ergo, quod imiteris in ſerpente. Noli mori pro ve-
tuſtate, ſed pro veritate. Qui moritur pro commodo temporali, pro vetu-
ſtate moritur. Cùm autem exutus fueris omni illa vetuſtate, imitatus es aſtu-
tiam ſerpentis. Imitare illum & in hoc, ſerva caput tuum. Quid eſt, ſerva
caput tuum? Tene apud te Chriſtum. Si fortè aliquis veſtrum advertit ali-
quando, cum voluerit colubrum occidere, quomodo pro capite ſuo totum cor-
pus objicit ictibus ferientis. Illud in ſe feriri non vult, ubi ſe novit vitam
habere. Et Chriſtus vita noſtra eſt. Ipſe enim dixit*, Ego ſum via, & ve-
Jo.14.6. " ritas, & vita. *Audi & Apoſtolum*, Caput viri Chriſtus eſt. *Qui ergo
1.Cor.11.3. " Chriſtum ſervat in ſe; caput ſuum ſervat pro ſe.*

Et ſimplices ſicut columbæ. *Cavenda erant venena ſerpentis; ibi imitatio
periclitabatur, ibi erat quod timeretur: columbam verò ſecurus imitare. At-
tende columbas in ſocietate gaudere: ubique ſimul volant, ſimul paſcuntur, no-
lunt eſſe ſolæ, communione gaudent, charitatem ſervant, gemitibus amoris
murmurant, oſculis filios generant. Nam quando columbæ, quod plerumque
advertimus, inter ſe rixantur de cellulis ſuis, quodam modo pacata contentio
eſt, Numquid quia rixantur, ſeparantur? Simul volant, ſimul paſcuntur,
& ipſa inter ſe pacata eſt rixa. Videte rixam columbarum. Apoſtolus dicit*,
Theſſ.3. " Si quis verbo noſtro non obaudit per Epiſtolam, hunc notate, & nolite
14. & 15. " commiſceri cum eis. *Ecce rixa: ſed attende, quoniam columbarum rixa
eſt, non luporum. Continuò ſubjecit*, Et non ut inimicum exiſtimetis, ſed
corripite ut fratrem. *Columba amat, & quando rixatur: lupus odit &
quando blanditur.*

Et ſimplices ſicut columbæ. *Columba ſimplex animal & lætum eſt, non
felle amarum, non morſibus ſævum, non unguium laceratione violentum:
S.Cypr.tr. de Unit. Eccleſ. Cathol. *hoſpitia humana diligere, unius domus conſortium noſſe, cùm generant, ſimul
filios edere, cùm commeant, volatibus invicem cohærere, communi converſa-
tione vitam ſuam degere, oris oſculo concordiam pacis agnoſcere, legem cir-
ca omnia unanimitatis implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas, hæc
charitas obtinenda; ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut manſuetudo
& lenitas agnis & ovibus coæquetur. Quid facit in pectore Chriſtiano lupo-
rum feritas, & canum rabies, & venenum lethale ſerpentum, & cruenta
ſævitia beſtiarum? Gratulandum eſt, cùm tales de Eccleſia ſeparantur; ne
columbas, ne oves Chriſti, ſæva ſua, & venenata contagione prædentur.
Cohærere & conjungi non poteſt amaritudo cum dulcedine, caligo cum lumine,
pluvia cum ſerenitate, pugna cum pace, cum fæcunditate ſterilitas, cum fon-
tibus ſiccitas, cum tranquillitate tempeſtas.*

Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *In
S.Greg.M. p.3.Curæ Paſtor. Adm.12. electorum cordibus debet, & ſimplicitatem columbæ aſtutia ſerpentis acuere,
& ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperare: quatenus nec ſeducti per
prudentiam calleant, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcant*. Ad
columbæ ſimplicitatem pertinet, numquam falſa dicere: ad prudentiam
ſerpentis, nonnumquam vera reticere. Sicut enim ſemper dicentem falſi-
tas læſit, ita nonnumquam quibuſdam audita vera nocuerunt. Unde co-
ram Diſcipulis Dominus locutionem ſuam ſilentio temperans ait: *Multa ha-
beo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò*. Admonendi ſunt igitur ſim-
plices,

plices , ut ſicut fallaciam ſemper utiliter vitant , ita veritatem ſemper utiliter proferant . Ars artium regimen animarum , ob eam maxime rationem , quòd ſerpentis prudentiam cum ſimplicitate columbæ conjungere difficillimum ſit . Id pauci aſſequuntur , quia de Chriſtianis virtutibus judicant ex carnalium hominum ſenſu , à quibus *Deridetur juſti ſimplicitas* . Nam (ut ait S. Gregorius M.) *Hujus mundi ſapientia eſt cor machinationibus tegere , ſenſum verbis velare ; quæ falſa ſunt , vera oſtendere ; quæ vera ſunt , fallacia demonſtrare . Hæc nimirum prudentia uſu à juvenibus ſcitur , hæc à pueris pretio diſcitur : Hanc qui ſciunt , cæteros deſpiciendo ſuperbiunt : hanc qui neſciunt , ſubjecti & timidi in aliis mirantur : quia ab eis hæc eadem duplicitas iniquitatis nomine palliata diligitur , dum mentis perverſitas , urbanitas vocatur . Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere , adeptæ temporalis gloriæ vanitate gaudere , irrogata ab aliis mala multiplicius reddere ; cùm vires ſuppetunt , nullis reſiſtentibus cedere ; cùm virtutis poſſibilitas deeſt , quidquid explere per malitiam non valet , hoc in pacifica bonitate ſimulare . At contra ſapientia juſtorum eſt , nil per oſtenſionem fingere , ſenſum verbis aperire , vera ut ſunt diligere , falſa devitare , bona gratis exhibere , mala libentiùs tolerare , quàm facere ; nullam injuriæ ultionem quærere , pro veritate contumeliam lucrum putare . Sed hæc juſtorum ſimplicitas deridetur : quia ab hujus mundi ſapientibus , puritatis virtus , fatuitas creditur . Omne enim , quod innocenter agitur , ab eis procul dubio ſtultum putatur : & quicquid in opere veritas approbat , carnali ſapientiæ fatuum ſonat . Quid namque ſtultius videtur mundo , quàm mentem verbis oſtendere , nil callida machinatione ſimulare , nullas injuriis contumelias reddere , pro maledicentibus orare , paupertatem quærere , poſſeſſa relinquere , rapienti non reſiſtere , percutienti maxillam alteram præbere ? Unde benè hujus mundi dilectioribus ille egregius Dei Sapiens dicit :* Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro : *Oves quippe Ægyptii edere dedignantur : ſed quod abominantur Ægyptii , hoc Iſraelitæ Deo offerunt : quia ſimplicitatem conſcientiæ , quam injuſti quique velut infimam abjectamque deſpiciunt , hanc juſti in virtutis ſacrificium vertunt , & excolentes recti puritatem ac manſuetudinem Deo immolant , quam abominantes improbi fatuitatem putant .*

[Job. 12. 4. — S. Gregor. M. l. 10. Moral. c. 16. — Exod. 23.]

XI. *Cavete autem ab hominibus . Tradent enim vos in Conciliis , & in Synagogis ſuis flagellabunt vos : & ad Præſides , & ad Reges ducemini propter me , in teſtimonium illis , & gentibus* . Hinc diſce , in afflictionibus eſſe victoriam , & præclara trophæa . Non enim dixit , Luctamini cum illis & concertate , & contra inſidiantes inſurgite : ſed , Ad ultimas afflictiones & pericula venietis . O admirabilem dicentis virtutem ! o ſublimem audientium Philoſophiam ! Valdè namque mirandum eſt , quomodo non ſtatim hæc audientes , fugam ceperunt formidoloſi homines atque imperiti , qui nihil ultra ſtagnum illud , in quo piſcabantur , noverant . Quomodo autem non cogitarunt , & intra ſe dixerunt : Quò igitur fugiemus , ſi omnia judicia hominum in nos præparantur , ſi Reges nobis adverſarii futuri ſunt , ſi Judæorum Synagogæ , ſi duces , ſi populi gentium , ſi principes denique , & ſubditi ? (Non enim in Judæa ſolùm hæc futura prædixit , ſed in toto terrarum orbe : *Ad Reges* enim *& ad Præſides* , inquit , *ducemini* : Ut oſtenderet , ad Gentes quoque ipſus illos præcones ſuo juſſu deſtinari .) Omnem orbem in nos concitaſti , omnes terrarum habitatores adverſus nos armaſti , populos , duces , Reges . Sed & longè horribilius eſt , quod ſequitur , cum & fratricidas & parricidas propter noſtram doctrinam futuros homines pronunties . *Tradet enim frater fratrem in mortem , & pater filium ,*

[S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth.]

lium, & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient. Quomodo igitur cæteri credent, qui propter nos viderint filios interimi à parentibus, fratres à fratribus, cùm ſceleribus cuncta repleri ſenſerint? Nonnè ut ſeductores dæmones; nonnè ut ſceleſtos latrones, & totius orbis corruptores, undique nos expellent, cùm viderint cognatorum atque affinium ſanguine

S. Jos. Chryſ. omnia repleri? Hanc ne pacem ita optabilem, quæ tot tantaſque cædes illis inferat, domi ſuſcipientibus retribuemus? Quòd ſi non duodecim, ſed numero plures eſſemus; ſi non rudes atque indocti, ſed ſagaces & peritiſſimi ad dicendum Oratores; ſi non inopes atque mendici, ſed Reges, magnos exercitus, magnas opes poſſidentes; non poſſemus adhuc profectò terrarum orbi perſuadere, cùm ad inteſtina civiliaque bella, imò civilibus multò majora inflammare videamur. Nam etſi parùm, ut præcipis, de ſalute noſtra curabimus; quis tamen nobis fidem adhibebit? Nihil certè horum cogitaverunt, nihil dixerunt, nec rationes præceptorum temeraria curioſitate quæſierunt; ſed cedebant libenter atque obſequabantur imperanti: quod non ipſorum ſolummodò virtutis erat, ſed etiam immenſæ ſapientiæ præcipientis. Cùm autem dixiſſet, *Ad Reges & præſides ducemini*, ſtatim addidit, *propter me* quæ vox magni ſolatii plena eſt. Non profectò parva hæc conſolatio, ut propter Chriſtum patiaris. Nam Deus, etiamſi nullus attendat, ubique tamen, quæ ſua ſunt, ineffabili virtute operatur. Hæc ipſos non ideò conſolabantur, quoniam punitionis adverſariorum cupidi eſſent; ſed partim quia confidere poterant ſe ubique ipſum habituros præſentem, qui hæc provideret: partim quia non quaſi pernicioſi, aut perditi homines, ſed altioris diſpenſatione myſterii hæc paterentur.

Act. 5. Quam ob rem *ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Jeſu contumeliam pati*: & S. Paulus magis gloriabatur vinculis, quàm alii ſolent Regiis gloriari trophæis. *Paulus* (inquit) *vinctus in Domino* . . . . *Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce*

Gal. 6. *Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Gloriam omnem ſuam collocabant in prædicatione & defenſione Evangelii, non ſolùm ſermonis libertate & admirabilitate factorum; verùm etiam contumeliarum & tormentorum paſſione, ut cum Propheta dicere poſſent: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Re-*

Pſ. 118. 45. *gum, & non confundebar*. Id Chriſti Jeſu Sacerdotibus, & divini verbi Prædicatoribus imitandum eſt. Caveant ab hominibus, à mundo, non quidem ut aliàs terrente & perſequente, ſed blandiente, laudante, ap-

Tert. lib. ad Martyres. plaudente. Sed & ſi quid propter Deum in ſacro miniſterio patiendum ſit contemptus, maledicentiæ, inſidiarum, ab hominibus carnalibus & amatoribus mundi, lubenti & læto animo hunc agnonem ſubeant: *In quo agonothetes Deus vivus eſt, xiſtarches Spiritus Sanctus, corona æternitatis, brevium angelicæ ſubſtantiæ, politia in cælis, gloria in ſæcula ſæculorum*. Si deſit perſecutionis genus omne, ſibi magis timeant, & adversùs Mundum ejuſque prava inſtituta & damnatos mores pugnaturi, mortificationem Chriſti in corpore ſuo portent, atque in caſtris Chriſtianæ pœnitentiæ ſe exerceant, ut Mundum cum omnibus ſuis erroribus, amoribus, & (ſi detur occaſio)

Tert. ibid. cum omnibus etiam terroribus ſuis vincere poſſint per Dominum Jeſum. *Nempe enim athletæ ſegregantur ad ſtrictiorem diſciplinam, ut robori ædificando vacent: continentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu jucundiore: coguntur, cruciantur, fatigantur: quantò plus in exercitationibus laboraverint, tantò plus de victoria ſperant. Et illi, inquit Apoſtolus, ut coronam corruptibilem conſequantur, nos æternam.*

XII. *Cùm autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini:*

mini : Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini . Non enim vos eſtis , qui loquimini ; ſed Spiritus Patris veſtri , qui loquitur in vobis . Hæc promiſſio in Apoſtolis , & Martyribus impleta eſt , ut eorum acta teſtantur. Spiritus Sanctus per os Petri , Stephani , aliorumque Apoſtolorum & Martyrum locutus eſt , cùm rationem Fidei , & Religionis ſuæ coram Principibus & Magiſtratibus reddiderunt . Puellæ ſimplices pudore ſuffuderunt Sapientes ſæculi , eorumque eloquentiam mutam , elinguem Philoſophiam reddiderunt ; cùm tamen ſolam cordis præparationem , & Spiritus Sancti in illis inhabitantis dona ad tribunalia judicum attuliſſent. *Non enim vos eſtis , qui loquimini ; ſed Spiritus Patris veſtri , qui loquitur in vobis* . Qui noluerunt habere ſpiritum ſuum , habebunt Spiritum Dei . Nolite tribuere vobis fortitudinem . Si veſtra eſt , inquit , & mea non eſt , duritia eſt , non fortitudo . *Nolite cogitare , quomodo , aut quid loquamini : Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini* . Concionatores etiam ſpectat hæc ſententia , qui comptis ornatiſque ſermonibus , numeroſis ſententiis ita auditoribus placere , & aures eorum demulcere ac tenere ſtudent , ut ne apice quidem immutato ea declament , quæ multa ſolicitudine , ſtudio ac labore paraverunt , nullumque locum Spiritui Sancto relinquunt . Contra quos S. Auguſtinus ait : *Ipſa hora jam ut dicat accedens , priùs quàm exerat proferentem linguam , ad Deum levet animam ſitientem , ut eructet , quod biberit , vel quod impleverit , fundat . Cùm enim de unaquaque re , quæ ſecundùm fidem dilectionemque tractanda ſunt , multa ſunt , quæ dicantur , & multi modi quibus dicantur ab eis , qui hæc ſciunt , quis novit quid ad præſens tempus , vel nobis dicere , vel per nos expediat audiri , niſi qui corda omnium videt ? Et quis facit , ut quod oportet , & quemadmodum oportet dicatur à nobis , niſi in cujus manu ſunt & nos & ſermones noſtri ? Ac per hoc diſcat quidem omnia , quæ dicenda ſunt , qui & noſſe vult & docere ; facultatemque dicendi , ut decet virum Eccleſiaſticum , comparet : ad horam verò ipſius dictionis , illud potius bonæ menti cogitet convenire , quod Dominus ait* , Nolite cogitare , quomodo , aut quid loquamini ; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini : Non enim vos eſtis , qui loquimini ; ſed Spiritus Patris veſtri , qui loquitur in vobis . *Si ergo loquitur in eis Spiritus Sanctus , qui perſequentibus traduntur pro Chriſto : cur non & in eis , qui tradunt dicentibus Chriſtum ?* Quamvis autem affectatio nimia, & immodica ſolicitudo in parandis & diſponendis , quæ dicenda ſunt , Oratori Chriſtiano ſint vitandæ ; ipſa tamen reverentia , qua verbum Dei tractare debet, curaque docendi , movendi , ac flectendi auditores , & ob hunc finem ipſis placendi , ſtudium , præparationem , eloquentiam poſtulant . Unde S. Auguſtinus ibidem ſubdit : *Quiſquis autem dicit , non eſſe hominibus præcipiendum , quid vel quemadmodum doceant , ſi Doctores Sanctus efficit Spiritus , poteſt dicere , nec orandum nobis eſſe , quia Dominus ait* , Scit Pater veſter , quid vobis neceſſarium ſit , priùs quàm petatis ab eo : *aut Apoſtolum Paulum Timotheo & Tito non debuiſſe præcipere , quemadmodum preciperent aliis . . . . . Numquid contra ſe ipſum ſentit Apoſtolus , qui cùm dicat , Doctores operatione fieri Spiritus Sancti , ipſe illis præcipit , quid & quemadmodum doceant ? An intelligendum eſt , & hominum officia , ipſo ſancto Spiritu largiente , in docendis etiam ipſis Doctoribus non debere ceſſare ; & tamen neque , qui plantat eſſe aliquid , neque qui rigat , ſed Deum , qui incrementum dat ?* Et S. Gregorius M. ad Natalem Salonitanum Epiſcopum , qui ſe tribulationibus preſſum legere non poſſe dicebat ; eamque uſurpabat ſententiam , cujus in explicatione verſamur ; *Si verò* , inquit , *in ea ſolum-*

S.Aug. ſer. 4. in Pſ. 103.

S.Aug. l. 4. de Doct. Ch. c. 15.

S.Gre. M. l. 2. Epiſt. 37.

modo ſententia eſt fidendum , quo Dominus dicit : Cùm tradent vos , nolite
„ cogitare quomodo , aut quid loquamini ; dabitur enim vobis in illa hora
„ quid loquamini , &c. *Sacra ergo ad nos Eloquia fruſtro mandata ſunt , qui repleti Spiritu , verbis exterioribus non egemus . Sed aliud eſt , Frater charisſime , quòd angustioti perſecutionis tempore abſque dubitatione confidere , aliud quod in tranquillitate Eccleſiæ agere debemus . Oportet enim nos , per Spiritum hunc modò legendo percipere , quæ poſſumus ; ſi contigerit cauſa , in nobis eſſe etiam patiendo demonſtrore .*

XIII. *Tradet autem frater fratrem in mortem , & pater filium : & inſurgent filii in parentes , & morte eos afficient . Et eritis odio omnibus propter nomen meum . Qui autem perſeveraverit uſque in finem , ſalvus erit .* Quàm longè abſunt Chriſtiani ab Apoſtolorum imitatione , cùm ne minimam quidem tribulationem propter Chriſtum , juſtitiæque ac pietatis cauſa , pati velint , ſive externam , ſive domeſticam ; nec in odium carnalium hominum incurrere , quorum amicitiam amori Dei præponere non dubitant . Conſiderent velim , illos felices eſſe , qui propter Chriſti nomen odio Mundo ſunt , cui Chriſtus ipſe odio fuit . Attendat , patientiam non minùs eſſe neceſſariam Chriſtiano , quàm fidem : utramque Dei donum eſſe ; imò pati prò Chriſto , quiddam eſſe præſtantius , quàm in eum dumtaxat credere ,
Phil.1.19. ſecundùm illud Apoſtoli : *Vobis donatum eſt pro Chriſto , non ſolùm ut in eum credatis , ſed ut etiam pro illo patiamini .* Veri fideles Chriſtum exſpectantes , *fortitudinem ſumunt , pennas producunt , quibus ad cæleſtia ſublevantur ; currentes neſciunt laborem , ignorant laborantes eſuriem , in tribulatione non patiuntur anguſtiam , morientes retinent vitam ; triſtes quidem videntur , tamen ſemper gaudentes exultant : divitias pluribus conferunt , &*
S.Fulg.l.3.ad Traſimundū c.28. *omnia poſſident dum nihil habere contendunt : dilectione Chriſti repleti , corent timere : ab ipſo illuminati , fatentur ſe nullum metuere : ipſo defenſore nequeunt ab aliquo trepidare : de corde eorum turbatio propellitur & formido , gaudent quia vident Mundum à Chriſto devictum .* Verùm pro Chriſto pati non ſatis eſt , in exercitationibus patientiæ perſeverare neceſſe eſt uſque in finem . *Nolite itaque* , (inquit Apoſtolus) *amittere confidentiam veſtram ,*
Hebr.10.35. 36.37.38. *quæ magnam habet remunerationem : patientia enim vobis neceſſaria , eſt , ut voluntatem Dei facientes , reportetis promiſſionem . Adhuc enim modicum aliquantulum , qui venturus eſt veniet , & non tardabit . Juſtus autem meus ex fide vivit : quod ſi ſubtraxerit ſe , non placebit animæ meæ .* Hujus perſeverantiæ in malorum graviorum patientia , exemplum Fidelibus reliquerunt Apoſtoli , ex quo Spiritus Sancti plenitudinem acceperunt : cor eorum dilatatum eſt charitate perfecta , omnis conſummationis finem viderunt , pro veritate certarunt uſque ad mortem , pro vero ac ſummo bono mala omnia tolerarunt : *Cujus conſummationis finis eſt , excellere in Regno Chriſti , quod*
S.Aug. ſer.21. in Pſ.118. *non habet finem : & habere ibi ſine morte , ſine dolore , & cum magno honore vitam , morte hujus vitæ , ac doloribus , & opprobriis acquiſitam .*

Qui perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit , *Eſt aliqua vox paſtoris , in qua oves non audiunt alienos , in qua non oves non audiunt Chri-*
S. Aug. tr.45. in Joan. *ſtum . Quæ eſt iſta vox ?* Qui perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit . *Hanc vocem non negligit proprius , non audit alienus : nam & ille hoc ei prædicat , ne perſeveret apud ipſum uſque in finem ; ſed non apud eum perſeverando , non audit hanc vocem . Venit ad Chriſtum , audit alia & alia verba , illa & illa , omnia vera , ſana omnia , inter quæ omnia eſt & illa vox ,* Qui perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit . *Iſtam qui audierit , ovis eſt ſi audiebat illam neſcio quis , & deſipuit , refriguit , audivit*

alie-

Digitized by Google

alienam . Sed prædeſtinatus eſt , ad tempus erravit , in æternum non periit. Redit , ut audiat quod neglexit , faciat quod audivit. Si enim de his eſt qui prædeſtinati ſunt , & errorem ipſius Deus præſcivit , & converſionem futuram ; ſi aberravit , redit , ut audiat illam vocem Paſtoris , & ſequatur dicentem , Qui perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit. *Bona vox , vera , Paſtoralis , ipſa eſt vox ſalutis in tabernaculis juſtorum . Nam facile eſt audire Chriſtum , facile eſt laudare Evangelium , facile eſt acclamare diſputatori ; perſeverare uſque in finem , hoc eſt ovium vocem Paſtoris audientium. Tentatio accidit , perſevera uſque in finem , quia tentatio non perſeverat uſque in finem . Uſque in quem finem perſeverabis ? Quouſque finias viam.*

XIV. *Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta , fugite in aliam , &c.* Perſecutio pro Chriſti nomine , pro juſtitia , pro pietate imminens , corpore interim fugienda eſt , non animo . Corpore fugere , interdum prudentiæ ; animo fugere , ignaviæ eſt . *Periit fuga à me* (inquit David .) S. Aug. En. in Pſa. 141.
Ab illo periit fuga , qui non fugit . Qui autem non fugit , patitur quicquid poteſt pro Chriſto , non fugit animo . Nam corpore fugere licet Domino dicente , Si vos perſecuti fuerint in una civitate , fugite in aliam . *Qui ergo non fugit animo , periit ab illo fuga . Sed intereſt , quare non fugiat , quia circumcluſus eſt , quia captus eſt , an quia fortis eſt ? Et à capto periit fuga , & à forti periit fuga . Quæ ergo fuga cavenda eſt , quæ fuga à nobis pereat ? De qua Dominus dicit ,* Quia Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Joan. 10. 11.
Talis fuga ab iſto perierat , ſive ab ipſius capitis perſona accipiamus hanc vocem Chriſti Domini , qui pro omnibus mortuus eſt ; ſive à membris ejus Martyribus noſtris , quia & ipſi pro fratribus paſſi ſunt . Audi Joannem dicentem : Sicut enim ille animam ſuam pro nobis poſuit , ſic & nos debemus animas pro fratribus ponere . 1. Joa. 3.
Sed cùm illi ponunt , Chriſtus ponit ; quia cùm illi patiuntur perſecutionem , iſte clamat , Quid me perſequeris ? S. Pet. Chr. Ser. 151.

Cùm perſequentur vos in civitate iſta , fugite in aliam . *Martyr comprehenſus debet tenere conſtantiam , non comprehenſus debet fugere perſequentem : ut & perſecutori indulgeat reſipiſcendi tempus , & ſibi tempus non auferat ſupplicandi . Perſecutorem , qui provocat , facit : corrigit , qui declinat . Orandum eſt , fugiendum eſt ut ille qui per ignorantiam furit , ſanetur ; & ille qui patitur , de patientia palmam habeat , non ſubeat de temeritate diſcrimen . Fratres , ſi Saulum Martyres non fugiſſent , Paulum non feciſſent .*

XV. *Sufficit diſcipulo , ut ſit ſicut magiſter ejus ; & ſervo , ſicut dominus ejus . Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt : quantò magis domeſticos ejus ?* Chriſti ſervi & diſcipuli ſumus , domeſtici Dei : Chriſtus humilitatis , manſuetudinis , patientiæ Magiſter eſt : Diſcipulorum ejus nomine planè indigni ſumus , ſi doctrinam ejus non diſcimus , & opere non exercemus . Chriſtianum nomen habemus , & Chriſtum imitari nolumus . Quid nobis tantum nomen proderit ? *Quid eſt aliud ſanctum vocabulum ſine merito , niſi ornamentum in luto ?* Salv. l. 4. De Gubern. Dei
Chriſtus contumeliis oppreſſus , opprobriis ſaturatus eſt ; Samaritanus , ſeditioſus , ſeductor , vini potator , dæmoniacus , miniſter Beelzebub appellatus : & Chriſtianus leviores injurias , duriuſcula verba pro ipſo pati refugit , contemni non ſuſtinet , laudes & applauſus hominum aucupatur ; ad futuræ vitæ gloriam aſpirat , & viam tribulationum , quam Chriſtus calcavit , ingredi renuit ; ſub vexillo crucis militare ſe profitetur , & crucem nec corde ferre vult , nec corpore . An ſortem noſtram meliorem eſſe volumus , quàm Chriſti Jeſu Filii Dei unigeniti , cæli & terræ Domini , Redemptoris , Regis , & Magiſtri noſtri ? S. Aug. ſer. 88. alias 18. De Verbis Dom. c. 7. & 8.
Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum . Sufficit diſcipulo , ut ſit ſicut magiſter ejus , &

 ſervus

ſervus ſicut dominus ejus. Quaſi dicat, *Ecce porto infirmitatem tuam: Bibe amarum calicem. Tu enim tibi feciſti præcepta illa mea, quæ ſano data ſunt tam dulcia, tam laborioſa. Contenta ſunt, cœpiſti laborare: ſanari non potes, niſi amarum calicem biberis, calicem tentationum quibus abundat hæc vita, calicem tribulationum, anguſtiarum, paſſionum. Bibe, inquit, bibe ut vivas. Et ne reſponderet ei languidus, Non poſſum, non fero, non bibo: prior bibit Medicus ſanus, ut bibere non dubitaret ægrotus. Quid enim amarum eſt in tali poculo, quod ille non biberit? Si contumelia; prior audivit, cùm dæmones expelleret, Dæmonium habet, & quòd in Beelzebub ejicit dæmonia. Unde ut ipſe conſolaretur ægros, ait.* Si patrem familias Beelzebub vocaverunt: quantò magis domeſticos ejus? *Si dolores amari ſunt, alligatus, & flagellatus, & crucifixus eſt. Si mors amara eſt, etiam mortuus eſt. Si genus mortis exhorreſcit infirmitas, nihil illo tempore fuit ignominioſius, quàm mors crucis. Non enim fruſtra commendans ejus*
Philipp. 2. 8. *obedientiam Apoſtolus addidit*: Factus *obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*.

XVI. *Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertum, quod non revela-*
S.Aug. ſer. 32. al. as 20. de Div. & 31. ex Hom. 50. „ *bitur; & occultum, quod non ſcietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite*
„ *in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta*. Carnalis timor
„ excutiendus, qui peccati ſæpè cauſa eſt, non minus quàm cupiditas. Dia-
„ bolus non ſeducit, aut trahit aliquem, niſi quem invenerit ex aliqua parte
„ jam ſimilem ſibi. Invenit enim eum aliquid cupientem: & cupiditas aperit
„ januam intranti ſuggeſtioni diaboli. Invenit illum aliquid timentem, mo-
„ net, ut fugiat, quod illum invenit timere: monet ut adipiſcatur, quod
Eph. 4. 27. „ illum invenit cupere: & *per has duas januas cupiditatis, & timoris intrat*.
„ Claude iſtas, & imples illud Apoſtoli: *Nolite locum dare diabolo*. Fratres,
„ ſi volumus benè vivere, plus amemus, quod promittit Deus, quàm quod
„ promittit hic Mundus; & plus timeamus, quod minatur Deus, quàm quod
„ minatur hic mundus. Venit tentatio tibi alicujus fraudis, vis facere fraudem,
„ ut acquiras pecuniam: promittit Deus fraudem non facientibus ſempiterna Re-
„ gna cœlorum. Sed plus velle terrena, hoc eſt peccare: plus velle quod
„ præſens eſt, non credere quod futurum eſt; plus velle quod videt homo,
„ & non deſiderare quod promittit Deus: cùm id quod videt homo, etiam
„ ab oculis poteſt auferri, etiam poſſeſſum poteſt amitti: id autem quod
„ promittit Deus, nec oculo carnis videri interim poteſt, & cùm quiſque
„ ad Dei promiſſa pervenerit, non timet, ne amittat, quia nemo eſt po-
„ tentior illo, qui dedit. Itaque, Fratres, *Hærete charitate promiſſis Dei:*
„ *& non vos ſuperabunt cupiditates ſæculi*. Rursùm timoris tentatio advenit:
„ Dicit tibi quiſque, Dic pro me falſum teſtimonium. Primò promittit: ſed
„ cùm non deceperit, ſi fortè præponas promiſſa Dei pollicitationi hominum,
„ non vincit cupiditas: per comminationem tentat, & incipit minari hor-
„ ribilia. Potens eſt fortè in civitate, potens in ſæculo, videtur poſſe fa-
„ cere, quod minatur. Vincit te timor præſentis mali: quod & poſſet à
„ te utique Deus avertere, ſi hoc illi videretur prodeſſe tibi: & ſi nollet
„ avertere intelligere deberes, quia non tibi permitteret, evenire, niſi &
„ hoc ſciret prodeſſe tibi. Avertit ignem à tribus Pueris idem Deus. Num-
„ quid mutatus eſt Deus, quia non avertit gladium à Martyribus? Idem ipſe
„ fuit Deus trium Puerorum, qui fuit Machabæorum. Illi de igne evaſerunt,
„ Illi ignibus cruciati ſunt: utrique tamen in Deo ſempiterno vicerunt. Non
„ enim aut illi vita iſta temporali delectabantur, aut illis minis temporalibus
„ frangebantur. Itaque noli timere hominem minantem tibi. Quid eſt enim

homo?

homo ? *Vanitati ſimilis factus eſt , dies ejus ſicut umbra prætereunt .* Aut "
non tibi nocebit , & ante tranſibit illa umbra , quam ad te aculeus ejus "
tranſire potuerit ; potens eſt enim Deus : aut ſi permiſſus fuerit nocere , "
ad tempus nocebit umbræ tuæ : id eſt , rei tranſitoriæ tuæ , vitæ temporali Pſ.51. 4.
tuæ , vitæ veteri tuæ . Uſque enim ad ultimum mortis portamus aliquid ve- "
teris hominis . Temporalem vitam ille nocere poteſt , æternam tibi vitam ne- "
mo poteſt auferre . Tollet tibi impedimenta , quibus hic teneris ; & hærebis "
Deo , cui te jam præmiſſa ſpe , charitate colligaveras . Propterea in Pſalmis "
elegantiſſime dicitur de homine malo , *Sicut novacula acuta feciſti dolum .* "
Sic illi inſultat Spiritus Dei . Quid attendit in novacula ? Non quia oc- "
cidi homines de novacula poſſunt , ſed ad quam rem facta eſt novacula . "
Facta eſt autem ad radendos capillos . Quid tam ſuperfluum in corpore , "
quàm capilli ? Quanta inſtantia , quanto ſtudio , quanta cautela , quanta "
intentione acuitur , ut radat capillum ? *Sic & homo malus tollit ſe in po-*
tentiam , cogitat , recogitat , excogitat , ponit fraudem ſuper fraudem . quærit
machinationem , miniſtros parat , falſos teſtes comparat , acuit novaculam .
Quid facturus juſto , niſi ſuperflua raſurus ?

Nihil eſt opertum , quod non revelabitur : neque abſconditum , quod non Ven.Bed.l.4. in Luc.
ſcietur . *Quod non ſolùm in futuro , quando cuncta cordium abſcondita profe-*
rentur ad lucem , ſed & in præſenti tempore poteſt congruenter accipi : Quo-
niam quæ inter tenebras quondam preſſurarum , carcerumque umbras , vel lo-
cuti vel paſſi ſunt Apoſtoli , nunc clarificata per orbem Eccleſia , lectis coram
actibus publicè prædicantur . Clariora ſunt nomina Piſcatorum , quàm no- S. Aug. lib.
mina Imperatorum : Admirabiliora illorum geſta , quàm illorum trophæa . qu. in Matt.
Quod dico vobis in tenebris , id eſt , *cùm adhuc in timore carnali eſtis ; quia* qu.2.
in tenebris eſt timor : dicite in lumine , *hoc eſt , in fiducia veritatis , accepto*
Spiritu Sancto . Et quod in aure auditis , prædicate ſuper tecta , *id eſt , quod*
in ſecreto auditis , calcato carnis domicilio prædicate .

XVII. *Et nolite timere eos , qui occidunt corpus , animam autem non poſ-*
ſunt occidere : ſed potiùs timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere
in gehennam . Timeamus , ut non timeamus . Timor videtur ad ignaviam "
pertinere : Timor infirmorum videtur eſſe , non fortium . Sed videte , quid "
ait Scriptura . *Timor Domini ſpes fortitudinis* . Prudenter timeamus , ne ina- " Prov.24.26
niter timeamus . Martyres ſancti timendo non timuerunt ; quia Deum ti- " S.Aug. ſer.
mendo , homines contempſerunt . Quid enim ab hominibus homini metuen- " 65. alias 13.
dum eſt ? Et quid eſt , unde alterum terreat , homo hominem ? Terret , " inter ad'it.
& dicit , Occido te : & non timet , ne cùm minatur , priùs moriatur . Oc- " à Pariſienſ.
cido (inquit .) Quis dicit ? Cui dicit ? Duos audio , unum terrentem , "
alterum metuentem : quorum unus eſt potens , alter infirmus ; ſed ambo "
mortales . Quid ſe ergo extollit in honore inflatior poteſtas , in carne æqua- "
lis infirmitas ? ſecurus minetur mortem , qui non timet mortem . Si verò "
unde terret , timet : attendat ſe , & ei cui minatur , comparet ſe . Inve- "
niat in eo cui minatur , parem conditionem : & à Domino ſimul cum illo "
petat miſerationem . Homo eſt enim , & homini minatur , creatura crea- "
turæ : ſed una inflata ſub Creatore , altera fugiens ad Creatorem . Dicat "
ergo fortiſſimus Martyr , ſtans homo ante hominem : *Non timeo , quia ti-* "
meo . Tu quod minaris , ſi ille nolit , non facis : quod autem ille minatur , ut
faciat , à nullo impeditur , Denique tu quod minaris , & ſi permitteris , quid
facis ? Uſque ad carnem ſævis , anima tuta eſt . Non occides , quod non vi-
des : viſibilis viſibilem terres . Habemus ambo inviſibilem Creatorem ; quem
ſimul timere debeamus , qui hominem ipſum ex viſibili & inviſibili creavit :

viſi-

viſibilem de terra fecit , inviſibilem flatu ſuo animavit . Subſtantia ergo in-
viſibilis , hoc eſt , anima , quæ jacentem terram erexit de terra , non timet
cùm percutis terram . Potes ſcribe habitaculum : numquid habitatorem ? Fu-
git percuſſo vinculo colligatus , & erit in occulto coronatus . Quid ergo mi-
naris , qui animæ nihil facere potes ? Per meritum ejus cui facere nihil potes ,
reſurget cui facere aliquid potes . Per meritum enim animæ reſurget & caro ,
& habitatori reddetur , jam non ruitura , ſed manſura .

Sed potiùs timete eum , qui poteſt & animam & corpus perdere in gehen-
» *nam* . Poteſt mori anima , & immortalis eſt . Quomodo immortalis eſt ?
» Quia ſemper aliqua vita eſt , quæ in illa numquam extinguitur . Quomo-
» do moritur ? Non ut non ſit vita , ſed amittendo vitam . Etenim anima ,
» & vita eſt alicui rei , & habet etiam ipſa vitam ſuam . *Vita corporis ani-*
ma eſt ; vita animæ Deus eſt . Sicut adeſt vita corpori , id eſt , anima , ne
moriatur corpus : ſic debet adeſſe vita animæ , hoc eſt Deus , ne moriatur ani-
ma . Corpus quomodo moritur ? Anima deſerente . Anima , inquam , deſe-
rente , moritur corpus , & jacet cadaver paulò ante appetibile , modò aſper-
nabile . Inſunt membra , oculi , aures : ſed hæ feneſtræ ſunt domus , habi-
tator abſceſſit ..... Vivit corpus , & impius eſt , infidelis eſt , ad creden-
dum durus , ad corrigendos mores ferreus : vivente corpore mortua eſt anima ,
per quam corpus vivit .... Ambulant pedes , intelligo corpus vivere . Sed
quò ambulant ? Ad adulterium . Ergo mortua eſt anima . Sic enim veraciſ-
ſima Scriptura dixit , Mortua eſt vidua , quæ in deliciis vivit . *Cùm mul-*
1\. Tim.5.6. *tùm interſit inter delicias , & adulterium , quomodo poteſt anima , quæ in*
» *deliciis mortua dicitur , in adulterio vivere ? Mortua eſt .... Cùm audio lo-*
» *quentem , intelligo , quia corpus vivit ; quæro quid loquatur , utrum & ani-*
ma vivat ? Mendacium loquitur . Si mendacium loquitur , ergo mortua eſt . Os
quod mentitur , occidit animam .... *An verò non in te ſunt viſcera miſera-*
Sap. 1.11. *tionis Chriſtianæ , ut plangas corpus à quo deceſſit anima , & non plangas ani-*
mam à qua receſſit Deus ? Hoc tenens Martyr , reſpondeat comminatori :
» Tu vis ferire corpus meum , vis ut cùm timeo ferias corpus meum , & re-
» cedat inde anima mea : ego feriam animam meam , & recedat inde Deus
» meus ? Non ergo timeas , Martyr , gladium percuſſoris : linguam tuam
» time , ne tu te percutias , & occidas non carnem , ſed animam . Inde ergo
» Dominus , *Qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam* . Quomo-
» do ? *Mors corporis , ſempiterna pœna : Mors animæ Dei abſentia* . Vis noſ-
» ſe , quæ ſit mors animæ ? Intellige Prophetam dicentem : *Impius non vi-*
Iſa. 26.10. *debit gloriam Dei* : Timeat ergo anima mortem ſuam , & non timeat mor-
» tem corporis ſui . Quia ſi timuerit mortem ſuam , & vixerit in Deo ſuo ,
» non eum offendendo , & à ſe repellendo , merebitur in fine recipere
» corpus ſuum ; non ad pœnam æternam , ſicut impii ; ſed ad vitam æter-
» nam , ſicut juſti .

S.Aug.lib.14. *Nolite timere eos , qui occidunt corpus* , &c. Hoc eſt , *Nolite timere ma-*
contr. Fauſt. *ledictum corporalis mortis , quod temporaliter ſolvitur : ſed timete maledictum*
c. 12. *ſpiritualis mortis , per quod anima in æternum cum ſuo corpore cruciatur .*

Nolite timere eos qui occidunt corpus , &c. *Impius ergo timor eſt , cùm*
S.Hilar. tr. in *quæ non timenda ſunt , timentur , & quæ timenda ſunt , non timentur . Et*
Pſ.52. *plerumque nos tamquam pro debita officii religione piè adulari Regibus exiſti-*
mamus , quia in corpus noſtrum ſit his aliquid poteſtatis : quibus nihil ultra
de nobis licet , quàm latroni , quàm febri , quàm incendio , quàm naufragio ,
quàm ruinæ . His enim caſibus corporum pro ſummo poteſtate deſæviunt : &
propter brevem dolorem , libertatem Eccleſiæ , ſpei noſtræ fiduciam , confeſſionem
Dei

Dei addicimus ; punitorem perditoremque in igne judicii & corporis & animæ noſtræ Deum non timentes , & æternis divinæ ultionis pœnis momentanea atque abolenda ſupplicia præferentes , dum placere nos ipſis , & in eorum gratia permanere famulatu impio gloriamur .

Nolite timere eos qui occidunt corpus . *Chriſtus non ſolùm verbo , ſed etiam exemplo abſtulit omnem timorem . Verbo dicens ,* Nolite timere eos, qui corpus occidunt ; *exemplo , faciens quod verbo præcepit ; ut nec eorum verberantium manus vellet devitare , nec alapas percutientium , nec ſalivas conſpuentium , nec coronam de ſpinis imponentium , nec crucem interficientium Nihil horum vitare voluit , cui nihil opus erat propter eos quibus hoc opus erat , faciens ægrotis de ſe ipſo medicamentum .*

S.Aug. En. in Pſ. 69.

Nolite timere eos qui corpus occidunt , animam autem non poſſunt occidere . *Anima tua non morietur , niſi tu eam volueris occidere . Perimat aliena iniquitas carnem tuam , dum ſervet veritas animam tuam . . . Si autem à veritate reſtiteris , quid tibi ampliùs facturus eſt inimicus , quàm tu tibi ipſe facis ? Inimicus ſæviens , carnem poteſt occidere ; tu autem dicendo falſum , teſtimonium , animam occidis . . . . Itaque ad omne rectè factum amor & timor ducit . Ut facias benè , amas Deum , & times Deum : Ut facias malè , amas mundum , & times mundum . Hæc duo convertantur ad bonum . Amabas terram , ama vitam æternam : Timebas mortem , time gehennam . Quicquid tibi iniquo promiſerit Mundus , numquid poteſt dare quantum dabit juſto Deus ? Quicquid tibi juſto minatus fuerit Mundus , numquid poteſt facere , quod facit iniquo Deus ? Bene quidem tu nihil aliud vis , quàm ut benè tibi ſit ; & in eo quod times , non vis , ut malè tibi ſit : ſed non in ea regione quæris , in qua quærendum eſt . Bonum eſt quod vis , ſed tolera quod non vis , ut aſſequaris quod vis .*

S.Aug. En. in Pſ. 79.

Nolite timere eos qui occidunt corpus . *Vita noſtra dilectio eſt . Si vita dilectio , mors odium eſt . Cùm cœperit homo timere , ne oderit quem diligebat , mortem timet , & acriorem mortem , & interiorem mortem , qua occiditur anima , non corpus , Attendebas hominem ſævientem in te ; quid erat facturus , contra quem tibi ſecuritatem tuus Dominus dederat , dicens ,* Nolite timere eos qui corpus occidunt ? *Ille ſæviendo corpus occidit , tu odium habendo animam occidiſti : & ille corpus alienum , tu animam tuam .*

S.Aug. En. in Pſ. 54.

XVIII. *Nonne duo paſſeres aſſe væneunt ? Et unus ex illis non cadit ſuper terram ſine Patre veſtro ? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt . Nolite ergo timere , multis paſſeribus meliores eſtis vos .* Quod viliſſimum homines putant , Domini providentia gubernatur : quantò magis homo , præcipua divini ingenii cura ? Quantò magis juſti , quos Deus ut amicos habet ? Nihil certè detrimenti ipſis inferri ab improbis poteſt . *Nam quod diligunt , & unde beati ſunt , auferre illis nemo poteſt . Cruciatus verò corporis malas animas miſerabiliter affligit : Bonas autem fortiter purgat .*

S.Aug. lib. de Agone Chr. c. 7.

Nonne duo paſſeres aſſe væneunt ? &c. Paſſeres duos tropologicè S. Hilarius interpretatur corpus . & animam : *Quæ ſub peccata ,* inquit , *vendita ſunt , redemit ex Lege Chriſtus : ergo quod venditur , corpus atque anima eſt ; & cui venditur , peccatum eſt : quia Chriſtus & de peccato redemit , & animæ ac corporis eſt redemptor . Qui igitur duos paſſeres aſſe væneunt , ſe ipſos peccato minimo væneunt , natos ad volandum , & ad cælum pennis ſpiritualibus efferendos . Sed capti pretiis præſentium voluptatum , & ad luxum ſæculi venales , totos ſe talibus addictionibus nundinantur . Sed quærendum eſt , quomodo unum ex illis eſt , quod ſine voluntate Dei non cadet . Dei voluntas eſt , ut unum ex illis magis evolet ; ſed Lex ex conſtitutione Dei profecta decernit ,*

S. Hil. c. 10. in Matt. n. 18.

unum

unum ex eis potiùs decidere . Quemadmodum autem ſi evolarent , unum eſſent, id eſt , corpus in naturam animæ tranſiiſſet , & gravitas illo terrenæ materiæ in profectum & ſubſtantiam animæ aboleretur , fieretque corpus potiùs ſpiritale : ita peccatorum pretio venditis , in naturam corporum animæ ſubtilitas ingraveſcit , & terrenam contrahit ex vitiorum ſorde materiem , fitque unum ex illis , quod tradatur in terram . Plurimis autem eos anteſtare paſſeribus cùm dicit , oſtendit multitudini Infidelium electionem Fidelium præeſſe : quia his caſus in terram fit , illis volatus in cælum .

Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt . *Mundus interfector eſt corporis mei , ſed* Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ . *Et quid mihi obeſt ,*
S.Aug. ſ.334. alias 48. De Sanctis *cùm ſit Dominus ſuſceptor animæ meæ , quòd Mundus interfector eſt corporis mei ? Quid perdidi , quid amiſi ? Quando Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ , erit & reſtitutor corporis mei . Quid mihi deerit , ſi membra mea dilaceret inimicus , quando capillos meos dinumerat Deus ? Exhortans Martyres ſuos Chriſtus , ne ab inimicis-perſecutoribus aliquid formidarent ,* Capilli , *inquit ,* veſtri omnes numerati ſunt . *Timebo ergo de damno membrorum , quando ſecuritatem accepi de numero capillorum ? Ergo dicamus ex fide , dicamus in ſpe , dicamus flagrantiſſima charitate ,*
Rom.8. 31. *Si Deus pro nobis , quis contra nos ?*
Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt . *Quis numerat capillos capitis ſui ? Multò minùs peccata , quæ excedunt numerum capillorum . Minuta videntur , ſed multa ſunt .* Comprehenderunt me iniquitates meæ , & non potui , ut viderem . Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei . *Præcaviſti magna , jam non facis adulterium , jam non facis homicidium , non*
S. Aug.En.in Pſ. 39. *rapis res alienas , non blaſphemas , non dicis falſum teſtimonium : Moles iſtæ ſunt peccatorum . Magna præcaviſti , de minutis quid agis ? An non times minuta ? Projeciſti molem , vide , ne arena obruaris .* Venialia peccata veluti capilli ſunt , ſuperflui vanique affectus , quibus rebus terrenis nimiùm adhæremus ; ſed timendum , ſi capillos iſtos creſcere & luxuriare ſinamus ,
1. Reg.18. nec pœnitentiæ novacula eradere curemus , ne ſimile quid nobis contingat caſui infelicis Abſalonis . Cùm mulo inſidens tranſiret ſubter condenſam quercum & magnam , cæſaries ejus quercui adhæſit , manſitque ſuſpenſus , pertranſeunte mulo . Quod cùm Joab Duci exercitus Davidis renuntiatum eſſet , cucurrit ille ad quercum , tres lanceas ferens in manu ſua , & infixit eas in corde Abſalon . Idem ſæpè contingit homini venialia peccata negligenti . Hæret affectibus ſuis rei cuipiam terrenæ , vel quercui denſæ & magnæ , ibi ſuſpenſus manet inter cœlum , & terram . Id animadvertens diabolus , tres lanceas in ejus corde figit , gravioribus tentationibus animùm ejus pulſat , eique gratiæ vitam eripit .

XIX. *Omnis ergo , qui confitebitur me coram hominibus , confitebor & ego eum coram Patre meo , qui in cælis eſt . Qui autem negaverit me coram hominibus , negabo & ego eum coram Patre meo , qui in cælis eſt .* Non Apoſtolos tantum , ſed Chriſtianos omnes ſpectat Domini ſententia . Credere ſatis non eſt ad ſalutem , niſi fidem noſtram & verbis teſtemur & factis .
Rom.10. *Corde enim creditur ad juſtitiam : ore autem confeſſio fit ad ſalutem .* Heu quàm lugendi Chriſtiani , qui *Confitentur ſe noſſe Deum , factis autem negant!*
Tit.1. 16. Sunt & qui corde negent , quod verbis & externis operibus confitentur . Hypocritæ , de quibus Deus per Iſajam : *Populus hic labiis me honorat ,* (in-
Pſ. 39. quit) *cor autem eorum longè eſt à me .* Contra verò David , Deum in ſpiritu & veritate adorans : *Ecce ,* inquit , *labia mea non prohibebo , Domine*
Pſ.117. *tu ſciſti :* Et rurſus : *Credidi , propter quod locutus ſum .* Hoc eſt , perfectè credidi . Non enim perfectè credunt , qui quod credunt loqui nolunt . Propter

Digitized by Google

pter hoc locutus eſt martyr, quia credidit. Simul enim credidit, & quod præmium loquendo ſperare, & quam pœnam tacendo timere deberet. *Credidi, propter quod locutus ſum: Ego autem humiliatus ſum nimis*. Paſſus eſt enim multas tribulationes propter verbum, quod fideliter tenebat, fideliter impendebat, & humiliatus eſt nimis. Quod illi timuerunt, qui amaverunt gloriam hominum magis, quàm Dei. Verùm cur addit, *Ego autem humiliatus ſum nimis*, niſi quia homo humiliari poteſt ab iis, qui veritati contradicunt, non ipſa veritas, quam credit & loquitur. *Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax*. Exceſſum pavorem dicit, quem comminantibus perſecutoribus & impendentibus paſſionibus cruciatus, aut mortis, humana infirmitas patitur. Conterritus enim reſpexit infirmitatem ſuam, & videt non de ſe ſibi eſſe præſumendum. Quantùm enim ad ipſum hominem pertinet, mendax eſt; ſed gratia Dei verax affectus eſt, ne preſſuris inimicorum cedens non loqueretur, quod crediderat, ſed negaret, ſicut Petro accidit, quoniam de ſe præſumpſerat, & docendus erat, de homine non eſſe præſumendum: Et ſi de homine non debet quiſque præſumere, utique nec de ſe ipſo, quia homo eſt. Benè ergo iſte vidit in pavore ſuo omnem hominem eſſe mendacem: quia & illi qui nullo pavore vaneſcunt, ne perſequentibus cedendo mentiantur, muneribus Dei tales ſunt, non viribus ſuis. Proinde veriſſimè dictum eſt, *Omnis homo mendax*; ſed Deus verax, qui ait, *Ego dixi, dii eſtis, & filii Excelſi omnes: Vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut unus de Principibus cadetis*. Conſolatur humiles, & implet eos, non ſolùm fide credendæ, ſed etiam fiducia prædicandæ veritatis, ſi perſeveranter ſubdantur Deo, nec imitentur unum ex Principibus diabolum, qui in veritate non ſtetit, & cecidit. Si enim omnis homo mendax, in tantùm non erunt mendaces, in quantum non erunt homines, quoniam Dii erunt, & filii Altiſſimi. Sed quærit, quid retribuet Domino, & non invenit, niſi ex eis quæ ipſe Dominus retribuit. *Calicem*, inquit, *ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. O homo, peccato tuo mendax, dono Dei verax, & ideò jam non homo; quis tibi dedit calicem ſalutaris, quem accipiens & invocans nomen Domini, retribues ei pro omnibus, quæ retribuit tibi? Quis niſi ille qui ait, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Quis tibi dedit imitari paſſiones ſuas, niſi qui pro te paſſus eſt prior? *Ideòque pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Emit eam ſanguine ſuo, quem prior fudit pro ſalute ſervorum, ne pro Domini nomine ſervi fundere dubitarent, quod tamen eorum, non Domini utilitati proficeret. Eorum omninò utilitati prodeſt, quò Chriſtum coram hominibus confeſſi ſunt; ſiquidem Chriſtus eos confitebitur, pro ſuis agnoſcet, laudabit, coronabit coram Patre ſuo in gloria cœleſti. *Tunc laus erit unicuique à Deo*.

S. Aug. En. in Pſ. 115.

1. Cor. 4. 5.

Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo. A Chriſto negari, idem eſt ac ab ipſo rejici, reprobari, damnari: *Novit enim Dominus, qui ſunt ejus*. Nunc ergo Chriſtum confiteamur & ſermone & opere, ut fidem ejus, quam lingua noſtra loquitur, etiam moribus vita fateatur. *Dicant labia, quod habet cor: hoc contra timorem. Habeat cor, quod dicunt labia; hoc contra ſimulationem. Aliquando enim timor eſt, & non audes dicere, quod noſti, quod credit: Aliquando ſimulatio eſt, dicis, & non habes in corde. Conſentiant labia tua cordi tuo. Quærens pacem à Deo, tibi ipſe eſto pacatus: Non ſit inter os tuum & cor tuum mala rixa*. Martyres ſancti *in Eccleſia Catholica nihil habentes ſimulationis, compaginati junctura unitatis, confeſſi ſunt Chriſtum: caput quod præ-*

S. Ambr. En. in Pſ. 37.

*ceſſerat , ſicut membra ſequi concupierunt . Sed qui concupierunt ? In tor-
mentis patientes , in confeſſione fideles , in ſermone veraces . Jaculabantur enim
in ora interrogantium ſe ſagittas Dei , & vulnerabant ad iram : multos vul-
neraverunt & ad ſalutem* . Hæc omnia proponamus nobis , intueamur , imi-
tari optemus . *Hæc ſunt ſpectacula Chriſtiano , hæc videt deſuper Deus , ad
hæc hortatur , ad hæc adjuvat , his certaminibus præmia proponit & donat.*
Ecce labia mea non prohibebo . *Vide ne timeat , & prohibeat labia tua.*
Domine , tu ſciſti , *quia eſt & in corde , quod ſonat & in labiis* . In
Mundo , in medio nationis pravæ annuntianda Dei juſtitia , prædicanda ve-
ritas eſt , Lex Dei propugnanda , confeſſio fidei edenda verbo , & operi-
ribus . De Evangelio , de Chriſtiana pietate , de Chriſti cruce nequaquam
Pſ.68. 8. erubeſcendum eſt . Cum Propheta dicendum ; *Quoniam propter te ſuſtinui
opprobrium , operuit confuſio faciem meam* . S. Auguſtinus legit , *Operuit ir-
S.Aug. En. in hunc Pſ. ſerm. 1.* „ *reverentia faciem meam* . Irreverentia quaſi impudentia eſt . Oportet , ut
„ habeat Chriſtianus irreverentiam iſtam , quando venerit inter homines , qui-
„ bus diſplicet Chriſtus . Si erubuerit de Chriſto , delebitur de libro viven-
„ tium . Opus eſt ergo , ut habeas irreverentiam , quando tibi de Chriſto
„ inſultatur ; quando dicitur , Cultor Crucifixi , adorator malè mortui , ve-
„ nerator occiſi : Hic ſi erubueris , mortuus es . Sententiam quippè ipſius
„ vide , qui neminem fallit : *Qui me erubuerit coram hominibus , & ego eru-
beſcam eum coram Angelis Dei* . Obſerva ergo tu : *Frontoſus eſto , quando
audis opprobrium de Chriſto . Quid times fronti tuæ , quam ſigno Crucis ar-
Tert. lib. de carne Ch. c. 5.* „ *maſti* ? Salvus ſum , inquit Tertullianus , ſi non confundar de Domino
„ meo . Alias non invenio materias confuſionis , quæ me per contemptum
„ ruboris probent benè impudentem , feliciter ſtultum , *Crucifixus eſt Dei Fi-
„ lius : non pudet , quia pudendum eſt* :

XX. *Nolite arbitrari , quia pacem venerim mittere in terram : Non veni
pacem mittere , ſed gladium . Veni enim ſeparare hominem adverſùs patrem
ſuum , & filiam adverſùs matrem ſuam , & nurum adverſùs ſocrum ſuam :
Et inimici hominis , domeſtici ejus* . Pax alia fructus eſt charitatis , vera
pax , quam dat Chriſtus ; alia cupiditatis , falſa pax , qua homo in rerum
terrenarum fruitione , in deliciis carnis , in vitiis conquieſcit ; hanc de-
ſtruit Chriſtus , verbi ſui gladio nos ſeparans à rebus omnibus , affectibus,
perſonis , etſi conjunctiſſimis , quæ nobis impedimento ſunt ad ſalutem .
Non veni pacem mittere , ſed gladium . Quia videlicèt præcipua ſingulariſque
S. Jo. Chr. Ho. 36. in Matth. „ pax tunc præſtatur , quando quod tabo vel ſanie corruptum eſt , abſcinditur
„ atque projicitur ; quando factioſa & improba pars repellitur , aut omninò
„ deſtruitur : ſic certè cœlis terra conjungi poteſt . Nam & Medicus hoc mo-
„ do reliquum corpus facilè conſervat , ſi quod reduci ad ſanitatem non po-
„ teſt , exciderit atque abjecerit : & Militiæ Dux ad ſolvendam militum con-
„ ſpirationem , alterum in alterum concitat . Sic in turre illa factum vide-
„ mus , quando pernicioſa illa pax per ſalutarem vocis diſſonantiam diſſoluta ,
„ tranquillam atque laudabilem pacem reddidit . Sic etiam Paulus eos , qui
Act. 9. 25. „ adversùs ſe conſpirabant , dividebat atque diſſipabat . Tempore verò ipſius
„ Naboth concordia illa quovis bello fuit atrocior . Nec enim ſemper con-
3. Reg. 21. „ cordia laudanda , cùm etiam latrones magna inter ſe concordia conſpirare
„ ſcimus . Non igitur ex propoſito Chriſti , ſed ex mente animoque homi-
„ num vitioſo bellum erumpit . Nam ipſe certè vellet , ut omnes uno con-
„ ſenſu veram pietatem amplecterentur : verùm quoniam reſiſtunt atque relu-
„ ctantur , bellum prorumpit .

Non veni pacem mittere , ſed gladium . *Sermo Dei , gladius bis acutus* .
Unde

Unde bis acutus? Dicit de temporalibus, dicit de æternis: In utroque probat, quod dicit; & eum quem ferit, ſeparat à Mundo. Nonne ipſe eſt gladius, de quo Dominus dicit, Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium? *Attende quomodo venit disjungere, quomodo venit ſeparare. Disjungit ſanctos, disjungit impios, ſeparat à te, quod te impedit. Filius vult ſervire Deo, pater non vult: venit gladius, venit ſermo Dei, dividit filium à patre. Filia vult, mater non vult: gladio dividuntur ab invicem. Nurus vult, ſocrus non vult: Veniat gladius bis acutus, afferat promiſſionem vitæ præſentis & futuræ, conſolationem temporalium, æternorum perfruitionem. Ecce gladius ex utraque parte acutus, promittens temporalia & æterna. In quo nos fefellit? Nonne Eccleſia Dei per totum Mundum non erat? Ecce eſt. Anteà legebatur, & non videbatur: modò ſicut legitur, ita cernitur. Quicquid temporaliter nobis promiſſum eſt, ad unam partem gladii pertinet: Quicquid in ſempiternum, ad alteram partem gladii pertinet. Habes ſpem futurarum rerum, habes conſolationem præſentium: noli retrahi ab eo, qui vult retrahere: pater, mater, ſoror, uxor, amicus ſit, non te retrahat; & utilis tibi erit gladius bis acutus. Utiliter te ille ſeparat, malè te tu conglutinas. Venit ergo Dominus noſter ferens gladium bis acutum, promittens æterna, implens temporalia. Duo Teſtamenta ad gladium bis acutum pertinent: Vetus Teſtamentum terrena promittit, Novum æterna. In utroque ſermo Dei verax inventus eſt, ut gladius bis acutus. De gladio maligno erve me* (inquit David). De gladio, *non ſufficit; addit*, maligno. *Procul dubio eſt gladius benignus. Quis eſt gladius benignus? De quo Dominus dicit*, Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium. *Separaturus enim erat fideles ab infidelibus, filios à parentibus, & cæteras neceſſitudines dirempturus, gladio putredinem abſcindente, membra autem Chriſti ſanante. Eſt ergo benignus gladius bis acutus, utroque acumine præpotens Veteris & Novi Teſtamenti, narratione præteritorum, & promiſſione futurorum. Eſt ergo iſte gladius benignus: Ille autem malignus eſt, quo illi loquuntur vanitatem; quia benignus eſt, quo Deus loquitur veritatem.*

Matt. 10. 34.

S. Aug. En. in Pſ. 149.

S. Aug. En. in Pſ. 143.

Et inimici hominis, domeſtici ejus. Sæpè ſaluti noſtræ magis nocent; qui nobis intimiùs ſunt conjuncti. Parentes ſæpè ſentimus parricidas. Pater inimicus eſt filii, cùm inſtitutione, & educatione prava, amore inordinato, indulgentia nimia, ipſum corrumpi ſinit, & malos habitus contrahere, cum vitæ Chriſtianæ officia ipſum docere negligit. Filius inimicus eſt patris, cùm ipſi occaſio eſt, aut incitamentum ad divitias malis artibus quærendas, & congregandas, ut ipſum in ſæculo promoveat, ac fortunatum reddat. Mater filiæ inimica eſt, cùm ipſam Mundi ingenio ac moribus conformat, & in luxu ac vanitate inſtituit: Filia matris inimica eſt, cùm ab ea obtinet, ut ſpectacula, choræas, virorumque cœtus frequentet. Dominus famulorum inimicus eſt, cùm ſalutem illorum non curat: Famulus domini, cùm ejus vitiis & cupiditatibus ſervit. Sic *Inimici hominis, domeſtici ejus*. Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quàm hæ quæ latent in ſimulatione officii, aut in aliquo neceſſitudinis nomine. » Nam eum, qui palàm eſt adverſarius, facilè vitando cavere poſſis: hoc verò occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum non ſolùm exiſtit, verùm etiam opprimit, anteqùam proſpicere atque explorare potueris. Propter quod etiam divina vox illa, *Et inimici hominis, domeſtici ejus*, cum magno dolore cordis auditur: Quia etſi quiſque tam fortis ſit, ut æquo animo perferat; vel tam vigilans, ut provido conſilio caveat, quæ adverſus eum molitur amicitia ſimulata: eorum tamen hominum perfidorum malo, cùm eos eſſe peſſimos experitur, ſi ipſe bonus eſt, graviter excrucietur, neceſſe eſt; ſive ſem-

S. Aug. l. 19. de Civ. Dei. cap. 5.

per mali fuerint , & ſe bonos finxerint , ſive in iſtam malitiam ex bonitate mutati ſint . Si ergo domus commune perfugium in his malis humani generis tuta non eſt , quid civitas , quæ quantò major eſt , tantò forum ejus litibus & civilibus & criminalibus plenius , etiamſi quieſcant non ſolùm turbulentæ , verùm ſæpiùs & cruentæ ſeditiones ac bella civilia , à quorum eventis ſunt aliquando liberæ civitates , à periculis numquam?

XXI. *Qui amat patrem , aut matrem plus quàm me , non eſt me dignus ; & qui amat filium , aut filiam ſuper me , non eſt me dignus* . Dei amorem omnibus affectibus noſtris dominari oportet : Chriſtum , ejuſque legem ac gloriam , omnibus neceſſitudinibus præponi . *Ordinavit in me charitatem* (ait Sponſa .) Hic ordo in omni affectu neceſſarius eſt .

Cant. 2.
S. Hieron. in hunc loc.

Ama poſt Deum patrem , ama matrem , ama filios . Si autem neceſſitas venerit , ut amor parentum ac filiorum Dei amori comparetur , & non poſſit utrumque ſervari , odium in ſuos , pietas in Deum ſit .

Id. Epiſt. 1. ad Heliodor.

Recordare tyrocinii tui diem , quo Chriſto in Baptiſmate conſepultus , in Sacramenti verba juraſti , pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe , non matri . Ecce adverſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere : ecce donativum , quod militaturus acceperas , hoſtilia caſtra ſuſpirant . Licèt parvulus ex collo pendeat nepos : licèt ſparſo crine & ſciſſis veſtibus , ubera quibus te nutrierat , mater oſtendat : licèt in limine pater jaceat : per calcatum perge patrem ; ſiccis oculis ad vexillum Crucis evola . Solum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem . . . Facilè rumpit hæc vincula amor Dei , & gehennæ timor . At contrà , Scriptura præcipit parentibus obſequendum . Sed quicumque eos ſupra Chriſtum amat , perdit animam ſuam . Gladium tenet hoſtis , ut me perimat : & ego de matris lacrymis cogitabo?

Qui amat patrem , aut matrem plus quàm me , non eſt me dignus.

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei, c. 26.

Quicumque , non dico uxorem , cujus etiam commixtione carnis ad carnalem utitur voluptatem , ſed ipſa , quæ ab hujuſmodi delectationibus aliena ſunt nomina pietatis , humano more carnaliter diligendo , Chriſto anteponit , non eum habet in fundamento ; & ideò non per ignem ſalvus erit , ſed ſalvus non erit , quia eſſe cum Salvatore non poterit , qui de hac re apertiſſimè loquens , ait : » Qui amat patrem , aut matrem plus , quàm me , non eſt me dignus : & qui » amat filium , aut filiam ſuper me , non eſt me dignus . *Verùm qui has neceſſitudines ſic amat carnaliter , ut tamen eas Chriſto Domino non præponat ; malitque ipſis carere , quàm Chriſto : ſi ad hunc fuerit articulum tentationis adductus , per ignem ſalvus erit : quia ex earum amiſſione tantùm neceſſe eſt urat dolor , quantùm hæſerat amor . Porrò qui patrem , matrem , filios , filias ſecundùm Chriſtum dilexerit , ut ad ejus Regnum obtinendum , eique cohærendum , illis conſulat , vel hoc in eis diligat , quod membra ſunt Chriſti , abſit , ut iſta dilectio reperiatur in lignis , fœno , & ſtipula conſumenda ; ſed prorſus ædificio aureo , argenteo , gemmeo deputabitur . Quomodo autem poteſt eos plus amare , quàm Chriſtum , quos amat utique propter Chriſtum?*

Amores duo in hac vita ſecum in omni tentatione luctantur , amor ſæculi , & amor Dei ; & horum duorum qui vicerit , illuc amantem tamquam pondere trahit . Venit Chriſtus mutare amorem , & de terreno facere vitæ cœleſtis amatorem : homo propter nos factus , qui nos homines fecit ; & aſſumens homines Deus , ut homines faceret Deos . . . Hoc amore accenſis , vel potiùs ut accendantur , hoc dicit , *Qui amat patrem , aut matrem ſuper me , non eſt me dignus* , &c. Amorem *parentum , uxoris , filiorum , non abſtulit , ſed ordinavit . Non dixit , Qui amat* , ſed Qui amat ſuper me , *Ama patrem , ſed noli ſuper Dominum : ama genitorem , ſed noli*

S. Aug. ſ. 344. alias 31. ex addit. à Sirm.

li ſuper Creatorem . Pater genuit , ſed non ipſe formavit . Nam quis , aut qualis ſibi naſciturus eſſet , cùm ſeminaret , ignoravit . Pater nutrivit , ſed non de ſuo pater panem eſurienti inſtituit . Poſtremò quicquid tibi pater reſervat in terra , decedit ut ſuccedas , vitæ tuæ locum faciet morte ſua . Pater autem Deus , quod tibi ſervat , ſecum ſervat ; ut hæreditatem cum ipſo poſſideas Patre , nec eum deceſſorem quaſi ſucceſſor expectes , ſed inhæreas ſemper manſuro ſemper in illo manſurus . Ama ergo patrem , ſed noli ſuper Deum tuum . Ama matrem tuam , ſed noli ſuper Eccleſiam , quæ te genuit ad vitam æternam . Denique ex iſtorum parentum amore perpende , quantùm diligere debeas Deum & Eccleſiam . Si enim tantùm diligendi ſunt , qui genuerunt moriturum : quanta charitate diligendi ſunt , qui genuerunt ad æternitatem venturum , in æternitate manſurum ? Ama uxorem , ama filios ſecundùm Deum , ut conſulas eis ad Deum colendum tecum : cui junctus cùm fueris , ſeparationem nullam timebis . Ideò non debes illos plus Deo diligere , quos omninò malè diligis , ſi neglexeris tecum ad Deum ducere . Veniet fortaſſe hora Martyrii . Tu vis confiteri Chriſtum . Confeſſus excipies fortaſſe temporis pœnam , excipies temporalem mortem . Pater , aut uxor , aut filius blandiuntur , ne moriaris , & blandiendo efficiunt , ut moriaris . Si non efficiant, illic tibi veniet in mentem , Qui amas Patrem , *aut matrem , aut uxorem, aut filios ſuper me , non eſt me dignus ?* Lege & Epiſt. 243. aliàs 38. ejuſdem S. Auguſtini ad Lætam.

XXII. *Et qui non accipit crucem ſuam , & ſequitur me , non eſt me dignus .* Crucem ferre , & Chriſtum imitari , non modò conſilium , ſed præceptum eſt ; cujus obſervatio neceſſaria planè eſt ad æternam ſalutem conſequendam . Hanc rejicit impius , accipere videtur Philoſophus , ſed Chriſtum non ſequitur : ipſam verò propter Chriſtum & exemplo Chriſti accipit , eligit , ferre gaudet , qui verè Chriſtianus eſt . Chriſtus , ut te redimeret , fudit ſanguinem ſuum : Tu Mundo , tu peccato mori non vis , renuntiare voluptati renuis , ab injuſtitia temperare , pœnitentiam agere , cupiditates tuas mortificare , tribulationes à Deo immiſſas pati ; ut redemptionis Chriſti ſis particeps . Habuit Chriſtus ſanguinem , unde nos redimeret ; & ad hoc accepit ſanguinem , ut eſſet , quem pro nobis redimendis effunderet . *Sanguis Domini tui , ſi vis , datus eſt pro te : Si nolueris eſſe , non eſt datus pro te . Fortè enim dicis , Habuit ſanguinem Deus meus,* S. Aug. ſ. 344. aliàs 31. de addit. à ſtemp
quo me redimeret : ſed jam cùm paſſus eſt , totum dedit ; quid illi remanſit, quod det & pro me ? Hoc eſt magnum , quia ſemel dedit , & pro omnibus dedit . Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus , nolenti ſupplicium . Quid ergo dubitas , qui mori non vis , à ſecunda potiùs morte liberari ? Qua liberaris , ſi vis tollere crucem tuam , & ſequi Dominum ; quia ille tulit ſuam , & quæſivit ſervum . . . Væ generi humano ! Ut liceat illis paululùm vivere , dant etiam illud , unde poſſent ſemper vivere . . . Veniet de tranſverſo inimicus territans , & non tibi dicet , Da mihi pecuniam tuam , ut vivas : ſed dicet tibi , Nega Chriſtum , ut vivas . Quod tu ſi feceris , ut liceat tibi paululùm vivere , perdes , unde poſſes ſemper vivere . Hoc eſt amare vitam , qui timebas mortem ? Homo bone , quare timebas mortem , niſi amando vitam ? Chriſtus eſt vita . Quare appetis parvam , ut perdas ſecuram ? An forte fidem non perdidiſti , ſed quod perderes , non habuiſti ? Tene ergo , unde ſemper vivas. Attende proximum tuum quanta faciat , ut modicùm vivat . Attende & illum qui Chriſtum negavit , quantùm malum fecit propter paucos dies vitæ . Et tu non vis ipſos paucos dies contemnere vitæ , ut nullo die moriaris , & in ſempiterno vivas die , à Redemptore tuo protegaris , in æterno Regno Angelis

gelis adæqueris? Quid amoſiſti? Quid perdidiſti? Ut ſequereris Dominum, crucem tuam non tuliſti. Accipere crucem ſuam, eſt pati pro Chriſto quicquid intulerit Mundus. Hæc gratia, hoc officium Chriſtianorum. *Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei gratiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè. Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus... Communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur, ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.*

1. Petri 2. 9. 20. 21. &c. 4. 13. 16.

Luc. 9. *Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* In alio Evangelio legitur: *Qui non accipit crucem ſuam quotidie*. Tota ſcilicet vita Chriſtiani, ſi ſecundùm Evangelium vivat, crux eſt & martyrium.

S. Hieron. in hunc loc. *Ne igitur ſemel putemus ardorem fidei poſſe ſufficere, ſemper crux portanda eſt, ut ſemper nos Chriſtum amare doceamus.*

S. Leo ſer. 41. Qui non accipit crucem ſuam, &c. *Pia vita ſanctorum numquam alienæ eſt crucis Chriſti, dum continentiæ clavis deſideria carnis configit, & corporeas cupiditates virtute Spiritus in ſe habitantis interficit*. Apoſtolus ait:

2. Tim. 3. 10. S. Leo, ſer. 45. *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur*: Et ideò *Numquam deeſt tribulatio perſecutionis, ſi numquam deſit obſervantia pietatis*. Dominus ipſe in exhortationibus ſuis dicit: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*. Nec dubitare debemus hanc vo-
» cem, non ſolùm ad Diſcipulos Chriſti, ſed ad cunctos fideles, totamque
» Eccleſiam pertinere, quæ ſalutare ſuum in his, qui aderant, univerſali-
» ter audiebat. *Sicut ergo totius eſt temporis piè vivere: ita totius eſt temporis crucem ferre: Quæ meritò unicuique ſua dicitur, quia propriis modis atque menſuris ab unoquoque toleratur. Unum nomen eſt perſecutionis, ſed non una eſt cauſa certaminis: & plus plerumque periculi eſt in inſidiatore occulto, quàm in hoſte manifeſto*. Beatus Job, alternantibus bonis ac malis Mundi

Job. 7. 1. hujus eruditus, piè veraciterque dicebat: *Nanne tentatio eſt vita hominis*
» *ſuper terram?* Quoniam non ſolis doloribus corporis atque ſuppliciis ani-
» ma fidelis impetitur, verùm etiam ſalva incolumitate membrorum, gravi
» morbo urgetur, ſi carnis voluptate mollitur. Sed cùm caro concupiſcit
» adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem, præſidio Crucis mens ra-
» tionalis inſtruitur: nec cupiditatibus noxiis illecta conſentit, quoniam
» continentiæ clavis & Dei timore transfigitur. In bono ergo propoſito con-
» ſtitutis, inimicitiæ diſſimilium, diabolo inſtigante, non deſunt, ut faci-
» lè in odia prorumpant, quorum improbi mores deteſtabiliores fiunt com-
» paratione Juſtorum. Iniquitas cum juſtitia non habet pacem, temperan-
» tiam odit ebrietas, falſitati nulla eſt cum veritate concordia: non amat
» ſuperbia manſuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem: &
» tam pertinaces habet diverſitas iſta conflictus, ut etiamſi exteriùs conquie-
» ſcat, ipſa tamen piorum cordium penetralia inquietare ne deſinat: ut ve-
» rum ſit, quòd *Qui voluerint in Chriſto piè vivere, perſecutionem patientur*:
» & verum ſit, quòd omnis hæc vita tentatio eſt. *Ipſis experimentis ſuis*
» *unuſquiſque fidelis edoctus, Chriſti Cruce armetur, ut Chriſto dignus habeatur.*

S. Leo. ſer. 70. Qui non accipis crucem ſuam, &c. *Suſceptio crucis, eſt interfectio cupiditatum, occiſio vitiorum, declinatio vanitatis, & abdicatio omnis erroris,*

XXIII. *Qui invenit animam ſuam , perdet illam : & qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam* . Nimius & inordinatus amor temporalis vitæ , impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ . Vita ipſa pro Chriſto contemnenda eſt , & potiùs amittenda , quàm fides abnegetur , aut alia quavis ratione Deus offendatur . Vitam non amat , qui vivere in æternum, cùm poſſit , non curat . Qui carnis deſideriis & voluptatibus indulgent, qui præſentis vitæ dulcedinem ita diligunt , ut crucis amaritudines deguſtare nolint : qui numquam de morte cogitare volunt , ne mala ipſorum tranquillitas vel ad momentum interturbetur , animam ſuam in æternum perdent . Qui verò mortificant cum vitiis & concupiſcentiis , qui Chriſto patienti ſe conformant , corpuſque ſuum per pœnitentiam offerunt Deo *Hoſtiam viventem* , *ſanctam* , eique *placentem* , animam ſuam in vitam æternam cuſtodiunt . *Qui invenit animam ſuam , perdet illam ; & qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam* . Nemo poteſt animam ſuam perdere propter Chriſtum , niſi eam prius invenerit ; & nemo poteſt animam ſuam invenire in Chriſto , niſi eam priùs perdiderit . *Inveni , ut perdas : perde, ut invenias . Quomodo eam priùs inventurus es , ut habeas , quam perdas ? Quando cogitas te ex parte mortalem , quando cogitas eum , qui te fecit , & inſufflando animam tibi creavit , & videris eam illi debere , qui dedit ; illi reddendam , qui commodavit ; ab illo cuſtodiendam , qui inſtituit ; inveniſti animam tuam , inveniens eam in fide . Credidiſti enim hoc , & inveniſti animam tuam . Nam perditus eras , antequam crederes . Inveniſti animam tuam: mortuus quippe fueras in infidelitate , revixiſti in fide . . . Perde eam , & anima tua ſemen tibi ſit . Nam & agricola triturando & ventilando invenit triticum , & rurſus ſeminando perdit triticum . Invenitur in area , quod perierat in ſemente . Perit in ſemente , quod inveniatur in meſſe* . Qui ergo invenerit animam ſuam , perdet eam . *Qui laborat colligere , quare piger eſt ſeminare ?* Vide tamen , ubi invenias , & quare perdas . Unde enim invenires , niſi tibi lumen accenderet ille cui dicitur : *Tu illuminabis lucernam meam Domine ?* Jam ergo inveniſti , illo tibi accendente lucernam . Vide, quare perdas . Non enim paſſim perdendum eſt , quod tam diligenter inventum eſt . Non ait , Qui perdiderit eam , inveniet eam : Sed , *Qui perdiderit eam propter me* . Naufragi fortè negotiatoris corpus cùm in littore inſpexeris , reddis lacrymas miſeratus , & dicis , Væ huic homini ! Propter aurum perdidit animam ſuam . Benè plangis , benè miſeraris . Propter aurum enim perdere animam ſuam potuerit , propter aurum invenire non poterit . Ad damnum animæ ſuæ idoneus fuit , ad eam lucrandam minùs idoneus extitit . Non enim cogitandum eſt , quod perdidit , ſed quare perdidit . Si propter avaritiam ecce ubi jacet caro , ubi eſt quod erat charum ? Et tamen *juſſit avaritia , & propter aurum perdita eſt anima , & propter Chriſtum non perit anima , neque pereat* . . . Noli dubitare pro Chriſto animam perdere . Fideli Creatori commendas , quod diceris perdere . *Tu quidem perdes : ſed ille ſuſcipit , cui nihil perit . Si amas vitam , perde , ut invenias : Quia cùm inveneris , jam non erit , quod perdas , non erit , quare perdas . Ea quippe invenitur vita , quæ invenitur , ut omnino perire non poſſit* .

S. Aug. ſerm. 344. aliàs 21. ex add. à Sirmondo.

Pſ. 17. 29.

Qui invenit animam ſuam , perdet illam : & qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam . *Exhibuiſtis membra veſtra deliciis illicitis , peccatorum ſuavitate ducti eſtis , ut illa faceretis : ducat vos ad recta facta ſuavitas & dulcedo juſtitiæ : Amate juſtitiam , quomodo amaſtis iniquitatem .* Digna eſt juſtitia , quæ à vobis impetret , ut exhibeatis illi , quod exhibui-

S. Aug. ſerm. 159. aliàs 17. de verb. Apo.

buiſtis iniquitati : hoc eſt , Humanum dico , hoc eſt , quod infirmitas ve-
" ſtra tolerare adhuc poteſt . Quid ergo ſuſpendit Apoſtolus ? Quid diſtulit
" dicere ? Dicam , ſi potero . Appende juſtitiam & iniquitatem : tantumne
" digna eſt juſtitia , quantùm digna fuit iniquitas ? Sic amanda eſt iſta , quan-
" tùm amata eſt illa ? Abſit ut ſic : ſed & utinam vel ſic ! Ergo plus ? Plus
" omninò . *In iniquitate ſecutus es voluptatem , pro juſtitia tolera dolorem .*
Ecce neſcio quis ætatis lubricæ impudicus adoleſcens , ſuavitate illiciente inje-
cit oculos in conjugem alienam , amavit , cupit pervenire , quærit tamen la-
tere : ſic enim amat voluptatem , ut plus timeat dolorem . Quare quærit la-
tere ? Timet apprehendi , ligari , adduci , includi , produci , torqueri , oc-
cidi . Hæc omnia timendo , in illa appetitione ſuavitatis ſuæ latebras quæ-
rit : aucupatur abſentiam mariti , ipſum adjutorem flagitii ſui timet inveni-
re , quia conſcio ſe formidat implicare . Et videmus eum ſuavitate duci ; ſed
ſuavitas illa non eſt tanta , ut vincat etiam dolorem timoremque pœnarum . Da
mihi pulchram juſtitiam , da mihi fidei pulchritudinem : procedat in medium,
oſtendat ſe oculis cordis , inſpiret fervorem amatoribus ſuis . Jam tibi dicitur,
Frui me vis ? Contemne quicquid te aliud delectat , contemne pro me . Ecce
contempſiſti : parum eſt illi . Humanum eſt hoc propter infirmitatem carnis ve-
ſtræ . Parum eſt , ut contemnas quicquid te delectabat : contemne quicquid
te terrebat , contemne carceres , vincula , equuleum , tormenta , mortem .
Hæc viciſti , me inveniſti . In utroque gradu amatores juſtitiæ vos probate .
Invenimus forſitan aliquos , qui præponant juſtitiæ delectationem voluptatibus
& delectationibus corporis ſui : Qui autem pro illa pœnas , dolores , mortem-
que contemnant , putas eſt aliquis in vobis ? . . . Millia Martyrum adjacent
oculis noſtris , ipſi veri amatores perfectique juſtitiæ . De illis dictum eſt , Omne
,, gaudium exiſtimate , fratres mei , cùm in tentationes varias incideritis ;
,, ſcientes , quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur ; patientia autem
,, opus perfectum habet . *Quid addi poteſt , ut opus perfectum habeat ? Amat,*
Jac.1.2. *ardet , fervet , calcat omnia quæ delectant , & tranſit : venit ad aſpera , hor-*
renda , truculenta , minantia , calcat , frangit , & tranſit . O amare , ò ire,
,, *ò ſibi perire , ò ad Deum pervenire !* Qui animam ſuam amat , perdet il-
,, lam : & qui perdiderit animam ſuam propter me , in vitam æternam inve-
,, niet illam . *Sic armandus eſt amator juſtitiæ , ſic armandus eſt amator invi-*
ſibilis pulchritudinis .

Tert. Scorp. cap.6. *Et qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam* . Medicinæ præ-
ſidium plures refugiunt : Plures enim ſtulti , plures timidi , & malè vere-
,, cundi . Et eſt planè quaſi ſævitia medicinæ , de ſcalpello , deque cauterio,
,, de ſinapis incendio : non tamen ſecari , & inuri , & extendi , idcircò ma-
,, lum , quia dolores utiles affert . Nec quia tantummodò contriſtat , recu-
,, ſabitur ; ſed quia neceſſariè contriſtat , adhibebitur . Horrorem operis fru-
,, ctus excuſat . Ululans denique ille & gemens , & mugiens inter manus Me-
,, dici , poſtmodùm eaſdem mercede cumulabit , artifices optimas prædicabit,
,, & ſævas jam negabit . Sic & Martyria deſæviunt , ſed in ſalutem . Lice-
,, bit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios , & acerba quæque cu-
,, rare . Sed Medicum quidem miraberis etiam in illo , quòd fermè pares ad-
,, hibet qualitates medelarum adversùs qualitates querelarum , cùm quaſi de
,, perverſo auxiliatur , per ea ſubveniens , per quæ laboratur . Nam & ca-
,, lores caloribus ampliùs onerando compeſcit , & ardores ſiti potiùs mace-
,, rando reſtinguit , & fellis exceſſus amaris quibuſque potiunculis colligit,
,, & ſanguinis fluxus deſuſa inſuper venula revocat . Deum verò , & quidem
,, zelotem , culpandum exiſtimabis , ſi voluit certaſſe cum cauſa , & injuria
ænu-

æmulando prodeſſe; mortem morte diſſolvere, occiſionem occiſione diſpargere, tormentis tormenta diſcutere, ſupplicia ſuppliciis evaporare, vitam auferendo conſerre, carnem lædendo juvare, animam eripiendo ſervare? Perverſitas quam putas, ratio eſt; quod ſævitiam exiſtimas, gratia eſt; ita Deo de momentaneis æterna medicante. Magnifica bono tuo Deum, terum. Incidiſti in manus ejus, ſed feliciter incidiſti. Incidit & ille in ægritudines tuas. Homo ſemper Medico prior negotium facit. Denique, ſibimetipſe periculum mortis attraxit. Acceperat à Domino ſuo, ut à Medico, ſatis utilem diſciplinam ſecundùm legem vivendi, ut omnia quidem ederet, ab una ſolummodò arbuſcula temperaret, quam ipſe Medicus importunam interim noverat. Audiit ille quem maluit, & abſtinentiam rupit: edit illicitum, & tranſgreſſione ſaturatus, in mortem cruditavit. Dignifſimus bona fide in totum perire, qui voluit. Sed Dominus ſuſtentata ſervura delecti, donec tempore medicina temperaretur, paulatim remedia compoſuit, omnes fidei diſciplinas, & ipſas æmulas vitio, verbum mortis verbo vitæ reſcindentes, auditum tranſgreſſionis auditu devotionis limantes. Ita & cùm mori præcipit Medicus ille, veternum mortis excludit. Quid gravatur pati nunc homo ex remedio, quod non eſt tunc gravatus pati ex vitio? Diſplicet occidi in ſalutem, cui non diſplicuit occidi in perditionem? Nauſeabit ad antidotum, qui hiavit ad venenum?.. Evulſum hominem de diaboli gula per fidem, Deus jam & inculcatorem ejus eſſe voluit per virtutem; ne ſolummodò evaſiſſet, verùm etiam eviciſſet inimicum. Amavit, qui vocaverat in ſalutem, invitare & gloriam; ut gaudeamus liberati, exultemus etiam coronati.

Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Quid eſt Martyrium? Delictorum finis, periculi terminus, dux ſalutis, iter patientiæ, magiſter domus vitæ; quo profectò etiam ea occidunt, quæ in futuro diſcrimine potuiſſent tormenta reputari... Non dubium eſt, quantùm à Domino conſequatur, qui ſaluti ſuæ nomen Dei prætulerunt; ut in illa judicii die meliores cruor faceret, quos ſanguis ſuus Martyres eſſe monſtraret. Mors quippè integriorem facit vitam, mors magis deducit ad gloriam. Sic quotieſcumque jacentibus ſtipulis diſteota imbribus frumenta turgeſcunt, fœcundæ meſſes coguntur æſtate: ſic quoties ferro vitis abſcinditur erumpentibus pampinis meliùs uva veſtitur; nam & in augmentum proventuri temporis cedit, quicquid injuria ſua proficit. Flammas quippè plerumque agris juvit immittere, quo calore vagantis incendii cæca terræ ſpiramenta laxentur: juvit leves ſtipulas crepitanti igne rorrere, ut ſe altiùs gravida ſeges tollere, parturientibus culmis denſior valeat ariſta florere. Igitur talis & Martyrii primò caſus, poſtmodùm fructus eſt, qui morte vitam condemnat, ut vitam morte cuſtodiat... Chariſſimi fratres, qui reſurrectionis præmia ſuſtinemus, qui judicii diem quærimus, qui denique cum Chriſto regnaturos nos eſſe confidimus, ſæculo mortui eſſe debemus. Nec poteris optare martyrium, niſi ante oderis ſæculum; nec pervenire ad Dei præmium, niſi amaveris Chriſtum: Qui autem amat Chriſtum, non amat ſæculum; Chriſtus enim abjectus eſt ſæculo, ſicut & ſæculum Chriſto; ita ut ſcriptum eſt: *Mihi Mundus crucifixus eſt, & ego Mundo*. Nemini amabilis fuit Mundus, quem non ante damnaverit Dominus; nec ſalute potuit frui æterna, qui Mundi gloriatus eſt vita. Vox eſt iſta Chriſti dicentis: *Qui in hoc ſæculo amaverit animam ſuam, in futuro perdet illam; qui autem in hoc ſæculo oderit illam, in futuro inveniet eam*... Quis ergo non omnibus viribus elaboret ad tantam claritatem pervenire; ut ami-

S.Cypr. tr. de laude Mart.

„ amicus Dei fiat ; ut cum Chriſto ſtatim gaudeat ; ut poſt tormenta & ſup-
„ plicia terrena , præmia divina percipiat ? Si militibus ſæcularibus glorio-
„ ſum eſt , ut hoſte devicto redeant in patriam triumphantes : quantò po-
„ tior , & major eſt gloria , victo diabolo , ad Paradiſum triumphantem re-
„ dire ; & unde Adam peccator ejectus eſt , illuc proſtrato eo , qui ante
„ dejecerat , trophæa victricia reportare ? Offerre Deo acceptiſſimum munus,
„ incorruptam fidem , & virtutem mentis incolumem , laudem devotionis il-
„ luſtrem ? Comitari eum , cùm venire cœperit , vindictam de inimicis re-
„ cepturus ? Lateri ejus aſſiſtere , cùm ſederit judicaturus ? Cohæredem Chri-
„ ſti fieri ? Angelis adæquari ? Cum Patriarchis , cum Apoſtolis , cum Prophe-
„ tis , cœleſtis Regni poſſeſſione lætari ? Has cogitationes , quæ perſecutio
„ poteſt vincere , quæ poſſunt tormenta ſuperare ? Durat fortis & ſtabilis re-
„ ligioſis meditationibus fundata mens : & adversùs omnes diaboli terrores,
„ & minas Mundi , animus immobilis perſtat , quem futurorum fides certa
„ & ſolida corroborat . Clauduntur cœli in perſecutionibus terræ , ſed pa-
„ tet cœlum : Minatur Antichriſtus , ſed Chriſtus tuetur : Occiſo Mundus
„ eripitur , ſed reſtituto Paradiſus exhibetur : Vita temporalis extinguitur,
„ ſed æterna reparatur . Quanta eſt dignitas , & quanta ſecuritas , exire hinc
„ lætum , exire inter preſſuras & anguſtias glorioſum , claudere in momento
„ oculos , quibus homines videbantur & Mundus , & aperire eoſdem ſtatim,
„ ut Deus videatur & Chriſtus .

XXIV. *Qui recipit vos , me recipit ; & qui me recipit , recipit eum , qui me miſit . Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ , mercedem Prophetæ accipiet : & qui recipit juſtum in nomine juſti , mercedem juſti accipiet .* Qui Chriſtum in Prædicatore , aut Doctore veritatis , aut in juſto fide intuetur, imò in quovis paupere , Chriſtum ipſum charitate recipit . In ipſis enim Chriſtus eſt , ut in legatis , miniſtris , membriſque ſuis ; ut in Sacramento latens , aliena ſpecie velatus : Unde *Salvianus* ait : *Chriſtus in omnium pauperum univerſitate mendicat* . Qui recipit Chriſti Jeſu Miniſtros , Eccleſiæ ſcilicet Catholicæ Sacerdotes , Concionatores , Doctores , & temporalia ſubſidia illis ſubminiſtrat , particeps eſt omnium meritorum , quæ illi concionando , docendo , laborando in Evangelio Dei , & in ſacro miniſterio comparant . Qui virum juſtum recipit , particeps eſt meritorum juſti , modò ſolo Chriſti intuitu , non ob temporales aliquas rationes recipiatur : *Æqua pars erit deſcendentis ad prælium , & remanentis ad ſarcinas* (inquit David):
1. Reg. 30. 24. ſic æqualis quodam modo merces apud Deum repoſita eſt illi , qui Concionatorem , vel Doctorem veritatis , juſtumve recipit , ac ipſi Concionatori, ipſi Doctori , ipſi Prophetæ , ipſi juſto ; quia illis in ſancto miniſterio
S. Aug. En. in Pſ. 102. n. 13. cooperatur . *Verum quia poteſt recipi juſtus alia intentione , cùm putatur prodeſſe poſſe ad aliquid temporale , fortè ad ſupplendam cupiditatem , fortè ad adjuvandum , ut homo circumveniatur , aut opprimatur : quia tale miniſterium de illo quæris , fortè propterea ſuſcipis : negavit tibi mercedem juſti , niſi cum*
„ *additamento . Ait enim* , Qui receperit juſtum in nomine juſti , mercedem
„ juſti accipiet ; *id eſt , ideò recipiens , quia juſtus eſt* . Et qui receperit Prophetam ; *non tantùm receperit Prophetam , ſed* in nomine Prophetæ, *hoc eſt,*
„ *in illo honorans , quod Propheta eſt . Ad extremum* : Qui dederit calicem aquæ
„ frigidæ uni ex minimis iſtis tantùm in nomine diſcipuli ; *id eſt , propterea quia diſcipulus Chriſti eſt , propterea quia diſpenſator ſacramenti eſt : Amen dico vobis , non perdet mercedem ſuam .*

Phil. 4. 14. 15. Ad Philippenſes ſcribit S. Paulus : *Benè feciſtis , communicantes tribulationi meæ . Scitis autem & vos , Philippenſes , quòd in principio Evangelii , quando*

do

do profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli: quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis. Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra. Datum, eſt res ipſa, quam dat, qui impertitur hæc neceſſaria, velut eſt nummus, cibus, potus, veſtimentum, tectum, adjutorium: Fructus autem, bona & recta voluntas datoris eſt.... *Datum eſt, ſuſcipere Prophetam, ſuſcipere juſtum, porrigere calicem aquæ frigidæ diſcipulo: Fructus autem, in nomine Prophetæ, in nomine juſti, in nomine diſcipuli hoc facere. Fructu paſcitur Elias à vidua ſciente quòd hominem Dei paſceret, & propter hoc paſceret: per corvum autem dato paſcebatur. Nec interior Elias, ſed exterior paſcebatur, qui poſſet etiam talis cibi egeſtate corrumpi.* Ideò cùm homines idiotæ atque infideles Chriſti Miniſtros & Prædicatores ſuſcipiunt corporaliter reficiendos, aut in aliquo præſentis vitæ uſû adjuvandos, cùm id quarè faciendum ſit, & quò pertineat, ignorent: *Nec illi iſtos paſcunt, nec iſti ab illis paſcuntur: Quia nec illi hæc ſancta & recta voluntate operantur, nec iſti eorum datis, ubi fructum nondum vident, lætantur. Inde quippe animus paſcitur, unde lætatur.*

S. Aug. l. 13. Conf. c. 26. & 27.

XXV. *Et quicumque dederit potum uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine Diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Bonum opus, quamvis minimum, ſi tamen ex charitate fiat, magni apud Deum meriti eſt. Deus cor interrogat, non manum; bonam voluntatem attendit, non facultatem. Pauperrimi opera miſericordiæ exercere poſſunt, illiſque Deum promereri. Id interpoſitio juramento Chriſtus confirmat, ne de illo dubitemus: *Amen dico vobis, Non perdet mercedem ſuam.* O nos beatos, quorum cauſa Deus jurat! Væ nobis, ſi nec Deo juranti credimus. In ſæculo magna officia magnatibus exhibenda ſunt, ùt magna merces obtineatur. Apud Deum minima etiam officia minimis propter ipſum exhibita, magnam mercedem, ſcilicet Deum ipſum & gloriam æternam, conſequuntur. *Paſum habes, unde eleemoſynam facias. Habes voluntatem? Quomodo nihil eſſet, quod habes, ſi non adeſſet bona voluntas: ſic: & quia non habes, noli eſſe triſtis, ſi eſt tibi bona voluntas. Quid enim ſeminas? Miſericordiam. Et quid metes? Pacem. Numquid autem dixerunt Angeli, Pax in terra divitibus hominibus? Sed, Pax in terra hominibus bonæ voluntatis. In Zachæo magna voluntas, in Zachæo charitas magna. Suſcepit Dominum hoſpitio, gaudens ſuſcepit, & dimidium patrimonii ſui pauperibus promiſit ſe daturum, & ſi cui aliquid abſtulerat, quadruplum ſe redditurum: ut intelligas, propterea ſibi eum tenuiſſe dimidium, non ut haberet, quod poſſideret, ſed ut haberet, unde debita redderet. Magna voluntas, multum dedit, multum ſeminavit. Ergo vidua illa, quæ duo minuta miſit, parum ſeminavit? Imò tantum, quantum Zacchæus: Minores enim facultates ferebat, ſed parem voluntatem habebat. Miſit duo minuta de tanta voluntate, de quanta Zacchæus dimidium patrimonii ſui. Si attendas, quid dederunt, diverſa invenies: Si attendas, unde dederunt, paria invenies: Quicquid habuit, dedit illa; & quod habuit, dedit ille. Fac aliquem non habere vel duos nummos: eſt aliquid vilius, quod ſeminemus, ut metamus illam meſſem? Eſt.* Calicem aquæ frigidæ qui dederit diſcipulo, non perdet mercedem ſuam. *Calix aquæ frigidæ non duobus nummis, ſed gratis conſtat: tamen aliquando ſic gratis conſtat, ut habeat illum alius, & alius non habeat; tantum dedit, ſi de plena charitate dedit, quod dedit, quantum illa in duobus minutis, quantum Zacchæus in dimidio rerum ſuorum. Non enim ſine cauſa addidit.* Frigidæ, *ut pauperem oſtenderet. Ideò dixit,* Calicem aquæ frigidæ, *ne quis vel inde excuſaretur, quòd lignum non habuerit, unde cale-*

S. Aug. En. in Pſ. 125. nu. 11. 12. 13.

ſaceret aquam. Calicem aquæ frigidæ qui dederit uni ex minimis, non perdet mercedem ſuam. *Quid ſi nec hoc habeat? Securus ſit, etſi nec hoc habet*. Pax in terra hominibus bonę voluntatis. *Tantùm illud timeat ne habeat, & non faciat. Si enim habet & non facit, intus gelavit*.

CAPUT XI.

Senſus Litteralis.

I. *ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus præcipiens duodecim Diſcipulis, tranſiit indè, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum*. Cùm finem præcipiendi ac inſtruendi Apoſtolos feciſſet Jeſus; data opera ab illis receſſit, ut occaſionem haberent exequendi mandata, & legationem à Domino commiſſam obire ſtatim inciperent. Tranſiit autem, ut docendi & prædicandi munus, quo nullum præſtantius eſt, non vicaria tantùm Apoſtolorum opera impleret, ſed ipſe per ſe præſtaret in civitatibus Judæorum.

II. *Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Quæ hìc, & c. 14. de Joanne narrantur, ante miſſionem Apoſtolorum contigiſſe, colligitur ex S. Luca c. 7. v. 18. & opinione Herodis de Chriſto, quam S. Matthæus c. 14. fuiſſe cauſam receſſus Chriſti in deſertum cum Apoſtolis ex miſſione reverſis, teſtatur. Cùm Joannes in carcere detentus ab Herode, audiviſſet Chriſti miracula, cum Propheticis de illo Oraculis congruentia, duos è Diſcipulis ſuis ad eum miſit, tum honoris cauſa, tum ut legitimi teſtes eſſent ad reliquos etiam inſtruendos, qui emulatione quadam pro Magiſtro, quadamtenùs à Chriſto alieni erant. Unde & antea ad ipſum accedentes, dixerant: *Quare nos & Phariſæi jejunamus frequen-*
Matt. 9. 14. *ter, Diſcipuli autem tui non jejunant?* Et Joanni olim, dixerant ex eodem
Joan. 3. 26. invidiæ ac livoris ingenio: *Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum*. Miſit autem Diſcipulos ad Chriſtum, & per ipſos interrogavit, an Meſſias ille eſſet à Judæis expectatus, & eorum Patribus à Deo promiſſus, non quòd ipſe ea de re ullatenùs dubitaret, aut de futura Chriſti morte, & ad inferos deſcenſu, ut nonnullis veternm Patrum viſum eſt; aut quòd Prophetię Spiritus iu Joanne defeciſſet, translatus ad Chriſtum; ut *Tertulliano* placuit: ſed quòd Joannis Diſcipuli ſubdubitarent, num fortè Chriſtum ſibi præpoſuiſſet, ſeque majorem prædicaſſet modeſtiæ cauſa, nec illins divinitatem adhuc compertam haberent. Quamobrem operæ pretium duxit illos ad Chriſtum inſtruendos mittere, ut admirabilibus ejus operibus perſuaſi,
S. Hier. in hunc loc. ipſi crederent, illique adhærerent. *Non quaſi ignorans interrogat* (inquit S. Hieronymus;) *ipſe enim cæteris ignorantibus demonſtraverat, dicens:* Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata Mundi: *& Patris vocem audierat intonantis*, Hic eſt Filius meus dilectus, in quo complacui mihi. *Sed quomodo Salvator interrogat, ubi poſitus ſit Lazarus; ut qui locum ſepulchri indicabant, ſaltem ſic pararentur ad fidem, & viderent mortuum reſurgentem: ſic & Joannes interficiendus ab Herode, Diſcipulos ſuos mittit ad Chriſtum, ut per hanc occaſionem videntes ſigna atque virtutes, crederent in eum,*
S. Hil. tr. 11. in Joan. *& Magiſtro interrogante, ſibi diſcerent*. Ita ante S. Hieronymum S. Hilarius: *Joannes detentus in carcere, Dominum ignorat; & Propheta tantus*

Deum

Google

Deum ſuum neſcit? At quin venturum, ut præltor nuntiavit, conſiſtentem ut Propheta agnovit, adeuntem ut confeſſor veneratus eſt. Unde tam variæ & tam abundanti ejus ſcientiæ error obrepſit? Sed conſequens de eo Domini teſtimonium ſentiri hoc ita non ſinit. Neque ſanè credi poteſt, Spiritus Sancti gloriam in carcere poſito defuiſſe, cum Apoſtolis virtutis ſuæ lumen eſſet in carcere poſitis miniſtraturus ..... Tali igitur Joannes exemplo, non ſuæ, ſed Diſcipulorum ignorantiæ conſulit: ipſe enim venturum prædicavit; Sed ut ſcirent, non alium à ſe prædicatum, ad opera ejus intuenda diſcipulos ſuos miſit: ut auctoritatem dictis ſuis illius opera conferrent, neque Chriſtus alius expectaretur, quàm cui teſtimonium opera præſtitiſſent.

Vide & S. Jo. Chr. Hom. 37. in Matth.

Tu es qui venturus es? Tu-ne Meſſias es promiſſus, ſive Chriſtus, qui venturus expectatur ex vaticiniis Prophetarum? Meſſiam namque hoc nomine, *Qui venturus eſt*, ſignificant ſacra Oracula. Gen. 49. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt*. Iſa. 35. 4. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos*. Matth. 21. 9. *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Hebr. 10. 37. *Adhuc enim modicum aliquantulùm: Qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.*

III. *Et reſpondens Jeſus, ait illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis*. Quod illos ad Joannem remittat Chriſtus, prudentiæ, & charitatis eſt eorum incredulitatem vel ignorantiam diſſimulantis, ne exprobatio vel increpatio eorum animos à notitia veritatis & diſciplina fidei averteret. *Ite, renuntiate Joanni, quæ audiſtis*: Mortuorum reſurrectionem non viderant, ſed audiverant: *Et vidiſtis*: Alia enim miracula à Chriſto fieri ipſi viderant, ut ex Luca c. 7. compertum eſt. Ubi enim filium unicum viduæ juxta portam civitatis Naim à Chriſto ſuſcitatum retulit, famamque miraculi diffuſam in univerſam Judæam, & in omnem circa regionem; ſtatim ſubdit: *Et nuntiaverunt Joannis diſcipuli ejus de omnibus his. Et convocati duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Cùm autem veniſſent viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis & cæcis multis donavit viſum.) & reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis*. Teſtimonium operum longè certius eſt, quàm verborum. Ideò Chriſtus non reſpondit, Ego ſum Meſſias: ſed miraculis id probavit, & Joannis teſtimonium de ſe confirmavit, in ſe impletum oſtendens Iſaiæ de Meſſia vaticinium, *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt*. Et, *Spiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me; ad annuntiandum manſuetis miſit me ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem*, &c. Quia ergo ſicut Deus, qua mente miſiſſet Joannes, non erat neſcius, cæcos, claudos, alioſque morbis plurimis laborantes illicò curavit: non ut Joannes hæc diſceret; non indigebat enim his ille, qui credebat: ſed ut diſcipulos ejus dubitantes attraheret. Ideò poſt curationem multorum, ait: *Euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*. Ex quo illis oſtendit, non eſſe ſibi occultas cogitationes eorum. Quòd ſi reſpondiſſet, Ego ſum: & offendiſſet illos hoc reſponſum, & dixiſſent, aut certè cogitaſſent, quod Judæi crebrò objecerant, *Tu de te ipſo teſtimonium perhibes*: idcircò id non ait, ſed ſignis illo ad fidem adducit, ut & omni ſuſpicione doctrina ejus careat, & dilucidior ſit.

Luc. 7.

Iſ. 35. 4. & 61. 1.

S. Jo. Chr. ho. 37. in Matt.

Tau-

Pauperes evangelizantur : Evangelica doctrina pauperibus annuntiatur , Re-
S. Hier. in hunc loc. gnum cœlorum ipſis promittitur . Quid verò admirabilius , quàm paupe-
rem Regno deſtinari ? *Pauperes evangelizantur* , vel pauperes ſpiritu , vel
„ certè opibus pauperes (inquit S. Hieronymus , ut ulla inter nobiles & igno-
„ biles , inter divities & egenos , in prædicatione diſtantia ſit . *Hæc Magi-
ſtri rigorem , hæc præceptoris comprobant veritatem : quando omnis apud eum,
qui ſalvari poteſt , æqualis eſt* .

IV. *Et beatus eſt , qui non fuerit ſcandalizatus in me* . Beatus , qui offen-
diculi ac lapſus occaſionem ex me non ceperit ; qui ſtatu meo humili &
paupere , doctrinæ meæ ſeveritate , paſſione , mortis ignominia abſterritus
1. Petri. 2. 8. Rom. 9. 33. non fuerit , quò minùs in me credat . Chriſtus enim *Lapis* eſt *offenſionis ,
& petra ſcandali , his qui offendunt verbo , nec credunt , in quo & poſiti
ſunt* . Lapis , inquam , offenſionis eſt , non ſuo vitio , qui venit & mor-
tuus eſt , ut omnibus fundamentum eſſet ad fidem , ſanctificationem , & ſa-
Iſa. 8. 14. 15. lutem ; ſed hominum malitia & infidelitate , ut ab Iſaja prædictum eſt : *Et
erit vobis in ſanctificationem . In lapidem autem offenſionis , & in petram
ſcandali duabus domibus Iſrael , in laqueum & in ruinam habitantibus Jeru-
S. Jo. Chryſ. Hom. 37. in Matth. ſalem . Et offendent ex eis plurimi , & cadent , & conterentur , & irretien-
tur , & capientur* . Diſcipulos autem Joannis ad ſe miſſos occultè arguit
Chriſtus , & mentis ipſorum affectum ſibi notum eſſe ſignificat , qui ſcan-
dalum ex ipſo ſumebant , livore & invidia in tranſverſum acti . Et ne for-
ſitan plebs neſciens , hoc dicto Joannem ſugillari arbitraretur , in illius lau-
des perorat .

S. Hier. Ep. 151. ad Algaſiam , q. 1. V. *Illis autem abeuntibus* , (ne videretur adulari , Magiſtrum coram Di-
ſcipulis commendans : & ne Magiſtri laudibus efferrentur & ſuperbirent Jo-
annis Diſcipuli) *cœpit Jeſus ad turbas dicere de Joanne : Quid exiſtis in de-
ſertum videre ? Arundinem vento agitatam ? Sed quid exiſtis videre ? Homi-
nem mollibus veſtitum ? Ecce qui mollibus veſtiuntur , in domibus Regum ſunt* .
Numquid ad hoc in deſertum exiſtis , ut videretis hominem inſtar arundi-
nis ventorum flatu in varias partes inclinari ; ut quem ante laudaverat , de
„ eo nunc dubitet ; & de quo priùs dixerat , *Ecce Agnus Dei* , nunc inter-
„ roget , utrum ipſe an alius ſit , qui vel venerit vel venturus ſit ? Et quia
„ omnis prædicatio falſa , ſectatur lucra , & gloriam quærit humanam , ut per
„ gloriam naſcantur compendia : aſſerit eum , camelorum veſtitum pilis , nul-
„ li poſſe adulationi ſuccumbere ; & qui locuſtis veſcitur ac melle ſilveſtri ,
„ neque opes , neque alias terrenas delicias , quærere ; rigidamque & auſte-
„ ram vitam aulas vitare palatii , quas quærunt , qui purpura , & byſſo , & ſeri-
„ co , & mollibus veſtiuntur . Joannem itaque laudat Chriſtus ab animi ma-
gnitudine , firmitate , conſtantia , tum à pœnitentia & auſteritate vitæ ,
quæ , uti & præſens ejus carcer , teſtantur , ipſum non ad gratiam cuju-
ſquam olim de Chriſto tam magnificè locutum , & nunc ſententiam mutaſſe .
S. Jo. Chryſ. hom. 38. in Matth. Mores ejus ſanctiſſimos omninò probare , quòd ejus teſtimonium verax ſit ,
& ſibi conſtans . Primò itaque Judæorum de Joanne opinionem in medium
affert ; quod certè maximi ponderis erat , cùm ab ipſis inimicis Jeſu fer-
retur . Deinde arduam & aſperam viri vitam ipſis ob oculos ponit . Ter-
tiò , quid de illo ſentiat , aperit . Quartò , Prophetæ auctoritate ipſorum
ora obſtruxit , omneque levitatis , aſſentationis , & inconſtantiæ ſuſpicio-
nem , à Joanne removit . A ſe ipſo igitur , ſeu ex propriæ indolis levita-
te mutabilem atque inconſtantem non fuiſſe Joannem , totius Judææ ad ipſum
concurſus demonſtrabat . Deliciis verò fractum , corruptum , enervatum
non fuiſſe , teſtabantur amictus ipſius , eremus , carcer . Si enim deliciis
cape-

caperetur, non eremum, non carceres, ſed regias domos habitaſſet: poterat enim, ſi tantummodò ſilere voluiſſet, magnos ab Herode honores & ſperare, & conſequi. Nam ſi & redarguentem, & vinctum mirum in modum Herodes verebatur, multò magis tacentem coluiſſet. Qua ratione igitur in ſuſpicionem incidere poteſt levitatis, qui tantam geſtis ſuis, & totius vitæ tenore conſtantiam oſtendit? S. Iſid. Peluſ. l. 1. Ep. 33.

VI. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquam Prophetam.* Ex ipſo ſcilicet matris utero vaticinatus eſt, atque in tenebris abditus occultatus, Lumen, quod penè ſe erat, minimè ignoravit. Hoc autem nomine Prophetis antecellit, quòd eum quoque, qui prædicebatur, in carne conſpexit: Quem Patriarchæ omnes ac Prophetæ per ſomnia quidem ac viſiones quoquo modo informarunt ac delinearunt, reipsà autem atque oculis perſpicere minimè potuerunt. *Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam.* Quia quem cæteri venturum eſſe dixerant, hic veniſſe monſtravit, dicens, *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata Mundi*: præſertim cùm ad faſtigium Prophætale Baptiſtæ acceſſerit privilegium, ut qui dixerat, *Ego a te debeo baptizari*, ipſe eum baptizaverit, *non præſumptione majoris, ſed obedientia diſcipuli, ac timore ſervi.* S. Hier. in hunc loc. & Ep. 101. q. 2.

VII. *Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Hic verè cæteris Prophetis excellentior, de quo illi vaticinati ſunt. De Joanne porrò vaticinatus eſt Malachias, dicens nomine Domini: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam, & ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum Dominator quem vos quæritis*, &c. Joannes non natura, ſed officio Angelus, qui Chriſtum Regem metatoris inſtar præceſſit, atque prænuntiavit advenientem, viamque ipſi paravit prædicatione baptiſmi pœnitentiæ, & Regni cœlorum jam proximi. Joannes Prophetis reliquis excellentior, quia Chriſto venturo propinquior. *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem meam*; id eſt, ante me. Malac. 3. 1.

VIII. *Amen dico vobis, Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo.* Suam de Joanne ſententiam Chriſtus aperit. Non extitit, non eſt à Deo ſuſcitatus Propheta major Joanne Baptiſta. Comparatur Joannes Baptiſta cum Sanctis Veteris Teſtamenti, quos inter eminebant Prophætæ; non cum Sanctis Novi Teſtamenti, adeòque conſequens non eſt, ut Deipara Virgine, vel Apoſtolis major habendus ſit; multò minùs Chriſto Domino & Lumine Prophetarum. Lucæ 7. 26. *Major inter natos mulierum Propheta Joanne Baptiſta nemo eſt.* Inter natos mulierum. *His præfertur hominibus, qui de mulieribus nati ſunt, & de concubitu viri, non ei qui natus eſt ex Virgine & Spiritu Sancto. Quamquam in eo quod dixit.* Non ſurrexit major inter natos mulierum Joanne Baptiſta, *non cæteris Prophetis & Patriarchis cunctiſque hominibus Joannem prætulit, ſed Joannem cæteris exæquavit. Non enim ſtatim ſequitur, ut ſi alii majores eo non ſunt, ille major aliorum ſit: verùm ut æqualitatem cum cæteris Sanctis habeat.* Huic expoſitioni germana eſt S. Ambroſii interpretatio: *Major ſanè Propheta* (inquit) *in quo finis eſt Prophetarum: Major Propheta, quia multi cupierunt videre, quem ille prophetavit, quem ille conſpexit, quem ille baptizavit. Sed tamen numquid & illo major, de quo Moyſes dixit, quia* Prophetam vobis ſuſcitabit Dominus noſter? *Et de quo dixit*: Erit autem omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminata de plebe? *Si igitur Chriſtus Propheta, quomodo* major hic omnibus? *Num quid Chriſtum Prophetam negamus? Imò & Dominum Prophetarum confite-*

S. Hil. c. 11. in Matt.

S. Hier. in hunc loc.

S. Aug. l. 2. cont. Adv. Legis & Prophet. c. 5.

S. Amb. l. 5. in Luc. n. 110.

Deut. 18. 15. & 19.

Digitized by Google

ſitemur: Joannem autem Prophetam aſſero, & hunc omnibus dico eſſe majorem, ſed inter mulieres, non Virginis natos. Major enim fuit iis, quibus æqualis eſſe poterat ſorte naſcendi. Alia iſta natura eſt, nec cum humanis generationibus comparanda. Non poteſt homini cum Deo eſſe ulla collatio; ſuis enim quiſque præfertur. Denique eo uſque cum Dei Filio non poterat Joannis ulla eſſe collatio, ut & infra Angelos eſſe æſtimetur.

S. Hieron. in hunc loc. — *Qui autem minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo.* Qui cum Deo regnant Angeli, imò omnis Sanctus, qui jam cum Deo eſt, major eſt illo, qui adhuc in prælio conſiſtit: *Aliud eſt enim coronam victoriæ poſſidere, aliud adhuc in acie pugnare.* Quamquam verò probabilis ea ſit interpretatio, & ſancto etiam Ambroſio, aliiſque magnis viris probata; veriſimilior tamen eſt illa quæ hæc verba ad Chriſtum refert, ut ita intelligantur: Ille qui Joanne Baptiſta minor eſt tum ætate, cùm opinione veſtra, major eſt illo virtute, poteſtate, divinitate, majeſtate, claritate. Ita poſt SS. Hilar. & Joan. Chryſoſtomum, S. Auguſtinus exponit: *Hæc*, inquit, *verba Domini duobus modis poſſunt rectiſſimè intelligi. Aut enim regnum cœlorum appellavit eo loco Dominus, quod nondum accepimus, & in quo nondum ſumus; unde & in fine dicturus eſt*, Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum: *& quia ibi ſunt ſancti Angeli, quilibet in eis minor, major eſt utique quolibet ſancto & juſto, portante corpus, quod corrumpitur & aggravat animam. Aut ſi Regnum cœlorum in ea ſententia illic intelligi voluit, qua & in hoc tempora ſignificatur Eccleſia; cujus filii ſunt omnes ab Inſtitutione generis humani uſque nunc, quotquot juſti & ſancti eſſe potuerunt, profectò ſe ipſum Dominus ſignificavit, quia naſcendi tempore minor erat Joanne, major autem Divinitatis æternitate, & Dominica poteſtate.* Proinde ſecundùm priorem expoſitionem ita diſtinguitur: *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta. Qui autem minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo.* Secundùm verò poſteriorem ita: *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta. Qui autem minor eſt; in Regno cœlorum major illo eſt.* Minor nativitate, major divinitate, poteſtate, claritate: tàmquam *In principio erat Verbum & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: Minor tempore, major majeſtate. *Valde inter homines Joannes eſt magnus, quo ſolus inter homines major eſt Chriſtus.*

S.Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matth.

S. Aug. l. 2. contra Adv. Legis & Prophet. c.5.

Matt. 25.

S. Aug. tr. 13. in Joan. n. 2.

Joa. 1. 1.

S. Aug. ſ. 66.

IX. *A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Chriſtus in prædicatione Regni cœleſtis poſterior Joanne Præcurſore ſuo, illud tamen efficacia & fructu longe majore prædicavit. Unde ab eo tempore quo Joannes prædicatione ſua ſignum primus dedit, & quaſi vexillum erexit ad Regnum cœlorum rapiendum, velut bravium certaminis, uſque ad tempus quo Chriſtus prædicans hæc dicit, Regnum cœlorum magno concurſu hominum, quaſi vi & eruptione facta invaditur: illis qui à Regno prorsùs alieni videbantur, ut Gentiles, publicani, & peccatores, in illud irruentibus, illudque rapientibus, Judæis Regni hæredibus, culpa ſua & ignavia deturbatis. *Aliis Chriſtus prædicatur, & ab aliis agnoſcitur: aliis naſcitur, & ab aliis diligitur. Sui eum reſpuunt, alieni ſuſcipiunt: proprii inſectantur, complectuntur inimici. Hæreditatem adoptio expetit, familia rejicit. Teſtamentum filii repudiant, ſervi recognoſcunt. Itaque vim Regnum cœlorum patitur, inferenteſque diripiunt: quia gloria Iſrael à Patribus debita, à Prophetis nuntiata, à Chriſto oblata, fide Gentium occupatur & rapitur.* Regnum cœlorum evangelizatur, *& omnis in illud vim facit*, (ut loquitur S. Lucas.)

S.Hil. c. 11. in Matt.

Luc. 16. 16.

X. *Omnes enim Prophetæ & Lex uſque ad Joannem prophetaverunt.* Prophetæ

phetæ omnes , & Lex Moſaica , Chriſtum prædixerunt , promiſerunt , &
variis figuris adumbrarunt , uſque ad Joannis Baptiſtæ prædicationem , qua
manifeſtari cœpit : *Chriſtus finis legis ad juſtitiam omni credenti* . Ex eo ve-
rò tempore Regnum Dei palam prædicatur omnibus , & præſens annuntia-
tur . Quamobrem non mirum , ſi vi & eruptione facta invadatur . Joanne
prædicante non eſt mortua & abolita Lex , ſed mori cœpit : *Limes enim* Tert. l.4.con-
quidam fuit Joannes conſtitutus inter vetera & nova , ad quem deſineret Ju- tra Marcio-
daiſmus , & à quo inciperet Chriſtianiſmus : non tamen , ut ab alià virtute nem, cap. 33.
*facta ſit ſedatio Legis & Prophetarum , & initiatio Evangelii , in qua eſt
Dei Regnum , Chriſtus ipſe . Nam etſi probavimus , & vetera tranſitura ,
& nova ſucceſſura prædicari à Creatore ; ſi & Joannes antecurſor & præpa-
rator oſtenditur viarum Domini , Evangelium ſuperducturi , & Regnum Dei
promulgaturi ; & ex hoc jam quòd Joannes venit , ipſe erit Chriſtus , qui
Joannem erat ſubſecuturus , ut antecurſorem ; & ſi deſierunt vetera , & cæ-
perunt nova interſtite Joanne , non erit mirum , quod ex diſpoſitione eſt Crea-
toris , ut aliunde magis probetur , quàm ex Legis & Prophetarum in Joan-
ne occaſu , & exinde ortum Regnum Dei* . Legis autem & Prophetarum
ordo ceſſavit in Joanne *per adimpletionem , non per deſtructionem* .

XI. *Et ſi vultis recipere , ipſe eſt Elias , qui venturus eſt* . His verbis ,
Et ſi vultis recipere , indicat ſe figuratè & myſticè loqui , cùm de Joanne
ait , *Ipſe eſt Elias* . Non perſona ſcilicet , ſed officio , quia ſicut ille Præ-
curſor venturus eſt Chriſti judicis , ut convertat cor patrum ad filios , &
cor filiorum ad patres eorum , ſecundùm Malachiæ vaticinium : ſic iſte Malach.4.5.6.
Præcurſor factus eſt Redemptoris , & Eliæ ſpiritu ac virtute donatus à Deo
eſt , ut Angelus teſtatur , dicens : *Et multos filiorum Iſrael convertet ad* Luc.1. 16. 17.
Dominum Deum ipſorum : & ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute S. Aug. tr. 4.
Eliæ ; ut convertat corda patrum in filios , &c. Ipſe eſt Elias : *Non quòd* in Joa. n. 6.
*eadem anima & in Elia & in Joanne fuerit , ſed quòd eamdem habuerit San-
cti Spiritus gratiam ; zona cinctus , ut Elias ; vivens in eremo , ut Elias ;* S.Hier.Epi
perſecutionem paſſus ab Herodiade , ut ille ſuſtinuit ab Jezabel : ut quo modo 101. quæſt. 1.
*Elias ſecundi Præcurſor adventus eſt , ita Joannes venturum in carne Do-
minum Salvatorem , non ſolùm in eremo , ſed etiam in matris utero ſaluta-
vit , & exultatione corporis nuntiavit* .

XII. *Qui habet aures audiendi , audiat* . Qui donum habet intelligendi S. Hier. in
quod dico , diligenter attendat . Id confirmat , myſticum eſſe , quod mox hanc locum.
de Joanne dixit , *Ipſe eſt Elias* , & egere intelligentia : ſimulque indicat ,
non omnes habere donum intelligendi cœleſtes veritates , nec donum obe-
diendi iis , quæ praxim ſpectant ; ſed quibus à Deo datur , ut ait Domi- Baruch. 2.31.
nus per Prophetam : *Dabo eis cor , & intelligent ; aures , & audient* .

XIII. *Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam ? Similis eſt pueris
ſedentibus in foro , qui clamantes coæqualibus , dicunt : Cecinimus vobis , &
non ſaltaſtis : lamentavimus , & non planxiſtis* . Cui comparabo hoc homi-
num genus , ſcilicet Judæos incredulos , Phariſæos & Legiſperitos contu-
maces ? Similes ſunt pueris moroſis , quibus cantilenæ & ludicra ſodalium
ſuorum numquam arrident ; qui nolunt ſe illis accommodare , nec ſocii
eſſe luſus : ſed dum lætum aliquid canitur , ſe mœſtum aliquid malle ſi-
gnificant : contra verò lætum , ſi quid triſte & lugubre proponatur , Qui-
bus coæquales clamando exprobrant : Cecinimus vobis læta , & excitari
non potuiſtis ad ſaltandum ; cecinimus lugubria , & commoveri non po-
tuiſtis ad planctum .

XIV. *Venit enim Joannes neque manducans , neque bibens , & dicunt : dæ-*

monium habet . *Venit Filius hominis manducans & bibens , & dicunt : Ecce homo vorax , & potator vini , publicanorum & peccatorum amicus* . Propoſitam ſimilitudinem Judæis accommodat , oſtendens , Deum omnem diligentiam ad eorum converſionem & ſalutem adhibuiſſe ; quam tamen ipſi vitio ſuo & contumacia inutilem reddiderunt . Joannes à Deo miſſus pœnitentiæ præco , non manducabat nec bibebat communi hominum more ; ſiquidem locuſtæ & mel ſilveſtre illi cibus erant , aqua potus : Vinum enim & ſiceram non bibit . Quamobrem vitæ auſteritate , & pęnitentiæ prædicatione , velut carmine lugubri , ad plangenda peccata , & mores emendandos commoveret . Dixeruntque Phariſæi & eorum aſſeclæ : dæmonium habet , cujus virtute auſteram illam , ac duram vitæ rationem ferre poteſt . Solent enim dæmoniaci intemperiis acti , abſurdis uti cibis , & aliquando multo tempore nihil manducare , aut bibere . Venit Chriſtus , manducans & bibens , id eſt , promiſcuo cibo & potu , more cæterorum hominum, uſus , & cum ipſis populariter converſatus , ut ſua civilitate & comitate, velut cantu lætitiori , illos ad Deum adduceret , atque ad pęnitentiam commoveret , qui Joannis auſteritate commoti non fuerant . At illi Chriſti comitatem & popularitatem in contumeliam vertentes & calumniam , ipſum voracem , & vini potatorem appellarunt , hominem qui conviviis , & vino indulgeret , publicanorum & peccatorum amicum , perditorum hominum & ganeonum ſocium , adeòque illis ſimilem .

XV. *Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis* . Cum utramque viam ſalutis vobis propoſitam contempſeritis , cùm utramque prædicationem , tam exhortationis ad virtutes & bona operâ , quàm ad pœnitentiam poſt peccata , ſpreveritis , nec auſterior Joannis , nec popularior Filii hominis diſciplina, id eſt mea vivendi ratio , meaque doctrina tot confirmata miraculis , vobis placuerint : *Juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis* ; id eſt , Dei diſpenſatio , doctrina , conſilium . *Et ego qui ſum Dei virtus , & Dei ſapientia , juſtè feciſſe ab Apoſtolis filiis meis comprobatus ſum ; quibus revelavit Pater , quæ ſapientibus abſconderat , & prudentibus apud ſemetipſos* . Sive , æquitas conſilii divini tam variis modis ac mediis hominum ſaluti conſulentis , agnita eſt & laudata ab omnibus veræ ſapientiæ cultoribus , qui meæ vel Apoſtolorum meorum prædicationi crediderunt . In alio Evangelio legi , *Sapientia juſtificata eſt ab operibus ſuis* , S. Hier. obſervat : *Sapientia quippè non quærit vocis teſtimonium , ſed operum* .

S. Hier. in hunc loc.

XVI. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus , in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus , quia non egiſſent pœnitentiam* . Miſſis ad prædicandum Apoſtolis , & cùm ipſe Dominus in civitatibus eorum prædicaret , Corozaim , Bethſaida , Capharnaum , earumque cives & incolæ Evangelium recipere noluiſſent , Chriſtus illis palàm exprobravit ingrati animi vitium , infidelitatem , & contumaciam , qui tot miraculis ad fidem adducti , ad pœnitentiam excitati non eſſent ; cùm hic ceditorum , a ſe ſignorum virtutumque finis eſſet , non ut eorum admirationem ac laudem ſibi conciliaret .

XVII. *Væ tibi Corazain , væ tibi Bethſaida : quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in vobis , olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent* . Vox illa *Væ* , plangentis eſt hoc in loco ; prævidentis , non imprecantis . Corozain autem & Bethſaida urbes Galilææ à Salvatore planguntur , quòd poſt tanta ſigna , atque virtutes , non egerint pœnitentiam : & præferuntur eis Tyrus & Sidon , urbes idololatriæ & vitiis deditæ . Præferuntur autem ideò , quòd Tyrus & Sidon naturalem tantùm legem calcaverint ; iſtæ verò poſt transgreſſionem naturalis legis &

S. Hier. in hunc loc.

ſcri-

ſcriptæ , etiam ſigna quæ apud eas facta ſunt , parvi duxerint .
Corozain , civitas eſt in Galilęa , una ex urbibus Decapoleos , in con-
ſpectu Capharnaum , ad alteram , eamque Orientalem , Jordanis ripam , in
ſorte dimidiæ Tribus Manaſſe . *Bethſaida* , Galilææ pariter civitas , in De-
capoli , ad Mare Tiberiadis , in ſorte Tribus Zabulon . *Tyrus* & *Sydon* ,
urbes conterminæ Galilææ , Gentiles & idololatræ , in litore Maris Medi-
terranei ſitæ , deliciis & luxu non minùs celebres , quàm mercimoniis.
Corozaitas igitur & Bethſaitas magis reos eſſe Chriſtus declarat Tyriis &
Sidoniis , utpotè magis contumaces ac ingratos Dei beneficiis ; Quoniam
ſi apud Tyrios & Sydonios Evangelium ſuum prædicaſſet , miraculaque edi-
diſſet ; vel ſi Ezechielis admonitiones , adhortationes , & comminationes,
Tyrios & Sidonios ſpectantes , talibus ac tantis miraculis comitatæ fuiſſent
& confirmatæ , qualia & quanta Chriſtus in Galilæis urbibus ediderat ,
jamdiù & ſtatim humillimam & ſeveriſſimam pœnitentiam egiſſent , cilicio
induti , & cinere conſperſi . Verùm quod ait Chriſtus , Tyrios & Sido-
nios pœnitentiam olim acturos fuiſſe , ſi apud illos tot & tanta miracula
edita fuiſſent , dixit ſpectata cauſarum ſecundarum diſpoſitione , quia mi-
nùs contumaces erant minuſque indurati , quàm Capharnaitæ & Bethſaitæ;
non ſecundùm præſcientiam & prædeſtinationem Dei . *Facile eſt quippe , ut* S. Aug. l. de Dono perſeverantiæ, c.9.
infidelitatem accuſemus Judæorum , de libera voluntate venientem , qui factis
apud ſe tam magnis virtutibus credere noluerunt . Quod & Dominus increpans
arguit , & dicit : Væ tibi Corozain , væ tibi Bethſaida , quia ſi in Ty- "
ro & Sydone factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in vobis , olim in "
cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent . *Sed numquid poſſumus dicere , etiam* "
Tyrios & Sidonios talibus apud ſe virtutibus factis credere noluiſſe , aut cre-
dituros non fuiſſe , ſi fierent ? Cùm eis ipſe Dominus atteſtetur , quòd acturi
eſſent magnæ humilitatis pœnitentiam , ſi in eis facta eſſent divinarum illa ſi-
gna virtutum ? Et tamen in die judicii punientur , quamvis minori ſupplicio ,
quàm illæ civitates , quæ apud ſe virtutibus factis credere noluerunt . . . In S. Aug. ibi. c.14.
maſſa ergo perditionis juſto Dei judicio relicti ſunt Tyrii & Sidonii , qui
etiam credere potuerunt , ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent : *Sed quoniam ,*
ut crederent , non erat eis datum , etiam unde crederent , eſt negatum . Ex
quo apparet , habere quoſdam in ipſo ingenio divinum naturaliter munus in-
telligentiæ , qua moveantur ad fidem , ſi congrua ſuis mentibus vel audiant
verba , vel ſigna conſpiciant : & tamen ſi Dei altiore judicio , à perditionis
maſſa non ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti , nec ipſa eis adhibentur vel di-
cta divina vel facta , per quæ poſſent credere , ſi audirent utique talia vel vi-
derent . In eadem perditionis maſſa relicti ſunt etiam Judæi , qui non potue-
runt credere factis in conſpectu ſuo tam magnis clariſque virtutibus . Cur enim
non poterant credere , non tacuit Evangelium , dicens : Cùm autem tanta ſi- " Joa. 12. 37.
gna feciſſet coram eis , non crediderunt in eum , ut ſermo Iſaiæ Prophe- "
tæ impleretur , quem dixit : Domine , quis credidit auditui noſtro , & bra- " Iſa.53.1.
chium Domini cui revelatum eſt ? Et ideò non poterant credere , quia ite- "
rùm dixit Iſaias : Excæcavi oculos eorum , & induravi cor illorum , ut " Iſa.6.10.
non videant oculis , nec intelligant corde , & convertantur , & ſanem il- "
los . *Non erant ergo ſic excæcati oculi , nec ſic induratum cor Tyriorum &*
Sidoniorum : quoniam credidiſſent , ſi qualia viderunt iſti , ſigna vidiſſent . Sed
nec illis profuit , quòd poterant credere ; quia prædeſtinati non erant ab eo ,
cujus inſcrutabilia ſunt judicia , & inveſtigabiles viæ ; nec iſtis obfuiſſet , quòd
non poterant credere , ſi ita prædeſtinati eſſent , ut eos cæcos Deus illumina-
ret , & induratis cor lapideum vellet auferre .

Digitized by Google

XVIII. *Verumtamen dico vobis : Tyro & Sidoni remiſſiùs erit in die judicii , quàm vobis* . Ut minor eſt Tyriorum & Sidoniorum culpa , quàm veſtra , qui meę prædicationi & miraculis credere noluiſtis , & tot ac tanta beneficia contempſiſtis ; ita tolerabilior erit eorum pœna in die judicii .

S. Aug. l. de Dono perſeverantiæ, c.9.

Severiùs ergo punientur iſti , illi remiſſiùs ; ſed tamen punientur . Porrò ſi etiam ſecundùm facta , quæ facturi eſſent , ſi viverent , mortui judicantur : profectò quia fideles futuri erant iſti , ſi eis cum tantis miraculis fuiſſet Evangelium prædicatum , non ſunt utique puniendi : punientur autem . Falſum eſt ergo , & ſecundùm ea mortuos judicari , quæ facturi eſſent , ſi ad viventes Evangelium perveniret .... Nullus igitur mortuus judicatur ex bonis ſeu malis , quæ fuerat , ſi non moreretur , acturus : alioquin Tyrii & Sidonii non ſecundùm ea , quæ geſſerunt , pœnas luerent ; ſed potiùs ſecundùm ea , quæ geſturi fuerant , ſi in eis illæ virtutes Evangelicæ factæ fuiſſent , per grandem pœnitentiam & per Chriſti fidem conſequerentur ſalutem .

XIX. *Et tu Capharnaum , numquid uſque in cœlum exaltaberis ? Uſque in infernum deſcendes : quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in te , fortè manſiſſent uſque in hanc diem* . Et tu Capharnaum , numquid putas te ſemper opibus , gloria , deliciis florentem fore , & in cœlum evehendam , quòd præſentia mea , prædicatione , miraculis nobilitata ſis & illuſtrata ? Hic in Textu Græco , & in Vulgata Verſione S. Lucæ ,

Luc.10. 15.

ſine interrogatione legitur : *Et tu Capharnaum , uſque ad cœlum exaltata , uſque ad infernum demergeris* . Et S. Hieronymus in altero Exemplari ſe re-

S. Hier. in hunc loc.

periſſe teſtatur : *Et tu Capharnaum , quæ uſque in cœlum exaltata es , uſque ad inferna deſcendes* . Quibus verbis & urbis vaſtatio , & civium æterna damnatio ſignificatur , quòd prædicationi Chriſti ſuperbiſſimè reſtiterint , & ejus ſignis atque virtutibus credere noluerint .

Quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in te , fortè manſiſſent uſque in hanc diem . Fortè , eamdem hic vim habet ac , *Utique* . Deus enim certò cognoſcit & præſcit , quæ ipſe facturus eſt : & quæ futura non ſunt , non eſſe futura , certò novit . Omnis conjectura & dubitatio à Dei ſcientia abeſt . Cùm igitur ais , *Fortè* , ad humanum loquendi morem ſe demittis , ut Exodi 33. 33. *Non habitent in terra tua , ne fortè peccare te faciant in me , ſi ſervieris Diis eorum* . Jeremiæ 26. 2. *Noli ſubtrahere verbum , ſi fortè audiant , & convertantur unuſquiſque à via ſua mala* . Pſalm. 80. *Si populus meus audiſſet me , Iſrael ſi in viis meis ambulaſſet : pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem* . Lucæ 20. 12. *Mittam filium meum dilectum ; forſitan cùm hunc viderint , verebuntur* . Et Joannis 8.

S. Hier. in c. 26. Iſaiæ.

19. *Si me ſciretis , forſitan & Patrem meum ſciretis* . Præclarè Sanctus Hieronymus : *Verbum ambiguum* , Forſitan *Majeſtati Domini non poteſt convenire ; ſed noſtro loquitur affectu , ut liberum homini ſervetur arbitrium : ne ex præſcientia ejus , quaſi neceſſitate , vel facere quid , vel non facere cogatur* . Et Sanctus Auguſtinus explicans hæc verba Domini : *Si me ſciretis ,*

S. Aug. tr.37. in Joa. n.3.

forſitan & Patrem meum ſciretis , ait : *Ille qui omnia ſcit , quando dicit ,* Forſitan , *non dubitat , ſed increpat . Attende enim quomodo increpativè dicatur ipſum* , Forſitan , *quod videtur eſſe verbum dubitationis , Sed dubitationis verbum eſt , quando dicitur ab homine , ideo dubitante , quia neſciente : cùm verò dicitur à Deo verbum dubitationis , cùm Deum nihil utique lateat , illa dubitatione arguitur infidelitas , non opinatur Divinitas : Homines enim de his rebus , quas certas habent , aliquando increpativè dubitant , id eſt , verbum dubitationis ponunt , cùm corde non dubitent : velut ſi indigneris ſervo tuo , & dicas , Contemnis me , conſidera , forſitan dominus tuus ſum* .

Digitized by Google

ſam. *Hinc & Apoſtolus ad quoſdam contemptores ſuos loquens*, *ait*, Puto autem, & ego Spiritum Dei habeo, *Qui dicit*, *puto*, *dubitare videtur*: *ſed ille increpabat*, *non dubitabat*. *Et ipſe Dominus Chriſtus*, *alio loco increpans infidelitatem futuram generis humani*, *Cum venerit*, inquit, *Filius hominis*, *putas inveniet fidem in terra?* 2. Cor. 7. 40. Luc. 18. 8.

Verùm inquiet aliquis: Si Tyrus, Sidon, & Sodoma potuerunt agere pœnitentiam ad prædicationem Salvatoris, ſignorumque miracula, non ſunt in culpa, quòd non crediderunt; ſed vitium ſilentii in eo eſt, qui acturis pœnitentiam noluit prædicare. Facilis & aperta reſponſio eſt, *Ignorare nos judicia Dei*, *& ſingularum diſpenſationum ejus ſacramenta neſcire*. *Propoſitum fuerat Domino Judææ fines non excedere*, *ne juſtam Phariſæis & Sacerdotibus occaſionem perſecutionis daret*. *Unde & Apoſtolis ante paſſionem præcepit*: In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. *Corozain igitur & Bethſaida damnantur*, *quòd præſenti Domino credere noluerunt*. *Tyrus & Sidon juſtificantur*, *quòd Apoſtolis illius crediderunt*. *Non quæras tempora*, *cùm credentium intucaris ſalutem*. S. Hier. in hunc. loc.

XX. *Verumtamen dico vobis*, *Quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii*, *quàm tibi*, Graviùs punientur Capharnaitæ Sodomitis ipſis, cùm gratias majores acceperint.

XXI. *In illo tempore*, Cùm diſcipuli ex miſſione reverſi eſſent ad Chriſtum, eique narraſſent, plebem avide excepiſſe verbum Dei: (Lucæ 10. 21.) *Reſpondens Jeſus*, id eſt, incipiens, vel cœptum ſermonem proſecutus, *dixit*: *Confiteor tibi*, *Pater*, *Domine cœli & terræ*, *qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus*, *& revelaſti ea parvulis*. *Confiteor*, id eſt, gratias ago tibi, *Pater*, *Domine Cœli & Terræ*. Hinc Chriſti Divinitas & & conſubſtantialitas cum Patre probatur: Deum enim Patrem ſuum vocat, cœli verò & terræ Dominum, ut ſe è rerum creatarum numero eximat, S.Hier. *Quia abſcondiſti hæc myſteria adventus mei & Regnum cælorum à ſapientibus & prudentibus hujus mundi*; ab eis, qui ingenio, doctrina, & ſapientia ſæculari præſtant: abſcondiſti, inquam, non revelando, non illuſtrando mentes illorum lumine gratiæ tuæ, ut crederent, & intelligerent, & ad te converterentur: *Et revelaſti ea parvulis*, ſimplicibus, rudibus, & nulla ſæcularis ſapientiæ claritate inſignibus. Sapientes & prudentes intelliguntur hoc in loco, de quibus ait Apoſtolus: *Ubi Sapiens? Ubi Scriba? Ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonnè ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mundi?* 1.Cor. 1.20. Parvuli verò intelliguntur, de quibus dictum eſt: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat*, *& intellectum dat parvulis*. Quem locum S. Ambroſius ſic exponit. *Intellectus ergo datus eſt etiam his*, *qui perfectam ſapientiam non haberent*; *dum muti loquuntur*, *mortui reſuſcitantur*. *His enim ſignis intellectum eſt*, *ab iis qui rudes erant*; *& adhuc quaſi in cunabulis fidei conſtituti*, *ut erat populus Nationum*; *ipſum veniſſe qui expectabatur*. *Illuminat igitur fidei claritate*, *reſurrectionis ſuæ gloria*, *& divinorum operum poteſtate*: Et intellectum dat parvulis. *Quibus utique*, *niſi de quibus in Evangelio gratias agit Patri*, *in eo quod ipſe operabatur Filius*, *quòd myſteria ſua Deus abſcondiſſet à ſapientibus*, *& parvulis revelaſſet*: *oſtendens*, *citiùs plebem ex Gentibus*, *vel ſtatus inferioris viros*, *quàm Scribas & Principes Judæorum*, *& divities hujus ſæculi credituros?* Pſ. 118. 130. S.Ambr. ſ.17. in hunc Pſ.

XXII. *Ita Pater*, *quoniam ſic fuit placitum ante te*. Sic feciſti, Pater, & rectiſſimè quidem, quia conſilium, propoſitum, judicium tuum æquiſſimum eſt. Ita feciſti, nulla externa ratione impulſus, ſed mero voluntatis tuæ beneplacito. His verbis oſtenditur, credentium à non credentibus,

Google

bus, electorum à reprobis ex eadem maſſa perditionis diſcretionem, electionem ad gratiam & ad gloriam revelationem myſteriorum, fidem, & cætera dona ſupernaturalia, in unum Dei beneplacitum, in ſolam ejus miſericordiam refundenda, non in merita hominis. *Non enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*; qui voluntatem hominis & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. *Ita Pater: quoniam ſic fuit placitum ante te*: Sic tibi placuit. *Blandientis affectu loquitur ad Patrem, ut cœptum in Apoſtolis beneficium compleatur*: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Tuo placito ſunt id quod ſunt, non ſuo merito: nec enim invenis merita, ſed prævenis.*

S. Hier. in hunc loc.

S. Ber. Epiſt. 16.

XXIII. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo novit Filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius; & cui voluerit Filius revelare.* Hinc Filii Dei conſubſtantialitas cum Patre confirmatur. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo, per æternam generationem, tota Divinitatis ſubſtantia, ſcientia, potentia, & imperium in res omnes. *Ne quid in illo minus, quàm quod in Deo eſt, exiſtimaretur, omnia ſibi à Patre ait tradita eſſe, ſolſque ſe Patri cognitum, Patremque ſoli ſibi notum, vel cui ipſe revelare voluiſſet: revelaturus ei, à quo ut revelare velit, oretur. Qua revelatione eamdem utriuſque in mutua cognitione eſſe ſubſtantiam docet, cum qui Filium cognoſceret, Patrem quoque cogniturus eſſet in Filio; quia omnia ei à Patre ſint tradita. Tradita autem non alia ſunt, quàm quæ in Filio ſoli nota ſunt Patri: Nota verò ſoli Filio eſſe, quæ Patris ſunt. Atque ita in hoc mutuæ cognitionis ſecreto intelligitur, non aliud in Filio, quàm quod in Patre ignorabile ſit, extitiſſe.* Gignendo igitur dedit potentiam Pater Filio, ſicut omnia quæ habet in ſubſtantia ſua, gignendo dedit ei, quem genuit de ſubſtantia ſua. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo, non per alienationem, ſed per communicationem. Omnes enim operationes Filio cum Patre ſunt communes, adeòque & revelatio myſteriorum parvulis facta, & ſapientium hujus ſæculi excæcatio.

S. Hil. in c. 11. S. Matt.

S. Aug. l. 2. contra Maximinum Arianum, c. 12.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo, ut quæ per me condidit, etiam per me hominem factum, tamquam Mediatorem, inſtauraret. Sub iis itaque verbis diſpenſatio rerum per carnem gerendarum ſignificantur. Poſtquam " enim peccarat & lapſus eſſet homo, ejuſque lapſu perturbatis omnibus, " mors invaluiſſet ab Adam uſque ad Chriſtum, terraque execrationi data " eſſet, infernus apertus, Paradiſus clauſus, cœlum infenſum, & tandem " corrupto & interempto homine, diabolus inſiluiſſet in nos; tum demum " Deus hominum amator ac nolens perire hominem, ad ſuam imaginem con" ditum, in hæc verba erupit, *Quem mittam, & quis proficiſcetur?* Omni" bus tacentibus, locutus eſt Filius: *Ecce ego, mitte me.* Reſpondit Pater, " *Vade ergo.* Tum dedit illi hominem, ut ipſum Verbum caro fieret, car" nemque aſſumptam in hominibus inſtauraret. *Tradita enim ſunt illi, ut Me" dico, qui ſanaret morſum ſerpentis; & ut vitæ, quò excitaret mortuum: & " ut luci, quo illuminaret tenebras: & ut rationi, quò redintegraret vim rationalem. Poſtquam igitur tradita illi ſunt omnia, & factus eſt homo, correcta ſunt omnia, & perfecta terra pro maledictione benedictionem obtinuit, Paradiſus reſeratus eſt, infernus ſe metu contraxit, monumenta aperta ſunt reſurgentibus mortuis, portæ cœli elevatæ ſunt, ut intraret ille ex Edom.* Certè qua ratione ſibi omnia tradita eſſent, indicare volens Salvator, ſubjunxit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Conſentit etiam cum iſtis dictum illud: *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* Dedit enim, *Ut quemadmodum per eum facta ſunt,*

S. Athanaſ. in illud, Omnia mihi tradita ſunt à Patre, &c.

Joa. 3. 35.

ita

Digitized by Google

*ita in eo omnia reficì poſſent. Non enim, ut ex paupere dives fieret; neque,
ut qui non haberet poteſtatem, acciperet, aſſumpſit omnia; ſed quo omnia ut-
potè Salvator inſtauraret. Decebat enim, exordium creaturæ per eum fieri,
ut eſſe poſſet; & inſtaurationem in eo fieri, ut corrigeretur. Ipſe enim
patiendo nos refocillavit: & eſuriendo aluit: & ad inferos deſcendendo extulit.*

Et nemo novit Filium, niſi Pater, ſubintelligendum. Et cui voluerit S.Aug. l.7. de
Pater revelare. Dum enim revelat Filius, etiam *per Filium revelat Pa-* Trin. c. 3.
*ter, tamquam per Verbum ſuum. Si enim hoc Verbum, quod nos proferimus,
temporale & tranſitorium, & ſe ipſum oſtendit, & illud de quo loquimur:
quantò magis Verbum Dei, per quod facta ſunt omnia?*

Neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.
His verbis à perfecta Patris & Filii notitia creaturæ dumtaxat excluduntur,
non Spiritus ſanctus, qui *Omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei*: & per 1. Cor. 2. 10.
quem Deus ſua nobis revelat myſteria, teſte Apoſtolo: *Nobis autem reve-* Ibid.
lavit Deus per Spiritum ſuum,

XXIV. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam
vos.* Venite, affectibus fidei, ſpei, charitatis: ad me, qui via ſum, ve- S.Hil. & S.Hier. in hunc loc.
ritas, & vita, fons omnium bonorum, Salvator veſter: omnes qui la-
boratis ſub veteri hominis jugo, qui ambulatis per vias difficiles, qui
fatigati eſtis in via iniquitatis & perditionis, qui trahitis iniquitatem in
funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum: omnes qui gra-
vati & oppreſſi eſtis jugo peccatum, cupiditatum, miſeriarum hujus vitæ,
oneribus veteris Legis? qui gemitis & ſuſpiratis ſub graviſſimis illis oneri-
bus: Et ego reficiam vos; demam onera, ſublevabo & recreabo vos; li-
bertatem, quietem, ſecuritatem per gratiam meam vobis præſtabo, que-
madmodum ab Iſaia prædictum eſt: *Jugum enim oneris ejus, & virgam hu-* Iſa. 9. 4.
meri ejus, & ſceptum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian. Et, *Au-
feretur onus ejus* (Aſſur ſcilicet, qui diaboli typus eſt) *de humero tuo, &* Iſa. 10. 27.
jugum ejus de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei; virtute Jeſu
Chriſti, de quo dictum eſt, *Oleum effuſum nomen tuum.*

XXV. *Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, &
humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris.* Legem meam, Evan-
gelium meum, mandata mea, diſciplinam meam ſuſcipite. *Jugum* ſcilicet
imperium, legem, mandata ſæpè in Scriptura ſacra ſignificat. *Geneſ.* 27. 40.
Pſ. 2. 2. *Jerem.* 2. 20. *Act.* 15. 10. 1. *Joa.* 5. 3. Et experimento comprobabitis,
me benignum eſſe, manſuetum, humilem dominum ac magiſtrum, non
tyrannum, qui ſuperbia, faſtu, morum aſperitate, ſubditis & diſcipulis
moleſtus ſim. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Ne præ ſu-
perbia, aut impatientia jugum meum refugiatis: vobis enim moleſtum non
erit, ſi meo exemplo mites & humiles eſſe diſcatis, non externa tantum
ſpecie, ſed vera animi temperantia. Iſtarum exercitatione virtutum, hu-
militatis & manſuetudinis, *invenietis requiem animabus veſtris*, pacem in-
ternam, tranquillitatem conſcientiæ, etiam in paupertate, in adverſitatibus,
in perſecutionibus.

XXVI. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Lex mea non
aſperitate moleſta, ut juga jumentis eſſe ſolent, neque gravis, ut onera;
ſed ſuavis, facilis, commoda. Leve eſt autem Chriſti jugum multis nomi-
nibus, primò comparativè ad veteris Legis onus, de cujus ritualibus præ-
ceptis & obſervantiis Apoſtolorum Princeps ait: *Nunc ergo quid tentatis* Act. 15. 10.
*Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri,
neque nos portare potuimus?* 2. Quia Lex Evangelii ſecum affert ipſam im-
plen-

Digitized by Google

Joa. 1. plendi facultatem & facilitatem, per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti &
& gratiæ Chriſti. *Lex enim per Moyſen data eſt: Gratia & veritas per Je-*
Jer. 31. 33. *ſum Chriſtum facta eſt*. Quamobrem de Evangelica Lege Deus per Jeremiam
ait: *Dabo Legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam*
eam: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. Et per Ezechie-
lem: *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: &*
Ezech. 36. 26. *auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et ſpiri-*
tum meum ponam in medio veſtri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis,
& judicia mea cuſtodiatis, & operemini. 3. Quia non tam timore pœnæ co-
git, quàm amore Dei & juſtitiæ, volentes ad ſui obſervationem invitat &
1. Joa. 5. 3. trahit: *Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus: & man-*
data ejus gravia non ſunt: Gravia enim ſunt timori, levia amori. 4. Pro-
pter magnitudinem ac certitudinem propoſiti præmii, propter *Æternum glo-*
riæ pondus, viſionem Dei, gaudium Domini, vitam immortalem & ſem-
piternam, bonum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor
hominis aſcendit, Deum diligentibus præparatum. *Novum jugum ſuave eſt,*
S. Gr. Nazianz. Or. 42. *& onus leve, propter ſpem ac mercedem, hujus vitæ moleſtiis & ærumnis lon-*
gè uberiorem. Alioqui enim quis non Evangelium legalibus præceptis multò
laborioſius, atque ærumnoſius eſſe diceret? Nam cùm Lex peccatorum dumta-
xat fines prohibeat, nobis ipſæ etiam cauſæ, prouèmodum ut actiones, crimi-
ni vertuntur. Non adulterium committes, inquit Lex: at tu ne concupiſces
quidem, ex curioſo ac ſtudioſo contuitu animi affectum incendens. Non occi-
des, ait illa: at tu, ne, ſi feriaris quidem, referies; quin potiùs percu-
tienti te ipſum expones. Non junges domum cum domo, ait illa, nec agrum
cum agro, tyrannide pauperem opprimens: at tu libenti animo juſtis etiam
rationibus quæſitas opes exuties, atque in pauperum ſubſidium ſpoliaberis, ut
leviter crucem tollas, divitiaſque ab aſpectu remotas aſſequaris.

Senſus Moralis.

I. E*T factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim diſcipu-*
lis ſuis, tranſiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.
Deut. 32. 11. Chriſtus diſcipulos ſuos dimittit, *Sicut aquila provocans ad volandum pullos*
ſuos, & ſuper eos volitans, ut exercere incipiant Apoſtolicum munus, ad
quod ipſos informaverat. Interim ipſe docere pergit & prædicare in Gali-
læ civitatibus exemplum præbens Paſtoribus Eccleſiæ ſuæ, ut ipſi velut
Forma facti gregis ex animo, per ſe, non per vicarios dumtaxat, & con-
1. Petri 5. 2. ductitios opiliones, *Paſcant gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſponta-*
neè ſecundùm Deum; neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè; neque ut do-
minantes in cleris, ſed uni gloriæ Dei, & animarum ſaluti procurandæ, præ-
dicatione, doctrina, ſacris viſitationibus, omnibuſque ſacri Miniſterii fun-
ctionibus aſſiduè addicti: *Ut cùm apparuerit Princeps Paſtorum*, Chriſtus ipſe
Dominus, *percipiant immarceſcibilem gloriæ coronam*. Quàm ſacrum, quàm
ſublime, quàm glorioſum prædicandi munus, quod Jeſus per ſe ipſum
exercuit, nec intermiſit! Id Epiſcoporum proprium, ab ipſis per ſe exer-
cendum, quantum fieri poteſt, ut ſacra Synodus Tridentina ſtatuit.

II. *Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de*
diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Joan-
nis exemplum Paſtores, Doctores, & Moderatores conſcientiarum imi-
tentur: eorum, quos regunt & dirigunt, infirmitati ſe accomodent, ut
illos inſtruant; charitate & humilitate magiſtra, illorum ſpiritualibus ne-
ceſſi-

Digitized by Google

ceſſitatibus & utilitatibus ſe totos impendant, Chriſtum reſpiciant unum
Autorem & conſummatorem fidei noſtræ; illos ad Chriſtum mittant, eique
in omnibus adhærere doceant ac parere.

Cùm audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, &c. Viſitandi ſunt, alendi,
redimendi captivi: Id enim opus eſt miſericordiæ à Chriſto in ſupremo ju-
dicii die munerandum: *In carcere eram, & veniſti ad me*. Sed imprimis Mat.25.36.
docendi ſunt, quis ſit verus Liberator & Redemptor, prædicandum illis
eſt Redemptionis Myſterium, docendi ſunt, quæ ſit vera captivitas, quàm
lugendus ſtatus animæ ſub peccati & diaboli ſervitute captivæ, ut ad Chri-
ſtum Liberatorem confugiant, & captivitate corporis benè utantur ad ani- Tert. l. ad
mæ libertatem & ſalutem conſequendam. *Carnem enim ſaginari, & ſpiri-* Martyr.
tum eſurire, non prodeſt. Imò ſi quod infirmum eſt, curatur, æquè quod in-
firmius eſt, negligi non debet. Ipſe magis mundus carcer eſt, *Majores te-*
nebras habet Mundus, quæ hominum præcordia excæcant. Graviores catenas
induit Mundus, quæ ipſas animas hominum conſtringunt. Pejores immundi-
tias expirat Mundus, libidines hominum. Plures poſtremò reos continet, ſci-
licet univerſum hominum genus. Judicia denique non Proconſulis, ſed Dei ſu-
ſtinet. Herodes igitur libidini ſuæ, cæteriſque cupiditatibus ſerviens, in-
felicior eſt, captivuſque magis, quàm Joannes in carcere: Joannes in
carcere vinculiſque liberior ac felicior eſt, quàm Herodes in ſolio. Car-
cer tenebras habet, ſed Joannes lumen eſt: *Lucerna ardens & lucens. Vos* Joã. 5.35.
autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus. Carcer habet vincula, ſed
Joannes ſolutus eſt Deò. Triſtè illic expirat, ſed Joannes eſt odor ſua-
vitatis. Judex expectatur, ſed Joannes eſt de ipſis Judicibus judicaturus.
Non multum diſcriminis eſt inter Joannis carcerem & eremum. Etſi cor-
pus includitur, etſi caro detinetur, omnia ſpiritui patent. *Nihil crus ſen-*
tit in nervo, cùm animus in cælo eſt. Totum hominem animus circumfert,
& quò velit, transfert. Joannes vinctus diſcipulis ſuis dux eſt ad Chri-
ſtum: Herodi ipſi venerationi eſt & terrori. Audiens opera Chriſti, gau-
det in ergaſtulo, qui ad ejus præſentiam exultavit in utero: illuminandos
& ſanctificandos diſcipulos ſuos ad illum dirigit, qui ipſo illuminatus &
ſanctificatus eſt, antequam in lucem prodiret.

Cùm audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,
ait illi, &c. Adverſis rebus, afflictionibus, & tribulationibus quibuſcum-
que rectè uti Chriſtiani debent: in iis opera Chriſti, vitam ejus, paſſio-
nem ac mortem debent meditari, mentem ac voluntatem ſuam ad Deum
erigere, ac in ipſius diſciplinam humili ſummiſſoque animo ſe tradere, qui
ſuos in afflictione non deſerit, per Prophetam dicens: *Cùm ipſo ſum in tri-* Pſ. 90.
bulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Noli timere, quando tribu- S.Aug. Enar.
laris, ne quaſi non tecum ſit Deus. *Fides ſit tecum, & tecum eſt Deus in* in hunc pſ.
tribulatione. Fluctus ſunt maris, turbaris in navigio, quia dormit Chriſtus.
Dormiebat in navi Chriſtus, peribant homines. Si fides tua dormit in corde
tuo, tamquam in navi tua dormit Chriſtus, qui per fidem in te habitat. Cùm
turbari cœperis, excita Chriſtum dormientem, erige fidem tuam, & noveris
quia non te deſerit. Sed ideo putas te deſeri, quia non quando vis, eripit.
Eripuit tres pueros de igne. Qui eripuit tres pueros, deſeruit Machabæos?
Abſit. Et illos eripuit, & illos: illos corporaliter, ut infideles confunderen-
tur; iſtos ſpiritaliter, ut fideles imitarentur. Sic eripuit & Joannem ami-
cum ac præcurſorem ſuum, non corporaliter, ſed ſpiritualiter. Tribula-
tio nos ad Deum revocat: unde de Iſraelitis ſcriptum eſt: *Cùm occideret* Pſ.77.34.
eos, quærebant eum & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Tri-

 bula-

Digitized by Google

S. Jo. Chryſ. bulatio nos erudit, Chriſtique diſcipulos facit, ſi modò ea benè utamur.
Pædagogus noſter tribulatio: Tribulatio cor noſtrum dilatat, ut Deum di-
ligamus, ut cœleſtia deſideremus; quod rebus proſperis coarctatum erat, &
Pſ.4. ad terrena converſum: *In tribulatione dilataſti mihi*. Hinc Apoſtolus, *Glo-*
Rom.5.3.4. *riamur*, inquit, *in tribulationibus, ſcientes, quoniam tribulatio patientiam*
5. *operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem; ſpes autem non*
confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſan-
ctum, qui datus eſt nobis. Non habet cordis anguſtias, quamvis extrinſe-
S. Aug. Enar. cùs à perſequentibus ingerantur. Quid eſt corde dilatari? *Eſt jam corde*
in Pſ.4. *habere infuſum Deum, cum quo intrinſecùs colloquatur*. Sic Joannes in car-
cere poſitus, per diſcipulos ſuos extrinſecùs cùm Chriſto colloquitur,
ipſum interrogans, intrinſecus autem & immediatè in corde ſuo, ubi per
fidem & charitatem habitat.

Cùm audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, &c. Res adverſæ Chriſtianum
hominem purgant, & Deo conjungunt, ſi benè illis utatur. Sagittas ar-
cana ſignificatione jaculabatur in gratiam Davidis intimus ejus amicus Jona-
1.Reg.20.22. thas, & hic quidem ſagittarum ſcopus erat: *Si dixero puero*, inquit: *Ecce*
ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: Tu veni ad me quia pax tibi eſt, & nihil
eſt mali, vivit Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra
te ſunt; vade in pace, quia dimiſit te Dominus. Si Dei ſagittæ ultra pec-
catorem ſunt, de illius ſalute actum eſt, dimiſit eum Dominus ſecundùm
deſideria cordis ejus: At verò ſi intra illum ſunt, ſi percuſſus eſt
& tribulationibus vexatur, pax illi erit, & nihil eſt mali. Quare?
Job 6. 4. cauſam opportunè S. Job explicat: *Quia ſagittæ Domini in me ſunt, qua-*
rum indignatio ebibit ſpiritum meum; id eſt, quod in me humanum & ter-
S. Gr.M. l.7. renum erat, inſerimunt. *Quid enim ſpiritus hominis, niſi ſpiritus elationis?*
Moral. c.3. *Sagittæ autem Domini ſpiritum hominis ebibunt, cùm ſupernæ animadverſionis*
ſententia afflictam mentem ab elatione compeſcunt. Sagittæ Domini ſpiritum
hominis ebibunt, quia intentum exterioribus introrſum trahunt. Sagittarum
ergo indignatio juſti ſpiritum ebibit, quia ſupernæ ſententiæ electos, quos in
peccatis inveniunt, dum vulnerant, immutant, ut duritiam ſuam transfixa
mens deſerat, atque ex ſalutifero vulnere, ſanguis confeſſionis currat.

Tribulationes pro Chriſto pati, propè divinum eſt: Deus enim ad eo-
rum, qui pro ipſo patiuntur, ſocietatem & numerum ſe adjungit. Unde
DAn.3. 29. Daniel ſub perſona Regis Babylonis ait: *Ecce video quatuor viros ſolutos,*
& ambulantes in medio ignis: & ſpecies quarti ſimilis Filio Dei. Quem lo-
S Joa.Chr. h. cum S. Joannes Chryſoſt. verſans: *O quibus*, inquit, *te incorrupta fides*
de tribus *triumphis extendis! Adeſt tibi amica Majeſtas, ut innocentia liberetur. Pa-*
pueris. 1.Cor.10 4. *titur ſe Deus cum pueris in ſupplicio numerari*. Non minùs Joanni aderat
vincto in carcere.

S. Gr. Niſſ. h. Sciſè componit S. Gregor. Nyſſenus Sponſam cœleſtem pro Sponſo vulne-
12. in Cant. ratam & afflictam, cum petra illa ſpiritali & myſtica, de qua Apoſtolus
ait, *Petra autem erat Chriſtus*; quaſi ad hanc ſublimitatem per laborum
& rerum adverſarum toleranſiam fuerit evecta. *Virgam verberantem*, in-
quit, *ſpontè ſua recipit. Imitatur ſaxum illud, de quo Vates ait*, percuſ-
Pſ.77. 20. ſit petram, & fluxerunt aquæ. *Viden quantam ad ſublimitatem ſponſa per-*
venerit? Eam nimirùm ob cauſam, percuſſa, velut à Moſe rupes illa ferie-
batur, ut ad ſimilitudinem illius & ipſa Verbum Dei de vulnere imbris in-
ſtar effuſum, pro ſitientibus quaſi quamdam ſcaturiginem emittat. Ut enim
ſcaturigo continuò effundit aquas, ita Anima juſti in tribulatione poſiti
verbum Dei continuò parturit: ſicut Chriſtus in cruce, quam *Thalamum*
Sponſi

Digitized by Google

Sponſi S. Auguſt. vocat , obſtetricante lancea peperit Eccleſiam . Sic Joan-
nes in vinculis ſpiritaliter parit Chriſtum , ſeu diſcipulos potiùs ſuos in
Chriſto , donec in illis Chriſtus formetur . Ideo illos ad Chriſtum mittit .
Cùm audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti , mittens duos de diſcipulis
ſuis , &c. Joannes typus legis fuit . Chriſtum porrò Lex annuntiavit , & re- S.Hil. c.11.
miſſionem peccatorum prædicavit , & Regnum cœlorum ſpopondit : & Joan- in Matt.
nes totum hoc opus Legis explevit . Igitur ceſſante jam Lege , quæ pec-
catis plebis incluſa , & populi vincta vitiis , ne Chriſtus poſſet intelligi ,
vinculis & carcere continebatur . *Ergo ad Evangelia contuenda Lex mittit ,*
ut infidelitas fidem dictorum contempletur in factis ; & quod intra eam pecato-
rum fraude fit vinctum , per intelligentiam libertatis Evangelicæ abſolvatur . . . .
Mittit ergo diſcipulos ſuos ad Chriſtum Joannes , ut ſupplementum ſcien-
tiæ conſequantur , quia *Plenitudo Legis Chriſtus eſt* : ut quoniam plerumque S.Amb. l.5.
putant dicta ſine factis , & fides plenior geſtorum teſtificationibus , quàm in Luc. n.
verborum ſponſionibus exibetur , quæ tunc in pectoribus Judæorum velut ob- 95.& 96.
ſervata Lege nutabat , ipſo ſpectaculo Dominicæ crucis , & pleno reſurre-
ctionis teſtimonio panderetur . Duos illos Joannis diſcipulos duorum po-
pulorum typos eſſe , addit S. Ambroſius ; quorum unus ex Judæis credidit ,
alter ex Gentibus , qui ideo credidit , quia audivit . Voluerunt ergo iſti
videre , propter illud : *Veſtri autem beati oculi quia vident , & aures ve-* Mat. 13.16.
ſtræ quia audiunt . Sed etiam nos vidimus in Joanne : oculis noſtris per-
ſpeximus in Apoſtolis : & manibus noſtris perſcrutati ſumus in Thomæ di-
gitis : *Quod enim fuit ab initio , quod audivimus quod vidimus oculis noſtris ,*
quod perſpeximus , & manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ : & vita
manifeſtata eſt , &c. Quando manifeſtata eſt ? Quando vidimus . Itaque & nunc
qui Vetus Teſtamentum recenſent , antequam cognoſcant Evangelium , &
quaſi quædam Dominici corporis legant veſtigia , venturum putant , & re-
quirunt utrum ipſe ſit Chriſtus Dei Filius , qui venturus eſt . Et cùm le-
gunt , quando cùm Abraham locutus eſt , vel quandò ſe Dux militiæ cœ-
leſtis oſtendit , dicunt utique : *Tu es qui venturus es , an alium expectamus ?* Gen.18.20.
Cùm autem venerint ad Evangelium , & cognoverint illuminari cæcos , am- & ſeq. &
bulare claudos , audiſſe ſurdos , mundatos eſſe leproſos , mortuos reſurrexiſ- 22. 1.
ſe , tunc dicunt : *Vidimus enim & oculis noſtris perſpeximus* , & in veſtigia cla- Joſue 5.14.
vorum ejus digitos noſtros inſervimus . Videmur enim nobis vidiſſe quem le-
gimus , ſpectaſſe pendentem , & vulnera ejus , ſpiritu Eccleſiæ ſcrutante , ten-
taſſe . Aut fortaſſe in parte quadam operatrice corporis noſtri , omnes vi-
demur inveſtigaſſe Dominicæ ſeriem Paſſionis ; fides enim per paucos ad plu-
res pervenit . *Lex ergo Chriſtum venturum annuntiat : Evangelii Scriptura*
veniſſe confirmat .

Tu es qui venturus es , an alium expectamus ? Heu ! Chriſtianorum plu-
rimi ita vivunt , ac ſi Chriſtus non veniſſet , ac ſi alium expectarent : Ju-
daicè vivunt in Eccleſia . Obſervantiis exterioribus contenti , de interiori
homine nullatenùs curant : Deum adorant , ſed non in ſpiritu & veritate :
amicos diligunt , ſed inimicos oderunt : Dominicos & feſtos dies celebrant ,
& à ſervilibus operibus abſtinere videntur ; ſed quæ omnium maximè ſer-
vilia ſunt , opera peccati ſacris illis diebus facere non verentur . Ipſa
multorum , qui pietatem profitentur , juſtitia , non eſt abundantior juſtitia
Scribarum & Phariſæorum .

Judei propter beneficia terrena Deo ſerviebat , illum colebant *timore*
ſervili , non liberali dilectione . Chriſtiani pauciſſimi Deo propter ipſum ſer- S.Aug.
viunt , ipſumque amore caſto colunt . *Sic ergo Deus non colitur . Hoc enim*

colitur , quod diligitur . Major pars nec timore judiciorum Dei Legem ejus ſervat ac mandata . Verùm ſi illi inexcuſabiliter terrenis inhæſerunt , quibus ipſum Novum Teſtamentum nondum fuerat revelatum ; quantò inexcuſabilius terrena ſectantur , quibus jam promiſſa cœleſtia , in Novo Teſtamento revelata ſunt ? In hoc plerique Chriſtiani pejores Judæis , quòd illi , quamvis præſentia & temporalia , tamen ab uno Deo quærebant ; iſti verò Ethnicos imitantur , qui non ſolùm terrena deſideraverunt , ſed etiam à dæmonibus petierunt ; ſiquidem rapinis , fraudibus , uſuris , aliiſque malis artibus opes congregant.

III. *Et reſpondens Jeſus , ait illis : Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis . Cæci vident , claudi ambulant , leproſi mundantur , ſurdi audiunt , mortui reſurgunt , pauperes evangelizantur* . Plenum ſanè teſtimo-
Iſ.145. nium , quo Dominus cognoſceretur : De illo enim , non de alio Propheta dixerat : *Dominus erigit eliſos , Dominus ſolvit compeditos , Dominus illuminat cæcos* . Qui iſta faciet , *Regnabit Dominus in æternum* . Ergo non humanæ
S.Ambr. l.5. in Luc.n.100. & 101. iſta , ſed Divinæ virtutis inſignia ſunt . *Hæc miracula ante Evangelium , vel rara , vel nulla . Receperit Tobias oculos , unus eſt in exemplo ; & tamen Angeli fuit illa medicina , non hominis . Elias mortuum ſuſcitaverit ; ille tamen rogavit & flevit : hic juſſit . Eliſæus leproſum mundari fecerit non tamen illic valuit præcepti auctoritas , ſed figura myſterii . Non deſerit ad eſcam Viduæ eſurientis Propheticis ſe multiplicans farina præceptis ; unam tamen viduam farina illa , vel potiùs eamdem quoque Sacramenti ſpecies præfigurata ſervavit . Sed tamen parva adhuc iſta Dominicæ teſtificationis exempla ſunt : Plenitudo fidei , crux Domini , obitus , ſepultura eſt* . Non modò autem cor-
Iſa. 9. poraliter , ſed ſpiritualiter hæc operatus eſt Chriſtus , quod Divinitatis ipſius ſplendidius efficaciuſque argumentum eſt : *Populus enim qui ambulabat in tenebris , vidit lucem magnam ; habitantibus in regione umbræ mortis , lux orta eſt eis* . Idolatriæ tenebris , variiſque erroribus obcœcatos , ad purum ſincerumqe veri Dei cultum traduxit . Claudos , & rectis greſſibus in via ſalutis ambulare non valentes , quia cor eorum non erat rectum , nec recti affectus , ſed in terram curvi , & obliqui , ſanata illorum infirmitas , ambulare fecit in via Mandatorum Dei rectè , facile , celeriter , hilariter . Lepra peccati maculatos , *Lavit in ſanguine ſuo , Mundavit lavacro aquæ in verbo vitæ* . Aures interiores hominum ad verba Dei , ad verba ſalutis , ad verba vitæ æternæ ſurdorum , aperuit ut audirent , ut intelligerent , ut obedirent . Unius delicto , propriiſque peccatis ſecundùm animam mortuos ſuſcitavit , & in ſe ipſo vivere fecit , vetere homine expoliatos , & ad vitæ ſpiritalis ac cœleſtis novitate immutatos . Pauperes , humiles corde , Mundi ſuique ipſius amore vacuos , miſeriæ ſuæ ac impotentiæ conſcios , Evangelii veritate & gratia ditavit , implevit . Sic impletum eſt
Iſa.29.18.19. Iſajæ vaticinium : *Et audient in die illa ſurdi verba libri , & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt . Et audient mites in Domino lætitiam , & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabunt* .

Ex divinis operibus agnoſcitur Chriſtus : ex ſanctis operibus agnoſcitur Chriſtianus . Chriſtianus fruſtra nominatur , qui Chriſtum minimè imitatur . Chriſtianum putas , qui in tenebris adhuc ambulat , qui à Chriſto illuminari non vult , qui diligit tenebras magis quàm lucem , qui dicit bonum malum , & malum bonum ? Chriſtianos putas , qui occludunt aures verbo Dei ; ſurdos ad voces Dei intùs ad cor eorum loquentis , ad verba Prophetarum , Apoſtolorum , ipſius Chriſti , & Miniſtrorum ac Prædicatorum ejus tot annos ipſos admonentium , ut convertantur & pœnitentiam agant ,
ut

Digitized by Google

ut bona malè parta reſtituant , ut eum inimicis reconcilientur , ut violatum proximi honorem famamque reſarciant ; ſurdos ad voces Chriſti pœnas æternas comminantis , æternam fœlicitatem , vitamque & gloriam immortalem promittentis ? Chriſtianos putas , qui nec à lepra peccati mundari volunt , nec à morte peccati ad vitam ſuſcitari ? Qui vel peccata non confitentur , vel proximas eorum occaſiones minimè deſerunt , vel pravos habitus non expugnant ? Quibus illa Iſajæ verba conveniunt : *Populus ad iracundiam provocans eſt , & filii mendaces , filii nolentes audire Legem Dei . Qui dicunt videntibus , Nolite videre : & aſpicientibus , Nolite aſpicere nobis ea , quæ recta ſunt : Loquimini nobis placentia , videte nobis errores . Auferte à me viam , declinate à me ſemitam , ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael ?* Non nobis ſufficit , quòd Chriſtianum nomen accepimus , ſi opera Chriſtiana non fecerimus . Illi enim prodeſt , quòd Chriſtianus dicitur , qui caſtitatem diligit , ebrietatem fugit , ſuperbiam deteſtatur , invidiam , ut venenum diaboli , reſpuit . Ille verè Chriſtianus eſt , qui furtum non facit , qui falſum teſtimonium non dicit , qui nec mentitur , nec perjurat , qui adulterium non committit , qui ad Eccleſiam frequentiùs venit ; qui de fructibus ſuis non guſtat , niſi priùs ex ipſis Deo aliquid offerat ; qui decimas annis ſingulis erogandas pauperibus reddit , qui Sacerdotibus ſuis honorem impendit , qui omnes homines ſicut ſe ipſum diligit . Ille verò non ſolùm Chriſtianus eſt , ſed & ipſe Chriſtus in illo habitat , qui ſtateras doloſas & menſuras duplices velut gladium diaboli pertimeſcit : ille bonus Chriſtianus eſt , qui quando ad Eccleſiam venit , & oblationes exhibet , & pauperibus ſecundùm quòd vires habet , pecuniam porrigit , aut buccellam : qui peregrinos in domum ſuam excipit , qui hoſpitibus pedes lavat ; qui non ſolùm lites non concitat , ſed etiam diſcordes ad concordiam revocat : qui majoribus & parentibus honorem & amorem veræ charitatis impendit ; qui & ipſe caſtè vivit , & filios & vicinos ſuos , ut caſtè & ſobriè vivant , & verbis admonet , & exemplis docet .

Iſa. 30. 9. 10. 11.

S. Cæſarius Arelat. ſ. 67. inter Auguſtinianos olim , de Tempore 215. Nunc in Append. 266.

IV. *Et beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me* . Ille ex Chriſto ſcandalum patitur , qui mundi placitis ac moribus Chriſti placita , præcepta & exempla poſtponere non veretur ; qui ſæculi voluptates cruci & pœnitentiæ , ſpectacula concioni , Orationi , aut piæ lectioni ; qui pietatis profeſſionem , Sacramentorum frequentationem , bonorum operum jugem exercitationem , velut muliercularum occupationes contemnit , aut negligit . *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me* . Crux electis etiam ſcandalum poterat afferre : ſed *Nullum hoc majus divinæ Perſonæ eſt teſtimonium : Nihil eſt , quod magis eſſe ultra humana videatur , quàm toto unum ſe obtuliſſe pro Mundo ; hoc vel ſolo plenè Dominus declaratur* . Denique ſic deſignatus eſt à Joanne : *Ecce Agnus Dei : Ecce qui tollit peccata Mundi* . Deploranda certè hominum malitia , qui rebus iis abutuntur ad ſuam perditionem , quæ Chriſtus geſſit , pertulit , inſtituit , vel docuit ad eorum ſalutem . Viſis tot ſignis , tantiſque virtutibus , non ſcandalizari quiſquam potuit , ſed admirari . Sed infidelium mens grave in illo ſcandalum pertulit , cùm eum poſt tot miracula morientem vidit . Unde & Paulus dicit : *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum , Judæis quidem ſcandalum , Gentibus autem ſtultitiam* . Stultum quippè hominibus viſum eſt , ut pro hominibus Auctor vitæ moreretur : *& inde contra eum homo ſcandalum ſumpſit , unde ei ampliùs debitor fieri debuit : Nam tanto Deus ab hominibus digniùs honorandus eſt , quanto pro hominibus & indigna ſuſcepit* . Quid ergo ſibi vult , *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me* ? Niſi aperta voce abjectionem mortis ſuæ hu-

S. Amb. l. 5. in Luc. n. 102.

1. Cor. 1.

S. Gr. M. h. 6. in Evang.

humiliatemque ſignare ? Ac ſi dicat : *Mira quidem facio , ſed abjecta perpeti non dedignor . Quia ergo moriendo te ſubſequor , cavendum valdè eſt hominibus , ne in me mortem deſpiciant , qui ſigna venerantur .*

V. *Illis autem abeuntibus , cœpit Jeſus ad turbas dicere de Joanne : Quid*
S.Amb. l.5. *exiſtis in deſertum videre ? Arundinem vento agitatam ?* Arundini meritò com-
in Luc.n.104. parantur homines carnales , virtutis internæ vacui , fragili ſe gloriæ ſæcularis ſublimitate jactantes , quos procellis Mundi hujus obnoxios vita mobilis inquietat , in quibus ſolidæ juſtitiæ nullus eſt fructus : *Arundines ſumus , nulla validioris naturæ radice fundati . Et ſi levis adſpiraverit proſperioris aura ſucceſſus , vago motu proximos verberamus : inopes ad ſuffragandum , faciles ad nocendum . Arundines fluvios amant , & nos labentia Mundi caducaque delectant .* Quid exiſtis in deſertum videre ? Arundinem vento
S.Hilar. c.11. in Mat. agitatam ? *Deſertum Sancto Spiritu vacuum ſentiendum eſt , in quo habitatio Dei nulla ſit . In arundine enim homo talis oſtenditur , de gloria ſæculi vitæ ſuæ inanitate ſpecioſus , in ſe autem fructu veritatis vacuus ; exterior placens , & nullus interior ; ad omnem ventorum motum , id eſt , immundorum ſpirituum flatum movendus , neque ad conſiſtendi firmitatem valens , & animi medullis inanis .* Arundo eſt vento agitata , homo quilibet levis & inconſtans, qui proſperis intumeſcit , adverſis dejicitur ; modò in vitium , modò in virtutem propendet ; nunc Deo ſervit , nunc Mundo & diabolo , cujus vita lapſuum & pœnitentiæ viciſſitudo perpetua eſt , ſancti propoſiti nuſquam
Jacob. 1.8. tenax : *Inconſtans in omnibus viis ſuis* ; Juſtus verò non arundo eſt vento agitata , ſed *Lignum* ſolida radice charitatis firmum , *Quod plantatum eſt ſe-*
Pſ. 1.3. *cùs decurſus aquarum , quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo ; & folium ejus non defluet , & omnia quæcumque faciet , ſemper proſperabuntur .* Quid
S.Gr. M. h. 6. in Ev. » exiſtis in deſertum videre ? Arundinem vento agitatam ? Arundinem quip-
» pè mox ut aura contigerit , in partem alteram inflectit . Et quid per arun-
» dinem , niſi carnalis animus deſignatur ? Qui mox ut favore vel detractio-
» ne tangitur ſtatim in partem quamlibet inclinatur . Si enim ab humano ore
» aura favoris flaverit , hilareſcit & extollitur , totumque ſe quaſi ad gratiam
» inflectit . Sed ſi inde ventus detractionis eruperit , unde laudis aura venie-
» bat , mox eum quaſi , ad partem alteram ventus furoris inclinat . Sed arun-
» do vento agitata Joannes non erat : quia hunc nec blandum gratia , nec
» cujuſlibet detractionis ira aſperum faciebat . Nec proſpera hunc erigere ,
» nec adverſa noverant inclinare . Arundo vento agitata Joannes non erat , quem
» à ſtatus ſui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat . Diſcamus ergo,
» Fratres chariſſimi , arundinem vento agitatam non eſſe ; ſolidemus animum
» inter auras linguarum poſitum , ſtet inflectibilis ſtatus mentis . Nulla nos
» detractio ad iram provocet , ad remiſſionem inutilis gratiæ nullus favor in-
» clinet . Non nos proſpera elevent , non adverſa perturbent : ut qui in
» ſoliditate fidei figimur , nequaquam rerum tranſeuntium mutabilitate mo-
» veamur .

VI. *Sed quid exiſtis videre ? Hominem mollibus veſtitum ? Ecce qui molli-*
S. Ambr. l.5. in Luc. *bus veſtiuntur , in domibus Regum ſunt .* Utinam in ſolis Regum domibus hodie luxus & mollities regnaret : Sed paſſim mediocris etiam conditionis
Coloſſ. 3.9. & 10. mulieres ſericas veſtes tectis per terram vertunt veſtigiis , uſuque faciunt, ut amictus oneri ſit . *Sunt etiam mollia indumenta delicioſi actus , & mores; propter quod nos hortatur Apoſtolus , ut expoliantes veterem hominem cùm actibus ſuis , induamus novum , in quo non dulcis illiecebra ſit , luduſque laſciviæ , ſed uſus laboris & fructus ; eo quòd tenera corporis cura , luxuque , & laſciviarum cupiditate mollitos nequaquam cœleſtis aula ſuſcipiat , ad quam ru-*

rit

ris laborioſæ gradibus virtutis aſcenditur. Qui mollibus veſtiuntur, in do-
mibus Regum ſunt. *Non cœleſti, ſed terreno Regi militant hi qui pro Deo* S.Gr.M.h.6. in Eu.
*perpeti aſpera fugiunt: & ſolis exterioribus dediti, præſentis vitæ mollitiem
& delectationem quærunt. Nemo ergo exiſtimet, in luxu atque ſtudio pre-
tioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Joan-
nem Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa non eſſet, ne-
quaquam Petrus Apoſtolus feminas à pretioſarum veſtium appetitu compeſceret,
dicens*; Non in veſte pretioſa. *Penſate ergo, quæ culpa ſit hoc etiam viros* 1. Petri 3.
appetere, à quo curavit Paſtor Eccleſiæ & fœminas prohibere .... Propter
hominum conventus, & *Propter mutuum videre ac videri, omnes pompæ in* Tert. l. de
publicum proferuntur, ut luxuria negotietur, aut gloria inſoleſcat. Quid cultu Femin.
exiſtis in deſertum videre? Hominem mollibus veſtitum? *Joannes mollibus
veſtitus non fuit, quia vitam peccantium non blandimentis fovit, ſed vigore* Mat. 3.
aſperæ invectionis increpavit, dicens: Genimina viperarum, quis vobis de-
monſtravit fugere à ventura ira? *Unde & per Salomonem dicitur*: Verba
ſapientum quaſi ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi. *Clavis quippè atque* « S.Gr. M. h.
ſtimulis ſapientum verba comparantur: quia culpas delinquentium neſciunt pal- « 6. in Eu.
pare, ſed pungere. Si luxum & mollis vitæ delicias vitare debent Chri-
ſtiani omnes in cruce geniti, Mundo crucifixi, Chriſtoque crucifixo con-
formandi; multò magis Præſules & Rectores Eccleſiarum, qui Chriſtum
crucifixum prædicant. *Qui adulatores ſunt, & ſectantur lucra, & quærunt
divitias, & deliciis affluunt, & mollibus veſtiuntur, iſti in domibus Re-* S. Hier. in
gum ſunt. Ex quo oſtenditur, rigidam vitam, & auſteram prædicationem hunc loc.
vitare debere aulas Regum, & mollium hominum palatia declinare.

VII. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquam
Prophetam*. Is nempè non ſolùm prædicationis voce, ſed vitæ auſteritate &
pœnitentia cum vitæ ſanctiſſimæ innocentia conjunctis, necnon fide conſtan-
tiſſima in propugnanda ad mortem uſque veritate, Chriſtum indigitavit.
Omnia Joannis Chriſto præſtruebantur. Omnis ipſius vita, velut animata Pro- Tert. l. de
phetia fuit: Et nos totius vitæ noſtræ actis Chriſtum prædicare debemus, Baptiſmo.
ejuſque & in nobis præſentiam & inhabitationem per fidem & charitatem
indicare. Triplex enim eſt Chriſti adventus, *Ad homines, in homines, con-
tra homines*. Ejus adventum ad homines prædicavit Joannes: Adventum
contra homines prædicabit Elias: Adventum in homines ſpiritualem & in- S.Ber. ſ.3. in Adv. Dom.
viſibilem per gratiam & charitatem, fidelis mandatorum Dei obſervantia
demonſtrare debet. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit: & Pater* Joa. 14.
meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.
Qui juſtè & piè vivit in hoc ſæculo, Chriſtum in ſe veniſſe indicat, de
quo dictum eſt. *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ*. Juſtitia virtus Pſ. 88.
eſt, unicuique quod ſuum eſt, tribuens. Tribue ergo omnibus quæ ſua
ſunt. *Redde ſuperiori, redde inferiori, redde æquali, cuique quod debes;
& dignè celebras adventum Chriſti, parans ei in juſtitia ſedem ſuam*.

VIII. *Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum
ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te*. Rectè, qui nuntiare
ſupernum Judicem mittitur, Angelus vocatur, ut dignitatem ſervet in no-
mine, quam explet in operatione. *Altum quidem nomen eſt, ſed vita no-* S.Gr.M.h.26
mine inferior non eſt. Utinam, Fratres chariſſimi, non ad judicium noſtrum in Evang.
dicamus, quia *Omnes qui Sacerdotii nomine cenſentur, Angeli vocantur*, Pro-
pheta teſte, qui ait: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem re-* Malach. 2.
quirunt ex ore ejus; quia Angelus Domini exercituum eſt. Qui viam Domino
in animabus parant, Angeli debent eſſe ſcientia, vitæ puritate, zelo &

ardo-

ardore, pro Dei gloria & ſalute proximi. Sed & unuſquiſque Chriſtianus
hujus altitudinem nominis, ſi velit, etiam poteſt mereri. Nam unuſquiſque
„ pro virili ſua parte, in quantum gratiam ſupernæ aſpirationis accepit, ſi
„ à pravitate proximum revocat, ſi exhortari ad benè operandum curat,
„ ſi æternum Regnum vel ſupplicium erranti denuntiat, cùm ſanctæ de-
„ nuntiationis verba impendit, profectò Angelus exiſtit. Et nemo di-
„ cat, Admonere non ſufficio, exhortari idoneus non ſum: quantùm
„ potes, exhibe, ne malè ſervatum quod acceperas talentum, in tormen-
Exod. 37. „ tis pendere exigaris. Neque enim plus, quàm unum talentum accepe-
„ rat, qui hoc abſcondere magis ſtuduit, quàm erogare. Et ſcimus, quòd
„ in Dei Tabernaculum non ſolùm phialæ, ſed præcipiente Domino, etiam
„ cyathi facti ſunt. Per phialas quippè doctrina exuberans, per cyathos verò
„ parva atque anguſta deſignatur ſcientia. *Alius doctrina veritatis plenus au-
dientium mentes inebriat: per hoc ergo quod dicit profectò phialam porrigit.
Alius explere quod ſentit non valet, ſed quia hoc utcumque denuntiat, pro-
fectò per cyathum guſtum præbet. In Dei ergo Tabernaculo, id eſt, in ſancta
Eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapientiæ miniſtrare phialas minimè poteſtis;
in quantum pro divina largitate ſufficitis, proximis veſtris boni verbi cyathos
date. In quantum vos profeciſſe penſatis, etiam vobiſcum alios trahite, in via
Dei ſocios habere deſiderate. Si quis veſtrum, Fratres, ad forum, aut for-
taſſe ad balneum pergit, quem otioſum eſſe conſiderat, ut ſecum veniat, in-
vitat. Ipſa ergo terrena actio veſtra vos conveniat, & ſi ad eum tenditis, cu-
rate, ne ad eum ſoli veniatis. Hinc etenim ſcriptum eſt:* Qui audit, dicat,
Veni: *Ut qui jam in corde vocem ſuperni amoris acceperit, foras etiam pro-
ximis vocem exhortationis reddat. Et fortaſſe panem, ut eleemoſynam indi-
genti porrigat, non habet; ſed majus eſt quod tribuere valeat, qui linguam
habet. Plus enim eſt verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere,
quàm vitam morituræ carnis terreno pane ſatiare. Nolite ergo, Fratres, pro-
ximis veſtris eleemoſynam verbi ſubtrahere.*

IX. *Amen dico vobis: Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne
Baptiſta qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo.* Etiamſi Eliam
„ Thesbyten dixeris in cœlum aſſumptum, attamen non eſt hic major Joan-
„ ne. Enoch translatus eſt ſed non major eſt tamen Joanne. Moyſes maxi-
„ mus legiſlator, & omnes Prophetæ; ſed non m jores Joanne. Non er-
„ go Prophetas Propheti audeo comparare, ſed ipſe Dominus noſter & illo-
S. Cyrillus Jeroſol. Catech. 3. „ rum Dominus Jeſus pronuntiavit: *Major inter natos mulierum non ſurrexit
„ Joanne Baptiſta*. Non inter natos virginum, ſed mulierum. Magni ſervi
„ ad conſervos comparatio: Filii verò ad ſervos minimè comparanda eſt gra-
„ tia & excellentia, Vides, quantum hominem hujus gratiæ ducem elegit,
„ nihil omninò poſſidentem, ſolitudinis ſtudioſum, ſed non inhumanum; lo-
„ cuſtas manducantem, alas parantem animæ; melle veſcentem, & dulcio-
„ ra melle utilioraque loquentem; veſte de pilis camelorum indutum, &
„ exercitationis typum in ſeipſo monſtrantem, qui etiam in utero matris cum
„ geſtaretur, à Spiritu ſancto ſanctificatus eſt. Erat quidem & Jeremias ſan-
„ ctificatus, ſed non prophetavit in utero: ſolus autem Joannes in utero exi-
„ ſtens, exultavit in gaudio & corporeis oculis nihil videns, ſpiritu Do-
„ minum cognovit. Cùm enim magna ſit gratia Baptiſmi, magno quoque
„ præſule, ſeu miniſtro egebat.

S. Jo. Chr. ho. 31. in Matt. „ *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta*. Veniat in men-
„ tem tibi menſa illius, educatioque, & mentis altitudò: ita enim in ter-
„ tis, quaſi in cœlo verſabatur. Naturæ namque omni neceſſitate ſuperata,

mira-

mirabile quoddam peregit iter. Semper in hymnis, ſemper in Orationibus «
fuit. Nulli hominum antequam ad baptizandum accederet, Deo autem ſo- «
li ſua ſemper offerebat colloquia: Neminem vidit umquam conſervorum, «
nec ab aliquo viſus fuit: Non lacte nutritus, non lecto ſuſceptus, non «
tecto, non foro, non alia re humana uſus erat: tamen mitis ſimul & acer, «
quorum alterum ex converſatione ſua cum diſcipulis, alterum ex reſpon- «
ſione ad Judæos atque ad Regem libera facilè perdiſces. Meritò itaque «
Chriſtus de illo dixit: *Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Ba-
ptiſta*. Verùm ne his Joannis laudibus impulſi, Joannem Chriſto præpone-
rent, ſubjungit: *Qui autem minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo*.
Quid igitur, inquies, Chriſtus comparatus Joanni major erat? Minimè;
ſed abſolutè & ſimpliciter major omnibus, nec ulli comparandus. Nec
enim Joannes ipſe, cùm de Chriſto ait, *Quia fortior me eſt*, comparan-
do ſe illi dicit: nec Paulus, cum de Chriſto ſcribat, *Ampliori gloria
præ Moyſe dignus eſt habitus*, illum cùm Moyſe comparat. Ipſe etiam Chri-
ſtus, cùm dicit de ſe ipſo, *Ecce pluſquam Salamon hic*, non comparat ſe
Salomoni. Quod ſi quis per comparationem id dictum contendat, id ac-
comodatè factum eſſe reſpondemus, propter audientium imbecillitatem; qui
& ſemper ante procliviores erant ad Joannem, & tunc partim propter car-
ceres, partim propter fiduciam, qua liberè Regibus loquebatur, clariorem
exiſtimabant; ſatiſque erat, ſi ita dictum etiam per comparationem acce-
piſſent. Conſuevit profectò etiam vetus Scriptura, comparationem eorum
quæ inter ſe comparari non poſſent, homines ab erroribus liberare, ut Pſ. 85.
Non eſt ſimilis tui in Diis Domine: & Exod. 8. *Non eſt Deus ſicut Deus no-
ſter*. Qui minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo. *Commendavit Re-* S. Aug. ib.
*gnum, quod deſideremus: propoſuit civitatem, cujus cives eſſe cupiamus. Qua-
les ibi cives? Quam magni cives? Quiſquis ibi minor eſt, Joanne major eſt,
quo nemo major ſurrexit inter natos mulierum*.... Fuerunt Prophetæ ante
Joannem, & multi, & magni, & ſancti, digni Deo, Deo pleni, Salva-
toris prænuntiatores, veritatis adteſtatores. Verumtamen de nullo eorum
dici potuit, quod dictum eſt de Joanne, *Inter natos mulierum non ſurre-
xit major Joanne Baptiſta*. Quid ergo ſibi vult iſta magnitudo præmiſſa ante S. Amb. ſ.
magnum? *Ad teſtimonium magnæ humilitatis*? Tam enim magnus erat, ut 288. alias 23.
Chriſtus poſſet putari. Poſſet Joannes abuti errore hominum, & non la- ex editis a
borare, ut perſuaderet ſe eſſe Chriſtum, quia hoc jam illi, qui eum au- Sirmondo.
diebant & videbant, illo non dicente putaverant. Non erat ei opus ſemi-
nare errorem, ſed confirmare. *At ille ſponſi amicus humilis, ſponſo zelans,
non ſe pro ſponſo adulterum ſupponens, perhibet teſtimonium amico ſuo, & eum
qui verè ſponſus erat, ſponſæ commendat: Ut ametur in illo, odit ſe amari
pro illo*. Qui habet ſponſam, *inquit*, ſponſus eſt. *Et quaſi diceres, quid
tu?* Amicus autem, *inquit*, Sponſi ſtat, & audit eum, & gaudio gaudet
propter vocem ſponſi. Stat, & audit; *Diſcipulus audit Magiſtrum quia
audit, ſtat; quia ſi non audit, cadit. Hinc magnitudo Joannis maximè com-
mendatur; quia cùm poſſet putari Chriſtus, maluit Chriſto teſtimonium perhibe-
re, illum commendare; ſe humiliare, quàm pro ipſo accipi, & à ſe decipi*. S. Aug. ſer. 96.
Diſcat Chriſtiani ſe humiliare, ſi in Regno cœlorum locum habere velint. aua. de Di-
Omnes delectat celſitudo, ſed humilitas gradus eſt. Quid tendis pedem ultra te? verſis. 47.
Cadere vis, non aſcendere. A gradu incipe, & aſcendiſti.

X. *A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, Regnum cœlorum vim pa-* S. Jo. Chr.
titur, & violenti rapiunt illud. Bonum eſt rapere, non ea quæ pereunt, H. 53. in Joa.
ſed Regnum cœlorum. Non igitur deſidia acquiri poteſt, ſed cura & di-

 ligen-

ligentia. Sed quid ſignificat, *Vim patitur?* Vi opus eſt multa: *Anguſta eſt*
,, *via*, robuſta anima opus eſt & generoſa. *Raptores præoccupare adnituntur;*
,, *nihil reſpiciunt, non accuſationem, non damnationem, non ſupplicium: illud*
ſolùm curant, ut præcurrant cæteros. Rapiamus ergo Regnum cælorum, quæ
rapina non crimini, ſed laudi datur: crimen eſt, ſi non rapimus; non enim
alterius damno diteſcimus. Adnitamur ergo: & licèt ira & cupiditas nos
perturbet, naturæ vim inferamus manſuetudini aſſueſcamus, parum laboremus, ut perpetuò quieſcamus. Noli aurum rapere, ſed divitias, quarum
comparatione aurum lutum eſſe apparet. Dic quæſo, plumbo tibi & auro propoſito, utrum potiùs raperes? Nonnè aurum? Ubi qui rapit punitur, majus
honoras: ubi qui rapit honoratur, majus prodis: quòd ſi utrinque puniretur,
num ſanè ad hoc magis veniſſes? Hìc nihil tale, eſt, ſed beatitudo. Et quomodo poteſt quis rapere (inquis?) *Diſperge quæ habes in manibus. Quouſque*
enim præſentia ſervas, illa rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis
argento manibus, quoad id tenuerit, numquid aurum rapere poterit, niſi id
priùs projiciat, & expeditus fiat? Rapientem bene expeditum eſſe oportet, ne
quid eum impediat: ſiquidem etiam nunc contrariæ poteſtates ſunt obviæ, ut
id nobis auferant.

Regnum cœlorum vim patitur; & violenti rapiunt illud. *Si repetamus*
S. Ambr. l. 5. *Dominicum illud quod ſcriptum eſt*, Regnum Dei intra vos eſt; *advertimus,*
In Luc. n. 112. *in nobis Regnum cæleſte ſolidari: cùm Chriſtus exploſo mundani principis re-*
& ſeq. *gno, fugatiſque deliciis ſæcularibus, intra noſtrorum ſecreta regnat animorum.*
Vis igitur menti affertur humanæ, quæ diverſis illecebris delinita, laborem
fugit, voluptatem expetit; cum vel metu ſupplicii coercita, vel præmio provocata, vincere ipſa ſe nititur: & tamquam exantlatis laboribus, palmam,
quæ ſibi plurimis adverſantibus ſubtrahebatur, contendit eripere. Rapimus enim
ex hoc mundo palmam ſalutis, & quaſi excubantibus obſeſſos ſerpentibus fructus pervigilii labore decerpimus; ita tamen, ut non furtiva ſublatio ſed direptio ſit triumphalis. Eſt & aliud direptionis genus, quando aliis ſublata
,, diripimus. Qui ſint igitur raptores illi, non laboramus intelligere, cùm
Gen. 49. 27. ,, de Benjamin lupi rapacis genere nos manare noverimus. Præceſſaret Joan-
,, nes, ut juſtificaret populum Judæorum: Ipſe Dominus venerat ad oves
,, perditas domus Iſrael; Apoſtolos deſtinaverat, ut fidem populi Judęorum,
Luc. 6. 44. ,, vel diſputatione, vel ſignis miraculiſque fundarent: ſed cùm illi munera
,, ſibi oblata defugerent, publicani & peccatores in Deum credere, in fidem
,, coire cœperunt. Diripuit Regnum illa, quæ fluxu ſanguinis laborabat;
,, nam cùm Dominus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, *furtivo quodam*
,, *tactu ſanitatis remedium prælibavit.* Diripuit Regnum illa Chananæa, quæ
Mat. 15. 22. ,, à ſuis finibus egreſſa, clamabat dicens, *Miſerere mei, Domine, Fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.* Verè hæc Regnum coegit, *pertinax in precibus, ſapiens in reſponſis, fidelis in verbis. Prætereuntem revocat, tacentem rogat, excuſantem adorat, negantem inclinat. Nonnè tibi*
videtur eripere, cùm elicit quod negatur, præripere quod aliis reſervatur?
Negaverit enim Dominus panem filiorum dari canibus oportere; at illa con-
,, *ſenſit, & conſentiendo diripuit, dicens:* Utique Domine, nam & catelli
,, edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. *Didiciſti, quemadmodum regnum cæleſte rapiatur. Cogamus igitur & nos, diripiamus illud; nemo enim niſi feſtinans Paſcha manducet. Sed quæ eſt iſta, quæ rapuit Regnum? Non improbitas, non laſcivia, non voluptas ſed illa de qua*
dicitur, Magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Ecce rapuit, quæ quod voluit, impetravit; quod rogavit, extorſit. Rapuit & illa vidua, quæ fre-
quen-

Digitized by Google

quenter orando, ſi non propter innocentiam, ſaltem propter importunitatem, ut exaudiatur extorquet. Rapuit igitur Eccleſia Synagogæ Regnum. Regnum meum Chriſtus eſt. Rapio illum Judæis miſſum ſub Lege, natum in Lege, nutritum juxta Legem, ut me qui eram ſine Lege, ſervaret. Rapitur Chriſtus, cùm aliis promittitur, aliis prædeſtinatur; rapitur Chriſtus, cùm aliis naſcitur, aliis ſuffragatur; rapitur Chriſtus, cùm ab aliis occiditur, ſepelitur à nobis; rapitur inſidiantibus, rapitur dormientibus. Habes ubi ipſi confeſſi ſunt nos rapuiſſe, ſe dormiſſe, dicentes: Dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus. *Surge igitur qui dormis, ne & tu dum dormis, Chriſtum amittas.* Surge qui dormis & exurge à mortuis. Vides mortuos eſſe qui dormiunt? *Et ideo non invidemus aliis, ſed providemus nobis; non enim mortui poterant ſervare viventem. Exurgant, vel ſerò qui dormierunt, etiam qui Chriſtum perdiderunt. Non ſic amittitur Chriſtus, ut non revertatur, ſi tamen requiratur: Sed vigilantibus ingreditur, & exurgentibus præſto eſt: imò omnibus adeſt, qui ubique ſemper eſt, quia complet omnia. Nulli enim deficit, nos deficimus: nulli, inquam, deficit, ſuperabundat omnibus: Superabundavit enim peccatum, & ſuperabundavit gratia. Gratia Chriſtus eſt, vita Chriſtus eſt, Chriſtus eſt reſurrectio: Qui ſurgit igitur, invenit eſſe præſentem. Rapitur ergo Regnum cœlorum, cùm Chriſtus à domeſticis denegatur, à Gentilibus adoratur: rapitur, cum ab illis repudiatur, à nobis colitur: rapitur, cum per hæreditatem non agnoſcitur, per adoptionem adquiritur.*

A diebus Joannis Baptiſtæ Regnum cœlorum vim patitur, *Quid eſt regnum cœlorum, niſi locus Juſtorum? Solis enim juſtis cœleſtis patriæ præmia debentur, ut humiles, caſti, mites, atque miſericordes ad gaudia ſuperna perveniant. Cùm verò quis vel ſuperbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accenſus, vel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & vitam æternam percipit, quaſi in locum peccator intrat alienum.* A diebus ergo Joannis Baptiſtæ Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: *Quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quam Regno cœlorum fieri violentiam docuit? Recogitemus ergo mala quæ fecimus, & noſmetipſos aſſiduis lamentis atteramus. Hæreditatem juſtorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiam. Vult à nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti. Nam Regnum cœlorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur.* S. Gr. M. h. 20. in Ev.

XI. Omnes enim Prophetæ & Lex, uſque ad Joannem prophetaverunt. *Videtur Joannes interjectus quidam limes Teſtamentorum duorum, veteris & novi. Suſtinet ergo perſonam vetuſtatis, & præconium novitatis. Propter perſonam vetuſtatis, de ſenibus naſcitur: propter perſonam novitatis, in viſceribus matris Propheta declaratur.* Vetus Teſtamentum, quod Lege conſtat & Prophetis, Prophetia fuit, præconium, & figura Novi Teſtamenti: Novum verò Teſtamentum eſt explicatio veteris. *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem: Lex enim quæ prævaricatores abundanti reatu concludebat in eam fidem, quæ poſtea revelata eſt, gratia facta eſt per Jeſum Chriſtum, per quem ſuperabundavit gratia: ac per hoc impleta eſt per gratiam liberantem; quæ non implebatur per litteram jubentem. Item in ipſa Lege univerſa Prophetia, quæ non tantùm verbis, ſed etiam quarumdam actionum figuris Salvatoris promittebat adventum, veritas facta eſt per Jeſum Chriſtum.* Lex enim per Moyſem data eſt, Gratia autem & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. *Ex cujus adventu jam Regnum Dei cœpit annuntiari;* quia Lex & Prophetæ uſque ad Joannem. *Lex ut reos faceret, qui deſiderarent ſalutem;* S. Aug. ſ. 293. alias 5. ex editis a Vignerio. S. Aug. l. 19. contra Fauſtum, c. 3. Joa. 1. 17.

 Pro-

S. Aug. l. 3. ad Bonifac. c. 4. *Prophetæ , ut promitterent Salvatorem* . Lex & Prophetæ uſque ad Joannem. *Quaſi præteritæ diſpenſationis limitem quemdam , qui Mediatorem ipſum non aliqua umbra futuri , vel allegorica ſignificatione , vel ulla Prophetica prænuntiatione venturum eſſe ſignificans ; ſed digito demonſtrans , ait ,* Ecce Agnus Dei Ecce qui tollit peccatum mundi : *tamquam dicens , Quem multi juſti videre concupierunt , in quem venturum ab ipſius humani generis initio crediderunt , de quo Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones , de quo ſcripſit Moyſes , de quo Lex & Prophetæ ſunt teſtes :* Ecce Agnus Dei , ecce qui tollit peccatum Mundi . *Ab hoc Joanne & deinceps cœperunt de Chriſto fieri præterita , vel præſentia , quæ ab illis omnibus anterioris temporis juſtis credebantur , ſperabantur , deſiderabantur futura* . Juſti Veteris Teſtamenti & Prophetæ , miniſtri erant Teſtamenti Veteris , hæredes novi , quia ex fide qua vivimus , una eademque vivebant ; & ideò tametſi *nondum nomine , ſed re ipſa fuerunt Chriſtiani* . Sed , heu , ex Chriſtianis hujus temporis plurimi ſunt ſolo nomine , non reipſa Chriſtiani ; & in ipſo Novo Teſtamento , ad Vetus teſtamentum pertinent , ſub Lege poſiti , non ſub Gratia : *Quia facit eos carnalis timor & cupiditas ſervos , non evangelica fides , ſpes & charitas liberos* .

XII. *Et ſi vultis recipere , ipſe eſt Elias , qui venturus eſt* . Joannes Baptiſta Elias fuit officio , fide , zelo , pœnitentia , animi fortitudine. Hunc imitentur Paſtores & Rectores animarum , ut animas ad Chriſti adventum feliciter diſponant . Joannes eſt Elias , non perſona , ſed ſpiritu & virtute , ut Sanctus Lucas explicat : *Præcedet ante illum in ſpiritu & virtute*

Luc. 1. 17. *Eliæ* . Sanctus enim Elias & virtutem magnam habuit , & gratiam : virtutem , ut ad fidem animos populorum à perfidia retorqueret , virtutem abſtinentiæ atque patientiæ , & ſpiritum prophetandi . *In deſerto Elias , in*

S. Ambr. l. 1. in Luc. n. 36. *deſerto Joannes ; ille corvis paſcebatur , hic dumis ; & calcata omni voluptatis illecebra , parcimoniam prætulit , luxumque contempſit . Ille Achab Regis gratiam non quæſivit , hic ſprevit Herodis : ille Jordanem diviſit , hic ad Lavacrum ſalutare convertit : hic cum domino verſatur in terris , ille cum Domino apparet in gloria : hic prioris , ille ſequentis Dominici Præcurſor Adventus* .

XIII. *Qui habet aures audiendi , audiat* . Ait Scriptura , *Venite filii , au-*

S. Aug. Enar. in Pſ. 33. Concione 1. *dite me , timorem Domini docebo vos* . Putate , quia ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus ita per Prophetam loquitur : *Audiamus illum ſimul , audite illum per nos . Doceat ergo , præbeamus aurem , præbeamus cor . Non aperiamus aures carnis , & cordis claudamus ; ſed ſicut ipſe dixit* , Qui habet

Baruch. 2. 31. aures audiendi , audiat . *A quo autem habeant quicumque habent , ipſe Dominus oſtendit , ubi ait :* Dabo eis cor cognoſcendi me , & aures audien-

S. Aug. lib. de dono perſev. c. 14. tes . *Aures ergo audiendi , ipſum eſt donum obediendi , ut qui id haberent , venirent ad eum , ad quem nemo venit , niſi fuerit ei datum à Patre ipſius . Exhortamur ergo atque prædicamus ; ſed qui habet aures audiendi , obedienter nos audiunt : Qui verò eas non habent , fit in eis quod ſcriptum eſt :* Ut

Mat. 13. 13. audientes non audiant ; *audientes videlicet corporis ſenſu , non audiant cordis conſenſu . Cur autem illi habeant aures audiendi , illi non habeant , hoc eſt , cur illis datum ſit à Patre , ut veniant ad filium , illis autem non ſit datum ; quis cognovit ſenſum Domini , aut quis conſiliarius ejus fuit ? Aut tu quis es , ô homo , qui reſpondeas Deo ?*

S. Amb. l. 6. in Luc. n. 7. 8. & 9. XIV. *Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam ? Similis eſt pueris ſedentibus in foro , qui clamantes coæqualibus , dicunt : Cecinimus vobis , & non ſaltaſtis : lamentavimus , & non planxiſtis* . Etſi non incongrua hæc pue-

ro-

rorum videantur eſſe perſonæ, qui levem corporis motum imprudentia adhuc
maturioris gravitatis exercent; tamen ad altiorem ſenſum id referri poteſt,
eò quòd videantur Judæi nec Pſalmis primò, nec Threnis poſtea Propheticis
crediditſe: *Pſalmis ad præmia provocati, Threnis ab errore revocati*. Cantavit Pſ. 136.
David, ut in ſalicibus noſtra ſuſpenderemus organa. Cantavit ipſe, & ante
Arcam Domini, non pro laſcivia, ſed pro Religione ſaltavit. Ergo non hi-
ſtrionicis motibus ſinuati corporis ſaltus, ſed impigra mentis, & religioſa
corporis agilitas deſignatur. *Sed non in triumphis, non excidiis Judæorum ſe-
cuta correctio eſt, qui divinæ indulgentiæ muneribus provocati, levare mentem,
corpus attollere, terrena deſerere, cæleſtia quærere debuerunt; & injuriis ca-
ptivitatis attriti, deflere peccatum, quod culpa eſſet auctor injuriæ*. Bene ergo
dicit, *Cantavimus vobis, & non ſaltaſtis*. Cantavit enim Moyſes, quando Exod. 15.
in Mari Rubro ad tranſitum Judæorum fluctus obriguit, unda circumſtetit,
eademque equos Ægyptiorum, adſcenſoreſque reſuſa demerſit. Cantavit Eſajas Iſa. 5. 1.
dilectæ vineæ ſuæ canticum, ſignificans aſperam flagitiis fore plebem, quæ
fœcundis priùs erat virtutibus fructuoſa. Cantaverunt Hebræi, cùm veſtigia Dan. 3. 24.
eorum tactu flammæ rorantis humeſcerent, & intùs extraque ardentibus omni-
bus, ſolos tamen ignis innoxius lamberet, nec adureret. Abacuc quoque Can-
tico publicam doctus mulcere mœſtitiam, prophetavit dulcem Domini fore Abac. 3. 8.
Fidelibus Paſſionem. *Cantaverunt ergo Prophetæ, ſpiritualibus modulis publicæ
ſalutis oracula reſultantes. Fleverunt Prophetæ Threnis flebilibus dura Ju-
dæorum, corda mulcentes*. Nec tamen cæci pervicaceſque Judæi converſi ſunt
ad Deum. Idem Chriſtianis potiori jure exprobratur, qui nec lætis con-
centibus, ſcilicet promiſſis æternorum bonorum atque gaudiorum; nec næ-
niis, nempè minis pœnarum æternarum, ignis inextinguibilis, vermis im-
mortalis, ſtridoris, dentium; nec lætis Chriſti ad homines venientis, & ſa-
lutem illis afferentis; nec lugubribus pro nobis patientis myſteriis, ad pœ-
nitentiam adduci poſſunt. *Cantavimus vobis, & non ſaltaſtis*. Docuit nos Pſ. 45. 8.
Scriptura cantare graviter, pſallere ſpiritaliter. Docuit etiam ſaltare ſapien-
ter, dicente Domino ad Ezechiel: *Plaude manu, & percute pede*; neque Ezech. 6. 11.
enim hiſtrionicos fluxi corporis motus Deus morum cenſor exigeret, aut in-
decoros crepitus viris, plauſuſque fœmineos imperaret, ut tantum Prophe-
tam deduceret ad ludibria ſcenicorum, & mollia fœminarum. Non congruunt
reſurrectionis revelata myſteria, & opprobria ſaltationis exacta. Sanè eſt
quidam proprius bonorum actuum factorumque plauſus, cujus ſonus in or-
bem exeat, & benè geſtorum reſultet gloria. Eſt honeſta ſaltatio, qua tri-
pudiat animus, & bonis corpus operibus elevatur; quando in ſalicibus or-
gana noſtra ſuſpendimus. Jubetùr ergo Propheta plaudere manu, & percu-
tere pede: *Jubetur pſallere, quia Sponſi nuptias jam videbat, in quibus de-
ſponſatur Eccleſia, Chriſtus adamatur. Et bonæ nuptiæ, quando Verbo anima,
ſpiritui caro nubit*. In his Propheta David nuptiis ludere nos voluit, ad
has invitavit, quia ſuos poſteros copulabat, & ideò lætior quàm cæteri,
quaſi in ipſo actu nuptiarum poſitus, nos ad celebritatem feſti muneris ad-
hortatur, dicens: *Exultate DEO adjutori noſtro, jubilate DEO Jacob. Su-* Pſ. 80. 2. & 3.
mite Pſalmum, & date tympanum, pſalterium jucundum cum cythara. Et ali-
bi: *Pſallam tibi in cythara, ſanctus Iſrael. Gaudebunt labia mea cùm canta-
vero tibi, & anima mea quam redemiſti*. Audis citharizantium voces, audis Pſ. 70. 22. &
ſaltantium crepitus, nuptias crede. *Sume & tu citharam, ut pulſata Spiri-* 23.
*tus plectro interiorum corda nervorum, boni operis ſonum reddat: ſume Pſalte-
rium, ut harmonia dictorum factorumque tuorum concinat. Sume tympanum,
ut organum tui corporis ſpiritus moduletur interior, factiſque operantibus, dul-*
cis

eis morum tuorum ſuavitas exprimatur . . . . . Hoc canticum cecinerunt pueri , nec auditi ſunt . Qui pueri ? de quibus Iſaias ait , *Ecce ego & pueri quos*
„ *dediſti mihi* . Sed hoc canticum non in foro , non in plateis canebatur , ſed
„ in Jeruſalem : Ipſa eſt enim Dominicum forum , in quo præceptorum cœ-
„ leſtium jura conduntur . Canitur in Eccleſia , cujus Jeruſalem typus fuit.

S. Aug. in ſ. 311. alias de Diver. 115.

Cecinimus vobis , & non ſaltaſtis ; lamentavimus , & non planxiſtis . Cantat qui præcipit , ſaltat qui facit . *Quid eſt ſaltare , niſi motu membrorum cantico conſonare ?* Quod eſt canticum noſtrum ? Non proferam ego ; non ſit meum . Melius miniſter ſum , quàm actor . Dico canticum noſtrum : *Nolite diligere mundum , neque ea quæ in mundo ſunt . Si quis diligit mundum , non eſt charitas Patris in eo . Quoniam omne quod eſt in mundo , concupiſcentia carnis eſt , & concupiſcentia oculorum , & ſuperbia vitæ : quæ non eſt ex Patre , ſed ex Mundo eſt . Et Mundus tranſit , & concupiſcentia ejus . Qui autem facit voluntatem Dei , manet in æternum* . Audiſtis canticum , audiamus ſaltantes : *Facite vos congruentia morum , quod faciunt ſaltatores motu membrorum . Intus hoc agite , mores conſonent . Cupiditas extirpetur , charitas plantetur . De iſta arbore quicquid exit , bonum eſt . Cupiditas nihil boni poteſt generare , charitas nihil mali . Et dicitur , & laudatur , & nemo mutatur* .

1. Joa. 2. 15. & ſeq.

XV. *Venit enim Joannes neque manducans , neque bibens , & dicunt : Dæmonium habet . Venit Filius hominis manducans & bibens , & dicunt : Ecce homo vorax & potator vini , publicanorum & peccatorum amicus . Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis* . Impii inutile reddunt malitia ſua , quicquid Deus pro illorum ſalute operatur , quemadmodum *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* . Araneæ ex iis floribus venenum , ex quibus apes mel conficiunt . Ægro ſtomacho ſalubriores cibi nocent . Quoſdam auſterior vitæ ratio perterret ; remiſſior offendit . Bonum ipſum virtutemque vituperant in iis , quos non amant . De miniſtris Chriſti , aut de aliis Chriſtianæ pietatis profeſſoribus temerè judicant , illiſque obloquuntur , ut Scribæ ac Phariſæi Joanni , ipſique Chriſto Domino . Hi ſuperbiæ ac invidiæ fructus . Hæc vitia vitemus , regulamque charitatis ab Apoſtolo traditam ſequamur : *Is qui*

Rom. 14. 3.

manducat , non manducantem non ſpernat : & qui non manducat , manducantem non judicet ; . . . Tu quis es , qui judicas alienum ſervum ? Domino ſuo ſtat , aut cadit . . . Qui manducat , Domino manducat : gratias enim agit Deo . Et qui non manducat , Domino non manducat , & gratias agit Deo . . . Non eſt regnum Dei eſca & potus ; ſed juſtitia & pax , & gaudium in Spiritu ſancto . . . . Bonum eſt non manducare carnem , & non bibere vinum . . . Regnum,

S. Aug. l. 2. qu. Ev. c. 11. Philipp. 4. 1. Cor. 9. 22.

inquam , Dei non eſt in eſca & potu : *Sed in æquanimitate tolerandi ; quos nec copia ſublevat , nec deprimit egeſtas* . Unde & Paulus dicebat : *Scio abundare , ſcio & penuriam pati* . Rectores verò animarum , non admodùm curent varia de ſe hominum ſæcularium judicia , modò quæ charitatis & ædificationis ſunt , ſectentur , & verè dicere cùm Apoſtolo poſſint : *Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem , Omnibus omnia factus ſum , ut omnes facerem ſalvos* .

Venit Joannes neque manducans , neque bibens , &c. *Venit Filius hominis*

S. Joa. Chr. h. 38. in Mat.

manducans & bibens , &c. Id eſt , oppoſitis quibusdam itineribus ego & Joannes ad vos venimus , idemque fecimus , quod venatores ſolent facere , qui
„ quando fugaciſſima capuque difficillima inſectantur animalia , non una via ,
„ ſed diverſis , & non diverſis ſolum , ſed per contraria plerumque ingrediun-
„ tur , ut ſi alterum effugerint , in alterum incidant . Nam quoniam univerſum
„ penè genus hominum maximè jejunantes ſolet admirari , & duritiem vivendi
„ approbare : idcircò ſtatim à teneris unguiculis diſpenſatione divina durè vixit
„ Joannes , ut ad credendum verbis ipſius populi adducerentur . Sed cur , in-
quies,

Digitized by Google

quies, hoc iter Chriſtus non eſt ingreſſus? Imò verò hanc quoque viam
ipſe confecit, cùm quadraginta diebus jejunaverit, & circumiret ita docens,
ut non haberet, ubi caput reclinaret. Sed tamen etiam aliam iniit vitæ ra-
tionem, ut faciliùs omnes lucrifaceret. Idem enim erat, aut etiam majus,
teſtimonio ejus qui duriſſima diſciplina vivendi fuerat uſus, approbari, quàm
ipſum jejunare atque auſterè vivere. Prætereà, præter vitæ ſanctimoniam ni-
hil magni Joannes oſtendit: *Nullum enim ſignum Joannes fecit*. Chriſtus verò Joa. 10.
ſignorum atque miraculorum teſtimonio claruit. Illam autem vivendi ratio-
nem, quæ jejunio claros efficit, Joanni omninò poſtea dimiſit: ipſe autem
publicanorum atque peccatorum menſas elegit, ut publicanos & peccatores
ſalvaret. Interrogabimus ergo Judæos, ſi jejunium admirantur, atque col-
laudant, cur Joanni jejunanti non crediderunt, cujus verba ad Jeſum illos
apertiſſimè adducebant? Quòd ſi grave ac triſte jejunium ipſis videtur, cur
Jeſum comedentem atque bibentem repulerunt? utraque enim via, ſi Joan-
nem & Jeſum recepiſſent, ſalutem conſequebantur. Illi autem quaſi crudelis
quædam beſtia, contumeliis utrumque lacerarunt. Non erat ergo culpa
eorum quibus non credebatur, ſed eorum qui credere nolebant. Nemo enim
non inſanus contraria ſimul vituperare ac laudare ſtudet. Ars eſt artium regi-
men animarum. Cæleſtis medicina eſt; variam autem curandi rationem ineunt
periti Medici pro morborum & temperamentorum varietate. Alii duriorem,
alii mitiorem diſciplinam erga pœnitentes obſervant. Ad eumdem tamen
collineant ſcopum, modò charitatem magiſtram ſequantur, quæ *Alios par-* S.Aug. l. de
turit, cum aliis infirmatur; alios curat ædificare, alios contremiſcit offendere; Catechizandis
ad alios ſe inclinat, ad alios ſe erigit; aliis blanda, aliis ſevera, nulli inimica, rudibus c. 15.
omnibus mater. Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis. *Etſi vos perſuaſi non*
eſtis, me tamen jure incuſare non poteſtis. Quod & Propheta ſignificat his ver-
bis: *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris*. Quamvis enim Pſ. 50.
Deus ſciat nihil boni vos facturos, cura tamen & providentia ſumma erga
vos utitur: ut ne umbram quidem inſulſæ dubitationis imprudentiſſimis re-
linquat. *Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis*. Sapientia Dei Filius
eſt; ſapientia per naturam, non per profectum. Bene ergo dicitur ſapientia, Hebr. 6.
quæ Deus eſt, ab omnibus filiis ſuis juſtificata. *Quia circa omnes juſtitia*
ſervatur: ut ſuſceptio ſiat fidelium, rejectio perfidorum. Unde plerique Græci
ſic habent: *Juſtificata eſt ſapientia ab omnibus operibus ſuis*; quòd opus ju-
ſtitiæ ſit, circa uniuſquiſque meritum ſervare menſuram.

XVI. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ vir-*
tutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam: Chriſtianos etiam ſpectant graves
illæ Salvatoris exprobationes, qui beneficiis ipſius longè majoribus abutun-
tur, & ad pœnitentiam non flectuntur. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida,*
quia ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in
cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Chriſtianus impœnitens, Ethnico pejor
eſt, cùm Dei verbo, ac miraculis, quibus Religioni conciliavit auctoritatem,
pertinaciùs reſiſtat. Illorum *qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam do-*
num cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti; guſtaverunt nihilominus
bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt; culpa longè
gravior, contumacia præfractior, ingrati animi vitium horribilius. Quamo-
brem gravior ipſos damnatio pœnaque manet in die judicii, quàm Tyrios &
Sidonios. Rurſus enim crucifigunt & oſtentui habent Filium Dei. *Terra enim* Hebr. 6. 7.
ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à
quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem ſpinas & tribulos,
reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem. Gra-

viora

viora omninò peccata ſunt Chriſtianorum, qui Dei Verbum audiant, & non faciunt, quàm Paganorum qui non audierunt. Nullam enim cauſari poſſunt ignorantiam. *Nullum ignorantiæ prætextum tibi patrocinatur, quòd Domino agnito, præceptiſque ejus admiſſis, denique pœnitentia delictorum functus, rurſus te in delicta reſtituis. Ita, in quantum ignorantia ſegregaris, in tantum contumaciæ agglutinaris.... Cùm autem ignorantes Dominum, nulla exceptio tueatur à pœna, quia Deum in aperto conſtitutum, & vel ex ipſis cœleſtibus bonis comprehenſibilem, ignorari non licet, quantò cognitum deſpici periculoſum eſt? Deſpicit porrò qui bonorum ac malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit, reſumens, intellectui ſuo, id eſt, Dei dono contumeliam facit: reſpuit datorem, cum datum deſerit.... Ita in Dominum non modò contumax, ſed etiam ingratus apparet.*

Tert. l. de Pœnitentia, c. 5.

Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Cur autem apud Tyrios & Sydonios miracula non fecerit, ſcrutetur, qui poteſt, judiciorum Dei tam magnum profundum; verumtamen caveat præcipitium. Securius cum Apoſtolo exclamemus: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Humillima ergo animi devotione terribilia Dei judicia adoremus, quæ ſcrutari curiosè non licet. *De Tyriis & Sidoniis quid aliud poſſumus dicere, quàm non eſſe eis datum, ut crederent, quos etiam credituros fuiſſe ipſa Veritas dicit, ſi talia, qualia apud non credentes facta ſunt, virtutum ſigna vidiſſent? Quare autem hoc eis negatum fuerit: dicant ſi poſſunt, qui calumniantur & oſtendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit. Nos, etiam ſi rationem facti, & profunditatem judicii ejus penetrare non poſſumus, manifeſtiſſimè tamen ſcimus, & verum eſſe quod dixit, & juſtum eſſe quod fecit: & non ſolùm Tyrios & Sidonios, ſed etiam Corazain & Bethſaida potuiſſe converti & fideles ex infidelibus fieri, ſi hoc in eis Dominus voluiſſet operari. Neque enim ulli falſum videri poteſt, quod Veritas ait, Nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo: &, Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni cælorum, illis autem non eſt datum: &, Nemo novit Filium, niſi Pater; neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare; &, Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat: &, Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Spiritu ſancto. His divinarum vocum auctoritatibus eruditi, gratias agamus Deo, qui dedit nobis Spiritum fidei & virtutis, continentiæ & charitatis, ſapientiæ & intellectus, conſilii, & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis, ac timoris ſui. Quæ bona ſi non dediſſet nobis, qui omnia operatur in omnibus, porrò non haberemus in nobis; & cum his qui non cognoverunt Deum, aut cùm cognoviſſent, non ſicut Deum, glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed hoc ipſum ſuæ ſapientiæ deputantes, ſtulti facti, & obſcurato corde evanuerunt in cogitationibus ſuis: cum his, inquam, ſederemus in tenebris & in umbra mortis, nec querelam habentes de pœna, nec excuſationem de ignorantia, nec præſidium de natura.*

Rom. 11. 33. 34.

S. Proſp. in Reſponſione ad Excerpta Genuenſium c. 8.

Joa. 6. 65. Luc. 8. 10.

Mat. 11. 27. Joa. 5. 21.

In cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. In cilicio quippè aſperitas & compunctio peccatorum, in cinere autem pulvis oſtenditur mortuorum. Et idcircò ,, utrumque hoc adhiberi ad pœnitentiam ſolet, ut in punctione cilicii cogno- ,, ſcamus, quid per culpam fecimus, & in favilla cineris perpendamus, quid per ,, judicium facti ſumus. Conſiderentur ergo in cilicio pungentia vitia, conſide- ,, retur in cinere per mortis ſententiam ſubſequens juſta pœna vitiorum. Quia ,, enim poſt peccatum, carnis contumeliæ ſurrexerunt, videat homo in aſperitate

S. Gr. M. l. 35. Moral. c. 5.

Digitized by Google

ritate cilicii, ſuperbiendo quid fecit; videat in cinere, uſquequò peccando pervenit. *Ideo Job ait*: Ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favillla & cinere. "

XVII. *Et tu Capharnaum, numquid uſque in cœlum exaltaberis? Uſque in infernum deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem. Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſiùs erit in die judicii, quàm tibi*. Fruſtra gloriabantur Capharnaitæ, Bethſaitæ, Corozaitæ, aliique Judæi, quòd Abrahæ & Jacob filii eſſent, quòd Idolis non ſervirent, ut vicinæ Gentes, quòd Legem à Deo accepiſſent, quòd miſſi ad ipſos eſſent Prophetæ: illos nempè ob ſuperbiam ſuam, ob luxum, ob divini verbi contemptum, ob contumaciam, ob inſignem abuſum tot beneficiorum ipſis à Deo collatorum, præſertim in adventu, prædicatione & miraculis ipſiùs Salvatoris Jeſu Chriſti, graviores pœnas daturos in die judicii Chriſtus denuntiat, quàm execrandos Sodomæ incolas, qui nec Legem acceperunt per Angelos in manu Mediatoris, ut Judæi, nec Prophetas habuerunt, nec prædicationem Evangelii audierunt, nec miracula viderunt. Quantò graviora ſunt Chriſtianorum crimina, qui Baptiſmi ſacramentum, pactumque cum Deo in Baptiſmo initum violare non verentur! Nam " cùm ad mutua hominum pacta firmanda Deus adhiberi ſoleat, quantum, quæſo, periculum eſt, ne fœdera cum Deo ipſo contracta perfregiſſe reperiamur! " *Voluntariè* enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non " relinquitur pro peccatis hoſtia; terribilis autem quædam expectatio judicii, " & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios. Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur: quantò " magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & " Sanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui " gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & ego " retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Non ſolùm verò graviùs punientur in terribili judicii die Chriſtiani, quàm Judæi, verum etiam acerbiùs, quàm nefarii illi Sodomorum incolæ. *Terræ Sodomorum remiſſiùs erit in die judicii, quàm tibi*, ingrate Chriſtiane; qui non Legem duntaxat naturalem, ſed & Evangelicam conculcas; qui non Lothi adhortationem, ſed ipſius Chriſti verba contemnis, qui non Angelos ſolùm, ſed Dominum Angelorum graviter offendis. *Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum ejus: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti*. Qui verò per Dei miſericordiam piè vivunt, Deo gratias agant, timeant, humilient ſe coram Deo, de ſe nihil præſumant, ejus miſericordiæ totum ſe debere agnoſcant. *Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus*. Et *Niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus*.

Cf. in margine: S. Gr. Nazianz. Or. 40. — Hebr. 10. v. 26. & ſeq. — Ezech. 16. 49. 50. — Thren. 3. 22. — Rom. 29.

XVIII. *Reſpondens Jeſus, dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te*. Confiteor tibi, Pater. *Confeſſio non ſolius eſt peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris*. Confitemur ergo, ſive laudantes Deum, ſive accuſantes nos ipſos. *Pia eſt utraque confeſſio, ſive cum te reprehendis, qui non es ſine peccato, ſive cùm illum laudas, qui non poteſt habere peccatum*. Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus: *Sive ab illis, qui multiplicibus diſputationibus & ſolertiſſima inquiſitione ad inveſtigationem creaturæ pervenerunt, ſed Creatorem minimè cognoverunt; ſive ab illis qui cognoſcentes Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, & vi-*

S. Aug. ſ. 67. alias 8. de Verbis Do. & ſ. 68. alias de Diver. 21.

Iſa. 65. 2. *dere perfectè aut ſalubriter non potuerunt, quia ſuperbi fuerunt.* Abſcondiſti ergo
,, hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. *Quibus parvulis? Humilibus.* Dic, ſuper quem requieſcit Spiritus meus? Super humilem & quietum, & trementem verba mea. *Hæc verba Petrus tremuit; Plato non tremuit. Teneat Piſcator, quod perdidit nobiliſſimus Diſputator.* Abſcondiſti hæc, &c. *Abſcondiſti ſuperbis, & revelaſti humilibus. Quæ ſunt ipſa? Non enim ethm hoc diceret, cœlum & terram attendebat, & quaſi manu demonſtrabat, ethm diceret hæc. Quis enim non videt hæc? vident boni, vident mali; quia facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos. Quæ ſunt ergo iſta?* Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo .... *Debemus eſſe parvuli; nam ſi voluerimus eſſe magni, quaſi ſapientes & prudentes non nobis illud revelatur.* Qui ſunt magni? Sapientes & prudentes. Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Habes remedium à contrario. *Si dicendo te eſſe ſapientem, ſtultus factus es; dic te ſtultum, & ſapiens eris. Sed dic intus: quia ſic eſ . ut dicis ..... Prorſus quod ad te ipſum pertinet, quod ad tua, tenebroſus es. Quid eſt enim aliud eſſe ſtultum, niſi eſſe tenebroſum in corde? Dic, quia tu tibi lumen non es. Vt multum . oculus es; lumen non es. Quid prodeſt patens & ſanus oculus, ſi lumen deſit? Ergo dic, à te tibi lumen non eſſe; & clama quod ſcriptum eſt, Tu illuminabis lucernam meam Domine; lumine tuo, Domine, illuminabis tenebras meas. Meæ enim nihil niſi tenebræ. Tu autem lumen fugans tenebras, illuminans me. Non à me lumen mihi*
1. Cor. 3. 18. *exiſtens, ſed lumen non participans niſi in te.* Igitur *ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens;* id eſt, humilis fiat, ut cœleſti ſapientia à Deo donetur & illuminetur.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, &c. Hoc loco gratiæ Chriſti neceſſitas, gratuitumque munus adſtruitur, ut explicat Sanct. Fulgentius.
S. Fulgent. l. 1. De Veritate Prædeſtinationis & Gratiæ c. 22. & 23. *Ipſius, inquit, ad Patrem directa confeſſio evidenter oſtendit, omnem ſapientiam humanæ mentis, ad intelligentiam Divinæ prædicationis invalidam, niſi Deus qui docet exteriùs per hominem loquentem, per ſe ipſum interiùs docens illuminet, atque adjuvet audientem. Ait enim:* Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. *Quomodo gratia omnibus aſſeritur data, quæ à ſapientibus & prudentibus, teſte ipſo donante, monſtratur abſcondita? Nam & in ſubſequentibus verbis, agnitionem Dei, non in humana poteſtate, ſed in divina oſtendit revelatione conſiſtere, cùm ait:* Nemo novit Filium niſi Pater, neque Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. *Quis hic non videat, hominem ab homine*
,, *inutiliter ſermonem doctrinæ cœleſtis audire; niſi ei Magiſter Deus, revelando miſericorditer, loquatur in corde? Hæc autem revelatio ſpecialis eſt filiorum Dei, qua non ſolum cognitionis donum, ſed etiam Divinæ dilectionis accipiunt. Non enim talis eſt iſta revelatio, ſive cognitio, qualis illorum de quibus dicit Apoſto-*
Rom. 1. *lus,* Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt illis: Deus enim illis manifeſtavit;
,, ut ſint inexcuſabiles, quia cùm Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorifica-
,, verunt, aut gratias egerunt. *Illa itaque manifeſtatio, qua cognoverunt Deum,*
,, *qui cognitum non dilexerunt, gratiam non habuit: qua Deus ſic cognoſcitur, ut ametur ...., In vaſis ergo miſericordiæ reatus naturalis, humili, quam gratia ſpiritalis donat, fide & charitate ſolvitur: In vaſis autem iræ, ſuperba cognitione nutritur. Per illam cognitionem cæcum cor à ſemetipſo inflatur ad mortem; per hanc autem divinitus illuminatur & humiliatur ad vitam. Illa cognitione cor obſcuratur inſipiens, dum quod Dei eſt, homo ſibi ſuperbus aſſignat: hac autem accipit lumen, ut hoc ipſum quòd Deum cognoſcit ac diligit, non ex poſſibilitate naturæ, neque ex auditu Legis, neque ex ſua voluntate, ſed ex Dei dono ſibi ineſſe non ambigat; ſemperque humilis eſſe meminerit, ne ſuperbus amittat, quod indignus accepit. Cognitio ergo illa peccato adjicit prævaricationis rea-*

tum; iſta removet a peccatore ſupplicium. Illa juſtè damnat; iſta gratis juſtificat. Illic ſcientia inflans nutrit, augetque peccatum: Hic charitas ædificans cooperit multitudinem peccatorum. Simul etiam docet Chriſtus, ſumma docilitate Di-
vinam ejus doctrinam nos audire oportere. *Quemadmodum pueri, cùm primùm* S. Iſid. Peluſiota, l. 1.
litteras formare diſcunt, in Præceptorem intenti ſunt, ad quod calamum ac- Epiſt. 440.
commodarit, lubenter atque obedienti animo notas excipientes: eodem modo eos quoque, qui ad res divinas perdiſcendas ſe conferunt, earum magiſtros ſequi, atque puerilem ſimplicitatem, & indubitatum aſſenſum habere oportet. Abſcondita enim ſunt hæc à ſapientibus & prudentibus, inquit Dominus, & parvulis revelata.

XIX. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Nemo diſcutiat, cur* S.Gr.M. l.25.
alius trahatur ex dono, alius repellatur ex merito. Si enim Gentilitatem miraris Moral. c. 13.
aſſumptam, ipſo concedente pacem, quis eſt qui contemnet? *Si Judæam obſtu-* Job.34.
peſcis perditam, ex quo abſconderit vultum ſuum, quis eſt qui contempletur
eum? *Itaque conſilium ſummæ & occultæ virtutis, ſatisfactio ſit apertæ rationis.*
Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temerè diſcutere ſuperna conſilia de aliorum vocatione, aliorum verò repulſione, præſumamus. Cùm enim intuliſſet utrumque, non mox rationem reddidit, ſed ſic Deo placitum dixit; hoc videlicet oſtendens, quia injuſtum eſſe non poteſt, quod placuit juſto.*

XX. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo novit Filium niſi Pater: ne-*
que Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Tradita ſibi om- S. Hier. in
nia, non cœlum & terra, & elementa intelligenda ſunt, & cætera quæ ipſe fecit hanc loc.
& condidit; ſed hi qui per Filium acceſſum habent ad Patrem, & ante rebelles,
Deum poſtea ſentire cœperunt. De quibus alibi ait: *Hæc eſt voluntas ejus qui mi-*
ſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo: Et, *Quos dediſti mi-* Joa. 6. 39.
hi, non perdidi ex eis quemquam. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo: pote- Item Joa. 18. 9.
ſtas omnis revelandi myſteria ſalutis, & gratiæ theſauros diſpenſandi, utpotè qui ſim *plenus gratiæ & veritatis*. In me ſunt *abſconditi omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei*: In me gratiæ omnes, de cujus plenitudine omnes accipiunt. Id enim Sacerdotis & victimæ Patris, Salvatoris & Mediatoris, Capitis, Paſtoris & Judicis ſupremi omnium hominum dignitati & officio convenit.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Fortè avaritia vis omnia poſſide- S. Aug. ſ. 142.
re? *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo* (inquit.) Fortaſſe dicturus es, Chri- alias 54. de
ſto ſunt tradita, numquid mihi? Audi Apoſtolum dicentem; audi, ne de- Verb. Dom.
ſperatione frangaris; audi, quomodo amatus es non amandus; audi, quo- & 34. ex
modo amatus es turpis, fœdus, antequam eſſet in te, quod amari dignum eſ- Homiliis 50.
ſet. Amatus es prius, ut dignus fieres, qui amareris. *Etenim Chriſtus*, ſicut ait Apoſtolus, *pro impiis mortuus eſt*. An fortè impius amari merebatur? Quæro, quid merebatur impius? Damnari, reſpondes. Chriſtus tamen pro impiis mortuus eſt. *Deſiderabas autem omnia poſſidere. Noli per avaritiam, per pietatem hoc quære, per humilitatem hoc quære. Si enim ita quæſierit, poſſidebis. Tenebit enim eum, per quem facta ſunt omnia, & cum ipſo omnia poſſidebit.* Non hæc nos quaſi ratiocinando dicimus: ipſum audi Apoſtolum dicentem: *Qui Filio proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non cum illo nobis omnia donavit?* Avare, ecce habes omnia. *Omnia quæ amas, ut non impediaris à Chriſto, contemne, & ipſum tene, in quo poſſis omnia poſſidere. Omnia mihi, inquit tradita ſunt à Patre meo. Si deſideras omnia, mecum habebis: ſi deſideras Patrem, per me habebis, & in me habebis. Nemo cognoſcit Patrem, niſi Filius. Noli deſperare, veni ad Filium. Audi quod ſequitur: Et cui voluerit Filius revelare.*

XXI. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam* S. Ambr. ſ.
vos. Malignos repellit, laborantes vocat. Dicit illis Jeſus: *Diſcedite à me* 15. in pſ. 118. n. 15.

omnes qui operamini iniquitatem ; iſtis ait , *Verite ad me omnes qui laboratis* ,
» *& onerati sſtis* . Non utique malignitate mentis , ſed infirmitate carnis onerati:
» onerati , inquam , alieni hæreditate peccati . Laborantibus ſubvenio ; fraudulen-
» tis prodeſſe non debeo , ne pluribus noceant . Hos pœna compeſcat , illos
» emendet gratia . *Melitia enim fons peccati eſt : culpa infirmitatis eſt lapſus* .
S. Amb. Enа. » *Uli debeo ſubvenire qui laborat ; illum etiam odiſſe qui decipit* .
in pſ.45.n.17. Venite ad me omnes qui laboratis , & onerati eſtis , & ego reficiam vos .
*Hanc vocem dedit Altiſſimus , & omnes eum ſecuti ſunt populi nationum , dura pec-
cati ſigna ſugientes , & perpetuæ mortis atrocitatem , atque intolerabilem flagitiorum
omnium ſervitutem ; cùm polliceretur feſſis requiem , captivis remiſſionem , ſervien-
tibus libertatem : & decuſſo jugo ferreo Babylonii Regis , jugum ſuum ſuave cer-
vicibus Fidelium ſubrogarct ; ne vacuo colla Gentilium rurſus inimicus catenis ſuæ
iniquitatis adſtringeret . Chriſtus enim quos alligat , liberat ; & quos adſtringit , ab-
ſolvit . Denique qui ſervus vocatus à Domino eſt , libertus eſt Domini : & qui liber
vocatus eſt , ſervus Chriſti eſt . Ideoque in ſuis vinculis Paulus gloriatur , dicens :*
Ephef. 3. 1. Paulus vinctus Jeſu . *Quod ſub aliis contumelia , ſub Chriſto gloria eſt* .
Venite ad me omnes , qui laboratis & onerati eſtis , &c. Quare omnes labo-
S.Aug.ſ.59. ramus , niſi quia ſumus homines mortales , fragiles infirmi , lutea vaſa por-
alias 10. de » tantes quæ faciunt invicem anguſtias ? Sed ſi anguſtantur vaſa carnis , dila-
Verbis Do. » tentur ſpatia charitatis . Quid ergo dicit : *Venite ad me omnes qui laboratis* ,
» niſi ut non laboretis ? Denique promiſſio ejus in promptu eſt . Quoniam
» laborantes vocavit , quærent fortè , qua mercede vocati ſunt : *Et ego vos* ,
S.Aug. » inquit , *reficiam* . . . Amariùs laborant cogitationibus divites , quàm operatio-
Oper.Imp. contra Ju- » nibus pauperes . *Nomine quippè ſudoris generalem ſacra Scriptura ſignificavit*
lianũ,c.29. » *laborem* , cùm alii laborant operibus duris , alii ſolicitantibus curis . . . . . .
» Deus non ſolos pauperes , verum etiam divites vocat , dicens : *Venite ad*
» *me omnes qui laboratis* . Propter quid autem vocat , niſi quod paulò poſt dicit :
» *Et invenietis requiem animabus veſtris* ? Quando iſtud erit , niſi quando corru-
» ptio corporum , quæ nunc aggravat animas , non erit ? Nunc verò laborant pau-
» peres , laborant divites laborant juſti , laborant iniqui : laborant magni , la-
» borant puſilli , à die exitus de ventre matris eorum , uſque in diem ſepultu-
» ræ in matrem omnium . Tam quippe malignum eſt hoc ſæculum , ut niſi
» exitum hinc fuerit , promiſſa requies nobis adeſſe non poſſit : quamvis per
» prævaricationem primi hominis , labor poſteris ejus advenerit ; tamen etiam
» reatu prævaricationis illius quam traximus , jam ſoluto , ut fidei examen
» exerceatur , labor remanet ad certamen . Oportet enim nos certare cum vi-
» tiis , & in ipſo certamine laborare , donec donetur nobis adverſarium non
» habere . Quapropter , ut boni præliatores perducantur ad præmia , labores
» vertantur in prælia . Parvulorum quoque , ſoluto reatu originali , propterea
» labores manent , quamvis ex ipſo reatu doceantur exorti ; quia etiam ſic Deo
» placuit fidem probare majorum , à quibus ei offeruntur , ut regenerentur .
» Qualis & quanta fides eſſet rerum inviſibilium , ſi viſibilis remuneratio con-
» tinuò ſequeretur , ac non potiùs dilata requie , quæ promittitur , agere-
» tur fidei negotium cum corde , non cum oculis ; ac ſic futurum ſæculum ,
» ubi nulli labores erunt , quod nondum videmus , & crederetur ſinceriùs , &
» deſiderabiliùs quæreretur ? Ac per hoc Deus labores noſtros , id eſt , pœnas
» noſtras , ad utilitates noſtras mirabili benignitate convertit .
» *Venite ad me omnes qui laboratis* . Audiamus , & veniamus . Quid eſt , Ve-
S.Aug.ſ.30. alias de » niamus ? Credendo proficiamus , gratias agendo accedamus , perſeverando per-
Verb.Apo- » veniamus . Veniamus ad eum , qui dicit , *Venite ad me omnes qui laboratis* .
ſtoli, 12. » Et tu laboras , & ego laboro : Illum audiamus , ad illum veniamus : inter nos
» quare litigamus ? O infœlix infirmitas ! Ad ſe vocat Medicus , & litibus oc-
cu-

cupatur ægrotus . *Venite ad me omnes qui laboratis* . Ubi laboratis , niſi ſub ſarcinis peccatorum , niſi ſub jugo malæ dominę iniquitatis ? Et ego vos reficiam . Ego qui feci , reficiam ; quia ſine me nihil poteſtis facere.

Venite ad me omnes qui laboratis , & onerati eſtis , &c. Ceſſationem Dominus à mundi laboribus imperat , ſanctæ quietis dulcedinem perſuadet : & S. Gr. M. l. 30. Moralium, c.16.
tamen veſana iniquorum mens plus ſe aſſequi aſpera carnaliter , quàm tenere blanda ſpiritualiter gaudet ; plus acerbitate fatigationis , quàm quietis dulcedine paſcitur . Quod apertè in ſeipſo nobis Iſraeliticus populus oſtendit , qui dum refectionem Mannæ deſuper perciperet ; ab Ægypto ollas carnium , pepones , porros , cepaſque concupivit . *Quid enim ſignatur in Manna , niſi eſca gratiæ ſuaviſ ſapiens , ad refectionem interioris vitæ benè vacantibus deſuper data ? Et quid per ollas carnium , niſi carnalia opera vitæ , in tribulationum laboribus quaſi ignibus excoquenda ? Quid per pepones , niſi terrenæ dulcedines ? Quid per porros & cepas exprimitur , quæ plerumque qui comedunt , lacrymas emittunt , niſi difficultas vitæ præſentis , quæ à dilectoribus ſuis , & non ſine luctu agitur , & tamen cum lacrymis amatur ? Manna igitur deſerentes , cum peponibus ac carnibus porros cepaſque quæſierunt : quia videlicet perverſæ mentes dulcia per gratiam quietis dona deſpiciunt , & pro carnalibus voluptatibus laborioſa hujus vitæ itinera , etiam lacrymis plena , concupiſcunt : contemnunt habere , ubi ſpiritaliter gaudeant ; deſideranter appetunt , ubi & carnaliter gemant .*

XXII. *Tollite jugum meum ſuper vos , & diſcite à me , quia mitis ſum & humilis corde : & invenietis requiem animabus veſtris .* Diſcite à me , non Mundum fabricare , non cuncta viſibilia & inviſibilia creare , non in ipſo Mundo miracula facere & mortuos ſuſcitare : ſed , *Quoniam mitis ſum & humilis corde* . Magnus eſſe vis ? à minimo incipe . Cogitas magnam fabricam conſtruere celſitudinis ? de fundamento prius cogita humilitatis . Et quantam quiſque vult & diſponit ſuperimponere molem ædificii , quantò erit majus ædificium , tantò altiùs fodit fundamentum . Et fabrica quidem cùm conſtruitur , in ſuperna conſurgit : qui autem fodit fundamentum , ad ima deprimitur . Ergo & fabrica ante celſitudinem humiliatur , & faſtigium poſt humiliationem erigitur . Quod eſt faſtigium conſtruedæ fabricæ , quam molimur ? Quò perventurum eſt cacumen ædificii ? Uſque ad conſpectum Dei . Videte , quàm excelſum eſt , quanta res eſt , conſpicere Deum . . . Para te videre ſublimiter , à quo viſus es miſericorditer . Sed quia magnum faſtigium eſt , de fundamento cogita . Diſce ab illo , quoniam mitis eſt & humilis corde . Hoc in te fodi fundamentum humilitatis , & pervenies ad faſtigium charitatis . . . Ad maga tendimus , parva capiamus , & magni erimus . Vis capere celſitudinem Dei ? Cape priùs humilitatem Dei . Dignare eſſe humilis propter te , quia Deus Dignare eſſe humilis propter te , quia Deus dignatus eſt eſſe humilis propter eumdem te : Non enim propter ſe . Cape ergo humilitatem Chriſti , diſce humilis eſſe , noli ſuperbire . Confitere infirmitatem tuam, jace patienter ante Medicum. Cùm ceperis humilitatem ejus, ſurgis cum illo : non quaſi & ipſe ſurgat ſecundum quod Verbum eſt ; ſed tu potiùs , ut magis magiſque à te capiatur... Arborem attendite: ima petit priùs, ut ſurſum excreſcat: figit radicem in humili , ut verticem tendat ad cœlum . Numquid nititur niſi ab humilitate ? Tu autem ſine charitate vis excelſa comprehendere ; ſine radice auras petis ? Ruina eſt iſta , non incrementum .

S. Aug. ſ. 69. alias de Verbis Do-

S. Aug. ſ. 117. alias 18. de Verb. Do-

Diſcite à me , quia mitis ſum & humilis corde . O doctrinam ſalutarem ! O magiſtrum Dominumque mortalium , quibus mors poculo ſuperbiæ propinata atque transfuſa eſt ! Noluit docere , quod ipſe non eſſet: noluit jubere, quod ipſe non faceret. Video te , bone Jeſu , oculis fidei, quos aperuiſti mihi, tanquam in concione generis humani, clamantem ac dicentem : *Venite ad me; & diſcite à me* . Quid, obſecro te , per quem facta ſunt omnia Fili Dei, & idem qui factus es inter omnia

S. Aug. l. de ſancta Virginit. c. 35.

Fili

Fili hominis, quid ut diſcamus à te, venimus ad te? *Quoniam mitis ſum*, inquit, &
» *humilis corde*. Huccine redacti ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſcondi-
» ti in te, ut hoc pro magno diſcamus à te, quoniam mitis es, & humilis corde? Ita-
» ne magnum eſt eſſe parvum, ut niſi à te qui tam magnus es, fieret, diſci omnino
» non poſſet? ita planè. Non enim aliter invenitur requies animæ, niſi inquieto
» tumore digeſto, quo magna ſibi erat, quando tibi ſana non erat. Audiant te, &
» veniant ad te, & mites atque humiles eſſe diſcant à te, qui miſericordiam & ve-
» ritatem tuam requirunt tibi vivendo, tibi, non ſibi.

S.Gr.M.l.4. Ep. 38. ad Joa. Epiſc. Conſt an.

» *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Ad hoc unigenitus Dei Filius for-
» mam infirmitatis noſtræ ſuſcepit: ad hoc inviſibilis non ſolùm viſibilis, ſed etiam
» deſpectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, illuſionum probra, paſſio-
» num tormenta toleravit, ut ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis DEUS.
» Quanta igitur humilitatis virtus eſt, propter quam ſolam veraciter edocendam
» is, qui ſine æſtimatione magnus eſt, uſque ad paſſionem mortis factus eſt parvus?
» Quia enim originem perditionis noſtræ ſe præbuit ſuperbia diaboli, inſtrumen-
» tum redemptionis inventa eſt humilitas Dei. Hoſtis quippè noſter inter omnia
» conditus, videri ſupra omnia voluit elatus. Redemptor autem noſter magnus
» ſuper omnia, fieri inter omnia dignatu eſt paruus.

Jacobi 4. Iſai ult. 2. Cor. 12. S.Bern. tr. de Officio & Moribus Epiſcopi, alias Epiſt. 42. c. 5.

Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. *Humilitas virtutes alias accipit*, quoniam humilibus Deus dat gratiam: *ſervat acceptas*, *quia* Non requieſcit Spiritus Domini, niſi ſuper quietum & humilem: *ſervatas conſummat*, *nam* Virtus in infirmitate, *hoc eſt*, *in humilitate*, perficitur ... *Sola denique eſt*, *de qua omnium plena virtutum Maria gloriandum eſſe putavit*. *Audito quippè ab Angelo*, Ave gratia plena, *quaſi ſolam ex illa plenitudine humilitatem in ſe recognoſceret*, *ſolam rependiſſe ac reſpondiſſe memoratur in gratiam*, Reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ. *Quid deinde auctor & dator virtutum Chriſtus*, *in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi*, *in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter*: *nonnè tamen & ipſe de humilitate tamquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarumque virtutum gloriatus eſt?* Diſcite, *ait*, à me, *non quòd ſobrius*, *aut caſtus*, *aut prudens*, *aut aliquid hujuſmodi*: *ſed*, quia mitis ſum & humilis corde. *A me inquit*, *diſcite*. *Non ad doctrinam Patriarcharum*, *non ad Prophetarum libros vos mitto*: *Sed me vobis exemplum*, *me formam humilitatis exhibeo*. *Inviderunt mihi altitudinem*, *quam habeo apud Patrem*, *Angelus & fœmina*: *Ille potentiæ*, *illa ſcientiæ*. *Vos autem æmulamini charismata meliora*, *diſcentes à me*, *quia mitis ſum & humilis corde*. Diſcamus à Chriſto Domino, non ſolùm humilitatem cognitionis, ſed humilitatem cordis. *Eſt enim humilitas*, *quam nobis veritas parit*, *& non habet calorem*, *& eſt humilitas*, *quam charitas format*, *& inflammat*. *Atque hæc quidem in affectu illa in cognitione conſiſtit*. Etenim ſi tu temetipſum intùs ad lumen veritatis,

S. Bern. ſ. 42. in Cant.

» & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices: non dubito,
» quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitio-
» ne tui, quamvis necdum fortaſſe id ipſe patiaris in oculis aliorum. Eris
» igitur humilis, ſed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de operis
» infuſione. *Nam ſi veritatis ipſius*, *quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtravit*, *ſicut ſplendore illuminatus*, *ita affectus amore fuiſſes*; *voluiſſes procul dubio*, *quod in te eſt*, *eamdem de te omnes tenere ſententiam*, *quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis*. Sanè quod in te eſt dixerim, quoniam
» plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia, quæ nos ſcimus de no-
» bis, atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palam fieri
» velle, quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui tentus, de-
» tines pariter intra te judicium veritatis incluſum, cui dubium eſt minùs te
» veritatem diligere, cui proprium præfers, vel commodum, vel honorem?

Vides

Videt igitur non eſſe idipſum, hominem de ſe ipſo non altum ſapere, veritate luminis redargutum; & humilibus ſpontè conſentire, munere charitatis adjutum: illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. Semetipſum exinanivit *Chriſtus*, formam ſervi accipiens, *& formam humilitatis tradens: Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit, qualem ſe eſſe neſcivit; magis autem placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait*, Diſcite à me, quia mitis, & humilis corde. *Corde dixit, cordis affectu, id eſt, voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego, vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos ſuppliciis, dignos plagis; non, inquam ita & ille: quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit, tamquam humilis, corde; humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis.*

XXIII. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Ibi enim labor, ubi multa quæruntur & diliguntur, quibus adipiſcendis atque retinendis voluntas non ſatis eſt, quia conſequentem non habet facultatem. Juſta verò vita, cum volumus, adeſt, quia eam ipſam plenè velle, juſtitia eſt; nec plus aliquid perficienda juſtia eſt, quàm pefectam voluntatem requirit. Vide ſi labor eſt, ubi velle ſatis eſt. Unde divinitùs dictum eſt, *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Ubi pax, ibi requies: ubi requies, ibi finis appetendi, & nulla cauſa laborandi. Sed hæc voluntas, ut plena ſit, oportet, ut ſana ſit. Erit autem ſana, ſi Medicum non refugiat, cujus ſolius gratia ſanari poteſt à morbo deſideriorum noxiorum. Ipſe eſt ergo Medicus qui clamat, *Venite ad me omnes, qui laboratis*, jugum ſuum leve, & onus ſuum leve dicens: Quia diffuſa per Spiritum ſanctum charitate in cordibus noſtris, profectò amabitur quod jubetur, & non erit aſperum nec onerosum, ſi ſub hoc uno jugo, quantò minùs tumida, tantò magis libera cervice ſerviatur. Et hæc eſt una ſarcina, qua ejus bajulus non premitur, ſed levatur.

S. Aug. Ep. 127. alias 45. ad Armentarium & Paulinã.

Lucæ 2. 14.

Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. *Quid jugo ipſius ſuavius, quid onere levius, probabilem fieri, ſcelere abſtinere, bonum velle, malum nolle, amare omnes, odiſſe nullum, æterna conſequi, præſentibus non capi nolle inferre alteri, quod ipſi ſibi perpeti ſit moleſtum?* Contra verò duriſſimum eſt peccati jugum, graviſſimum onus, de quo Propheta gemens clamat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Aſperrimum eſt jugum Mundi, de quo S. Greg. *Aſperum jugum, & duræ ſervitutis pondus eſt, ſubeſſe temporabilibus, ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtantibus; appetere quidem tranſeuntia, ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quia priùs mentem ex deſiderio adeptionis afflixerant, poſtea ex pavore amiſſionis premunt.* Hoc grave ſervitutis jugum Dominus vidit ſæcularium cervicibus impreſſum, cùm diceret: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, &c. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Ab hoc jugo liber dimittitur, qui calcatis terrenis deſideriis, ab appetitione temporalium rerum ſecuritate mentis exoneratur.

S. Hil. c. 11. in Evang. S. Matth.

Pſ. 37. 5.

S. Gr. Mal. 30. Moral. c. 12.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Quomodo leve Chriſti jugum, cùm illi qui jugum ipſum intrepida cervice ſubierunt, & illam ſarcinam manſuetiſſimis humeris acceperunt, tantis exerceantur & agitentur difficultatibus hujus ſæculi, ut non à laboribus ad quietem, ſed à quiete ad laborem vocati videantur, cum & Apoſtolus dicat: *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto JESU, perſecutionem patientur?* Verùm leve ſit jugum Chriſti charitate, & ſpe beatitudinis futuræ. *Secari ſe & uri homines patiuntur, ut dolores non æterni,*

S. Aug. ſ. 70. alias 9. de Verbis Do.

æterni, ſed aliquantò diuturnioris ulceris, acriorum dolorum pretio redimantur. In languida & incerta vacationis breviſſimæ, atque ultima vita immaniſſimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quàm in otio quieturus. Quibus tempeſtatibus & procellis, quàm horribili & tremenda ſævitia cœli & maris importuni ſunt mercatores, ut divitias ventoſas adquirant, majoribus quàm quibus adquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus plenas! Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula, ab equis, à foſſis, à præcipitiis, à fluminibus, à feris praferunt venatores; quem laborem eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, ut beſtiam capiant? Et interdum nec ipſius beſtiæ carnes, propter quam hæc tanta patiuntur, ſunt epulis neceſſariæ. Quamquam etſi aper cervuſque capiatur, magiſque ſuave ſit venantis animo, quia captus eſt, quàm comedentis palato, quia coctus eſt. Quantis cruciatibus propè quotidianarum plagarum tenera puerorum ætas ſubditur? Quantis etiam in ſcholis vigiliarum & abſtinentiæ moleſtiis exercentur, non propter diſcendam ſapientiam, ſed propter opes honoreſque vanitatis, ut numeros, & litteras, & diſertas fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus qui hæc non amant, eadem gravia patiuntur: Qui verò amant, eadem quidem, ſed non gravia pati videntur. Omnia enim ſæva & immania, prorſus facilia & propè nulla efficit amor. Quantò ergò certiùs ac faciliùs ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miſeriam, quantùm potuit, cupiditas fecit? Quàm facilè toleratur quælibet adverſitas temporalis, ut æterna pœna vitetur, & æterna requies comparetur? Non immeritò ille Vas electionis cum ingenti lætitia dixit:
Rom. 8. 18. „ Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ re-
„ velabitur in nobis. *Ecce unde illud jugum ſuave eſt, & ſarcina levis. Et ſi anguſta eſt paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta,*
Pſ. 16. 4. Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodivi vias duras. *Sed quæ dura ſunt laborantibus, eiſdem ipſis miteſcunt amantibus. Propter quod ita divinæ pietatis diſpenſatione actum eſt, ut interior homo qui renovatur de die in diem, non adhuc ſub Lege poſitus, ſed jam ſub Gratia exoneratus ſarcinis innumerabilibus obſervationum, quod erat revera grave jugum, ſed duræ cervici convenienter impoſitum, facilitate ſimplicis fidei, & bonæ ſpei, & ſanctæ charitatis, quicquid moleſtiarum exteriori homini forinſecùs intuliſſet ille Princeps, qui miſſus eſt foras, interiori gaudio leve fieret. Nihil enim tam facile eſt bonæ voluntati, quàm ipſa ſibi; & hæc ſufficit Deo.*

S. Aug. Enar. in Pſ. 59. Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve, *Alia ſarcina premit & aggravat te, Chriſti autem ſarcina ſublevat te: Alia ſarcina pondus habet, Chriſti ſarcina pennas habet. Nam & avi ſi pennas detrahas, quaſi onus tollis; & quò magis onus abſtuliſti, eò magis in terra remanebit. Quam exonerare voluiſti, jacet: non volat, quia tuliſti onus: redeat onus, & volat. Talis eſt Chriſti ſarcina: portent illam homines, non ſint pigri; non attendantur illi qui eam ferre nolunt, ferant illam qui volunt, & invenient, quàm ſit levis, quàm ſuavis, quàm jucunda, quàm rapiens in cœlum, & à terra eripiens.*
Pſ. 33. 9. Igitur *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Experientur qui verè & perfectè fuerint ad Dominum converſi, quod S. Auguſtinus expertus eſt
S. Aug. l. 9. Confeſſ. c. 1. poſt converſionem ſuam. *Quàm ſuave,* inquit, *mihi ſubitò factum eſt carere ſuavitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, jam amittere gaudium erat. Ejiciebas enim eos à me, vera tu & ſumma ſuavitas; ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini: omni luce clarior, ſed omni ſecreto interior: omni honore ſublimior, ſed non ſublimibus in ſe.*

TOMI PRIMI FINIS.

INDEX

ROMA

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
Quæ in hoc primo Tomo continentur.
P *paginam*, N *numerum deſignat*.

A*Brahæ filios Deus de lapidibus ſuſcitavit, cum nos ex gentibus ad fidem vocavit*, pag. 49. n. 3.

Adoratio propriè dicta ſoli Deo debetur, p. 58. n. 8. *Veri adoratores*, p. 72. n. 7.

Adverſarius, cum quo in via concordia ineunda eſt, p. 93. n. 25.

Adulterium in corde, p. 94. n. 26.

In Ægyptum cur fugit Chriſtns? p. 24. n. 10. *Ægyptus præſentia Chriſti guſtum quemdam ſanctificationis adepta*, ibid. *Ex Ægypto Chriſtus redit*, p. 28. n. 13.

Ambitio poteſtatis à malo eſt, ordinatio poteſtatis à Deo, p. 56. n. 6. *Sæpè quos vitia nulla delectant, facit ambitio criminoſos*, p. 57. n. 7. *Ambitionis tentatio*, p. 72. n. 7. *Caret ambitione religioſa devotio*, ibid.

Amici ſæpe ſaluti noſtræ magis nocent, p. 315. n. 20.

Amatores rerum temporalium Jeſum apud ſe manere nolunt, p. 234. n. 22.

Andreas & Petrus primi novi Teſtamenti prædicatores electi, p. 62. & 63.

Angaria, & angariare, p. 102. n. 36.

Angelns Magos monet, ne revertantur ad Herodem, p. 22. n. 9. *Joſeph, ut cum puero Jeſu & matre ejus in Ægyptum fugiat*, p. 23. n. 10. *Ut in Judæam revertatur*, p. 28. n. 13. *Angeli Chriſto miniſtrant*, p. 59. n. 9.

Apoſtolorum vocatio, & electio, p. 276. n. 1. 2. p. 292. n. 2. *Miſſio*, p. 280. n. 3. 281. n. 4. *Illis donum miraculorum Chriſtus impertit*, p. 276. n. 1. *Chriſtum piſcatores ad Apoſtolatum vocaturum Prophetæ prædixerant*, p. 64. n. 18. *Apoſtolorum elogium*, ibid. *Hos humanis laboribus Chriſtus exercere voluit, ut indefeſſos redderet in divinis*, ibid. *Illiteratos miſit ad prædicandum, ne fides credentium non virtuti Dei, ſed humanæ eloquentiæ tribueretur*, ibid. *Dei conſilium pauperes piſcatores ad fundandam Eccleſiam ſuam eligentis*, p. 73. n. 8. *Ex Apoſtolorum vocatione documenta quinque ad mores informandos colliguntur*, p. 74. ibid. *Apoſtoli ſal terræ, lux mundi, civitas ſupra montem*, p. 82. 83. 84. *Gentibus omnibus Leges Evangelicas intulerunt, Romanis Imperatoribus admirabiliores, qui ſubditas nationes adigere non potuerant, ut Romanis Legibus viverent*, p. 88. *Eccleſiæ per Apoſtolos ignobiles, imperitos, infirmos fundatio, certiſſimum eſt veritatis chriſtianæ, Religionis argumentum*, p. 294. *Apoſtolorum magnanimitas, & fortitudo in conſideratione perſecutionum, quæ ipſis a Chriſto prænuntiantur*, p. 303. n. 11.

Archelaus Herodis Magni filius, non Rex, ſed Ethnarcha conſtitutus ab Auguſto Cæſare, dimidiæ paterni Regni parti regia poteſtate præfuit, p. 29 n. 14.

Arundo vento agitata, carnalium hominum typus, p. 342. n. 5. 6.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EM. ROMA

Digitized by Google

I N D E X.

BAbylonica tranſmigratio, p. 9.
Beatitudines Evangelicæ, p. 76. 77. 78. 79. 80. 81.
Beneficentiam Chriſtus jubet, cujus duo ſunt officia, ſcilicet eleemoſynam erogare, & mutuum dare petentibus, & egentibus, p. 103. n. 37.
In Bethleem & omnibus finibus ejus trucidati ab Herode infantes, p. 25. 26. n. 11.
Bonæ arboris fructus boni. Arbor bona, voluntas bona, p. 49. n. 3.
Bonorum omnium radix charitas; malorum omnium radix cupiditas, p. 200. n. 10. Nemo ſe ex malo bonum per ſe ipſum facit, ibid. Non eſt voluntas bona, quæ in aliis vel in ſe ipſa, non in Domino gloriatur, p. 192. Hæc Domini ſententia: Non poteſt arbor bona malos fructus facere, &c., Manichæi & Pelagiani abutebantur, p. 181. n. 9.
Booz in Chriſti Genealogia recenſitus, quis fuerit? p. 7. n. 6. Tres Booz perperàm commentus eſt Lyranus, ibid.

CÆci a Chriſto illuminati in domo, p. 241. n. 20. 21. 22.
Cæcitas Peccatoris, p. 269. n. 22. Ejus illuminatio, p. 270. n. 23. Nemo cæcus extra Eccleſiam illuminari poteſt, ibid.
Canibus Sanctum non dandum, p. 176. n. 3. p. 186. n. 3. p. 188.
Captivorum viſitatio, conſolatio & redemptio, p. 337. n. 2.
Centurionis fides, p. 208. n. 9. & p. 218. n. 4. 5. 6. Centurionis ſervus a Chriſto ſanatus, p. 206. 207. n. 5. Centurionis humilitas, p. 219. n. 6.
Charitas ſumma legis, & Prophetarum, p. 178. n. 6. Charitatis erga proximum regula a Chriſto tradita, p. 191. n. 6. Charitas vera eſt, cum in Deo diligitur amicus, & propter Deum inimicus, ibid.
Chriſtiani frumentum ſint, non paleæ, p. 50. n. 4. Bonis Chriſtianis inter malos patienter vivendum, ſed ab eorum iniquitate recedendum, ibid. Sal terræ, & lux mundi pro modulo ſuo eſſe debent, p. 118. 119. n. 11. 12. 13. Quotidie proficere debent in obſervantia mandatorum Dei, p. 122. n. 15. Chriſtiani nomen ſine bonis operibus majorem damnationem arceſſit, p. 202. n. 13. 14. Chriſtiani in via gentium, & Samaritanorum abeuntes, p. 295. n. 3. Qui Chriſto digni? p. 291. n. 24. 25. Chriſtiani, utpote homines novi Teſtamenti, non debent inhærere terrenis, p. 296. n. 4. Plerique Judaicè vivunt in Eccleſia, p. 339. n. 2. Boni Chriſtiani characteres, p. 340. 341. n. 3. Chriſtianis ovium manſuetudo, prudentia ſerpentis, columbæ ſimplicitas imitandæ, p. 301. 302. & 303. n. 10. Totius vitæ ſuæ actis Chriſtum prædicare debent, p. 343. n. 7. & 8. Chriſtiani conjuges familiariùs adhærent membris Chriſti, cum imitantur parentes Chriſti, p. 17. n. 3.
Chriſti Nativitatis locus, tempus, eventa, p. 17. n. 1. A Magis adoratur, ibid. n. 2. Non Judæis ſolùm, ſed Gentibus regendis Rex natus, p. 20. n. 5. Fugæ ejus in Ægyptum rationes, p. 23. 24. n. 10. Non neceſſitate fugit, ſed poteſtate, ibid. Unde Nazaræus vocatus? p. 30. n. 15.
Chriſti baptiſmus, p. 43. n. 14. & 15. Joannis baptiſmum ſuſcipiendo, ſuum conſecravit, p. 46. Chriſti tentatio. Multis de cauſis tentari voluit, quæ exponuntur, p. 52. n. 1. Cur deſertum ceu locum certaminis elegerit? p. 53. n. 1. Solus dux eſſe poteſt, ut de deſerto ad Paradiſum redeamus, p. 68. Cur poſt jejunium tentari voluerit, ratio multiplex, p. 54. n. 1. Ordo tentationis Chriſti. Variis modis tentavit illum diabolus, ſicut primum Adam in Paradiſo, p. 54. n. 2. Ad ſuperandas tentationes, Mediator noſter eſt non ſolùm per adjutorium, verum etiam per exemplum, p. 53. n. 1. Humilitate diabolum vicit, non potentia, p. 55. n. 3.

Chri-

Digitized by Google

INDEX.

Chriſti prædicatio, doctrina, miracula. Miniſterium ſuum incipit à prædicatione pœnitentiæ, & regni Cœlorum, ut Joannes, p. 61. n. 12. *Per civitates & caſtella prædicans, & omne genus languorum curans, concionatorum exemplar eſt*, p. 273. n. 27. *Miraculis miſſionem, ac prædicationem ſuam confirmat*, p. 209. n. 14. *Chriſti Jeſu miracula nec Julianus Apoſtata, nec poſteriorum temporum Judæi negare auſi ſunt. Eorum fabula*, p. 273. n. 26.

Chriſtus gratias agit Patri ob myſteria diſcipulis revelata, p. 333. n. 25. *Pauper a pauperibus ſequendus*, p. 211. n. 56. & p. 227. 228. n. 15. *In illo omnia poſſidentur*, p. 355. n. 20.

Chriſtus ortus de Tribu Juda per Mariam Virginem demonſtratur, p. 10. n. 12. *Quo ſenſu primogenitus Mariæ Virginis dictus?* p. 15. n. 23. *Ad Chriſti ſtirpem, quomodo pertinere poſſumus?* p. 55., & 16. n. 1. & 2. *Qui Chriſti Frater & ſoror eſt credendo, Mater efficitur prædicando*, p. 17. n. 3.

Chriſtus Judex. Quid ſignificet ventilabrum in manu ejus? p. 50. n. 4. *Unumquemque ex operibus judicabit*, p. 581. n. 10. 11.

Cogitationes malæ, p. 247. n. 4.

Confeſſio peccatorum Baptiſmo Joannis prævia, p. 39. n. 7. *Singulorum peccatorum confeſſio apud Judæos ſolemnis*, ibid. *Confeſſio duplex, peccati, & laudis. Utraque gratiæ Dei effectus*, p. 271. n. 25.

Conſilia Dei de aliorum vocatione, & aliorum derelictione non temerè diſcutienda, p. 352. n. 16. & p. 355. n. 19.

D*Æmonum operatio, hominis everſio*, p. 210. n. 14. *Dæmones Chriſtus expellit*, p. 212. n. 19. *In porcos abire permiſſi à Domino*, p. 214. n. 21. & p. 232. n. 20. & 21.

Dæmoniacus mutus à Chriſto curatus, & liberatus, p. 243. n. 23. & 24. *Dæmon linguam peccatoris ligat, ne peccata ſua confiteatur*, p. 271. n. 25.

Damnatorum duplex ſupplicium, p. 200. *Damnatorum pœnæ, tenebrarum exteriorum nomine ſignificantur*, p. 208. n. 11.

Dei providentia, p. 149 n. 21. 22. 23. *Dei providentiæ confidendum*, p. 171. n. 19. 20. 21. 22. p. 289. n. 21. p. 315. n. 18.

Diabolus omnia regna mundi qua ratione Chriſto oſtendit? p. 56. n. 6. *Periculoſior diaboli tentatio eſt, cum nobis per organa ſua blanditur*, p. 72. n. 7. *Diaboli eſt blandiri, ut noceat; Dei corripere, ut proſit*, ibid.

Divitiarum ſtudium, & avaritiam Chriſtus damnat, p. 147. n. 16. 17. *Divitiis, Deoque ſervire, impoſſibile*, p. 149. n. 19. & p. 170. n. 18. *Divites avari ſerviunt miſerrimam, & indigniſſimam ſervitutem*, ibid.

Doctrina Chriſti ſumma docilitate audienda. p. 354. n. 18.

Dona ſpiritualia gratis accepta, gratis danda, p. 282. n. 6. & p. 296. n. 5.

E*Cclefia viſibilis*, p. 84. n. 14.

Eleemoſyna ſanctum fœnus. Deus idoneus fidejuſſor pauperum, & largiſſimus redditor uſurarum, p. 134. n. 26. *Eleemoſyna juſtitia eſt*, p. 138. n. 1.

Eleemoſyna Judæorum tripartita, p. 139. n. 2. *Chriſtianus ab eleemoſynæ, & cujuſvis boni operis oſtentatione alienus*, ibid. n. 2. & 3.

Evangelii titulus, p. 1. *Auctoritas Eccleſiæ velut ſigillum eſt, quo obſignatur Evangelium*, ibid. *Evangelii definitio, excellentia, finis*, ibid. n. 2. *Quod antiquis per Prophetiam revelabatur, poſteris eorum per Evangelium prædicatur*, p. 2. n. 3. *Evangelium multiplici ratione ſanctum*, ibid. *Sic audiendum, ut præſens Dominus*, ibid. *Frequens Evangelii lectio ſanctificat animam*, ibid.

Digitized by Google

I N D E X.

Evangelium Jeſu Chriſti cur dicatur, p. 3. n. 4. Evangelii lectio ſecularibus viris magis neceſſaria, quam Monachis, ibid. Evangelii loci difficiles, ab ejus lectione deterrere non debent Chriſtianos, quantumvis ſimplices, & Theologica ſcientia deſtitutos, p. 4. n. 6.

Evangelii Miniſtris, & Prædicatoribus, nulla ſuperflua requirentibus, omnia neceſſaria debentur, p. 282. n. 7. Non niſi apud boni nominis viros debent commorari, p. 283. n. 8.

F Acere & docere. Non ſolos Prælatos & Doctores, ſed Chriſtianos omnes, & ſingulos, id officii ſuo modo ſpectat, p. 122. n. 15.

Faciendum alteri, quod ſibi, p. 177. n. 6. & p. 192. n. 6.

Fatue, qui dixerit fratri, p. 92. n. 23.

Fidei confeſſio, p. 290. n. 22. Chriſti fides verbo & operibus confitenda, p. 351. n. 19.

Fructus alius centeſimus, alius ſexageſimus, alius trigeſimus, p. 41. n. 11.

Fuga in perſecutione, p. 288. n. 17. Perſecutio corpore interdum fugienda, non anima, p. 307. n. 14.

G Alilææ urbes incredulas, Corozaim, Bethſaida, Capharnaum Chriſtus increpat, p. 330. 331. 332. n. 16. 17. 18. In Galilæa primùm Chriſtus prædicavit. Cur Galilæa Gentium appellata? p. 61. n. 11.

Gehennæ nomen, unde ad locum ſupplicii damnatorum translatum eſt? p. 92. n. 23.

Genealogia Chriſti, ſecundùm Matthæum, p. 5. & 6. Antitheſis inter catalogum generationis primi Adam, & ſecundi Adam, ibid. Cur David, & Abraham in Genealogia Chriſti potiſſimum nominati? p. 6. n. 3. Cur tres Reges in ea prætermiſſi, p. 7. n. 8. Genealogia Joſeph, non Mariæ Virginis à Matthæo deſcripta, p. 9. n. 12. Cur generationes omnes in tres teſſeradecades diviſæ? p. 11. n. 14.

Gentium vocatio, & reprobatio Judæorum, p. 221. 222. n. 9.

Gloria, & laus humana non appeti à rectè faciente, ſed ſubſequi debet rectè facientem, p. 139. n. 2. Vanagloria, & oſtentatio fugienda, cujus ſtudium hypocritarum proprium eſt, p. 139. 140. n. 3. 4. 5. Bonorum operum fructus corrumpit, p. 152. 153. 154. n. 1. 2. & p. 165. 166. n. 15.

Gratiæ Chriſti neceſſitas ad rerum divinarum cognitionem, & amorem, p. 354. n. 18.

H Emorrhoiſſa mulier à Jeſu curata, p. 240. 241. n. 18. Ejus fides, p. 261. n. 15. Mulier illa peccatoris typus, p. 262. n. 16. Hujus mulieris pudorem, humilitatem, ſpem peccator imitetur, p. 263. n. 17.

Hæretici Pſeudoprophetæ ſunt. Eorum characteres, p. 195. 196. Quomodo convincendi? p. 197. Etſi bonos videtur oſtendere laudabilis converſatio, malos facit ipſa diviſio, ibid. Cavendi, & fugiendi, p. 198. Unde cognoſcuntur? ibid.

Herodis magni tempore Chriſtus natus, p. 17. n. 1. Ejus crudelitas, p. 25. n. 21. Mors, p. 28. n. 23. Herodes politicorum impiorum typus, p. 33. n. 5. Chriſtianis ſecundùm Deum viventibus non deeſt Herodis perſecutio, p. 34. n. 7. Quinam cum Herode naſcentem Salvatorem perſecuntur? ibid. n. 8.

Homicidium. Non homicidium dumtaxat, ſed iram, convitium, & verba contumelioſa præcepto, Non occides, prohiberi, Chriſtus docet, p. 91. 92. n. 20. 21. 22. 23.

Hoſpi-

Hoſpitalitatis merces , p. 292. n. 27. 28. 29. p. 299. n. 7.
Humilitas à Chriſto diſcenda , p. 357. 358. n. 12. *Humilitas virtutes alias accipit* , *ſervat acceptas* , *ſervatas conſummat* , ibid. *Non ſolam humilitatem cognitionis* , *ſed cordis Chriſtus docet* , ibid. *Tota victoria Salvatoris* , *qua & diabolum vicit* , *&* *mundum* , *humilitate eſt confecta* , p. 21. n. 8.
Hypocriſis virtutum fucus , *tinea ſanctitatis* , p. 165. n. 15. *Peſtis inſtar fugienda* , ibid.

J*Acobus Zebedæi filius cum Joanne fratre de navi vocatus* , *&* *Apoſtolus electus* , p. 64. n. 17.
Jactantia juſtos de gradu altiore meritorum præcipitat , p. 56. n. 4. *Jactantiæ laqueum ſpiritualibus* , *fortibuſque viris diabolus tendit* , p. 72. n. 6. *Jactantia fugienda* , p. 271. n. 24.
Jechonias Jeſſe filius , *qui Joachim* , p. 8. n. 9. *Jechoniæ duo* , ibid. *Jechoniæ prioris fratres* , *cur in Chriſti Genealogia recenſiti* ? ibid. *Jechonias* , *qua ratione ſterilis à Deo denunciatus* , *cum filium habuerit Salathielem* ? p. 9. n. 10.
Jairi Principis Synagogæ filiam Chriſtus à morte ſuſcitat , p. 241. n. 19. *Mortis ejus* , *&* *reſurrectionis myſtica ſignificatio* , p. 259. 260. n. 14. , *&* p. 269. n. 21.
Jejunium remedium ſalutis , p. 54. n. 2. *Chriſtus in jejunio ſuo Quadrageſimæ nobis oſtendit Sacramentum* , ibid. *Jejunii vis ad tentationes vincendas* , p. 71. n. 3. *Jejuniorum utilitas* , p. 246. n. 13. *Jejunia frequentia diſcipulorum Joannis* , *&* *Phariſæorum* , p. 238. n. 12. , *&* p. 255. n. 12. *Jejunium magnum* , *& generale abſtinere ab iniquitatibus* , *& voluptatibus*, p. 256. *Jejunium duplex* , *tribulationis* , *&* *gaudii* , p. 257.
Jeremiæ vaticinium de abductione decem Tribuum in captivitatem : Vox in Rama audita eſt , &c. *infantium Bethleemitarum cædi ab Herode factæ S. Matthæus appoſitè accomodat* , p. 26. 27. n. 11.
Jeſus Salvator , *&* *Meſſias à Deo promiſſus* , p. 5. n. 2. *Chriſtus* , *id eſt* , *unctus* , *ut Sacerdos* , *Rex* , *&* *Propheta* , ibid. *Joſue typus Jeſu Chriſti*, ibid. *Nominis Jeſu vis* , *& excellentia* , p. 13. n. 20. *Idem eſt Jeſus* , *&* *Emanuel* , *non ſono* , *ſed ſenſu* , p. 14. n. 21.
Impœnitentes Chriſtianos gravior pœna manet , *quam Tyrios* , *&* *Sidonios* , *imò quàm nefarios Sodomorum incolas* , p. 351. n. 16.
Infantium cædes ab Herode imperata . *Hujus hiſtoriæ veritati non præjudicat Joſephi ſilentium* , p. 25. n. 11. *Infantes pro Chriſto occiſi* , *martyres gratiæ*, *victimæ Sapientiæ Incarnatæ* , p. 28. n. 12. *Perſecutionem pro Chriſto pati* , *& mori nos docuerunt* , ibid.
Infirmitatum corporis bonus uſus , p. 227. n. 13.
Inimicorum dilectio in Evangelio præcepta , *nota Chriſtianorum propria* , p. 104. 105. 106. 107. n. 38. 39. 40. 41. *Merces diligentium inimicos* , *adoptio filiorum Dei* , ibid. *Inimici qua ratione diligendi* , p. 135. n. 27. *Cum inimicum amas* , *fatrem amas* , ibid. *Sic diligere debemus inimicos* , *quo modo Medicus diligit ægrotos* , ibid. *Pro illis orandum* . *Deo contumeliam infert qui contra inimicum orat* , p. 137. n. 19. *Contra inimici malitiam orandum eſt* , *ut illa moriatur* , *&* *ille vivat* , p. 138. n. 19.
Injuriarum condonatio , p. 145. n. 16. p. 162. 163. n. 11. *&* p. 165. n. 14.
Innocentia Chriſtiana , p. 124. n. 17.
Intentio recta , p. 148. n. 18. *Opera noſtra Deo non placent* , *niſi fiant intentione ſuperna ob finem charitatis* , ibid.

INDEX.

Invidia non modò Phariſaicum, ſed diabolicum crimen, p. 273. n. 16.

Ioannis Baptiſtę veſtis aſperior, Prophetarum propria, p. 38. n. 5. *Cibus ejus locuſtę, inſecti genus, non herborum & foliorum ſummitates*, p. 39. n. 6.

Joannis Baptiſtę prędicatio, p. 36. n. 1. *Prędicationis locus, veſtitus, cibus, pię meditationis argumenta*, p. 39. n. 6. *Pœnitentiam, & regnum cœlorum proximum prędicat*, p. 37. n. 2. 3. *Vox Verbi*, p. 38. n. 4. *Limes veteris, & novi Teſtamenti*, p. 329. n. 10. & p. 347. n. 11. *Mirabilior Elia*, p. 48. n. 1. *Phariſęos, & Sadducęos graviter increpat*, p. 40. n. 8. *Fiduciam juſtitię tum proprię, cum alienę Judęis eripit*, ibid. n. 10. *Fructus pœnitentię, & bonorum operum non facientibus, ſecurim & excidium minatur*, p. 41. n. 11. *Baptiſmus ejus typicus*, p. 39. n. 7.

Joannes in vinculis liberior quàm Herodes in ſolio, p. 337. n. 2. *Ex vinculis mittit legationem ad Chriſtum*, p. 324. n. 2. *Duo ejus diſcipuli ad Chriſtum miſſi duorum populorum typi, Judaici, & Gentilis*, p. 339. n. 2. *Coram eis multa miracula Chriſtus edit*, p. 325. n. 3.

Joannis laudes, p. 326. 327. n. 5. 6. 7. & p. 342. 343. *Ejus humilitas*, p. 345. n. 9. *Nemo inter natos mulierum eo major*, p. 344. n. 9.

S. Joſeph, & Maria Virgo ex una tribu, p. 9. n. 12. *Verum utriuſque Matrimonium*, p. 10. *Verè pater Chriſti mente, non carne*, ibid. *Spiritus Sanctus Joſeph, & Mariæ filium dedit Jeſum Chriſtum*, ibid. *Omne nuptiarum bonum in illis impletum eſt*; ibid. *Joſeph inſignis juſtitia, & charitas*, p. 12. n. 19. *Cur Angelus ei in ſomnis apparuit, Mariæ verò vigilanti?* p. 13. ibid. & p. 28. n. 13. *S. Joſeph paterna auctoritas in impoſitione nominis Jeſu*, p. 13. n. 20. *Joſeph de Maria Virgine ſuſpicio falſa, non malevola*, p. 14. ibid. *Angeli monitu fugit in Ægyptum cum puero Jeſu, & ejus Matre Sanctiſſima*, p. 23. n. 10. *Cum iiſdem revertitur, mortuo Herode*, p. 28. n. 13. *Divino monitu ſecedit in Galilæam*, p. 29. n. 14. *S. Joſeph obedientia, & æquanimitas in proſperis, & adverſis imitandæ*, p. 35. n. 10.

Ira cohibenda, p. 124. n. 17. *Recens ira evellatur, ne in odium convertatur*, p. 186. n. 2.

Iſaiæ Vaticinium : Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, *&c. Chriſto S. Matthæus applicat. Hæc applicatio, quæ ſenſus eſt litteralis Oraculi Prophetici, vindicatur*, p. 14. n. 11.

Judas & fratres ejus cur Chriſti genealogia recenſiti, p. 6. n. 4.

Judæorum codices ad inſtructionem Gentium recitantur, p. 20. n. 5.

Judicium temerarium, ſuperbaque, & immitis vitæ alienæ cenſura, vel curioſa exploratio, p. 175. n. 1. 2. *Juſtitiæ, & charitati repugnat*, p. 183. n. 1.

Jugum Chriſti ſuave, p. 335. n. 24. 25. 26. & p. 359. 360. n. 23. *Leve fit charitate, & ſpe beatitudinis futuræ*, p. 336. n. 26. *Jugum mundi aſperrimum*, p. 359. n. 23.

Juramenti religio, perjurii crimen, p. 97. n. 29. *Scribarum, & Phariſæorum circa juramentum errores*, ibid. *Non modò perjurium, ſed juramentum omne non neceſſarium, Dei lege prohiberi Chriſtus docet*, p. 98. n. 30. & p. 129. n. 24. *Quæ occurrit aliquando jurandi neceſſitas, à malo eſt*, p. 98. n. 31. *Chriſtianum oportet habere apud externos vitam fide dignam, ut ne poſtuletur quidem ab eo jusjurandum*, ibid. *Falſa juratio exitioſa eſt; vera juratio periculoſa eſt; nulla juratio ſecura eſt*, p. 129. n. 24.

Juſtitia Chriſtiana tota penè in humilitate, & pœnitentia poſita, p. 51. n. 5. *Maxima, & plena juſtitia eſt ſe inferiorem etiam ipſis inferioribus exhibe-* re,

Digitized by Google

re , ibid. *Omnem juſtitiam , id eſt , omnia divinæ legis mandata , implere nos oportet ex quo filii Dei per Baptiſmum facti ſumus* , ibid. *Juſtitiæ fames , & ſitis in quo poſita ſit* , p. 79. n. 5. & p. 112. n. 5. *Amare juſtitiam , eſt diligere Deum* , p. 112. n. 5. *Juſtitiæ Chriſtianæ , & Phariſaicæ diſcrimen* , p. 90. n. 19. & p. 122. 123. n. 16. *Veri , perfectique amatores juſtitiæ , pro illa non ſolum contemnunt voluptates , ſed dolores* , p. 320. *Juſta vita , cum volumus , adeſt , nec plus aliquid perficienda juſtitia , quam perfectam voluntatem requirit* , p. 359. n. 23.
Juſti in hujus vitæ decurſu boni ſimul , & mali ſunt ; inde boni , unde filii Dei ; inde mali , unde filii ſæculi , p. 190. n. 5.

L*Aborantes Chriſtus reficit* , p. 355. 356. n. 11. *Amoribus laborant cogitationibus divites , quàm operationibus pauperes* , p. 356.
Lacrymarum gratia , p. 111. n. 4. *Lacrymæ pœnitentium , vinum Angelorum* , p. 112. ibid. *Dulciores lacrymæ orantium , quàm gaudia theatrorum*, ibid.
Leproſi curatio à Chriſto , p. 205. n. 2. 3. 4. *Animæ lepra , & ejus curatio* , p. 215. 216. n. 1. 2.
Lex , & Prophetæ uſque ad Joannem ; lex ut reos faceret , qui deſiderarent ſalutem ; Prophetæ , ut promitterent Salvatorem , p. 87. n. 16. *Legis , & gratiæ diſcrimen* , ibid. *Lex per Moyſen data ; Gratia , & Veritas per Jeſum Chriſtum facta* , ibid. *In Lege , & Prophetis quatuor erant , quæ Chriſtus implevit* , p. 86. ibid. *Lex impletur , vel cum fiunt quæ ibi præcepta ſunt ; vel cum exhibentur , quæ ibi Prophetata ſunt* , ibid. *Lex impleta eſt per gratiam liberantem , quæ non implebatur per literam jubentem* , p. 87. ibid. *Legem Chriſtus adimplevit in ſe ipſo , in ſe ipſo , in membris ſuis* , p. 120. n. 14. *Legem univerſam implere tenemur non timore pœnæ , ſed amore juſtitiæ , non propter bona temporalia , ſed propter cœleſtia , & æterna* , ibid.
Lingua domanda ; p. 125. n. 18.
Luctus , beatitudo Chriſtianorum in terris peregrinantium , p. 78. n. 4. *Multi flent fletu Babylonico* , p. 112. n. 4. *Humilium fletus , magnus eſt concupiſcentiæ carnalis interitus* , ibid.
Luxus , & ſtudium pretioſarum veſtium ſine culpa non ſunt , p. 343. n. 6.

M*Agi Chriſti adoratores , qui fuerint ? An plures ? An Reges ?* p. 18. n. 2. *Statim ab ortu Chriſti ante Deiparæ Virginis purificationem venerunt*, ibid. *Ex qua regione , incertum* , ibid. *Magorum illuminatio , magnum teſtimonium cæcitatis Judæorum* , ibid. *Balaami poſteri fuerunt , aut ab ejus poſteris traditionem de ſtella magni Regis ortum indicatura accepere* , ibid. n. 3. *Quæ illis apparuit ſtella , fatum Chriſto non fuit ; ſed Chriſtus ſtellæ*. p. 19. ibid. *Illuſtrioris ſtellæ , ſcilicet gratiæ , ſideique ſplendore illuminati* , ibid. *Cur ſtella Magis Jeruſalem appropinquantibus ſe abduxit* , p. 20. n. 5. *Deum infantem agnoverunt , & adoraverunt* , p. 21. n. 8. *Munera cur ab illis Chriſto oblata* , p. 22. n. 9. *Munerum ſignificationes myſticæ* , ibid. *Magi Chriſtum adorando , Sacerdotes quodammodò facti* , ibid. *Ad altiora paulatim provecti*. ibid. n. 9. *Primitiæ Gentium ad Chriſti fidem vocatarum*, p. 31. n. 1. *Magorum fides , & devotio quomodo imitanda ?* p. 32. n. 3. *Adorato Chriſto , per aliam viam revertendum , ut Magi . Alia via , nova vita* , p. 33. n. 4.
Magnus in regno cælorum quis ? p. 89. n. 18.
Malo non reſiſtendum Chriſtus docet . Quo ſenſu ? p. 100. n. 33. *A malo li-*
be-

berari petimus in oratione Dominica . Quis hujus petitionis ſenſus ? p. 145. n. 13., *&* p. 164. n. 13.

Mammonæ , & Deo ſervire , impoſſibile , p. 149. n. 19., *&* p. 170. 171. n. 18.

Manſuetis , ſeu mitibus quæ terra promiſſa ? Quæ delectatio pacis ? p. 77. n. 3. *Eſſe mitem eſt non reſiſtere Deo* , p. 110. n. 3. *Manſuetudo ad Scripturam Sacram legendam , & doctrinam Chriſti cum fructu audiendam , diſpoſitio neceſſaria* , ibid. *Zelus manſuetudini , zelo manſuetudo conjungi debet* , p. 111. ibid.

Maria Virgo . Omnes Mariæ Virginis laudes hoc uno continentur elogio : De qua natus eſt Jeſus , *&c.* p. 11. n. 13. *Cur deſponſata , ſeu nupta Joſepho , antequam conciperet ?* ibid. n. 16. *Maria Virgo perpetua* , p. 12. n. 17. 18., *&* p. 15. n. 23. *Corpore Chriſti Dei mater , ſpiritu verò mater membrorum Chriſti* , p. 16. n. 1. *Beatior percipiendo fidem Chriſti , quàm concipiendo carnem Chriſti* , p. 17. n. 3.

Martyrii fructus , gloria , p. 321. *Martyrii duplex genus* . ibid.

Matrimonii vinculum perpetuum , p. 96. n. 28.

Matthęus Levi appellatus , Publicanus : ejus vocatio , & converſio , p. 236. n. 7. *In ejus præſertim vocatione divina eluxit miſericordia* , p. 250. n. 8. *Omnia ſuæ vocationis implevit officia* , p. 252. *Ejus cum Moyſe comparatio*, ibid. *In prima ſui converſione peccantium gregem poſt ſe trahit ad ſalutem*, p. 253. n. 9. *Cur ad ſcribendum Evangelium primus electus ſit* , p. 3. n. 5. *Hebraicè ſcripſit* , ibid. *Gręcę Verſionis antiquitas* , ibid.

Maxilla altera percutienti præbenda , quo ſenſu id intelligendum , p. 101. n. 34.

Medici animarum auſteriorem , vel mitiorem diſciplinam in earum directione, ac regimine , prudenter ſequuntur , magiſtra charitate , p. 351. n. 15.

Meritum bonorum operum , p. 82. n. 21.

Meſſis ſpiritualis , p. 225. n. 29.

Michęę Vaticinii de Chriſto in Bethleem naſcituro , nulla diſſentio cum S. Matthęo , p. 20. n. 5.

Miniſtri Chriſti qua ratione animarum ęgritudinibus curandis incumbere debent , p. 293. n. 1. *Miniſtri Eccleſię ab omni cupiditate , & rerum terrenarum affectu alieni penitùs eſſe debent* , p. 297. n. 6. *Manſuetudinem ovium debent imitari* , p. 300. n. 9.

Miracula . Chriſtus offerens medicinam , quę corruptiſſimos mores ſanatura eſſet , miraculis conciliavit auctoritatem , p. 66. n. 20. *&* p. 113. n. 6.

Miſericordibus , qui & in erogandis eleemoſynis , & in condonandis injuriis ſunt faciles , miſericordia à Chriſto promiſſa , p. 80. n. 6. *Miſericordia Salvatoris prędeſtinatis adhęret , ſive cum convertuntur , ſive cum pręliantur , ſive cum coronantur* , p. 80. ibid. *Miſericordia pręſtat ſacrificio* , p. 255. n. 11. *Ipſa verum eſt ſacrificium* , ibid. *Miſericordia , qua homini ſubvenitur , ſi propter Deum non fit , non eſt ſacrificium* , ibid. *Operum miſericordię meritum , & merces* , p. 322. n. 24. *Hęc exercere poſſunt pauperrimi , illiſque Deum promereri , à quo bona voluntas remuneratur , ubi deeſt facultas* , p. 323. n. 25.

Mœchia . Non ſola adulteria re ipſa commiſſa , ſed omnis impudicitia , omnis cogitationum & affectuum impuritas , pręcepto , Non mœchaberis , *prohibetur , Chriſto interprete* , p. 94. n. 26.

Moralis Chriſtianę regulas , qui corrumpunt , & ſecundum eas non dirigunt animas conſcientiarum Moderatores , ut falſi Prophetę fugiendi ſunt , p. 199.

Mor-

Morbi ad ſalutem utiles ſunt, p. 246. n. 2.
Mortem conſanguineorum, & amicorum ſuorum immodicè deflere Chriſtiani non debent, p. 266. 267. n. 19.
Mortui à mortuis ſepeliendi, p. 211. n. 17. *Lex Pontifici Max. Judæorum, & Nazaræis preſcripta, ne quantumvis proximorum exequiis intereſſent*, p. 212. ibid. *Mortuam Jairi filiam Chriſtus ſuſcitat*, p. 241. n. 19.
Munditia cordis, p. 80. n. 7., & p. 113. n. 7. *Non ſolum impudicitia, ſed omnis amor inordinatus creaturæ, cor inquinat*, p. 114. ibid. *Cor mundatur fide per dilectionem operante*, ibid.
Myſteria divina humilibus & ſimplicibus à Deo revelata, ſæculi ſapientibus abſcondita, p. 353. 354. n. 18.

Occaſiones proximas peccati præcidendas, ac deſerendas, vitandamque chariſſimorum, & conjunctiſſimorum ſocietatem, ſi nos ad peccatum pertrahant, Chriſtus docet, traditio confirmat, p. 95. n. 27. & p. 128. n. 22.
Oculus animæ. Ejus ſanitas quo ſtudio conſervanda, p. 169. n. 17. *Oculus malevolus in ſe trabem non videns, in alieno feſtucam videt*, p. 185. n. 2. *Oculi Chriſtianorum pudici*, p. 94. *Laſcivos aſpectus Chriſtus damnat*, p. 126. n. 21. *Quàm pura eſt pupilla oculi, tam pura debet eſſe vita hominis Chriſtiani*, p. 127. n. 21.
Opera bona qua ratione abſcondenda, vel oſtendenda, p. 120. n. 13.
Oratio. Aliter orare, quàm Chriſtus docuit, non ignorantia ſola eſt, ſed & culpa, p. 156. n. 5. *Oratio Dei donum, & gratia eſt*, p. 189. n. 4. *In oratione ea petenda, quæ & Deum dare deceat, & accipere nobis expediat*, p. 192. n. 5. *Vis orationis publicæ*, p. 140. n. 4. *Modus orandi ſtando, à Chriſto non damnatus*, ibid. *Oratio in abſcondito*, ibid. n. 5. *In oratione vitandum multiloquium, quid ſit*, p. 141. n. 6. & p. 156. n. 4. *Clauſo oſtio orare, quid ſit*, p. 155. n. 3. *Spiritualis ſolitudo ad orationem neceſſaria, corporalis opportuna*, ibid. *Negotium orationis plerumque plus gemitibus, quàm ſermonibus agitur*, p. 156. n. 4. *Orationis fervor, & perſeverantia*, p. 156. n. 4. 5. *Oratio Dominica, & ejus expoſitio*, p. 141. n. 7. & ſeqq.
Oratio Chriſti. Chriſtus orat pro nobis, orat in nobis, oratur à nobis. Cum ipſo, & per ipſum orandum, p. 231. n. 19.
Oſeæ Vaticinium: Ex Ægypto vocavi filium meum, *in Chriſto impletum eſt. Hujus Oraculi veritas, & ad Chriſtum applicatio ſecundùm ſenſum litteralem, adverſùs Julianum Apoſtatam vindicatur*, p. 23. n. 10.

Pacem hoſpitibus, & iis, qui verbum Dei recipiunt, non ſolum optant, ſed afferunt Prædicatores Evangelici, p. 299. n. 8.
Pacifici filii Dei. Qui verè in ſemetipſis pacifici, p. 80. n. 8. *Beati qui pacem cum Deo, ſecum ipſis, & cum proximo ſervant, ac inter diſſidentes conciliant*, p. 114. n. 8. *Pacem cui Chriſtus beatitudinem promittit, etiam arctiſſima amicitiarum vincula non ſibi vindicant, ſi cum Dei voluntate non concordant*, ibid. *Pacem malam Evangelium ſolvit*, p. 290. n. 23. & p. 314. 315. n. 20.
Panis quotidianus, & ſuperſubſtantialis à Deo petitus in Dominica oratione, p. 144. n. 10.
Paralyticus in Capharnaum à Chriſto ſanatus, p. 235. 236. n. 2. & ſeqq. *Hominis lapſi typus*, p. 245. n. 1. *Paralyſis interioris curatio per gratiam*, p. 249. n. 5.
Parentes Deo in amore poſtponendi, p. 129. n. 16. 316. n. 21.

Paſtor bonus Chriſtus, p. 274. n. 28.

Paſtorum & moderatorum conſcientiæ prudens œconomia erga recens converſos peccatores & infirmos, p. 258. n. 12.

Pater cœleſtis omnia tradidit Filio, p. 334. n. 23. Cur Deum orantes Patrem noſtrum appellamus? p. 142. n. 7. & p. 157. n. 6.

Patientiæ Chriſtianæ præcepta, p. 102. n. 35. Triplex injuriarum genus, in quibus Dominus docet patientiſſimum, & ad plura perferenda paratiſſimum animum Chriſtiani eſſe oportere, p. 102. n. 36. Chriſtiana charitas, & patientia omnia relinquere, omnia agere, omnia dare, omnia pati propter Chriſtum parata eſt, p. 131. n. 25. Idoneus patientiæ ſequeſter Deus, p. 132. n. 25. Spiritualium lex certaminum in eo poſita eſt, ut injuriam vimque nobis inferentibus cedamus, p. 133. ibid. Falſa patientia Philoſophorum, ibid. Patientia virtus eſt nobis cum Deo comunis, p. 134. ibid. Patientia Chriſti in tribulationibus imitanda. Calicem tribulationum prior bibit Medicus ſanus, ut bibere non dubitaret ægrotus, p. 308. n. 15.

Pauperes Spiritu qui ſint? p. 76. n. 2. & p. 109. n. 2. Divites qui pauperes ſpiritu non ſunt, non intrabunt in regnum cœlorum, ibid. Paupertas ſpiritus humilitas, p. 110. ibid. Paupertas voluntaria martyrii genus p. 113. n. 9.

Peccati pœnarumque peccato debitarum varii gradus, p. 92. n. 2. Corpus & anima paſſeres duo peccato venditi, à Chriſto redempti, p. 311. n. 18. Peccatoris anima a Diabolo poſſeſſa, p. 232. n. 20. Magis peccator eſt, qui ſe non intelligit peccatorem, p. 254. n. 10. Quanta cordis durities peccatorum, qui nec Dei promiſſis, nec minis ad meliorem frugem convertuntur, p. 349. n. 14. Venialia peccata præcavenda, p. 312. n. 18.

Perfectum eſſe, id eſt ad Dei & Jeſus Chriſti Salvatoris, ac Domini noſtri ſimilitudinem totis viribus eniti non conſilium tantum ſed præceptum eſt, p. 107. n. 32.

Perſecutionem propter juſtitiam patientibus, regnum cœlorum à Chriſto promiſſum. Hæreticos, Schiſmaticos, & quoſvis iniquos hæc beatitudo non ſpectat, p. 81. n. 9. 10. & p. 113. n. 9. & 10. Perſecutio nunquam piis deeſt in ipſa Eccleſiæ pace, p. 115. n. 9. Perſecutiones Apoſtolis à Chriſto pronuntiatæ, p. 286. n. 13. 14. 15. Fuga in perſecutione, p. 288. n. 17.

Perſeverantia, p. 287. n. 16. Perſeverare uſque in finem, eſt omnium vocem Paſtoris audientium, p. 306. n. 13.

S. Petro primatus datus, jure divino inſtitutus, & in Romanos Pontifices ejus ſucceſſores transfuſus. Super illum ædificata eſt Eccleſia, p. 278. n. 2. & p. 293. n. 2.

Petri ſocrus à Chriſto ſanata, p. 209. n. 13. & p. 224. n. 11. Domus Petri Eccleſia Catholica. In ea ſolo pro remiſſione peccatorum, & extinctione cupiditatum noxiarum utiliter oratur, p. 225. n. 11.

Phariſæorum blaſphemia, p. 243. n. 25. Blaſphemantium Phariſæorum animos deteriùs occupabat Dæmon, quam Dæmoniaci muti corpus, p. 272. n. 26.

Pœnitentiæ prædicatio, p. 37. n. 2. Ubi emendatio nulla, pœnitentia neceſſariò vana, ibid. Deus pœnitentiam examinat, ibid. n. 3. Pœnitentia pectoris domum Spiritui Sancto parat, p. 38. ibid. Negotium divinæ miſericordiæ curat, ibid. Pœnitentiâ in ſacco, & cinere, p. 352. n. 16. Qui digni pœnitentiæ fructus, p. 48. n. 2.

Porci in quos mittitur à Chriſto legio dæmonum, typi ſunt hominum gulæ, & libidini deditorum. p. 232. n. 21. Lex ſuillæ carnis eſum Judæis interdicens, quid ſignificet? p. 233. ibid.

Prædeſtinatio Sanctorum in ſolam Dei miſericordiam, non in merita hominis refundenda eſt, p. 334. n. 22.

Præ-

I N D E X.

Prædicatoris Evangelici dotes , & *officia* , p. 47. n. 1. *Qui propter temporalia Evangelium prędicat* , *Mammonę ſervit* , *non Deo* , p. 172. n. 19. *Prædicatores docere debent exemplo Chriſti* , *ſicut poteſtatem habentes* . *Cum imperio porrò docetur* , *quod prius agitur* , *quàm dicatur* , p. 204. n. 15. *Neque affectare* , *neque negligere debent eloquentiam* , p. 305. n. 12.
Publicani , *hominum genus Judæis invisum* , p. 107. n. 31.

Q*Vadraginta dierum jejunium à Chriſto conſecratum* , p. 54. n. 2.
Quotidianus , & *ſuperſubſtantialis panis* . *Vide Panis quotidianus* &c.

R*Aca* . p. 91. n. 22.
Reatus . *Quid ſit reum eſſe concilio* ; *quid reum eſſe judicio* ; *quid reum gehennæ ignis* ? p. 91. n. 21. 22. 23.
Reconciliatio fraterna ſacrificio , & *oblationi munerum ad altare pręmittenda*, p. 93. n. 24. & p. 125. n. 19. *Sacrificium Deo eſt fratrum reconciliatio*, ibid. *Non differendum fraternæ reconciliationis negotium* , ibid.
Regnum Chriſti , *cur dicatur regnum cœlorum* , p. 37. n. 3. *In duobus pręſertim poſitum eſt Chriſti regnum* . ibid. *Regnum cœlorum ſolis innocentibus* , *aut verè pœnitentibus patet* , ibid. *Vim patitur* , p. 328. n. 9. & p. 346. n. 10. *Recumbere in Regno cœlorum* , *quid ſit* , p. 222. n. 9. *Regnum Dei* , & *juſtitia ejus primùm quærenda* , *ut bonum noſtrum* , p. 151. n. 25. 26. & p. 173. n. 22.

S*Acerdotes lucrum ex Sacro Miniſterio non ſolùm non quęrere* , *ſed* & *domeſticorum manus cohibere debent* , p. 297. n. 5. *Non verbo tantum* , *ſed exemplo eradicare cupiditatem* , ibid. n. 6.
Sal evanidum & *inſulſum* , p. 84. n. 12. *Salis proprietates* , p. 82. ibid.
Sanctorum apud Chriſtum unicum Mediatorem interceſſio ſalutaris, p. 225. n. 11.
Sancta canibus dare, & *margaritas porcis projicere*, p. 187. n. 3. *Oppugnatores veritatis*, *canum* ; *contemptores veritatis*, *ſuum ſymbolo deſignantur* , ibid. *Sanctum dant canibus* , *qui ad Sacerdotium impuros homines provehunt*: & *qui peccatores lethalium criminum habitu* , *aut prava conſuetudine implicatos* , *vel in proximis occaſionibus peccati hęrentes* , *abſolutione donant*, & *ad ſacram Communionem admittunt* . p. 188. n. 3. *Id à Chriſto prohibitum* , p. 176. n. 3.
Scandalum ex Chriſto pati , *quid ſit* ? p. 342. n. 4.
Scribę Populi . *Quod eorum officium apud Judæos* ? p. 20. n. 4.
Sermo Domini in Monte , p. 75. & ſeqq. *Non ſolos Apoſtolos*, *ſed Chriſtianos omnes ſpectat* , p. 203. n. 15.
Servorum curam ut gerere debent Domini, & *qua charitate illos regere*, p. 218. n. 4.
Solitudinis laudes , p. 67. n. 1. *Turba hominum relinquenda* , *cum de vitę rationibus* , *vel de re gravi ad ſalutem pertinente deliberandum eſt* , ibid.
Solicitudo temporalium immodica , & *anxia damnatur* , *à Chriſto* p. 149. n. 20. & p. 150. n. 22. 23. 24. & p. 175. n. 23.
Spiritus Sanctus in ſpecie columbę ſuper Chriſtum baptizatum apparuit quadruplici de cauſa , p. 42. n. 15.

T*Alionis lex* , p. 99. n. 32. *Exactio talionis antiquis Judæis qua ratione permiſſa* , ibid. *Lex talionis juſtitia injuſtorum eſt* ; *non fomes* , *ſed limes furoris* , p. 102. n. 33.
Tempeſtas à Chriſto ſedata , p. 212. n. 18. *Ejus myſtica ſignificatio* , p. 229. 230. n. 17. 18. 19.
Tentare Deum , *quid ſit* ? p. 56. n. 5.

Ten-

I N D E X.

Tentationes Diaboli. Cauſæ tentationum cauſæ cupiditatum ſunt, Cauſæ cupiditatum ſunt carnis oblectatio, ſpecies gloriæ aviditas potentiæ, p. 59. n. 9. *Quid reſpondendum tentatori?* ibid. *In Chriſto tentati ſumus, in illo diabolum ſuperamus*, p. 69. n. 2. *Cur Deus tentationes graviores irruere permittat in Chriſtianos, illi per baptiſmum conſecratos?* p. 70. *Ne inducamur in tentationem, precamur Oratione Dominica*, p. 145. n. 12.

Thamar, aliæque formoſæ mulieres, cur in Genealogia Chriſti nominatæ? Triplex ratio, p. 7. n. 5.

Theſaurus in cælo, p. 147. n. 16., & p. 167. 168. n. 16. *Theſaurus cæli, manus pauperis*, ibid.

Timor carnalis excutiendus Chriſtiano, p. 308. n. 16. *Impius timor, cum quæ non timenda ſunt, timentur; & quæ timenda ſunt, non timentur*, p. 310. n. 17. *Chriſtus non ſolùm verbo, ſed etiam exemplo abſtulit omnem timorem*, p. 311. *Ad omne rectè factum, & ad omne peccatum amor, aut timor ducit*, ibid.

Tribulationes Chriſtianis ſalutares, p. 337. n. 2. *Chriſtianorum eſt pati mala temporalia, & ſperare bona ſempiterna*, p. 117. n. 10. *Ipſis patientia in tribulationibus non minùs neceſſaria, quàm fides*, p. 306. n. 13.

V*Erbum Dei verbum ſalutis, alimonia æternitatis*, p. 71. n. 5. *Adverſarius eſt, cum quo in hac vita concordare debemus*, p. 126. n. 20. *Gladius bis acutus, ſeperans à nobis, quod impedimento eſt ad ſalutem*, p. 314. n. 20. *Omnes intùs verbi Dei auditores ſumus; & omnes foris, & intùs in conſpectu Dei factores eſſe debemus*, p. 203. n. 14. *Verbi Dei, & Miniſtrorum ejus contemptores, quæ damnatio maneat?* p. 300. n. 8.

Verba. Maxima pars culparum, atque pænarum à verbis ſumit exordium, p. 92. n. 23. *Ad verbum convitii expiandum non ſufficit eleemoſynas facere, niſi remedium reconciliationis adjungatur*, p. 125. n. 18.

Via vitæ, & ſalutis æternæ anguſta, & arcta, p. 178. n. 7. *Via ſalutis anguſta eſt cupiditati, dilatatur charitati*, ibid.

Viſio Dei; beatitudo mundis corde promiſſa, p. 80. n. 7.

Vitæ temporalis nimius, & inordinatus amor, impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ, p. 319. n. 23.

Ultionem injuriarum Chriſtus prohibet, patientiam imperat, p. 101. n. 34. *Altera maxilla potiùs præbenda percutienti, quàm charitatis, & patientiæ bonum amittatur*, ibid. *Hoc preceptum Chriſti præparatione cordis implendum*, ibid. *Chriſtianos, qui mala rependunt maleficiis, judicabunt Ethnici Philoſophi, qui beneficia eſſe rependenda docuerunt*, p. 136. n. 28.

Umbra mortis quid ſit? p. 61. n. 11. *Diſcrimen inter mortem, & umbram mortis*, ibid.

Vocationi Divinæ abſque mora parendum, p. 228. n. 16.

Voluptas omnis, quæ à dæmone, ſive à mundo, & carne cum dæmone fœderatis offertur, homini Chriſtiano ſuſpecta eſſe debet, quamvis innoxia ſecundùm ſe videatur, p. 71. n. 4.

Voluntas facti origo eſt, eamque pro facto Deus plectit, p. 94. n. 26.

Uſuræ iniquitas. Fœnus pecuniæ, ſumus animæ, p. 135. n. 26.

Uxor non dimittenda, ſeu in perpetuum à thoro abjicienda, niſi ob fornicationem, p. 95. n. 28. *Chriſtianorum virorum erga uxores charitas, uxorum erga viros reverentia, fides, dilectio*, p. 129. n. 23.

Z*Aram cum Phares, cur in Chriſti Genealogia recenſitus?* p. 7. n. 5. *Zaram, & Phares, duorum populorum typi*, ibid.

Zorobabel qua ratione genitus à Salathiele dicatur, cum filius ſit Phedajæ fratris Salathielis? p. 9. n. 11.

F I N I S.

3777

Digitized by Google

Digitized by Google